North Tanna New Testament

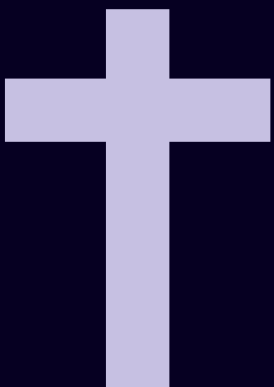

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament
The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU 1
MAK 94
LUK 149
JON 247
WƏK MIN 324
ROM 410
1 KORIN 452
2 KORIN 488
KALESIA 512
EFESAS 528
FILIPAE 542
KOLOSI 552
1 TESALONAEKA 562
2 TESALONAEKA 570
1 TIMOTI 575
2 TIMOTI 588
TAETAS 596
FILIMON 602
HIPRUS 605
JEMES 641
1 PITA 652
2 PITA 665
1 JON 672
2 JON 684
3 JON 686
JUT 688
NOL ƏPƏN 692

Matiu
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgɨn kit mɨn u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mɨn rafin ikɨn əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatɨlpɨn Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatɨg ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wɨr məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgɨn e Oltesteman itəm ien mɨn kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mɨn u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotɨtun məmə Iesu in Kig itəm in ilɨs e kig mɨn rafin.

Tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn
(Luk 3:23-38)

1 Inu nərgɨ tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn, kit in Kig Tefɨt, kən kit mɨn in Epraham.
2 Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mɨn,
3 kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,
4 kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,
5 kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,

1:1: Jen 22:18; 1 Kron 17:11 **1:3:** Jen 38:29–30; Rut 4:18-22 **1:5:** Rut 4:13-17

6 kən Jese in tata rəha Kig Tefit.
Kən Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan
rəha Uria aupən,
7 kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,
8 kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
9 kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,
10 kən Hesekia in tata rəha Manase,
kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,
11 kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian min, kən
uarisig lan, tikimir min rəha noanol min rəha Isrel
kəmotəmik ilat motuwin Papilon məmə ilat okotuwa
slef min rəhalat.
12 Kən inu nərgi pipi min itəm təmətuoun e nian noanol min
rəha Isrel kəmotuwin Papilon.
Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,
13 kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,
14 kən Asor in tata rəha Satok,
kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,
15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,
16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
Kən Meri təmiləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

17 Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig Tefit, pipi rat min əm u neen kəmətə rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətoarus-pən noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kən təmətuoun min e noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon mətoarus-pən Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)

1:6: 2 Saml 12:24 **1:11:** 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama
rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim
kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian
kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən əh mehm,
məto Narmin Rəha Uhgin tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.
19 Kən rəhan iaguihl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in
məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis,
kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmim.
20 Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən
nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən
kəm in məmə, "Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə on-
akit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətatig
lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgin.
21 Kən in otiləs nətin kit iərman, kən onəkaun-in nərgin
məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan min netəmim e nolən
tərat min rəhalat."*
22 Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nipahrienən e
nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin
məmə,
23 "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs
məwig, kən paniləs nətin kit iərman, kən okaun-in nərgin
məmə Emanuel," inu nipətin təmə, "Uhgin tətatig kitat min."
24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha
nagelo rəha Iərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan
latuənu məmə rəhan pətan,
25 məto in təməsuwinən əh mehm matuwin matuwin
mətoarus-pən Meri tiləs nətin iərman. Kən Josep təmaun-in
nərgin məmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nitən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig
Herot Asol in təmatərəmərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol
min neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kotenatig wir
e nənən nipəti məhau min. Kən motuwa motətapəh məmə,
2 "?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm
Isrel? Emotehm rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa
məmə ekotos-ipən nisiaiiən kəm in."
3 Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm
Jerusalem nikilat rafin təmərat.
4 Kən təmargəfimin pris asol min ne iəgətun min rəha Lou
rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, "?
Kristo itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?"

1:18: Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nipəti tatən məmə, "Iərəmərə tatosmegəh"
1:21: Luk 1:31; 2:21 **1:23:** Aes 7:14 **1:25:** Luk 2:21 **2:2:** Nam 24:17

5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otaiir əpəh taon Petlehem e nitən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgin aupən, təməte tol min-nulan məmə,
6 ‘Ik Petlehem əpəh e nitən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnapin e netəm-iasol min əpəh ikin Juta, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wir rəhak min netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip min.’ ”
7 Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatig wir e nənən nipəti məhau min kotuwa tuəfimin anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.
8 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io min ekuwin mos-ipən nisiaiian kəm in.”
9-10 Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwin, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm min məhau əh, nikilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwin matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətapil ikin. 11 Kən kəmotuwin əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisiaiian kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim min itəm nəmtilat tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit min itəm nəmiəwin təwir nian katuwan e nigəm, nərgin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwin təwir, nərgin u mir.
12 Kən Uhgin təmən-iəhau ilat e napilaiirən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawiləkin Kig Herot motuwin-pən e suatip pisin moatuwin iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu məhlagim məhaluwin əpəh Ijip

13 Nian netəm kotenatig wir min u kəmotiet rəkis minoatuwin, kən nagelo kit rəha Uhgin təmuwa miet-arəpa o Josep e napilaiirən matən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, miləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagim məhaluwin əpəh Ijip. Kən onatəhlatig əh-ikin mətoarus-pən io əm ekən-ipinə min kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa min, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu.”
14 Kən əmun e nian əh lapin, Josep təmətul miləs suakəku ilau rəhan mama məhlagim mətəhaluwin əpəh Ijip.
15 Kən kəmətəhlatig e nimaptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nipahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən

2:6: Maeka 5:2; Jon 7:42 **2:11:** Sam 72:10-15; Aes 60:6

min-nulan məmə, “Emaun-in nətik iərman məmə otiet rəkis Ijip.”

Mopael min rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nisualkələh nəman

16 Kən e nian Kig Herot Asol təmitun məmə netəm kotenatig wir e məhau min kəməsotolən nəwian motawiləkin motagim, kən nikin təmahmə pik agin. Kən in təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin Petlehem ne ikin min rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh iərman min itəm rəhalat nup təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmitəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan.

17 Natimnat min u təmol nəghatən u tuwa mol nipahrienən lan itəm ien Jeremaea tinəmən rəkis aupən ikin məmə,

18 “Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətasək tətasək məto-inu tatəto tərat agin. Pətan əh in Rejel, in tətasək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa məghat miləs-ipər min rəhan nətəligən məto-inu rəhan min nisualkələh kinotimis rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalitəlig-pən Nasaret

19 Uarisig e nian Kig Herot Asol təmimis, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgin təmuwa o Josep e napilaiirən kit matən-ipən kəm in məmə,

20 “Josep. Ətul miləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh Isrel, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis.”

21 Kən Josep təmətul miləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh Isrel.

22 Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol matərəmərə e Jutia, kən in təməgin nitəlig-pənən Jutia. Kən Uhgin təməghat kəm Josep e napilaiirən kit min məmə in otəsuwinən Jutia, kən təmiet muwin ikin pisin e nitən asol Kalili.

23 Kən kəməhaluwin mətəhlatig nitən əh Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgin aupən otuwa mol nipahrienən. Ilat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17; Jon 1:19-28)

2:15: Hos 11:1 **2:18:** Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45

1 Nup min neen tinuwa minuwin rəkis, kən Jon Baptais təmiet-
arəpa, kən mətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Jutia
ikin taruən-aruən ikin, 2 matən məmə, “Otəuhlin itəmat e
rəhatəmat nolən rat min, kən motuwin o Uhgin, məto-inu,
nian itəm Uhgin otərəmərə e netəmim rafin tinatuwa iuəhkir.”
3 Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgin aupən, təmatəghat-
in məmə, “Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən
məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə rəha Iərəmərə, kən motol
rəhan suatip tətuatip.’ ”
4 Jon tatuwin e natimnat itəm kəmol e nimə me nat megəh
kit katən məmə kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigi kau,
kən nigin nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.*
5 Kən netəmim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin min
nitən Jutia, ne ikin min iuəhkir o nəhau əh Jotan, kəmotuwa
məmə okotəplan Jon.
6 Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol
baptais elat e nəhau əh Jotan.
7 Məto nian Jon təməplan məmə Farisi min ne Satusi min
tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, “! Itəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat
nolən teko-eko. ? Nikitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm
baptais u, kən onəkotagim tənin nalpinən ne neməha rəha
Uhgin itəm otuwa? !Kəp!
8 Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin
nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən
motuwin o Uhgin.
9 “Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat
nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !
Kəp! Inu nat əpnapin əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapin
kəpiel min əm, məto Uhgin titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol
min rəha Epraham.†
10 Məto-inu roiu ne, Uhgin tinətul matip rəkis məmə otahtil-
pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan
itəm təwir, kən in otahtil mərakin-pən e nigəm.
11 “Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat
nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat min rəhatəmat.
Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən

3:2: Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwin e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwin lan aupən.
(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nikilat təmatəht məmə Elaija otitəlig-pa min e nətueintən nian kit min məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, Iesu təmuhapik lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netəmim tatəht məmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8
3:7: Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm Isrel, nikilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e niganəmti Uhgin məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9

taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmen-pənən məmə ekiləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgin ne nigəm.

12 In tatətul matip o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, tahmen-pən e etəm tətasum matoor nagwənən təwir ne nagwənən tərat. Tatos nagwənən təwir matuwin latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə."

Jon təmol baptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kən Iesu təmiet e nitən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan.

14 Məto Jon tatən-iəhau əskasik in mən-ipən məmə, "Tətuatip əm məmə ik onəkol baptais lak. ?Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?"

15 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgin tolkeike." Kən Jon təmegəhan-in.

16 Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agin Iesu təmər e nəhau, kən əmun nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmin Rəha Uhgin təmeiuaiu-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan.

17 Kən nəwia Uhgin təmisi-pən e neai matən məmə, "Inu nətik keike itəm iakolkeike pik, kən nikik tagien pik ron."

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwin ikin.

2 Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapin, kən uarisig lan nəumis təmus pik.

3 Kən Setan təmuwa minatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel min pəs kotəuhlin ilat motuwa motol piret lan."

4 Məto Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm, məto okotatig e nəghatən min rafin itəm tatisi-pən o Uhgin.' "

5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgin, 6 kən mən-ipən kəm Iesu

---

3:11: Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **4:1:** Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17

məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, ətipən əpəh ləhau e nisip, məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, ‘Uhgin otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”

7 Kən Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.’ ”

8 Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat wir agin min rafin itəm kotatig lan,

9 kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatərəmərə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

10 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “!Uwin isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

11 Kən Setan təmagim mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin e nitən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kən e nian əh, kəmaskəlim Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmiet muwin e nitən Kalili.

13 Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwin əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkir o Lek Kalili, kən mətatig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Naptali aupən.

14 Təmuwin ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nipahrienən lan itəm təmən aupən məmə,

15 “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e suatip tatuwin e lek Kalili, entənipən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima Iaihluə min.

16 Netəm ikin kəmotatig e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tinatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpin ilat itəm kəmotatig e napinəpən rəha nimisən u tatəfətain ilat nian rafin.”

17 Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motitəlig-pən o Uhgin, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tinatuwa iuəhkir.”

4:6: Sam 91:11-12 **4:7:** Dut 6:16 **4:10:** Dut 6:13 **4:12:** Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **4:16:** Aes 9:1-2 **4:17:** Mat 3:2; 19:27

Iesu təmaun-in netəmim kuwɨt məmə okotətəu-pən in (Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgɨn kit mɨn u Pita. Ilau katuərakin net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm mɨn. 19 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim."

20 Kən roiu agɨn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

21 Kən Iesu təmaliwək muwɨn noan məsɨn mɨn, kən məplan suah mil kəiu mɨn ilau pian, nərgɨlau u Jemes ne Jon, nətɨ Sepeti mil. Katuəpələh e nɨpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wɨr rəhalau net mɨn, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea miauarisɨg-in in.

22 Kən roiu agɨn, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməgətun netəmim kən matol-wɨr netəmim e nɨmɨsən (Luk 6:17-19)

23 Kən Iesu təmaliwək ikɨn mɨn rafin e nɨtən Kalili, matəgətun netəmim əpəh e nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, kən matən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən matol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs e nɨmɨsən rafin, ne netəmim itəm nɨpətɨlat tərat o nɨmɨsən rafin.

24 Kən namnusən e Iesu təmɨtəlau rafin e profens ikɨn Siria, kən netəmim kəmotəmɨk netəmim rafin itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu, rəhalat nɨmɨsən tol min-nulan: neen koatɨmɨs, neen nɨpətɨlat tɨtahmə, neen narmɨn rat tətatɨg elat, neen koatos nɨmɨsən rəha mənɨg moataut, kən neen nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs. Məto Iesu təmol-wɨr ilat.

25 Kən nɨmanin netəmim kəmotiet e nɨtən Kalili, ne ikɨn Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikɨn pɨsɨn mɨn neen əpəh Jutia, ne ikɨn mɨn entənɨpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisɨg-in Iesu.

5

Əpəh ilɨs e nɨtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in

1 Nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in, ilat kəmotuwa.

2 Kən mɨnətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatɨg e nəwɨrən pahrien

4:23: Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **4:24:** Mak 6:55 **4:25:** Mak 3:7-8

Iesu təmən məmə,

3 “Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian nəkoatiləs-iəhau itəmat,
moatən e nikitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Uhɡin.
In nəwiran pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha
Uhɡin, kən in tatərəmərə etəmat.

4 Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian nakoatasək kən nikitəmat
titahmə.* In nəwiran pahrien məto-inu, Uhɡin otos-
iəhau nikitəmat.

5 Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian nəsotos-ipər atipən
itəmat. In nəwiran pahrien məto-inu, o nian kit Uhɡin
otos-ipinə nətueintən kəm itəmat u rəhan min.

6 Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian nakotolkeike pik e
nikitəmat rafin aɡin məmə nəmeɡəhən rəhatəmat
okotətuatip e niɡanəmti Uhɡin. In nəwiran pahrien
məto-inu, Uhɡin otol rəhatəmat nəmeɡəhən kotətuatip
e niɡanəmtin.

7 Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian nakotasəkitun netəmim.
In nəwiran pahrien məto-inu, Uhɡin otasəkitun itəmat.

8 Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian nikitəmat tətuatip məwir.
In nəwiran pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhɡin.

9 Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian itəmat netəmim rəha
nələhəuən nəməlinuən. In nəwiran pahrien məto-inu,
okaun-in itəmat məmə nenəti Uhɡin.

10 Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian nəkoatol natimnat itəm
kotətuatip e niɡanəmti Uhɡin, kən netəmim koatol tərat
kəm itəmat ron. In nəwiran pahrien məto-inu, itəmat
netəmim rəha Uhɡin, kən in tatərəmərə etəmat.

11 “Nakoatatiɡ e nəwiran pahrien nian netəmim koatol
natimnat min tərat kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim
rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkin itəmat, kən
moateiuə-in itəmat moatən nəɡhatən tərat min moatərəkin
itəmat lan.

12 Nipahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen min əm
kəm ien min aupən ikin itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən
otaɡien pik, məto-inu nətouən asol rəhatəmat tətatiɡ əpəh e
nego e neai.

Sol ne nəhaɡ-əhaɡən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

5:3: Aes 57:15 * **5:4:** Iesu təsən ətuatipən ikin-u məmə suah kit təmahro nikin titahmə. Kəm-naka nikin titahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nikin titahmə məto-inu suah kit təmimis, o kəm-naka in nat kit min. **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 **5:5:** Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2 **5:10:** 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52

13 “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e
nətueintən.† ?Məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, otahro
muwa mətehen min? Təsəwir minən o nat kit min, okərakin,
kən netəmim kotaliwək lan.
14 Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon
itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okol təsəhluaigən.
15 Kən etəmim kit tikə məmə otasiepən e lait, kən məfətain-
iəhau e kətim. Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-
pər ikin lait tatəpələh ikin məmə lait otasiəgəpin rafin nipəgnoa
nimə o netəmim rafin.
16 Kən e nolən ahmen min əm, otol rəhatəmat lait e
nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netəmim okotəplan wək
wir min itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotiləs-ipər nərgi tata
Uhgin itəm tətatig e nego e neai.”

Lou rəha Moses

17 Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə,
“Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə emuwa məmə
ekərakin Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses ne ien
min aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto
emuwa məmə ekol nipəti nəghatən min əh okotuwa motol
nipahrienən.
18 Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai
kətuatig, kən Lou, in min otatig. Kən okol nat kit otəsikəən
lan, nat əpnapin in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol
wək mətoarus-pa nəghatən min rafin rəha Lou kotuwa motol
nipahrienən lan.
19 Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun
netəmim min məmə ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou
kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e
nərəmərəən rəha Uhgin. Məto suah kit itəm tatol Lou min əh,
matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis
agin e nərəmərəən rəha Uhgin.
20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən
otəkəike mətuatip wir agin e niganəmti Uhgin, taprəkis-in
nolən min rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou itəm nikilat
əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən təsətuatip
wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən
rəha Uhgin.”

Suah kit itəm neməha tatol
(Luk 12:57-59)

21 Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis
nəghatən itəm iəgətun min kəmotən kəm pipi rat min

† **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wir, kən məsəratən. Təwir məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatip. Məto tərat okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Jem 2:10

rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmti kot mos nalpinən.’

22 Məto io iatən kəm itəmat məmə,‡ okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətuatip məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətuatip məmə in otətul e niganəmti kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətau-iərmis-in suah kit,§ kən tətuatip məmə etəm təmən nəghatən əh otuwin e nigəm asol.

23 “Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwin e olta e Nimə Rəha Uhgin məmə onəkos-ipən nat kit kəm Uhgin, məto ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən,

24 əpəs pitən rəham nat əh, kən muwin məplan piam muəg-ətuatip-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea iolitilau min, kən uarisig nəpanitəlig muwin mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgin e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgin.

25 “Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otiləs ik muwin e kot, təwir məmə nakuwin uəhai əm, nian nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nipəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un otiləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otiləs-ipən ik e kalapus.

26 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən rəham.”

Etəmim itəm tətaklәh-in pətan

27 Kən Iesu tatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotaklәh-inən nipitan pisin min.’

28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol marit rəkis tatəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otaklәh-in, kən in tinol rəkis təfagə rat e nikin, tahmen əm məmə in tinaklәh-in pahrien.

29 Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakiləs-irəkis mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə, taprəkis-in nipətim rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə.

30 Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip rəkis mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə,

---

5:21: Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərat. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u “tətau-iərmis-in,” tatəghat-in nəghatən min tahmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kapə təpiə,” o “Ik nəti iərmis.” **5:22:** 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25 **5:27:** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47

taprəkis-in nipətim rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə."*

Etəmim itəm tətapəs
rəhan pətan
(Mat 19:9; Mak 10:11-12;
Luk 16:18)

31 Kən Iesu təmən min məmə, "Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, 'Etəmim itəm otapəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tinapəs in.'

32 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marit təsuwinən mehm suah pisin kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pisin, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakiəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in min tatol təfagə."

Noanawil min

33 Kən Iesu təmən min məmə, "Nəmotəto rəkis nəghatən kit min itəm iəgətun min kəmotən kəm rəhatat pipi min aupən məmə, 'Nəsotətgəhlən noanawil min rəhatəmat itəm nəmotos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawil lan kəm Uhgin məmə nəkotol.'

34 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawil o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təskasik. Sotosən noanawil o nego e neai məto-inu ikin əh Uhgin tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin.

35 Kən sotosən noanawil o nətueintən məto-inu ikin əh Uhgin tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin. Kən sotosən noanawil o Jerusalem məto-inu ikin əh in taon rəha Uhgin, u in Kig asol ikin, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin.

36 Kən sotosən noanawil o rəhatəmat-kapə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapin. Uhgin əm tatərəmərə e natimnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin.

37 Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm nipahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in 'əwəh,' kən nakotən əm məmə, 'əwəh.' Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in 'kəpə,' kən nakotən əm məmə, 'kəpə.'

---

* **5:30:** Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat min. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4 **5:33:** 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1

Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nalpinən
(Luk 6:29-30)

38 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkin niganəmtim kit, kən netəmim okotərəkin min niganəmtin kit. Kən okəmə suah kit tərəkin nəluəm kit, kən netəmim okotərəkin min nəluin kit.’
39 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpinən nəratən kəm etəmim itəm təmol tərat kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nikapim matip, kən nakəkəike malələin-pən min nikapim mol pəs tem min.
40 Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəgətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol.
41 Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitiəh, məto ik nakəkəike miləs min muwin kilometa kit min tol kəiu.
42 Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwin kənu mos mitəlig min muwa, kən nəsənən məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikeən
tikimir min
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motetəhau tikimir min rəhatəmat.’
44 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimir min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat,
45 kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgin rəhatəmat itəm tətatig ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan mətoinu rəhatəmat tata Uhgin təmol mitgar tətasiəgəpin netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən.
46 ?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgin otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min!
47 ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit

5:38: Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21 **5:43:** Lev 19:18 **5:44:** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20

itəm in təwir taprəkis-in netəm əpnapin? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgin, ilat min koatol nəhlan.

48 Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgin, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir mətuatip nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgin in tatol."

6

Nolən min itəm təwir kəm Uhgin

1 Kən Iesu təmən min məmə, "Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm Uhgin məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgin əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

2 "Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatolarəp e nimə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiaiin ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha netəmim.

3 Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapin rəhatəmat min netəmim.

4 Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wir min, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min."

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

5 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Netəm min əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha netəmim.

6 Məto nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, nakotuwin əpəh e nipəgnoa nimə rəhatəmat, kən motahtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgin itəm tətatig ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.

7 "Kən nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, sotargətainən nəghatən min tepət tepət u nipətin tikə, tahmen e netəm

5:48: Lev 19:2; Dut 18:13 **6:1:** Mat 23:5 **6:5:** Mat 23:5; Luk 18:10-14

kotəruru Uhgin. Nikilat təht məmə rəhalat uhgin min okotəto ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən.

8 Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotətapəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgin tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.

9 "Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, kən otəfak mihin nulan:

'Tata rəhatimat itəm nətatig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.

10 Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nipahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.

11 Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

12 Kən aluin məsalpinən, nolən rat min rəhatimat, tahmen-pən əm məmə itimat ekotaluin məsotaskəlim-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol nəratən kəm itimat.

13 Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta oekotakiə motol nolən rat, məto os-irəkis itimat e nelmi Setan.'

14 "Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlim-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgin e nego e neai, in otaluin məsalpinən, rəhatəmat nolən rat min.

15 Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlim-iəkis e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgin otəsaluinən kən malpin nolən rat min rəhatəmat."

Nolən rəha nətuakəmən

16 Kən Iesu təmatən min məmə, "Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgin, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat tol pisin, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis tinus ilat, kən netəmim okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiian rəha netəmim.

17 Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin, onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat,

18 məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min."

6:7: 1 King 18:26-29 **6:8:** Mat 6:32 **6:10:** Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:16:** Aes 58:5-9

Nat təwir əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

19 Kən Iesu təmatən min məmə, "Təsəwirən məmə
nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min e nətueintən u məmə
rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, win min
kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat min
əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwin
imə kakləh-in rəhatəmat natimnat.
20 Məto təwir məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir
min əpəh e nego e neai. Ikin əh win min kəsotunən, kən
namtəən okol təsərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min
okol kəsotakləh-inən.
21 Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat
wir min koatəməhl ikin, məto nian rafin nikitəmat otəkəike
matəht natimnat min əh-ikin əh.
22 "Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-
əhagən kəm nipətim. Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen
əm məmə nipətim tərioah e nəhag-əhagən.
23 Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə
nipətim in tərioah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən
e nipətim in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətatig e
napinəpən asol agin-əh!*
24 "Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol
kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit
mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən
slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm."

Təsəwirən məmə
nakotətəlig-in pik
(Luk 12:22-31)

25 Kən Iesu təmən məmə, "Kən o natimnat min əh, io
iatən kəm itəmat məmə, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik
rəhatətmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim
naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətitəmat
məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən
rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka
in nat asol o nipətitat, napən, o kəp? Kəp.
26 Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. Ilat
kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wirən nagwənən e
nipəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-
ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht
məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh!

6:19: Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nipətin kit rəha "niganəmtim mil kuəwir" təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nipətin kit rəha "niganəmtim mil kuərat" təmə, ik iaumis kit.
6:25: Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7

27 ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən
rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik
təsafin-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.
28 "?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwin lan?
Nikitəmat təht-tu nəgui nig min itəm koatəwiə əpnapin əm. Ilat
kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən.
29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim
rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat
kotəwir motaprəkis. Məto nəgui nig əpnapin min kotəwir
taprəkis-in rəhan napən.
30 Uhgin təmol manuwihl əpnapin əm təwir pik e nəgui nig
min əh. Məto manuwihl əh in rəha nian kitiəh əm, kən olawig
kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgin tatol-wir manuwihl əh, kən
nikitəmat təht məmə Uhgin otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike
motuwin lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat na-
hatətəən in təkəku agin!
31 "Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik
məmə, '?Ekotun naka?' o '?Ekotənim naka?' o '?Ekotos hiə
napən motuwin-in?'
32 Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgin, ilat
koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenəti
Uhgin min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun
məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh.
33 Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgin, ne nəmegəhən
ətuatip itəm Uhgin tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən
rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgin otos-ipinə min
natimnat min əh kəm itəmat.
34 Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat
itəm onəkotəkəike motos olawig, məto-inu natimnat rəha
olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitiəh, in tinahmen
rəkis rəha nian kitiəh.

7

Sotakilən nolən rəha
suah kit min
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgin otələhəu nəghatən
rəha nalpinən rəhatəmat.
2 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə
suah kit in etəm rat, kən Uhgin otətəu-pən əm o nənən
rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etəmim e nolən
itəm tətuatip, kən Uhgin otakil itəmat e nolən itəm tətuatip.
Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasik, kən Uhgin
otakil itəmat e nolən ahmen min əm.

6:29: 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6 **6:32:** Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24

3 ? Tahro nakoatən nimismisi nig itəm tətatig e niganəmti
piatəmat min, məto itəmat nəsotəplanən nig asol itəm tətatig
e niganəmtitəmat?
4 ? Kən tahro nakoatən məmə, 'Ei piak, pəs ekos-irəkis
nimismisi nig e niganəmtim,' məto nəsotəplanən nig asol e
niganəmtitəmat?
5 !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Otaupən,
motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan
wirən nohrəkisən nimismisi nig itəm tətatig e niganəmti
piatəmat min.
6 "Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgin kəm kuri min, kən
sotərakin-pənən rəhatəmat nat wir min kəm pikəs min.*
Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair
motus itəmat."

Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhgin
(Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Ekən kəm itəmat
məmə, otətapəh-in kəm Uhgin o natimnat, kən in otos-ipinə
kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs
toa oterəh otəmat.
8 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in,
kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm.
Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
9 "?Itəmat pah, nian nətin tatətapəh-in piret, məto in tatos-
ipən kəpiel? !Kəp!
10 ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !
Kəp!
11 Nat əpnapin itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat,
məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min.
! Məto Tata Uhgin e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik
maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nipahrienən, in otos-ipən
natimnat wir min kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron!
12 Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən
min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm
itəmat. Inu nipəti Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, ne
nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aupən."

Suatip kəiu
(Luk 13:24)

13 Iesu təmən min məmə, "Itəmat onəkotəkəike motuwin-
pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne

---

* **7:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min." Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, "kuri" ne "pikəs" katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **7:11:** Jem 1:17 **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10

suatip itəm timətig əm tatuwin o nərəkinən, kən netəmim tepət koatuwin-pən e nafiluə əh.
14 Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwin o
nəmegəhən, kən netəmim noan məsin əm okotəplan."

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

15 Kən Iesu təmən məmə, "Oatəto wir itəmat o ien eiueiuə
min. Ilat koatuwa moatəghat mətig e nolən əpou tahmen e
sipsip, məto əpəh imə e nikilat, ilat kotahmen e kuri iarupin.
16 Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun
naka tətatig e nikilat. Netəmim okol kəsotuwinən e nolkosik o
iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwir mətehen tahmen e krep
o fik.
17 Tol min-nulan, nig itəm təwir tatoe-in noan itəm təwir,
məto nig itəm tərat tatoe-in noan itəm tərat.
18 Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərat, kən nig itəm
tərat, okol təsoe-inən noan itəm təwir.
19 Nig min rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm təwir, okəte
rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm.
20 Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə min əh,
onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətatig e nikilat.
21 "Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə,
'Iərəmərə, Iərəmərə,' itəm ilat kotitun nuwinən motatig ahgin
nərəmərəən rəha Uhgin məto ilat min əm u itəm koatol nəwia
rəhak Tata itəm tətatig e nego e neai.
22 E nian Uhgin otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən
kəm in məmə, '!Iərəmərə, Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkitun o kəp
məmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa
kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən
motol natimnat pispis min e nərgəm?'
23 Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat məmə, 'Aupən ekəruru
itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. !Otuwin isəu ron io,
itəmat netəm noatol nolən tərat!' "

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, "Okəmə
itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən moatol, kən
onəkotahmen e etəmim itəm tenatig, in təmiləkin-pən nəukəti
rəhan nimə e kəpiel.
25 Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol
telel moh nimə. Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkin-pən
nəukətin e kəpiel.

7:15: Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12 **7:19:** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

26 Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən
məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wirən
nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan
nimə e nimək ləkil əm.
27 Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol
telel moh nimə. Kən nimə təmiet, kən nian təmiet, məto
təmərat agin."

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatig lan

28 Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən
netəmim narmilat təmiwig pik ron,
29 məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun
min rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.

8

Iesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-
pən.
2 Kən suah kit nimisən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən
nulin o Iesu, kən mən məmə, "Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən
nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak."
3 Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmin mələ həu-pən lan, mən
məmə, "Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta." Kən roiu agin-əh, nimisən
leprosi təmagim mikə lan.
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iarəpən natimnat
min u kəm netəmim, məto uwin əm mehm pris kit pəs in tehm
məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm
Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə,
kən netəmim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham
namkimikən tinikə."

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Luk 7:1-10)

5 Kən Iesu təmuwin miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam,
kən etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa
məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə,
6 "Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə
rəhak, nipətin rafin təmimis, kən tatəto tərat pik."
7 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Oekimnə mol in təwir
min."
8 Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə,
"Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgin.
Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

məmə ik onəkuwa e rəhak nɨpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekɨtun məmə in otəto təwɨr mɨn. 9 Ekɨtun məmə nɨmɨsən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io mɨn, rəhak netəm-iasol mɨn kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael mɨn neen əh-ikɨn itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwɨn,' kən tuwɨn. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, 'Ol nat u,' kən tol nat əh."

10 Nian Iesu təməto nəghatən əh, kən narmɨn təmiwɨg pɨk ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisɨg-in məmə, "Nɨpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapɨn noanol mɨn rəha Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasɨk tahmen-pən lan.

11 Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotɨsɨ-pən e nɨkalɨn par ikɨn ne e nɨkalɨn pah ikɨn, okotuwa motagwən kitiəh e tepɨl ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəmərəən əpəh e nego e neai.

12 Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgɨn təmaupən mɨtəpun itəmat məmə in otərəmərə etəmat, in otərakin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikɨn əh, netəmim okotasək kən moatəto tərat, kən moatəgətain nəluɨlat mɨn."

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mɨn məmə, "Atuwɨn. Rəham iolwək otəwɨr tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgɨn otol mihin." Kən e nian ətuatɨp əh, nɨpətɨ iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mɨn təmuwa məwɨr mɨn.

Iesu təmol nɨmɨsən tepət kotəwɨr mɨn
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwɨn e nimə rəha Pita, kən muwɨn imə məplan uhu Pita tatətəp-ətəp mətapɨl.

15 Kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mek nelmɨ pətaguɨhl un, kən nətəp-ətəpən təmagɨm mɨkə, kən tɨnətul. Kən mɨnatol nagwənən nɨgɨ Iesu.

16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmɨk netəmim tepət itəm narmɨn rat tətatɨg elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəghatən əm rəhan, kən mol-wɨr netəmim rafɨn itəm koatɨmɨs.

17 Natɨmnat mɨn əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesea tuwa mol nɨpahrienən lan, itəm təmən aupən ikɨn məmə,

"In təmos-irəkɨs nɨmɨsən mɨn rəhatat,
kən mol nɨpətɨtat mɨn itəm kotahmə, kotəwɨr."

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisɨg-in Iesu
(Luk 9:57-62)

8:11: Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:17:** Aes 53:4

18 Kən nian Iesu təməplan nimanin netəmim itəm koatitəlau
in, kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə okotuwin e
nikali lek entənipən-pən.
19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun. Hiə ikin onakatuwin-pən ikin, oekətəu-pən ik."
20 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kuri iarupin min,
rəhalat nipəg tatig o napilən, kən mənig min nimaalat tatig o
napilən. Məto Nəti Etəmim,† in rəhan nimə rəha napilən tikə
məmə otuwin mapil ikin."
21 Kən etəmim kit min rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm
in məmə, "Iərəmərə. Oekətəu-pən ik məto, pəs ekuwin pitən
mitənim rəhak tata."
22 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Ətəu-pa io. Netəmim
itəm kəsotolən nəwia Uhgin, in tahmen əm məmə ilat
kinotimis rəkis. Pəs ilat okotuwin motitənim rəhalat netəmim
itəm kəmotimis."

Iesu təmən-iəhau nimətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwin e pot, kən rəhan min netəmim kotuwin
ilat min.
24 Kən təsuwəhən, nimətag asol kit tətul kən minol peau-
peau asol min e lek, kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkir əm pot
tətamnim, məto Iesu tətapil.
25 Kən kəmotuwin motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, "!
Iərəmərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotamnim!"
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro nakotəgin
pik? Rəhatəmat nahatətəən təkəku agin." Kən təmətul mən-
iəhau nimətag ne peau-peau asol min. Kən nimətag təmurahl
nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu.
27 Kən netəmim rəha Iesu narmilat təmiwig pik moatən
məmə, "!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapin nimətag ne nəhau,
məto ilau kətioal nəwian."

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənipən-pən e lek, ikin
Katara, kən etəmim kəiu itəm narmin rat min kotatig elau
kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan Iesu. Ilau kəmiasipən e nipəg
kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Ilau kuəsanən mətioh
netəmim, kən netəmim koatəgin nuwin-pənən ikin.
29 Kən əmun narmin rat min itəm kotatig elau kəmotaget
əfəməh motən məmə, "! Ik Nəti Uhgin! ? Nəmuwa məmə

† **8:20:** Nian Iesu təmən nərgin u "Nəti Etəmim," tatəghat-in atip in. Nərgin u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pisin pisin min e Oltesteman. Kən nipətin təmə suah kit itəm təmisi-pən o Uhgin kən matos nepətən rəha Uhgin. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

nakahrol itimat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpinən kəm itimat itəm təsolən əh nian rəhan?"
30 Iuəhkir əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotagwən,
31 kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən məmə, "Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh."
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin." Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwin e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.
33 Kən netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotagim motuwin e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau.
34 Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

9

Iesu təmol-wir etəm nipətin təmimis
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Kən Iesu təmuwin e pot muwin entənipən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon Kapaneam.
2 Kən netəmim neen kəmotiləs etəmim kit motuwa ron. Nipətin məsin təmimis, kən mətapil e rəhan nimitiwin. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətəən, kən təmən-ipən kəm etəm tatimis un məmə, "Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis."
3 Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat min məmə, "Nəghatən əh tərat. Suah əh tatəghat məmə otol məmə in Uhgin."
4 Məto Iesu titun nətəligən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Tahro itəmat nakoatos nətəligən itəm tərat min-nulan?
5 ? In pəhruən timətig məmə oekən, məmə, 'Emafəl rəkis rəham nolən rat min,' o 'Ətul maliwək'?*
6 Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotitun məmə Nəti Etəmim tatos nepətən ikin-u e nətueintən məmə otafəl rəkis təfagə rat min." Kən in təmən-ipən kəm suah əh tatimis məmə, "Ətul miləs rəham nimitiwin maliwək matuwin latuənu."
7 Kən suah u tatimis təmətul maliwək matuwin latuənu.
8 Kən nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi Uhgin itəm təmos-ipən nepətən kəm etəmim məmə otol nəhlan.

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgin məmə otafəl rəkis nolən rat min rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Kən Iesu təmaliwək muwin məsin min, məplan suah kit, nərgin u Matiu. In etəmim itəm tatos məni rəha takis, kən tatəpələh ikin katətou-pən takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Uarisig-in io, muwa etəmim rəhak." Kən in təmətul muarisig-in Iesu.

10 Kən Iesu təmuwin mətagwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim.

11 Kən nian Farisi min kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu məmə, "?Tahro rəhatəmat iəgətun tətagwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takis ne netəm koatol təfagə?"

12 Məto Iesu təməto rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəmim itəm təsimisən təsuwinən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatimis, in otəkəike muwin məplan tokita.

13 Otuwin motegəs-in motol nipəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

'Nat kit tatol nikik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun
netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm
nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nikik tətagien.'‡

Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm min u itəm nikilat təht məmə kinotətuatip rəkis məmə okotuarisig-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə məmə okotuarisig-in io."

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə, "Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgin, kən Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?"

15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Nian netəmim koatol marit rəha suah kit, kən in tətatig e nagwənən rəhan ilat in min neen, nikitəmat təht məmə in min neen okotasək?

† **9:10:** Farisi min, ilat kəmoatətəu-pən wir agin-əh Lou rafin itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wir min nəghatən min itəm kəmotisi-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatip min rəha Uhgin. Kən Farisi min, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh min əh, ilat iol təfagə. **9:11:** Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgin təmən nəhlan, nipətin məmə in otapəs rəhalat sakrifais min məto-inu nəratən tətatig e nikilat. Uhgin təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12

!Kəp! Məto nian əh-ikin itəm tatuwa məmə netəmim okotiləs-irəkis etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in min neen kotitun napəsən nagwənən.

16 “Kən etəmim kit tikə məmə otos nimismisi niməhan wi kit, kən məhlətain-pən e niməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nimismisi niməhan wi titun nəhapən niməhan oas, kən ikin təməhap ikin aupən titun nuwamən mol iahgin pik agin.

17 “Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təskasik itəm kəmol e nuwigi nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain otahləpik, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi timətmətig, kən wain ne pətəl katuəməhl wir.”*

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis (Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulin o Iesu məmə, “Nətik pətan əkəku təmimis roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.”

19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwin.

20 Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef.† Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek nipəgnəmti kot məsin rəhan,

21 təmol nəhlan məto-inu tatən atip kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.”

22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatətəən təmol ik ninəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nimisən təmikə.

23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwin imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nimisən, kən netəmim kəmoatasək pik.

24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwin isəu, məto-inu pətan əkəku un təsimisən, məto in tətapil əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu.

25 Məto nian netəmim kəmotiet motuwin ihluə, kən tuwin imə, maskəlim nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.

26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mitəlau rafin e nəptən əh.

---

§ **9:17:** Afin futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pisin e nəgətunən rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou. † **9:20:** Lou təmən məmə nimisən u leprosi təmol pətan əh tamkimik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkimik. **9:21:** Mat 14:36

Iesu təmol-wir iganəmtin rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu
kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmə, "!Mipi Kig Tefit,
asəkitun itimlau!"
28 Nian Iesu tinuwin əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea
ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "?Itəlau nətuahatətə
məmə ekitun nol-wirən niganəmtitəlau, o kəp?" Kən ilau kuən-
ipən məmə, "Əwəh, Iərəmərə."
29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtilau mən-ipən
məmə, "Uhgin otol-wir niganəmtitəlau məto-inu nəmuahatətə
lan."
30 Kən niganəmtilau tinəwir kən kinatuəplan nat. Kən
Iesu təmən-ipən əskasik kəm ilau məmə, "Onəsuən-iarəpən
natimnat min u kəm netəmim."
31 Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha
Iesu tuwin mitəlau e ikin min rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəm təruru nəghatən

32 Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotiləs etəmim kit
təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən
məto-inu narmin rat tətatig lan.
33 Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah əh, kən
tinatəghat. Kən nimanin netəmim narmilat təmiwig pik ron,
kən motən məmə, "Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh
Isrel nian kit ne."
34 Məto Farisi min kəmotən məmə, "Tatos nəsanənən o etəm-
iasol rəha narmin rat min məmə otəhg-iarəp narmin rat min."

Iesu nikin təmahmə pik o netəmim

35 Kən Iesu təmaliwək matuwin e taon ne latuənu min rafin,
kən matəgətun əpəh e nipəgnoa nimə min rəha nuəfiminən,
matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin,
kən matol-wir netəmim rafin itəm koatimis, ne netəmim rafin
itəm nipətilat tərat koatəwir.
36 Nian təməplan nimanin netəmim tinepət pik, kən
nikin təmahmə pik olat məto-inu kinotos pik nahməən, kən
motəruru nasitu-atipən e rəhalat nəmegəhən, kinotahmen e
sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat.
37 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "!
Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə,
məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in.
38 Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-
ipa iolwək min tepət məmə okotuwin kəulək-in nasumən
rəhan."

9:27: Mat 20:29-34 **9:30:** Mat 8:4 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2

10

Netəm tuelef rəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiəh, kən
mos-ipən nəsanənən kəm ilat məmə ilat kotɨtun nəhg-iarəpən
narmɨn rat mɨn e netəmim, kən motɨtun nol-wɨrən nɨmɨsən
mɨn rafin, ne netəm mɨn u nɨpətɨlat təmərat.

2 Kən inu nərgɨ netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u
nərgɨn kit mɨn un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon,
nətɨ Sepeti mil;

3 ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha
nosən məni rəha takɨs; ne Jemes nətɨ Alfeas; ne Tateas;

4 ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas Iskariot u
təmegəhan-in-pən Iesu tuwɨn e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə
okotuwɨn motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə,
"Itəmat onəsotuwɨnən o netəm mɨn un sənəmə noanol mɨn
rəha Isrel, kən məsotuwɨnən e taon kit rəha netəm Sameria,

6 məto onəkotuwɨn o noanol mɨn rəha Isrel itəm kotahmen
e sipsip mɨn koatəlue.

7 Kən nian nakotuwɨn, nəkotəkəike motən-iarəp məmə,
'Nian itəm Uhgɨn otərəmərə e netəmim rafin lan, tɨnatuwa
iuəhkɨr.'

8 "Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatɨmɨs kotəwɨr
mɨn. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotɨmɨs
kotəmegəh mɨn. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat,
nəkotəkəike motol nɨpətɨlat tuwa məwɨr mɨn. Kən netəmim
itəm narmɨn rat tətatɨg elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-
iarəp narmɨn rat mɨn kotuwɨn isəu olat. Kən nəsanənən itəm
nəmotos, nəməsotosən nəmtɨn. Kən onəkotəkəike motol wək
əm, netəmim okəsətouən itəmat lan.

9 Nian nakotuwɨn, nəsotosən məni.

10 Kən məsotəmɨkən rəhatəmat kətɨm mɨn. Kən natɨmnat
itəm nakoatuwɨn-in, in əm un, məsotos mɨnən iahgoau kit
mɨn. Kən məsotosən put, ne kasɨkɨn rəhatəmat mɨn. Iatən
nəhlan məto-inu tətuatɨp əm məmə katos-ipən kəm iolwək mɨn
natɨmnat itəm tətuatɨp o natɨgən rəhalat.

11 "Nian nakotuwɨn e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike
motehm etəmim kit itəm nɨkɨn tagien məmə nakotuwɨn
mətatɨg itəmat mɨn, kən nakoatatɨg ikɨn əh mətoarus-pən nian
nakotiet mɨn.

---

* **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasɨk o kantri rəhan. Əplan e tiksonari.

10:1: Mak 6:7; Luk 9:1 **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14

12 Nian nakotuwin kətatig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wir
kəm ilat məmə, 'Nəməlinuən tətatig otəmat.'
13 Kən okəmə netəmim e nipəgnoa nimə u, nikilat tagien
məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha
nəməlinuən tətatig olat. Məto okəmə nikilat təsagienən otəmat,
nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.
14 "Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit
itəmat nakotuwin e rəhalat nipəgnoa nimə, o kəsotətəlig-
inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat,
o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip
e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən
məntaatəmat olat.
15 Nipahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgin otakil
netəmim, nalpinən rəha netəm min əh in otəskasik pik
maprəkis-in nalpinən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh,
Sotom ne Komora."

Netəmim okotol tərat kəm netəmim rəha Iesu

16 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Otətəlig-in-tu. Etahl-
ipən itəmat nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwin
ilugin e kuri iarupin min. Onəkotəkəike motenatig wir tah-
men e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənig mak.
17 Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs
itəmat məmə nəkoatətul e niganəmti kaonsel rəhalat, kən
okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən.
18 "Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan
itəmat nakotuwin motətul e niganəmti etəm-iasol min rəha
kapman min, ne kig min məmə onəkotən-iarəp nəghatən təwir
rəhak e niganəmtilat, kən e niganəmti Iaihluə min.
19 Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht
pikən məmə onəkotuwin motən məmə naka, o nakotəhrol
nulan motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmin Rəha Uhgin,
in otos-ipinə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh.
20 Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto
Narmin Rəha rəhatəmat Tata, otos-ipinə nəghatən kəm itəmat
məmə nakoatən-iarəp.
21 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm
rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min
okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh
okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne
mama min məmə okotohamnu ilat.
22 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm
otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun,
kən Uhgin otosmegəh.

10:12: Luk 10:5-6 **10:14:** Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19 **10:20:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26 **10:21:** Jon 14:26

23 Nian okotol tərat kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet
motagim motuwin e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm
itəmat məmə okol nəsotuwin rafinən e taon min rəha Isrel
mətoarus-pən Nəti Etəmim in otuwa min.
24 "Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən
rəhalat iəgətun, kən iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən
rəhalat etəm-iasol.
25 Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa
motahmen e iəgətun rəhalat, kən iolwək min kotəkəike mo-
tagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io
etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə
io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen min əm
e iolwək min rəha nimə rəhak."

Etəmim rəha Iesu
təsəginən etəmim
(Luk 12:2-7)

26 Kən Iesu təmən məmə, "Tol nəhlan, əsotəginən netəmim.
Natimat itəm netəmim koatəfətain, Uhgin otiləs-iarəpa ikin
tagəhag ikin, kən natimnat itəm netəmim koatəhluaig-in,
Uhgin otiləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.
27 Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat
onəkotəkəike motən-iarəp min e nəhag-əhagən, kən natimnat
itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e
niganəmti netəmim.
28 "Sotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən
nipətitəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto
nəkotəgin Uhgin itəm titun nərəkinən nipətitəmat ne
narmitəmat e nigəm asol.
29 Otəplan-tu. Mənig əlkələh min, netəmim koatol-salim-in
məni əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgin təsegəhan-
inən ilat, okol kit təsimisən.
30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgin tətafin rafin
ilat.
31 !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-
in mənig əlkələh min əh.
32 "Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti
netəmim, kən io min iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata
e nego e neai.
33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim
məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata
e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.
34 "Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu
nəmələinuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu
nəmələinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou.

10:24: Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15
10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26
10:33: Luk 12:8-9

35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama,
kən pətan otol timəht ilau uhun,
36 kən etəmim otol tikimir ilat atip rəhan min.†
37 "Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama
taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən
etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io,
in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
38 Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-
in io,‡ in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
39 Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan
nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e
nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək,
in otos nəmegəhən lilin.
40 "Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen
əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e
nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-
ipa io.
41 Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-
inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgin, in otos nətouən
lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim itəm tatos
e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm
ətuatip, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm ətuatip.
42 Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm
kəm rəhak etəmim, məto-inu in titun məmə rəhak etəmim, nat
əpnapin rəhak etəmim in ləhau agin, nipahrienən iatən kəm
itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən."

11

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef,
təmiet ikin əh muwin e taon min e nitən Kalili, matəgətun
netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm ilat.
2 E nian əh, Jon Baptais tətatig e kalapus, kən in təməto
namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təmahl-ipa rəhan neen
netəmim kotuwin motətapəh ron məmə,

10:36: Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatetəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

3 "?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa,
o itimat ekoatəsahgin etəmim kit min məmə otəpanuwa min?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin motəplan Jon
motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan:
5 netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəmim
itəm nelkilat tərat kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm
min u kəmotos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm
min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min
u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah
kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.
6 Etəmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən
rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm io ekol."

Iesu təməghat-in Jon Baptais

7 Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun
matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən
məmə, "? Aupən, nəmotuwin ikin taruən-aruən ikin məmə
nəkotəplan naka? ? Nəmotuwin məmə nəkotəplan suah kit
tahmen e nuwig itəm nimətag tətahləpik-ahləpik əpnapin əm?
Kəp.
8 ? Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit
itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwin
e napən wir tol nəhlan, nian rafin kotatig e nimə rəha kig.
9 ? Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit?
Əwəh, nipahrienən, kən etəmim əh in ilis taprəkis-in ien.
10 Inu etəm Naoa Rəha Uhgin təmatəghat-in nian Uhgin
təmən məmə,
'Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak
nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.'
11 Nipahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təmaiir e
nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau
agin e nərəmərəən rəha Uhgin, in ilis taprəkis-in Jon.*
12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin mətoarus-pa roiu, nərəmərəən rəha Uhgin in təskasik
məmə otol wək matuwin. Kən netəmim itəm kotəskasik
kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.
13 Iatən nəhlan məto-inu, aupən agin mətoarus-pa nian rəha
Jon, nəghatən min rəha Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm
Moses, ne nəghatən min rəha ien min rəha Uhgin, koatən-iarəp
nərəmərəən rəha Uhgin.

11:5: Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisiaiiən. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgin otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgin nian in tətahatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16

14 Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən
məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.
15 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun
nəghatən min u.

16 "?Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat
kotahmen e nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin
moatakuhl motaun-in ilat min neen məmə,

17 'Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis
rəha nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat
emoatasək eiuə rəha nimisən, məto nəsotasəkən kitat min
itimat.'

18 Iatən nəhlan məto-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm
mətapəs nagwənən matəfak kəm Uhgin, kən məsənimən wain.
Kən netəmim kotən məmə, 'Suah əh, narmin rat kit tətatig lan.'

19 Məto nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətagwən kən
matənim wain, kən netəmim kotən məmə, 'Otəplan-tu, suah
əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən
motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim
itəm nol təfagə.' Məto netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha
Uhgin koatol wək wir min. Kən wək wir min əh koatəgətun
məmə nitunən rəha Uhgin in nipahrienən."

Nahmәәn asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in
təmol nat pispis tepət ikin e niganəmtilat. Təməghat nəhlan
məto-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən
rat min.

21 Təmən məmə, "!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahmәən asol
otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahmәən asol
otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon
rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne
Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat
nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat
rat motuwin moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə
koatəto tərat agin o rəhalat nolən rat min.

22 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol
nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik,
maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.

23 "? Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə
Uhgin otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nisiaiiən əpəh e nego e
neai? !Kəp! Məto Uhgin otəhlman itəmat nakotuwin ləhau
agin, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon
rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Sotom,

11:14: Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14 **11:22:** Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4

kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgin təməsərəkinən Sotom, kən təmətatig əm mətoarus-pa u-roiu.

24 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm Sotom aupən ikin."

Itəmat itəm ninotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, "Tata Uhgin, ik Iərəmərə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nipəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir.

26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike."

27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, "Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafin agin kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nəti Uhgin, məmə io pah ətuatip. Məto Tata Uhgin əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wir Uhgin, məto io pisin əm u Nəti Uhgin, ekitun, ne netəmim itəm io emitəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgin kəm ilat.

28 "Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm min, kən ekos-ipinə namegən.† 29 Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən.

30 Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipinə kəm itəmat in timətig, kən rəhak katipa in toigoig."

12

Iərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23—3:6; Luk 6:1-11)

1 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwin-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. 2 Məto nian Farisi min kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "!Ei, əplantu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat."

3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefit təmol aupən, nian in ne rəhan min netəmim nəumis təmus ilat?

11:23: Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29 **11:27:** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u 'natipa-inən katipa əfigəm min' tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou min u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10

4 In təmuwin imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgin, kən mos piret
mun itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgin. Kən nolən əh
tatətgəhl Lou, məto-inu piret əh, Lou tatən məmə pris min əm
kotitun nunən.
5 ? Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat,
pris min əpəh e Nimə Rəha Uhgin, ilat koatol wək rəhalat itəm
tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgin tatəplan məmə nat əh in
tətuatip əm.
6 Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikin-u in ilis
taprəkis-in Nimə Rəha Uhgin.
7 E Naoa Rəha Uhgin, in tatən məmə,
'Nat kit tatol nikik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun
netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm
nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nikik tətagien.'
Okəmə nəkotitun nipəti nəghatən u, kən netəm min u itəm
kotətuatip, okol nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən
rat.
8 Iatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io Iərəmərə rəha
Sapat."
9 Kən Iesu təmiet ikin əh, maliwək matuwin əpəh imə e nimə
rəha nuəfiminən rəhalat.
10 Kən əmun ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin təmimis, təsəg-
ətuatip-inən. Kən kəmotətapəh o Iesu məmə, "? Tahro? ? In
tətuatip e Lou məmə e Sapat, etəmim titun nol-wirən etəmim
itəm tatimis?" Ilat kəmotətapəh ron məto-inu koategəs-in nat
tərat kit rəha Iesu itəm ilat okotiləs-ipən in e kot ron.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Okəmə itəmat kit
rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakimil e Sapat,
nikitəmat təht məmə suah əh otuwin miuw-pər-pa min? !
Əwəh! Otəkəike muwin miuw-pər.
12 ! Məto etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in
tətuatip əm e Lou məmə natol nat itəm təwir e Sapat."
13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, "Əg-
ətuatip-in-tu nelməm." Kən təməg-ətuatip-in nelmin, kən
nelmin tinuwa minəwir agin min, tinahmen e nelmin kit min.
14 Məto Farisi min kəmotiet motuwin ihluə minoatəte noa
ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgin təmitəpun

15 Kən Iesu təmitun nətəligən rəhalat, kən təmiet ikin əh.
Kən netəmim tepət kəmotuarisig in. Kən in təmol-wir nimisən
rafin rəhalat kotuwa motəwir min.
16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm
netəmim min.

12:4: 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42
12:7: Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5 **12:14:** Jon 5:16
12:16: Mat 8:4; Mak 3:12

17 Natimnat min əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa
Rəha Uhgin otuwa mol nipahrienən lan. Uhgin təmos-ipən
kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən məmə,
18 "Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis,
iakolkeike pik in, kən nikik tagien pik ron.
Kən io oekol məmə Narmin Rəhak otuwa mərioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e
niganəmti netəmim e nəptən pisin pisin min.
19 Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pikən ikin netəmim kotargəfimən ilat min ikin.
20 In etəm mətig,
kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat
nəsanənən tikə.*
In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatip, otol win e
nolən itəm tərat.
21 Kən netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətatig lan,
məmə in otosmegəh ilat."

Iesu ne Pielsepul
(Mak 3:20-30;
Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm
niganəmtin təpis kən təsəghatən məto-inu narmin rat kit
tətatig lan. Kən Iesu təmol-wir min, kən suah əh tənatəplan nat
kən minatəghat.
23 Kən netəmim rafin narmilat təmiwig motən məmə, "?
Okəmə naka suah u in Mipi Kig Tefit itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa?"
24 Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan,
kən kəmotən məmə, "Suah əh tatəhg-iarəp narmin rat min e
nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmin rat
min."
25 Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat
məmə, "Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən
okotərəkin rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o
latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat min, kən okotərəkin
taon un o latuənu un.
26 "Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmin rat min rəhan e
netəmim, kən tatol atip əm tikimir kəm in. ?Kən otahro nulan,
rəhan nərəmərəən otətul?
27 ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən
rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netəmim? ?Ilat
koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?

12:18: Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən məmə, "Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik rəha lait itəm tatəhaniəm əm." **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25

Rəha Setan? Kəp. Kən tərat məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən məmə in neiueiuəən.

28 Məto okəmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha
Narmin Rəha Uhgin, kən nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis
otəmat.

29 "Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit
tikə məmə titun nuwinən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən
məmə otəmik rəhan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm
u itəm təsanən, uarisig təpanuwin imə məmki-rəkis rəhan
natimnat.

30 "Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəm
u itəm təsargətainən sipsip min, in tatoor ilat kotagim atit.

31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgin otafəl rəkis
nolən rat min rafin pisin pisin,† ne nəghatən rat min rafin
pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpinən kən
məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmin
Rəhan.

32 Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgin
otaluin kən məsalpinən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin
Rəha Uhgin, Uhgin okol təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne
e nian itəm tatuwa.‡

33 "Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə nig in tərat,
kən noan in tərat. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm
e noa nig məmə nig in təwir o nig in tərat.§

34 ¡Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-
eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwir
kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm
tərioah e nikin.

35 Etəmim itəm nətəligən təwir tərioah e nikin, nian rafin in
tatən nat itəm in təwir. Kən etəmim itəm nətəligən rat tərioah
e nikin, nian rafin in tatən nat itəm tərat.

36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgin otakil netəmim
lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in məmə tahro ilat
kəmoatən nəghatən rat əpnapin min rafin rəhalat.

37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat,
məmə itəmat netəm kotətuatip o netəm kotərat."

12:28: Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgin tətafəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpinən rəhalat nolən rat min. **12:31:** Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgin in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgin. § **12:33:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

Nəmtətin rəha Jona
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kən iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.";

39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgin, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgin. Məto Uhgin otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.

40 Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kisil lapin ne nərauiəgən e nərpi nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian kisil lapin ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən.

41 "E nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa.

42 Kən e nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.

43 "Nian narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwin maliwək mətan əpəh ikin nig ne niamitə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən.

44 Kən tən atip əm kəm in məmə, 'Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.' Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wir natimnat.

45 Kən tuwin mit narmin rat sepin min itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwin imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərat pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu."

Mama rəha Iesu ne pian min
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in.

12:38: Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20

47 Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham
mama ne piam mɨn əpəh ihluə koatətul. Ilat kotolkeike məmə
okotəghat kəm ik.”*
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə,
“?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mɨn?”
49 Kən məg-ətuatɨp-in-pən nelmɨn məgətun-pən rəhan
netəmim, kən mən məmə, “!Inu rəhak mama ne piak mɨn!
50 Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh
ilɨs e nego e neai, in piak, ne wɨnɨk, ne rəhak mama.”

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

1 E nian ətuatɨp əh, Iesu təmiet e nimə muwɨn matəpələh əpəh
iuəhkɨr e nɨkalɨ Lek Kalili.
2 Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kɨtəlau in, kən in
təmuwɨn e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar.
3 Kən in təmən-ipən natɨmnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən
mɨn.
Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwɨn məmə oteatəgtəg rəhan
nɨkuti wit əpəh e rəhan nasumən.
4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nɨkuti wit, neen
kəmotɨsas-pən e suatɨp, kən mənɨg mɨn kəmotuwa motun
ilat rafin.
5 Kən nɨkuti wit neen kəmotɨsas-pən e nəptən itəm kəpiel
iuəhkɨr əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsɨn
əm.
6 Məto nian mɨtgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-
inu nokɨlat təseiuaiu pɨkən.
7 Kən nɨkuti wit neen kotɨsas-pən e nɨki nəlkosɨk, kən
nian nɨkuti wit kotəwiə məto nəlkosɨk tətatu-atu ilat kən
kəmotamɨs.
8 Kən nɨkuti wit neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən itəm təwɨr,
kən kəmotoe-in noalat, neen noalat wan-hanrɨt, neen noalat
sikiste, neen noalat tate.
9 Etəm matəlgin tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən
mɨtun nəghatən mɨn u.”
10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, “?
Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən mɨn?”
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən nəhlan məto-
inu itəmat un, Uhgɨn təmerəh e suatɨp otəmat məmə itəmat
onəkotɨtun nəghatən anion mɨn rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn.
Məto ilat əh, Uhgɨn təməserəhən e suatɨp nulan olat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikɨn nɨtunən,
Uhgɨn otos-ipən mɨn nɨtunən kəm in, kən rəhan nɨtunən in

* **12:47:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən,
ves 47 tɨkə. **12:50:** Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.
13 Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat
koatəplan pap məto kəsotitunən, kən ilat koatəto pap məto
kəsotitun wirən.
14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa
matol nipahrienən lan. In təmən məmə,
'Okoatəto, moatəto, moatəto,
məto okol kəsotitunən.
Kən okoatəplan, moatəplan, moatəplan,
məto okol kəsotitunən nian kit.
15 Tol nəhlan məto-inu nikilat tinuwa məskasik,
kən kinotəpou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.
Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e
niganəmtilat,
kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nikilat otəmət-mətig,
kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.'
16 Məto itəmat u, Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat,
kən nian nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun.
17 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien min tepət ne netəm
ətuatip min tepət kəmotolkeike pik məmə okotəplan nat naka
itəm nakoatəplan, məto kəsotəplanən. Kən motolkeike pik
məmə okotəto nat naka itəm nakoatəto, məto kəsotətoən."
18 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Itəmat otətəlig-in wir-
tu məmə nəkotitun nipəti nimaa nəghatən rəha etəm u itəm
təmərakin nikuti wit.
19 Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim
itəm təto nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto in
təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh
itəm təmuwin e nikin.
20 "Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel
iuəhkir əm, in tahmen e etəmim itəm tatəto nəghatən rəha
Uhgin, kən mos e nikin agien,
21 məto nokin təseiuaiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkir
əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o
nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.
22 "Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tah-
men e etəmim itəm təto nəghatən rəha Uhgin, məto rəhan
nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən in
tolkeike məmə rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh
kotatu-atu nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən əh təsoe-inən
noan.

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:15:** Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **13:17:** Luk 10:23-24 **13:22:** Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

23 “Məto nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen
e etəmim itəm təto nəghatən rəha Uhgin kən mitun nipətin.
Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan
wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərat

24 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən
məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin, in tahmen e etəmim kit itəm
təmərakin nikuti wit e rəhan nasumən.
25 Məto nian in ne rəhan min netəmim kəmoatapil, rəhan
kit tikimir təmuwin mərakin nikuti manuwihl rat min e rəhan
nasumən, kən magim.
26 Kən nikuti wit wir min kəmotəwiə motol iahgin motol
noalat. Məto e nian əh, nikuti manuwihl rat min kəmotər min
motuwa motol iahgin.
27 “Kən slef min rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in,
motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?Nikuti wit min itəm nəmərakin
e rəham nasumən, ilat nikuti wit wir min əm, o kəp? ?Məto
tahro nikuti manuwihl rat min kinotər?’
28 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimir kit təmol nat əh.’
“Kən rəhan slef min kotən-ipən kəm in məmə, ‘?Məto tahro?
?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat
min əh?’
29 “Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otapəs. Okəmə
itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat min, kən məta
nakotew rəkis min wit wir min.
30 Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tinimətə. Kən
ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəulək-in wit məmə ilat oko-
taupən motew rəkis manuwihl itəm tərat motəlis o nərakin-
pənən e nigəm. Uarisig okotəulək-in wit wir min moatəmik
moatuwa e nipəgnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən
ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e
nikuti mastat[*]
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə,
“Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e nikuti mastat itəm
etəmim təmos muwin məfe e rəhan nasumən.
32 Nikuti mastat əh in nətin agin, məto nian in otəwiə, in
otuwa iahgin tahmen e nig kit, kən mənig min itəm koatiwig
ilis okotuwa motol nimaalat e nelmin min.”

Nimaa nəghatən e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

33 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə,
“Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen-pən e is noan məsin

[*] **13:30:** Mastat in nig itəm katol-pən nikutin e nagwənən məmə tatəpien wir. Nikutin in natiəkəku agin.

itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin."

34 Natimnat min əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nipahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa nəghatən.

35 Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nipahrienən lan. Təmən məmə,

"Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən min.
Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluaig-in ilat nian eməttuoun
matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu."

Iesu təmən nipəti nimaa nəghatən e manuwihl

36 Kən Iesu təmiet rəkis e netəmim, kən muwin e nipəgnoa nimə kit. Kən rəhan min netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, "Ən-tu kəm itimat nipəti nimaa nəghatən e manuwihl itəm təmər e nasumən."

37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm təmərakin nikuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim.

38 Kən nasumən, in nətueintən, kən nikuti wit wir min, ilat u netəmim rəha Uhgin itəm tatərəmərə elat. Kən manuwihl rat min, ilat netəmim rəha Setan.

39 Kən tikimir itəm təmuwin mərakin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo min.

40 Okotəmik manuwihl rat motan-ətip e nigəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.

41 "Io Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo min rəhak okotuwin ikin iatərəmərə ikin, motoe rəkis natimnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat min.

42 Ilat okotərakin-pən ilat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək kən moatəgətain nəluilat min.

43 Kən netəm kotətuatip okotasiə tahmen e mit e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgin. Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min u."

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig

44 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e bokis məni kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatig mitənim min. Nikin təmagien pik, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən mos-nəmtin nəptən əh."

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

45 Kən Iesu təmən məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salim-in min.

13:35: Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27
13:42: Mat 8:12 **13:43:** Mat 8:12

Kən in tategəs-in kəpiel wir min nəmtilat tiəkis, katən məmə perel.

46 Nian təməplan perel kit itəm təwir pik agin, kən in təmuwin mol-salim-in rəhan natimnat rafin, kən muwin mos-nəmtin perel əh kən miləs rəhan."

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

47 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pisin pisin min lan.

48 Nian net tinərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm min motaii-pən nəm wir min e kətim asol min rəhalat, məto okotərakin nəm itəm kotərat. 49 Kən e namnun nian, nagelo min okotuwa motos-irəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatip,

50 kən motərakin-pən netəm kotərat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.

51 "? Itəmat nəkotitun natimnat min un, o kəp?" Kən ilat kəmotən kəm in məmə, "Əwəh."

52 Kən təmən kəm ilat məmə, "Tol nəhlan, iəgətun min rafin rəha Lou itəm kəməgətun wir ilat e nərəmərəən rəha Uhgin, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit min tatos-irəkis nat oas."†

Ien itəm kəsisiai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Nian Iesu tinol namnun nuəhən nimaa nəghatən min əh, kən təmiet ikin əh,

54 muwin iman ikin. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən, kən narmilat təmiwig, kən kotən məmə, "? Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pispis min?

55 Suah əh, kitat kotitun wir in. ?In neti etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian min ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp?

56 ?Kən rəhan kaka min kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nitunən o nolən natimnat min əh?"

57 Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin koatisiai-in. Məto rəhan min netəmim əpəh latuənu ne rəhan min netəmim e nipəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotisiai-inən."

13:50: Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u 'nat oas' tatəghat-in nəghatən rəha Uhgin itəm kəmətə rəkis e Naoa Rəha Uhgin əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u 'nat wi e rəhan nautə' tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu. **13:54:** Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42

58 Kən təməsolən nat pɨspɨs tepət ikɨn əh, məto-inu ilat
kəsotahatətəən lan.

14

Kig Herot Antipas
təməghat o Iesu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nɨtən Kalili,
təməto namnusən rəha Iesu.
2 Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol mɨn məmə, "Suah u in
Jon Baptais itəm təməmegəh mɨn e nɨmɨsən. Tol nəhlan tatos
nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs mɨn."

Nɨmɨsən rəha Jon Baptais

3-4 Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu
rəkɨs Jon Baptais. Inu namnusən e nɨmɨsən rəha Jon Baptais,
tol min-nulan.
Aupən ikɨn, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u
pətaguɨhl rəha pia Herot u, Filip Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən
kəm in məmə, "Təsətuatɨpən məmə nəkɨləs pətan u, məto-
inu nakatətgəhl Lou." Kən Herot Antipas təmaskəlɨm Jon o
Herotias, məlis ətain, mɨləs-ipən e kalapus.
5 Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon, məto
təməsolən məto-inu tatəgin netəmim. Ilat koatɨsiai-in Jon
moatən məmə in ien kit.
6 Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian
təmaiir lan, kən pətan əkəku, nətɨ Herotias, təmol danis aupen
e nɨganəmtɨ netəmim rafin. Kən rəhan nolən danis təmol
Herot Antipas nɨkin təmuwɨn pɨk lan,
7 kən tol nəhlan, in təmən-iəkɨs mos noanawɨl məmə in otos-
ipən nat naka itəm pətan əkəku əh tolkeike.
8 Kən Herotias təməghat kəm nətɨn, kən nətɨn təmən-ipən
kəm Herot Antipas məmə, "Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit
muwa ikɨn-u mos-ipa kəm io roiu."
9 Kən kig, nɨkin təpou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmim
məmə ilat okotol nəwia nətɨ Herotias, məto-inu o rəhan
noanawɨl ne nəniəkɨsən itəm təmol e nɨganəmtɨ netəmim.
10 Kən təmahl-ipən netəmim neen kotuwɨn e kalapus, kən
ilat kəmotətatɨp rəkɨs rəhn-kapə Jon ikɨn əh,
11 motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm
nətɨ Herotias, kən in təmos-ipən kəm rəhan mama.
12 Kən netəmim rəha Jon kəmotuwɨn motɨləs nɨpətɨn mo-
tuwɨn motɨtənɨm, kən motuwɨn motən-ipən kəm Iesu.

14:3-4: Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

13 Nian Iesu təməto namnusən əh, kən təmətipən e bot kit
muwin əpəh ikin kikə-kikə ikin. Məto nian nimanin netəmim
kəmotitun ikin təmuwin ikin, ilat kəmotiet e rəhalat latuənu
min motaliwək ipar motuarisig-in Iesu.
14 Nian Iesu təmuwar, təməplan nimanin netəmim tepət,
kən nikin təmahmə olat matakeike ilat, kən mol-wir nimisən
min rəhalat.
15 Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, rəhan min netəmim
kəmotuwa ron moatən məmə, "Ikin-u, ikin kikə-kikə ikin,
kən otəsuwəhən talugin. Ahl-ipən nimanin netəmim məmə
okotuwin latuənu min motos-nəmtin nigilat neen nagwənən."
16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Kəp. Otəpəs əm ilat kotatig,
kən itəmat əm otagwən ilat."
17 Məto komotən-ipən kəm in məmə, "Itimat ekoatos əm
piret faif ne nəm kəiu."
18 Kən təmən məmə, "Otos motuwa kəm io."
19 Kən mən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh ləhau e
manuwihl. Kən təmos piret faif ne nəm kəiu əh, masipər əpəh
e neai, matəfak-pən ron, kən məmkas piret. Kən təmos-ipən
kəm rəhan min netəmim, kən ilat kotos-ipən kəm nimanin
netəmim.
20 Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpilat tasis. Kən nimismisi
nagwənən itəm kəmotapəs, netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e
kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.
21 Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-
taosan, məto kəsafinən nipitan ne nisualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətipən
e bot motaupən moatuwin entənipən-pən e lek, məto in otahl-
ipən netəmim kotitəlig-pən iməlat min ikin.
23 Nian tinahl-ipən rəkis netəmim, kən muwin əpəh ilis e
nitot kit in pisin əm, məmə otəfak. Nian tinalugən, Iesu pisin
əm əh-ikin,
24 məto bot tinuwin rəkis ilugin e lek, kən tinatiləs pikən
nimətag, kən peau-peau min kinoatoh bot.
25 Kən lapin iuəhkir o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
muwa olat.
26 Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e
nətuei nəhau, kən kəmotəgin pik moatən məmə, "! Ei, narmi
etəmim kit!" Kən kəmotasək əfəməh məto-inu koatəgin.

14:19: Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Luk 24:37

27 Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, "! Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io əpəh. Sotəginən!"
28 Kən Pita təmə, "Iərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau minə."
29 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Wa."

Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwin o Iesu.
30 Məto nian təməplan nimətag, kən nikin təməgin pik, kən minətuoun mətamnim mətasək-pən o Iesu matən məmə, "! Iərəmərə, asitu lak!"
31 Kən roiu agin, Iesu təmea-pən maskəlim Pita, kən mənipən kəm in məmə, "Ik rəham nahatətəən təkəku agin. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?"
32 Kən nian kəmuətipən e bot, kən nimətag təmurahl nelmin.
33 Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ipən nisiaiian asol kəm in moatən məmə, "Pahrien, ik Nəti Uhgin."
34 Nian kinotuwin entənipən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret.
35 Kən nian netəmim əh-ikin əh kinotitun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwin mitəlau o netəmim e latuənu min rafin əhikin. Kən kəmotos rəhalat min netəmim itəm koatimis motuwa o Iesu,
36 kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatimis okotek əm nipəgnəmti kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nipəgnəmti kot rəhan, rəhalat nimisən təmikə, kən kəmotəwir.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkimik
(Mak 7:1-23)

1 Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisipən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə,
2 "? Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, məto kəsotaupənən motaikuas e nelmilat."
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Məto tahro itəmat min nakoatətgəhl Lou rəha Uhgin o naskəlim əskasikən kastom rəhatəmat?
4 Iatən nəhlan məto-inu, Uhgin təmən məmə, 'Nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat tata ne mama,' kən təmən min məmə, 'Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.'
5 Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni əh-ikin itəm in titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, 'Kəsi, emələhəu pisin məni u məmə rəha Uhgin,'

14:31: Mat 8:26; Mak 4:39 **14:36:** Mat 9:20-21; Mak 6:53-56 **15:4:** Eks 20:12; Dut 5:16 **15:4:** Eks 21:17; Lev 20:9

6 kən okol in otəsɨsiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən
məni u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgɨn
tatol nat əpnapɨn lan, məto-inu itəmat nakotolkeike məmə
nakotaskəlɨm kastom rəhatəmat mɨn əm.
7 ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Ien
Aesea təməghat-in itəmat ətuatɨp nian təmatən-iarəp nəghatən
rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
8 'Netəm mɨn u koatɨsiai-in io e nohlɨlat əm,
məto nɨkilat isəu ron io,
9 Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapɨn əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən mɨn rəhak,
məto in nəghatən mɨn rəha netəmim əm.' "
10 Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən
mən-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlɨg-in-tu, kən motɨtun nat u.
11 Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto nat naka itəm tatiet e nohlɨ etəmim, in
tatol etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn."
12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, "?
Nəkɨtun məmə Farisi mɨn, nɨkilat tərat nian kəmotəto nəghatən
əh?"
13 Kən təmən-ipən məmə, "Nɨg mɨn rafin itəm rəhak Tata
əpəh e nego e neai təməsəfeən, okew-pər ilat nokɨn.
14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto nɨganəmtɨlat təpɨs.
Okəmə etəmim itəm nɨganəmtɨn təpɨs tit etəmim kit mɨn itəm
nɨganəmtɨn təpɨs, kən ilau kərən okiaiwɨg-pən e noakɨmɨl."
15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ən-tu nɨpətɨ nimaa
nəghatən kəm itɨmat."
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Itəmat rəhak
netəmim, məto itəmat mɨn nəsotɨtunən əh?
17 ? Nəkotɨtun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwɨn e nohlɨ
etəmim meiuaiu e nərpɨn, kən miet mɨn e nɨpətɨ etəmim?
18 Məto natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kən matiet e
nohlɨ etəmim, matol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Tol nəhlan məto-inu, natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki
etəmim kotol nulan: nətəlɨgən tərat mɨn; nohamnuən etəmim;
nakləh-inən pətan; nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn;
nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərgɨ etəmim.
20 Inu natɨmnat itəm tol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, məto okəmə suah kit təsaikuasən nelmɨn kən
mətagwən, inu təsolən in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn."

Nahatətəən rəha
pətan Iaihluə
(Mak 7:24-30)

15:9: Aes 29:13 **15:11:** Mat 12:34 **15:14:** Luk 6:39; Rom 2:19

21 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, kən muwɨn ikɨn itəm taon kəiu əh,
Taea ne Saeton katuəməhl ikɨn.
22 Kən pətan kit əh-ikɨn, Iaihluə u pətan Kenan, təmuwa
ron mətasək əfəməh məmə, "Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun io.
Narmɨn rat kit təskasɨk təmatɨg e nətɨk pətan matərəkɨn in."
23 Məto Iesu təsən-ipən agɨn-əhən nəghatən kit kəm in. Kən
rəhan netəmim kotuwa moatəkəike ron, motən məmə, "Ahl-
ipən in isəu, məto-inu tətasək əfəməh matuarisɨg-in kitat."
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəmahl-ipa əm io o
sipsip mɨn rəha noanol rəha Isrel itəm kəmotəlue."
25 Məto pətan əh təmuwa mɨsin nulɨn aupən e Iesu matən
məmə, "Iərəmərə, asitu lak."
26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Təsətuatɨpən məmə ekos
nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri mɨn."*
27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, "Əwəh, Iərəmərə. Məto
kuri mɨn koatun nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha
iərəmərə mɨn rəhalat."
28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Ei, pətan. ! Rəham na-
hatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol
nɨpahrienən." Kən roiu agɨn, netɨn pətan təməwɨr.

Iesu təmol-wɨr nɨmɨsən tepət

29 Kən Iesu təmiet ikɨn əh maliwək e nɨkalɨ Lek Kalili. Kən
mər muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit kən matəpələh.
30 Nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmɨk netəm mɨn
u itəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne
netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs, ne netəm kotəruru nəghatən,
ne nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən motəlɨn-pən ilat iuəhkɨr o Iesu,
kən təmol-wɨr ilat.
31 Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg nian kəmotəplan
netəm kotəruru nəghatən kɨnotəghat, ne netəm nɨpətɨlat
məsɨn təmɨmɨs kɨnotəwɨr, ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu
kɨnotaliwək, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən
moatənwiwi Uhgɨn rəha Isrel.

Iesu təmagwən netəmim
fo-taosan
(Mak 8:1-10)

32 Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-
ipən kəm ilat məmə, "Nɨkik tɨnahməh pɨk o netəmim mɨn u.
Kitat min ilat o nian kɨsɨl əh-roiu, kən nat tɨkə məmə okotun.
Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn, nəumɨs tus ilat,
mətan, neen kotɨmɨs-eah əpəh e suatɨp."

15:24: Mat 10:6 * **15:26:** Nəghatən u 'nɨsualkələh' tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u 'kuri' tatəghat-in Iaihluə mɨn. **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14

33 Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, "? Okotos
hiə piret u ikin-u, ikin taruən-aruən ikin itəm tahmen məmə
okotagwən nimanin netəmim lan?"
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Piret kuwəh u
nakoatos?"
Kən kotən-ipən məmə, "Ekoatos piret sepin ne nəm əkəku
noan məsin əm."
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə
okotəpələh e nəptən.
36 Kən təmos piret ilat sepin, ne nəm ælkələh, kən məfak-pən
lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim min, kən
kotos-ipən kəm netəmim.
37 Kən ilat rafin kəmotun nərpilat tasis. Kən netəmim rəha
Iesu kotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmotun kapəs e
kətim asol ilat sepin, kəmotər kər wir.
38 Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto
kəsafinən nipitan ne nisualkələh.
39 Kən Iesu tahl-ipən nimanin netəmim koatuwin, kən in
təmətipən e bot muwin ikin Makatan.

16

Farisi min ne Satusi min koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Kən Farisi min ne Satusi min kəmotuwa o Iesu, kən
kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit
rəha nego e neai, inu nat pispis asol itəm otəgətun məmə Uhgin
təmahl-ipa in.*
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian tinehnaipən, nakotən
məmə, 'olawig tərauiə, məto-inu napuə tinasiə.'
3 Kən laulaugin nakotən məmə, 'Nuhuən otəfik, məto-inu
napuə tinasiə mitəlau.' Nəkotitun nənən nipəti nəmtətin min
e nimal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən nipəti
nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.
4 "Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel
nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgin, tahmen e pətan
kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu
nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə
emisi-pən o Uhgin. Məto Uhgin otos-ipən əm nəmtətin kitiəh
əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona." Kən təmapəs ilat
matuwin.

Is rəha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)

---

* **16:1:** Farisi min ne Satusi min, nikilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in təsisi-pən e Uhgin. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16 **16:4:** Mat 12:40; Jona 1:17

5 Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatuwin entənipən-
pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos
piret neen. Kən nian kinotuwin entənipən-pən,
6 kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Onakoatəto
itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min."
7 Kən kəmoatən-ipən kəm ilat min məmə, "Tatəghat nəhlan
məto-inu kəmotaluin nəmikən piret neen."
8 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, "Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku agin. ? Tahro
nakoatən-ipən kəm itəmat min məmə piret tikə otəmat?
9 ? Nəsotitunən əh, o kəp? ? Ninotaluin piret faif u itəm
emagwən netəmim faif-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən
nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?
10 ? Kən ninotaluin piret sepin u itəm emagwən netəmim
fo-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən
itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?
11 ? Tahro itəmat nəsotitunən məmə esəghat-inən piret?
Oatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min."
12 Kən e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is
rəha nolən piret məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat
o nəghatən min itəm Farisi min ne Satusi min koatəgətun
netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Nian Iesu təmuwa ikin Sisaria Filipae, mən-ipən kəm
rəhan netəmim məmə, "?Netəmim kotən məmə pah u io, Nəti
Etəmim?"
14 Kən kotən-ipən məmə, "Neen koatən məmə ik Jon Baptais,
neen koatən məmə ik ien Elaija, kən neen koatən məmə ik ien
Jeremaea, o ien kit aupən ikin."
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Məto tahro etəmat? ?
Nakotəmə pah u io?"
16 Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, "Ik Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, ik Nəti Uhgin itəm tətatig matəmegəh."
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Uhgin təmawte-in rəhan
nəwirən kəm ik, Saimon nəti Jona, məto-inu sənəmə etəmim
əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego e neai
itəm təmol əp nat u kəm ik.
18 Kən ekən-ipinə kəm ik məmə ik Pita, u nipətin təmə kəpiel.
Kən ekiləkin rəhak niməfak e kəpiel u, kən okol nəsanənən
rəha nimisən† otəsaprəkis-inən.

16:6: Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38 **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16 † **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmimis, məto nimisən, rəhan nəsanənən tikə o etəmim itəm tətahatətə e Uhgin. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

19 Ekos-ipɨnə kəm ik nepətən itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn əpəh e nego e neai. Kən əpəh e nego e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosɨg-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol mihin."

20 Kən mən-ipən əskasɨk kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm suah kit məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwɨn Jerusalem, kən etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, okotol in təto nahməən e nəratən tepət, kən okotohamnu in, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.

22 Kən Pita tos pɨsɨn Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən məmə, "Iərəmərə, Uhgɨn otəkəike mahtosɨg-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nɨpahrienən lan!"

23 Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, "! Setan! ! Uwɨn isəu ron io! Ik nətahtosɨg-in io. Rəham nətəlɨgən sənəmə nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto in nətəlɨgən rəha netəmim əm."

24 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau mətəu-pa io.

25 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwɨr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otɨmɨs o nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.

26 ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarisɨg lan otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm in.

27 Tol nəhlan məto-inu, io Nətɨ Etəmim epanuwa itɨmat nagelo mɨn e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək ətuatɨp itəm kəmotol.

28 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukɨn-u itəm kəsotɨmɨsən motəmegəh əm nian Nətɨ Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəmərə e natɨmnat rafin."

16:24: Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9 **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12

17

Nɨpətɨ Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Nian sikis tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne
Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot əfəməh,
ilat pɨsɨn əm.
2 Kən ikɨn əh, nɨpətɨ Iesu təməuhlin muwa mol pɨsɨn. Rəhn-
kapə təmasiə məhag-əhag tahmen e mɨtgar, kən rəhan
natɨmnat tɨnuwa məruən məhag-əhag.
3 Roiu agɨn, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal
Iesu.
4 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə. Təwɨr
məmə itɨməhal eməhaluwa ikɨn-u. Okəmə nakolkeike,
ekiləkɨn makeen kɨsɨl u ikɨn-u, rəham kit, kən rəha Moses
kit, kən rəha Elaija kit."
5 Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag
təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmiet e
mal napuə matən məmə, "Inu nətɨk itəm iakolkeike pɨk. Nɨkik
tagien pɨk ron. !Əhalətəlɨg-in in!"
6 Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalɨsɨ-
pər məhalɨtənɨm-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgɨn pɨk.
7 Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, "Əhalətul.
Əsəhaləgɨnən."
8 Nian kəməhlasɨpər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu
pɨsɨn əm.
9 Nian kəmoteiuaiu-pa e nɨtot, Iesu təmən kəm iləhal məmə,
"Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan
mətoarus-pən Nətɨ Etəmim otəmegəh mɨn e nɨmɨsən."
10 Kən kəməhalən-ipən məmə, "?Məto tahro iəgətun mɨn rəha
Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn?"*
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nɨpahrienən məmə Elaija
otəkəike maupən muwa məmə otol-wɨr mɨn natɨmnat rafin.
12 Məto ekən-ipɨnə kəm itəməhal məmə, Elaija tɨnuwa rəkɨs,
məto netəmim kəsotɨtunən in, kən motol tərat lan. E nolən
ahmen mɨn əm, Nətɨ Etəmim otəto nahməən e nelmɨlat."
13 Kən rəhan netəmim kɨnotɨtun məmə tatəghat-in Jon Bap-
tais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

17:2: 2 Pita 1:16-18 **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 * **17:10:** Nian Uhgɨn təməghat kəm iləhal əpəh e nɨtot, iləhal kəhalɨtun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalɨtun məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natɨmnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəlɨgən tɨnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tɨnuwa rəkɨs, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17

14 Nian kinotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin
nulin aupən-in Iesu,
15 kən məmə, “Iərəmərə, asəkitun nətik. Tətaut, kən matəto
pik nahməən lan. Nian tepət tatiet-pən e nigəm, matiet-pən
ləhau e nəhau.
16 Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-
wirən.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu
nəsotahatətəən, kən ninotuwin isəu o suatip rəha Uhgin. ?
Onəghan nəpanotitun? ?Oekətatig kitat min itəmat mətoarus
nian naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io.”
18 Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e
suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.
19 Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən
motətapəh ron məmə, “?Tahro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən
narmin rat?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat
nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien
kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat
əpnapin tahmen e nikuti mastat u nətin agin, kən nəkotitun
nən-ipənən kəm nitot u məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’
kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†

22 Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e
nelmi tikimir min.
23 Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgin
otosmegəh min io e nimisən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto
tərat pik agin o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgin

24 Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam,
netəmim rəha nosən məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgin,
kəmotuwa o Pita motən məmə, “? Tahro? ? Rəham iəgətun
tatətou takis u, o kəp?”
25 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”
Nian Pita təmuwin e nipəgnoa nimə, kən Iesu təmaupən
məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nikim təht mə naka?
?Kig min rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat
min netəmim, o netəm pisin min?”
26 Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pisin min.”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig
kəsotətouən.

17:19: Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsəteən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

27 Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərat
otat. Kən tol nəhlan, təwir məmə ik onəkuwin əpəh ləhau
e lek, mərakin rəham nipien o niuwən nəm. Nəm itəm
nakaupən miuw, nakəhap nipəgnoan, kən onəkəplan məni
silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os muwin mos-ipən kəm ilat
o nətouən rəhalau takis."

18

Etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgin
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron
məmə, "?Pah u in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgin?"

2 Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugin elat,

3 kən mən məmə, "Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə
nəsotəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nisualkələh, okol
nəsotuwinən motatig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.

4 Tol nəhlan, pah u otiləs-iəhau atip in tahmen e suakəku u,
in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgin.

5 "Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim
kit nikin tagien o nosən suah u muwin e nipəgnoa nimə rəhan,
kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io min e
nikin agien.

6 "Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u
tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgin
otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis
okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh
itəhəi lokamnim məmə otamnim.

7 "Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən,
itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə
rat. Nos-ipən-os-ipənən min əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi,
nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatip rəha nəratən əh.

8 Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte
rəkis mərakin. Məto-inu təwir pik məmə nian nakuwin e nego
e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmə ik
nataskəlim nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin,
kən kərakin-pən ik e nigəm itəm tatuəp namnun tikə.

9 Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis
mərakin. Məto-inu təwir pik məmə nian nakuwin e nego e
neai, niganəmtim kit tikə, taprəkis-in inu məmə ik nataskəlim
niganəmtim kərən mil, kən kərakin-pən ik e nigəm asol itəm
tatuəp namnun tikə."

18:1: Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8:** Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48

Nimaa nəghatən o sipsip
itəm təmələue
(Luk 15:3-7)

10 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nəkotəkəike moatɨtun wɨr
məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak mɨn itəm kotahmen
e nɨsualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mɨn
itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e nɨganəmtɨ rəhak
Tata u tətatɨg əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm
Uhgɨn.*
12 "?Nɨkitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan
sipsip wan-hanrɨt, kən kitiəh təlue mətan, kən suah əh otol
naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nɨtot, kən muwɨn
megəs-in itəm un itəm təmələue.
13 Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə,
nɨkin otagien o sipsip u kitiəh əm, taprəkɨs-in ilat u sipsip
nainti-nain itəm kəsotəlueən.
14 E nolən ahmen mɨn əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai,
in təsolkeikeən məmə rəhan kit suakəku otuwɨn mələue."

Piam itəm tatol nəratən
kəm ik
(Luk 17:3)

15 Kən Iesu təmən məmə, "Okəmə piam kit tol nolən rat kit
kəm ik, uwɨn məplan itəlau pɨsɨn əm, kən nakən-ipən nat naka
itəm təmol təsətuatɨpən. Okəmə tatətəlɨg-in ik, rəham nəghatən
otol in tatɨtəlɨg-pa mɨn nakuəwɨr otəlau mɨn.
16 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ik, os etəmim kitiəh o kəiu
məhaluwɨn mɨn məhaləplan məmə nəghatən mɨn rafin itəm
onəkotən, okotɨtun məmə ilat rafin nɨpahrienən əm.
17 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto
okəmə təsətəlɨg-inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen
e Iaihluə o etəmim rəha nosən məni e takɨs.
18 "Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e
neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiatəmat itəm nakotən e
nətueintən. Nian nəkoatahtosɨg-in nat kit o nakoategəhan-in
nat kit, kən otol mihin.
19 "Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu
nakuən nəghatən kit muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron
o Uhgɨn, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm
nakətuətapəh ron.
20 Tol nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən etəmim kəiu o kɨsɨl
kəhaluwa kitiəh e nərgək, io itɨmat min ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

* **18:10:** E naoa oas agɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən ikɨn, ves 11 tikə. In tatən məmə, "Kən io, Nətɨ Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue." **18:10:** Hip 1:14 **18:15:** Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7

21 Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə,
“Iərəmərə. ?Ekaluin nolən tərat itəm piak təmol kəm io mau
kuwəh? ?Mau sepin tahmen, o?”
22 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakən-ipinə kəm ik məmə,
sənəmə mau sepin əm, məto mau sepinte-sepin.†
23 “Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin
in tol nulan. Kig kit tolkeike məmə otəplan-tu kaon min itəm
rəhan netəmim kəmotol kəm in məmə ilat okotətou.
24 Nian tinətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa
ron itəm təmol kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan
talen.‡
25 Məto suah əh tinəruru nətouən, kən tol nəhlan, kig təmən
məmə okol-salim-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nisualkələh,
ne rəhan natimnat min rafin məmə otətou rəhan kaon.
26 “Kən rəhan iolwək təmeiuaiu misin nulin aupən in. Kən
matəkəike ron matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. ?Nəkitun nos-
ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətou rafin rəhak
kaon?’
27 Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin
rəhan kaon məmə otəsətouən nian kit ne, kən megəhan-in
məmə otuwin.
28 “Məto nian iolwək u təmuwin, kən məplan etəmim kit u
təmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius.§ Ilau kərən iolwək
mil kətioal wək kitiəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm
etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlim itəm u kit
kəmətioal wək kələh, kən matəmkətip nentou, matən məmə, ‘!
Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’
29 “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu misin
nulin matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkitun nos-ipamən
nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’
30 “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwin mən məmə okiləs suah u
kan kiləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon
min itəm təmol.
31 Nian iolwək min neen kəmotəplan nat əh, nikilat
təmahmə pik ron, kən motuwin motən-ipən kəm etəm-iasol
natimnat rafin itəm kəmotəplan.
32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən
kəm in məmə, ‘Ik iolwək itəm tərat agin. Emapəs rafin rəham
kaon məto-inu nəmatəkəike ron io.
33 ? Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min,
tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’

---

† **18:22:** Nipətin rəha “mau sepinte-sepin” məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tikə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu. § **18:28:** Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan vatu.

34 Kən neməha təmol etəm-iasol, kən təmən məmə okiləs kan
kiləs-ipən e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpinən
kəm in mətoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm təmol."
35 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Kən e suatip kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego
e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən
nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat."

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu təmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili
muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan.
2 Kən nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikin
əh, kən təmol-wir ilat e nimisən min.
3 Kən Farisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən
Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu
motən məmə, "?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan
pətan o nat əpnapin əm kit, o kəp?"
4 Kən təmən-ipən məmə, "? Nəmotafin o kəp məmə, e
nətuounən muwin mətoarus-pa u-roiu, Uhgin u itəm təmol
netəmim rafin, təmol iərman ne pətan?
5 Kən Suah u təmən məmə, 'O nat əh in əh, iərman
otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan
pətan. Kən ilau okuea nipətilau kitiəh.'
6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgin tinilpin
ilau kinuea minioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol
təsətatipən rəhalau natigən."
7 Kən Farisi min kotən-ipən məmə, "? Məto tahro Moses
təmən məmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan
pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwin?"
8 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Moses təmegəhan-in itəmat
noanol rəha Isrel məmə onəkotapəs rəhatəmat nipitan min
məto-inu rəhatəmat-kapə təskasik pik. Məto aupən, təməsolən
nulan.
9 Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos
mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin
kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in tətakləh-in
pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip."
10 Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, "Okəmə
natigən rəha iərman ne pətan təskasik pik nulan, təwir məmə
iərman ne pətan okəsioalən marit."

18:34: Mat 5:25-26 **18:35:** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 **19:4:** Jen 1:27; 5:2 **19:5:** Jen 2:24; Efes 5:31 **19:7:** Dut 24:1-4; Mat 5:31 **19:9:** Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11

11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sənəmə netəmim rafin
okotitun nosən nəghatən u, məto netəm min əm un itəm
kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm.
12 Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o
nat pisin pisin min. Kit okol təsolən marit məto-inu nipətin
məsin tərat nian təmaiir. Kit okol təsolən marit məto-inu
netəmim kəmotərəkin nipətin məsin. Kən kit tatən atip məmə
in otəsolən marit məmə otol wək rəha nərəmərəən rəha Uhgin.
Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos.”

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu
məmə otələhəu-pən nelmin elat, kən məfak olat. Məto
netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.
14 Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs nisualkələh kotuwa ron
io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in rəha
netəmim min u kotol nulan.”
15 Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Io
ekəkəike mol wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhən
lilin?”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro nakatətapəh ron io
o nat naka itəm təwir? Suah kitiəh əm itəm in təwir. Okəmə
nakolkeike məmə nakos nəmegəhən lilin, ətəu-pən nəghatən
min rəha Lou.”
18 Kən suah u təmən-ipən məmə, “?Lou min pəhruən?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sohamnuən etəmim, kən
məsakləh-inən pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e
kot,
19 kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit
tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.”
20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, “Natimnat rafin un
iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolən?”
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Okəmə nakolkeike məmə
rəham nolən otətuatip agin, uwin mol-salim-in rəham nautə,
kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos
natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”
22 Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim
matuwin nikin təpou məto-inu rəhan nautə tepət.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə,
“Ekatən pahrien məmə, tiəkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət
məmə otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.

19:14: Mat 18:2-3 **19:17:** Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18

24 Kən iatən min kəm itəmat məmə, tiəkis məmə kamel otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”
25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən məmə, “? Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”
26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgin, in titun nolən natimnat rafin.”
27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natimnat rafin məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”
28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel.
29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o winilat min, o rəhalat tata o mama, o nenətilat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgin otos-ipən natimnat min əh tepət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat.
30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim təpət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

1 “Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tahmen e etəmiasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugin agin məmə otegəs-in netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən.
2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat kotuwin e rəhan nasumən.
3 “Iuəhkir nain klok laulaugin, təmiet muwin e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit.
4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat min, otuwin motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e məni itəm tətuatip.’
5 Kən kəmotuwin.
“Kən iuəhkir o tina, təmiet muwin mol nat kitiəh əm, kən mol min e tri klok ehnaipən.
6 Kən iuəhkir e faif klok ehnaipən, təmiet muwin məplan netəmim neen min koatətul əpnapin əm. Kən təmən-ipən

19:26: Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21 **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu.

kəm ilat məmə, '? Tahro nəkoatətul ikin-u nian apiəpiə kit, məsotolən nat kit?'
7 Kən kotən-ipən məmə, 'Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmə ekotol wək rəhan.' Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat min otuwin kol wək e rəhak nasumən.' Kən ilat kəmotuwin.
8 "Nian tinehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək min məmə, 'Aun-in iolwək min kotuwa, nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwin mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.'
9 "Kən iolwək min itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitiəh kitiəh.
10 Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotaupən kol wək, nikilat təht məmə okotos məni taprəkis-in itəm min u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiəh kitiəh kəmotos min əm wan tenarius.
11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsagienən o məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə,
12 'Netəm min u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiəh əm, məto ik nəmətou itimat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauiə əskasik e nian apiəpiə.'
13 "Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, 'Io kit. Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp?
14 Os rəham məni matuwin. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam.
15 Rəhak u məni. ? Ekitun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natetəhak olat məto-inu io iakəwir olat?' "
16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Tol nəhlan, etəm tatuarisig otaupən, kən etəm tətaupən otuarisig."

Iesu təmən-iarəp
rəhan nimisən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kən nian Iesu təmatuwin Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pisin, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
18 "Koatuwin əpəh ilis Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekimis,
19 kən motiləs-ipən io kəm Iaihluə min məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nig kəməluau məmə ekimis. Kən uarisig e nian kisil, kən Uhgin otosmegəh min io e nimisən."

20:8: Lev 19:13; Dut 24:15 **20:16:** Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23

Nətapəhən rəha mama kit
o Iesu
(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən
nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron.
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Nakolkeike naka?"

Kən pətan təmən-ipən məmə, "Pəs nakegəhan-in məmə nətik
mil u, ilau kərən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh
e nikaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nisiaiian, nian
natərəmərə lan."
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Nəkuəruru nat itəm
natuətapəh ron. ? Tahro? ? Itəmlau, nikitəlau təht məmə
nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien
itəm io ekəike mətul lan?"† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə,
"Əwəh, ekiatun."
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Pahrien, on-
akuəkəike muənim-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən.
Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə
ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgin təmol
əpen-əpenə olat."
24 Nian netəmim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh,
kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian.
25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm
ilat məmə, "Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha
Iaihluə min. Ilat koatol təskasik pik kəm rəhalat netəmim
min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e
nərəmərəən rəhalat.
26 Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit
tolkeike məmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike
muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat,
27 kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat,
in otəkəike muwa slef rəhatəmat.
28 Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Eməsuwamən
məmə netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol
wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat
e rəhalat nolən rat min."

Iganəmtin rat mil
kəmuəplan nat
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatiet e taon Jeriko,
nimanin netəmim kəmotətəu-pən in.

20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, '?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənim lan?' **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11
20:25: Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7

30 Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nikali suatip,
kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kən
kəmuagət əfəməh muən məmə, "!Iərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun
itimlau!"
31 Kən məto, nimanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-
ipən məmə kəsuagət pikən, məto ilau kuagət pik agin min
məmə, "!Iərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun itimlau!"
32 Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, "?
Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?"
33 Kən kuən-ipən məmə, "Iərəmərə, ekioalkeike məmə
ekuəplan nat."
34 Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek niganəmtilau. Kən
roiu agin, kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Nian kinotuwa iuəhkir o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitot
Rəha Nig U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu,
2 kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ian əpəh e latuənu aupən etat,
kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəməruətain ilau nətin. Kən
nəkiakis ilau muasig muea kəm io.
3 Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in
məmə Iərəmərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian
əh."
4 Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən
otuwa mol nipahrienən. Ien təmən məmə,
5 "Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon* məmə,
'Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəligən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətin əm.' "
6 Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu
təmən məmə okioal.
7 Kəmuasig togki ne nətin, kən muəfətain noankawi togki
mil e rəhalau kot min, kən Iesu təpələh-pər lan. 8 Nimanin
netəmim tepət koatəpen rəhalat kot min əpəh e suatip, kən
neen kotəte nimali nig min, kən motəpen ilat e suatip.
9 Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nimanin
netəmim itəm kotuarisig-in Iesu, koatagət əfəməh moatən
məmə,
"!Hosana† o Mipi Tefit!
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

---

* **21:5:** Nəghatən u "Nətin Pətan Saeon" tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nipəti nəghatən u "Hosana" təmə, "ənwiwi.' **21:9:** Sam 118:26

!Hosana o Uhgin əpəh ilis e nego e neai!"
10 Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikin
nikilat təmaut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə,
"?Pah u?"
11 Kən nimanin netəmim kotən məmə, "Inu ien Iesu, rəha
Nasaret, əpəh e nitən Kalili."

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgin
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kən Iesu təmuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgin, kən
məhg-iarəp netəmim itəm koatol-salim-in ne moatos-nəmtin
natimnat əh-ikin məmə okotol sakrifais lan. Kən mahwin
tepil min itəm kətawluin məni ikin, kən mahwin jea min rəha
netəm min u koatol-salim-in ioen min.
13 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgin
məmə, 'Rəhak nimə, okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm
Uhgin e nəfakən,' məto itəmat nəmotol məmə in 'nimə rəha
iakləh min.' "
14 Kən iganəmtin rat min ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu
kəmotuwa ron əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən tol-wir ilat.
15 Məto nian pris asol min ne iəgətun min rəha Lou
kəmotəplan nat wir min itəm in təmol, kən motəplan min
nisualkələh koatagət əfəmah əpəh e Nimə Rəha Uhgin, moatən
məmə, "!Hosana o Mipi Tefit!" neməha təmol ilat.
16 Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, "?Nakatəto nat naka itəm
nisualkələh koatən, o kəp?" Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat
məmə, "Əwəh. ?Nəmotafin, o kəp, nəghatən suah kit təmen
kəm Uhgin itəm tatən nulan məmə,
'E nohli nisualkələh agin ne nisualkələh mətmətig,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik'?"
17 Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani,
mapil ikin.

Nig kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

18 Laulaugin agin, Iesu təmatitəlig-pən Jerusalem, kən
nəumis tinus.
19 Kən təməplan nig u fik e nikali suatip, kən təmuwin ron
məto təsəplanən noan kit, tatəplan əm nimalin. Kən təmən-
ipən kəm nig u məmə, "!Okol nəsoe minən!" Kən roiu agin, nig
təmauke-auke.
20 Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmilat
təmiwig, kən motən-ipən kəm Iesu məmə, "?Tahro nig əh fik
təmauke-auke uəhai əm nəhlan?"
21 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Iatən-ipinə nipahrienən
məmə okəmə nakoatos nahatətəən, kən rəhatəmat nətəligən
təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig u fik.

21:13: Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11 **21:16:** Sam 8:2

Məto sənəmə in əm əh, nəkotɨtun nən-ipənən kəm nɨtot əh məmə, 'Uwɨn mamnɨm əpəh itəhəi,' kən otol nəwiatəmat.
22 Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatətapəh-in e nəfakən."

Nətapəhən o nepətən rəha Iesu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kən nian təmatəgətun, pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, "?Natol natɨmnat mɨn u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipɨnə nepətən un?"
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Iakətapəh-in-pɨnə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipɨnə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol natɨmnat mɨn u lan.
25 ?Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən hiə o nolə baptais? ?Təmɨsɨ-pən e nego e neai, o rəha netəmim əm?"
Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "Okəmə kotən məmə, 'Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən e nego e neai,' kən otən məmə, '?Məto tahro nəsotənən nɨpahrienən lan?'
26 Məto okəmə kotən məmə, 'Rəha netəmim əm,' kitat koatəgin netəmim, məto-inu nɨkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgɨn."
27 Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Itɨmat ekotəruru." Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən io mɨn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natɨmnat mɨn u lan."

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro? ?Nɨkitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətɨn iərman kəiu. Kən təmuwɨn mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, 'Nətɨk, uwɨn mol wək u-roiu əpəh e nasumən.'
29 Məto nətɨn təmən-ipən məmə, 'Iakapəs.' Kən matɨg məuhlin mɨn rəhan nətəligən, kən muwɨn e nasumən.
30 "Kən tata tuwɨn o nətɨn itəm təkəku, mən-ipən mɨn kəm in nat kitiəh əm. Kən nətɨn təmən-ipən məmə, 'Əwəh, tata, ekuwɨn,' məto təmapəs-pən e nasumən.
31 "?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?"
Kən kəmotən-ipən məmə, "Suakəku itəm iahgin lan."
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əwəh, in ətuatɨp. Kən iakatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə, netəm koatos məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp koatuwɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn aupən etəmat,

21:21: Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 **21:22:** Mat 7:7-11; 18:19
21:26: Mat 14:5

32 məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatip rəha
nolən ətuatip, kən məto itəmat nəsotənən nipahrienən lan,
məto netəm koatos məni rəha takis, ne nipitan rəha suatip
kəmotən nipahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh,
məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən
məsotənən nipahrienən lan."

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kən Iesu tatəkəike matən məmə, "Otətəlig-in-tu nimaa
nəghatən kit min. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol na-
sumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən
mol fenis e kəpiel muwin mitəlau lan. Kən mol ikin kit o nolən
nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən
kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu
lan matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən
təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum
lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən
miet muwin o naliwəkən ik pisin kit. 34 Nian krep tinəmarəg,
kən tahl-ipən rəhan slef min məmə okotuwin e nasumən rəha
krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-
ipən rəhan krep məsin kəm ilat.

35 "Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlim rəhan
slef min, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm
tatol kisil lan.

36 Kən tahl-ipən min slef min neen kotuwin olat, ilat tepət
taprəkis-in itəm aupən min. Kən netəm koatol wək e nasumən
kotol tərat kəm ilat e nolən ahmen min əm itəm kəmotol kəm
netəm aupən.

37 Namnun agin, tahl-ipən nətin iərman tuwin olat, kən mən
məmə, 'Ilat okotəkəike motisiai-in nətik.'

38 "Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan
nətin, kən kotən-ipən kəm ilat min məmə, 'Inu nəti etəm-iasol
itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwin
motohamnu min, kən motərəmərə e nasumən rəhan.'

39 Kən kəmotaskəlim motatipin-iarəp e nasumən, kən moto-
hamnu."

40 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən
məmə, "? Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa,
kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm
ilat?"

41 Kən kəmotən-ipən məmə, "Otərək-rəkin agin-əh netəm
rat min əh, motohamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in
rəhan nasumən əh tuwin e nelmi netəm pisin neen, kən e
nian ətuatip itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin
rəhan."

21:32: Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Aes 5:1-2 **21:38:** Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12

42 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nəmotafin Naoa
Rəha Uhgin u, o kəp? Tatən məmə,
'Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən mo-
tapəs,
in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwir agin e niganəmtitat.'
43 Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən rəha Uhgin
okoh-rəkis otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim min u itəm
okotol noalat.
44 Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-
ətarerəh, məto okəmə kəpiel otisi-pər lan, otəpələh-ərən in."‡
45 Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa
nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən kinotitun məmə tatəghat-in
ilat.
46 Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs Iesu lan kan e
kalapus, məto koatəgin nimanin netəmim, məto-inu netəmim
koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə,
2 "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-
əpenə e nagwənən asol o marit rəha nətin.
3 Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netəmim
min u itəm təmahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə okotuwa o
nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.
4 "Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat
məmə, 'Otuwin motən-ipən kəm netəm min u itəm emahl-
ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkis e rəhak
nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak itəm kotəhg-
əhg wir, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tinahmen. Otuwa
e nagwənən rəha marit.'
5 "Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit
tatuwin e rəhan nasumən, kit tatuwin e rəhan stoa.
6 Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tərat kəm
ilat, kən motohamnu ilat.
7 Kən kig, nemə̀ha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan
mopael min kotuwin, kən motohamnu netəmim min u itəm
kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən motasiepən e rəhalat
taon asol.
8 "Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, 'Kinol əpen-
əpenə rəkis e nagwənən rəha marit, məto netəm min u itəm

21:42: Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡ **21:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tikə.
22:6: Mat 21:35

emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa.
9 Tol nəhlan, otuwin əpəh e suatip asol min kən motən-ipən
kəm netəmim əpnapin rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa
e nagwənən rəha marit.'
10 Kən iolwək min kəmotuwin əpəh e suatip asol min,
kəmotuəfimin netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim
itəm kotəwir ne netəm itəm kotərat, kən ikin kətagwən ikin
təmərioah e netəmim.
11 "Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan
etəmim kit əh-ikin itəm təsuwinən e natimnat rəha marit.
12 Kən kig təmən-ipən məmə, '?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa
imə məto nəməsuwinən e natimnat rəha marit?' Kən suah u
tinəruru nuhalpinən nəghatən rəhan.
13 "Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə,
'Okotəlis ətain nelmin ne nelkin, kən motərakin-iarəp əpəh
e naluginən itəm ikin kətasək ikin, kən katəgətain nəluitəm
ikin.' "
14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, "Tol nəhlan məto-inu
netəmim tepət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin
əm itəm katitəpun ilat."

Takis rəha Kig Sisa
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi min kəmotiet motuwin motol noa eko-eko min
məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən.
16 Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwin o Iesu ilat
netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə,
"Iəgətun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgətun
ətuatip pahrien suatip rəha Uhgin. Nəsolən məmə nətəligən
rəha netəmim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol
tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-iasol o
etəm əpnapin əm.
17 Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip
məmə okətou-pən takis kəm Kig Sisa, o kəp?"
18 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-
ipən kəm ilat məmə, "!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat
tamkimik! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron
io?
19 Otəgətun-tu məni itəm katətou takis lan." Kən kotos məni*
motuwa kəm in,
20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Narmi pah u, kən nərgi
pah u e məni u?"
21 Kən kotən-ipən məmə, "Kig Sisa."

22:13: Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15:** Mak 3:6 * **22:19:** Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgin u 'tenarius,' itəm tahmen e wan-taosan vatu.

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgin, otos-ipən kəm Uhgin."
22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu motagim.

Nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)
23 E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh minən e nimisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,
24 "Iəgətun. Moses təmən kəm itimat məmə, okəmə etəmim otimis kən məsiləsən nətin kit, kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otiləs suakəku o niuw-pərən nərig rəha pian itəm təmimis.
25 "Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat min ilat sepin. Itəm təmaupən maiir təmol marit, kən mimis, məsiləsən nətin kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlimis.
26 Kən in min təmimis məsiləsən nətin kit, kən itəm tatol kisil lan ne ilat rafin muwin mətoarus-pən itəm tatol sepin, kəmotol nat kitiəh əm.
27 Kən əmun, nəutahlimis timis.
28 ?Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhgin otosmegəh netəmim lan e nimisən, pətan əh in rəha pah, mətoinu ilat rafin əh sepin kəmotol marit e pətan əh?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəmotənarəpən e rəhatəmat nəghatən mətoinu nəsotitunən Naoa Rəha Uhgin ne nəsanənən rəhan.
30 Nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən, kən netəmim okəsətolən marit, okotahmen e nagelo min əpəh e nego e neai.
31 ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən? Tatən məmə,
32 'Io Uhgin rəha Epraham, io Uhgin rəha Aisak, kən io Uhgin rəha Jekop.' In sənəmə Uhgin rəha netəm kəmotimis, mətoinu Uhgin rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən min e təs miləhal."
33 Nian nimanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik
(Mak 12:28-34)
34 Nian Farisi min kəmotəto məmə Iesu təmoh-iəhau Satusi min e rəhan nəghatən, kən Farisi min kəmotuwa kitiəh.
35 Kən kit itəm titun pik Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən nəghatən kit təsətuatipən, məmə,
36 "?Lou pəhruən rəha Uhgin u in ilis pik?"

22:21: Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8 **22:24:** Dut 25:5 **22:32:** Eks 3:6

37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakəkəike molkeike
Iərəmərə Uhgin rəham e nikim rafin, ne nəmegəhən rafin
rəham, ne nətəligən rafin rəham.
38 Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilis pik.
39 Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkir tahmen əm, məmə,
‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip
ik.’
40 Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukəti Lou rafin, ne naoa rəha
ien min rafin aupən.”

Kristo in nəti pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kən e nian Farisi min kotuəfimin ilat min, kən Iesu təmən-
ipən məmə,
42 “?Nikitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa? ?In tatisi-pən e noanol rəha pah?”
Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefit.”
43 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Məto tahro e Tefit, itəm
tatəghat e narmin rəha Uhgin, tətaun-in Kristo məmə
‘Iərəmərə.’ Məto-inu tatən məmə,
44 ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
“Əpələh e nikalik e nelmək matip, ikin rəha nəsanənən ne
nisiaiian,
mətoarus ekiləs-iəhau rəham tikimir min ləhau e nelkəm.” ’
45 ?Kən okəmə Tefit tətaun-in Kristo məmə ‘rəhak Iərəmərə,’
kən otahro məmə Kristo in mipi Tefit rat?”
46 Kən etəmim kit təsuhalpinən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian
əh matuwin, kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol
min-nəhlan.

23

Nahməən asol sepin
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim ne rəhan min
netəmim məmə,
2 “Iəgətun min rəha Lou ne Farisi min koatos nepətən məmə
okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat.
3 Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natimnat
rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm
koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.
4 Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasik min
itəm kotahmen e katipa əfigəm, məto okol kəsotos-ipənən
noanelmilat məmə okasitu elat.

22:37: Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14
22:42: Jon 7:42 **22:44:** Sam 110:1; Mat 26:64 **23:3:** Mal 2:7-8

5 "Natimnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim
okotəplan. Nəkotitun paos itəm netəmim kəmotaii-pən
nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin ikin, kənu motəlis rəhalat-
kapə ne nelmilat lan.* Məto rəha iəgətun min rəha Lou ne
Farisi min, rəhalat paos in iahgin taprəkis. Kən nəkotitun
nol əlkələh min itəm koatəkul-pən e nipəgnəmti kot min, itəm
tatəgətun məmə etəmim in təskasik o nətəu-pənən Lou. Məto
rəha iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat nol kaifəməh
pik. 6 Kən e lafet min, ilat kotolkeike ikin rəha nisiaiiən, kən
əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ilat kotolkeike məmə okotəpələh
ima netəm-iasol min ikin.
7 Kən e ikin katol maket ikin, ilat kotolkeike məmə netəmim
kotən təwir kəm ilat, kən motaun-in ilat məmə 'Rapai' u nipətin
təmə 'etəm in ilis.'†
8 Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə
'Rapai, u etəm in ilis,' məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiəh
əm, kən itəmat piatəmat min.
9 Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, 'Tata, etəm
katisiai-in,' məto-inu Tata rəhatəmat kitiəh əm əpəh ilis e nego
e neai.
10 Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə,
'Iəgətun,' məto-inu rəhatəmat Iəgətun kitiəh əm, Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
11 Etəm u in ilis etəmat, in iolwək rəhatəmat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atip in, Uhgin
otiləs-iəhau, kən etəmim itəm otos-iəhau atip in, Uhgin otiləs-
ipər.

13 "! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min
rəha Lou, ne Farisi min! ! Rəhatəmat nənən təwir, məto
nikitəmat tamkimik! Nakotahtosig-in o netəmim suatip
o nuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin, məto itəmat
nəsotuwinən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwin

---

* **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigi kau. Kəmotəte rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətatig e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kinotos rəkis nup tatin, ilat okotuwin e paos min əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nipinəgin ne nelmin mol e nol kəmol e nuwigi kau. E nəghatən Inglis, katən paos min əh, "phylacteries." **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkir ron ik, nakətul e nisiaiiən, kən nakatən təwir kəm in, maun-in in məmə, "etəm-iasol," o "Tata," o "Rapai." Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəgətun asol min itəm ilat ilis pik məmə "Rapai," u nipətin təmə "etəm in ilis" o "etəm tatəmik netəmim." **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

ikin, nat əpnapin ilat kotolkeike məmə okotuwin.‡

15 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha
Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat
tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmə nakotuwin isəu e nego,
o e naliwəkən əm o nuwinən e nəptən pisin pisin min məmə
nakotiuw-pa etəmim kitiəh əm e nəfakən rəhatəmat. Məto
nian suah kit tatos nolən min əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm
rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos
nalpinən rəha nigəm asol taprəkis-in itəmat.

16 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim
məto niganəmtitəmat təpis! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə
suah kit tatos noanawil o Nimə Rəha Uhgin məmə otol rəhan
nəghatən tatətul-iəkis, okəmə təsolən, məto in nat əpnapin əm.
Məto okəmə suah kit tatos noanawil o iaen u kol tatipit-ipit
rəha Nimə Rəha Uhgin, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos
noanawil ron.’

17 !Itəmat netəm nakotalməl, niganəmtitəmat təpis! ?Naka u
in ilis, iaen u kol tatipit-ipit, o Nimə Rəha Uhgin itəm tatol kol
tasim?

18 Nakotən min məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o olta,
in nat əpnapin əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawil e
sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm
təmos noanawil ron.’

19 ! Itəmat netəm niganəmtitəmat təpis! ? Naka u in ilis,
sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim?

20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawil e olta, pahrien, tatos
noanawil e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan.

21 Kən etəm tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin, pahrien
tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin ne Suah u tətatig ikin.

22 Kən etəm tatos noanawil e nego e neai, pahrien tatos
noanawil o jea rəha kig u in rəha Uhgin, kən tatos noanawil
o Suah u tatəpələh-pər lan.

23 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha
Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat
tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait
rəha rəhatəmat nimali nig nəmiəwilat tatəpien u katos-ipən e
nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumin. Məto nakotapəs
nat asol e Lou, inu etəm tatol tətuatip kən mahmen-ahmen əm
kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin
nat naka itəm təike matol. Təwir nəkoatol lou əlkələh min,
məto nəkotəkəike moatol lou asol min, məto kəp, nəsotolən.

---

‡ **23:13:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min. !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotakləh-in natimnat rəha nəutahlimis min, məto nian kitiəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh min məmə netəmim okotisiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpinən otəskasik təhmin min.” **23:16:** Mat 15:14 **23:22:** Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8

24 ! Itəmat noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! ! Itəmat netəmim noategəs-in miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto nəkotərge nat megəh asol u kamel!

25 "! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotaklәh-in, o natimnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətatig e rəhatəmat nətəligən.

26 !Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min in təwir təsamkimikən.

27 "! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e suwit rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwir, məto əpəh imə tərioah e nikilkili netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimik.

28 E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat nəkotətuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərioah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat agin min.

29 "! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwit rəha ien min aupən ne netəm kotətuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan.

30 Kən nakotən-ipən məmə, 'Okəmə itimat emotatig e nian min rəha tipitat min, okol itimat eməsotasituən elat moto-hamnu ien min.'

31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha tipitimat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat.

32 Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min kəmotətuoun.

33 "!Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ?Nikitəmat tatəht məmə okol nakotagim e nalpinən e nigəm asol? !Kəp!

34 Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwin e kit.

35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpinən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətuatip, itəm tətuoun e Epel itəm in tətuatip, muwin mətoarus-pən

23:25: Mak 7:4 **23:27:** Wək 23:3 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Wək 7:52 **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4

Sekaraea, nəti Perekia, itəm tipitəmat min kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgin ilugin e olta ne nimə.
36 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpinən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiu.
37 "! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgin, kən netəmim itəm Uhgin təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgin itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nikwin, məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
38 Otəplan-tu. Uhgin tinapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat otikə ikin.
39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nipahrienən məto-inu onəsotəplan minən io mətoarus nakotən məmə,
'!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!' "

24

Nəmtətin min rəha namnun nian
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgin maliwək matuwin, kən rəhan min netəmim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə min u əpəh e Nimə Rəha Uhgin. 2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh, otəplan-tu nimə min əh. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə min əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel min elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen."
3 Kən uarisig lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pisin əm ron motən-ipən məmə, "? Otən-tu məmə natimnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tinuwa iuəhkir?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatehm wir itəmat məmə etəmim kit otəseiuə-inən itəmat,
5 məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, 'Io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa,' kən okoteiuə-in netəmim tepət.
6 Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən əpnapin min məmə netəmim koatəluagin. Məto nakoatehm wir itəmat məmə nəsotəginən. Natimnat min əh otəkəike motuwa motol nipahrienən lan, məto namnun nian otəpanuwa.

23:35: Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21 **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35 **24:2:** Luk 19:44 **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

7 Noanol min okotoh noanol min, kən kantri min okotoh
kantri min. Nəumis otan, kən namig otəloal ikin min tepət.
8 Natimnat min əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e
pətan itəm tinətuoun matəto nahməən o neməkən.
9 "E nian min əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə
okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim
rəha noanol min rafin okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.
10 Kən e nian min əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat na-
hatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat min e nelmi tikimir min
rəhalat, kən motetəhau ilat min,
11 kən ien eiueiuə min okotuwa moteiuə-in netəmim tepət.
12 Məto-inu nəratən tinatepət, iuəhkir netəmim rafin rəhalat
nolkeikeən o Uhgin otikə,
13 məto etəmim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian,
kən Uhgin otosmegəh in.
14 Kən namnusən təwir əh rəha nərəmərəən rəha Uhgin,
okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin
rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.
15 "Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, 'nat itəm
Uhgin tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik' (nian
nakotafin, otətəlig-in nipətin). Tol nəhlan, nian nat tərat əh
tatətul e Nimə Rəha Uhgin,
16 kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim mo-
tuwin motəhluaig e nitot min.
17 Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol
təsuwinən imə mos min rəhan natimnat.
18 Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsitəlig-pənən
latuənu mos rəhan kot. 19 !Kən kəsi o nipitan u itəm kotəpik-
əpik, ne nipitan itəm kotapinahin nisualkələh e nian əh, məto-
inu ilat okotəto tərat pik agin!
20 Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e
nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat,
21 məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim
təməsəplanən tol mihin nəhlan aupən mətoarus-pa u-roiu,
kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit
tahmen e in əh.
22 Kən okəmə Uhgin təsətatipən nian rəha nəratən əh, okol
etəmim kit təməsəmegəhən. Məto Uhgin otətatip nian əh o
rəhan min netəmim itəm təmitəpun rəkis ilat.
23 "E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, '!
Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgin təmən məmə otəpanahl-ipa!'
o '!In əpəh!' sotənən nipahrienən lan,

24:9: Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22 **24:14:** Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1 **24:23:** Mat 24:5

24 məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo,
ne ien eiueiuə mɨn okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol mɨn,
ne nat pɨspɨs mɨn məmə okoteiuə-in netəmim, kən okotalkut
məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat,
okəmə ilat kotɨtun nolən.
25 Nɨkitəmat otəkəike matəht wɨr nəghatən mɨn u itəm emən
rəkɨs kəm itəmat, uarisɨg natɨmnat mɨn u okotuwa motol
nɨpahrienən lan.

26 "Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, 'In
əpəh, ikɨn taruən-aruən ikɨn,' əsotuwɨnən. O suah kit tən
məmə, 'In ikɨn-u e nɨpəg noa nimə,' sotənən nɨpahrienən lan,
27 məto-inu nian Nəti Etəmim otɨtəlig-pa mɨn, otuwa uəhai
əm, kən netəmim rafin okotəplan, tahmen e nɨpɨtən itəm
təmɨpɨt masiəgəpin rafin neai.
28 Nian nat megəh kit təmɨmɨs, nəkotəplan kuəriə mɨn ko-
tuwa məmə okotun. E nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan
nəmtətin mɨn əh, nəkotɨtun məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn.

29 "Nian ətuatɨp nəratən əh otol namnun, kən

'mɨtgar otəpɨs agɨn,

kən məwɨg otəsəmɨlhən mɨnən,

kən məhau mɨn okotɨsas e neai,

kən Uhgɨn otəloal e nəsanənən mɨn əpəh e neai.'*

30 "E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai,
kən noanol mɨn rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kən
okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e nɨmal napuə e neai e
nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgɨn itəm otasiə
mɨtəlau lak.
31 Kən ekahl-ipən rəhak nagelo mɨn kotiet nian okotəto təwi
otasək əfəməh, kən ilat okotuwɨn ikɨn mɨn rafin e nətueintən,
motos-irəkɨs rəhak netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat,
kən kuəfimɨn ilat kitiəh.

32 "Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik.† Nian ətuatɨp
itəm nelmɨn mɨn kɨnotətuoun katəwiə, kən nɨmalɨn mɨn
kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə nian əh inəh itəm nako-
tasum lan rəhatəmat.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan nəmtətin
mɨn əh, onəkotɨtun məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn roiu agɨn.

24:24: Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 * **24:29:** Məta "nəsanənən mɨn əpəh e neai" tatəpsen-pən narmɨn mɨn, o kəm-naka natɨmnat tahmen-pən e mɨt ne məwɨg əpəh e neai. **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nɨg u fik tahmen e naip.

34 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatiġ u-
roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh oko-
tuwa kol nipahrienən lan.‡
35 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol
kəsotikəən."

Etəmim tikə itəm titun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Suah kit təsitunən
nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh
e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata
Uhgin əm in titun nian ətuatip əh.
37 E nian io Nəti Etəmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha
Noah aupən ikin itəm netəmim kəsotol əpen-əpenəən ron.
38 E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatagwən,
moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol
e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e
nipəgnoa nego rəhan,
39 kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh
təmaiu məmik ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti
Etəmim otuwa.
40 Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
41 Pətan kəiu katuəpələh kitiəh matioal nagwənən, kən okos
kitiəh, kapəs kitiəh.
42 "Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru
nian naka rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan.
43 Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol
rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in
otəkəike mətaiir matehm wir nimə məmə iakləh otəsəhapən
muwin imə.
44 Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu
Nəti Etəmim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.
45 "Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in
tenatiġ kən tətaskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-
iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəmərə e rəhan min rafin
iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian
ətuatip.
46 Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tatərəmərə e
iolwək min rəhan, kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən
nətouən kit kəm suah əh.
47 Iatən-ipinə nipahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in
tərəmərə e natimnat rafin rəhan.
48 Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə,
'Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,'

---

‡ **24:34:** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsikəən mətoarus natimnat min əh okotuwa motol nipahrienən lan." **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15 **24:47:** Mat 25:21,23

49 kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin
magwən mənim ilat netəm kotapis.
50 Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm
iolwək nikin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan.
51 Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən
mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat
tamkimik. Ikin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat."

25

Nimaa nəghatən o nipitan əlkələh ilat ten

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian itəm rəhatəmat
Iərəmərə otuwa min, nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan.
Nipitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapin məmə okotuwin e
marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos rəhan
pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten
kəmotos rəhalat lait.
2 Faif kotalməl, kən faif kotenatig.
3 Nipitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait min,
məto kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait.
4 Məto nipitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmotos rəhalat
lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat
lait.
5 Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napilən tinatos ilat
koatiuw nəm, kən minotapil.
6 "Kən lapin agin, suah kit təmagət əfəməh məmə, '!Etəmim
itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!'
7 "Kən nipitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol
rəhalat lait min.
8 Kən nipitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nipitan itəm
kotenatig məmə, '! Awi! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin
məto-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamir,
otəsuwəhən kotəpis.'
9 "Məto nipitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmə, '!
Kəp! Karasin min u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig
motuwin motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin əpəh e stoa.'
10 "Məto nian nipitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig
moatuwin o karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən
nipitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwin ilat min e
nagwənən rəha marit, kən motuwin imə. Kən kahtosig e toa.
11 "Uarisig, nipitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa mo-
taun motəmə, '! Etəm-iasol, etəm-iasol! ! Egəhan-in itəmat
ekotimnə imə!'
12 "Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-
ipinə pahrien məmə, io ekəruru itəmat.' "

24:51: Luk 12:42-46 * **25:1:** Nipitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7 **25:11:** Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23

13 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, mətoinu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan."

Nimaa nəghatən e iolwək e məni kisil

14 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, "Ekən
min məmə e nian itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa min,
nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpenəpenə məmə otaliwək muwin e nəptən pisin kit muwin isəu.
Kən maun-in rəhan iolwək min kotuwa, kən tələhəu-pən e
nelmilat rəhan məni min məmə okotol nat kit lan.
15 Təmos-ipən tətəu-pən nitunən rəhalat məmə okotol wək
lan. E etəmim kitiəh, təmos-ipən kətim faif kəmotər-motərioah
e məni, u məni tepət pik agin. Kən kit min, təmos-ipən min
kətim kəiu tahmen əm, u məni tepət pik. Kən kit min, təmos-
ipən kətim kitiəh tahmen əm, u məni tepət.† Kən etəm-iasol
təmiet muwin e rəhan naliwəkən.
16 Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwin uəhai əm mol
bisnes lan, kən təmos min kətim faif min.
17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu,
təmuwin mol bisnes lan, kən mos min kətim kəiu min.
18 Məto iolwək itəm təmos kətim kitiəh, in təmuwin mel
noakimil məhluaigin-pən məni rəha rəhan etəm-iasol ikin.
19 "Kən nup tepət tinuwa minuwin, kən etəm-iasol rəha
iolwək min u tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək min məmə
otəplan-tu məmə ilat kəmotol naka e məni min itəm təmos-
ipən kəm ilat.
20 Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif
min itəm təmos, mətul e niganəmti etəm-iasol məmə, 'Etəm-
iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən emol
bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.'
21 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Nəmol təwir,
kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən
məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan
məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !Wa imə
matig ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!'
22 "Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa mən-
ipən məmə, 'Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e
nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim kəiu
u.'
23 "Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, 'Nəmol təwir,
kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən
məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan

25:13: Mat 24:42 † **25:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən "talen" pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu. **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mat 24:45-47; Luk 16:10

məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagien!'

24 "Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitiəh kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfeən.

25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəkol nalpinən asol kəm io, kən emos rəham məni muwin məhluaig-in e nisip. Ah, inu rəham məni.'

26 "Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, '!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm eməsəfeən.

27 ? Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emitəlig-pa, ekuwin mos rəhak məni, kən ekos məni məsin min itəm bank otos-ipa.'

28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pisin məmə, 'Os-irəkis məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətim faif,

29 məto-inu etəmim u itəm tinos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen min, rəhan natimnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis rafin natimnat ron.

30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwir kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikin əh kətasək ikin katəgətain nəluitəm.' "

Sipsip min ne nəni min

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəmərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.

32 Netəmim rafin e noanol min rafin e nətueintən, okotuəfimin ilat min e niganəmtin, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip min tatoor sipsip min ne nəni min.

33 In otoor sipsip min kotuwa kan e nelmin matip, kən nəni min okotuwin e nelmin mol.

34 "Kən Kig otən-ipən kəm netəm min un e nelmin matip məmə, 'Otuwa, itəmat u itəm Uhgin təmawte-in rəkis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgin təmələhəu pisin rəhatəmat. Otuwa motatig ahgin nərəmərəən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən.

35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau

25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28 **25:31:** Mat 16:27; 19:28 **25:32:** Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13

ekənim; kən io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat latuənu;
36 kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matimis, nəmotehm wir io; kən emətatig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.'
37 "Kən netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmə, '? Iərəmərə, nian naka emotəplan ik nəumis təmus ik, kən emotagwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-ipinə nəhau məmə nakənim?
38 ?Nian naka emotəplan ik iapispis, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə, kən emotos-ipinə napən kəm ik?
39 ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətatig e kalapus, kən emotimnə kuag-pənin ik?'
40 "Kən Kig otən-ipən məmə, 'Iatən-ipinə nipahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm piak min u kit, nat əpnapin in ian-rat, məto nəmotol kəm io.'
41 "Kən in otən-ipən kəm netəm min u e nelmin mol məmə, 'Otuwin isəu ron io. Uhgin tinələhəu rəkis rəhatəmat nalpinən. Otuwin e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgin təmol rəha Setan ne nagelo min rəhan.
42 Otuwin isəu məto-inu nian nəumis təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən emətoaoa, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənim;
43 kən io iapispis, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tikə, nəsotos-ipamən napən kit rəhak; kən ematimis, mətatig e kalapus, nəsotuwamən kuag-pənin io.'
44 "Kən ilat min okotən-ipa məmə, '!Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumis təmus ik, o mətoaoa, o ik iapispis, o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətatig e kalapus kən eməsotimnə kuag-pənin ik?'
45 "Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipinə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə nəməsotasituən e piak min u kit, nat əpnapin in ian-rat, məto nəməsotolən kəm io.'
46 "Kən ilat okotuwin motos nalpinən itəm namnun tikə. Məto netəmim kotətuatip okotos nəmegəhən lilin."

26

Nalpəkauən o nohamnuən Iesu
(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian Iesu təmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə,

25:35: Aes 58:7 **25:40:** Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 **25:41:** Mat 7:23 **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29

2 “Nəkotitun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian
kəiu əm əh-ikin. Kən io, Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io
məmə okətu-pər e nig kəməluau.”
3 Kən pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel
kəmotuəfimin ilat min e nimə rəha pris asol agin u nərgin u
Kaeafas.
4 Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlim Iesu e nolən eko-eko,
kən motohamnu in.
5 Məto motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha
Nuhagego-inən, okol məta netəmim kotoh ilat min.”

Pətan kit təmau Iesu
e nat pien-pien
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u
Saimon u leprosi təmol,
7 kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis,
kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən
məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepil mətagwən, kən
pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.
8 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, neməha təmol
ilat, motən məmə, “?Tahro katərəkin nat u?
9 Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos məni asol lan, kos-
ipən kəm ian-rat min.”
10 Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm
ilat məmə, “?Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwir agin
kəm io.
11 Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io,
okol esatigən kitat min itəmat nian rafin.
12 Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə
o nitəniмən io.
13 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e
nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwir u, kən okəkəike
kən-iarəp min nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht
min in.”

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e
nelmi rəhan tikimir min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot,
təmuwin məplan pris asol min, 15 kən mən-ipən məmə, “?
Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pinə Iesu kəm
itəmat?” Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.
16 Kən tətuoun e nian əh, Jutas təmategəs-in suatip məmə
otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min.

---

* **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57

Namnun nagwənən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, "? Nakolkeike məmə itimat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?"

18 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, 'Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgin təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiəh itimat rəhak netəmim min e rəham nimə.' "

19 Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenəən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

20 Nian tinehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepil. 21 Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak."

22 Kən nikilat tinəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiəh kitiəh məmə, "?Eh, Iərəmərə, pah u? ?Io?"

23 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak, in rəhak kit itəm tatos nigin piret mos-ipən meer e plet kitiəh əm itimlau min.†

24 Io, Nəti Etəmim, iatuwin e suatip rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmi rəhan tikimir min! Təwir pik agin məmə təməsaiir-əmən."

25 Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min təmən-ipən məmə, "Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?"

Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh, ik. Ik atip nəmən."

26 Nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, "Otos motun, inu nipətik."

27 Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, "Otənim, itəmat rafin.

28 Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat min.

29 Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim minən wain u mətoarus nian itəm ekənim wain wi kitat min itəmat əpəh e nərəmərəən rəha Tata rəhak."

26:17: Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. **26:23:** Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16

30 Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nitot
Rəha Nig U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otapəs in
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "O lapin əm u, nako-
tapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa
Rəha Uhgin itəm təkəike mol nipahrienən, təmən məmə,
'Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip min,
kən sipsip min okotan kitiəh kitiəh.'
32 Məto nian ekəmegəh min e nimisən, iakaupən muwin əpəh
Kalili, kən itəmat nəpanotuarisig."
33 Kən Pita təmən-ipən məmə, "Mətan, ilat rafin okotapəs
rəhalat nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak na-
hatətəən lam nian kit ne."
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, "Iatən-ipinə pahrien
kəm ik məmə, lapin əm u, uarisig mənig təpanimnən, onakən
mau kisil məmə nəkəruru io."
35 Məto Pita tən məmə, "Nat əpnapin ekəkəike mimis kilau
min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik." Kən rəhan rafin
netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani
(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwin ikin kit katən
məmə Ketsemani, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatəpələh
ikin-u, pəs io ekuwin ikin əh məghat kəm Uhgin e nəfakən."
37 Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nikin
tinahmə pik, kən tinəto tərat.
38 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, "Iakəto nikik tinahmə
pik, iuəhkir ekimis lan. Itəməhal ətahləpələh ukin-u,
mətəhlaiir kitat min io."
39 Kən muwin noan məsin əm, meiuaiu misin-pən rəhn-
kapə e nisip matəfak, matən məmə, "Rəhak Tata, okəmə suatip
kit min əh-ikin o rəham nalpəkauən, pəs nakohrəkis ron io
nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol
nəwiam."
40 Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhlapil. Kən təmən-ipən
kəm Pita məmə, "?Tahro nəsəhlaiirən kitat min io o aua kitiəh
əm ne?
41 Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəsəhaluwinən ima nos-
ipən-os-ipənən. Nikitəməhal tolkeike, məto nipətitəməhal
təpou."‡

26:30: Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16
26:34: Mat 26:69-75 **26:38:** Jon 12:27 ‡ **26:41:** Iesu tolkeike məmə iləhal
okəhalətul-iəkis məsəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afin min ves 31-35.

42 Kən mitəlig-pən min matəfak mətau kəiu, matən məmə,
"Rəhak Tata, okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs
nakol nəwiam."
43 Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kinəhlapil məto-inu
napilən tinos iləhal.
44 Kən tapəs iləhal mitəlig-pən min matəfak mətau kisil,
matən əm nəghatən kitiəh əm.
45 Kən mitəlig-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, "?Nəkatəhlapil
əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tinatuwa iuəhkir, kən io
Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat.
46 !Əhalətul-ta, koatuwin! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-
in-pən io e nelmi rəhak tikimir min!"

Tikimir min rəha Iesu kəmotiləs motaskəlim
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha
Iesu, təmiet-arəpa ilat nimanin netəmim itəm koatəmik naip
asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəm-
iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.
48 Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, "Pah u
itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlim in."
49 Kən roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən
məmə, "!Təwir, Iəgətun!" kən mətuilim-pən lan.
50 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Io kit, ol nat naka itəm
nəmuwa ron."
Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu məmə okotiləs-
ipən e kalapus.
51 Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan
naip asol rəha nəluaginən, kən moahin naip tətə-rəkis matəlgi
slef rəha pris asol agin.
52 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Aii-pən rəham naip e
nəmeen, məto-inu netəm min u itəm koatoahin naip, okotimis
e naip.
53 ?Nikim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu
agin otahl-ipa nagelo min taosan tepət tepət§ məmə okotasitu
lak?
54 Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgin
otəsuwamən mol nipahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol
nəhlan."
55 E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə,
"? Tahro nəmotuwa motəmik naip asol min ne kəsou-əsou
min? ?Nikitəmat təht məmə io iatol nəluaginən o nahwinən

26:46: Jon 14:31 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "kampani rəha nagelo tuelef," itəm tahmen e nagelo sepinte-tu-taosan.

kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgin matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlim io.
56 Məto natimnat min əh rafin tinuwa mol nipahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgin itəm ien min aupən kəmotəte otuwa mol nipahrienən lan." Kən rəhan min netəmim kəmotapəs in motagim.

Iesu təmətul e
niganəmti kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

57 Netəm min u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwin o Kaeafas u in pris asol agin. Ikin əh, iəgətun min rəha Lou ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfimin ikin.
58 Məto Pita tətan təlig-təlig matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.
59 Pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə min e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən min əh.
60 Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə min rəha netəmim, nat əpnapin nəghatən eiueiuə min tepət kəmotiet.
Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən,
61 kən muən-iarəp məmə, "Suah u təmatən məmə titun nərəkinən Nimə Rəha Uhgin, kən miləkin min e nian kisil əm."
62 Kən pris asol agin tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, "?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?"
63 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən.
Kən pris asol agin təmən-ipən kəm in məmə, "Onakəkəike mos noanawil kit e Uhgin itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nipahrienən kəm itimat məmə ik Nəti Uhgin ne Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, o kəp."
64 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ipinə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etəmim ekatəpələh e nikalin matip rəha Uhgin u Etəm Təsanən Agin, kən mateiuaiu-pa e neai e nimal napuə."
65 Kən pris asol agin təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərat o nəghatən rəha Iesu, kən mən məmə, "!Tatəghat rat e Uhgin!* ?Tahro məmə suah kit min təkəike məghat min lan? Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.

26:55: Luk 19:47; 21:37 **26:61:** Jon 2:19-21 **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12
26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris min təmən məmə Iesu təmən rat Uhgin məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgin.
26:65: Mat 9:3; Jon 10:33

66 ?Nɨkitəmat təht məmə naka?"
Kən kəmotən-ipən məmə, "Otəkəike mimis."
67 Kən kəmotagəh əpnapin əm niganəmtin, kən motaht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat,
68 kən motən-ipən məmə, "Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgin məmə pah təmoh ik?"

Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, "Ik min u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm Kalili."
70 Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə, "Iəkəruru nat un itəm nakatən."
71 Kən maliwək muwin e ket rəha iat, kən ikin əh pətan əkəku kit min təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə, "Suah u kit u təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret."
72 Məto Pita təmən-iamnin əskasik min mos noanawil məmə, "!Iəkəruru suah əh!"
73 Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikin əh kotuwin o Pita motən-ipən məmə, "Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat."
74 Kən tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawil məmə, "! Iəkəruru suah əh!"
Kən roiu agin, mənig təmimnən.
75 Kən Pita nikin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmə, "Uarisig mənig otimnən, onakən mau kisil məmə nəkəruru io." Kən Pita təmiet muwin ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atip in
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Laulaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimin min motəte noa məmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu.
2 Kəmotəlis in, kən motiləs motuwin motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.
3 Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min, təməplan məmə kəmotiuw-iarəp Iesu məmə otimis, nikin tinahmə pik o nat naka itəm təmol, kən təmik məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel.
4 Kən mən-ipən məmə, "Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimir min suah kit itəm təsolən nat tərat kit."

26:66: Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5 **26:75:** Mat 26:34

Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapin əm otəmat. Nat kit
rəham əm.”
5 Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e Nimə Rəha
Uhgin, kən in miet magim muwin maril atip in.
6 Kən pris asol min kəmotuwin motuwər məni, kən motən
məmə, “Təsətuatipən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni
u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgin, məto-inu kəmos-nəmtin
nita etəmim lan.”
7 Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtin nəptən
kit u aupən katən məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol
sospən e nəptən,” kən koatən məmə okatitənim iapispis min
ikin.
8 Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in
nəptən əh məmə, “Nəptən Rəha Nita.”
9 Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən,
təmuwa mol nipahrienən lan. Təmən məmə, “Kəmotos məni
tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm Isrel kəmotən
o suah u,
10 kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtin ‘nəptən o nolən
sospən,’ tahmen əm məmə Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e
niganəmti Pailat
(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

11 Kən Iesu təmuwin mətul e niganəmti Pailat, kən
təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”
12 Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-
iarəp nəghatən min e Iesu, məto Iesu təsuhalpinən rəhalat
nəghatən.
13 Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “?Nakatəto nəghatən
min itəm koatən tatiləs pikən ik, o kəp?”
14 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən məsuhalpinən
nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmin təmiwig pik.
15 Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha
kapman məmə otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nimanin
netəmim kəmotən.
16 E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgin u Parapas.
Kən netəmim rafin kotitun məmə in təmol tərat pik agin.
17 Kən nian nimanin netəmim kinotuwa, kən Pailat
təmətapəh olat məmə, “? Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp
pah e kalapus tiet matuwin, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmə
Kristo?”
18 Təmən nəhlan məto-inu in titun məmə kəmotegəhan-in-
pən Iesu e nelmin məto-inu koatetəhak o Iesu.

27:5: Mat 26:14-15; Wək 1:18-19 **27:10:** Sek 11:12-13 **27:12:** Aes 53:7
27:18: Jon 11:47-48; 12:19

19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan
pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmə, "Suah un təsolən nat
tərat kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu emapilaiir lan, kən roiu
iatəto tərat agin ron."
20 Məto pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha
Isrel kəmotəghat kəm nimanin netəmim məmə okotəuhlin
nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-
iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.
21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, "?Suah mil u, in pəhruən
lan ekahl-iarəp?"
Məto nimanin netəmim kəmotən-ipən məmə, "Parapas."
22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, "? Kən oekahro Iesu u
kətaun-in mə Kristo?"
Kən nimanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmə, "!Okətu-
pər e nig kəluau otimis!"
23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "?O naka? ?Təmol
nat tərat naka?"
Məto nimanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, "!
Okətu-pər in e nig kəluau otimis!"
24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən
rəhalat, kən ilat kinoatətul matip o nəmouən, kən tos nəhau
maikuas e nelmin aupən e nimanin netəmim, kən mən-ipən
kəm ilat məmə, "Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, məmə nitan
otəməhl-pa lak. !Nimisən rəhan tatəməhl-pinə e nelmitəmat!"
25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, "!Pəs nitan təməhl-pa
otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!"
26 Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm
ilat. Məto təmən məmə okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in
məmə okətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

27 Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwin əpəh
imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən
kəmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan.
28 Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwin-in-pən kot
tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig kit.
29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat
lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan məmə
in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin
matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-
ipən məmə, "!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!"
30 Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan
mau tepət.

27:24: Dut 21:6-9 **27:25:** Wək 5:28 **27:28:** Luk 23:11 **27:30:** Aes 50:6

31 Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə,
motuwin-in-pən min rəhan natimnat. Kən motiləs motuwin
məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin
u Saimon, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau.
33 Kəmotuwa ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən
məmə Louipil-uipil.
34 Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip
e nat tarip. Məto nian Iesu təmənim asgəwin, kən mapəs
nənimən.
35 Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan
natimnat.
36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh.
37 Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən
nəhlan məmə, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL.
38 Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in
rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin
matip, kit e nikalin mol.
39 Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin,
motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-
kapə,
40 moatən məmə, "Nəmatən məmə onakərəkin Nimə Rəha
Uhgin kən ik pisin əm miləkin o nian kisil. !Osmegəh atip ik!
!Kən eiuaiu e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgin pahrien!"
41 E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha
Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan,
42 motən məmə, "Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru
nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig
kəluau, kən okotən nipahrienən lan.
43 Tətahatətə e Uhgin. Pəs Uhgin tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə
in tolkeike, məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgin."
44 E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər
iləhal min in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm
in.

Iesu tinimis
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

45 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən
təmeiuaiu mirəfin nat.

27:34: Sam 69:21 **27:35:** Sam 22:18 **27:38:** Aes 53:12 **27:39:** Sam 22:7; 109:25 **27:40:** Mat 26:61; Jon 2:19 **27:43:** Sam 22:8

46 Kən iuəhkir e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən
məmə, *"!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?"* u nipətin təmə, "!Uhgin
rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs io?"
47 Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotəto
təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə, "In tətaun-in Elaija."
48 Roiu agin, kit təmaiu muwin miləs nat kit tame-ame
tahmen e katən,* kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən
miləs-ipən məmə Iesu otənim.
49 Kən ilat min neen kotən-ipən məmə, "Apəs əm. Pəs
koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp."
50 Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip
məmə otimis, kən rəhan namegən tiet.
51 E nian ətuatip əh, nimənan itəm tatəkul e Nimə Rəha
Uhgin təməhap mol məsin kəiu, təmətuoun əpəh ilis muwa
mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel min
kəmotimismis.
52 Kən suwit min itəm kəmol e nipəg kəpiel kəmotəhap
motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis,
kəmotəmegəh min.
53 Kəmotiet e suwit min kəmol e nipəg kəpiel, kən uarisig
Iesu təməmegəh e nimisən, ilat kəmotuwin əpəh Jerusalem
motiet-arəp o netəmim tepət.
54 Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom
ilat netəm min u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne
natimnat min əh, kəmotəgin pik, kən motən əfəməh məmə, "!
Nipahrienən, inu Nəti Uhgin pahrien!"
55 Nipitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin
kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin
pisin min.†
56 Ilat min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha
Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

57 Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in
etəmim kit rəha Iesu. Nian tinatuwa iuəhkir o napinəpən,
58 təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh-in nipəti Iesu, kən
Pailat tegəhan-in nipəti Iesu kəm in.
59 Kən Josep təmiləs nipəti Iesu muwin malpin e nimənan
ruən wi kit, nərgin u linen,

27:46: Sam 22:1 * **27:48:** Nat u tahmen e nimismis matres. **27:48:** Sam 69:21
27:51: Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † **27:55:** Nipitan min əh kəmotasitu Iesu e nat
pisin pisin min tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən. **27:55:** Luk
8:2-3 **27:58:** Dut 21:22-23

60 kən miləs muwin miləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel.
Suwit u in rəha Josep. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit
mahtosig-in nipəg kəpiel lan, kən matuwin.
61 Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuəhkir o
suwit.

Mopael min itəm kəmotehm nipəg kəpiel

62 Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən
lawigin e Sapat, pris asol min ne Farisi min kəmotuwin
motəplan Pailat.
63 Motən-ipən məmə, "Etəm-iasol. Nikitəmat tinəht məmə,
nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən
məmə, 'Nian kisil otuwa muwin, kən Uhgin otosmegəh min io
e nimisən.'
64 Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwin
moatehm nipəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa
muwin. Mətan, rəhan netəmim okotuwa kakləh-in nipətin,
kən motən-ipən kəm netəmim məmə təməmegəh min e
nimisən. Kən neiueiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən."
65 Kən Pailat təmən-ipən məmə, "Otos mopael min, kən mo-
tuwin motol natimnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o
nehm wirən suwit e nipəg kəpiel."
66 Kən kəmotuwin moatehm wir nipəg kəpiel tol nulan,
motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu
mopael min məmə okoatehm ikin əh.

28

Iesu təməmegəh min
e nimisən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 E Sante laulaugin agin,* təmatian məsian wirən, Meri Mak-
tala ne Meri kit min kəmian məmə okiauag suwit e nipəg
kəpiel.
2 Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu nagelo kit
rəha Iərəmərə təmeiuaiu e nego e neai muwin e nipəg kəpiel,
kən məsoupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan.
3 In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min
kotəruən tahmen e nahui noa nitəhəi.
4 Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat
təmikə tahmen e netəm kəmotimis.

27:60: Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsiləs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təmahwin rəkis kəpiel. * **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətaupən e wik

5 Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəginən,
məto-inu ekitun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig
kəluau.
6 Tikə u ikin-u. In təməmegəh min e nimisən tahmen əm e
inu təmən mihin aupən. Uea muəplan ikin təmatəməhl ikin.
7 Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə,
‘In təməmegəh min e nimisən, kən in tətaupən-in itəmat
matuwin əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.’
Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”
8 Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel,
matuəgin, məto nikilau tətagien, mətian məmə okuən-ipən
kəm netəmim rəha Iesu.
9 Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwir.”
Kən kəmuea o Iesu, muaskəlim nelkin, kən muəfak kəm in.
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian
muən-ipən kəm piak min məmə okotuwin Kalili. Ikin əh
okotəplan io ikin.”

Nəghatən rəha mopael min

11 Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən mopael min əh
neen kəmotuwin e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min
natimnat rafin itəm kəmotəplan.
12 Nian pris asol min kəmotuwin motəplan netəm-iasol rəha
noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan.
Kən motos-ipən məni asol kəm mopael min,
13 motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən kəm netəmim
məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotapil,
motaklәh-in nipətin motilәs motagim.’
14 Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itimat ekotəg-
ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.”
15 Tol nəhlan, mopael min kəmotos məni, kən motol
tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən
u təmuwin mitəlau e netəm Isrel muwa mətoarus-pa roiu.

Iesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwin Kalili, motuwin e
nitot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwin ikin.
17 Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, məto neen
rəhalat nətəligən tatol kəiu.
18 Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən
rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəmərəən, Uhgin
təmos-ipa kəm io.

28:6: Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32 **28:16:** Mat 26:32 **28:18:** Jon 13:3; Efes 1:20-22

19 Tol nəhlan, otuwɨn motiuw netəmim rəha noanol mɨn
rafin e nətueintən məmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol
baptais elat e nərgɨ Tata Uhgɨn, ne Nətɨn, ne Narmɨn,
20 kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən mɨn
itəm emən kəm itəmat. Kən nɨpahrienən, ekətatɨg kitat min
itəmat nian mɨn rafin mətoarus namnun nian."

28:19: Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wɨr kit rəha Pita itəm ilau katian ikɨn mɨn tepət. Naoa rəha Wək Mɨn tatən məmə in təmuwɨn ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisɨg lan, təmuwɨn ilau Panapas.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətatɨg Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisɨg kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwɨn o iəfak mɨn əpəh Rom u ilat Iaihluə mɨn. Kitat kotɨtun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nɨpəti nolən mɨn rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kɨnotɨtun rəkɨs. Məto in məuhlin nəghatən mɨn u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihluə mɨn əpəh Rom koatəghat lan.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəmərə e nɨtən asol itəm tɨtəlau-in Nɨtəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatɨp kotəwɨr, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mɨn in təwɨr. Nian əh, in nian təwɨr o nən-iarəpən Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwɨr təmaiu uəhai əm e nɨtən pɨsɨn pɨsɨn mɨn e suatɨp mɨn rəha Rom.

? Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp namnusən rafin rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak mɨn əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkɨs mɨn itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in mɨn təmətatɨg e nian iəkɨs mɨn.

Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatɨp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Inu nətuounən rəha Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo, Netɨ Uhgɨn.
2 Ien rəha Uhgɨn, nərgɨn u Aesea təməte-pən mihin e naoa aupən. Uhgɨn təmən məmə,
“Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.”

1:2: Mal 3:1

3 “Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə,
‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha Iərəmərə, kən
motol rəhan suatip tətuatip.’ ”

4 Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmiet-pa ikin taruən-aruən
ikin matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən
rat min rəhalat, kən motuwin o Uhgin, məmə in otafəl nolən
rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.

5 Netəmim rafin rəha nitən əh Jutia ne taon əh Jerusalem,
kəmotuwa motətəlig-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp
rəhalat nolən rat min, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau
Jotan.

6 Jon təməsuwinən e natimnat wir. Rəhan natimnat tahmen
əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natimnat kəmol e niməme
kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigi kau, kən matun əm
pitip ne nahui sukapak e nikinat.

7 Kən təmatən-iarəp kəm netəmim məmə, “Suah kit u tat-
uarisig-in io, rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Io
ekəsahmen-in minən məmə ekeiuaiu mapeg rəkis rəhan put.

8 Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais
etəmat e Narmin Rəha Uhgin.”

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 E nian əh, Iesu təmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili
muwa. Kən Jon təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan.

10 Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masipər məplan nego
e neai təmerəh, kən Narmin Rəha Uhgin təmeiuaiu-pa ron
tahmen-pən e mak.

11 Kən nəghatən kit təmisi-pər əpəh e nego e neai matən min-
nulan məmə, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien
pik agin ron ik.”

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Kən roiu agin-əh min, Narmin Rəha Uhgin təmit-ipən Iesu
əpəh ikin taruən-aruən ikin,

13 ima nat iarupin min. Təmatig ikin mos nian fote.
Nian min Setan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo min
kəmotasitu lan.

Iesu tinatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwir
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

1:3: Aes 40:3 **1:4:** Wək 13:24; 19:4 **1:6:** 2 King 1:8; Mat 11:8 **1:7:** Wək 13:25 **1:11:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7 **1:13:** Sam 91:11-13

14 Nian kiniləs-ipən rəkis Jon e kalapus, Iesu təmuwin əpəh
Kalili matən-iarəp Namnusən Təwir rəha Uhgin kəm netəmim.
15 Təmən məmə, "!Ure! !Rəhan nian tinuwa! !Nian rəha
nərəmərəən rəha Uhgin tinatuwa iuəhkir! !Otəuhlin nətəligən
rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o
Uhgin, kən motahatətə e Namnusən Təwir!"

Iesu təmaun-in etəmim kuwit rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

16 Nian Iesu təmətaliwək e nikali Lek Kalili, kən məplan suah
mil kəiu, etəmim rəha niuwən nəm min, nərgilau u Saimon ne
pian Antru. Kətuatip-in rəhalau net.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uea, mətəu-pa
io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea
etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak min
netəmim."
18 Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
19 Kən Iesu təmaliwək muwin təhmin min məsin, kən
məplan neti Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau
pot matuəhl wir rəhalau net.
20 Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul
muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək min kotəpələh e
nipəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

21 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin əpəh Ka-
paneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha
nuəfiminən matəgətun netəmim.
22 Kən netəmim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmilat
təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-
ikin, kən maprəkis-in min rəha iəgətun min rəha Lou.
23 Kən e nian əh, suah kit narmin rat tətatig lan təmuwa imə
kən mətagət əfəməh məmə,
24 "! Ik Iesu etəm Nasaret! ? Nəmuwa məmə onakahro
itimat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkin itimat! !Io
enəmitun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Uhgin!"
25 Kən məto Iesu təmən-ipən əskasik kəm narmin rat un
məmə, "!Ah! Əsəghatən, miet e suah un."
26 Kən narmin rat təmol nipəti suah apon tasiəp-asiəp, magət
əfəməh miet lan.
27 Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat min məmə,
"!Ei, naka u! Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos
nəsanənən o nəghatən kəm narmin rat min, kən koatətəlig-in
motol nəwian!"

1:14: Mak 6:17 **1:15:** Mat 3:2 **1:22:** Mat 7:28-29 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mak 9:26

28 Kən kəmamnus ueiuəhai əm Iesu, tuwin mapəkol əpəh e nitən Kalili.

Iesu təmol-wir netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha nuəfiminən, kən motaiu ətuatip əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikin.
30 Nian kəmotuwin, məto uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətapil-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatimis.
31 Kən Iesu təmuwin mea-pən o nelmin kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagim lan, kən tuwin matol nigilat nagwənən.
32 Tinehnaipən mit tinaht, nian rəha Sapat tinol namnun, kən netəm min u koatimis, ne netəm narmin rat tətatig elat, pialat min kəmotəmik ilat motuwa o Iesu.
33 Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfimin əm ilat min əpəh e nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru.
34 Kən Iesu təmol-wir netəmim tepət u koatos nimisən pisin-pisin min kotəwir, kən məhg-iarəp narmin rat tepət e netəmim, məto təmən-iəhau narmin rat min məmə okəsotəghatən, məto-inu kinotitun rəkis məmə pah u Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

35 Kən laulaugin agin, fetukai təsirən əh, Iesu təmiet muwin əpəh ikin netəmim kotikə ikin matəfak.
36 Kən Saimon ne in min neen kəmotuwin kateam-in.
37 Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Netəmim rafin koteam-in ik."
38 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəpə. Pəs kotuwin əpəh e latuənu pisin min neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol məto-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol."
39 Kən muwin mapəkol rafin e nitən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfiminən min, kən məhg-iarəp narmin rat min e netəmim.

Iesu təmol-wir suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Suah kit leprosi təmol təmuwa misin-pən nulin o Iesu mətasəkin-pən nəwirən ron məmə, "Okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak."
41 Kən Iesu nikin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, "Əwəh. Iakolkeike. ! Əwir-ta!"

1:28: Mat 4:24 **1:34:** Mak 3:10-12 **1:35:** Mat 14:23; Mak 6:46 **1:39:** Mat 4:23; 9:35

42 Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan, kən
nipətin tinəwir, namkimikən tinikə.
43-44 Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm suah un məmə, "Əsən-
iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto uwin əm mehm
pris kit pəs in tehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-
ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm
rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nipahrienən
ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə." Kən mahl-ipən
tatuwin.
45 Məto suah un təmuwin kən mən-iarəp nat un kəm
netəmim min rafin mol Iesu təsuwinən e latuənu min məghat
məto-inu nimanin netəmim tepət pik koatətulosig-in. Kən o
nat əh inəh, təmətan ikin netəmim kotikə ikin. Kən netəmim
kotisi-pən əpəh ikin min rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wir suah kit nəwtain məsin təmimis
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Nian neen kinotuwa rəkis minotuwin, Iesu təmitəlig-pən min
əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netəmim
min məmə Iesu əpəh rəhan nimə. 2 Kən netəmim tepət
kəmotuwa motər wir əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tikə o
etəmim kit min. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.
3 Kən suah kuwit kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm
nipətin məsin təmimis mətapil-pər e rəhan nimitiwin.
4 Nian kəmotuwa, məto netəmim kinotər əpəh imə, kən okol
kotəruru nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwin əpəh ilis e
nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin ətuatip əm əh Iesu tatətul
ikin imə,* kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwin
rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu.
5 Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm
etəm tatimis un məmə, "Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat
rəham."
6 Məto iəgətun min neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən
nikilat təməht məmə,
7 "?Tahro suah u tatən rat Uhgin? Nəghatən əh tərat. Uhgin
əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha etəmim. !Pah min titun
nos-irəkisən!"
8 Kən roiu agin-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmə, "?
Tahro nikitəmat tatəht pik natimnat min-nulan?
9 ?Itəm pəhruən timetig, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah
əh məmə, 'Enos-irəkis rəkis rəham nolən rat,' o itəm u timətig
məmə, 'Ətul, miləs rəham nimitiwin matuwin'?

1:43-44: Lev 14:1-32 * **2:4:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm
min u kəmotos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in
tatimis.

10 Məto ekol nat kit məmə onəkotɨtun məmə io Netɨ Etəmim,
iatos nepətən ikɨn-u e nətueintən o nos-irəkɨsən nolən rat rəha
netəmim." Kən məghat kəm suah əh məmə,
11 "Iatən-ipɨnə kəm ik məmə, ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn
matuwɨn imam ikɨn."
12 Kən əmun suah apon təmətul, mɨləs rəhan nɨmɨtiwɨn,
maliwək matuwɨn, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut,
narmɨlat təmiwɨg ron kən motənwiwi Uhgɨn motəmə,
"Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit."

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisɨg-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Iesu təmuwɨn mɨn mətaliwək əpəh e nɨkalkal nəhau Lek
Kalili, kən nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun
ilat.
14 Kən təmaliwək matuwɨn kən məplan Lifae netɨ Alfeas, in
etəmim rəha nosən məni rəha takɨs, tatəpələh imə matol rəhan
wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Ətəu-pa io, muwa
rəhak etəmim." Kən əmun tətul muarisɨg-in.
15 Kən nian kit, Iesu təmuwɨn mətagwən əpəh ima Lifae ikɨn
ilat netəmim rəha nosən məni rəha takɨs, ne netəm nol təfagə
rat neen. Kotagwən əm kitiəh ilat Iesu ne rəhan mɨn netəmim
məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisɨg-in
Iesu.
16 Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan
məmə Iesu tətagwən əm kitiəh ilat nol təfagə mɨn un, ne
netəmim rəha nosən məni rəha takɨs, kən kotətapəh o netəmim
rəhan mɨn məmə, "?Tahro Iesu tətagwən əm kitiəh ilat netəm
koatol nəhlan?"
17 Kən Iesu təməto rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, "Netəm mɨn u kəsotɨmɨs-ɨmɨsən kəsotuwɨnən o
tokita, məto netəm mɨn u koatɨmɨs-ɨmɨs koatuwɨn ron. Io
eməsuwamən o netəm mɨn u kotəmə kɨnotətuatɨp rəkɨs. Məto
emuwa o netəm mɨn u kotɨtun əm məmə ilat koatol nolən rat
mɨn."

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Kən e nian əh, netəmim mɨn rəha Jon Baptais ne Farisi
mɨn kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgɨn.
Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə,
"Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi mɨn kotətuakəm
o nəfakən. ?Məto tahro rəham mɨn kəsotolən mihin?"
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nian katol lafet
lan rəha etəm tatol marɨt, kən iərman u otol marɨt tətatɨg əh
ilat in mɨn neen motol lafet, nɨkitəmat tatəht məmə otətuakəm

2:16: Mat 11:19

motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətatig əh ilat min, kən nikilat tətagien, motagwən əm.
20 Məto nian əpəh ikin məmə okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in min neen nikilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən."
21 Kən təmatig mən min məmə, "Suah kit min okol təsəhl-pənən nimismisi niməhan wi kit e niməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən niməhan wi un titun nəhap asolən niməhan oas un.
22 "Suah kit min okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigi nat oas kit, məto-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigi nat oas itəm təskasik, kən wain otapuəl-apuəl kən nuwigi nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigi nat un okuərat. Məto wain wi okiuw-pən əm e nuwigi nat wi itəm timətmətig."†

Netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwin-pən əpəh e niki nasumən rəha wit, kən netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.
24 Kən Farisi min u kotaskəlim əskasik Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "! Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən natimnat min nəhlan kotərəkin Lou. ?Tahro rəham netəmim min kotol nəhlan?"
25-26 Iesu təmuhalpin rəhalat nəghatən məmə, "Okəm-naka itəmat nakəsotafinən əh nat u Tefit təmol aupən nian Apiata in pris asol agin rəha Uhgin. Itəmat ninotafin rəkis məmə Tefit nəumis təmus, kən tuwin əpəh e Nimə Tapolən rəha Uhgin, kən miləs pirət asim u pris min əm koatun, kən in miləs muwa motun ilat in min neen."
27 Kən təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, "!Kəməsolən Sapat məmə in nat figəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotameg!
28 Tol nəhlan, io Neti Etəmim ekatərəmərə rafin e natimnat min, kən matərəmərə min e Sapat."

3

Iesu təmol-wir nelmi
suah kit təməfaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 E Sapat kit min, Iesu təmitəlig-pən min əpəh e nimə rəha nuəfiminən kən məplan suah kit nelmin təmimis, təsəg-ətuatip-inən.

† **2:22:** Afin futnot e Luk 5:37 **2:24:** Dut 23:25 **2:25-26:** 1 Saml 21:1-6 **2:25-26:** Lev 24:5-9 **2:27:** Dut 5:14

2 Nian Iesu təmuwin imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkin Lou lan, kən motalkəlik wir ron məmə okotehm-tu məmə otol-wir suah un e Sapat, o kəp.
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, "Ətul muwa u aupən," kən tətul muwin əpəh aupən.
4 Kən Iesu təməhai ilat məmə, "? Rəhatat Lou təmə kotitun nolən naka e Sapat? ?Təmə təwir məmə okotol nat wir, o nat tərat? ? Təwir məmə okotosmegəh netəmim, o təwir məmə okotohamnu netəmim?" Məto kotəpnapin əm.
5 Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən neməha tol, kən nikin tahmə olat məto-inu rəhalat-kapə tiəkis pik. Kən mən-ipən kəm suah un məmə, "Əg-ətuatip-in-tu nelməm." Kən suah apon təməg-ətuatip-in nelmin, əmun nelmin təwir.
6 Kən Farisi min apon kəmotiet motaiu ətuatip əm motuwin motəplan rəhalat tikimir min e pati rəha Herot, motol əm kitiəh moteam-in suatip məmə okotiləs Iesu motohamnu.

Nimanin netəmim kəmotuarisig-in Iesu

7 Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwin əpəh e nəhau Lek Kalili. Nimanin netəmim kəmotuarisig-in ilat. Netəm min un neen kəmotisi-pən e latuənu rəhalat e nitən Kalili,
8 neen kotisi-pən əpəh e latuənu əlkələh min ne Jerusalem rəha nitən əpəh Jutia. Neen min kəmotisi-pis e nəwtain məsin əpəh nitən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənipən-pən matuwin. Neen min kəmotisi-pəhap əpəh ikin min e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm min un kinotəto rəkis natimnat min un Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə okotəplan.
9 Kən nimanin netəmim kəmotuwa pik, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotol-əpen-əpenə e pot kit məmə otuwin məpələh lan, məmə nimanin netəmim okəsotəhg-əhg pikən in.
10 Məto-inu tinol-wir rəkis netəmim tepət, kən netəm min u kotimis əh kotəhg-əhg ilat min məmə okotuwa iuəhkir motek Iesu.
11 Kən nian netəmim itəm narmin rat min kotatig elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu aupən-in motorin ilat motagət əfəməh məmə, "!Ik Neti Uhgin!"
12 Məto Iesu təmən-iəhau əskasik narmin rat min un məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisig-in (Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Kən Iesu ne kəmotuwin əpəh e noanu nitot min, kən tətaun-in netəmim neen məmə okotuwa ron.

3:4: Luk 14:3 **3:6:** Mat 22:15-16 **3:10:** Mat 14:36 **3:11:** Luk 4:41 **3:12:** Mak 1:34

14 Nian kəmotuwin, kən təmitəpun rəkis ilat tuelef kən mos-
ipər ilat məmə aposol min. In təmən min məmə netəm min
əh, ilat əh okotaliwək ilat min, kən in otahləpis ilat kotuwin
motən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim əpəh ikin min,
15 kən okotos min nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən
narmin rat min e netəmim.
16 Netəm min u ilat u təmitəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu
təməhun-pən min nərgin kit min məmə Pita,
17 ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu təmos-ipən min
nərgilau təhan məmə, "Poanejes," nipəti nəghatən əh təmə neti
kaluəluə mil, məto-inu neməha tatol ueiuəhai ilau,
18-19 ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti
Alfeas, Tateas, Saimon u kətaun-in məmə Selot,* ne Jutas
Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi tikimir min. Netəm
min əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul
(Mat 12:22-32;
Luk 11:14-23; 12:10)

20 Uarisig, təmitəlig-pən min latuənu, kən nimanin netəmim
kəmotuwa min ron, kən Iesu ne rəhan min netəmim
kinotəruru namegən ne nagwənən ne.
21 Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e
Iesu, kən motuwa məmə okotit-irəkis o netəmim, məto-inu
netəmim neen koatən məmə Iesu nitalməl.
22 Iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən əpəh Jerusalem
motuwa kən motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmin
rat min, in tətatig e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən nəsanənən
kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmin rat min e netəmim.
23 Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkir ron kən tatuəh
nimaa nəghatən kəm ilat, məmə, "?Nikitəmat tatəht məmə okol
Setan təhg-iarəp atip Setan? !Kəp!
24 Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən
okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən rəhan otisas mikə.
25 Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan
koatoor ilat min, kən okotərəkin agin-əh latuənu u.
26 Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmin rat min rəhan e
netəmim, kən tatol atip əm tikimir kəm in. ?Kən otahro nulan,
rəhan nərəmərəən otətul? Wək rəhan otisas mikə.
27 "Kən okol iakləh kit təsuwin əpnapinən imə e rəha etəm
kəgin kit ikin, mətakləh-in natimnat rəhan, məto otəkəike
məlis e nol, mələhəu u, kən panuwin makləh-in rəhan
natimnat.
28 "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha
netəmim, ne nəghatən rat min itəm ilat koatən, Uhgin titun
nos-irəkisən.

3:16: Jon 1:42 **3:17:** Luk 9:54 * **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **3:22:** Mat 9:34; 10:25

29 Məto etəm tatən rat Narmin Rəha Uhgin, okol Uhgin təsos-
irəkisən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətatig kitiəh lan
mətatig, okol təsikəən."
30 Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotaupən motən məmə
narmin rat kit tətatig lan.

Mama rəha Iesu ne pian min
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa,
kən moatətul əm əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu
məmə tuwa-tu mehm ilat.
32 Kən nimanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən
kən-ipən kəm Iesu məmə, "Ei, mama rəham ne piam min əpəh
ihluə, kotolkeike məmə okotehm-tu ik."
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Pah u rəhak mama
ne piak min?"
34 Kən masipən məplan rafin ilat kən məmə, "Otasipən-tu.
Itəmat u piak min ne rəhak mama ətuatip min.
35 Netəm min u koatol nəwia Uhgin, ilat u piak min, ne rəhak
kaka min, ne rəhak mama."

4

Etəm tatəfe nikutin natimnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kən Iesu təmitəlig-pən min əpəh e Lek Kalili matəgətun
netəmim, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron, motol
məmə Iesu tuwin e pot. Kən pot un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu
tatəpələh-pən lan. Kən nimanin netəmim kəmotəpələh əpəh
ipar e nikalkal lek. 2 Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən min kəm
ilat matəgətun ilat e natimnat tepət.
3 Təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlig-tu. Suah kit təmuwin
məmə oteatəgtəg rəhan nikutin natimnat əpəh e rəhan na-
sumən.
4 Nian təmateatəgtəg rəhan nikutin natimnat, kən neen
kotisas-pən əpəh e nikalkal suatip, kən mənig min kotuwa
moaton rəkis.
5 Kən neen komotisas-pən əpəh e niki kəpiel, kən motəwiə
uəhai əm məto-inu nisip noan məsin.
6 Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motamis,
məto-inu nokilat təməseiuaiu pikən.
7 Kən neen kəmotisas-pən e niki nolkosik. Nian kəmotəwiə
məto nolkosik tətaht-əsin ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən
kotəwiə rat kən məsotoeən.

3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mat 13:34; Mak 4:33-34

8 Kən neen min kəmotisas-pən e nəptən wir, kən motəwiə
wir motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen
noalat sikiste, neen noalat wan-hanrit."
9 Kən Iesu təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, "Etəm
matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun
nəghatən min u."

Netəmim min rəha Iesu kotəmə otən-tu nipəti nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Nian Iesu ne kəmotan pisin əm ilat rəhan netəmim tuelef
ne netəm kotuarisig-in, kən kotətapəh ron o nuəhən nimaa
nəghatən min.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat un, Uhgin
tatən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa
məmə otərəmərə e rəhan min netəmim. Məto netəm min u
Iaihluə min, kotəto əm nəghatən rəha Uhgin e nuəhən nimaa
nəghatən.
12 Nolən u tol min-nəhlan məmə,
'Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotitunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkis, kən ko kəpotitəlig motapəs
rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgin otos-irəkis rəhalat təfagə rat.' "

Iesu təmən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə naka itəmat
nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə
onəkotahro motitun min nipəti nuəhən nimaa nəghatən pisin
pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun.
14 "Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh tah-
men əm e nəghatən rəha Uhgin itəm katən-iarəp kəm netəmim,
kən nisip tahmen e niki netəmim.
15 Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin
natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha
Uhgin, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiuəhai əm olat.
16-17 Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat
un tatisas-pən e niki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian
koatəto nəghatən rəha Uhgin, koatos ueiuəhai əm e nagienən,
məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatatig rat, o netəmim
koatol tərat kəm ilat o nəghatən rəha Uhgin, kən koatəme
ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən.
18 Netəmim neen min koatəto, məto tahmen əm e nikutin
natimnat u tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən
rəha Uhgin,

4:12: Aes 6:9-10

19 məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha
nətueintən, kən ilat kotolkeike məmə rəhalat nautə ne
natimnat wir min otepət. Natimnat min u kotahmen e
nolkosik tətaht e nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən
rəha Uhgin, kən məsotoe-inən noalat.
20 Kən neen min koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat
u tatisas-pən e nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin,
kotos e nikilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen
sikiste, kən neen wan-hanrit."

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Pah tətasiepən e
lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp!
Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e
tepil məmə netəmim okotehm nat lan.
22 Nat katəfətain okəike kepik, kən ne nat tatəhluaig otəkəike
miet-pa ikin təhag-əhag ikin.
23 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən
mitun nəghatən min u."
24 Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, "Otətəlig-in wir-
tu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okol
təsitun wir minən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən, in otitun
tepət məsin min.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən,
kən in tatətəu-pən, kən Uhgin otos-ipən min nitunən kəm in,
kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan
nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin
təht məmə in tatos."

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

26 Kən Iesu təmən min məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin tah-
men e suah kit təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən.
27-28 Lapin min tuwin mətapil, kən e nərauiəgən min tuwin
maliwək mətan, kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip
əm tatos-ipən niamitəən kəm in məmə otoe-in noan. Məto
nikutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto suah un
təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərget mol
iahgin, kən mol-pən nimalin, kən moe matuwin matuwin, kən
minimətə.
29 Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin
miləs rəhan nisa muwin matəte rəkis matəulək-in, məto-inu
nian ətuatip rəhan tinuwa."

Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

4:19: Mat 19:23-24 **4:21:** Mat 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mat 10:26; Luk 12:2
4:24: Mat 7:2 **4:25:** Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26 **4:29:** Joel 3:13; Nol Əpən 14:15

30 Kən Iesu təmən min məmə, "? Nərəmərəən rəha Uhgin
tahro min-nulan? ?Karmə ekən naka məmə tahmen lan?
31 In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin
netin, netin, netin. In təkəku e nikuti nig min rafin.
32 Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkis-in nig
min itəm katəfe e nasumən, mol nelmin iahgin min, kən mənig
ilis min kotuwa motol-pən niag-iagilat huə e tikəmkəmən."

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)

33 Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa
nəghatən tepət, məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotitun.
34 In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
min əh tepət. Məto nian kotan pisin əm ilat rəhan min
netəmim, kən tatən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən kəm
ilat.

Iesu təmən-iəhau nimətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tinehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min
netəmim məmə, "Pəs-tu kotuwin-tu əpəh entənipən-pən e
lek u."
36 Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan min netəmim
kəmotuwin e pot məto Iesu tinəmuwin rəkis matəpələh. Kən
kəmotiləs Iesu e pot moatuwin ilat pot neen min kotuarisig-in
ilat.
37 Kəmoatuwin əmun nimətag asol kit nahgin-nahgin tah-
men əm e nalip təmuwa. Kən peau-peau asol min kotoralkin-
pən əpəh e nipəgnoa pot, kən nəhau tinatər-pən e pot, kən pot
natol o namnimən.
38 Məto Iesu əpəh uarisig tətapil əlu-alu matauloga-pən
e pelo kit. Kən rəhan min netəmim kəmotaiu motuwa
motəhgaiir lan, motəmə, "!Ei, Iəgətun! !Tahro nikim təsəhtən
itimat ne, iuəhkir əm ekotimis!"
39 Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau
məmə, "! Nahmen! ! Uameg-ta!" Kən nimətag təmurahl
nelmin, kən peau-peau asol min apon kəmotikə, kən
təməməlinu təməməlinu.
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "?
Tahro nakotəgin pik nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat na-
hatətəən tikə əh lak."
41 Məto rəhan min netəmim kinotəgin pik, kən motən-ipən
kəm ilat min məmə, "! Ei nəman! ? Etəmim naka u? Nat
əpnapin nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian."

5

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin motuwar əpəh
entənipən-pən e Lek Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. 2 Nian
Iesu təmiet e pot, kən məplan suah kit təmisi-pən əpəh e nipəg
kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Suah un narmin rat
tətatig lan.
3 Suah un tətatig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən
kəruru min nəlisən e nol o sen.
4 Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian
rafin tateatip-eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne
nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit məmə
otaskəlim.
5 Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətan əpəh
e suwit, ne əpəh e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən
matəte atip əm in e kəpiel asilə min.
6 Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən
təmaiu muwin meiuaiu misin-pən nulin ron.
7-8 Kən mətagət əfəməh məmə, "!Iesu, ik Nəti Uhgin Ilis Agin!
?Nəmuwa məmə onakahro io?" Məto Iesu təmə, "!Ik narmin
rat, iet e suah un!" Məto narmin rat apon təmə, "!Ekateasiə-in
e nərgi Uhgin məmə onakəsolən nalpinən kəm io!"
9 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?Ik nərgəm pah?" Məto
təmə, "Nərgək u, Nimanin Tepət, məto-inu itimat tepət."
10 Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən
ilat əh-ikin əh.
11 Ikin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nikali nitot un.
12 Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə,
"Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwin o pikəs min əpəh, megəhan-
in itimat ekotuwin motatig əpəh elat"
13 Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwin, kən narmin
rat min apon kəmotiet e suah apon motuwin əpəh e pikəs min.
Kən pikəs min un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiu motuwin
əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh ləhau e nəhau
un motamnim.
14 Kən netəmim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiu
motuwin motən-iarəp natun kəm netəmim min əpəh e taon
rəhalat, kən motən tuwin mapəkol əpəh latuənu min. Kən
netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə
kəmahrol min-nulan.
15 Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin
rat min kəmotatig lan aupən, tinapəs nalmələn kən minuwin
e natimnat matəpələh, kən narmilat təmiwig ron kən motəgin.
16 Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e niganəmtilat
kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs
min kəm ilat min neen.
17 Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm
Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

5:7-8: Mak 1:24

18 Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwin e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwin ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, "Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat."

19 Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, "Itəlig-pən imam ikin, kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgin ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təmasəkitun ik."

20 Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis (Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Kən Iesu ne kəmotuwin min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nikalkal lek.

22 Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron.

23 Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, "Rəhak pətan əkəku tatimis pik otəsuwəhən timis. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!"

24 Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nimanin netəmim tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

25 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef.

26 Kən təmuwin məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol təto pik nahmään. Məto rəhan nimisən təməseiuaiuən, in təmər məsin min.

27-28 In təməto namnusən e Iesu, kən nikin təməht məmə, "Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun." Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek rəhan kot.

29 Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kən təməto əm e nipətin məmə in tinəwir.

30 Kən roiu min əm, Iesu təməto məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kən təmeirair matətapəh məmə, "?Pah təmek rəhak kot?"

31 Kən məto rəhan min netəmim kotəmə, "Ei, əplan-tu. Netəmim koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, 'pah təmek io'?"

32 Məto Iesu təmategəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek.

33 Kən əmun pətan apon tinitun məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan nimisən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin

5:30: Luk 6:19

mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in.
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Nətik pətan, e rəham nahatətəən, ninuwa minəwir. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətatig ron ik. !Rəham nimisən tinikə!"
35 Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, "Rəham pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun."
36 Məto Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmə, "Əsəginən, məsolən nikim tərat. Ahatətə əm lak."
37 Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwin.
38 Kən kəmotuwin əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tepət kəmotuwa motasək moatəun-əun.
39 Kən Iesu təmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, "? Nakotagət pik nulan o naka? ?Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətapil əm."
40 Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwin əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwin əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin.
41 Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, *"Talita kum,"* nipəti nəghatən un təmə, "! Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!"
42 Kən roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minataliwək. (Pətan əkəku un tinos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat təmiwig pik ron.
43 Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmə, "Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit." Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret
kəməsotisiai-inən Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Iesu təmiet ikin-un kən rəhan min netəmim kəmotətəu-pən motuwin əpəh iman ikin.
2 Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgətun netəmim. Kən netəmim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pik ron motəmə, "? Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmik hiə natimnat min

5:34: Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 **5:41:** Luk 7:14

əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatig nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol nəhlan matol nat pispis min əpəh?
3 Kitat kotitun əm məmə suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatig." Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.
4 Məto Iesu təmə, "Ien rəha Uhgin katisiai-in pik ikin min rafin. Məto rəhan min əm, ne netəm iman ikin kəsotisiai-inən."
5 Kən ikin əh, okol təsolən nat pispis kit ikin, məto rəhan əmun, titun nələhəu-pənən nelmin e netəm koatimis neen, kən kotəmegəh min.
6 Kən Iesu narmin təmiwig pik o netəm iman ikin məto-inu kəsotolkeikeən məmə okotən nipahrienən lan. Kən təmaliwək muwin latuənu min rafin, matəgətun netəmim.

Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwin
e nitən min
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Kən matig maun-in min rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim.
8 Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, "Onəkəsotosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasikin rəhatəmat. Onəsotosən məni kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən piret, o kətim, o nat kit.
9 Onəkotuwin e put, məto onəsotosən sot kəiu.
10 Okəmə onəkotuwin əpəh ima suah kit ikin, kən otapil əm e rəhan nimə motatig kətatig kətoarus motiet latuənu əh.
11 Kən okəmə onəkotuwin e latuənu kit, məto netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwin e rəhalat nipəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat."
12 Kən kəmotiet motuwin motən-ipən kəm netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgin.
13 Kən motəhg-iarəp narmin rat min tepət e netəmim, kən motol-pən oel e netəm min u koatimis, kən motol-wir ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tinəmegəh min
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tinuwin minapakol e nitən min rafin. Kən netəmim neen kotəmə in Jon

6:4: Jon 4:44 **6:11:** Luk 10:4-11 **6:11:** Wək 13:51 **6:13:** Jem 5:14

Baptais əpəh tinaiir-pa min mol tatos nəsanənən o nolən nat pispis min.

15 Məto netəmim neen min kotəmə in Elaija, neen min kotəmə ien kit rəha Uhgin məto tahmen e ien min rəha Uhgin aupən.

16 Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, "Jon Baptais əpəh emətatip rəkis rəhn-kapə, məto tinəmegəh min."

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan (Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

17-19 Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip təmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, "Nakatərəkin Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam." Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan pətaguihl nikin tagien, kən mahl-ipən rəhan min netəmim kotuwin motaskəlim Jon kəlis ətain, kən kiləs kan kiləs-ipən e kalapus.

20 Məto Kig Herot Antipas tatisiai-in Jon mitun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wir kən məsohamnuən. Nian tepət təto nəghatən rəha Jon, kən tinəruru əfəməh, məto tolkeike məmə otatətəlig-in.

21 Matuwin matuwin Herotias tinos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan min, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael min, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.

22 Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmol tanis kən nikilat təmagien pik ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, "Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik."

23 In təmən-iəkis kən mos noanawil ron məmə, "Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat əpnapin okəmə iahgin tahmen e nipilga rəhak natimnat, məto ekəike mos-ipinə."

24 Kən pətan əkəku apon təmuwin əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, "?Mama, oekeasiə-in naka o kig?" Məto rəhan mama təmə, "Uwin measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais."

25 Kən pətan əkəku apon təmaiu ueiuəhai əm muwin əpəh imə o kig kən məmə, "Ekolkeike məmə onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pilet kit."

6:14: Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20 **6:17-19:** Lev 18:16

26 Kən nat un təmol kig nikin tahmə pik, məto okol təsapəsən,
məto-inu tinəmos rəkis noanawil e niganəmti netəmim u
kəmotuwa o lafet.
27 Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwin
miləs rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apon
təmuwin əpəh e kalapus kən mətatip-rəkis rəhn-kapə Jon Bap-
tais,
28 kən mələ̀həu-pən e pilet kit miləs muwa, kən miləs-ipən
kəm pətan əkəku apon, kən tiləs muwin kəm rəhan mama.
29 Nian netəmim min rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim
kəmotamnus nat un kəmol e Jon, kən kotuwa motiləs nipətin
motuwin motitənim e nipəg kəpiel rəha nolən suwit.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron
(Luk 9:10)

30 Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən
motən-ipən natimnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən min
itəm kəmotəgətun netəmim lan. 31 Məto netəmim tepət
koatuwa moatuwin moatiet moatuwin, kən Iesu ne rəhan min
netəmim kinotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-
ipən kəm ilat məmə, "Pəs-tu kotuwin-tu əpəh ikin kit netəmim
kotikə ikin, kən nakotameg məsin."
32 Kən ilat əm motuwin e pot kit minotuwin əpəh netəmim
kotikə ikin.

Iesu təmagwən nəman
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)

33 Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən
motitun ilat. Kən kəmotiet e latuənu min motaiu kaupən-in
ilat, motuwin əpəh koatuwin ikin.
34 Nian Iesu təmuwar e pot məplan nimanin netəmim tepət
kinəmotuwa rəkis, kən təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen
əm e sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat. Kən təmətul
matəgətun ilat e natimnat tepət.
35 Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-
ipən kəm in məmə, "Tinətalugin, kən ikin-u kəsatigən ikin.
36 Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e
latuənu min, ne əpəh ikin min, məmə okotos-nəmtin nigilat
nagwənən."
37 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəməhal əm.
Nakəhlagwən netəm min əh." Məto kotəmə, "!Naka! ?Nakəmə
oekotuwin motərakin məni asol agin u tu-hanrit tenarius o
nosən piret lan o nagwənən nimanin netəmim u?"*

6:30: Luk 10:17 **6:34:** Nam 27:17; Mat 9:36 * **6:37:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu.

38 Məto Iesu təmə, "? Nakoatos piret kuwəh? Otuwin motehm." Kəmotuwin motehm motəmə, "Piret faif, kən nəm kəiu."
39 Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwihl amiəmitə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit,
40 kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit.
41 Kən Iesu təmos piret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai məfak ron, kən məmkas piret un məmki-pən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos min nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim.
42 Kən netəmim rafin kəmotun nərpilat tasis,
43 kən motapəs nimismisi piret un ne nəm mil un, kən netəmim min rəha Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wir.
44 Kən netəm min u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Kən roiu agin-əh min, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotiləs pot kit motaupən motuwin entənipən-pən əpəh ikin kit nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwin iməlat min ikin-u panuwin.
46 Nian tinauiatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin, kən muwin əpəh e nitot məmə otəfak.
47 Kən tinətalugin, pot tinuwin əpəh ilugin ətuatip əpəh e lek, məto Iesu tətan pisin əm əpəh ipar.
48 Kən məplan ilat kotasuə kitasuə məto kinotəpou məto-inu nimətag tatoh ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkir əm taprəkis-in ilat.
49-50 Kən nian netəmim min rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "! Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!"
51 Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nimətag təmurahl nelmin, kən kəmotaut pik ron,
52 məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e piret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wir netəm koatimis əpəh Kenesaret
(Mat 14:34-36)

6:44: Mak 8:1-9 **6:46:** Luk 5:16 **6:49-50:** Luk 24:37 **6:51:** Mak 4:39

53 Kəmotuwin entəniipən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin
u Kenesaret, kən motietain pot ikin.
54 Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotitun ueiuəhai
əm məmə in Iesu.
55 Kən kəmotaiu motuwin əpəh latuənu min moatən-ipən
kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikin əh, koatəmik
netəm koatimis e rəhalat pet motuwa ron.
56 Kən ikin min rafin Iesu tatuwin-pən ikin e latuənu əlkələh,
ne latuənu asol min, ne ikin min rafin titəlau, netəmim
kotəmik netəm koatimis motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin.
Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat
kotek əm nipəgnəmti rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek
rəhan kot, kən motəwir e rəhalat nimisən.

7

Netəm-iasol min kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat (Mat 15:1-9)

1 Kən Farisi min ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh
Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu.
2 Kən kəmotəplan məmə netəmim min rəha Iesu kəmotagwən
kən məsotaikuas wirən e nelmilat e nolən rəha Farisi min.
3 Farisi min, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatip
kastom rəha tipilat nuwəh min. Okəmə kəsotaikuas wirən e
nelmilat un, kən kəsotagwənən.
4 Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotagwənən
pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotagwən. Kən
moatətəu-pən natimnat tepət min nəhlan itəm kəmotos o
tipilat nuwəh min. Kən kastom ətuatip əh-ikin rəha naikuasən
e sospən, ne panikin, ne pesin u kəmol e iaen.
5 Kən inu Farisi min ne iəgətun min rəha Lou kotətapəh o
Iesu məmə, "?Tahro rəham min netəmim kəsotətəu-pənən kas-
tom rəha tipitat nuwəh min? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas
pitən e nelmilat u panotagwən?"
6 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Aupən Aesea təmən-
iarəp nəghatən rəha Uhgin kən məht ətuatip itəmat lan u
rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik. In təmən
məmə,
'Uhgin təmə netəm min u kotisiai-in io e nəghatən əm rəhalat,
məto nikilat tətan-pən əh əpəh isəu.
7 Motəfak kəm io o nat əpnapin əm
məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol
motəmə lou rəha Uhgin, məto kəp.' "
8 Kən Iesu təmən min kəm ilat məmə, "Itəmat nakotapəs Lou
rəha Uhgin moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim."

7:2: Luk 11:38 **7:4:** Mat 23:25 **7:7:** Aes 29:13

9 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apon
rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgin kən motətəu-pən
atip əm kastom rəhatəmat.
10 Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama.
Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike
kohamnu.’
11 Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən
e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u
nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha
Uhgin. Kən nat katos-ipən kəm Uhgin okol kəsol minən nat kit
lan.’
12 Kən motatig moatən-iəhau min o nasituən e rəhan tata ne
mama.
13 Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kas-
tom motol nəghatən rəha Uhgin tatol əm nat əpnapin lan. Kən
natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol.”

Nat tol netəmim kotərat e niganəmti Uhgin
(Mat 15:10-20)

14 Kən Iesu təmaun-in nimanin netəmim məmə okotuwa
iuəhkir ron kən məmə, “Otətəlig-in wir-tu io məmə nəkotitun.
15 Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkimik e niganəmti
Uhgin, məto nat tatiet e niki etəmim tatol etəmim tamkimik e
niganəmti Uhgin.”*
17 Nian Iesu təmiet e nimanin netəmim un kən muwin əpəh
imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh o nipəti nəghatən min
un kəm in.
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka
itəmat min rəhatəmat-kapə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə
natimnat itəm etəmim tatərge in tahmen əm e nat ihluə təsolən
etəmim tərat e niganəmti Uhgin.
19 Məto-inu tərge kən təsuwinən e nikin, məto tatuwin e
tipəin u, kən matiet min.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp
məmə nagwənən rafin katun təwir e niganəmti Uhgin.)
20 Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol
etəmim tətamkimik e niganəmti Uhgin.
21 Məto-inu niki etəmim tatəht natimnat tərat tepət, ilat
u: nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən;
nohamnuən itəm;
22 nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat;
nolən rat min; neiuəən; nolən rəha nit əpnapin əmən nipitan
ne nəman; netetən; nənən nikal itəm; nausitən; nalmələn.
23 Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən
motol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.”

7:10: Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16 * **7:15:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.” **7:15:** Wək 10:14-15

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e neti pətan kit
(Mat 15:21-28)

24-26 Kən Iesu təmiet ikin-un kən məsou pəhap muwin əpəh Fonisia, ima Iaihluə min e nitən rəha Siria, mətatig e nimə kit iuəhkir o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətatig əh-ikin əh, məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikin, narmin rat tətatig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikin əh, kən in təsəfakən, in Iaihluə. (Netəm Isrel kotəmə Iaihluə min kotahmen e kuri,) Nian təməto natimnat wir min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulin ron məmə otəhg-iarəp narmin rat e rəhan pətan əkəku.

27 Məto Iesu təmə, "Kəpə. Pəs kaupən kagwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nagwənən nigi nisualkələh kəm kuri min."

28 Məto pətan u təmə, "Nipahrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nimismisi nagwənən nigi nisualkələh itəm kotisas-pən e nipəg tepil."

29 Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, "Məto-inu nəmuhalpin wir rəhak nəghatən, uwin-tu əpəh imam ikin məplan narmin rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku."

30 Pətan u təmaiu muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətapil-pər wir əm e rəhan pet, kən narmin rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlgin talu məruru nəghatən

31 Kən Iesu təmiet ikin-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwin əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikin.

32 Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgin talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs təto təwir.

33 Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsin o netəmim, kən miləs-ipən noa nelmin e matəlgin kən magəh nelmin† mələhəu-pən e nami suah un.

34 Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, *"!Efata!"* Nipətin təmə, "!Əwir-ta!"

35 Kən əmun suah un tinatəto nat, kən namin tinəwir minatəghat wir.

36 Kən Iesu təmən-iəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.

37 Kəmotaut pik ron motəmə, "Natimnat rafin itəm tatol, məto in təwir pik agin. Netəm u matəlgilat talu kinoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kinoatəghat."

---

† **7:33:** E nian min əh, netəmim nikilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətasitu e nimisən. **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Aes 35:5

8

Iesu təmagwən
netəmim fo-tausan
(Mat 15:32-39)

1 E nian kit min netəmim tepət kəmotuwa min ron, kən
məto, nigilat nagwənən tinikə. Kən Iesu təmaun-in rəhan min
netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə,
2 "Nikik tinahmə pik o netəm min əpəh məto-inu,
kəmotuarisig-in io minotos rəkis nian kisil, kən roiu əh, nigilat
nagwənən tinikə.
3 Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kən niganəmtilat
otapin e suatip, kən sueiuei otoh ilat, məto-inu
kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotisi-pən əpəh isəu."
4 Kən rəhan min netəmim kəmotətapəh ron məmə, "?Okəmik
hiə piret tahmen-in nagwənən ilat? Ikin-u taruən-aruən ikin,
netəmim kəsotatigən ikin."
5 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Nakoatos piret kuwəh?"
Məto kotəmə, "Sepin."
6 Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos
piret un məfak matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas
mos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm
netəmim, kən kəmotol mihin.
7 Kən kəmotos min nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron
kən mos-ipən min kəm ilat məmə okotoor kəlin kəm netəmim.
8-9 Kən netəm min u Iesu təmagwən ilat kotahmen e
fo-tausan, kəmotun nagwənən nərpilat tasis, kən kapəs
nimismisi nagwənən, kən kaii-pən e kipəhau sepin kotər.
10 Kən Iesu tahl-ipən netəmim koatuwin iməlat min ikin.
Kən ilat rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kan əpəh e nitən
Talmanuta.

Farisi min kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit
(Mat 16:1-4)

11 Kən Farisi min neen kəmotuwa o Iesu moatərgəhəu kəm
in motən-ipən kəm in məmə otol-tu nəmtətin asol kit pəs
kotitun məmə in təmisi-pən pahrien o Uhgin, o kəp.
12 Kən Iesu nikin təməpou, kən mamegahl ron kən məmə,
"? Karmə tahro netəm min u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu
nəmtətin kit? Məto iatən pahrien kəm itəmat məmə okol
kəsolən nəmtətin kit kəm itəmat."
13 Kən mapəs ilat motuwin e pot kan əpəh e nikali nəhau lek
entənipən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)

8:8-9: Mak 6:35-44 **8:12:** Mat 12:39; Luk 11:29

14 Rəhan min netəmim kəmotaluin nəmikən piret məto
kəmotos əm kitiəh əm motuwin e pot.
15 Kən Iesu təmatəhag kəm ilat məmə, "Otehm wir itəmat o
is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas."
16 Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmə, "Tatən nəhlan
məto-inu kəməsotəmikən piret."
17 Kən məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən kən mən məmə,
"?Tahro nakoatən nəghatən əh məmə nəməsotəmikən piret?
? Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kən məsotitunən əh? !
Rəhatəmat-kapə tiəkis!
18 Niganəmtitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kən
matəlgitəmat u ikin. ?Tahro nakəsotətoən nat? Ekitun məmə
okəmə naka ninəmotaluin natimnat itəm kinotuwa rəkis.
19 ?Nian emos piret əh faif məmkas mos-ipən kəm netəmim
min əpəh faif-tausan kotun, kən uarisig nəmotaii-pən
nimismisin e kətim asol kuwəh?" Məto kotəmə, "Tuelef."
20 Kən təmətapəh min olat məmə, "?Kən nian emos piret əh
sepin məmə ekos-ipən kəm netəm min əpəh fo-tausan kotun,
kən uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol kuwəh?"
Məto kotəmə, "Sepin."
21 Kən təmatətapəh olat məmə, "?Məto itəmat nəkotəruru əh
io?"

Iesu təmol-wir suah kit niganəmtin təpis

22 Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katən məmə Petsaeta, kən
netəm ikin kəmotit suah kit niganəmtin təməpis motuwa kən
kətasək ahgin Iesu məmə otələhəu-pən nelmin lan.
23 Kən Iesu təmos nelmi suah un mian isəu məsin o latuənu
kən tagəh niganəmti suah un* kən mələhəu-pən nelmin mil
lan, kən mətapəh ron məmə, "?Ninitun nehmən nat o kəp?"
24 Məto suah un təmasipər kən məmə, "Ekatəplan netəmim
məto kotahmen əm e nig min məto in əmun kotaliwək."
25 Kən Iesu təmatig mələhəu-pən min nelmin mil e niganəmti
suah un, kən tinitun nəplan wirən natimnat minapəs
noapoapən.
26 Kən Iesu təmahl-ipən məmə otatuwin iman ikin məto
təmən-iəhau məmə otəsuwin-pənən əh latuənu əh-ikin.

Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet motəsou pəhap
motuwin e latuənu min u iuəhkir o nat əpəh Sisaria Filipae.
Nian kəmoatuwin e suatip kən tatətapəh olat məmə, "?Otən-tu
məmə netəmim kotəmə pah u io?"

8:15: Luk 12:1 **8:17:** Mak 6:52 **8:19:** Mak 6:41-44 * **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33.

28 Məto rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Netəmim neen kotəmə
ik Jon Baptais. Neen mɨn kotəmə ik Elaija. Neen mɨn kotəmə
ik ien kit rəha Uhgɨn aupən.”
29 Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u
io?” Kən Pita təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgɨn təmən məmə
otəpanahl-ipa.”
30 Kən Iesu təmən-iəhau əskasɨk ilat məmə, okəsotən-iarəpən
in kəm suah kit.

Iesu təməghat-in
rəhan nɨmɨsən
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Kən təmatəgətun ilat kən matən məmə, “Io Netɨ Etəmim
oepanəto nahməən o natɨmnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm
Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou okotetəhau io,
kən motohamnu io, məto oekos nian kɨsɨl un, kən panəmegəh
mɨn.”
32 Təmən wɨr pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh
e nɨkalɨ suatɨp kən matən-iəhau əskasɨk məmə otəsəghatən
nəhlan.
33 Kən məto Iesu təmasɨpən məplan rəhan mɨn netəmim,
kən mən-ipən kəm Pita məmə, “! Ik iərmɨs Setan asol, agɨm
muwɨn isəu lak! Rəham nətəligən sənəmə rəha Uhgɨn, məto
rəha etəmim əm.”

Naulɨs-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

34 Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan mɨn netəmim
məmə okotuwa ron, kən təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə
otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg
kəməluau muarisɨg-in io.
35 Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən
e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilɨn. Məto
etəm otɨmɨs ron io ne Namnusən Təwɨr rəhak, in otos
nəmegəhən lilɨn.
36 ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən,
məto uarisɨg lan otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol
win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp.
37 Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn
otos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm in.
38 “Netəm kotaulɨs-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm
netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Netɨ
Etəmim oekuwa lan, io mɨn oekaulɨs-in nənən məmə ilat u
rəhak mɨn netəmim. O nian əh oekuwa itɨmat nagelo asim
mɨn e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

8:28: Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9 **8:34:** Mat 10:38-39; Luk 14:27 **8:38:** Mat 10:33

9

1 Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u nəkoatətul u ikin-u roiu, okol kəsotimisən mətoahgin kotəplan nərəmərəən rəha Uhgin otuwa e nəsanənən asol.”

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kən nian sikis kinotuwa minotuwin rəkis, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pisin əm kəhaluarisig-in motuwin əpəh e nitot əfəməh kit, kən ilat pisin əm əh-ikin. Kən kəməhaləplan nipəti Iesu təmol pisin.

3 Rəhan napən təmuwa məruən matipit-ipit, okol suah kit təsaikuasən e nimənan kit təruən min-nəhlan.

4 Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.

5 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təwir məmə ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhalol makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

6 Pita tinatəghat əpnapin əm məto-inu kinəhaləgin pik matəhlasiəp.

7 Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən əpəh e napuə məmə, “Inu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.”

8 Kən roiu agin-əh min, kəməhaleirair, məto kinəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.

9 Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasik iləhal məmə, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Neti Etəmim oekəmegəh min e nimisən.”

10 Kən iləhal kəməhalisiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmə, “Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh min e nimisən, kəruru məmə nipətin təmə naka.”

11 Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Tahro iəgətun min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”

12 Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nipahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir min natimnat rafin. ?Məto tahro Naoa Rəha Uhgin təmən məmə io Neti Etəmim oepanəto nahmən o natimnat tepət, kən netəmim okotəplan io motapəs io?

13 Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tinuwa rəkis, kən kəmol nat tərat lan tahmen e Naoa Rəha Uhgin təmən məmə okəpanol mihin.”

9:1: Mak 13:30 **9:7:** Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18 **9:11:** Mal 3:1 **9:12:** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13:** Mat 11:14

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Nian kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, motehm netəmim neen mɨn
rəha Iesu, məto nɨmanin netəmim kəmotɨtəlau elat, kən
iəgətun neen rəha Lou ne netəmim mɨn rəha Iesu kotərgəhəu.
15 Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmɨlat təmiwɨg pɨk
ron, kən motaiu ka məmə okotəghat kəm in.
16 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Naka əpəh nakotərgəhəu
ron itəmat netəm mɨn əpəh?"
17 Məto netəm mɨn u kit təmə, "Iəgətun, io emit netɨk muwa
ron ik məmə onakol-wɨr, məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan
kən mol təruru nəghatən.
18 Kən nian narmɨn rat apon taskəlɨm in, kən moh mɨləs-
iəhau morin əpəh e nɨsɨp, kən nahuin noan tiet tahmen əm e
sop, kən matəgətain nəluɨn, nɨpətɨn tatɨkɨmkɨm. Kən emətapəh
o rəham netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɨn rat əpəh lan,
məto kotəruru nəhg-iarəpən."
19 Məto Iesu təmə, "Kəsi, itəmat un netəm roiu ne
nakəsotahatətəən lak. Karmə oekatɨg kitat min itəmat
mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kən karmə
onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otɨləs suakəku
un motuwa!"
20 Kən kəmotɨləs kan o Iesu. Kən narmɨn rat apon təməplan
Iesu kən mol suakəku apon taut nɨpətɨn tasiəp-asiəp pɨk, kən
miet morin əpəh ləhau e nɨsɨp məsoupəlpəl mətan, kən nahui
noan tiet tahmen e sop.
21 Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, "? Təmol min-
nəhlan mɨnos nup kuwəh?"
Məto rəhan tata təmə, "Təmətuoun e nian təmatəkəku
mətoarus-pa əh-roiu.
22 Kən nian tepət narmɨn rat əh toh matɨləs-ipən əpəh e
nɨgəm ne nəhau məmə otohamnu. Okəmə nəkɨtun nolən, pəs
nakasəkitun itɨmlau masitu etɨmlau."
23 Məto Iesu təmə, "? Naka əh, nəghatən u məmə, 'Okəmə
nəkɨtun nolən'? Uhgɨn tɨtun nolən natɨmnat rafin o etəmim
itəm tətahatətə lan."
24 Kən roiu agɨn, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh
məmə, "Ekətahatətə lam, məto in əmun rəhak nahatətəən
təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət."
25 Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen mɨn
kɨnotuwa iuəhkɨr ron, kən tən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat
apon məmə, "Ik narmɨn rat itəm natol matəlgɨtəm tətalu kən
mol itəm katəruru nəghatən. ! Ekatən-ipɨnə ətuatɨp u-roiu
məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa mɨnən muwɨn lan!"

9:23: Mat 21:21; Mak 11:23

26 Kən narmin rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon
taut masiəp-asiəp min u iuəhkir agin timis, kən miet lan.
Okol nəkəplan məmə tinimis rəkis, kən netəmim tepət kotəmə
tinimis.
27 Məto Iesu təmea-pən maskəlim nelmin miuw-pər, kən
tətul.
28 Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netəmim
koatəpələh, kən kotətapəh ron məmə, "? Karmə tahro
ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?"
29 Məto Iesu təmə, "Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin
rat min əh nəhlan."

Iesu təmən-iarəp min
rəhan nimisən
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet ikin-un kən
motuwin-pən əpəh e nitən Kalili ikin, məto Iesu təsolkeikeən
məmə okitun məmə in əh-ikin əh.
31 Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan min netəmim.
Təmən məmə, "Io Neti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm
netəmim kotohamnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən
panəmegəh min."
32 Kən məto rəhan min netəmim kəsotitun wirən rəhan
nəghatən, kən nikilat tinəgin o nətapəh-inən nipəti nəghatən
rəhan.

?Pah in tepət elat?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən minoatuwin imə kit.
Kən Iesu təmatətapəh olat məmə, "? Naka əpəh nəmoatən e
suatip?"
34 Məto kinotəruru nuhalpinən məto-inu, e suatip kəmoatən
məmə pah in tepət elat.
35 Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm
tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə,
"Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike meiuaiu
elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat."
36 Kən miləs suakəku kit muwin məf aupən-in ilat, kən
maskəlim məmə,
37 "Kən etəmim itəm tatos e nikin agien suakəku tahmen e
inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin
agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm
məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io."

Suah kit təmol nat pispis e nərgi Iesu
(Luk 9:49-50)

9:26: Mak 1:26 **9:30:** Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45
9:35: Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **9:37:** Mat 10:40

38 Kən Jon təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun emotəplan
suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-
iəhau məto-inu sənəmə kitat kit."
39 Məto Iesu təmə, "Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat
pispis min e nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak.
40 Etəm itəm sənəmə rəhatat tikimir, in tolkeike itat.
41 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasitu
etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətouən
rəhan, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen tatos-ipinə nəhau
ətəp kəm itəmat nakotənim."

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nisualkələh min u
kotahatətə lak, okəmə suah kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən
o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgin otol nalpinən asol kəm
in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel
kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə
otamnim.
43-44 "Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir
məmə nakətatip rəkis mərakin. Okəmə nelməm kitiəh əm
məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə
nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol namnun
tikə."*
45-46 Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəme e rəham
nəmegəhən nakətatip rəkis. Okəmə nelkəm kitiəh əm məto on-
akos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelkəm
kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.†
47 Kən okəmə niganəmtim kit tol ik nakatəme e rəham
nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmə niganəmtim kitiəh əm məto
onəkuwin ikin Uhgin tatərəmərə ikin, inu təwir pik maprəkis-
in məmə niganəmtim kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.
48 Kən ikin əh, firəl min okotətip e nipəti netəmim ikin
məsotimisən, kən nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpin okol
kəsohamisən nian kit ne.
49 "Uhgin tateatəgtəg-pən nigəm e netəmim tahmen əm e sol
kateatəgtəg-pən e nagwənən.
50 "? Sol təwir, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə
okos-ipən min naka pəs tətehen? Onəkotəkəike motos sol u
tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e
nəməlinuən nian rafin."

9:40: Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 * **9:43-44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:43-44:** Mat 5:30 † **9:45-46:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:47:** Mat 5:29 **9:48:** Aes 66:24 **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34

10

?Təwir məmə nipitan ne nəman okotapəs ilat min,
o kəp?
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwin miet-pən əpəh entən
əpəh Jutia entənipən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nimanin
netəmim kəmotuəfimin-pən min ilat min ron, kən tatəgətun
ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian min.
2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə,
"? Tahro? ? Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun
napəsən rəhan pətan, o kəp?"
3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, "? Lou naka un Moses
təməlèhəu aupən kəm itəmat?"
4 Kən məto kotəmə, "Moses təmegəhan-in məmə okəmə
iərman tətapəs rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən
kəm rəhan pətan məmə in tinapəs, kən panahl-iarəp."
5 Məto Iesu təmə, "Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-
kapə tiəkis pik.
6 Məto e nətuounən, Uhgin təmol natimnat, kən mol iərman
ne pətan.
7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən
mətuatig ilau rəhan pətan.
8 Kən ilau okuea nipətilau kitiəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu,
məto kitiəh əm.
9 Uhgin tinilpin ilau kinuea minioal kitiəh, kən o nat əh, pəs
etəmim kit okol təsətatipən rəhalau natigən."
10 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin əpəh imə, kən
rəhan min netəmim kotətapəh ron o nat un.
11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tatol tifos mətapəs
rəhan pətan kən matit min in pisin kit, in tategoafəl matol
təfagə rat e rəhan ətuatip pətan.
12 Kən tahmen min əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan
iərman kən matətəu-pən in pisin kit, in min tateguafəl matol
təfagə rat e rəhan ətuatip iərman."

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim neen kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu
məmə otələhəu-pən nelmin elat mawte-in nəwirən rəha Uhgin
kəm ilat, məto rəhan min netəmim kəmoatən-iəhau ilat.
14 Məto nian Iesu təməplan, kən neməha tol, matəhai ilat
məmə, "Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən
nisualkələh min un, məto-inu netəm min u nikilat tahmen əm
e niki nisualkələh, ilat u Uhgin tatərəmərə elat.

10:4: Dut 24:1-4; Mat 5:31 **10:6:** Jen 1:27; 5:2 **10:8:** Jen 2:24; Efes 5:31-33
10:11: Mat 5:32

15 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit
təsolkeikeən məmə oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgin
tərəmərə lan, in okol təsatig ahginən nərəmərəən rəha Uhgin."
16 Kən məmik nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin
elat məmə, "Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat."

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Nian Iesu tinətaliwək matuwin, kən suah kit təmaiu
muwa misin-pən nulin ron məmə, "?Iəgətun wir, oekəkəike
mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilin?"
18 Məto Iesu təmə, "?Tahro nakatən məmə io etəm təwir?
Uhgin pisin əm un in təwir, suah kit min tikə məmə in təwir.
19 Ik ninəmitun rəkis lou min rəha Moses məmə
onəsohamnuən itəm, məsakləhən, məseiuəən, məsakləh-inən
pətan, onəkəike misiai-in rəham tata ne mama."
20 Məto suah un təmə, "Iəgətun, lou min un, ematol rafin ilat
nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu ne."
21 Kən Iesu təmehm suah un molkeike pik, kən məmə, "Nat
kit min əm əh-ikin onəkol. Uwin mol-salim-in rafin rəham
nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min, kən ik onakos
nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisig-in io."
22 Kən nian suah un təməto nəghatən un, kən niganəmtin
təməpou, kən nikin təməpou pik ron matuwin məto-inu rəhan
natimnat tepət.

Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwin
ima Uhgin
(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kən Iesu təmasipən məplan netəm min əh-ikin, kən mən-
ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "!Nəman! Tiəkis pahrien
o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwin ahgin nərəmərəən
rəha Uhgin."
24 Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik o nəghatən rəhan,
məto Iesu təmən min məmə, "Nenetik min, tiəkis pahrien
məmə suah kit otuwin ahgin nərəmərəən rəha Uhgin. 25 Tiəkis
o kamel asol məmə otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik
agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwin matig ahgin
nərəmərəən rəha Uhgin."
26 Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik ron motəmə, "?Ei,
məto pah titun nosən nəmegəhən lilin?"
27 Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, "Nat u, okol
etəmim təsolən. Məto Uhgin, in titun nolən natimnat rafin."
28 Kən Pita təmə, "Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat
məmə okotuarisig-in ik."

10:15: Mat 18:3 **10:19:** Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

29 Məto Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan
nimə, o pian min, o kaka min, o mama, o tata, o nisualkələh, o
rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwir,
30 e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nitailat wan-
hanrit, inu nimə min, ne pian min, ne kaka min, ne mama
min, ne nisualkələh, ne nəptən min. Kən in otos min nəratən
min itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm
otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilin.
31 Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisig,
kən netəm min u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən min məmə otəpanimis
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh
Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan min netəmim,
əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in
ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan min netəm tuelef
motuwin, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan,
33 məmə, “Otətəlig-in wir-tu io. Roiu kinoatər minoatuwin
əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmi
pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotən məmə
oekimis, kən okotəhlman-pən io e nelmi Iaihluə min.
34 Kən okotol milə lak, kən motagəh io, motalis io, kən
motohamnu io. Məto e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh
min.”

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau
(Mat 20:20-23)

35 Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən
muən-ipən ron məmə, “Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə
onəkol kəm itimlau.”
36 Kən Iesu təmə, “? Nakioalkeike naka məmə ekol kəm
itəmlau?”
37 Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəmərə e
nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə
onakegəhan-in itimlau kit təpələh e rahm-matip kən kit
təpələh e rahm-mol, ikin mil rəha nəsanənən ne nisiaiiən.”
38 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru
nat u nakatuən. ? Tahro? ? Itəmlau, nikitəlau təht məmə
nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien
itəm io ekəike mətul lan?* ?Kən muahmen-in min məmə okol
baptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?”

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30 **10:34:** Mak 8:31; 9:31 * **10:38:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənim lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50

39 Kən kuəmə, "! Əwəh, ekuahmen in!" Məto Iesu təmə, "Pahrien, onakuəkəike muətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol baptais etəmlau e baptais itəm okol baptais lak lan.

40 Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat."

Etəm təmə otepət e netəmim
(Mat 20:24-28)

41 Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən neməha təmol ilat o Jemes ne Jon.

42 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa, kən tənipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotepət e Iaihluə mɨn, kotos-ipər atɨp ilat, kən netəmiasol rəhalat koatalɨkiamtə rəhalat mɨn netəmim.

43 "Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat.

44 Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat.

45 Kən io mɨn, Netɨ Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat nolən rat mɨn."

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kɨnotiet moatuwɨn, kən netəmim tepət kəmotuarisɨgin ilat. Kən suah kit nɨganəmtɨn təpɨs, tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp, nərgɨn u Patimeas netɨ Timeas. Nian rafin tatətapəh-in məni o netəmim.

47 Nian təməto məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatɨp matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, "! Awi, Iesu Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!"

48 Kən netəmim neen kotəmərɨt lan motəmə, "!Ei, əsagətən!" motən pap məto in təməha magət əfəməh pɨk mɨn məmə, "!Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!"

49 Kən Iesu tətul kən mən məmə, "Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa." Kən motən-ipən kəm in məmə, "Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətaun-in ik."

50 Kən suah un təmatɨpin rəhn kot, mətɨp mər muwɨn o Iesu.

51 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?Nakolkeike naka?" Məto təmə, "Iəgətun, ekolkeike məmə nakol-wɨr nɨganəmtək pəs ekehm nat."

10:39: Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35

52 Kən Iesu təmə, “Atuwin. Rəham nahatətəən tinol-wir ik.” Kən roiu agin min niganəmtin təməwir, tinatehm nat. Kən minatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki matuwin Jerusalem
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Kəmotuwin iuəhkir o Jerusalem, iuəhkir o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən.
2 Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh kotasipənin. O nian nakian əh-ikin, roiu agin onakuəplan nəti togki kit kəsasuəən əh lan kəməruətain. Kən nəkiakis muasig mueia.
3 Kən okəmə suah kit təmə, ‘? Onakuahro-in neti togki?’ kən nakuəmə, ‘Iərəmərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa min otəsuwəhən.’ ”
4 Ilau kəmian kən muəplan neti togki un kəməruətain e nikal suatip əpəh iuəhkir o nafiluə e nimə, kən kiakis.
5 Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikin kən motətapəh olau məmə, “!Ei! ?Nakətiakis neti togki un o naka?”
6 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən neti togki kəm ilau.
7 Kən kəmuasig togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətain noankawi togki un lan, kən Iesu təmasuə lan.
8 Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatip, kən neen kəmotaiu kan əpəh e nikinat katəte manat motəmik motuwa motəpen əpəh e suatip.
9 Netəm kotaupən ne netəm koatuarisig kəmotagət əfəməh məmə,
“!Hosana,* ənwiwi Uhgin!
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!
10 !Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefit!
!Hosana o Uhgin əpəh ilis e nego e neai!”
11 Kən Iesu təmuwin əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgin məplan natimnat. Məto tinapinəp rəkis, kən tiet ilat rəhan min netəm tuelef minoatuwin əpəh Petani.

Nig kit fik itəm noan tikə
(Mat 21:18-19)

10:52: Mak 5:34 * **11:9:** Aupən ikin, nipəti nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisig lan, nipətin tinuwa “ənwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26

12 Kən kəmən lawigin, kinotiet min Petani minoatuwin
Jerusalem, kən nəumis tinus Iesu.
13 Kən tasipən-in nig kit fik tatətul əpəh isəu məsin nimalin
tepət. Tuwin məmə otəhl noan kit, məto noan tikə, nimalin əm,
məto-inu sənəmə nian rəha nig fik tatoe lan.
14 Kən Iesu təmən-ipən kəm nig fik un məmə, "Okol netəmim
kəsotun minən noam e nup min rafin." Kən rəhan min
netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təmən.

Iesu təmahl-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgin
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;
Jon 2:13-22)

15 Kən kəmotuwin motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu
tuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgin məhg-iarəp netəmim kotol
maket, kən mahwin tepil rəha netəm kotol senis e məni, ne
stul rəha netəm koatol-salim-in mak min.
16 Kən mətulosig-in netəmim məmə okəsotəmikən rəhalat
natimnat motuwin-pən əpəh Nimə ikin Rəha Uhgin.
17 Kən təməgətun ilat məmə, "Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgin
məmə Uhgin təmə, 'Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə
netəmim rəha nitən min rafin okotəfak-pa ikin kəm io.' Məto
itəmat nəmotol məmə in 'nimə rəha iaklәh min.' "
18 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotəto
rəhan nəghatən. Kən kinotəgin Iesu məto-inu nian nimanin
netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmilat tiwig pik ron.
Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kinotətuoun
kateam-in suatip kit məmə okotohamnu in.
19 Kən tinehnaipən, Iesu ne rəhan min netəmim kinotiet
Jerusalem minoatuwin.

Nig fik təmamis matəgətun nahatətəən rəha netəmim
(Mat 21:20-22)

20 Kən kəmən lawigin, kəmotuwa min e suatip motəplan nig
fik apon tinauke rəkis muwin miet əpəh e nokin.
21 Kən Pita nikin tinəht nəghatən rəha Iesu o nig əh, kən mən-
ipən kəm in məmə, "!Iəgətun, əplan-tu nig fik ilouin nəmən rat,
kən tinauke rəkis!"
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otahatətə əm e
Uhgin.
23 Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə
pahrien e Uhgin, kən otən-ipən kəm nitot əpəh məmə, 'Uwin,
mətipən atip əpəh itəhəi mamnim,' kən okəmə təsənən e nikin
kəiu, mahatətə əm e Uhgin, kən nat un otol pahrien.

11:13: Luk 13:6 **11:17:** Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1 **11:23:** Mat 17:20

24 O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak
o nat kit kən motahatətə məmə onəkotos pahrien, kən
onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.
25 "E nian nakotətul katəfak, məto nikitəmat məsin əh-ikin
tərat məto-inu suah kit təmol nat kit təsahmenən etəmat,
kən aluin rəhan nolən rat məsotalpinən rəhan nitai təfagə.
Otol nəhlan pəs Uhgin əpəh e nego e neai in otaluin mafəl
rəhatəmat təfagə rat min."†

?Pah təmə Iesu otol
natimnat min əh?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotitəlig-pa min əpəh
Jerusalem. Kən Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgin,
kən pris asol neen, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol
rəha netəm Isrel kəmotuwa ron.
28 Kən katətapəh məmə, "? Ən-tu kəm itimat məmə pah
təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ? Kən pah
təmegəhan-in nepətən əh, Uhgin o etəmim əm?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oekətapəh-in-pinə-
tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okəmə nakotuhalpin u, kən
ekən-ipinə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə ekol
natimnat min əh.
30 ? Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol baptais e
netəmim? ?Uhgin, o etəmim əm kit?"
31 Kən əmun kinotən-ən kəm ilat min məmə, "? Ei, okotən
məmə naka? Okəmə okotən məmə Uhgin əh-roiu, kən təpanən
min məmə, kən tahro kəməsotahatətəən e Jon.
32 Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit." Kəmotən
nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netəmim itəm kinotən rəkis
nipahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgin.
33 Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Itimat ekotəruru."
Məto Iesu təmə, "Kən io min, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat
məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natimnat min
əh."

12

Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, "Suah
kit təmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol
fenis e kəpiel tuwin mitəlau in, kən mol ikin kit o nolən nəme
naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain
lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan
matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən

11:24: Mat 7:7 † **11:25:** E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 26 tikə. **11:25:** Mat 6:14-15

təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwin o naliwəkən ik pisin kit.

2 “Matuwin matuwin, kən nian nol u krep təmol noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwin mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen.

3 Məto netəm min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

4 “Kən etəm-iasol un tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulisən kəm in.

5 Kən tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu timis. Ilat tepət kəmotuwa, kən netəm min un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

6 “Kən kitiəh əm əh-ikin ilau min kətuatig, inu netin keike otəpanahl-ipa. Namnun, təmahl-ipa nətin, kən nikin tatəht məmə, ‘Ilat okotəkəike motisiai-in nətik.’

7 Məto təmuwin kən netəm min un kotəmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwin motohamnu min, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’

8 Kən kəmotaskəlim motohamnu, kən motiləs nipətin motuwin motərakin-pən əpəh ihluə e nasumən.”

9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwin mohamnu ilat kən mos-ipən min nasumən un kəm netəm pisin neen.”

10-11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgin u, o kəp? Tatən məmə,

‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’ ”

12 Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlim Iesu mətoinu kotəmə tatəghat rat elat. Məto kinotəgin nimanin netəmim kən motapəs, kagim.

?Tətuatip o nətouən takis kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Farisi min neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat min netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atip e rəhan nəghatən.

14 Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ekotitun məmə ik etəm ətuatip kən məsəginən, məsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nipahrienən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgin. ?Ən-tu məmə tətuatip məmə

12:1: Aes 5:1-2 **12:8:** Hip 13:12 **12:10-11:** Sam 118:22 **12:13:** Luk 11:53-54

ekotətou-pən takis kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?"

15 Məto Iesu tinitun əm məmə kotən əm e nohlilat məto nikilat tol pisin, kən məmə, "?Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu məni kit motuwa-tu pəs ekehm."

16 Kən kəmotos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, "? Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?" Məto kotəmə, "Sisa."

17 Kən Iesu təmə, "Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto natimnat rəha Uhgin okos-ipən kəm Uhgin." Kən narmilat təmiwig məto-inu təmuhalpin wir rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim timis kən məmegəh min?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis məsotəmegəh minən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəligən in tətuatip, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə,

19 "Iəgətun, Moses təməte rəkis lou kit u təmə, 'Okəmə suah kit otimis, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netilau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlimis un, kən mialəs netilau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tinimis rəkis.'

20 "Kən netəmim sepin ilat pialat min. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən netilau kit u, kən timis.

21 Kən itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kən məsialəsən netilau kit ne un, kən timis min. Kən pialau itəm tatuarisig-in ilau tol əm nat kitiəh.

22 Matuwin, matuwin kən netəm min un sepin ilat pialat min kəmotit pətan un motuwin kən ilat rafin minotimis, kən məsotiləsən nətilat kit ne. Kən pətan apon tinimis min.

23 ?Kən o nian netəmim okotəmegəh min e rəhalat nimisən, kən pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepin kəmoatit?"

24 Məto Iesu təmə, "Itəmat nəmotəlue. ? Nəkotitun məmə nəmotahrəlue? Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgin, kən moatəruru min nəsanənən rəha Uhgin.

25 Nian netəm kəmotimis okotəmegəh min, ilat okotahmen e nagelo min əpəh e neai, kən məsotit minən pətan, ne məsotətəu-pən minən iərman.

26 Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh min e rəhan nimisən. Okəmə naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatus. Kən e nian əh, Uhgin təmən-ipən kəm Moses məmə, 'Roiu əh, io Uhgin rəha Epraham, ne Uhgin rəha Aisak, ne Uhgin rəha Jekop.'

12:17: Rom 13:7 **12:18:** Wək 23:8 **12:19:** Dut 25:5 **12:26:** Eks 3:2,6

27 In Uhgin rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm
kəmotimis kitiəh. Itəmat nəmotəlue pahrien."

?Lou naka un in tepət
e lou min?
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat,
kən Iesu tatuhalpin wir nəghatən rəha Satusi min. Kən tuwa o
Iesu matətapəh ron məmə, "?Lou ahro u in ilis pik kən məwir
məmə okotətəu-pən?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Lou u in ilis pik u
okotətəu-pən təmə, '!Otətəlig wir-tu itəmat netəm Isrel! Uhgin
u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in Uhgin.
30 Onakolkeike Uhgin u in rəham Iərəmərə e nikim rafin,
ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham, ne
nəsanənən rafin rəham.'
31 Kən lou itəm tatuarisig-in itəm əh təmə, 'Onakolkeike ik
min neen tahmen-pən əm məmə natolkeike atip ik.' Lou kit
tikə min taprəkis-in lou mil əh."
32 Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, "Iəgətun, rəham nəghatən
tətuatip. Nəmən pahrien məmə Iərəmərə əmun in Uhgin.
Uhgin kit min tikə.
33 Kən okotolkeike Uhgin e nikitat rafin, ne nətəligən rafin
rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat
min neen məmə kotolkeike atip kitat min. Təwir pik məmə
okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh
ne sakrifais min rafin itəm Lou tatən."
34 Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kən
tən-ipən ron məmə, "Ik ninuwa iuəhkir o nərəmərəən rəha
Uhgin." Kən ilat rafin kinotəgin nətapəh-in minən nəghatən
ron.

Mesaea sənəmə mipi Tefit əm, məto rəhan
min etəm-iasol
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin,
kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, "?Tahro iəgətun
min rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipi Tefit?
36 Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nenatigən kəm Tefit məmə
otən məmə,
'Uhgin təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
Əpələh u e rəhk-matip, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiian,
mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tikimir min mələn-pən ilat
əpəh ləhau e nelkəm.'
37 Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən
okəmə mipi Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?"

12:28: Luk 10:25-28 **12:30:** Dut 6:4-5 **12:31:** Lev 19:18 **12:33:** 1 Saml 15:22; Hos 6:6 **12:36:** Sam 110:1

Kən netəm min un kəmotətəlig-in Iesu kəmotagien pik o rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wir ilat o iəgətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmə, "Oatəto wir itəmat
o iəgətun min rəha Lou itəm kotolkeike nuwinən e kot əfəməh
motaliwək e suatip, kən netəmim koatos-ipən nisiaiiən kəm
ilat.
39 Kən motolkeike məmə okotəpələh aupən e nimə rəha
nuəfiminən. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə
okotuwin kəpələh-pən aupən ikin rəha nisiaiiən.
40 Kən motakləh-in nimə min rəha nəutahlimis min, kən
moteiuə əm katəfak kaifəməh məmə okotol pəs netəmim
kotisiai-in ilat, məto okəpanol nalpinən kəm ilat taprəkis."

Məni rəha nəutahlimis
(Luk 21:1-4)

41 Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgin iuəhkir
o pokis katərakin-pən məni ikin matehm netəmim tepət
kotərakin-pən məni rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tepət
kotərakin-pən məni asol min. 42 Kən nəutahlimis kit ian-rat
təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
43 Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən
məmə, "Iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəutahlimis əh ian-rat
pahrien, məto in təmərakin-pən məni asol taprəkis-in rəha
netəmim min rafin.
44 Ilat kəmotərakin-pən rəhalat məni, məto tepət min əpəh
latuənu. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-
ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nagwənən, kən
tikə min əh-ikin."

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgin otisas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgin, kən rəhan kit netəm
tuelef təmən-ipən ron məmə, "! Iəgətun, əplan-tu kəpiel asol
min ne nimə min, kotəwir!"*
2 Kən məto Iesu təmə, "Itəmat nakoatehm natimnat min əh,
məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel
min rəha nimə min əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul
ikin roiu."

Nahməən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

---

* **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nimə Rəha Uhgin, kəmol nimə min e kəpiel asol min. Neen rəhalat kotəfigəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44

3 Uarisig lan, Iesu təmuwin matəpələh əpəh e Nitot Rəha Nig
U Olif ikin kitun nəplanən Nimə Rəha Uhgin entənipən-pən.
Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pisin əm.
4 Kən moatətapəh ron məmə, "?Ən-tu məmə natimnat min
əh okotuwa nəghan? ?Kən nəmtətin ahro u otol pəs ekotitun
məmə tinol nian ətuatip əh-roiu rəha natimnat min əh?"
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onakoatəto wir
itəmat o netəmim, məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat.
6 Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən
məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim
tepət.
7 "Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh
iuəhkir otəmat, kən motəto min məmə neen min əpəh isəu ko-
toh min ilat min, məto niganməpitəmat otəsasiepən. Natimnat
min əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun
nian əh tinatuwa.
8 Nitən asol min okotəluagin, kən kantri min okotoh min
ilat min, kən namig asol otəpanol ikin min rafin, kən nəumis
asol otus netəmim, məto natimnat min əh nətuounən əm rəha
nahməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol
nərpin, kən mətuoun matəto nahməən məmə otəsuwəhən
temək.
9 "Onakoatəto wir itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e
niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha
nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha
kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmim itəmat.
Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat.
10 Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim
ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.
11 "Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul
e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka.
E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgin otos-
ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə
rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmin Rəha Uhgin otos-ipinə.
12 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm
rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min
okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh
okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne
mama min məmə okotohamnu ilat.
13 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm
otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun,
kən Uhgin otosmegəh."

Nahməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

13:9: Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:** Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21

14 “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgin tatetəhau, kən
matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik.’ (Etəm tətafin nəghatən u,
in otəkəike megəs-in mitun nipətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia
okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nitot min.
15 Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwin minən
e nipəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim.
16 Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwin minən latuənu o
rəhan nimənan məmik. Otaiu əm magim.
17 “! Kəsi! Nahmɔən asol o nipitan itəm kəmotol nərpilat
ne nipitan kotapinahin nisualkələh. E nian əh okotos pik
nahmɔən.
18 Otəfak əsanən kəm Uhgin məmə natimnat min əh
okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip
ne nuhuən ne,
19 məto-inu e nian əh, nahmɔən asol kəməsehmən kit ne
kol mihin nəhlan e nian Uhgin təmətuoun mol natimnat
mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahmɔən asol kit
tol min-nəhlan.
20 Məto Uhgin təmətatip əkuəkir nian əh. Okəmə
təməsətatipən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətatip
rəkis nian əh o rəhan min netəmim itəm tinəmitəpun rəkis ilat
məmə rəhan min.
21 “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea
əpə!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ məto onakəsotahatətəən lan.
22 Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne
ien eiuə min, ilat okotuwa motol nat pispis min, motol nat
netəmim kotaut ron moteiuə əm. Ilat okotalkut məmə okəmə
kotitun nolən, kən okotiuw-rəkis netəm min u itəm Uhgin
tinəmitəpun rəkis ilat.
23 !O natimnat min əh, oatəto! Enaupən rəkis minən-iarəp
rafin natimnat min əh kəm itəmat.”

Nian rəha Neti Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 “Kən e nian nahmɔən asol əh otikə,
‘kən mit otəpis,
kən məwig otəsasiɔən,
25 kən məhau min e neai okotisas
kən natimnat asol min ikin e neai okotəloal.’
26 Kən netəmim okotəplan io Neti Etəmim oekuwa e napuə
e rəhak nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm
otasiəgəpin rafin io.†
27 Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo min rəhak kotuwin
motəmik netəm min u Uhgin təmitəpun ilat motuwa,

13:14: Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Luk 23:29 **13:19:** Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 **13:22:** Nol Əpən 13:13 **13:25:** Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26:** Afin-tu Dan 7:13 **13:26:** Nol Əpən 1:7

kargətain əm ilat kitiəh. Nagelo min okotuwin e nitən min rafin agin e nətueintən məmə okotəmik ilat.

Kəruru nian itəm
Neti Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

28 "Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatərget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.
29 Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən nəkotitun əm məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin.
30 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig uroiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan.
31 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.
32 Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgin əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat
(Mat 24:42-44)

33 "Onakoatəto wir itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan.
34 Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pispis kit, kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitiəh kitiəh. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.
35 "Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmərə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatər.
36 Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. ! Təsəwirən məmə nakotapil nian in otuwa!
37 !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netəmim min rafin məmə okotaiir!"

14

Netəm-iasol kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagegoinən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motohamnu.
2 Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

13:27: Mat 13:41 **13:35:** Luk 12:38

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Kən Iesu təmətatiɡ əpəh Petani ima Saimon u leprosi
təmatol aupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta
kit təmər e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən
məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis,
kəmol e nokɨ nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau
rəhn-kapə Iesu e senta əh.

4 Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikin, nemə̈ha təmol
ilat, kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, "?Tahro matərəkin
senta?

5 !Okol tapol-salim-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrɨt
tenarius,* mɨtun nos-ipənən kəm ian-rat min!" Kən moatəhai
moatəhai.

6 Məto Iesu təmə, "!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol
nat wir kəm io.

7 Nian min rafin itəmat ian-rat min nəkotatiɡ, kən okəmə
nakotolkeike, nəkotɨtun nol-wɨrən kəm ilat, məto io ekɨsatiɡən
nian rafin kitat min itəmat.

8 Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nɨpətik məmə otol əpen-
əpenə o nian okəpanɨtənim io.

9 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin
okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwɨr, kən kəpanamnus min
nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən."

Jutas təmən məmə
otegəhan-in Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwin
mehm pris asol min məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat.

11 Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron,
motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas
təmatəsahgin əm nian wɨr məmə otuwa kən otegəhan-in
Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Nian tinuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, kən
kɨnatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh netɨ sipsip o
lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim min rəha Iesu
kəmotuwa ron motəmə, "? Nakolkeike məmə ekotuwin hiə
motol əpen-əpenə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Nuhagego-
inən?"

13 Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, "On-
akian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-
pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən.

14:3: Luk 7:37-38 * **14:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Eks 12:6

14 Əpəh e nimə itəm tatuwin-pən ikin, kən nakuətapəh o
etəm-iasol rəha nimə un məmə, '?Iəgətun təmə noan u in hiə
məmə itimat in ne rəhan min netəmim ekotagwən ikin e lafet
rəha Nuhagego-inən?'
15 Kən in otəgətun noan asol u in ilis agin kinəməlin wir rəkis
natimnat ikin. Onakian əm mioal nigitat ikin nagwənən."
16 Kən kəmian taon muəplan natimnat tahmen-pən əm
məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə
e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in
(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;
Jon 13:21-30)

17 Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa,
18 motagwən e tepil. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Ekatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikin-u roiu
kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak min
tikimir."
19 Kən rəhan min netəmim nikilat təməpou agin, kən
moatətapəh kitiəh kitiəh ron məmə, "?Ei, Iərəmərə, pah u? ?
Io?"
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat əm kit u
netəm tuelef u koateer-pən piret e pesin kitiəh moatun.
21 Kən io Neti Etəmim oekəike mimis məmə inu Naoa Rəha
Uhgin təmən mihin ne, məto kəsi o suah əh kəut kəsuə itəm
otegəhan-in-pən io Neti Etəmim. ! Təməwir əm məmə in
təməsaiir-pa-mən!"

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;
1 Kor 11:23-25)

22 E nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret məfak mən tagkiu
ron kəm Uhgin, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, "Otos,
inu nipətik."
23 Matig mos min kap wain məfak mən tagkiu ron kəm
Uhgin, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənim-pən lan.
24 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inu nitak itəm tatol
məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak
u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat təfagə rat
min.
25 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənim minən wain
u mətoarus-pən oepanənim min ikin Uhgin otərəmərə ikin."
26 Kən motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwin əpəh
Nitot Rəha Nig U Olif.

14:18: Sam 41:9 **14:24:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin un
onəpanotagim-tənin io məto-inu, Naoa Rəha Uhgin tinəmən
rəkis mihin aupən məmə Uhgin otəpanoh etəmim rəha
nehmən sipsip min, kən sipsip min okotaiu kitiəh kitiəh.
28 Məto o nian oekəmegəh min, ekaupən-in itəmat muwin
əpəh Kalili.”
29 Məto Pita təmə, “Nat əpnapin ilat rafin okotagim-tənin ik,
məto io əm un okol ekəsagim-təninən ik.”
30 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Iatən pahrien kəm ik
məmə o lapin huə, nian mənig otəsimnənən əh mau kəiu, kən
ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”
31 Məto Pita təmən əskasik məmə, “Nat əpnapin ekəkəike
mimis kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən
rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu təmuwin matəfak
əpəh Ketsemani
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Kən lapin kəmotuwin əpəh kəmahwinu ikin kit, nərgin u
Ketsemani, kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəpələh u
ikin-u, pəs ekuwin məfak.”
33 Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwin, kən nikin tinatahmə
pik, kən tinəto tərat agin.
34 Kən məmə, “Nikik titahmə pik, kən iuəhkir ekimis lan.
Atəhaləpələh u ikin-u matəhalaiir.”
35 Kən muwin məsin min meiuaiu morin e nisip matəfak
məmə, “Okəmə suatip kit min əh-ikin, pəs nian əfigəm u
otəsuwamən ron io.”
36 Kən matəfak məmə, “Apa,” (u nipətin təmə rəhak tata), “ik
nəkitun nolən natimnat min rafin. Awe, os-irəkis nahmøən
min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto
ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”
37 Kən mitəlig-pa məto rəhan etəmim miləhal kinəhlapil. Kən
tən-ipən kəm Pita məmə, “? Saimon, nakatapil, o? ? Tahro
nəsaiirən-tu aua kitiəh əm?”
38 Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, “Onakəhlaiir mətəhaləfak
matəhalehm wir məmə onakəsəhaluwinən e nelmi ios-ipən-
os-ipən. Nikitəməhal tolkeike, məto nipətitəməhal təpou.”
39 Kən təmapəs min iləhal, mitəlig-pən min matəfak matən
əm nat kitiəh.

14:27: Sek 13:7 **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jon 11:16 **14:32:** Jon 18:1 **14:34:** Jon 12:27 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38

40 Kən mitəlig-pa min, məto kinəhlapil min, minəhaləruru naiirən, kən minəhaləruru min məmə okəhalən-ipən naka kəm in.
41 Təmuwin min kən mitəlig-pa mau kisil, məto kətəhlapil, kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, "? Nakatəhalapil əh mətəhlameg? !Nahmen! Nian tinuwa məmə io Neti Etəmim okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat.
42 !Haləтul-ta, kotuwin! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa."

Tikimir min rəha Iesu kəmotaskəlim in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;
Jon 18:3-12)

43 Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan min titaupən-in nimanin netəmim. Neen kotəmik naip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm min un, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ipa ilat.
44 Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tinəmən rəkis kəm ilat məmə, "Suah əh oekətuilim-pən lan u, nəkotitun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlim motos motuwin motaskəlim wir!"
45 Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkir o Iesu, kən mən məmə, "Iəgətun," kən mətuilim-pən lan.
46 Kən netəm min əh kəmotuwa motaskəlim tiəkis.
47 Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkir olat təmew rəhan naip e nəmeen mətatip rəkis matəlgi slef kit lan rəha pris asol agin.
48 Kən Iesu təmə, "? Tahro nakotəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotiləs io? ? Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit?
49 Nian min rafin kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgin ekatəgətun netəmim ikin. ?Kən nakotahro məsotaskəlimən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgin təmən, otəkəike muwa mol nipahrienən lan."
50 Kən rəhan min rafin netəmim kinotapəs in, kən motagimtənin.
51 Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nimənan kit, matuarisig-in Iesu, kən netəmim neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan,
52 kən rəhn nimənan tikis, taiu piəpiə əm magim.

Iesu təmətul e niganəmti kaonsel min
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kən titalugin əh, kəmotos Iesu motuwin əpəh ima pris asol agin u katuəfimin rafin pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikin.

14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 **14:50:** Sam 31:11

54 Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh latuənu ima pris asol agin ikin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min rəha pris asol agin moatəto nigəm.
55 Kən pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nipəgnəmtin min neen e Iesu məmə okoto-hamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne.
56 Kən netəmim tepət kəmoteiuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.
57 Kən neen kotətul moteiuə lan məmə,
58 "Emotəto təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgin u netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan, təpaniləkin min nitain u kəsolən e nelmitəm."
59 Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.
60 Kən pris asol agin təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, "?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?"
61 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən, kən pris asol agin apon təmən-ipən min məmə, "?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?"
62 Kən Iesu təmə, "!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh e rəhn matip Uhgin u nahgin tepət, kən panotehm min io e napuə e neai ekatuwa."
63 Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nikin təmərat o nəghatən rəha Iesu, kən məmə, "Okəsotegəs-in minən suah kit məmə otən min nat kit lan.
64 !Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgin! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?" Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mimis.
65 Kən kəmotol milə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis niganəmtin motoh kən motəmə, "!Ei, ik ien rəha Uhgin! !Ən-tu məmə pah u təmoh ik!" Kən mopael min rəha pris asol agin kəmotem.

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)

66 Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin təmuwa.
67 Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisilu wir məmə, "Ik min itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan."
68 Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, "Iəkəruru nat un nakatən," kən muwin matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənig kit təmimnən.
69 Kən pətan un təmehm min ikin əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-ikin məmə, "Suah u in ilat kit."

14:58: Jon 2:19-21 **14:64:** Lev 24:16; Jon 19:7

70 Məto Pita təmən-iamnin min.
Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən min kəm in məmə, "Nipahrienən, ik min ilat kit məto-inu ekotitun məmə ik etəm Kalili."
71 Məto tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawil məmə, "! Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!"
72 Kən roiu agin-əh min mənig tinimnən min, kən nikin tinəht nəghatən rəha Iesu məmə təmən minu lan məmə, "Mənig otəsimnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io." Kən Pita tinəto tərat kən mətasək.

15

Iesu təmətul e
niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;
Jon 18:28-38)

1 Kən laulaugin agin pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəmim min rafin rəha kaonsel kəmotuəfimin ilat min, kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm netəmim neen məmə okotəlis Iesu kən motit motuwin motəhlman-pən e nelmi Pailat, u kapman asol rəhalat.
2 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, "?Ik kig rəha netəm Isrel?" Kən məto Iesu təmə, "Ik nəmən mihin."
3 Kən pris asol min kəmotən-iarəp nolən tepət lan.
4 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, "?Tahro nakəsuhalpinən? ?Nəməto kəmotən nipəgnəmtin tepət lam?"
5 Məto Iesu təsəghat minən, təməpnapin əm, kən Pailat narmin təmiwig ron.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mimis
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;
Jon 18:39—19:16)

6 E nup min rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah əpnapin əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən.
7 Kən suah kit u, nərgin u Parapas, tətatig e kalapus ilat in min neen, məto-inu kəmotohamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman.
8 Kən nimanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə otol əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nian min, mahl-iarəp suah kit e kalapus.
9 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, "? Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig rəha netəm Isrel?"

15:1: Luk 22:66 **15:5:** Aes 53:7; Mak 14:61

10 Təmən nəhlan məto-inu in tinitun rəkis məmə pris asol min kəmotos-ipən Iesu e nelmin məto-inu kotetəhak.
11 Məto pris asol min kəmotəkəike kəm nimanin netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, məto sənəmə Iesu.
12 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, "?Məto ekahro e suah u itəmat nəmotəmə in kig rəha netəm Isrel?"
13 Kən kəmotagət əfəməh məmə, "! Okəht-ipən e nig kəməluau!"
14 Kən Pailat təmətapəh min olat məmə, "?Nolən tərat naka u suah u təmol?" Məto kəmotagət əfəməh min məmə, "!Okəht-ipən e nig kəməluau!"
15 Kən Pailat təmolkeike məmə otol nikilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən məhlman-pən Iesu e nelmi rəhan mopael min məmə okotalis motətu-pər e nig kəməluau.

Mopael min kəmoatol
milə e Iesu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwin əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan.
17 Kən motuwin-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən kəm in.
18 Kən motol milə lan motəmə, "Itimat ekotos-ipinə nisiaiiən kəm ik, kig rəha netəm Isrel."
19 Kən motoh rəhn-kapə e noanig, motagəh lan, motisin nulilat məmə koatos-ipən nisiaiiən eiuən kəm in.
20 Nian kəmotahkul rəkis lan, kən motapeg rəkis kot asiə un, kən motuwin-in-pən əh rəhan natimnat, kən motit motuwin məmə okotəht-ipən e nig kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e
nig kəməluau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

21 E suatip, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau. 22 Kən kəmotit Iesu motuwin əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin təmə Louipil-uipil.
23 Kən kəmotos-ipən wain u kəmol piləh-piləh ilau mərisin u mir məmə otənim pəs təsətoən nahməən e nipətin, məto tapəs nənimən.

15:11: Wək 3:13-14 **15:21:** Rom 16:13

24 Kən kəmotiləs Iesu motuwin motəht-ipən e nig kəməluau.
Kən motoor rəhan natimnat moturin tais ron məmə pah otos.
25 Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin,
26 kən motəte-rəkis nipəgnəmtin u kəmotehm lan məmə, IN
KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan
nig kəməluau.
27 Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh
netəmim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit
e nikalin mol.*
29 Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu
rəhn-kapəlat kəm in moatol milə lan motəmə, "Ei, ik nəmən
məmə onakərəkin Nimə Rəha Uhgin kən nian tatol kisil lan u,
nəpaniləkin min in pisin.
30 Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam."
31 Pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotol əm nat
kitiəh motalah-əmnu motəmə, "Təmasitu e netəmim tepət,
məto okol təsasitu atipən lan.
32 Təwir pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm
Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə
lan." Kən etəmim mil u katəhaləkul iləhal Iesu kinatuən min
nəghatən rat lan.

Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

33 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən
təmeiuaiu mirəfin nat.
34 Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, *"!Eloi, Eloi!*
?Lama sapaktani?" Nipətin rəhan nəghatən təmə, "! Uhgin
rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs io?"
35 Netəmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wirən
nəghatən un, kəmotən məmə, "Haləto-tu. Tətaun-in Elaija."
36 Kən ilat kit təmaiu muwin miuw-pən wain u tagin e nat
kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwin o
Iesu məmə otənim. Kən məmə, "Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija
otuwa miləs-iəhau, o kəp."
37 Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.
38 Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, nimənan itəm tatəkulosig-in
Ikin Tasim Agin Ikin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-
pa əpəh ləhau. 39 Kən etəm-iasol rəha mopael min itəm
təmatətul e nikali Iesu, təmehm məmə təmimis min-nulan, kən
in təmən məmə, "!Nipahrienən, suah u in Neti Uhgin pahrien!"

15:24: Sam 22:18 * **15:27:** E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 **15:34:** Sam 22:1 **15:36:** Sam 69:21

40 Nipitan neen kəmoatətul isəu motasipa moatehm. Ilat neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome.
41 Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili, mətahlasitu lan. Ilat nipitan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

42 Kən nian əh Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpen-əpenəən natimnat rəha Sapat, kən olawigin nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tinehnaipən,
43 Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katisiai-in. In nikin təməht pik nərəmərəən rəha Uhgin. Kən təməsəginən muwin ima Pailat ikin matətapəh-in nipəti Iesu.
44 Nian Pailat təməto məmə Iesu tinimis rəkis, kən təmaut maun-in etəm-iasol rəha mopael min matətapəh ron məmə, "? Katən pahrien məmə Iesu tinimis rəkis?"
45 Məto etəm-iasol rəha mopael min təmə, "Nipahrienən, tinimis rəkis." Pailat təməto nəghatən un kən megəhan-in-pən nipəti Iesu kəm Josep.
46 Kən Josep təmuwin mos-nəmtin nimənan ruən kit muwa miləs-iəhau Iesu e nig kəməluau malpin lan, miləs muwin mələnəu-pən e nipəg kəpiel u kinəmel rəkis məmə okol suwit ikin. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in-pən nipəg kəpiel un lan.
47 Kən Meri Maktala ne iahunin iti Joses, ilau kəmuəplan ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin.

16

Iesu tinəmegəh
e rəhan nimisən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Nian rəha Sapat tinuwa minuwin rəkis, kən Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəmənalos-nəmtin nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir məmə okəhalol-pən e nipəti Iesu.
2 Laulaugin agin mit tinatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwin e suwit.
3 Nian kəmatəhaluwin e suatip kən mətəhalən kəm iləhal min məmə, "?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol əpəh e nipəg kəpiel?"
4 Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkir, məhalətag-pən məhaləplan kinahuin rəkis kəpiel.

15:40: Luk 8:2-3

5 Kəməhaluwin imə e nipəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit
tatəpələh e rahləhal-matip, tatuwin e kot əfəməh ruən kit, kən
iləhal kəmahlaut pik ron.
6 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, "Səhaləgin pikən.
Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nig
kəməluau, məto in tikə u ikin-u roiu. In tinəmegəh rəkis e
rəhan nimisən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikin.
7 Kən roiu onakəhaluwin məhalən-ipən kəm rəhan min
netəmim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwin
Kalili, kən onəkotuarisig-in motuwin motehm əh-ikin məmə
inu tinəmən rəkis mihin ne kəm itəmat."
8 Kəmahlaiu məhaliet e suwit məhlagim, məto-inu
kinəhaləgin pik matəhlasiəp. Kən məhaluwin məsəhalənən
nat kit ne kəm netəmim məto-inu kinəhaləgin pik.

*[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikin-u kən netəm pisin
kotilpin ves 9 mətoarus-pən ves 20]*

Iesu təmiet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Nian Iesu təməmegəh min e Sante laulaugin agin, kən
maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmin
rat sepin lan.
10 Kən Meri təmuwin mən-ipən kəm rəhan min netəmim
itəm kəmotan ilat min ilat aupən, məto nikilat titahmə pik kən
motasək.
11 Məto nian kəmotəto məmə Iesu tinəmegəh rəkis e rəhan
nimisən, kən miet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən
nipahrienən lan.

Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

12 Uarisig, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiasipən
Jerusalem mətian e suatip, məto e nian əh nipətin təmol pisin.
13 Kən ilau kəmiatəlig min mian muən-ipən kəm ilau min
neen, məto ilat kəməsotən minən nipahrienən elau.

Iesu təmiet-pa o
rəhan netəm lepin
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

14 Kən uarisig, Iesu təmiet-pa min o rəhan netəm lepin nian
kəmotagwən matəhai ilat məmə, "Itəmat nakəsotahatətəən
lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pik." Təməhai ilat məto-inu
kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tinəmegəh rəkis e
rəhan nimisən.

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28 **16:14:** 1 Kor 15:5

15 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim min e nitən min rafin.
16 Etəm otəto Namnusən Təwir tahatətə lan kən mol baptais, Uhgin otosmegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgin otol nalpinən asol kəm in.
17 Kən netəm okotahatətə lak, Uhgin otol ilat kotol nat pispis min. Okotəhg-iarəp narmin rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pisin pisin min.
18 Ilat kotitun naskəlimən sinek u tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə lan, məto okol təsərəkinən ilat. Ilat motitun nələhəu-pənən nelmilat e netəm kotimis kotəmegəh.”

Iesu tinər matuwin e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

19 Kən nian Iərəmərə Iesu tinəghat rəkis kəm rəhan min netəmim, kən Uhgin tinos minuwin e neai, kən in tatəpələh e nikali Uhgin matip, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiian.
20 Kən rəhan min netəmim kəmotiet motuwin motamnusiarəp rəhan nəghatən əpəh ikin min rafin. Kən Iərəmərə tətasitu elat matol nəmtətin tepət. Kən nəmtətin min əh koatol nəfigəmən məmə rəhalat nəghatən in nipahrienən.

16:15: Wək 1:8 **16:16:** Wək 2:38 **16:17:** Wək 2:4; 8:7 **16:18:** Luk 10:19; Wək 28:3-6 **16:19:** Wək 1:9-11; 2:33-34 **16:20:** Wək 14:3; Hip 2:3-4

Luk
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Luk Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Luk

? Pah təmətе naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu, məto in fren wɨr kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm Isrel, in Iaihluə əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wɨr sɨkul. In təməplan wɨr natɨmnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha Iesu. In təməte naoa mil u: Namnusən Təwɨr Itəm Luk Təməte, ne Wək Mɨn Rəha Aposol Mɨn.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm rəhan kit fren, nərgɨn u Teofilas. Nɨpəti nərɨg u məmə, "Etəmim itəm tolkeike Uhgɨn." Luk təməte naoa u tatuwɨn o suah u, məto in tɨtun məmə Iaihluə mɨn tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim tepət, nɨkilat təht məmə Luk təmətatɨg Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e Iesu təmɨtəlau.

?Təmətе naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatɨp məhag-əhag wɨr e nəmegəhən rəha Iesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat Iesu moatəplan wək rəhan. Nian təməto rəkɨs rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə Iesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgɨn, kən in Iosmegəh.

1 Teofilas, ik etəm-iasol katɨsiai-in ik.
Netəmim tepət kəmotalkut pɨk məmə okotəte rəkɨs ətuatɨp namnusən rəha natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol ilugɨn itɨmat.
2 Kəmotəte rəkɨs natɨmnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mɨn əh kəmotatɨg e nian rəha nətuounən rəha natɨmnat mɨn əh, kən ilat kəmotehm ətuatɨp e nɨganəmtɨlat natɨmnat mɨn əh, kən moatən-iarəp.
3 Kən io emɨtəp wɨr nəghatən mɨn lan məmə ekɨtun wɨr natɨmnat mɨn əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəligən məmə təwɨr io mɨn ekəte rəkɨs ətuatɨp natɨmnat rafin mɨn əh məmə onakatafin. Ekəte ətuatɨp natɨmnat itəm kəmotaupən, kən natɨmnat itəm kəmotuarisɨg.
4 Ekolkeike məmə ekən natɨmnat mɨn əh kəm ik məmə nəkɨtun ətuatɨp nɨpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkɨs.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais
5 E nian rəha suah kit, nərgɨn u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgɨn u Sekaraea. In kit e pris mɨn kətaun-in ilat

1:1: Wək 1:1

məmə, Pris min rəha Apia, u təmisi-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikin. Rəhan pətaguihl, nərgin u Elisapet, kən in min təmisi-pən e noanol rəha pris u Eron.

6 Kən ilau kuətuatip e niganəmti Uhgin, kən e nian rafin katuətəu-pən wir nolən rəha Lou ne nəghatən min rəhan, kən məsuərəkinən kit.

7 Məto nətilau tikə məto-inu Elisapet, in təməseməkən mətoahgin minipitaguihl, kən ilau kərən kinuaguihl.

8 Kən nian ətuatip tinuwa məmə, Pris min rəha Apia okotuwin e Nimə Rəha Uhgin motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in min təmuwin mol wək rəha Uhgin. 9 E nolən rəha pris min, ilat koatərakin kəpiel əkəku min kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgin məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwin kəm Uhgin. E nolən əh təməgətun Sekaraea.

10 Kən e nian itəm təmuwin imə matuwaan nat pien-pien, nimanin netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.

11 Kən nagelo kit rəha Uhgin tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matip ikin, itəm katuwaan nat pien-pien min ikin.

12 Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmin təmiwig mətasiəp minəruru əfəməh nat, kən nəginən təmərioah e nikin.

13 Məto nagelo təmən-ipən məmə, "Sekaraea, əsəginən, məto-inu Uhgin tinəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet otiləs nətin kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərgin məmə Jon.

14 Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan,

15 məto-inu in otuwa etəm-iasol e niganəmti Iərəmərə. Kən in otəsənimən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmin Rəha Uhgin otərioah e nəmegəhən rəhan, nian otətatig əh e nərpi rəhan mama, matuwin əm nulan nian rafin.

16 Kən in otiuw-pa netəm Isrel tepət kotitəlig-pa o Iərəmərə, Uhgin rəhalat.

17 Kən in otətaupən-in Iərəmərə e narmin ne nəsanənən rəha Elaija məmə in otəuhlin nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min netəm koatəht nəwia Uhgin okotuwa min e nenatigən rəha netəm kotətuatip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha Iərəmərə."

18 Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmə, "?Oekahro min-nulan mitun məmə nat u otuwa mol nipahrienən? Məto-inu io enaguihl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguihl min."

19 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Io, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e niganəmti Uhgin e nian rafin. Kən in

1:9: Eks 30:7 **1:15:** Nam 6:2-3 **1:17:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13

təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipinə namnusən təwir u.
20 !Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoaruspa nakehm nipəti nəghatən u, məto-inu nəməsənən nipahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nipahrienən e nian ətuatip rəhan."

21 Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlig-in məmə tahro tinan tinuwəh-pik nəhlan e Nimə Rəha Uhgin.

22 Kən nian in təmuwa ihluə, məto tinəruru nəghatən, kən ilat kinotitun məmə in təmehm nat kit tahmen e napilaiirən. In təmasgəwin-asgəwin əm e nelmin kəm ilat, məsagətən mətoinu namən təmeko.

23 Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgin tinol namnun, kən in təmitəlig-pən latuənu.

24 Kən təsuwəhən, rəhan pətaguihl tinəpəs məwig e suakəku. Kən e məwig faif, pətaguihl u in təmatəhluaig əm latuənu,

25 kən in təmən məmə, "Inu wək əm rəha Iərəmərə. Aupən ikin, nətik tikə kən etaulis. Məto roiu əh, Uhgin təmol təwir ron io, kən nikin tagien məmə ekiləs nətik, kən io esaulis minən e niganəmti netəmim."

Nagelo təmən-iarəp məmə Iesu otaiir

26 Nian Elisapet tinəpək-əpək minos məwig sikis, Uhgin təmahl-ipən rəhan nagelo, nərgin u Kapriel, məmə in otuwin e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret.

27 In təmos nəghatən kit matuwin rəha pətan kit itəm iərman təsuwinən əh mehm, məto kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan mə rəha suah kit, nərgin u Josep. In mipi Kig Tefit rat. Kən pətan əh, nərgin u Meri.

28 Kən nagelo təmuwin met-arəpən, kən mən kəm in məmə, "Təwir, Meri. Uhgin təmələhəu rəhan nəwirən kəm ik, kən mətatig itəmlau min."

29 Məto Meri tinatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nikin tinatəht pik məmə nipəti nəghatən əh tahro.

30 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Əsəginən, Meri, məto-inu Uhgin təmitəpun məmə in otawte-in rəhan nəwirən kəm ik.

31 Kən inəh, ik onakəpəs-in məwig e nətim kit, kən miləs iərman. Kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu.

32 In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uhgin Ilis Agin. Kən Iərəmərə Uhgin otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tipin rat Tefit.

1:19: Dan 8:16; 9:21 **1:27:** Mat 1:16,18 **1:31:** Aes 7:14; Mat 1:21-23

33 Kən in otərəmərə e noanol min rafin itəm koatisi-pən e
Jekop, kən rəhan nərəmərəən otatig lilin matuwin matuwin
namnun tikə."
34 Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, "?Oekahro min-
nulan miləs suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?"
35 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Narmin Rəha
Uhgin otuwa matig lam, kən nəsanənən rəha Uhgin Ilis Agin
otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkiləs, okaun-in məmə in
təmisi-pən o Uhgin, kən in Nəti Uhgin.
36 Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tinəpək-əpək rəkis in
nətin kit iərman, nat əpnapin in tinipətaguihl rəkis. Kəmatən
lan məmə pətaguihl itəm təseməkən, məto roiu əh tinəpəs
məwig sikis rəkis e nətin.
37 Natimnat min u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgin məmə,
'Uhgin titun nolən natimnat rafin, kən nat kit təsiəkisən ron.' "
38 Kən Meri təmən-ipən məmə, "Əwəh, io pətan iolwək əm
rəha Iərəmərə. Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik ninən rəkis."
Kən nagelo təmapəs in, kən matuwin.

Meri təmaliwək matuwin məmə otətag Elisapet

39 Uarisig lan təsuwəhən, Meri təmiet iman ikin maliwək
uəhai əm matuwin əpəh ikin e nitot min e taon kit rəha nitən
Jutia məmə otətag in kit Elisapet,
40 kən in təmuwin latuənu rəha Sekaraea, muwin imə matən
təwir kəm Elisapet.
41 Kən e nian Elisapet təməto nəghatən rəha Meri, suakəku
un itəm tətatig əpəh e nərpin təmaut, kən Narmin Rəha Uhgin
təmər e niki Elisapet.
42 Kən təmagət əfəməh məmə, "!Uhgin təmol təwir kəm ik
taprəkis-in nipitan min rafin, kən in otol təwir kəm suakəku
itəm onəkiləs!
43 Ekisitunən məmə o naka Uhgin təmol təwir kəm io min-
nulan məmə mama rəha Iərəmərə rəhak təmuwa mətag io.
44 Iatən nəhlan məto-inu e nian ematəto rəham nəghatən,
kən suakəku un itəm tətatig əpəh e nərpik təmagien maut.
45 Kən Uhgin otol təwir kəm ik məto-inu nəmən nipahrienən
e nəghatən itəm Iərəmərə təməghat-in lam."

Napuən rəha Meri

46 Kən Meri təmən məmə,
"E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi Iərəmərə,
47 kən nikik tətagien pik o Uhgin Iosmegəh rəhak,
48 məto-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnapin əm,
məto nikin tatəht io.

1:33: 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7 **1:37:** Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17 **1:46:** 1 Saml 2:1-10

Kən roiu ne matuwin, netəmim rafin okotən məmə Uhgin
təmol təwir kəm io;
49 məto-inu Uhgin u nəsanənən rəhan in iahgin,
in təmol nat pispis min təwir pik agin kəm io,
kən nərgin in tasim.
50 Kən in tətasəkitun netəm min u itəm koatisiai-in in, inu
netəm rəha noanol min aupən ikin mətoarus-pa itəm
rəha noanol min kəsotaiirən əh.
51 In təmol nat pispis min e nəsanənən e nelmin.
In təmahl-iarəp netəm kotausit e nətəligən rəhalat.
52 In təmos-iəhau iərəmərə min e rəhalat nərəmərəən,
kən in təmiləs-ipər netəm min u rəhalat nətəligən teiuaiu.
53 Netəm itəm nəumis tatus ilat, in tətagwən ilat e nagwənən
itəm təwir,
kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tikə
e nelmilat.
54 Uhgin təmasitu e noanol min rəha Isrel u rəhan iolwək min,
kən təməsaluinən məmə otasəkitun
55 Epraham ne rəhan min noanol,
matuwin matuwin namnun tikə."
56 Kən Meri tətatig ilau Elisapet mətoarus-pən məwig kisil,
kən in təmitəlig-pən min əpəh iman ikin.

Naiirən rəha Jon Baptais

57 Kən nian ətuatip rəha Elisapet tinuwa məmə otemək lan,
kən təmiləs nətin iərman.
58 Kən netəmim itəm kotatig iuəhkir ron ne rəhan min
noanol, kəmotəto namnusən əh məmə Iərəmərə təmasəkitun
mol təwir pik kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiəh
ilat min məmə okotagien kələh.
59 Nian suakəku əh tinos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa
məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkir kotaun-in nərgin məmə
iahuni rəhan tata Sekaraea,
60 məto rəhan mama tən məmə, "Kəpə. Okaun-in nərgin u
məmə Jon."
61 Kən ilat kəmotən kəm in məmə, "? Tahro? Rəham kit
noanol tikə itəm kotaun-in nərgin əh Jon."
62 Kən kəmoatəghat e noanelmilat moatətapəh o Sekaraea
məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgin məmə pah.
63 Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkis nat kit
lan, kən təmətе-pən məmə, "Nərgin u Jon." Nian kəmotehm,
narmilat təmiwig pik ron.
64 Kən e nian əm əh, namən tinəg-ətuatip, kən tinatəghat
matənwiwi Uhgin.

1:50: Sam 103:13,17 **1:52:** Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 **1:53:** Sam 34:10
1:54: Sam 98:3 **1:55:** Jen 17:7; Maeka 7:20 **1:59:** Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21

65 Kən ilat rafin itəm kotatig iuəhkir kəmotəgin. Kən
netəmim kəmotəghat-in natimnat min əh titəlau ikin min rafin
e narit min nitən Jutia.
66 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən
kəmoatətəlig-in əm, kəmoatətapəh məmə, "? Suakəku əh,
otuwa etəmim naka?" Kəmoatən min-nulan məto-inu
kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətatig lan.

Sekaraea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in

67 Kən Narmin Rəha Uhgin təmər e niki Sekaraea, tata rəha
Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm
in. Kən təmən min-nulan məmə,
68 "Pəs kotənwiwi Iərəmərə, u Uhgin rəha netəm Isrel,
məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim,
kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimir min rəhalat.
69 In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat,
in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.
70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgin tinəmən
rəkis kəm kitat e nəghatən rəha ien min rəhan aupən.
71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimir min
rəhatat ne netəmim rafin itəm kotetəhau kitat.
72 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat min
rəhatat,
kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təmən e rəhan
nəniəkisən rəha nasituən,
73 inu nəniəkisən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
74 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
kən miləs-irəkis kitat e nelmi tikimir min rəhatat,
məmə nian min rafin e nəmegəhən rəhatat,
kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgin, kən
məsotəginən,
75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian
min rafin.
76 "Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgin Ilis Agin,
məto-inu ik onakaupən-in Iərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə
e rəhan suatip.
77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan min netəmim məmə Uhgin oto-
smegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat min.
78 In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwir kəm kitat.
E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar
təmər e neai,
79 mətasiəgəpin kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin
nimisən tatoh itəm ikin,
kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəməlinuən."

1:68: Sam 72:18 **1:69:** Sam 18:2 **1:71:** Sam 106:10 **1:72:** Jen 17:7; Sam 105:8-9 **1:73:** Jen 22:16-17 **1:75:** Taet 2:12-14 **1:76:** Aes 40:3 **1:77:** Jer 31:34 **1:78:** Aes 60:1-2

80 Kən suakəku təmatepət e nipətin, kən narmin rəhan
təsanən. Kən nian rafin in tətatig əpəh ikin taruən-aruən
ikin matəsahgin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e
niganəmti netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu
(Mat 1:18-25)

1 E nian min əh, suah kit etəm Rom, nərgin u Sisa Okastas,
in tatərəmərə nitən min rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit
tətatig məmə okafin rafin netəmim itəm koatatig rafin əh-ikin.
2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in
kapman rəha Siria.
3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike
moatitəlig-pən iməlat min ikin itəm kəmotaiir ikin məmə
okafin ilat, kən kəte rəkis nərgilat e naoa rəha kapman.
4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nitən Kalili e taon kit, nərgin u
Nasaret, mian əpəh nitən Jutia e taon kit, nərgin u Petlehem,
imə Kig Tefit aupən. Ilau kəmian ikin əh məto-inu Josep in mipi
Tefit rat.
5 Ilau Meri katian məmə okos nərgilau. Kinagətosig-in rəkis
Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-
in rəkis suakəku kit.
6 Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə
otemək-in nətin.
7 Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən
təmalpin e niməhan, mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-
pən kras u nat megəh min kotagwən-pən ikin. Təmol min-
nəhlan məto-inu nimə tikə məmə okuapil ikin, kən ilau
kətuapil əm əh e nimə rəha nat megəh min.

Iolwək e sipsip min ne nagelo min

8 Kən e nikali Petlehem, iolwək e sipsip min koatehm wir
rəhalat sipsip min lapin.
9 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-
əhagən asol rəha Iərəmərə təmasiəgəpin ilat, kən kəmotəgin
pik.
10 Məto nagelo təmən kəm ilat məmə, "Əsotəginən, məto-
inu io iatuwa məmə ekos-ipinə namnusən təwir kəm itəmat
itəm otol niki netəmim kotagien pik, kən namnusən u in rəha
netəmim rafin.
11 Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu.
In Iosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgin təmən aupən məmə
otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə. 12 Inu nəmtətin rəhatəmat:
onəkotehm suakəku kəmalpin e niməhan, kən kələhəu-pən e
pokis kətagwən-pən nat megəh min ikin."

13 Kən roiu agin-əh min, nagelo min tepət kəmotiet-arəpa
moatətul ilat min, moatənwiwi Uhgin, moatən məmə,
14 "Katənwiwi Uhgin əpəh ilis ilis agin-əh e neai.
Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm niki Uhgin
tətagien olat, ilat okotatig e nəməlinuən."

Iolwək e sipsip min kəmotuwin motehm Iesu

15 Nian nagelo min kəmotapəs iolwək e sipsip min motitəlig-
pən əpəh e nego e neai, kən iolwək e sipsip min kəmotən kəm
ilat min məmə, "Pəs kotuwin Petlehem motehm-tu nat əh itəm
Iərəmərə təmən kəm kitat."
16 Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwin motehm Meri ne
Josep ne suakəku itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-
pən nat megəh min ikin.
17 Nian kəmotuwin motehm rəkis suakəku u, kən
kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha suakəku u itəm kəmotos o
nagelo.
18 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək
e sipsip min, ilat kəmotaut, narmilat təmiwig pik ron.
19 Məto Meri təmatos əm e nikin natimnat min u rafin,
matətəlig-in e nian min.
20 Kən iolwək e sipsip min kəmoatitəlig, moatiləs-ipər nərgi
Uhgin moatənwiwi in o natimnat rafin itəm kəmotəto kən
motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm
ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

21 Nian suakəku u tinos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-
ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgin məmə Iesu,
nərgin u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikin, nian in
təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgin

22 Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike
mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses.
Kən inəh, tinuwa ətuatip e nian rəha Josep ne Meri məmə
okioal nəhlan. Kən kialəs suakəku un mian əpəh Jerusalem
məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə.
23 Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə,
"Suakəku iərman min itəm kaupən katiləs ilat, okəkəike katos-
ipən ilat kəm Uhgin məmə rəhan."
24 Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit min, məmə ilau
okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən mohamnu matioas-
ipən kəm Uhgin o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha
Iərəmərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

2:14: Luk 19:38 **2:19:** Luk 2:51 **2:21:** Luk 1:31 **2:22:** Lev 12:1-8 **2:23:** Eks 13:2,12 **2:24:** Lev 12:8

25 Kən inəh etəmim kit tətatiɡ əh Jerusalem, nərɡin u Simeon.
Rəhan nəmeɡəhən in tətuatip wir, kən nian rafin tatətəu-pən
nəɡhatən rəha Uhɡin. Kən in tatəsahgin nuwamən rəha Kristo
itəm otuwa mosmeɡəh netəm Isrel lan. Kən Narmin Rəha
Uhɡin təmuwa mərioah e nikin.
26 Narmin Rəha Uhɡin tinən rəkis kəm in məmə otəsimisən
mətoarus in otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-
ipa.
27 Kən Narmin Rəha Uhɡin təməuhlin nikin məmə in otuwin
e Nimə Rəha Uhɡin. Kən Josep ne Meri kəmialəs suakəku u
Iesu mian e Nimə Rəha Uhɡin məmə ilau okioal natimnat rafin
itəm Lou tatən.
28 Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmiləs məɡəfəlin, kən
matənwiwi Uhɡin, mən-ipən məmə,
29 "Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəɡhatən o nəniəkisən kəm io,
iolwək əm rəham.
Kən roiu, eɡəhan-in io məmə ekimis-ta e nəmələinuən,
30 məto-inu enəplan e niɡanəmtək suakəku u itəm otosmeɡəh
netəmim.
31 Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmeɡəh, kən netəmim rafin
okotəplan.
32 In otuwa nəhag-əhaɡən, kən otəɡətun rəham suatip kəm
Iaihluə min,
kən netəmim okotiləs-ipər rəham min netəm Isrel o Iosmeɡəh
əh."
33 Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmiwiɡ o
nəɡhatən min itəm Simeon təmən lan.
34 Kən Simeon təməfak məmə nəwirən rəha Uhɡin otuwin
olau. Kən in təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku
məmə, "Onakatehm, Uhɡin təmitəpun məmə suakəku u otol
məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu motorin, kən tepət
min okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət
okotəɡhat rat lan məmə,
35 netəmim okotəplan nətəliɡən min e niki netəmim tepət.
Kən ik Meri, nikim otitəɡit tahmen e suah kit təmaru nikim e
naip asol."

Ana təmehm Iesu

36 Kən pətaguihl kit əh-ikin tətatiɡ, nərɡin u Ana, kən in
ien kit. In nəti Fanuel, etəmim kit itəm təmisi-pən e noanol
rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl əh, rəhan nup tepət. Nian
təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguihl. Kən ilau
kəmuan o nup sepin əm, kən rəhan iaguihl təmimis.
37 Kən pətan u təmətatiɡ əm nulan mətoarus-pa nian əh
in tinuwa pətaguihl kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian

2:30: Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8

rafin in tətatig e Nimə Rəha Uhgin matəfak, inəh laulaugin ne ehnaipən tatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm Uhgin.
38 Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tatəghat-in suakəku əh. Kən pətaguihl u tatənwiwi Uhgin ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm kəmoatəsahgin məmə Kristo in otikis netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

39 Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha Iərəmərə təmən, kən kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikin.
40 Kən suakəku təmatepət muwa məskasik, kən in tenatig tenatig wir, kən nian rafin nəwirən rəha Uhgin təmərioah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgin

41 E nup min rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən.
42 Nian Iesu tinos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwin əpəh ilis e lafet əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel.
43 Nian lafet tinol namnun, kən rəhan min kinotitəlig minoatuwin iməlat ikin, məto etəm aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama, in mətatig əm Jerusalem, məto ilau kəməsiatunən.
44 Nikilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nimanin netəmim rəhalat, kən ilat kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau min, ne netəmim itəm kiatun ilat.
45 Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlig mueam-in mian Jerusalem.
46 Kəmueam-in nian kisil, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgin, tatəpələh ilat iəgətun min matətəlig-in ilat, kən matətapəh olat o natimnat neen.
47 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmilat təmiwig pik o rəhan nitunən ne rəhan nuhalpinən nəghatən min.
48 Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmilau təmiwig pik ron. Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, "Nətik. ?Nəmahro mol min-nulan etimlau? !Əplan-tu! Itimlau rəham tata nikitimlau təməht pik ik, kən iakatuegəs-in pik ik."
49 Kən in təmən kəm ilau məmə, "?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən məmə io ekəkəike mətatig e nimə rəha rəhak Tata?"

---

* **2:38:** Nəghatən u "Kristo in otikis netəm Isrel" rəhan suatip kəiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian rəha Iesu, nikilat təht məmə Kristo otiləs-irəkis netəm Isrel e nelmi tikimir min u netəm Rom. Məto nipətin asol məmə Kristo otikis netəm Isrel o təfagə rat min rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

50 Məto ilau kəməsiatunən nipəti nəghatən itəm təmən kəm ilau.
51 Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwin əpəh Nasaret. Kən in təmatisiai-in ilau matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlig-in natimnat rafin min əh e nikin.
52 Kən Iesu təmatepət e nipətin, kən rəhan nenatigən tatol iahgin, kən e nian min rafin, Uhgin ne netəmim, nikilat tətagien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

1 Kən uarisig e natimnat min əh, etəm Rom, nərgin u Sisa Taepirias, in tatərəmərə nitən min rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəmərə mətoarus-pa nup fiftin, kən netəm-iasol min neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatərəmərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatərəmərə əpəh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisanias təmatərəmərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia.
2 Inu e nian ətuatip rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agin mil.

E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tinepət rəkis u-roiu, in təmətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin, kən Uhgin təmos-ipən nəghatən kit kəm in.

3 Kən in təmuwin mətan ikin min rafin iuəhkir o nəhau Jotan təmatamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwin o Uhgin, məmə in otafəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.

4 In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təmətе e naoa rəhan məmə, "Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.

5 Napin nəhau min rafin okətouin wir, kən nitot min ne narit min rafin okos-iəhau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-apər okəike kol təpiə.

6 Kən netəmim rafin okotehm suatip rəha Uhgin o nos-megəhən netəmim.' "

7 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat, məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "! Itəmat nəkotahmen əm e sinek min! ! Nikitəmat otəsəhtən məmə onəkotagim tənin neməha ne nalpinən rəha Uhgin itəm otuwa!

2:51: Luk 2:19 **2:52:** 1 Saml 2:26; Prov 3:4 **3:3:** Wək 13:24 **3:6:** Aes 40:3-5 **3:7:** Mat 12:34; 23:33

8 Otol natɨmnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs
pahrien nolən rat mɨn kən motuwɨn o Uhgɨn. Kən sotən atɨpən
kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm məto-inu
itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn
əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto
Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mɨn rəha Epraham.
9 Kən inəh roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-
pən nɨg əpəh e nəukətɨn. Kən okəmə nɨg kit təsoe-inən noan
itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakin-pən e nɨgəm."

10 Kən nɨmanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, "?Naka
u itɨmat ekotəkəike motol?"
11 Kən Jon təmən kəm ilat məmə, "Okəmə rəham napən kəiu,
os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tɨkə, kən okəmə nɨgam
nagwənən tatɨg, os-ipən məsɨn kəm netəmim u nɨgɨlat tɨkə."

12 Netəm neen rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa məmə
otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, "? Naka u
itɨmat ekotəkəike motol?"
13 Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotosən məni o
netəmim taprəkɨs-in itəm tahmen əm məmə onəkotos."

14 Kən mopael mɨn neen kəmotətapəh mɨn, "? Kən tahro
etɨmat? ?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?" Kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Sotolən nəgɨnən kəm netəmim məmə, 'Okəmə
nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.' Kən
sotolən nəgɨnən kəm netəmim məmə, 'Okəmə nəsotos-ipamən
məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat
kit tərat.' Nɨkitəmat otəkəike magien o nos ətuatɨpən nətouən
rəhatəmat kən in əm un."

15 Kən netəm mɨn əh koatəsahgin, kən nɨkilat tatəht Jon
məmə kətah in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

16 Kən Jon təmuhalpɨn rəhalat nətəligən məmə, "Iatol bap-
tais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan
nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esah-
menən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən
suah əh, in otol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.

17 In tatətul matɨp o nehmən nolən rəha netəmim məmə
otoor ilat, netəm kotəwɨr ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm
tətasum. Tatɨləs fok o nafəl rəkɨsən nuwigɨ noa wit məmə otos
nɨpətɨn itəm təwɨr. Netəmim itəm kotəwɨr kotahmen e nɨpətɨ
wit, tatos ilat matuwɨn latuənu. Məto netəmim itəm kotərat
kotahmen-pən e nuwigɨ noa wit, tatərakin-pən ilat e nɨgəm
asol itəm tatuəp namnun tɨkə."

3:8: Jon 8:33,39 **3:9:** Mat 7:19 **3:12:** Luk 7:29 * **3:16:** Nəghatən ətuatɨp rəha Jon tatən məmə, "esahmenən məmə ekɨkɨs rəkɨs nol e rəhan put." Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25

18 Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwir e nəghatən
tepət məmə otiuw-pa nətəligən rəha netəmim kotuwin o
Uhgin.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

19 E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu
pətaguihl rəha pian, kən təmol natimnat tepət itəm kotərat.
Kən o nolən min əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas
o nolən rat min rəhan.
20 Kən Herot Antipas təmatig mol min nolən rat kit min
taprəkis, inəh təmiləs Jon muwin mahtosig-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Məto e nian Jon təməsuwinən əh e kalapus, kən in təmatol
baptais e netəmim min, kən Iesu min in təmuwa, kən Jon təmol
baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgin təmerəh e neai,
22 kən Narmin Rəha Uhgin təmisi-pər matite, nipətin
tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwia
Uhgin təmisi-pən e nego e neai matən məmə, "Ik netik keike,
ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik agin ron ik."

Pipi rat min rəha Iesu
(Mat 1:1-17)

23 Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən
e tate. Netəmim nikilat tatəht məmə in nəti Josep.
Kən Josep in nəti Heli,
24 Heli in nəti Matat,
Matat in nəti Lifae,
Lifae in nəti Melki,
Melki in nəti Janae,
Janae in nəti Josep,
25 Josep in nəti Matatias,
Matatias in nəti Amos,
Amos in nəti Neham,
Neham in nəti Esli,
Esli in nəti Nagae,
26 Nagae in nəti Mahat,
Mahat in nəti Matatias,
Matatias in nəti Semein,
Semein in nəti Josek,
Josek in nəti Jota,
27 Jota in nəti Joanan,
Joanan in nəti Resa,
Resa in nəti Serupapel,
Serupapel in nəti Sealtiel,

3:19: Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22:** Jon 1:32 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Sealtiel in nəti Neri,
28 Neri in nəti Melki,
Melki in nəti Ati,
Ati in nəti Kosam,
Kosam in nəti Elmatam,
Elmatam in nəti Er,
29 Er in nəti Josua,
Josua in nəti Eliesa,
Eliesa in nəti Jorim,
Jorim in nəti Matat,
Matat in nəti Lifae,
30 Lifae in nəti Simeon,
Simeon in nəti Juta,
Juta in nəti Josep,
Josep in nəti Jonam,
Jonam in nəti Eliakim,
31 Eliakim in nəti Melea,
Melea in nəti Mena,
Mena in nəti Matata,
Matata in nəti Natan,
Natan in nəti Tefit,
32 Tefit in nəti Jese,
Jese in nəti Opet,
Opet in nəti Poas,
Poas in nəti Salmon,
Salmon in nəti Nason,
33 Nason in nəti Aminatap,
Aminatap in nəti Atmin,
Atmin in nəti Ani,
Ani in nəti Hesron,
Hesron in nəti Peres,
Peres in nəti Juta,
34 Juta in nəti Jekop,
Jekop in nəti Aisak,
Aisak in nəti Epraham,
Epraham in nəti Tera,
Tera in nəti Nahor,
35 Nahor in nəti Seruk,
Seruk in nəti Rehu,
Rehu in nəti Pelek,
Pelek in nəti Eper,
Eper in nəti Sela,
36 Sela in nəti Kaenan,
Kaenan in nəti Apaksat,
Apaksat in nəti Sem,
Sem in nəti Noah,

3:32: Rut 4:17-22

Noah in nəti Lamek,
37 Lamek in nəti Metusela,
Metusela in nəti Inok,
Inok in nəti Jaret,
Jaret in nəti Mahalalel,
Mahalalel in nəti Kenan,
38 Kenan in nəti Enos,
Enos in nəti Set,
Set in nəti Atam,
kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.
2 Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in.
3 Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol piret lan."
4 Kən Iesu təmuhalpin məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat,
6 kən təmən-ipən kəm in məmə, "Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, mətoinu natimnat rafin əh tətatig e nelmək, kən ekitun negəhaninən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in.
7 Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham."
8 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, 'Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.' "
9 Kən Setan təmit in minuwin əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgin. Kən təmən-ipən kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, kən iwig ukin-u,
10 məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'In otahlipa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,'
11 kən təməte-pən məmə, 'Okotiləs ik ilis e nelmilat məmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.' "

3:36: Jen 11:10-26 **3:38:** Jen 4:25-26 **4:4:** Dut 8:3 **4:8:** Dut 6:13 **4:11:** Sam 91:1,12

12 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha
Uhgin tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm
rəhatəmat Iərəmərə Uhgin məmə otol nat kit, kən məmə
onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.’ ”
13 Kən nian Setan tinol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən
rəhan, in təmagim muwin isəu o Iesu matəsahgin məmə nian
wir kit min rəhan otəpanuwa min.

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Kən Iesu təmitəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin
Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəmamnus-
amnus in titəlau e niməptən əh.
15 Kən Iesu təməgətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən
netəmim rafin koatənwiwi in.

Netəm Nasaret
kəmotapəs Iesu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təmepət ikin aupən.
Kən e nian rəha Sapat, in təmuwin e nimə rəha nuəfiminən
tahmen əm məmə in təmatol mihin nian min. Kən in təmətul
məmə otafin Naoa Rəha Uhgin,
17 kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea.
Kən in təmurapik itəm Aesea təmətе-pən tatən nəhlan məmə,
18 “Narmin Rəha Uhgin tətatig lak məto-inu təmitəpun io
məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm ian-rat min. Kən
təmahl-ipa io məmə ekuwin mən-ipən kəm netəm kotatig e
kalapus məmə ekikis ilat, kən mahl-iarəp ilat, kən mən-ipən
kəm iganəmtin əpis min məmə okotehm min nat. Kən təmahl-
ipən io məmə ekuwin mikis nikin rat min itəm kotatig e nelmin
netəm pisin, itəm koatol tərat kəm ilat,
19 kən mən-iarəp məmə nian tinuwa rəkis məmə Iərəmərə
otəgətun rəhan nəwirən kən mosmegəh netəmim.”
20 Təmafin rəkis naoa un, kən maiuaiu min mos-ipən titəlig-
pən o etəm tatehm wir naoa min, kən təməpələh məmə
otəgətun netəmim. Kən niganəmti netəmim rafin e nimə rəha
nuəfiminən təmatətul əm lan.
21 Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, “Roiu
agin e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgin, Uhgin
tatol əp nəghatən min əh məmə tinatuwa otol nipahrienən.”
22 Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o
nəghatən wir min itəm tatən, kən motən kəm ilat min məmə,
“?Nəti Josep u, o kəp?”

4:12: Dut 6:16; 1 Kor 10:9 **4:13:** Hip 2:18; 4:15 **4:19:** Aes 61:1,2 **4:22:** Luk 3:23; Jon 6:42

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun məmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan məmə, ‘Tokita, ol-wir atip-tu nipətim,’ u nipətin məmə, ‘Natimnat min əh itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwir məmə nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.’
24 Nipahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm təmisi-pən elat.
25 E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis, kən nəumis təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nipahrienən kəm itəmat məmə, e nian əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel,
26 məto Uhgin təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwin masitu elat. Kəp. In təmahl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihluə kit.
27 Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos nimisən rəha nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wirən kit ne. Məto in təmol-wir əm Neman u etəm Siria, Iaihluə kit.”
28 Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh, neməha təmol pik ilat.
29 Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwin əpəh lekiəkis e nikali taon məmə okotərakiniarəp.
30 Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)

31 Kən Iesu təmeiuaiu muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim.
32 Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmilat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əhikin.
33 Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kən suah kit əhikin itəm narmin rat kit tətatig lan. Kən in təmagət əfəməh məmə,
34 “! Ei, Iesu etəm Nasaret! ? Tahro? ? Nəmatuwa məmə onakərəkin itimat? Ekitun rəkis ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgin!”
35 Məto Iesu təməghat əskasik lan məmə, “! Ahh, sagətən! ! Iet magim e suah un!” Kən narmin rat əh təmol suah un tiet morin-pən e niməptən ilugin-in ilat, kən in təmiet magim lan, məto təməsərəkinən suah un.
36 Kən netəmim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatənipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmin rat min e nəghatən rəha nepətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.”

4:24: Jon 4:44 **4:25:** 1 King 17:1,7 **4:26:** 1 King 17:8-16 **4:27:** 2 King 5:1-14 **4:32:** Mat 7:28-29

37 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau e nitən əh.

Iesu təmol-wir netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatimis tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otolwir.
39 Kən Iesu təmətul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən təmikə. Kən roiu agin-əh min əm, pətaguihl u təmətul minatol nagwənən nigilat.

40 Nian mit tiniwig rəkis,† netəmim kəmotos netəmim rafin itəm koatimis e nimisən pisin pisin min moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiəh kitiəh, kən ilat rafin kəmotəmegəh.

41 Kən iərmis min kəmotiet motagim e netəmim tepət motagət əfəməh məmə, "! Ik Nəti Uhgin!" Məto Iesu təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotitun məmə in Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa.

42 Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwin əpəh ikin kit itəm netəmim kotikə ikin. Məto netəmim kəmoteam-in, kən nian kəmotehm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotəniəhau məmə in otəsagimən mapəs ilat.

43 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin min neen, mən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto-inu Uhgin təmahl-ipa io məmə ekol mihin."

44 Kən in təmatuwin mətan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin e nimə rəha nuəfiminən min.

5

Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kit, Iesu təmatətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili.* Kən nimanin netəmim kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin.
2 Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e noa nimək ləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min.

---

* **4:38:** Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, "Saimon," kən nian neen, kətaun-in məmə, "Pita." † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netəmim kotitun niləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Lek Kenesaret" u nərgin kit min rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10

3 Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə otiuw-iarəp pot tuwin ihluə məsin. Nian Saimon təmətig-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətun netəmim.

4 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, "Saimon, otasuə kotuwin əpəh lokamnim, kən nakotərakin rəhatəmat net məmə nakotos nəm neen."

5 Kən Saimon təmən məmə, "Etəm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mətoahgin-pa tinian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik ninən min məmə okotuwin, kən tol nəhlan, pəs okotuwin min motərakin rəhatimat net min."

6 Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmotos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net min rəhalat kəmotər kasis wir e nəm min, kən net min kinotətuoun minotəhap-əhap.

7 Kən ilat kəmotaun-in-pən ilat min neen e pot kit min məmə okotuwa kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuəhkir əm pot mil kətuamnim!

8 Nian Saimon Pita təmehm nat u, kən təmisin-pən nulin o Iesu e nisiaiiən matən məmə, "!Iərəmərə, uwin isəu ron io məto-inu, io esahmenən, io iol təfagə rat!"

9 In tatəghat min-nulan məto-inu in ne netəm min əh e pot mil, kəmotaut pik narmilat tiwig o nəm min itəm kotepət pik nəhlan.

10 Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau min kəmuaut pik narmilau tiwig o nəm min u.

Məto Iesu təmən-ipən kəm Saimon məmə, "Əsəginən. Ik etəmim rəha niuwən nəm, məto roiu əh matuwin, ik onakiuwpa netəmim."

11 Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot min, kən moatapəs natimnat rafin motuarisig-in əm Iesu, kən motuwa rəhan min netəmim.

Iesu təmol-wir etəm tatos nimisən u leprosi‡
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nimisən u leprosi təmaliwək muwa. Nimisən u leprosi təmirəfin nipətin. Kən nian in təmehm Iesu, təmeiuaiu misin-pən nipinəgin e nisip matos-ipən nisiaiiən kəm in, kən in təmətasək matəkəike ron matən məmə, "Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io, kən mafəl rəkis namkimikən lak."

13 Kən Iesu təməg-əfəməhin-pən nelmin mələhəu-pən lan mən məmə, "Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!" Kən roiu agin-əh əm, nimisən u leprosi təmagim mikə lan.

---

† **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8 **5:11:** Mat 19:27 ‡ **5:11:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgin. Afin Levitikas itəm tepət 13-14.

14 Kən Iesu təmən-iəhau məmə otəsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim, məto in təmən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn mehm pris kit pəs in otehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgɨn itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tatɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə.”

15 Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwɨn ikɨn mɨn rafin, kən nɨmanin netəmim kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.

16 Məto nian tepət, tatuwɨn ikɨn taruən-aruən ikɨn, in pɨsɨn əm, məmə otatəfak.

Iesu təmol-wɨr etəm nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat əh-ikɨn koatəpələh, kəmotɨsɨ-pən əpəh latuənu mɨn e nɨtən Kalili, ne nɨtən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg o Iesu məmə in otol-wɨr netəmim u koatɨmɨs.

18 E nian əh, netəmim neen kəmotɨləs suah kit motuwa itəm tətapɨl əm e nɨmɨtiwɨn rəhan məto-inu nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs. Kən ilat kotolkeike məmə okotɨləs motələhəu-pən e nelkɨ Iesu.

19 Məto ilat kotəruru nuwɨnən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikɨn. Kən kəmotuwɨn əpəh ilɨs e nimə motos-irəkɨs nəhgɨ nimə məsɨn,§ kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nɨmɨtiwɨn rəhan muwɨn iuəhkɨr əm o Iesu.

20 Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə, “Iolɨk. Rəham nolən rat mɨn, io emos-irəkɨs.”

21 Kən iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn nɨkilat təht məmə, “?Etəmim naka u tatəghat ausit məmə in Uhgɨn? Uhgɨn əm in tɨtun nos-irəkɨsən nolən rat mɨn rəha netəmim.”

22 Iesu in tɨtun əm rəhalat nətəligən, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakoatətəlɨg min-nulan?

23 ?Naka in tɨmətɨg məmə ekən, ‘Ekos-irəkɨs rəham tefagə rat mɨn,’ o ‘Ətul maliwək’?

24 Kən roiu onəkotehm məmə Nətɨ Etəmim tatos nepətən o nos-irəkɨsən təfagə rat mɨn ikɨn-u e nətueintən.” Kən in təmən kəm suah u tatɨmɨs məmə, “Ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn imam ikɨn.”

25 Kən roiu agɨn-əh mɨn, suah u təmətul mɨləs rəhan nɨmɨtiwɨn mɨnataliwək matənwiwi Uhgɨn mɨnatuwɨn.

26 Kən ilat rafin kəmotaut pɨk ron narmɨlat tiwɨg, kən moatənwiwi nərgɨ Uhgɨn, kən motasiəp kən moatəgɨn məsɨn moatən məmə, “Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pɨspɨs agɨn.”

5:14: Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgɨ nimə neen e tael. Kən netəm mɨn u kəmotos-irəkɨs tael mɨn neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatɨmɨs. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48 **5:24:** Jon 5:8

Iesu təmaun-in Lifae
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmiet maliwək matuwɨn,
kən in təmehm suah kit itəm tatos məni rəha takɨs, nərgɨn u
Lifae, tatəpələh ikɨn katətou takɨs ikɨn. Kən Iesu təmən-ipən
kəm in məmə, “Wa, muarisɨg-in io muwa rəhak etəmim.”
28 Kən in təmapəs natɨmnat mɨn rafin rəhan, mətul
muarisɨg-in Iesu.
29 Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan
nimə. Kən netəmim tepət itəm koatos məni rəha takɨs, ne
netəmim əpnapɨn mɨn kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min
ilat məmə okotagwən.
30 Kən Farisi mɨn ne netəmim neen mɨn rəhalat itəm iəgətun
mɨn rəha Lou, nɨkilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim
rəha Iesu məmə, “?Tahro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat
netəmim itəm koatos məni rəha takɨs ne netəm nol təfagə rat?”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in
təsɨmɨsən, təsuwɨnən mehm tokita. Məto etəm tatɨmɨs, in
otəkəike muwɨn mehm tokita.
32 Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nɨkilat təht
məmə kotətuatɨp rəkɨs məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat o
nolən tərat mɨn itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in
netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəlɨgən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgɨn
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha
Jon Baptais, nian rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm
Uhgɨn, kən netəmim rəha Farisi mɨn koatol əm nat kitiəh, məto
rəham netəmim mɨn kotagwən əm katɨlpɨn. ?Tahro?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Nian itəmat
nəkoatol nagwənən rəha etəmim itəm təmol əm marɨt, məto
nakotən kəm rəhan mɨn məmə okotəkəike motapəs nunən
nagwənən, o kəp? !Kəp!
35 Məto nian tatuwa itəm netəmim okotɨləs-irəkɨs suah u
itəm təmol əm marɨt motɨləs kan isəu o rəhan mɨn netəmim.
Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan.”*

36 Kən Iesu təmuəh mɨn nimaa nəghatən kit tol min-nulan
məmə, “Okol suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsɨn,
kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosɨg-in itəm təmerəh.
Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkɨn rəhan napən wi, kən
napən wi məsɨn okol təsəhl-pən wɨrən ilau napən oas.

5:30: Luk 15:1-2 **5:34:** Jon 3:29 * **5:35:** “Etəmim itəm təmol əm marɨt” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan mɨn netəmim” tatəpsen-pən netəmim mɨn rəha Iesu.

37 "Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u
təskasik, pətəl itəm kəmol e nuwigi nəni.† Okəmə suah kit tatol
min-nəhlan, kən wain wi otahləpik kən mol pətəl oas in otasis
kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl
min, in otərat.
38 Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi.
39 Kən etəmim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsolkeikeən
məmə otənim min wain wi, məto-inu in otən məmə, 'Wain oas
in təwir.' "

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək
motuwa e nasumən min rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən
rəhan min netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin,
kən moatun. 2 Məto Farisi min neen koatən məmə, "!Ei! Nian
u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro
itəmat nəkoatol min-nəhlan?"
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nəsotafinən e
Naoa Rəha Uhgin, natimnat min əh itəm Kig Tefit təmol aupən?
In ne rəhan min netəmim, nəumis təmus ilat.
4 Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Uhgin, təmos piret
u itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgin. Kən Lou tatən
məmə pris min əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən mos-
ipən neen kəm rəhan min netəmim məmə okotun."
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io, Nəti Etəmim,
ekatərəmərə e nian rəha Sapat."

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh
imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgətun netəmim. Kən ikin əh,
suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən.
7 Kən iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik
məmə okotehm-tu Iesu məmə otol-wir suah u e nian rəha
Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.
8 Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən
kəm suah u itəm nəlmin təmimis məmə, "Wa, mətul aupən e
niganəmti netəmim rafin." Kən təmuwin mətul-pən əh aupən.
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə
ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən

† **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigi nəni. Pətəl wi in timətmətig o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətahləpik pətəl tətasis. **6:1:** Dut 23:25 **6:2:** Jon 5:10 **6:3:** 1 Saml 21:1-6 **6:4:** Lev 24:5-9

naka in tətuatip e Lou məmə okol, okol nat wir, o okol nat tərat? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?"

10 Kən təmisilu ilat rafin mitəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, "Əg-ətuatip-in nelməm." Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir.

11 Məto netəm min əh, nikilat tinərat pik agin, kən kinoatəghat-əghat kəm ilat min məmə okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təmitəpun tuelef aposol min rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot məmə otəfak, kən in təmətatig matəfak kəm Uhgin e nian əh mətoarus tian.

13 Kən tinian, təmaun-in rəhan min netəmim məmə okotuwa kehm. Kən təmitəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat məmə aposol min.

14 Nərgi aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu,

15 ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot,*

16 ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-inpən Iesu kəm rəhan min tikimir min.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatimis
(Mat 4:23-25)

17 Kən Iesu ne rəhan aposol min kəmotiet e nitot u moteiuaiu motuwa motatig e nitən iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne nimanin netəmim tepət min kəmotisi-pən nitən Jutia, ne Jerusalem, ne nikalkal nitəhəi ikin Taea ne Saeton.

18 Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wir nimisən min rəhalat. Kən in təmol-wir netəmim itəm narmin rat min kəmoatərəkin ilat.

19 Kən netəmim itəm kəmotətul moatitəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu nəsanənən tatisi-pən lan matol-wir ilat rafin.

Nagienən ne nəratən
(Mat 5:1-12)

20 Kən Iesu təmasipən mehm rəhan min netəmim, kən tənipən kəm ilat məmə,

"Itəmat u ian-rat min, nakoatatig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgin, kən in tatərəmərə etəmat.

---

* **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4.

21 Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatɨg
e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən pahrien məto-inu,
onəkotən məmə, 'Əwəh, tahmen.'
Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien.
In nəwɨrən pahrien məto-inu onəkotalah.
22 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatetəhau
itəmat, kən kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol
natɨmnat kitiəh itəmat min ilat, kən katən rat itəmat,
kən katərəkɨn-rəkɨn nərgɨtəmat məmə itəmat rəha
iərmɨs mɨn, kən ilat koatol nolən mɨn əh kəm itəmat
məto-inu io Nətɨ Etəmim, kən itəmat rəhak mɨn.
23 "E nian mɨn əh, otagien, kən motətɨp-ətɨp e nagienən məto-
inu nətouən asol rəhatəmat rəha natɨmnat mɨn əh tətatɨg əpəh
e nego e neai. Nɨkitəmat otagien məto-inu tɨpilat mɨn kəmoatol
nolən kitiəh əm kəm ien mɨn aupən ikɨn.
24 "Məto, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat
nautə tepət roiu məto-inu, nɨnotos rəkɨs nagienən rafin
itəm onəkotos.
25 Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pɨk
moatəto təwɨr lan əh-roiu məto-inu, nəumɨs otəpanus
itəmat.
Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu
məto-inu, nəpanotasək onəkotasək agɨn.
26 Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatɨləs-
ipər nərgɨtəmat məto-inu, tɨpilat mɨn kəmotɨləs-ipər mi-
hin nərgɨ ien eiueiuə mɨn aupən ikɨn."

Otolkeike rəhatəmat
tɨkɨmɨr mɨn
(Mat 5:38-48; 7:12)

27 Kən təmən mɨn məmə, "Məto ekatən kəm itəmat itəm
nakoatətəlɨg-in motɨtun məmə, nəkotəkəike motolkeike
rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motol təwɨr kəm netəm koatetəhau
itəmat,
28 kən nian netəmim koatau iərmɨs-in itəmat, məto itəmat
onakotətapəh-in o Uhgɨn məmə otos-ipən rəhan nəwɨrən kəm
ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərat kəm itəmat.
29 "Okəmə suah kit tatem nɨkapɨm, kən ahwin-pən nɨkalɨn
kit mɨn tem. Okəmə suah kit tatɨləs rəham kot, kən atətul matɨp
o nos-ipən mɨnən rəham sot.
30 Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron
ik, kən etəmim itəm təmos rəham neen natɨmnat, apəs əm,
məsətapəh-inən.
31 Kən otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm
nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat.

6:21: Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17 **6:22:** Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14
6:31: Mat 7:12

32 “? Okəmə nakotolkeike əm netəm min u koatolkeike itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol təwir kəm ilat min, kən moatolkeike ilat min.
33 ? Kən okəmə nəkoatol əm təwir kəm netəm min əh itəm koatol təwir kəm itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol əm nat kitiəh min.
34 ? Kən okəmə nakoategəhan-in natimnat kəm netəmim neen itəm ilat kotitun nos-ipa minən nitain, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koategəhan-in natimnat kəm ilat min məmə nian kit kəpanotos-ipən min nitain tahmen.
35 “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimir min, kən moatol təwir kəm ilat, kən moategəhan-in natimnat itəm kəmotos məmə okəsotalpinən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətouən asol tətatig, kən nakotuwa nenəti Uhgin Ilis Agin, məto-inu in tatol təwir kəm netəm naumis min, kən tatol təwir min kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nikilat tagien o natimnat wir itəm in tatol kəm ilat.
36 Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətasəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

37 Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərat, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərat; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpinən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpinən o təfagə rat kit rəham; aluin nolən rat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham.
38 Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipinə natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgətain, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.”
39 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Iganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. ! Kəsi, okiaiwig-pən e noakimil asol!
40 Etəm tatətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgətun, məto etəmim itəm təmətəlig-in wir matətəu-pən iəgətun e nətəligən min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.
41 “? Tahro nakatən nisip noan məsin itəm təmuwin e niganəmti piam, məto nikim təsəhtən nig asol itəm tətatig e niganəmtim?
42 ? Okəmə nakəsehmən nig asol əpəh e niganəmtim, kən onakahro min-nulan mos-irəkis nisip e niganəmti piam? !

6:37: Mat 6:14 **6:38:** Mak 4:24 **6:39:** Mat 15:14 **6:40:** Mat 10:24-25

Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Aupən mos-irəkis nig asol e niganəmtim, kən mitun nehm wirən nisip e niganəmti piam kit.

43 "O nat əh inəh, iatən məmə, nig katun tikə itəm tatoe-in nig kəsunən, tahmen-pən əm e nig kəsunən təsoe-inən nig katun,

44 məto-inu etəmim tatitun nig e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nig katun e nolkosik, kən ko etəmim təsəhlən noa nig tətehen e nol e luən.

45 Etəm təwir, nikin tərioah e natimnat wir min, kən in tatol natimnat itəm təwir. Kən etəm tərat, nikin tərioah əm e nolən tərat min, kən in tatol əm nolən tərat; məto-inu e nian tatəghat, kən natimnat min əh e nikin koatiet."

46 Kən Iesu təmən məmə, "? Tahro nakotaun-in io məmə 'Iərəmərə, Iərəmərə,' məto nəsotolən nat naka itəm ekatən?

47 Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matəto nəghatən min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.

48 "Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkin rəhan nimə. Aupən, təmel nisip meiuaiu muwin mafəl wir kəpiel apin əpəh ləhau, kən miləkin-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən, məto təsəloalən lan, məto-inu təmiləkin wir tiəkis.

49 Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etəmim itəm tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e niməptən. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin miməlkin-məlkin."

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min (Mat 8:5-13)

1 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwin əpəh e taon Kapaneam.

2 Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom tətatig, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, məto slef əh tatimis pik, rəhan nahməən tepət.

3 Kən e nian etəm-iasol əh təməto namnusən rəha Iesu, kən in təmahləpis netəm-iasol neen rəha netəm Isrel məmə okotuwin motən-ipən kəm Iesu məmə otuwin mol-wir rəhan slef.

4 Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasik ron motən məmə, "Iərəmərə, tətuatip əm məmə nakasitu e suah əh,

5 məto-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in təmiləkin nimə rəha nuəfiminən rəhatat."

6 Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kinoatuwa iuəhkir o nimə, etəm-iasol rəha mopael min təmahl-ipən rəhan

6:45: Mat 7:17-20; 12:34-35 **6:46:** Mat 7:21

min netəmim kotuwin motehm Iesu moatən-ipən məmə, "Iərəmərə, əsəlikiamtəən ik o nuwamən, məto-inu esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikin.

7 Kən tol min-nəhlan, io esimnəən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, məto io etəm ləhau əm. Məto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən min.

8 Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwin,' kən tuwin. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, 'Ol nat u,' kən in tol."

9 Nian Iesu təməto nəghatən u, narmin təmiwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nimanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, "Ekatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapin noanol min rəha Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan."

10 Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotehm slef əh tinəsanən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlimis kit

11 Kən təsuwəhən e natimnat min u, Iesu təmuwin e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan min netəmim ne nimanin netəmim tepət itəm koatuarisig-in in.

12 Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkir o nafiluə rəha taon, kən təmehm netəmim koatisi-pən e taon moatalis etəm təmimis kit. In etəm aluə iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitiəh əm. Kən nimanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh.

13 Kən nian Iərəmərə təmehm nəutahlimis əh, in təmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in məmə, "Əsasəkən."

14 Kən təmuwin mek pet itəm kətalis suah u təmimis lan, kən kəmotətul. Kən Iesu təmən-ipən məmə, "! Etəm aluə! ! Iatən kəm ik məmə, ətul!"

15 Kən etəm təmimis tinəmegəh minətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.

16 Netəmim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi Uhgin məmə, "! Ien asol kit roiu tətatig kitat min!" Kən motən min məmə, "!Uhgin təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim!"

17 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau ikin min rafin e nitən Jutia kən e niməptən min rafin iuəhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais
(Mat 11:2-19)

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68

18 Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natɨmnat
rafin itəm Iesu təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan
etəmim mil kəiu kuea ron,
19 kən tahləpis ilau məmə okian muehm Iərəmərə muətapəh
ron məmə, "?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasɨpən
o etəm pɨsɨn kit mɨn?"
20 Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən
kəm in məmə, "Jon Baptais təmahl-ipa itɨmlau ekuea məmə
ekuətapəh ron ik məmə, '?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta
ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?' "
21 Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto
Iesu tatol nɨmɨsən tepət koatəwɨr. Neen koatos nɨmɨsən pɨsɨn
pɨsɨn mɨn, neen narmɨn rat tətatɨg elat. Kən netəmim tepət
nɨganəmtɨlat təpɨs, məto Iesu təmol-wɨr ilat.
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Iatəlig mian muən-
ipən natɨmnat mɨn u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən
muehm. Netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən
netəmim itəm nelkɨlat tərat kɨnotəto təwɨr kən mɨnotaliwək.
Kən netəm mɨn u kəmotos nɨmɨsən leprosi, nuwigɨlat tɨnəwɨr.
Kən netəm mɨn u matəlgɨlat təmalu, roiu matəlgɨlat tɨnoag, kən
netəm mɨn u kəmotɨmɨs, kɨnotəmegəh mɨn. Kən ian-rat mɨn,
roiu əh suah kit tɨnatən-iarəp namnusən təwɨr kəm ilat.
23 Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim itəm
kəsotəmeən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən."*
24 E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig mɨn, kən Iesu
təmətuoun matəghat-in Jon kəm nɨmanin netəmim. In təmən
məmə, "? Aupən ikɨn, itəmat nəmoatuwɨn əpəh ikɨn taruən-
aruən ikɨn məmə onəkotehm naka? ? Nəmoatuwɨn məmə
onəkotehm suah kit əpnapɨn əm itəm tahmen e nuwig itəm
nɨmətag tətahl tatahuin-ahuin? !Kəp!
25 ? Okəmə kəpə, kən nəmoatuwɨn məmə onəkotehm naka,
suah kit itəm tatuwɨn e napən wɨr nəmtɨn tiəkɨs? !Kəp! Netəm
itəm koatuwɨn e napən wɨr, motagien əm e rəhalat nautə, ilat
kotatɨg e nimə wɨr mɨn tahmen e rəha kig.
26 ? Kən naka əh nəmoatuwɨn məmə nakotehm, ien kit,
o? Əwəh, nɨpahrienən, məto iatən kəm itəmat məmə in ilɨs
taprəkɨs-in e ien.
27 Suah u inu Naoa Rəha Uhgɨn təmatəghat in məmə,
'Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak
nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.'

7:20: Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasɨpən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nɨkilat təht məmə in otol nolən mɨn itəm tol pɨsɨn e nolən mɨn rəha Iesu. Nɨkilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluagɨnən e kapman rəha Rom. **7:26:** Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1

28 Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e
nətueintən u, kit təsaprəkis-inən suah əh Jon. Məto etəm
tətatig ləhau agin e netəmim rafin e nərəmərəən rəha Uhgin,
in ilis taprəkis-in Jon."
29 Nian netəmim əpnapin, ne netəmim rəha nosən məni rəha
takis kəmotəto nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatip
rəha Uhgin in suatip ətuatip. Koatən nəhlan məto-inu Jon
təmol baptais rəkis elat.
30 Məto Farisi min ne iəgətun min rəha Lou, ilat
kəməsotegəhanən məmə Jon otol baptais elat, kən inəh
kəmotərakin suatip rəha Uhgin e nəmegəhən rəhalat.
31 Kən Iesu təmatəghat min məmə, "?Kən io ekən nolən rəha
netəmim roiu, məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəligən
naka?
32 Ilat kotahmen-pən əm e nisualkələh itəm nat kit tikə otol
nikilat tagien. Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən
motagət əfəməh motaun-in ilat min neen məmə, 'Itimat emo-
tahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən
lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə
rəha nimisən, məto nəsotasəkən kitat min itimat.'
33 "Iatən min-nulan məto-inu nian Jon Baptais təmuwa,
matətuakəm məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən,
məsənimən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, 'Suah əh,
narmin rat kit tətatig lan.'
34 Məto io, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənim wain,
kən itəmat nakoatən məmə, '!Otəplan-tu, suah əh in etəmim
rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh
ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol
təfagə!'
35 Nenatigən rəha Uhgin ne nalpəkauən rəhan in tətuatip
məmə itimlau Jon ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən
rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tatəgətun məmə inu
nipahrienən."

Pətan rat kit təmau nelki Iesu e senta

36 Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in təmətapəh o Iesu
məmə otuwin magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwin
latuənu, muwin e nipəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh
məmə otagwən.†
37 Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təməto məmə Iesu
tətagwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa

7:29: Luk 3:12 **7:30:** Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2 † **7:36:** Nian min neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotagwən. Məto tepil rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapil e nikalilat motol nelmilat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmilat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətamahl-iarəp katehm wir əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmin e Mat 26.

itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətatig e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta.

38 Kən in təmuwa iuəhkir o Iesu mətul e nikali nelkin mətasək, nahui nəmtin tətuoun mətahl-pən e nelki Iesu minol nelkin tinəpilit. Kən təmafəl nahui nəmtin e nelki Iesu e noanun, kən mətoafəl nelki Iesu matos-ipən nisiaiiən kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkin.

39 Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atip e nikin məmə, "Okəmə suah əh in ien pahrien, kən okol in təmitun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkin, məmə in iol təfagə rat."

40 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik."

Kən Saimon təmən məmə, "Iəgətun, ən-tu kəm io."

41 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən iərəmərə kit təmos-ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpin rəhan məni. Kit təmos faif-hanrit tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§

42 Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nitain, kən iərəmərə təmən məmə, 'Uapəs əm nalpinən məni itəm nəmioas.' ?Kən suah mil u in pəhruən lan otolkeike pik iərəmərə?"

43 Kən Saimon in təmən məmə, "Nikik təht məmə etəm u itəm in təmos məni tepət, kən iərəmərə təmasəkitun pik, in otolkeike pik iərəmərə." Kən Iesu təmən məmə, "Nəmən pahrien."

44 Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, "?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtin mafəl e noanun.

45 Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwin əm nulan, kən nolən rəhan tatəgətun məmə in tolkeike pik io.

46 Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, məto pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtin tiəkis.

47 Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat min itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən min əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pik io. Məto nian iatos-irəkis təfagə rəha etəmim noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io."

48 Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, "Reham təfagə rat min, io enafəl rəkis."

7:37: Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, pətan əh təmek nelki Iesu e nohlin. Inu nəmtətin məmə in tatisiai-in pik Iesu, kən nikin tagien o natimnat itəm Iesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrit tenarius tahmen e faif-hanrit-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

49 Kən netəmim neen min itəm kəmotagwən ilat min, koatən
kəm ilat min məmə, "?Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-
irəkis təfagə rəha etəmim?"
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, "Uhgin
təmosmegəh ik məto-inu nəmahatətə lak. Kən uwin, pəs
nəməlinuən rəha Uhgin tətatig ron ik."

8

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

1 Uarisig e natimnat min əh, Iesu in taliwək matuwin e taon
min neen ne latuənu min neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin kən mətamnus-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən
rəha Uhgin. Kən e nian əh, tuelef aposol min rəhan
kəmoatətəu-pən.
2 Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin
ilat kəmoatimis, o kəmoatos narmin rat min tətatig elat, məto
Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wir rəhalat
nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm
Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepin lan;
3 ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatərəmərə e nimə rəha
Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan
min u koatos-ipən rəhalat məni o nos-nəmtinən natimnat o
nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e nimaptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

4 Nimanin netəmim tepət kəmotisi-pən e taon min tepət
motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən
təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə,
5 "Suah kit, etəm rəha nəfeən nikuti wit, təmuwin matərakin
nikuti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e
suatip, kən uarisig netəmim kotuwa kaliwək lan, kən mənig
min kotuwa motun rəkis ilat.
6 Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm
kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau
tikə ləhau lan.
7 Kən nikutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig,
nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan
mətoarus-pən kotimis.
8 Kən nikutin neen min kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə
motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit."

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat
məmə, "Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən
mitun nəghatən min u."

7:50: Luk 8:48; 18:42 **8:2:** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

9 Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, “Uhapik-
pa nimaa nəghatən u kəm itimat.”
10 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat, Uhgin tinerəh
rəkis e rəhatəmat suatip məmə itəmat onəkotitun nəghatən
rəha nərəmərəən rəha Uhgin itəm tatəhluaig. Məto netəmim
neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən min, məmə
ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol
kəsotitunən.”
11 Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nipəti nimaa nəghatən u
tol min-nulan. Nikuti wit, inu nəghatən rəha Uhgin.
12 Nikutin min itəm koatisas e suatip, inu tahmen-pən
e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgin, kən Setan
tatos-irəkis nəghatən rəha Uhgin e rəhalat nətəligən məmə
okəsotənən nipahrienən lan, kən Uhgin otəsosmegəhən ilat.
13 Kən nikutin min itəm koatisas-pən e nisip noan məsin
kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto
nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat tətagien ron. Məto nokilat
təseiuaiuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkir əm. Məto nian
nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme
e rəhalat nahatətəən.
14 Kən nikutin min itəm koatisas-pən e niki nolkosik, inu
tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin,
məto natimnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhen rəhalat, inəh
koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat ko-
tolkeike nautə tepət, o kotolkeike məmə okotəto təwir e rəhalat
nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e
nəghatən rəha Uhgin.
15 Məto nikutin itəm tatisas-pən e nimaptən təwir, inu tah-
men e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat
tətuatip kən məwir, kən ilat kotaskəlim nəghatən rəha Uhgin
tətatig tiəkis e nikilat. Kən ilat kotalkut matuwin matuwin, kən
motoe-in nəmegəhən təwir.”

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətasiepən e lait kən
mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolən
mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə
netəmim okotehm nat lan. 17 Kən e nolən kitiəh min əm, okəmə
suah kit tatəhluaig-in nat kit, məto Uhgin otol əp in, kən okəmə
suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgin otən-iarəp.
18 Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm
tinitun rəkis nipəti nəghatən rəhak, in titun nosən təhmin min.
Məto etəm itəm təsitunən, in otəmkarəpən e nat itəm nikin
tatəht məmə tatos.”

8:10: Aes 6:9 **8:16:** Mat 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mat 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mat 25:29; Luk 19:26

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa
məmə okotehm, məto okol kəsotuwɨnən iuəhkɨr motehm
məto-inu nɨmanin netəmim tepət koatətlosɨg-in.
20 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, "Mama rəham
ne piam mɨn ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotolkeike məmə
okotehm ik."
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəmim rafin itəm
koatəto nəghatən rəha Uhgɨn kən moatətəu-pən, ilat un rəhak
netəmim mɨn, rəhak mama ne piak mɨn."

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kit Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e pot
kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs kotuwɨn əpəh
entənɨpən-pən e lek u." Kən kəmotiuw niuwən motiet.
23 Nian pot tɨnətaiu, kən Iesu təmuwɨn mapɨl. Kən nɨmətag
asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwɨn e nɨpəgnoa
pot, iuəhkɨr əm pot tətamnɨm.
24 Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, "!Ei, Etəm-iasol! !
Etəm-iasol! Aiir-ta, okotɨmɨs roiu!"
Kən Iesu təmaiir məghat mən-iəhau nɨmətag ne peau-peau
asol mɨn məmə, "!Nahmen, uameg-ta!" Kən nɨmətag təmurahl
nelmɨn, kən tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro? ?Rəhatəmat
hiə nahatətəən?"
Məto ilat kɨnoatəgɨn, kən narmɨlat tɨnatiwɨg mɨn, kən
mɨnoatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "!Ei! ?Etəmim naka u? Nat
əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto katuətəlɨg-in rəhan nəghatən
matioal."

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikɨn,
inəh entənɨpən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar.
27 Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikɨn təmuwa
mehm. Suah un, narmɨn rat mɨn kotatɨg lan, kən nuwəh məsɨn
in təməsuwɨn-inən napən, kən in təsapɨlən imə, məto in tətatɨg
əm əh e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn.
28-29 Aupən ikɨn, nian tepət, narmɨn rat əh tatol in tətalməl
pɨk, kən netəmim koatəlis nelkɨn ne nelmɨn e sen məmə
otaskəlɨm tiəkɨs moatehm məmə otəsərəkɨn-rəkɨnən natɨmnat.
Məto e nian rafin tateatɨp-eatɨp sen mɨn əh, kən narmɨn rat
tatəkəike kəm in məmə otiet magɨm muwɨn əpəh ikɨn taruən-
aruən ikɨn.
Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearɨg əfəməh, muwa
morin-pən e nelkɨ Iesu, kən mətagət məmə, "!Iesu, Nəti Uhgɨn

Ilis Agin! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolən nalpinən asol kit kəm io!" Narmin rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tinən rəkis məmə in otiet magim e suah u.

30 Kən Iesu təmətapəh məmə, "?Nərgəm pah?" Kən in təmən məmə, "Nimanin Tepət." Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan.

31 Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, "Onəsahl-ipənən itimat e nipəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpinən."

32 Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, "Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs min əh." Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin.

33 Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.

34 Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan.

35 Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin məmə okotehm natimnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkir e nelki Iesu, tinəsalmələn, kən minuwin-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

36 Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotamnus tatuwin kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wir suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan.

37 Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkir ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kinoatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entənipən-pən ikin.

38 Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, "!Awi, pəs ekimnə kitat!" Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə,

39 "Itəlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natimnat min itəm Uhgin təmol kəm ik." Kən suah u təmuwin ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natimnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis (Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Nian Iesu təmitəlig-pa min e entənipən-pa lan e lek u, netəmim nikilat təmagien məmə kinotehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin.

41 Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən. Təmuwa meiuaiu

misin nulin e nisiaiian, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwin əpəh iman ikin,

42 məto-inu rəhan pətan əkəku tatimis pik rəhan nahməən tepət, kən otəsuwəhən timis. In noan kitiəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmaliwək matuwin o pətan əkəku əh, kən nimanin netəmim tepət kəmotuwa kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

43 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən təmuwin o netəmim tepət itəm koatol mərisin, məto okol kit təsol-wirən.

44 Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek nipəgnəmti niməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmol namnun.

45 Kən Iesu tən məmə, "?Ei, pah təmek io?"

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, "! Etəm-iasol, nimanin netəmim tepət koatiləs-pikən-ləs-pikən ik!"

46 Məto Iesu tən məmə, "Kəp. Ekitun məmə suah kit təmek io məto-inu eməto məmə nəsanənən təmiet lak."

47 Kən e nian pətan əh tinitun məmə okol in təsəhluaigən, in təmuwa mətasiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nisiaiian kəm Iesu. Kən e niganəmti netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən matən-iarəp min məmə e nian təmek in, kən roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmol namnun.

48 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nətik pətan, rəham nahatətəən lak təmol-wir ik. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətatig ron ik."

49 Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, "Nətim pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun."

50 Məto nian Iesu təməto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, "Əsəginən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir min."

51 E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmə ilat əm okotuwin imə.

52 Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsimisən. In tətapil əm."

53 Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotitun məmə pətan əkəku əh tinimis rəkis.

54 Məto Iesu təmea-pən miləs nelmi pətan un kən maun-in məmə, "Pətan əkəku, ətul."

55 Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh min mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otos-ipən nat kit tun."

8:48: Luk 7:50

56 Kən rəhan mama ne tata, narmilau təmiwig pik, məto Iesu
tən-ipən kəm ilau məmə, "Onəkəsuən-iarəpən natimnat min u
kəm suah kit."

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp
nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

1 Kən Iesu təmuəfimin rəhan netəm tuelef kotuwa kitiəh,
kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan
nepətən o nərəmərəən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən
narmin rat min, kən məmə ilat okotol-wir nimisən min.
2 Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəmərəən
rəha Uhgin, kən məmə okotol-wir netəmim itəm koatimis.

3 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian onəkotuwin,
məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat,
natimnat itəm kotahmen-pən e kasikin, o kətim, o nagwənən,
o məni, kən məsotosən napən kəiu.

4 Kən e nian itəmat nakotuwin e latuənu kit motatig e nimə
kit, nimə u inun onəkotatig əm lan mətoarus-pən nian itəmat
onəkotiet lan.

5 Kən ikin pəhruən onəkotuwin ikin, okəmə netəmim nikilat
təsagienən məmə nakotuwa motatig itəmat min ilat, kən oto-
hapispis rəkis nimoulul e nelkitəmat motiet. Inu nəmtətin kit
tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgin tərat olat."

6 Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwin latuənu min
moatamnus-iarəp namnusən təwir, kən ikin min rafin
koatuwin ikin, moatəfak o netəmim tepət, kən kotəmegəh.

7 Kən Kig Herot Antipas u in iərəmərə e nitən Kalili, in təməto
namnusən rəha natimnat min u itəm Iesu tatol ilat. Kən
təmətəlig-in muwin minəruru əfəməh məto-inu netəmim neen
kotən məmə Jon Baptais tinəmegəh min,

8 kən netəmim neen min kəmotən məmə Elaija tinuwa min,
kən netəmim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgin aupən
ikin itəm təməmegəh min.

9 Kən Herot Antipas təmən məmə, "Jon u, io enəmohatip
rəkis rəhn-kapə. ? Məto etəmim pah u iatəto rəhan nam-
nusən?" Kən in təmategəs-in Iesu məmə otəplan.

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Jon 6:1-14)

10 Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən
motən-ipən kəm in natimnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit

9:5: Luk 10:4-11 **9:7:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Luk 23:8

ilat motiet rəkis e netəmim, motuwin əpəh e taon pisin kit min, nərgin u Petsaeta.

11 Məto e nian netəmim kəmotəto namnusən məmə Iesu tinuwa, kən kəmotuwa motuarisig-in ilat. Kən Iesu nikin təmagien əm nian in təmehm ilat, kən in tatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgin, kən matol-wir netəm koatimis kotəmegəh min.

12 Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron, moatən məmə, "Iərəmərə. Ahl-ipən netəmim rafin koatuwin əpəh e latuənu min məmə okotegəs-in ikin təwir kit rəha napilən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun məto-inu, ikin-u koatan ikin roiu, in liminan."

13 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm min əh." Kən ilat kotən məmə, "Itimat ekoatos əm piret faif ne nəm kəiu. ?Tahro? ?Nakolkeike məmə ekotuwin motos-nəmtin nagwənən kit min nigi nimanin netəmim min əh rafin?"

14 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikin əh, okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.

Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Otuwin motoor ilat fifte fifte motən məmə okotəpələh."

15 Kən rəhan min netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin kəmotəpələh.

16 Kən Iesu təmos piret əh faif ne nəm kəiu, masipər e neai, kən matəfak kəm Uhgin o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotos-ipən kəm netəmim.

17 Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwin nərpilat tasis. Kəmotapəs nimismisi nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.

Pita təmən məmə
Iesu in Kristo
(Mat 16:13-20; Mak 8:27—9:1)

18 Kən nian kit, Iesu ne rəhan min əm kotatig, kən Iesu tatəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən in təmətapəh olat məmə, "?Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?"

19 Məto kotən məmə, "Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən neen koatən məmə ik ien Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgin aupən ikin itəm tinəmegəh min."

20 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Məto itəmat nakotəmə pah u io?" Kən Pita təmən məmə, "Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."

21 Məto Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən min əh kəm netəmim.

9:19: Luk 9:7-8 **9:20:** Jon 6:68-69

22 Kən in təmatig mən min kəm rəhan min netəmim məmə,
"Nat kit itəm otəkəike muwa mol nipahrienən lan, məmə io,
Nəti Etəmim, oekəto nahməən e natimnat tepət. Kən netəm-
iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun
min rəha Lou, ilat okotəuhlin məntaalat kəm io, kən moto-
hamnu io, kən ekimis. Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgin otol
ekəmegəh min e nimisən."
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəm
u tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike maluin
atip in, kən e nian rafin in otəkəike miləs rəhan nig kəməluau
muarisig-in io,
24 məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan
nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən
lilin. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, kən in otos nəmegəhən
lilin.
25 ?Okəmə suah kit tatos rafin natimnat rəha nətueintən u,
kən otimis ron, in otiləs nat wir naka?
26 Okəmə nətaulis-in io mətaulis-in min rəhak nəghatən, kən
Nəti Etəmim in otaulis-in min ik e nian itəm in otatuwa e
nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-əhag
ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min itəm kotasim.
27 Məto iatən nipahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen
itəm nəkoatətul ikin-u, uarisig nəpanotimis məto nakotaupən
motehm nərəmərəən rəha Uhgin."

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Uarisig e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkir nian eit
tinuwa minuwin rəkis, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes
kəmotuwin əpəh ilis e nitot məmə okotəghat kəm Uhgin e
nəfakən.
29 Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tinuwa minol
pisin, kən napən rəhan təmuwa məruən matipit-ipit.
30 Kən əmun Moses ne Elaija kəmuet-arəpa muətul
mətəhaləghat iləhal Iesu,
31 kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mitəlau elau, kən
katəhaləghat-in nimisən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol
nəghatən rəha ien min rəha Uhgin otuwa mol nipahrienən
lan.*
32 Məto Pita ne təs mil, napilən tinos rəkis iləhal, kən
kəməhalapil məsin. Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm
nəhag-əhagən asol titəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne
Elaija katuətul iləhal Iesu.

9:22: Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9 * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "kən katəhaləghat-in nian in otiet magim əpəh Jerusalem." **9:31:** Luk 9:22 **9:32:** 2 Pita 1:16-18

33 Kən nian suah mil kinətuagim minatian isəu o Iesu,
kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə, təwir məmə
itiməhal etəhalatig ukin-u. Pəs ekəhaliləkin makeen kisil,
rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit." Məto
in təmatəghat əpnapin əm, təsitunən məmə nəghatən naka in
tatən.
34 Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa
malpin ilat, kən nian napuə təməfətain iləhal, kəməhaləgin
kəməhaləgin.
35 Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən e nimal
napuə, tatən məmə, "Inu nətik itəm io emitəpun. !Əhalətəlig-in
wir!"
36 Nian kinotəto rəkis nəwia Uhgin təməghat un, kən Pita
ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian min əh,
kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-
inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

37 Kən kəmən lawig in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal
kəmotisi-pər ilis e nitot moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim
tepət kəmotuwa ron.
38 Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə,
"Iakolkeike məmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman,
məto-inu in noanahli iouen kitiəh əm.
39 Nian tepət, narmin rat kit tatuwa lan, kən mol in tətagət
pik, kən mol nipətin tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan
ruən min kotiet, kotahmen əm e sop. Narmin rat əh tatərəkin
pik in, kən mətaskəlim in, iuəhkir təsapəsən in.
40 Kən io emətapəh o rəham min netəmim məmə okotəhg-
iarəp narmin rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən."
41 Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat netəm
roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tikə. Kən rəhatəmat nətəligən
təsətuatipən. Enəpou-in itəmat. ?Oekatig kitat min itəmat
nian kuwəh? It nətim muwa ukin-u."
42 Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmin rat
təmahtigəpis tiet morin-pən e nisip, mol nipətin tətasiəp-asiəp.
Məto Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat un, kən məhg-
iarəp narmin rat tiet, kən mol suakəku təwir. Kən təmos-ipən
suakəku titəlig-pən mehm rəhan tata.
43 Kən ilat rafin, narmilat təmiwig o nəsanənən asol rəha
Uhgin. Məto nian netəmim narmilat təmiwig o natimnat
rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan min
netəmim məmə,

9:35: Luk 3:22

44 “Otos nəghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən
məsotaluinən. Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən
io e nelmi tikimir min rəhak.”
45 Məto rəhan min netəmim kəsotitunən nipəti nəghatən
u məto-inu Uhgin təməhluaig-in nipəti nəghatən u məmə
ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in nətapəh-inən nipəti
nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

46 Kən netəmim rəha Iesu koatol nikilat min məmə pah in
iahgin etəm-iasol, etəm keike taprəkis-in ilat.
47 Məto Iesu təmitun rəhalat nətəligən min, kən in təmos
suakəku kit mit muwa tətul e nikalin,
48 kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nikin tagien
məmə otos suakəku kit mehm wir, kən in tatol min-nəhlan e
nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io, matehm wir
io. Kən etəm tatos io e nikin agien, in tatos Uhgin itəm təmahl-
ipa io. Inu nipahrienən məto-inu etəm tatos-iəhau in ləhau
agin, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”
49 Kən Jon təmən məmə, “Iərəmərə. Itimat emotehm suah
kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau
məmə otəsol wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etəmim.”
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iəhauən in
məto-inu, okəmə suah kit təsolən tikimir itəmat min, kən in
iolitəmat.”

Netəm Sameria neen nikilat təməsagienən o Iesu

51 Kən tinuwa iuəhkir o nian itəm Uhgin otos Iesu lan muwin
əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-ipən atip kəm in məmə
otəkəike muwin Jerusalem, kən nat kit tikə məmə otahtosig-in.
52 Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən
motaupən-in motuwin əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol
əpen-əpenə rəhan.
53 Məto netəm əh-ikin əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwin
matig iməlat ikin məto-inu, ilat kotitun wir məmə tatuwin
Jerusalem.
54 Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm
natimnat min əh, kən kəmuən məmə, “?Iərəmərə, nakolkeike
məmə ekuaun-in nigəm tisi-pən əpəh ilis e nego e neai meiuaiu
muwa mus ilat?”†
55 Məto Iesu təmeirair məhai ilau.
56 Kən kəmotuwin min latuənu pisin kit min.

9:44: Luk 9:22 **9:45:** Luk 18:34 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mat 10:40
9:50: Mat 12:30; Luk 11:23 † **9:54:** Naoa oas min neen rəha Oltesteman katilpin
nəghatən u məmə, “tahmen e Elaija.” Afin-tu 2 King 1:9-16 **9:54:** 2 King 1:9-16

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisig-in Iesu (Mat 8:19-22)

57 Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwin e suatip, kən suah kit təmən-ipən kəm in məmə, "Io ekuarisig-in ik, ikin pəhruən onəkuwin ikin."

58 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kuri iarupin min, rəhalat nipəg tatig məmə okotapil ikin. Kən mənig min, nimaalat tatig məmə okotapil ikin. Məto io Nəti Etəmim, nimə rəhak tikə o napilən."

59 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min məmə, "Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak etəmim." Məto suah un tən-ipən məmə, "Iərəmərə, awi. Egəhan-in io ekuwin pitən mitənim rəhak tata."

60 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotimis rəkis e nikilat, koatitənəm atip ilat min. Məto ik, uwin mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgin."

61 Kən kit min tatən məmə, "Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, məto awi, əpəs pitən ekitəlig-pən min imak ikin mauiatipin rəhak min netəmim."

62 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Okəmə suah kit tətuoun matol wək rəha Uhgin, məto rəhan nətəligən tatuwin o nat pisin pisin min neen, kən suah u təsahmen-pənən məmə Uhgin otərəmərə lan."

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepinte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwir

1 Uarisig e natimnat min əh, Iərəmərə təmitəpun rəkis sepintetu netəmim neen min rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwin e taon min ne ikin min neen min itəm Iesu təpanuarisig muwin ikin.

2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə okotuwin kəulək-in nasumən rəhan.

3 Otuwin, məto nəkotəkəike motitun məmə io etahl-ipən itəmat məmə nakotuwin tahmen-pən e sipsip əlkələh min itəm kotaliwək moatuwin ilugin e kuri iarupin min.

4 Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha məni, ne kətim, ne put, kən əsotamegən e suatip katəghat kəm netəmim.

5 "Nimə naka itəm onəkotuwin ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, '!Pəs nəməlinuən otətatig ikin!'

9:61: 1 King 19:20 **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16 **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

6 Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən
otuwa mol nipahrienən, kən nəməlinuən otətatig ron. Məto
okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfakən otitəlig-pa
min ron ik.
7 Kən otatig əm e nimə kitiəh əm, sotapilən e nimə pisin pisin
min. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun.
Kən nənimən naka okotos-ipinə, otənim. Məto-inu in tətuatip
əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətuatip məmə in otos
nətouən lan.
8 "Nian itəmat nakotuwin taon kit, okəmə nikilat tətagien
otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm
itəmat,
9 kən otol-wir netəmim itəm koatimis motatig ikin, kən
motən-iarəp kəm ilat məmə, 'Nərəmərəən rəha Uhgin tatuwa
iuəhkir otəmat.'
10 Məto okəmə nakotuwin e taon kit, kən netəmim nikilat
təsagienən otəmat, kən otuwin motaliwək e suatip asol min,
kən motən məmə,
11 'Nimoulul rəha nisip itəm tətatig e nelkitimat,
ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin tatəgətun məmə nəmotol
təsahmenən, kən Uhgin təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike
motitun məmə nərəmərəən rəha Uhgin tinatuwa iuəhkir
rəkis.'
12 Kən iatən nipahrienən kəm itəmat məmə, Uhgin otol
nalpinən asol kəm ilat taprəkis-in nalpinən rəha taon rat əh
Sotom aupən."

13 "! Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa
otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa
otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon mil
rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne
Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat
nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat
rat motuwin moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə
koatəto tərat agin o rəhalat nolən rat min.
14 Məto e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim,
nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha
netəm Taea ne Saeton aupən ikin.
15 ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgin
otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nisiaiiən əpəh e nego e neai? !
Kəp! Məto Uhgin otiləs-iəhau itəmat nakotuwin ləhau agin,
ikin itəmat onəkotaulis ikin."
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min məmə, "Netəmim
itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in io. Kən netəmim itəm
koatəuhlin məntaalat kəm itəmat, koatəuhlin məntaalat kəm

10:7: 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 **10:8:** 1 Kor 10:27 **10:11:** Wək 13:51; 18:6
10:12: Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15:** Mat 11:20-24

io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io, koatəuhlin məntaalat kəm suah u itəm təmahl-ipa io."

Netəmim rəha Iesu sepinte-tu kəmoatitəlig

17 Kən netəmim min rəha Iesu ilat sepinte-tu kəmotitəlig-pa min, kən nikilat tətagien moatən kəm Iesu məmə, "!Iərəmərə, nat əpnapin narmin rat min, məto nian itimat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatimat!"

18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io emehm Setan təmisi-pər ilis e neai meiuaiu tahmen-pən e nipitən.

19 Otətəlig-tu. Io enos-ipinə rəkis nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotitun neguətainən sinek min ne skopion* min. Kən nəsanənən itəm iatos-ipinə kəm itəmat, in taprəkis-in nəsanənən rəha tikimir rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkinən itəmat.

20 Inəh nipahrienən. Məto nəsotagienən məmə narmin rat min koatol nəwiatəmat, məto otagien əm məto-inu Uhgin təməte rəkis nərgitəmat əpəh e nego e neai."

21 Kən e nian əh, Iesu nikin tətagien pik e nagienən itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, kən in təməfak mən məmə, "Tata Uhgin, ik Iərəmərə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nipəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kote-natig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike."

22 Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, "Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkis natimnat rafin e nelmək. Tata əm titun Netin. Kən Nətin əm ne netəmim neen, ilat min əm kotitun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətin təmitəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat."

23 Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min netəmim məmə, "! Nəkotatig e nəwirən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat natimnat min əh!

24 Iatən kəm itəmat məmə, aupən ikin ien min tepət, ne kig min tepət, kəmotolkeike pik məmə okotehm natimnat min u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotəto natimnat min itəm nakoatəto, məto kəməsotətoən."

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwir kit rəha Sameria

25 Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig

10:16: Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkioah e nimaptən. Tatus itəm, kən titahmə titahmə, taprəkis-in milpat o timar. **10:20:** Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17

wɨr o kəp. In təmən məmə, “?Iəgətun, oekahro min-nulan mos nəmegəhən lilɨn?”
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən məmə naka? ?Nian ik nətafin, kən nɨpətin tatən naka kəm ik?”
27 Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike Iərəmərə rəham Uhgɨn e nɨkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham; kən molkeike mɨn ik mɨn neen tahmen-pən əm məmə nakatolkeike atɨp ik.”
28 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatɨp un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos nəmegəhən lilɨn.”
29 Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm ətuatɨp, kən in təmətapəh o Iesu məmə, “?Məto pah mɨn u ilat io mɨn neen?”
30 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmiet Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwɨn əpəh Jeriko. Kən e suatɨp, iakləh neen kəmotaskəlɨm motəmki-rəkɨs rəhan natɨmnat, kən motoh kələhəu tɨmɨseah mətaməhl e suatɨp, kən kotagɨm motapəs.
31 Kən təpəwɨr əh, pris kit tatɨtəp suatɨp əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in təmaliwək mawɨlək-in matuwɨn.
32 Kən Lifaet† kit tɨtəp mɨn əm suatɨp kitiəh muwa, kən nian təməplan suah əh tətaməhl, in təmol əm nat kitiəh mɨn mawɨlək-in.
33 Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tɨkɨmɨr ilat netəm Isrel, in mɨn tɨtəp suatɨp əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian təməplan, nɨkin təmahmə ron,
34 kən təmaliwək muwɨn iuəhkɨr ron, mafəl rəhan nɨməgəm mɨn e oel ne wain, kən malpin wɨr ilat. Kən təmɨləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən mɨləs mian əpəh e hotel matehm wɨr.
35 Kən kəmən lawɨgin, in təmos məni neen‡ muwɨn mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wɨr suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekɨtəlɨg-pa mɨn, pəs io ekos-ipɨnə nɨtain.’ ”
36 Kən nian Iesu tɨnol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatɨg e Lou məmə, “?E rəham nətəlɨgən, suah miləhal əh, nəkɨtun məmə iləhal pah təmol təwɨr kəm suah əh kəmoh, tahmen məmə in in kit?”
37 Kən ienatɨg e Lou təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm in təmasəkitun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik

10:25: Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5 † **10:32:** Lifaet, ilat netəmim mɨn u kotasitu e pris mɨn e wək rəhalat, kən koatol wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn. ‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiəh, kən katətou-in tenarius kitiəh.

uwɨn mol mɨn tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmol mihin ne."

Iesu təmuwɨn latuənu rəha Mata ne Meri

38 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kotaliwək e suatɨp, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgɨn u Mata, təmos Iesu e nɨkin agien muwɨn əpəh e rəhan nimə.

39 Pətan əh, pian kit əh-ikɨn, nərgɨn u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkɨr o nelkɨ Iərəmərə matətəlɨg-in nəgətunən mɨn rəhan.

40 Məto Mata, rəhan nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o nolən nagwənən, kən wək tɨnatoh in. Kən təmuwɨn o Iesu mən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, tahro? ?Nɨkim təht məmə tətuatɨp əm, o kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o nolən wək u, kən io pɨsɨn əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak."

41 Məto Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, "Ei, Mata. Əsətəlɨg-in pɨkən natɨmnat mɨn tepət nəhlan.

42 Məto nat kitiəh əm in nat keike, kən Meri in tɨnɨtəpun rəkɨs nat u itəm in təwɨr taprəkɨs, kən okol io esɨləs-irəkɨsən nat əh ron."

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən

(Mat 6:9-15; 7:7-11)

1 Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən əpəh ikɨn kit. Kən nian təmol namnun rəhan nəfakən kəm Uhgɨn, kən rəhan kit etəmim təmətapəh ron məmə, "Iərəmərə, əgətun-tu itɨmat e suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in təməgətun mihin rəhan mɨn."

2 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, onəkotən məmə,

'Tata Uhgɨn, nərgəm in ilɨs agɨn, pəs netəmim okotɨsiai-in.
Pəs rəham nərəmərəən tuwa matɨg.
3
Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itɨmat tahmen-in rəha nian roiu.
4 Kən afəl rəkɨs rəhatɨmat nolən rat mɨn məto-inu itɨmat esotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkitɨmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm itɨmat.
Kən segəhan-inən itɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-os-ipənən, ikɨn itəm məta oekotakiə motol təfagə rat.' "

5-6 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə suah kit tuwa imam ikɨn lapɨn, kən rəham nagwənən tikə, kən onəkol naka? Onəkuwɨn e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən məmə, 'Io kit, os-ipa nagwənən məsɨn, kən ekos muwɨn magwən suah kit lan

10:39: Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33

itəm təmisi-pən isəu muwa imak ikin roiu lapin, kən rəhak nagwənən tikə məmə ekagwən in lan.'
7 Kən in otuhalpin-pinə kəm ik məmə, '! Aaah! Atuwin, səhgaiirən etimat, enotapil rəkis itimat rəhak nisualkələh. Okol esətul minən mos-ipinə nagwənən kəm ik.'
8 Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnapin ik in kit, məto suah un təsolkeikeən məmə in otos-ipinə nagwənən kəm ik. Məto iatən nipahrienən, nian nakatəkəike matətapəh ron, kən in otətul mos-ipinə natimnat rafin kəm ik itəm nakolkeike.
9 "Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgin o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa, kən toa oterəh otəmat.
10 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
11 "Itəmat tata min. ?Itəmat kit, nian nətin tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp!
12 ?O nian in tatətapəh-in noanahli-mənig, məto in tatos-ipən skopion?* !Kəp!
13 Nat əpnapin itəmat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min. Məto Tata Uhgin əpəh e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nipahrienən, in otos-ipən Narmin Rəhan kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron."

Netəmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan
(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Kən e nian kit, suah kit əh-ikin itəm narmin rat tətatig lan, kən tol məmə in təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron.
15 Məto netəmim min əh neen koatən məmə, "Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmin rat min e netəmim."
16 Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis kit e nəsanənən itəm tatisi-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə okotitun-tu məmə Iesu in etəmim pah.
17 Məto Iesu tinitun rəkis nətəligən min rəhalat, kən təmən məmə, "Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən otisas mikə. Kən

* **11:12:** Skopion - afin-tu futnot əpəh Luk 10:19 **11:15:** Mat 9:34; 10:25 **11:16:** Mat 12:38

tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat min, kən okotərəkin agin-əh latuənu u.

18 ?Kən okəmə netəmim rəha Setan koatoor ilat min, kən otahro nulan rəhan nərəmərəən otətatig? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul.

19 ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netəmim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə in neiueiuəən.

20 Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim e nəsanənən rəha Uhgin, kən tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis otəmat.

21 "Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tatəmik natimnat rəha nəluaginən, tatətul matip matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotatig wir əm.

22 Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nesanənən taprəkis-in in, otuwa muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha nəluaginən itəm təmələ̈həu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netəmim.

23 "Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəmim u itəm təsargətainən sipsip min, in tatol ilat kotagim atit."

24 Kən Iesu təmən məmə, "Nian narmin rat tatiet e suah kit, kən in tətan əpəh ikin kikə-kikə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tatən məmə, 'Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.'

25 Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis wir.

26 Kən in otuwin mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat kotaprəkis-in in. Kən okotuwin min imə motatig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən tərat, məto roiu tinərat pik agin-əh."

27 Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, "Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik."

28 Kən Iesu təmə, "Nipahrienən, məto Uhgin otawte-in rəhan nəwirən taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol."

Nəmtətin rəha Jona
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

11:22: Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50 **11:27:** Luk 1:28,42,48

29 Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən
rəha Iesu, kəmotuwa tepət məsin min, kən Iesu təmə, "Itəmat
netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agin. Itəmat nakotolkeike
məmə nakotehm nat pispis u nəmtətin kit. Məto okol Uhgin
təsos-ipinəən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgin otos-ipinə
nəmtətin kitiəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona.
30 Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwin o
netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitiəh min əm, io
Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne.
31 Kən e nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən
kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat
netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e
nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto
nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu,
suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.
32 Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgin otakil
netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol
nolən tərat. Kən ilat kotitun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat
kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat
min rəhalat. Kən roiu, suah kit ikin-u itəm in ilis taprəkis-in
Jona."

Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit tikə itəm tətasiepən e lait,
kən uarisig in tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nipəg kitəh. Kəp.
Məto nian etəmim tətasiepən e lait, otəkəike mətu-pər e nig
rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nipəg noa nimə, kən
moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natimnat.
34 Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-
əhagən kəm nipətim. E nian niganəmtim mil kuəwir, tah-
men əm məmə nipətim tərioah e nəhag-əhagən. Məto nian
niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətim tərioah e
napinəpən.†
35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wir məmə nəhag-
əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən.
36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərioah wir e nəhag-
əhagən, napinəpən in otikə agin lam, kən nəhag-əhagən in
tətasiəgəpin wir rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e
nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpin ik."

11:29: Mat 16:4 **11:31:** 1 King 10:1-10 **11:32:** Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34:** Nipətin kit rəha "niganəmtim mil kuəwir" təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nipətin kit rəha "niganəmtim mil kuərat" təmə, ik iaumis kit. Nipətin kit min rəha "niganəmtim mil kuəwir" təmə, rəham nətəligən kitiəh əm o Uhgin.

Iesu təməghat əskasik kəm Farisi min ne iəgətun min rəha Lou (Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkis, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwin əpəh imə matəpələh e nikali tepil o nagwənən.

38 Kən Farisi apon təmaut ron narmin təmiwig nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmin uarisig təpanagwən.

39 Kən Iərəmərə təmən kəm in məmə, "Itəmat Farisi min, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nipəgnoalat, kotapin. Itəmat nakotərioah e naumisən ne nəratən.

40 !Itəmat nakotalməl pik! ?Nikitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgin itəm təmol nipətitəm, in təmol min nikitəm? !Əwəh!

41 Məto otos-ipən kəm ian-rat min e nikitəmat agien, kən natimnat rafin ihluə ne imə kotətuatip motəwir.

42 "!Məto itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wir nimismisi Lou min, tahmen e tait rəha nimali nig min itəm nəmiəwilat tatəpien o nolən nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol min rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətuatip min kəm netəmim, kən məsotolkeikeən Uhgin. Nəkotəkəike motol nolən wir min asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wir minən nimismisi Lou min rafin.

43 "Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike məmə onəkotuwin motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket, nakotolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nelmilat kəm itəmat o nisiaiian itəmat.

44 "Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat nəkotahmen e suwit itəm kotamkimik, məto kəsitun ətuatipən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkimik."‡

45 Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Nian nakatən nəghatən min u, kən tatərəkin min itimat."

46 Kən Iesu təmə, "!Iəgətun min rəha Lou! Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu, itəmat nakoatəlin-pər nat figəm min itəm tiəkis məmə netəmim okoatəmik.§ Məto nəsotasituən məsin e noanelmitəmat məmə onəkotasitu elat o nəmikən natimnat min əh.

---

‡ **11:44:** Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmimis, kən in tamkimik e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wir e ikin rəha suwit min məmə netəmim kəsotaliwək pikən lan.

§ **11:46:** "Nat figəm" itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tepət təpət rəha noanol rəha Isrel.

47 “Nahmɵɵn asol otuwa otɵmat mɵto-inu ɵpɵh e suwit min rɵha ien min rɵha Uhgin aupɵn, nakoatilɵkin nimɵ wir min, kɵn nakoatɵn mɵmɵ nakoatisiai-in ilat. Mɵto nakoteiuɵ. Tipitɵmat min ɵm kɵmotohamnu ilat.*
48 Inɵh itɵmat nakoatɵn-iarɵp mɵmɵ nakotegɵhan-in natimnat min ɵh itɵm tipitɵmat min kɵmoatol aupɵn, inɵh kɵmotohamnu ien min, kɵn itɵmat nɵkoatol namnun e rɵhalat wɵk nian nakoatilɵkin suwit min rɵhalat.
49 “Kɵn o nat ɵh, Uhgin itɵm tenatig tɵmɵn mɵmɵ, ‘Io ekahlipɵn rɵhak ien min ne aposol min kotuwin motɵghat kɵm ilat, kɵn ilat okotitɵp motol nɵratɵn kɵm neen, kɵn motohamnu neen.’
50 Tol nɵhlan, Uhgin otakil itɵmat tahmen mɵmɵ itɵmat ɵm nɵmotohamnu ien min rafin rɵhan, kɵn in otol nalpinɵn kɵm itɵmat o nimisɵn rɵhalat, ilat itɵm kɵmotatig e nɵtuounɵn rɵha nɵtueintɵn mɵtoarus-pa u-roiu,
51 ien min rafin itɵm kɵmotohamnu tɵtuoun e Epel mɵtoarus-pɵn Sekaraea, itɵm tɵmimis e Nimɵ Rɵha Uhgin ilugin e olta ne nimɵ.† Nipahrienɵn, itɵmat roiu ne, Uhgin otol nalpinɵn kɵm itɵmat.
52 “Itɵmat iɵgɵtun rɵha Lou, nahmɵɵn asol otuwa otɵmat mɵto-inu suatip kit ɵh-ikin itɵm tatɵgɵtun nat naka itɵm Uhgin tolkeike. Itɵmat nɵkotitun suatip ɵh, mɵto nakotɵhluaigin mɵmɵ netɵmim kotɵruru. Itɵmat nɵkɵsotɵtɵu-pɵnɵn, kɵn nakahtosig-in netɵmim mɵmɵ ilat min kotɵruru nɵtɵu-pɵnɵn.”
53 Nian Iesu tɵmiet e nimɵ ɵh minataliwɵk matuwin, kɵn iɵgɵtun min rɵha Lou ne Farisi min, nemɵha tɵmol ilat. Tɵtuoun e nian ɵh, kɵmotuwa rɵhan tikimir min. Koatɵrakinpɵn nɵghatɵn ɵskasik tepɵt kɵm in
54 mɵmɵ okoteam-in nipɵgnɵmtin neen e nɵghatɵn rɵhan itɵm tɵsahmenɵn.

12

Nɵghatɵn min rɵha nem ɵskasikɵn
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kɵn e nian ɵh, netɵmim tepɵt kɵmotuwa kitiɵh, okol kafin kɵruru. Mɵto netɵmim tinepɵt pik, kɵn moatɵhg-irɵkis-ɵhgirɵkis ilat min. Kɵn Iesu tɵmɵtuoun matɵghat kɵm rɵhan min netɵmim mɵmɵ, “Itɵmat, nakoatɵto itɵmat o is rɵha Farisi min, is u in nolɵn rɵhalat itɵm rɵhalat nɵnɵn tɵwir, mɵto nikilat tamkimik.

---

* **11:47:** Iesu tatɵhai Farisi min mɵto-inu koatɵn mɵmɵ koatisiai-in ien min aupɵn. Mɵto ilat kɵsotolɵn natimnat itɵm ien min kɵmoatɵn. † **11:51:** E Naoa Rɵha Uhgin ɵpɵh e Oltesteman, Epel in ien aupɵn agin, kɵn Sekaraea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22.

2 Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgin təpaniləs-iarəpa
tagəhag ikin. Kən natimnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kən
Uhgin təpaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan.
3 Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto
e nərauiəgən. Kən natimnat itəm nakoatən anion e nipəgnoa
nimə, kən netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafin
okotəto.
4 "Rəhak min netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən
netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, məto uarisig,
okol kəsotol minən nat kit tərat kəm itəmat.
5 Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatip məmə
onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgin, məto-inu nian
in otohamnu suah kit, in titun nərakin-pənən in e nigəm
asol. Əwəh, nipahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike
motəgin Uhgin.
6 Mənig əlkələh min, katol-salim-in ilat tepət nəmtin məni
əkəku əm, məto Uhgin təsaluin agin-əhən kit.
7 Əsotəginən, məto-inu Uhgin tolkeike itəmat taprəkis-in
mənig min tepət. Nipahrienən, Uhgin təmafin mitun wir
noanutəmat rafin.
8 "Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e
niganəmti netəmim məmə in rəhak kit, kən io Nəti Etəmim, io
min ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgin məmə in
rəhak etəmim.
9 Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim
məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e
niganəmti nagelo min rəha Uhgin məmə suah u in sənəmə
etəmim kit rəhak.
10 Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgin
otafəl rəkis rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat
e Narmin Rəha Uhgin, okol Uhgin təsafəl rəkisən rəhan təfagə
tərat.
11 "Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən,
ne e niganəmti iərəmərə min, ne netəm-iasol min məmə
okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən
rəhatəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotahro min-
nulan kuhalpin rəhalat nəghatən,
12 məto-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgin otəgətun
itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən
moatən kəm ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

13 Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə,
"Iəgətun. Tata rəhak tinimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə
otoor natimnat rəha tata rəhatimlau məmə otos-ipa rəhak
neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak."

12:2: Luk 8:17 **12:7:** Luk 12:24; Wək 27:34 **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15

14 Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmim, rəhak tikə
e nətəligən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat.”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wir itəmat.
Otahtosig-in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis
min, məto-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”
16 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan
nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nipətin tepət.
17 Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, ‘?Oekahrol min-nulan,
məto-inu rəhak nimə min kinəsotahmenən məmə ekəlin-pən
nigak nagwənən min lan?’
18 “Kən in təmən məmə, ‘Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-
rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgin
məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min
ikin.
19 Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tah-
men o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən
matəto nagienən təwir əm nulan matuwin.’
20 “Məto Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialməl! Roiu
əm lapin, onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl
nəmargətain?’ ”
21 Kən Iesu təmən məmə, “Uhgin otol əm nəhlan kəm
netəmim itəm kotargətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto
nikin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgin tolkeike.”

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətitəm
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-
inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən
natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka,
kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nipətitəmat məmə
onəkotuwin-in natimnat naka.
23 Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat
taprəkis-in nagwənən, kən nipətitəmat taprəkis-in napən
min rəha nuwin-inən.
24 Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən
məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, məto
Uhgin tətagwən ilat. !Məto Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-
in mənig min!
25 ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən
rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik
təsafin-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.
26 ?Məto okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol
nəhlan, tahro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin min e
nəmegəhən rəhatəmat?
27 “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm
koatəguin. Ilat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən.

12:15: 1 Tim 6:9-10 **12:21:** Mat 6:19-20

Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig min.
28 Nəgui-nig min əh koatətul rəha nian kitiəh əm, kən olawigin, netəmim kotaan ilat e nigəm, məto Uhgin in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ipinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.
29 "Təsəwirən məmə nikitəmat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat.
30 Nikitəmat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgin, ilat koategəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat.
31 Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nərəmərəən rəha Uhgin motol tətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikin-u e nətueintən.
32 "Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən in otehm wir itəmat, kən itəmat min onəkotərəmərə itəmat min.
33 Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e neai. Kən ikin əh, okol iakləh min kəsotuwinən iuəhkir motakləh-in, kən okol win min kəsotərəkinən natimnat min əh.
34 Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh."

Netəmim rəha Iesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən
35 Kən Iesu təmən məmə, "Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin.
36 Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iərəmərə kit itəm tatisi-pən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə.
37 Iolwək min itəm koataiir moatətul matip nian iərəmərə tatuwa, ilat okotehm motos nəwirən rəha iərəmərə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwin-in napən

12:33: Luk 18:22 **12:35:** Mat 25:1-13

rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat.

38 Kən okəmə iərəmərə tatuwa lapin e napinəpən tinəlis kinkin lan, e nian mənig min kinotətuoun kinoatimnən lan, məto iolwək min ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir agin kəm ilat.

39 Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapilən, in tatətul matip matehm wir rəhan nimə məmə iakləh otəsuwamən imə.

40 Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etəmim ekuwa min e nian itəm itəmat nakəsotitunən."

41 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat əm, o rəha netəmim rafin?"

42 Kən Iərəmərə tatən məmə, "?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian min rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iərəmərə kit otiləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nigi iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan?

43 Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh.

44 Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəmərə in otiləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəmərə e natimnat rafin rəhan.

45 ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.' Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək min nipitan ne nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapis. ?Kən iərəmərə otol naka?

46 Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul matipən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otiləs-ipən in tuwin matig ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.

47 "Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matipən məmə otol wək min əh, kən okoh in təto nahməən.

48 Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən min rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etəmim itəm Uhgin tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etəmim itəm katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatətapəh-in min natimnat tepət ron."

Iesu tatol netəmim koatoor ilat min

12:39: Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2 **12:44:** Mat 25:21,23 **12:46:** Mat 24:45-51
12:47: Jem 4:17 **12:48:** Mat 10:34-36

49 Kən Iesu təmən məmə, “Emuwa məmə ekəhlman nigəm
e nətueintən, kən okəmə roiu əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən
nikik otagien.
50 Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen
e nolə baptais kit, kən nikik titahmə lan mətoarus-pən tinol
namnun.
51 ?Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəmələinuən
e nətueintən? ! Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu
nəmələinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat
min.
52 Kən tətuoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən
kotoor ilat min, kisil katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kisil.
53 Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata.
Kən mama in otəhai nətin pətan, kən nətin əh otəhai rəhan
mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”

Netəmim okotəkəike motitun nəmtətin min
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

54 Kən in təməghat min kəm nimanin netəmim matən məmə,
“Nian nakotehm nimal napuə min okotər, kən nakotən uəhai
əm məmə otəfik, kən otol mihin.
55 Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmiləs kərpəp,* *
nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin.
56 !Ei! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik!
Itəmat nakoatəmə nəkotitun pik natimnat min, kən motitun
nehmən niməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuwa
min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto tahro nakəsotitunən nipəti
nəmtətin min itəm nakoatəplan əh-roiu?
57 “? Tahro nakəsotitəpunən suatip itəm tətuatip məmə
onəkotətəu-pən?
58 Nian suah kit otiləs ik nakuwin e kot, kən nian natualiwək
e suatip, kən təwir məmə nakuaupən muəghat muən wir
rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otiləs ik
muwin e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e
nelmi polis, kən polis otiləs ik muwin mahtosig-in ik e kalapus.
59 Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e
kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən rəham.”

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min
1 Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu
məmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh min məmə okotol
sakrifais lan kəm Uhgin, kən nian kitiəh min əm, mopael min

12:50: Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6 * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Nian nakotəto nimətag itəm tatisi-pis,” məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuarisig nimətag itəm tatisi-pis. **12:59:** Mat 5:25-26

rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nɨtalat nat megəh mɨn kəmotol əm kitiəh kətaiu.*
2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro? ?Nɨkitəmat təht məmə nɨmɨsən əskasɨk tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkɨs-in netəmim rafin rəha Kalili?
3 ! Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs.
4 ?Kən tahro e netəm eitin rəha Saeloam itəm nimə əfəməh təmiet məfətain ilat kotɨmɨs? ?Nɨkitəmat təht məmə natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərat taprəkɨs-in netəmim rafin əpəh Jerusalem?
5 ! Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs."
6 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, "Etəmim kit təməfe nɨg kit əpəh e rəhan nasumən, nərgɨn u fik. Kən nian nup mɨn neen təmuwa mɨnuwɨn rəkɨs, suah u təmuwɨn nian tepət mateam-in noa nɨg u, məto tɨkə, məto-inu təsoeən.
7 Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, 'Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u mɨnos nup kɨsɨl, məto esehmən noa nɨg kit ne. Ahtɨhl rəkɨs. Təsəwɨrən məmə tatətulosɨg e nɨməptən rəha nasumən.'
8 Kən suah u tatehm nasumən tuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, 'Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitiəh mɨn əm. Kən ekel nɨsɨp mɨtəlau e nəukətɨn, kən masitu lan məmki-pən nɨsɨp wɨr.
9 Kən okəmə tatoe e nup əh-ikɨn, kən təwɨr əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkɨtun nəte rəkɨsən.' "

Iesu təmol-wɨr pətan kit e Sapat

10 Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfɨmɨnən.
11 Kən pətan kit əh-ikɨn itəm narmɨn rat tətatɨg lan e nup eitin, kən tatol məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatɨpən.
12 Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, "Pətan. Io iatɨkɨs rəkɨs rəham nɨmɨsən, kol təsaskəlɨm mɨnən ik."
13 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn lan, kən əmun roiu agɨnəh mɨn əm, təmətul ətuatɨp mɨnəwɨr, kən mɨnatənwiwi Uhgɨn.
14 Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfɨmɨnən, nɨkin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wɨr pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, "Nian sikis rəhatəmat

* **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nɨmɨsən rəha netəm mɨn əh məto-inu ilat koatatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15

o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-wir itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan."
15 Kən Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, "! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pilik o togki itəm təməru ətain, masig muwin tətanəm nəhau? ! Kəp! Itəmat rafin nəkoatol min-nəhlan.
16 Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitin. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat."
17 Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimir min kəmotaulis. Kən netəmim rafin, nikilat tətagien o wək wir agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kən Iesu təmən məmə, "?Nərəmərəən rəha Uhgin in tah-men e naka? ?Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan?
19 Nərəmərəən rəha Uhgin, in tahmen-pən e noa nəpik† itəm natiəkəku, kən suah kit təmiləs məfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min."
20 Kən təmən min məmə, "?Iatəgətun nərəmərəən rəha Uhgin məmə in tahmen-pən e naka?
21 In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin."

Toa əkəku
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kən nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, kən matəgətun netəmim e taon min ne latuənu min.
23 Kən suah kit təmətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, netəmim noan məsin əm itəm Uhgin otosmegəh ilat?"
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 "Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwin-pən e toa itəm natiəkəku tatuwin e nego e neai, məto-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwin imə, məto ko kəsotuwinən.
25 Məto o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən məmə, 'Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otimat!' Məto in otən məmə, 'Ekəruru agin-əh itəmat.'

13:14: Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "nikuti mastat." Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin Isrel, məto tikə əpəh Ntən. **13:25:** Mat 25:10-12

26 Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, ‘Iərəmərə, kitat kəmotagwən kələh, kən ik nəmatəgətun itimat əpəh e rəhatimat ikin.’
27 Məto in otən-ipinə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agin-əh itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agin. ! Otuwin isəu ron io!’
28 “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min aupən koatatig e nego e neai itəm Uhgin tatərəmərə lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okərakiniarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain nəluitəmat, moatəto tərat.
29 Kən netəmim okotisi-par, kən motisi-pah, kən motisipəhap, kən motisi-pis, məmə okotuwin motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgin tatərəmərə lan.
30 Kən təwir məmə nəkotitun məmə, netəmim neen itəm koatuarisig əh-roiu, ilat okotuwa motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul uarisig.”‡

Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)

31 Kən e nian əh, Farisi min neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwir məmə nakiet uəhai əm u ikin-u matuwin, məto-inu Herot Antipas tolkeike məmə otohamnu ik.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri iarupin itəm tətagwən mitə. Otuwin motən-ipən kəm in məmə io ekatən məmə, ‘Ehm-tu. Nian əkuəkir əm əh-ikin tətatig itəm io ekəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən matol-wir nimisən rəha netəmim, kən uarisig e nian kisil lan, kən ekol namnun rəhak wək.’
33 “Nat əpnapin Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəupən rəhak suatip matuwin u-roiu, ne olawig, ne oniəh muwin miet-pən Jerusalem. Inu ikin ətuatip itəm okotəkəike kisiai-in ien min ikin. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien min rəha Uhgin ikin.
34 “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgin, kən netəmim itəm Uhgin təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgin itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nikwin, məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io.

13:27: Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3 **13:30:** Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30:** Netəm Isrel, nikilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nikilat təht məmə Iaihluə min kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwinən e nego e neai, kən Iaihluə min tepət, ilat okotuwin e nego e neai.

35 Kən nəkotitun məmə Uhgin təmapəs itəmat, kən iakatən
kəm itəmat məmə okol nəkəsotehmən io matuwin matuwin
mətoarus nakotən məmə, '!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u
itəm tatuwa e nərgin!' "

14

Iesu təmuwin əpəh rəha Farisi kit ikin

1 E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwin e nimə rəha etəm-iasol
kit rəha Farisi min məmə okotagwən, kən netəmim koatisilu
wir məmə okotehm-tu naka əh otol.
2 Kən inəh Iesu tatəpələh ikin, suah kit tatimis e nimisən rəha
kasis-asis, tatəpələh iuəhkir əm ron.
3 Kən Iesu təmətapəh o iəgətun min rəha Lou ne Farisi min
məmə, "?Tahro? ?Lou tategəhan-in məmə suah kit otol-wir
netəm koatimis kotəmegəh min e nian rəha Sapat, o kəp?"
4 Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol
nipətin təwir min, kən mahl-ipən tatuwin.
5 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə itəmat kit, rəhan
suakəku, o rəhan kau otiwig-pən pikən e noakimil asol e nian
rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwin miləs-irəkis
uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsol mihinən?"
6 Kən nəghatən rəhalat təmikə məmə okotən.
7 Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat
o nagwənən, kən kəmotuwa imə motitəpun ikin min rəha
nisiaiiən məmə okotəpələh aupən ikin. Kən təmən-ipən kəm
ilat məmə,
8 "Okəmə etəmim tətaun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən
kit rəha marit, kən nəsuwinən məpələh ikin rəha nisiaiiən.
Məta suah kit in ilis katisiai-in pik tuwa,
9 kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, 'Agim.
Pəs suah u in təpələh u ikin-un.' Kən onakaulis məto-inu
nakəkəike muwin məpələh ləhau agin itəm nisiaiiən tikə ikin.
10 Məto okəmə suah kit tətaun-in ik məmə nakuwin magwən
e lafet kit, kən təwir məmə nakitəpun ikin nisiaiiən tikə ikin.
Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən
kəm ik məmə, 'Rəhak etəmim, uwin məpələh ilis, ikin rəha
nisiaiiən.' Kən inu otiləs-ipər nərgəm e niganəmti netəmim
rafin əh imə.
11 Ekən nəhlan məto-inu etəm tatiləs-ipər atip in məmə in
otuwa etəm-iasol, Uhgin otiləs-iəhau in. Məto etəmim itəm
tatiləs-iəhau atip in, Uhgin otiləs-ipər mol tuwa etəm-iasol."
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə,
"Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapin,
təsəwirən məmə nakaun-in ik min neen, ne piam min, ne

13:35: Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:3:** Luk 6:9
14:5: Mat 12:11; Luk 13:15 **14:8:** Prov 25:6-7 **14:11:** Mat 23:12; Luk 18:14

rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatig kitəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-in ik məmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpin nat nəmol kəm ilat.
13 Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərat, ne ielkin rat min, ne netəm niganəmtilat təpis, məmə okotuwa nakotagwən.
14 Kən Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpin agin-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegəh min, kən Uhgin otətou ik lan."

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol
(Mat 22:1-10)

15 Kən ilat kit əh-ikin itəm tətagwən təməto nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Təwir pik o etəmim itəm otuwin əpəh e nego e neai itəm Uhgin tatərəmərə lan, kən magwən e lafet asol rəhan."
16 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kagwən kələh ilat min.
17 Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwin mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkis ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwa kagwən, məto-inu enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.'
18 Məto ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən məmə okol kəsotuwamən. Kit təmaupən mən kəm in məmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm niməptən kit, kən ekəike muwin mətag.'
19 "Kən kit min təmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwin mehm pitən rəhalat min wək.'
20 "Kən kit min təmə, 'Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esimnən məto-inu, kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.'
21 "Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un nikin təmahmə təmahmə, kən təmən kəm rəhan iolwək məmə, 'Uwin uəhai e suatip ne ikin min neen e taon meam-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərat, ne netəm niganəmtilat təpis, ne ielkin rat min, kən mit ilat motuwa.'
22 Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmitəlig-pa mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Natimnat rafin itəm nəmən, io enol rəkis, məto nagwənən tepət əh-ikin kən nimə tahmen e netəmim neen min.'
23 "Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, 'Kən uwin e suatip, ne ikin min rafin ihluə e taon, kən uwin muəh nikilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə u rəhak otəkəike mər wir.

14:14: Jon 5:29 **14:15:** Luk 13:29 **14:20:** 1 Kor 7:33

24 Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko
kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.' "

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

25 Netəmim tepət tepət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kən in
təmeirair mən-ipən kəm ilat məmə,
26 "Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisig-in io,
in otəkəike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In
otəkəike molkeike io maprəkis-in rəhan tata ne mama ne
rəhan pətagwəhl ne nətin min ne pian min ne winin min, ne in
atip min.* Okəmə təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmə
otuwa mol rəhak lan etəmim.
27 Kən etəmim pah itəm təsiləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa
io, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
28 "Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otiləkin nimə asol kit
kaifəməh, kən in otaupən məpələh mehm wir məni rəha
natimnat min məmə otehm rəhan məni məmə tahmen, o kəp.
29 In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm
wir məni ron, kən in tatətuoun matol fauntesen† əm, məto
tinəruru nol rafinən, kən netəmim rafin itəm okotuwa
motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə,
30 'Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, məto
tinəruru nol rafinən.'
31 "Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm,
tatəto namnusən məmə kig pisin kit min itəm rəhan mopael
min tuente-taosan tatuwa məmə okuəluagin, kən otəsuwin
uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkəike məpələh mehm
wir məmə in titun nol winən, o kəp.
32 Okəmə titun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən
netəmim neen kotuwin motehm rəhan tikimir nian in əpəh
isəu əh, kən okotətapəh o nəmələinuən.
33 Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh
motehm wir nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit
təsapəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmenən
məmə otuwa mol rəhak lan etəmim."
34 "Nian etəmim kit takiəh nien, kən nipəti nien in təwir o
nawirən nagwənən. Məto nian kinawir rəkis nagwənən lan,
kən nipatin təsəwir minən o nunən.‡

---

* **14:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisig-in Iesu, in tatəkəike metəhau rəhan min. Məto nipəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat min, məto kotəkəike molkeike pik agin Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u "fauntesen," tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkinən nimə. ‡ **14:34:** Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, "Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, kən nat tikə otol tətehen min." Məto sol rəha netəmim e nian min əh, in təmol piləh-piləh e nat pisin itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol piləh-piləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50

35 Kən okol kəsolən nat wir kit lan, kən netəmim okotərakin
əm. Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən
mitun nəghatən min u."

15

Nimaa nəghatən e sipsip
itəm təmələue
(Mat 18:10-14)

1 E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne
netəmim tepət itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlig-
in Iesu. 2 Kən Farisi min ne iəgətun min rəha Lou koatəghat rat
Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən məmə, "Suah əh,
nikin tətagien əm məmə nol təfagə rat min koatuwin ron, kən
motagwən kələh."

3 Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u
məmə,

4 "? Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiəh
təmələue, məto in nikin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip
təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip
koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin mategəs-
in itəm təmələue mətoarus-pən in otehm.

5 Kən nian in təmehm, təmiləs-ipər məhun, kən nikin
tətagien.

6 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in
min neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm
ilat məmə, 'Otuwa kotagien kələh, məto-inu emehm min rəhak
sipsip itəm təmələue.' "

7 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm
əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan
nəmegəhən kəm Uhgin, kən nagienən əpəh ilis e nego e neai o
suah əh in tepət, taprəkis-in nagienən o netəmim nainti-nain
itəm nikilat təht məmə kotətuatip məsotolən nat kit tərat itəm
okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron."*

Nimaa nəghatən e məni təmikə

8 Kən Iesu təmatig məghat min məmə, "? Okəmə pətan kit
rəhan məni ten kəmol e silfa, kən in təmikil kitiəh, kən in otol
naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pirum megəs-in wir əpəh
imə matuwin matuwin mehm.

9 Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan min neen
ne netəm kotatig motitəlau lan, matən məmə, 'Otuwa kotagien
kələh məto-inu emehm rəkis məni ilou rəhak təmikə.' "

15:2: Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10 * **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnapin nəratən tətatig e nikilat rafin.

10 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh min əm, nagienən asol e niganəmti nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwin o Uhgin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməlue

11 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu.
12 In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə min rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

13 “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwin mol-salim-in ilat, kən mos məni e nautə min un miet iməlat ikin muwin e nəptən pisin kit min isəu. Kən ikin əh, təmatərəkin rəhan məni e nolən rat min matuwin matuwin.
14 Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitan e nitən əh, kən nəumis tinatus suah un, nigin nagwənən tinikə.
15 Kən təmuwin matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahl-ipən məmə otuwin mətagwən rəhan pikəs min.
16 Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigi pikəs min, məto etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.
17 “Kən nətəligən wir tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək min rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətatig u ikin-u, otəsuwəhən kən ekimis e nəumis.
18 Oekiet u ikin-u mitəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, “Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgin ne ik.
19 Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim. Məto aun-in io ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.” ’
20 Kən təmətul maliwək minatuwin məmə otehm rəhan tata.
“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən təmasəkitun, maiu muwin miləs muətain mətagien ron.
21 Kən netin tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgin ne ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.’
22 “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Ei! Otuwin uəhai motos kot itəm in təwir maprəkis motuwa kuwin-in-pən kəm in, kən motos rig motarigin-pən e noanelmin, kən motos put ka kuwin-in-pən e nelkin,
23 kən motiləs pilik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətik,

15:18: Sam 51:4

24 məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto
roiu in tinəmegəh min. In təmələue, məto enehm min.' Kən ilat
kinoatol lafet.
25 "Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən
e nian təmatuwa minuwa iuəhkir o latuənu, kən minəto
netəmim koatol napuən min, moatol tanis.
26 Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətapəh ron məmə, '?Ei,
naka əh netəmim koatol?'
27 Kən tən-ipən kəm in məmə, 'Piam təmuwa, kən rəham tata
təmoh pilik itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa min, kən
in təsanən əm.'
28 "Kən nikin təmahmə, kən məmə, 'Okol esuwinən imə.' Kən
rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwin imə.
29 Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, 'Əplan-tu. Kəmuatig
nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmə
rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwiam kit ne. ?Məto tahro,
tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e
nəni, məmə ekol nagwənən lan itimat io min neen.
30 Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən
nipitan min lan rəha suatip, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən
nakətul matoh pilik tasis-asis matol lafet lan rəhan.'
31 "Kən rəhan tata tən-ipən məmə, 'Nətik. Nian rafin kilau
min ik kətuatig, kən natimnat rafin rəhak in rəham.
32 Məto tətuatip əm məmə okotol lafet u motagien, məto-
inu piam u tahmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in
tinəmegəh min. In təmikə, məto roiu kinotehm min.' "

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Suah kit
rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o
rəhan iolwək min. Kən rəhan iolwək min neen kəmotuwa
moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə, moatən
məmə, 'Ei, suah əh tatərəkin rəham natimnat.'
2 Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, '?Ei,
nəghatən naka min u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə
nakos rafin nəghatən min rəha wək rəham muwa, məto-inu
roiu ekahl-iarəp ik e wək.'
3 "Kən etəm-iasol əh təmuwin matətəlig-in məmə, 'Awe.
Rəhak iərəmərə tolkeike məmə otərakin io e rəhak wək u-roiu.
?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmə ekel nisip
mos məni ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən məni o netəmim.
4 !Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim
okotit io motuwin iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak
iərəmərə otərakin io e rəhak wək.'

15:24: Efes 2:1,5

5 “Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm
iərəmərə kotuwa ron kitiəh kitiəh. Kən təmən-ipən kəm itəm
təmaupən muwa məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’
6 Kən suah əh təmən məmə, ‘Eməmik tram rəha oel o noahən
ilat wan-hanrit.’* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, ‘Inu ma
pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti
tram əm e rəham pepe.’
7 “Kən təmən-ipən kəm suah kit min məmə, ‘?Ik nəmol kaon
e naka?’ Kən in təmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən
etəm-iasol təmə, ‘Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm
eit-hanrit pak wit.’
8 “Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm
təmatol tərat kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha
neiueiuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun
məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən min
rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat min, taprəkis-in
nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†
9 “Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni
rəha nətueintən məmə ilat okotuwa iolitəmat min. Kən nian
məni rəha nətueintən otikə, kən Uhgin otos itəmat muwin əpəh
e nego e neai itəm otətatig lilin.
10 “Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit,
kən nəkitun məmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən
okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e
nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e
nat itəm iahgin.
11 ?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni
rəha nətueintən u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos
nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgin?
12 Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah
kit min, kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh min kəm
itəmat rəhatəmat atip natimnat məto-inu, katəplan məmə
onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.
13 “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol
kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit
mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən
slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm.”
14 Farisi min kotolkeike pik məni, kən nian kəmotəto
nəghatən min u, kən kəmotalah-əsan e Iesu.
15 Məto in təmən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkoatol nolən
min itəm koatol netəmim koatən məmə nəkotətuatip. Məto
Uhgin titun nikitəmat məmə kotərat. Iatən nəhlan məto-inu

---

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgin tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgin.
16:10: Luk 19:17-26 **16:13:** Mat 6:24

nat naka itəm netəmim koatiləs-ipər məmə in nat keike, məto e niganəmti Uhgin in nat əpnapin əm."

16 Kən in təmatəkəike matən məmə, "Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, kən netəmim rafin kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.

17 Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol min mətoaruspən in əkəku agin. Lou otətatig taprəkis-in neai ne nətueintən.

18 "Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit min mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətakləh-in pətan rəha suah pisin kit."

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

19 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgui-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min.

20 Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirafin nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu.

21 In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərat min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

22 "Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisiaiian. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim.

23 Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin.

24 Kən təmaun-in əfəməh məmə, '! Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, məto-inu iatəto nahməən asol e nigəm ukin-u roiu.'

25 "Məto Epraham təmə, 'Nətik, nikim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nahməən tepət e nipətin. Məto roiu əh, in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahməən tepət e nipətim.

26 Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tatoor kitat, ik un, kən itimat u. Okəmə itimat kit tolkeike məmə otimnə mehm ik, məto okol təsimnəən. Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa mehm itimat, məto okol təsuwamən.'

16:15: Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13 **16:17:** Mat 5:18 **16:18:** Mat 19:1-12; Mak 10:1-12

27 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak,
28 məto-inu piak faif əh-ikin. Təwir məmə in otuwin məghat mem əskasik ilat məmə okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukin-u itəm iatəto nahməən asol agin ikin.’
29 “Məto Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgin tətatig. Pəs piam min okotəto nəghatən min əh.’
30 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Məto okəmə suah kit otəmegəh min e nimisən otuwin məghat kəm ilat, kən nipahrienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəligən kən motapəs təfagə rat min rəhalat.’
31 “Kən Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgin, kən in nat əpnapin okəmə suah kit təmegəh pap e nimisən kən muwin matəghat kəm ilat, məto okol kəsotən minən nipahrienən lan.’ ”

17

Oatəto itəmat
(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, “Nipahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərat min itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat okotuwa. ! Məto nahməən asol tatuwin o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatip rəha nos-ipən-os-ipənən!
2 Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku, məmə otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgin otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim.
3 Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wir rəhatəmat nəmegəhən.

“Okəmə piam tatol təfagə tərat kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e niganəmtin, kən okəmə tatəuhlin rəhan nətəligən, kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatig e nikim.

4 Kən nat əpnapin in tatol təfagə rat kəm ik mau sepin e nian kitiəh, kən muwa mau sepin mən-ipinə kəm ik məmə, ‘Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən mapəs rəhak təfagə rat,’ kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat min, kən məsosən tatig e nikim.”*

5 Kən aposol min kəmotətapəh o Iərəmərə məmə, “Ol rəhatimat nahatətəən təskasik təhmin min.”

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nipəti nəghatən əh təsənən məmə kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepin əm, məto kotəkəike motaluin namnun tikə.

6 Kən Iərəmərə təmən məmə, “Nat əpnapin okəmə rəhatəmat
nahatətəən in təkəku agin əm tahmen e nimismisi nimək!əkil,
kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin məmə, ‘Euw atip ik, kən
muwin miwig-pən itəhəi,’ kən nig u otol nəwiatəmat.†
7 “Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətasum, o in tatehm
sipsip min, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nikitəmat təht məmə
etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun
nagwənən əh’? !Kəp!
8 Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin mol nigak
nagwənən, kən uwin muwin e rəham napən təwir, kən mos-ipa
nigak nagwənən ne nimək nənimən. Nian nəmol rafin rəham
wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənim.’
9 ?Kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm
rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp!
10 Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgin.
Nian nəmotol rəkis natimnat rafin itəm Uhgin təmən kəm
itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm
məmə, ‘Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat təsahmenən
o nənwiwiən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike
moatol.’ ”

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

11 Nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, in təmaliwək
muwin-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili.
12 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm
nimisən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsin,
13 kən motaun-in məmə, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itimat!”
14 Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Onəkotuwin o pris məmə in otehm nipətitəmat.”‡ Kən nian
ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwir, nimisən təmikə.
15 Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tinikə, kən
in təməuhlin mitəlig-pən o Iesu, matən əfəməh məmə, “!
Iatənwiwi Uhgin! !Iatənwiwi Uhgin!”
16 Kən in təmeiuaiu e nelki Iesu misin nulin nipinəgin tatek
nisip, kən matən kəm Iesu məmə nikin tətagien məmə in təmol-
wir rəhan nimisən. Kən suah u in etəm Sameria.§
17 Kən Iesu təmən məmə, “?Emol-wir netəm ten maruətuəh-
in rəkis rəhalat nimisən, o kəp? ?Məto nain hiə?

---

† **17:6:** E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nikuti mastat u in natiəkəku agin, ne nig kit itəm nəukətin təmeiuaiu agin, nərgin u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21 **17:13:** Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nimisən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkimik. Nian nimisən təmikə, in təike muwin mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nimisən tikə ne namkimikən tikə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwin motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wir ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 § **17:16:** Netəm Isrel koatetəhau netəm Sameria. Afin nipətin e tiksonari.

18 ? Suah u in iapispis əm, məto in pisin əm təmitəlig-pa
matənwiwi Uhgin?"
19 Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, "Ətul maliwək
matuwin. Rəham nahatətəən təmol-wir ik."

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 24:23-28, 36-41)

20 Nian kit, Farisi min kəmotətapəh o Iesu məmə, "?Onəghan
nərəmərəən rəha Uhgin otuwa?" Kən in təmən-ipən kəm ilat
məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin otəsuwamən məmə netəmim
okotehm e niganəmtilat.
21 Kən etəmim tikə itəm otən məmə, '!Asi-pa mehm, in huə!'
o '!Asipən mehm, in əpəh!' məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin
tinuwa rəkis mətatig e nikitəmat."
22 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Nian min
koatuwa itəm itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian
min rəha Nəti Etəmim, məto okol nəkəsotehmən.
23 Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, '!Asi-pa, in huə!'
o '!Asipən, in əpəh!' Məto əsotuwinən motətəu-pən ilat,
24 məto-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-
pən e nipitən itəm tatipit kən mətasiəgəpin neai e nikalin kit
mətoarus-pən nikalin kit min, kən netəmim rafin koatəplan
motitun.
25 Məto aupən, io ekəkəike məto nahməən tepət, kən netəm
kotatig roiu, ilat okotəuhlin məntaalat motapəs io.
26 "E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm
e nian rəha suah əh Noah aupən, itəm netəmim kəmoatol
natimnat min məsotitunən məmə Uhgin otol nat kit lan.
27 E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənim, moatol
marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat,
mətoarus-pa nian itəm Noah tinuwin imə e nipəgnoa nego
asol rəhan. Kən nuhuən təməfik naruəh asol təmuwa maiu
əlimin rafin netəmim itəm kəsotuwinən e nego.
28 "In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim
kəmotagwən, moatənim, moatol-salim-in natimnat min,
moatos-nəmtim natimnat min, moatasum, moatiləkin nimə
min, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat.
29 Məto e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nigəm
ne kəpiel min itəm koatuəp kəmotisi-pər e neai motoamnu ilat
rafin əpəh e taon.
30 "Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa min lan
kən Uhgin otol əp io kəm netəmim.
31 E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs
in otagim məsuwin minən imə məmə in otos rəhan natimnat,
kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otagim məsuwa
minən latuənu.

17:23: Mak 13:21; Luk 21:8 **17:28:** Jen 18:20; 19:25 **17:31:** Mat 24:17-18

32 !Onəkəsotaluinən pətaguihl rəha Lot!
33 Etəm tolkeike məmə in otaskəlim rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm tətapəs natimnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilin.
34 Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuapil e pet kitiəh əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.
35-36 Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit."*
37 Kən rəhan iolwək min kəmotən-ipən kəm in məmə, "? Iərəmərə, onəkuwa hiə?"
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig ilis moteiuaiu moatər itəhəi, kən nəkotitun məmə nəm min əh-ikin əh."†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlimis kit itəm tətasək o nasituən
1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nikilat otatite.
2 In təmən məmə, "Latuənu kit, ien kit əh-ikin rəha nələhəuən nəghatən min. Kən təsisiai-inən Uhgin, kən təsisiai-in minən netəmim.
3 Kən e latuənu əh, nəutahlimis kit əh-ikin, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, 'Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikimir tatol kəm io.'
4 Məto ien təməsuwinən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wir nəratən əh rəha nəutahlimis. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwin matuwin, kən ien tinatətəlig-in məmə, 'Nat əpnapin esisiai-inən Uhgin, kən məsisiai-in minən netəmim,
5 məto pətan əh tatən nat kitiəh mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwin matuwin. Io ekəkəike muwin mən wir rəhan nəratən kən mələhəu nəwirən. Okəmə ekapəs, kən in otatuwa ron io matuwin matuwin kən ekəpou in.' "
6 Kən nian Iərəmərə təmuəh rəkis nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə, "Otətəlig-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərat təhmin.
7 ?Məto tahro e Uhgin? In təmitəpun rəhan min netəmim, kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauiəgən min ne lapin min rafin. ?Kən nikitəmat təht məmə in otən-ipən kəm

---

17:32: Jen 19:26 **17:33:** Luk 9:24 * **17:35-36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən min u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa min, netəmim rafin okotəplan ikin Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatip rəha Iesu tatən məmə, "Tahmen e nat megəh təmamis mətaməhl, kən kuweria min kotuwa katon kələh." **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən’? Kəp. ?Kən nɨkitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan mɨn?
8 Iatən kəm itəmat məmə nɨpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan mɨn, kən mol-wɨr rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etəmim oekɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən, oekehm netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgɨn, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takɨs

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nɨkilat tatəht məmə ilat kotətuatɨp taprəkɨs-in netəmim rafin, kən motasɨl-iəhau-in netəmim rafin.
10 In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takɨs.
11 Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgɨn, məto nɨpahrienən tatən atɨp in, matən məmə, ‘Uhgɨn, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pɨsɨn lak, inəh io mɨn neen kotolkeike pɨk məni kən moateiuə məmə kotaklәh-in, kən moatol tərat, kən motaklәh-in pətan rəha etəm pɨsɨn. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takɨs.
12 Nian kəiu e wik kitiəh, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natɨmnat ten, ekatos-irəkɨs kitiəh matos-ipɨnə kəm ik.’
13 “Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takɨs, in tatətul-pən isəu, kən mətaulɨs məsasɨpərən e neai məfak. Kən nɨkin tatɨtəgɨt mətasək mətaht manɨkɨləhan matən məmə, ‘Uhgɨn, io etəm tərat. !Asəkitun io!’ ”
14 Kən Iesu təmə, “Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlɨg-pən latuənu, etəm rəha takɨs, rəhan nəmegəhən in otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto Farisi təsol mihinən, məto-inu etəmim itəm tatɨləs-ipər atɨp in, Uhgɨn otɨləs-iəhau, məto etəmim itəm tatos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər.”

Nɨsualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Kən netəmim neen kəmotəmɨk rəhalat nɨsualkələh mətmətɨg motuwa kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmɨn elat kən məfak olat. Məto nian rəhan mɨn netəmim kəmotehm ilat, kən kəmotən-iəhau ilat.
16 Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nɨsualkələh mɨn un oko-tuwa ron, kən təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Əsotahtosɨg-inən nɨsualkələh məmə okəsotuwamən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn in rəha netəmim itəm kotahmen e nɨsualkələh mɨn u.
17 Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən in təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən.”

18:12: Aes 58:1-4; Mat 23:23 **18:13:** Sam 51:1 **18:14:** Mat 23:12 **18:17:** Mat 18:3

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, ik
etəm təwir. ?Oekol naka məmə ekos nəmegəhən lilin?"
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nakatən kəm
io məmə io etəm təwir? Suah kit tikə in etəm təwir, məto Uhgin
əm in təwir.
20 Ik nəkitun nəghatən min e Lou rəha Uhgin koatən məmə,
'Əsakləh-inən pətan pisin, əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən
natimnat, əseiueiuəən e kot, isiai-in rəham mama ne tata.' "
21 Kən suah u təmən məmə, "Natimnat rafin u, io emol rafin
ilat, nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu."
22 Nian Iesu təməto nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə,
"Nat kitiəh əm əh-ikin itəm ik nəməsolən əh. Uwin mol-salim-
in nautə rafin rəham, kən mos məni lan muwin mos-ipən kəm
ian-rat min, kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai.
Kən wa, muarisig-in io məmə ik rəhak etəmim."
23 Məto nian təməto nəghatən min əh, nikin təməpou məto-
inu rəhan nautə tepət.
24 Kən Iesu təmasipən məplan, təmən məmə, "! Awi, tiəkis
pik o etəm rəhan nautə tepət məmə in otuwin matig ahgin
nərəmərəən rəha Uhgin!
25 Tiəkis məmə kau otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik
məmə etəm rəhan nautə tepət otuwin matig ahgin nərəmərəən
rəha Uhgin."*
26 Kən netəm kəmotəto nəghatən əh kəmotən məmə, "?
Okəmə in tiəkis o etəm rəhan nautə tepət, məto pah əh in
tahmen məmə otos nəmegəhən əh?"
27 Məto in təmən məmə, "Natimnat itəm tiəkis, ko netəmim
kəsotolən, məto Uhgin in titun nolən."
28 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Məto tahro etimat?
Emotapəs rafin rəhatimat natimnat kən moatuwa məmə eko-
tuarisig-in ik."
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iatən pahrien kəm
itəmat məmə, etəm təmapəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian
min, o rəhan tata ne mama, o rəhan nisualkələh məto-inu in
tatətəu-pən nərəmərəən rəha Uhgin,
30 kən e nətueintən u, in otos natimnat tepət nəhlan taprəkis-
in ilat min u təmapəs ilat, kən uarisig, in otos min nəmegəhən
lilin."

Iesu təmən-iarəp min
rəhan nimisən
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

18:18: Luk 10:25 **18:20:** Eks 20:12; Dut 5:16-20 * **18:25:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Tiəkis məmə kamel otuwin-pən e nipəg nitel." Kamel in nat megəh asol taprəkis-in kau.

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə
okotiet e nimanin netəmim motuwa kitiəh kuəfimin ilat min,
kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlig-tu. Roiu koatuwin
əpəh ilis Jerusalem, kən natimnat min itəm ien min rəha
Uhgin aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol
nipahrienən.
32 Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmi Iaihluə min,
kən netəmim okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol
naulisən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nipətik.
33 Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kisil lan,
oekəmegəh min."
34 Məto kəsotitunən rəhan nəghatən min. In tahmen-pən
e nəghatən itəm nipətin tatəhluaig, kən kəsotitunən nipəti
nəghatən min əh.

Iesu təmol-wir
iganəmtin əpis kit
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Nian Iesu tatuwa iuəhkir o taon əh Jeriko, iganəmtin əpis
kit əh-ikin tatəpələh e nikali suatip. Nian rafin in tateasiə-in
məni o netəmim.
36 Kən nian iganəmtin əpis təməto məmə netəmim tepət
kotaliwək e suatip, kən in təmətapəh məmə, "?Naka əh katol?"
37 Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, "Iesu əpəh, etəm
Nasaret, tətaliwək e suatip."
38 Kən təmagət əfəməh məmə, "! Iesu! ! Mipi Kig Tefit! !
Asəkitun io!"
39 Kən netəm min u koataliwək motaupən-in Iesu,
kəmotagət lan, moatən məmə, "! Əsagətən!" Məto in təmagət
əfəməh məsin min məmə, "!Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!"
40 Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotiləs mo-
tuwa. Kən nian kəmotiləs motuwa iuəhkir, Iesu təmətapəh ron
məmə,
41 "? Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?" Kən in
təmən məmə, "Iərəmərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat."
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Aiir mehm nat.
Rəham nahatətəən təmol-wir niganəmtim."
43 Kən roiu agin-əh min əm, təmaiir minatehm nat, kən
minatuarisig-in Iesu, matənwiwi Uhgin. Kən nian netəmim
rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgin.

19

Iesu ne Sakias

1 Kən Iesu təmaliwək muwin imə e taon u Jeriko matuwin
məmə otiet-arəpən e nəwtain məsin. 2 Kən e taon əh, suah kit

18:31: Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

əh-ikɨn, nərgɨn u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takɨs, kən rəhan nautə tepət.
3 Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah,
məto təruru nəplanən məto-inu in natiəkuəkɨr, kən netəmim
koatətulosɨg-in.
4 Kən in təmaiu aupən muwɨn maiu e nɨg kit, nərgɨn u sikamo,
məmə otɨtun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikɨn.
5 Kən nian Iesu təmuwa ətuatɨp əh in ikɨn, təmasɨpər məplan,
kən mən-ipən kəm in məmə, "Sakias. Eiuaiu uəhai, məto-inu
roiu ekəkəike muwɨn matɨg əpəh e rəham nimə."
6 Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh
iman ikɨn imə, kən nɨkin təmagien.
7 Məto nian netəmim kəmotəplan natɨmnat mɨn əh, kən
koatasiwən-in nolən mɨn əh moatən nɨkalɨ Iesu məmə, "Suah
əh tatuwɨn e nimə rəha iol təfagə rat."
8 Kən nian kɨnotuwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Sakias, in
tətul mən-ipən məmə, "Iərəmərə, atətəlig-in-tu. Oekoor rəhak
natɨmnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-
rat mɨn. Kən natɨmnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpɨn
mau kuwɨt."
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu Uhgɨn tɨnosmegəh
rəkɨs ik ne rəham mɨn, məto-inu ik mɨn, nəmahatətə e Uhgɨn,
kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham.
10 Kən io, Nətɨ Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim
itəm koatəlue, kən mosmegəh ilat."

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iərəmərə rəhalat

11 Nian netəmim koatətəlig-in Iesu, in təmatəkəike matuəh
nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu in tɨnatuwa iuəhkɨr o
Jerusalem, kən nɨkilat təht məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn
otəsuwəhən tuwa.
12 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm-iasol kit tolkeike
məmə in otuwɨn isəu məplan kig asol agɨn məmə kig asol otɨləs-
ipər in mol kig lan əpəh iman ikɨn, kən otəpanɨtəlig-pa mɨn.
13 Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh
kitiəh kəm ilat.* Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat
onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mətoarus-pən
io ekɨtəlig-pa mɨn.'
14 "Məto ilat əpəh iman ikɨn koatetəhau suah əh, kən motahl-
ipən nəghatən kəm kig asol agɨn məmə, 'Itɨmat esotolkeikeən
məmə suah u otərəmərə etɨmat.'

19:7: Luk 15:2 **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7 **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31
19:10: Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15 * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrɨt-taosan vatu.

15 Məto kəmiləs-ipər in kol kig lan, kən in təmitəlig-pa min.
Kən in təmaun-in rəhan iolwək min itəm təmoor rəhan məni
kəm ilat. In tolkeike məmə otitun məmə ilat kəmotol win e
məni naka nian in təmətatig əpəh isəu.
16 "Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə,
'Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win
e məni ten min.'
17 Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik iolwək
təwir, nəmol wək itəm in təwir. Məto-inu nəmol wək təwir o
nehm wirən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in min ik
məmə onakərəmərə taon ilat ten.'
18 "Kən etəm tatuarisig lan təmuwa mən-ipən məmə,
'Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol
win e məni faif min.'
19 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik onakərəmərə
e taon ilat faif.'
20 "Kən iolwək kit min təmuwa mən-ipən kəm in məmə,
'Iərəmərə, inu rəham məni. Eməlis ətain e napən, kən
məhluaig-in wir,
21 məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkis. Nakatos
natimnat itəm kəsənəmə rəham, kən matəuləк e nasumən min
itəm ik nəməsəfeən ilat.'
22 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, '!Ik iolwək rat!
Nəghatən əm rəham tatəgətun məmə nəmol tərat agin. Ninitun
rəkis məmə io etəm-iəkis, kən iakatos natimnat itəm kəsənəmə
rəhak, kən iatəuləк e nasumən min itəm eməsəfeən ilat.
23 ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwin məlәhəu-pən e pag,
kən nian ekitəlig lan, ekitun nosən rəhak məni ilau profit
rəhan?'
24 "Kən təmən-ipən kəm rəhan min əh məmə, 'Otos-irəkis
rəhan məni, kən motos-ipən kəm suah u rəhan məni ten.'
25 "Kən ilat kəmotən məmə, '!Iərəmərə, təsətuatipən məto-inu
rəhan məni ten rəkis!'
26 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən kəm
itəmat məmə, etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən min
neen min. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan
natimnat rafin.
27 Kən roiu, rəhak tikimir min itəm kəməsotolkeikeən məmə
ekuwa kig rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu
ilat e niganəmtək.' "

Iesu təmuwin Jerusalem
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;
Jon 12:12-19)

28 Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək
maupən matuwin Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in.

19:17: Luk 16:10 **19:26:** Mat 13:12; Luk 8:18

29 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o latuənu mil u kəiu, Petfas ne
Petani e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan
mil etəmim kəiu məmə,
30 "Ian əpəh latuənu itəm kotɨsɨ-pən ikɨn. Ikɨn əh, onakuehm
nətɨ togki kit itəm kəsasuəən əh lan. Iakɨs nol lan muasɨg muea
ikɨn-u.
31 Kən okəmə suah kit tətapəh otəmlau məmə, '?Nakətiakɨs
togki o naka?' kən onəkuən-ipən kəm in məmə, 'Iərəmərə
rəhatat, in tolkeike məmə otol nat kit lan.' "
32 Kən kəmian muehm natɨmnat rafin tol əm məmə inu Iesu
təmən mihin ne.
33 Kən nian kəmətiakɨs nətɨ togki, kən netəmim mɨn rəha
togki kəmotətapəh olau məmə, "! Ei! ?Nətiakɨs nətɨ togki o
naka?"
34 Kən ilau kəmuən-ipən məmə, "Kəp. Iərəmərə tolkeike
məmə otol nat kit lan."
35 Kən kəmuasɨg muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot
muəfətain məntaa nətɨ togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə
e nətɨ togki.
36 Nian təmasuə lan mɨnatuwɨn, kən rəhan netəmim ko-
tapeg rəhalat mɨn kot motəpen-pən e suatɨp.
37 Nian Iesu tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem mətasuə e togki
mateiuaiu e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən netəmim rafin rəhan
nɨkilat tətagien, kən mɨnətuoun moatənwiwi Uhgɨn motagət
əfəməh o nat pɨspɨs mɨn itəm kəmoatehm in təmatol.
38 Kən koatən məmə,
"!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Pəs nəməlinuən tətatɨg əpəh e nego e neai, kən əpəh ilɨs ilɨs agɨn
e nego e neai, katɨləs-ipər nərgɨ Iərəmərə Uhgɨn!"
39 Kən Farisi mɨn neen itəm kəmotatɨg əh-ikɨn kəmotən-ipən
kəm in məmə, "Iəgətun. Ən-iəhau rəham mɨn netəmim məmə
okotakəm nohlɨlat."
40 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə netəm mɨn u
kəsotagətən, kən kəpiel mɨn u, ilat okotagət əfəməh."

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

41 Kən nian Iesu təmuwa iuəhkɨr təmehm taon əh Jerusalem,
kən təmasək o netəm mɨn əh-ikɨn əh. 42 Kən tatən məmə, "Ei,
nat əpnapɨn nəmotapəs natɨmnat itəm tatos-ipa nəməlinuən
mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotɨtun ilat roiu əm, kən
Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat. Məto kəp. Natɨmnat mɨn əh
koatəhluaig okol nəkəsotehmən.
43 Məto e nian mɨn itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tɨkɨmɨr
mɨn okotuwa kətul kɨtəlau-in itəmat, okotel nɨməptən kətu-pər
kol əpətɨn rəhatəmat taon, kən motahtosɨg-in itəmat lan məmə
nəkəsotietən.

19:38: Sam 118:26

44 Kən ilat okotərəkin rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin nisualkələh min rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə min osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgin təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan."

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgin
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Kən Iesu təmuwin minatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgin.

46 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,' məto itəmat ninoatol tinuwa in 'nimə kit itəm iakləh min koatəhluaig ikin.' "

47 Kən uarisig lan, e nian min rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha Uhgin. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kəmotegəs-in suatip məmə okotohamnu Iesu,

48 məto kəməsotehmən suatip kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pik məmə okoatəto nəghatən min rəhan, kən nəghatən rəhan tətaskəlim wir rəhalat nətəligən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən matən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm netəmim. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in,

2 kən kəmotətapəh ron məmə, "? Ən-tu kəm itimat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ? Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgin o etəmim əm?"

3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Təwir əm. Io ekətapəh-in min nəghatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpin-pa kəm io.

4 ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgin o etəmim əm?"

5 Kən kinoatən-ən nəghatən u kəm ilat min, minoatən məmə, "Okəmə kotən məmə Uhgin təmegəhan-in, kən in otən məmə, '?Məto tahro nəkəsotənən nipahrien e Jon?'

19:44: Luk 21:6 **19:46:** Aes 56:7 **19:46:** Jer 7:11 **19:47:** Luk 21:37

6 Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-
in, kən netəm min əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat
kinotən rəkis nipahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgin."
7 Kən ilat kəmotuhalpin məmə, "Itimat esotitunən məmə pah
təmegəhan-in."
8 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən io min, ko
esənən məmə pah təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol
natimnat min u."

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep
(Mat 21:33-46; 22:15-22;
Mak 12:1-17)

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə,
"Etəm-iasol kit təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən
in təmələhəu-pən nasumən u e nelmi netəmim neen, kən ilat
okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsin
kəm in. Kən təmuwin əpəh e niməptən pisin kit matig minos
nian tepət. 10 Kən nian krep təmol noan kən kinotəmarəg,
etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwin
mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa
krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm
min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig
məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
11 Kən etəm-iasol təmahl-ipa min rəhan kit iolwək min. Kən
ilat kotaht min, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən
titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
12 Kən in tahl-ipən min kit min, kən ilat kəmoatoh katoh kos-
ipən niməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.
13 "Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, '? Ekol naka əh-
roiu? Təwir məmə ekahl-ipən nətik ətuatip itəm iakolkeike pik,
okəm-naka ilat okotisiai-in.' Kən in təmahl-ipən.
14 "Məto nian netəm min əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat
min məmə, 'Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit
nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs kotuwin motohamnu, kən
kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.'
15 Kən kəmotaskəlim motewkəkan motuwin əpəh ihluə e
nasumən, kən motoh kohamnu.
"?Kən iərəmərə otol naka kəm netəm min əh?
16 In otuwa moh netəm min əh kotimis, kən in otələhəu-pən
nasumən asol əh otuwin e nelmi netəm pisin."
Kən nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotəto nəghatən əh,
kəmotən məmə, "!Pəs okol kəsol agin-əhən nat əh!"
17 Məto Iesu təmasipən ətuatip əm olat, kən mən məmə,
"Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
'Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.'

20:9: Aes 5:1 **20:17:** Sam 118:22

"?Məto nəghatən u nipətin naka?
18 Netəmim rafin itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh,
kən okotorapitpit ilat motol nimismisin. Məto okəmə kəpiel əh
otiet maht suah kit, kən in otawtəwitə mərat agin."
19 Kən iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min kəmotitun
məmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan,
kəmoategəs-in suatip məmə okotaskəlim uəhai əm, kiləs-ipən
e kalapus, məto kinoatəgin netəmim, kən motapəs.

?Tətuatip məmə netəmim okotətou takis kəm Sisa,
o kəp?
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)
20 Kən iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min koatalkəlik wir
o Iesu, moatolkeike məmə okotətu-pən nipəgnəmtin min neen
e nəghatən kit rəhan məmə okotiləs-ipən in e nelmi etəm Rom,
kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netəmim neen məmə ilat
okotuwin motol kəut kəsuə kəm Iesu.
21 Kən kəut kəsuə min kəmotuwin motətapəh o Iesu məmə,
"Iəgətun. Itimat ekotitun natimnat min itəm nakatən ne
natimnat itəm nakəgətun netəmim lan, kotətuatip wir. Ik
onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min
kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.
Kən ik nakatəghat-in əm nipahrienən matəgətun netəmim e
suatip rəha Uhgin.
22 ?Ən-tu kəm itimat məmə, tətuatip e Lou rəhatat məmə
okotətou takis kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?"
23 Məto Iesu təmitun əm məmə koatol kəut kəsuə kəm in, kən
in təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 "Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmi pah u tətatig e məni
u? ?Kən nərgi pah u tətatig e məni u?" Kən kəmotən məmə,
"Narmi Sisa, ne nərgi Sisa."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inəh natimnat rəha
Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natimnat rəha Uhgin, os-ipən kəm
Uhgin."
26 Kən e niganəmti netəmim rafin, nəghatən min itəm
koatətapəh-in, okol kəsotiləs-iəhauən Iesu lan. Məto
narmilat təmiwig pik o nəghatən itəm Iesu təmuhalpin, kən
kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otimis kən məmegəh min?
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)
27 Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə
netəm kəmotimis, okol kəsotəmegəh minən.
28 Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə,
"Iəgətun. Moses təmətе-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah
kit otimis, kən rəhan pətaguihl tətatig məto kəməsialəsən

20:18: Aes 8:14-15 **20:20:** Luk 11:54

nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlimis un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh min okotaskəlim nərig min rəha etəm tikə.

29 "Tol nəhlan, pian ilat sepin. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig timis, məto kəsialəsən nətilau kit.

30 Pian itəm tatuarisig in, təmit min nəutahlimis un, məto in min təmimis, kən kəsialəsən nətilau kit.

31 Kən uarisig lan, pialat kit min tit min nəutahlimis un, məto təmimis min. Kən pian min əh ilat rafin sepin kəmotit pətan un, məto kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafin.

32 Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis min.

33 Inəh netəm sepin, ilat pialat min kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh min e nimisən, pətan əh in rəha pah lan?"

34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nətueintən u, nəman ne nipitan koatol marit.

35 Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgin nikin tətagien olat məmə ilat okotəmegəh min e nimisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol minən marit.

36 Ilat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən ilat nenəti Uhgin məto-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nimisən.

37 Kən kotitun məmə inu otuwa mol nipahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tatəgətun min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətaun-in Iərəmərə Uhgin məmə in 'Uhgin rəha Epraham, Uhgin rəha Aisak, ne Uhgin rəha Jekop,' nat əpnapin iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin.

38 Uhgin u, in Uhgin rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgin rəha netəm kəmotimis, məto-inu in tatehm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnapin okəmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh."*

39 Kən iəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, nəmuhalpin wir pahrien."

40 Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa (Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro netəmim koatən məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in mipi Kig Tefit rat?

42 Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Min,† Kig Tefit atip əm təmən məmə,

---

20:28: Dut 25:5 **20:37:** Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnapin nipəti etəmim təmimis, məto narmin tatəmegəh əh. † **20:42:** "Naoa rəha Napuən Min" in "Ol Sam" e Bislama Baebol

‘Iərəmərə Uhgin təmən kəm rəhak Iərəmərə Kristo məmə,
“Əpələh e nikalik matip, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiian,
43 mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e nimənan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ’‡
44 Kig Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipi Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?”

Iesu təməghat-in iəgətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Nian netəmim kəmoatətəlig, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə,
46 “Itəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəupənən nolən min rəha iəgətun min rəha Lou. Nikilat tətagien məmə okoatuwin-in napən əfəməh min rəha nausitən məmə netəmim okoatehm ilat ron. Kən nikilat tətagien nian netəmim koatos-ipər nelmilat e maket e nisiaiian kəm ilat. Kən əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kotolkeike məmə okotəpələh aupən əpəh təwir ikin. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən aupən ikin rəha nisiaiian.
47 Kən ilat koatol tərat kən motakləh-in nimə min rəha nəutahlimis min. Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron. Nalpinən rəha netəm min u in otəskasik maprəkis.”

21

Nəutahlimis kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgin
(Mak 12:41-44)

1 Kən Iesu təmatehm tatisilu wir netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən məni e pokis rəha məni əpəh e Nimə Rəha Uhgin,
2 kən in təmehm nəutahlimis kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
3 Kən Iesu təmən məmə, “Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm pətan u təmaii-pən, in taprəkis-in rəha netəmim rafin,
4 məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat əpnapin əm olat, rəhalat tepət min əh-ikin. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nagwənən, kən tikə min əh-ikin.”

---

‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u məmə, “Oekol ik ilis taprəkis-in rəham tikimir min.” **20:43:** Sam 110:1 * **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12

Nəmtətin min rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

5 Kən rəhan min neen netəmim koatəghat-in Nimə Rəha
Uhgin itəm rəhan kəpiel asol min kotəwir, ne natimnat wir
min əh imə itəm netəmim kəmotos-ipən kəm Uhgin. Kən Iesu
təmən məmə,
6 "Itəmat nakoatehm natimnat min əh, məto nian otatuwa
itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel min rəha nimə əh,
inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu."
7 Kən kəmotətapəh ron məmə, "Iəgətun. ? Natimnat min
əh onəghan kotuwa? ? Kən nəmtətin naka otəgətun məmə
otəsuwəhən natimnat min əh okotuwa?"
8 Kən Iesu tatən məmə, "Onəkotəkəike moatəto wir itəmat
məmə suah kit otəseiuə-inən itəmat, məto-inu netəmim tepət
okotuwa motən məmə, '! Io, io Kristo u!' kən neen okotən
məmə, 'Nian rəha natimnat əh tinatuwa iuəhkir.' Məto
əsotuarisig-inən ilat.
9 Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim
koatəluagin, o netəmim koatətul moatəmou ilat rəhalat
kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat min əh
okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian."
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol min neen
okotoh noanol pisin neen min, kən kapman kit otoh kapman
kit.
11 Kən namig asol min okotan, kən nəumis otan ikin
min tepət e nətueintən, kən nimisən əskasik min okotan e
nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki
netəmim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol min e neai.
12 "Məto nian natimnat min u okəsotuwamən əh, netəmim
okotaskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən motiləs itəmat kan
əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən
onakoatətul e niganəmti kig min ne netəm-iasol min rəha
kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nipahrien
lak.
13 Inəh nian ətuatip məmə nakotən-iarəp namnusən təwir
kəm ilat.
14 Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm
onəkotən kəm ilat,
15 məto-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatip kəm itəmat kən
mos-ipinə nenatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən
təsanən, kən rəhatəmat tikimir min okol kəsotuhalpinən, kən
okol kəsotənən məmə nakoateiuə.
16 Kən rəhatəmat tata ne mama min, ne piatəmat min, ne
rəhatəmat noanol min, ne iolitəmat min okotiləs-ipən itəmat e
nelmi tikimir min. Kən okotohamnu itəmat neen.

21:6: Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22

17 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək.
18 Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən.
19 Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis min itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.
20 "Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin agin taon əh Jerusalem.
21 Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim motuwin motəhluaig əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh, onakəsotuwin minən əh imə e taon əh,
22 məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgin otol nalpinən lan kəm netəm koatol nolən tərat, kən mol əp nəghatən itəm kəməte-pən e naoa rəhan tuwa mol nipahrienən.
23 Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikin, ne itəm min u koatapinahin nisualkələh, məto-inu nəratən asol otuwa e nətueintən, kən nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin otuwin kəm netəmim rafin rəha Isrel.
24 Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimir min kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwin ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min rəhalat. Kən Iaihluə min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-iəhau netəmim ikin itəm koatatig əh, motərəmərə elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun.†
25 "Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən ikin-u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərkərikən rəha nitəhəi ne peau-peau asol min.
26 Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nəratən asol min itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgin otəloal-əloal elat.
27 Kən e nian əh, okotehm Nəti Etəmim tateiuaiu e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan.
28 Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa katol nipahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat."
29 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, "Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min.
30 Okəmə kotalpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə in nian rəha nasumən.

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7

31 E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan, onəkotitun məmə otəsuwəhən, nərəmərəən rəha Uhgin tuwa.
32 "Nipahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsikəən mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nipahrienən.
33 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən."
34 Kən Iesu tatən məmə, "Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat,
35 məto-inu nian əh otuwa miləs netəmim rafin rəha nətueintən.
36 Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etəmim otagien otəmat nian onəkotətul e niganəmtin."
37 Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən lapin min in tiet muwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin.
38 Kən nian min rafin laulaugin agin, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgin.

22

Jutas təmol-salim-in Iesu
(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

1 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinatuwa iuəhkir, kən in tinətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən.
2 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatip məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netəmim məmə, kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.
3 "Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu.
4 Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol min ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgin, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat.
5 Kən nikilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm in.
6 Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netəmim okotikə lan.

‡ **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwin muwin isəu. **22:3:** Jon 13:2,27

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

7 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinuwa, kən e nian əh, netəmim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

8 Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ian kən mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwin motagwən ikin."

9 Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "? Nakolkeike məmə itimlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?"

10 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuet-arəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisig-in məhaluwin e nimə kit itəm otuwin ikin.

11 Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, '? Iəgətun təmahl-ipa itimlau məmə ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan min netəmim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?'

12 Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kinəlin wir rəkis natimnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin."

13 Kən kəmian muehm natimnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan min

14 Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwin məpələh e tepil ilat rəhan aposol min.

15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otəsuwəhən, okol nahmään kəm io. Məto nikik tinolkeike pik məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

16 Iakolkeike pik məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən minən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nipəti lafet u tuwa mol nipahrienən lan e nərəmərəən rəha Uhgin."

17 Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgin, kən mən məmə, "Otos itəmat rafin, kən motənim,

18 məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənimən wain mətoarus-pən nian natimnat rafin kotatig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin."

19 Kən təmos piret mən tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netəmim, kən mən məmə, "Inu nipətik itəm iakatos-ipinə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nikitəmat tatəht io."

22:7: Eks 12:1-27

20 Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkis, Iesu təmos kap wain kən təmən məmə, “Kap wain u in nitak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkisən wi rəha nasituən rəha Uhgin kəm netəmim.
21 Məto onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukin-u kotagwən kitat min e tepil, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak min tikimir.
22 Io Nəti Etəmim oekəkəike mimis məmə inu Uhgin təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən asol tatuwin o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tikimir min!”
23 Kən kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”
24 Kən nat kit min, ilat kinoatol nikilat min məmə pah u in ilis pik taprəkis-in ilat.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig min rəha nətueintən u koatərəmərə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atip ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’
26 Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilis, in otiləs-iəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit.
27 ? Pah u in ilis pik, etəmim itəm tətagwən e tepil, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun məmə etəm tətagwən e tepil in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.
28 “Itəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkir ron io e nian ekətatig e nian əskasik min.
29 Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatiləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io min iatiləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig min,
30 məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat min onəkotəpələh e jea min rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol min tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatərəmərə elat.”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tinətapəh rəkis o Uhgin məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətəən in təskasik lak o kəp.
32 Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham nahatətəən otəsatiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham nətəligən tatitəlig-pa min, ik onakəkəike mol nətəligən rəha piam min okotəskasik.”

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 **22:24:** Luk 9:46 **22:25:** Mat 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27:** Jon 13:12-15 **22:30:** Mat 19:28 **22:32:** Jon 17:15

33 Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. Iatətul matip məmə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mimis kilau min ik.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapin huə, nian mənig otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən məni e paos, ne kətim, ne put. ? Tahro? ?Rəhatəmat natimnat təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”
36 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan məni e paos o kətim, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluagɨnən, pəs otol-salim-in rəhan kot mos-nəmti rəhan kit.
37 Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nipahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nikilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkin Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nipahrienən əh-roiu.”
38 Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəmərə, əplan-tu. Naip rəha nəluagɨnən kəiu əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

Iesu təmuwin matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif (Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Kən Iesu təmiet e taon muwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif tahmen-pən əm məmə in tatol mihin e nian rafin, kən rəhan min netəmim koatətəu-pən.
40 Kən nian in təmuwin mətoarus-pən əh-ikin əh, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”
41 Kən in təmaliwək mapəs ilat muwin məsin, kən misin nulan matəfak matən məmə,
42 “Tata, okəmə nikim tagien, awi, os-irəkis nahməən min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”
43 Kən nagelo kit təmisi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu.
44 Kən məto-inu nikin titahmə pik, kən rəhan nətəligən tinatol wək pik, kən təməfak əskasik pik, kən noəh təmaiu lan məhl matəht nisip tahmen e nita.*

22:34: Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 **22:35:** Luk 9:3; 10:4 **22:37:** Aes 53:12 * **22:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tikə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təməte ves 43-44, məto suah kit min itəm təməte kopi kit rəha naoa u.

45 Nian təməfak rəkis, in təmətul mitəlig-pən məmə otehm
rəhan min netəmim, kən təməplan ilat kinotapil rəkis.
Kinotəpou məto-inu nikilat titahmə.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro nakotapil? Otaiir
motəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol
rəhatəmat nahatətəən otatite lak."

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa kiləs
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat əh, nimanin netəmim kəmotiet-
arəpa ikin əh, kən suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef
rəha Iesu, in təmit ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkir məmə
otatuilim e Iesu.
48 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "? Jutas, io Nəti
Etəmim, məto tahro nəmuwa məmə onəkatuilim-pa lak kən e
nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimir min?"
49 Kən nian netəmim min rəha Iesu kinotehm natimnat min
əh minotitun məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə,
"?Iərəmərə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?"
50 Kən ilat kit təmoahin naip təte-rəkis matəlgin matip rəha
slef rəha pris asol agin.
51 Məto Iesu təmə, "! Ei! ! Nahmen, otapəs əm!" Kən in
təmələhəu-pən nelmin e matəlgi suah u, kən mol-wir min.
52 Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min
rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgin, ne etəm-iasol min rəha
noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu. In
təmən məmə, "? Tahro, nəman? ? Nikitəmat təht məmə io
emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io io-
hamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən
ne nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlim?
53 ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgin,
məto tahro nəsotaskəlimən io? Məto roiu əh, in nian ətuatip
rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tatərəmərə."

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-
27)

54 Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwin e
latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita tuarisig-in ilat məto
təsuwinən iuəhkir olat.
55 Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol
agin, kən motəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh
ilat min.
56 Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa
mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm

22:54: Mak 14:53-54

tətasiəgəpin in, kən niganəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan."
57 Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, "Esitunən suah un nakatən."
58 Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, "Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan." Məto Pita təmə, "Ei, sənəmə io etəmim rəhan."
59 Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwin rəkis, kən suah kit təməghat əskasik kəm ilat məmə, "!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!"
60 Məto Pita təmə, "! Ei! ! Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!" Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimnən.
61 Kən Iərəmərə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin təməht nəghatən rəha Iərəmərə itəm təmən lan məmə, "O lapin əm u, nian mənig otəsimnənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io."
62 Kən Pita təmiet muwin ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan e Iesu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63 Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh.
64 Kən kəmotəlis ətain niganəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, "!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?"
65 Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkin in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

66 Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimin e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu motuwa tətul e niganəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh ron məmə,
67 "Okəmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat." Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsotənən nipahrienən lak.
68 Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhalpinən.
69 Məto tətuoun roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən, inəh e nikali Uhgin matip, Uhgin u itəm rəhan nəsanənən iahgin."
70 Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, "?Tahro? ?Ik Nəti Uhgin?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nakoatən məmə io u inu."

22:67: Jon 3:12 **22:69:** Wək 7:56

71 Kən kotən məmə, "? Tahro kitat koateam-in nəghatən
kit min məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kinotəto ətuatip
nəghatən əh e nohlin."

23

Iesu təmətul e
niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Jon 18:28-38)

1 Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu mo-
tuwin kəm Pailat.
2 Kən moatən-iarəp nipəgnəmtin min itəm otoh Iesu məmə,
"Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim min, kən mol
ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimir
ilat kapman rəha Rom, mətahtosig-in itimat məmə esotətouən
takis kəm Sisa itəm tatərəmərə e niməptən u. Kən in matən-
iarəp məmə in Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa məmə in kig kit."
3 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, "? Tahro? ? Ik kig rəha
netəm Isrel?" Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəmən
mihin."
4 Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol min ne netəmim rafin
məmə, "Esehmən nipəgnəmtin kit ne, itəm tatən məmə suah u
təmərəkin lou."
5 Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, "Kəp. Məto suah
u tətan əpnapin matəgətun netəmim rafin ikin min əh Jutia
təmətuoun əpəh Kalili muwa mətoarus-pa ukin-u, kən mol
nətəligən rəha netəmim koatəlue motalməl."
6 Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh məmə, "?
Tahro? ? Suah u in etəm Kalili?"
7 Kən nian təməto məmə Iesu təmiet ikin əh itəm Herot An-
tipas tatərəmərə ikin, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwin mehm
Herot, məto-inu e nian əh, Herot min in tətatig Jerusalem.

Iesu təmətul e niganəmti Herot Antipas

8 Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nikin təmagien pik,
məto-inu nuwəh məsin in təmolkeike məmə otehm. Herot
təmatəto əm namnusən rəhan, kən in təmolkeike pik məmə in
otehm Iesu otol nat pispis kit.
9 Kən o natimnat min u, Herot Antipas təmətapəh-in
nəghatən min tepət kəm Iesu, məto Iesu təməpnapin əm
məsuhalpinən rəhan nəghatən.
10 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotətul
motəghat əskasik e nipəgnəmtin min rəhalat moatoh Iesu lan.
11 Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan min mopael
kotagət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-
ipən kəm rəhan mopael min məmə okotuwin-in-pən kot wir
kit rəha kig kəm in, kən motit motuwin min kəm Pailat.

23:7: Luk 3:1

12 Aupən ikin, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tikimir kəm
ilau min, məto e nian əh, ilau kəmuea minioalkeike ilau min.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mimis
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;
Jon 18:39-19:16)

13 Kən Pailat təmaun-in pris asol min, ne netəm-iasol rəha
netəm Isrel, ne netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitiəh.
14 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Suah u, nəmotiləs
motuwa tətul e niganəmtək, kən nəmotən məmə tatəuhlin
nətəligən rəha netəmim rəhatəmat koatol tikimir kəm kap-
man. Məto emakil rəkis nətəligən u e niganəmtitəmat, kən
məsehmən məmə təmətgəhl lou kit, kən nipəgnəmtin min itəm
nakoatən lan təsolən nipahrienən.
15 Kən Herot Antipas min, in təmakil mehm məmə nolən rat
kit təsəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa min o kitat,
kən təpiə əm məmə suah u in təməsolən nat kit itəm tərat məmə
in otimis ron.
16-17 Kən o nat əh inəh, rəhak min mopael okotalis əm, kən
uarisig kotahl-iarəp tatuwin."*
18 Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, "!Otiləs-
iarəp suah un kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa
mehm itimat!"
19 (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in
təmol netəmim kotəluagin o kapman e taon əh, kən in io-
hamnu itəm.)
20 Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwin,
kən in təməghat min kəm ilat.
21 Məto ilat kəmotagət əfəməh pik məmə, "!Ətu-pər in e nig
kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!"
22 Məto Pailat təməghat min kəm ilat minətau kisil lan əh-
roiu məmə, "?Tahro? ?Suah u in təmol nat tərat naka? Io
esehmən məmə in təmol nat kit itəm tətuatip məmə in otimis
ron. Məto rəhak mopael min, ilat okotalis əm, kən uarisig lan
kotahl-iarəp tatuwin."
23 Məto ilat koatəkəike motəghat əskasik, kən motagət
əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət
pik moatuwin moatuwin, kinol win e nətəligən rəha Pailat.
24 Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mimis tahmen-pən
məmə inəh ilat kəmotən mihin ne.
25 Kən in təmol nətəligən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas
u aupən in təmətatig e kalapus o nəluaginən o kapman ne
nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwin e nelmi

* **23:16-17:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min ikin-u tatən məmə, "E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus."

rəhan mopael min məmə ilat okotos motuwin kitəp nətəligən rəha nimanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otimis
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Jon 19:17-27)

26 Kən nian mopael min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otiləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. 27 Kən nimanin netəmim tepət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nipitan tepət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu.

28 Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nipitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətitəmat min.

29 Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, '! Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotapinahinən suakəku!'

30 E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, 'Awi, otisas-pa etimat,' kən okotən-ipən kəm narit min məmə, 'Awi, otəfətain itimat.'

31 ? Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətamiəmitə əh, kən tahro e nian nig tinəmətu?"†

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

32 Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə okotohamnu iləhal Iesu.

33 Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali Iesu matip, kən kit e nikalin mol.

34 Kən Iesu təmə, "Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io, kən məsalpinən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol." Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes ron.

35 Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, "! In təmosmegəh netəmim tepət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgin Təmitəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!"

36 Kən mopael min, ilat min koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkir ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin,‡

23:29: Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** "Nig nimalin tətamiəmitə əh" tatəpsen-pən Iesu itəm tətuatip agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən "nig tinəmətu" tatəpsen-pən iol təfagə rat min. Kən uarisig lan, Uhgin otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin. Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35:** Sam 22:7-8 ‡ **23:36:** Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min. **23:36:** Sam 69:21

37 moatən məmə, "!Okəmə nipahrienən ik kig rəha noanol min rəha Isrel, osmegəh atip ik əh-roiu!"
38 Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nig kəluau, tatən məmə, INU KIG RƏHA NETƏM ISREL.
39 Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə, "!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh min itimlau!"
40 Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosig-in məmə, "?Tahro? ?Nəsəginən Uhgin, nat əpnapin onakimis? Nalpinən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm.
41 Məto təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərat kit ne."
42 Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nikim otatəht io."
43 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Nipahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min ik əpəh e nego e neai."

Iesu təmimis
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Kən iuəhkir tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasiəən, kən napinəpən tinan rafin ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən niməhan itəm tatəkulosig-in-pən Ikin Tasim Agin Ikin e Nimə Rəha Uhgin, təməhap məsin kəiu.
46 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, "! Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!" Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.
47 Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom təmehm natimnat min əh, kən in təmənwiwi Uhgin matən məmə, "!Nipahrienən, suah u in tətuatip pahrien!"
48 Kən netəmim itəm kəmotuwa ikin əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natimnat min əh, kəmoatuwin moatəto tərat e nikilat, kən motahtaht manikiləhalat.
49 Kən ioli Iesu min, ne nipitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat min əh.

Josep təmitənim Iesu
(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwir, rəhan nəmegəhən tətuatip, kən in etəmim kit təmatəsahgin məmə otəplan nərəmərəən

23:44-45: Hip 6:19-20; 10:19-20

rəha Uhgin. Kən in təməsegəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh.
52 Kən in təmuwin mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nipəti Iesu tos.
53 Kən Josep təmuwin miləs-iəhau nipəti Iesu e nig kəməluau, mos muwa malpin e niməhan wir kit, nərgin u linen. Kən təmiləs muwin mələhəu-pən e nipəg kəpiel itəm kinəməte rəkis o nolən suwit ikin, məto kəsitənimən əh suah kit ikin.
54 In əh e nian rəha noanol min rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkir Sapat tətuoun.
55 Kən nipitan itəm kəmotisi-pən Kalili kəmotuarisig-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un, motuwin motəplan nipəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikin.
56 Kən uarisig, nipitan kəmotitəlig-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat min neen ne fomat itəm nəmiəwilat təwir məmə okol-pən e nipəti Iesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

Iesu təməmegəh min
e nimisən
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)

1 Kən e Sante laulaugin agin, nipitan kəmotuwin əpəh e suwit, motəmik nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir itəm kəmotol əpen-əpenə rəkis lan.
2 Nian kəmotuwa e suwit, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nipəg kəpiel lan, məto kəmahwin rəkis.
3 E nian kəmotuwin e nipəg kəpiel, məto kəsotehmən nipəti Iərəmərə Iesu.
4 Kən ilat kinotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat min əh. Kən əmun etəmim kəiu əh-ikin, katuətul ilat min nipitan, kəmian e napən itəm tatipit-ipit.
5 Kən nipitan kəmotəgin pik, kəmotisin nulilat motasil-iəhau moatehm niməptən, kən suah mil kuəmə, "?Tahro nakoategəs-in etəm tatəmegəh u ikin-u ima netəm kəmotimis?
6 In tikə ukin-u. !In tinəmegəh min! Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təmən kəm itəmat nian in təmətatig əh əpəh Kalili məmə,
7 'Natimnat min u okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti Etəmim tuwin e nelmi iol təfagə rat min, kən okətu-pər e nig kəluau timis, məto e nian tatol kisil lan, kən in otəmegəh min.' "
8 Kən nikilat tinəht nəghatən rəha Iesu.

23:56: Eks 20:10; Dut 5:14 **24:6:** Luk 9:22

9 Kən kəmotiet e suwɨt motuwɨn motən-ipən natɨmnat mɨn
əh kəm netəm lefen rəha Iesu, ne rəhan mɨn rafin.
10 Kən nɨpɨtan mɨn əh itəm kəmotən-iarəp natɨmnat mɨn u
kəm aposol mɨn, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha
Jemes, ne nɨpɨtan neen mɨn itəm kəmotuwɨn e suwɨt.
11 Məto aposol mɨn kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən
əm e nəghatən almɨl kit itəm nɨpətɨn tɨkə, kən məsotənən
nɨpahrienən lan.
12 Məto Pita təmətul maiu muwɨn əpəh suwɨt ikɨn, moeg-oeg
masɨpən e nɨpəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin
nɨpətɨ Iesu lan, məto nat kit mɨn tɨkə əh-ikɨn. Kən in təmaliwək
mɨtəlɨg mɨnatuwɨn latuənu, kən matətəlɨg-in pɨk natɨmnat mɨn
əh.

E suatɨp tatuwɨn Emeas
(Mak 16:12-13)

13 E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək
mətian latuənu kit, nərgɨn u Emeas. Latuənu un mətoarus-pən
Jerusalem, in iuəhkɨr o lepen kilometa.
14 Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau
kəmatuəghat-in natɨmnat mɨn itəm kəmol ilat.
15 Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkɨr
olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwɨn.
16 Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal mɨn
kəmətəhlaliwək məto-inu Uhgɨn təmahtosɨg-in nətəlɨgən
rəhalau.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Təs mil. ?Naka un
nakatuən?"
Kən əmun kəmuelahl muətul, nɨganəmtɨlau təməpou.
18 Kən suah mil əh kit, nərgɨn u Kleopas, təmən-ipən kəm
in məmə, "Okəm-naka ik əm un iapɨspɨs kit u Jerusalem itəm
nəsɨtunən natɨmnat mɨn itəm kəmol ilat e nian mɨn itəm
kɨnotuwɨn rəkɨs."
19 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "?Natɨmnat naka mɨn
əh?"
Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "Natɨmnat mɨn itəm kəmol
e etəm Nasaret əh Iesu. In ien kit rəha Uhgɨn, kən rəhan wək
təsanən wɨr ne rəhan mɨn nəghatən kotəfɨgəm, kən nɨki Uhgɨn
ne nɨki netəmim tətagien lan.
20 Məto rəhatɨmat pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
kəmotɨləs-ipən e nelmɨ netəm Rom məmə okotakil məmə in
otɨmɨs. Kən kəmotətu-pər e nɨg kəluau tɨmɨs.
21 "Məto itɨmat emotələhəu-pən pap rəhatɨmat nətəlɨgən
tətatɨg əskasɨk lan məmə in otɨləs-irəkɨs itɨmat noanol mɨn rəha
Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhatɨmat. Kən roiu in nian tatol kɨsɨl
lan.

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6

22 Kən nat kit min, nipitan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmitimat təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin agin-əh, kəmotuwin əpəh e suwit itəm kəmitənim Iesu ikin,
23 məto kəməsotehmən nipətin. Kən kəmotitəlig-pa moatən məmə, 'Emotehm nat kit tahmen e napilaiirən, inəh nagelo mil kəiu katuən-ipa kəm itimat məmə Iesu tatəmegəh.'
24 Kən rəhatimat neen netəmim kəmotuwin e suwit, kəmotehm natimnat rafin agin tətuatip tahmen-pən əm e nəghatən əh nipitan min əh kəmotən mihin ne, məto kəsotehmən Iesu."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tikə, kən nakatiaiuw nifagə matialəs pik o nənən nipahrienən o natimnat itəm ien min rəha Uhgin kəmotən!
26 ?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa otəkəike mos nahməən e nipətin, kən uarisig lan, in təpanuwin əpəh e nego e neai mos nərgin rəha nisiaiiən?"
27 Kən Iesu təmən-ipən wir kəm ilau Naoa Rəha Uhgin itəm koatəghat-in in, təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwin mətoarus-pən naoa min rəha ien min rəha Uhgin.

28 Kən kinətəhaluwa iuəhkir o latuənu itəm suah mil katian ikin. Kən kənuəplan məmə Iesu tinətaliwək minatuwin məsətulən,
29 məto ilau kətiauəh nikin məmə, "Ei, təwir məmə nəkətatig kitəhal min ik, məto-inu tinapinəp rəkis, otəsuwəhən roiu mit taht." Kən təmuwin minehm ilau mətəhaləpələh.

30 Kən kinatəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos piret mən tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas mos-ipən kəm ilau.
31 Kən əmun Uhgin təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun in təmikə min, kən kənəsuəplanən.
32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau min məmə, "! Ei! ?Nian in təmatən-ipa wir Naoa Rəha Uhgin kəm kilau e suatip, kən katuəto təwir lan nikilau tətagien pik, o kəp?"

33 Kən roiu agin-əh min, kəmuətul miaiet ikin əh miatəlig-pən min Jerusalem. Kən ikin əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha Iesu ne netəmim neen min rəhan kəmotuwa kuəfimin rəkis ilat min katəpələh,
34 kən moatən məmə, "!Nipahrienən! !Iərəmərə təməmegəh min, kən Saimon Pita* təmehm rəkis!"
35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol kəm ilau e suatip, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkas piret matos-ipən kəm ilau.

24:24: Jon 20:3-10 **24:26:** Luk 9:22 **24:27:** Sam 22:1-21; Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Saimon." **24:34:** 1 Kor 15:4-5

Netəmim rəha Iesu min kəmotehm
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Jon 20:19-23)

36 Kən nian katuən əh nəghatən min əh, Iesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətatig otəmat.”
37 Məto ilat kəmotaut lan kən minoatəgin, nikilat təht məmə kinotəplan narmin kit.
38 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro rəhatəmat nətəligən tatərat nəhlan? ?Tahro rəhatəmat nətəligən tatətul pagpag?
39 Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nipətik kən motitun məmə io. Narmi etəmim nipətin ne nikilkilin tikə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nipətik ne nikilkilik əh-ikin.”
40 Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmin ne nelkin kəm ilat.
41 Ilat kəsotən wirən nipahrienən lan məto-inu nikilat tətagien pik, kən narmilat tatiwig. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nagwənən kit un nakoatos, o?”
42 Kən kəmotos nəm məsin itəm kəmwaan rəkis motos-ipən kəm in,
43 kən e niganəmtilat, təmos mun.
44 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikin, nian emətatig əh kitat min itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgin, okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan, inəh nəghatən min e naoa rəha Moses, ne naoa min rəha ien min rəha Uhgin, ne Naoa Rəha Napuən Min.”
45 Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən min itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə netəmim okotol tərat kəm Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, motol tatəto nahməən e nipətin matuwin matuwin timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh min e nimisən.
47 Kən e nərgi Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, netəmim okotəkəike motən-iarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat min, kən Uhgin in otəsalpinən nitai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat min. Nəghatən u otəkəike muwin kəm noanol min rafin əpəh ikin min rafin, otətuoun Jerusalem kən muwin mətoahgin-pən ikin min rafin e nətueintən.
48 Itəmat nəmotehm natimnat min u, kən onəkotən-iarəp ətuatip nəghatən min lan.

24:37: Mat 14:26 **24:44:** Luk 9:22 **24:48:** Jon 15:27; Wək 1:8

49 Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkis
məmə in otahl-ipa kəm itəmat, inu rəhan Narmin. Məto
onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən
rəha Narmin Rəha Uhgin, kən tərioah e nəmegəhən
rəhatəmat."

Uhgin təmiləs Iesu
muwin e neai
(Mak 16:19-20)

50 Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwin əh latuənu
Petani. Kən təmiləs-ipər nelmin məfak olat.
51 Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgin
təmiləs minatuwin əpəh ilis e nego e neai.
52 Kən kəmoteiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisig lan,
kotitəlig-pən Jerusalem nikilat tətagien.
53 Kən nian rafin, koatuwin e Nimə Rəha Uhgin moatənwiwi
Uhgin.

24:49: Jon 14:16; 15:26; Wək 1:4

Jon
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təmətе naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təmətе, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəmim məmə okotən nɨpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasɨk, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatɨsiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotɨtun wɨr rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiuə tətan, məto netəmim kotɨtun nahtosɨg-inən nəghatən eiuə mɨn e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təmətе naoa u o naka? Jon təmətе naoa u matən-iarəp wɨr məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən netəmim rafin itəm okota-hatətə lan, okotos nəmegəhən itulɨn. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən Iesu in Uhgɨn pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən mɨn neen rəha Iesu itəm naoa mɨn rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən mɨn neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgɨn Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 Aupən agɨn, e nətuounən nian, Nəghatən tɨnatɨg rəkɨs.* Nəghatən u təmətatɨg ilau Uhgɨn, kən Nəghatən u, in Uhgɨn.
2 E nəukətɨ nian, in tɨnəmatɨg rəkɨs ilau Uhgɨn,
3 kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin e Nəghatən u, kən natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, nat kitiəh ne tɨkə məmə Nəghatən u təsolən.†
4 Inu, in Nəukətɨ Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin.
5 Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpɨn napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkɨs-inən.§
6 Etəmim kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, nərgɨn u, Jon.*

---

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təmətе naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves mɨn u.

7 Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm
netəmim, pəs ilat rafin kotən nipahrienən lan.
8 Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə
otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin.
9 Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən
pahrien, itəm in tətasiəgəpin netəmim rafin.†
10 Nat əpnapin məmə Uhgin təmol nətueintən u e Nəghatən
əh, kən təmətatig e nətueintən u, məto netəmim rəha
nətueintən kotəruru in.
11 Təmuwa iman ikin, məto natiman min koatəuhlin
məntaalat kəm in, məsotolkeikeən.
12 Məto netəmim rafin itəm kəmotos in nikilat tagien ron,
kən motahatətə e nərgin, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa
nenəti Uhgin min.‡
13 Nenəti Uhgin min əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm
nisualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəligən rəha
etəmim, o rəha tata min, məto ilat kotaiir wi min e Uhgin, e
rəhan nəsanənən əm.§
14 Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatig kitat min.
Kən itimat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne
nəhag-əhagən rəhan e niganəmtitimat. Inu, in nəsanənən asol
ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmisi-pən e
Tata Uhgin. In tərioah e nəwirən itəm tətawte-in kəm kitat, kən
mərioah min e nipahrienən.*
15 Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, “Etəmim u inu
itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit min əh-ikin
tatuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inun, nian
eməsaiirən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’ ”
16 Kən in tərioah e nəwirən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən
e nəwirən əh rəhan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-
ipa, kəm kitat rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgin təmos-ipa aupən,
Moses in suatip ron, məto Iesu Kristo in suatip rəha nawte-
inən nəwirən əh ne nipahrienən rəha Uhgin kəm kitat.†
18 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh
Əm, in Uhgin, itəm in iuəhkir o noanenau rəha Tata Uhgin, in
təmol əp Uhgin kəm kitat kən kotitun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

---

† **1:9:** 1 Jon 2:8 ‡ **1:12:** Kal 3:16 § **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † **1:17:** Rom 5:21 ‡ **1:18:** Eks 33:20 § **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4

19 Kən netəm-iasol min e noanol rəha Isrel itəm kotatig Jerusalem, kəmotahl-ipən pris min neen ne Lifaet min un, netəm kotasitu e pris min e Nimə Rəha Uhgin, məmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, məmə, "?Ik etəmim pah un?" Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.

20 Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatip əm in kəm ilat məmə, "Sənəmə io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."

21 Kən ilat kəmotən məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?"*

Məto Jon təmə, "Kəpə, sənəmə io Elaija."

Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "? Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgin itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?"†

Məto Jon təmə, "Kəpə."

22 Kən ilat kəmotən məmə, "Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itimat ekotuwa."

23 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Io u itəm ien rəha Uhgin Aesea tinəmən-iarəp rəkis aupən məmə, 'Suah kit tətagət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən məmə, Otol-wir suatip rəha Iərəmərə.' "‡

24 Nətəmim itəm kəmahl-ipa ilat, Farisi min neen əh-ikin,

25 kən ilat kəmotətapəh min o Jon məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol baptais e netəmim?"

26 Kən tuhalpin matən məmə, "Io iatol baptais e netəmim e nəhau, məto suah kit u ikin ilugin etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in.

27 Io etaupən, suah un in tatuarisig, məto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen agin-əhən məmə ekol wək kit rəhan."§

28 Natimnat min u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgin u Petani, in tətatig əpəh entənipən e nəhau Jotan. Ikin əh Jon tatol baptais e netəmim ikin.

Iesu in tahmen e nəti sipsip rəha Uhgin

29 Kəmən lawigin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, "!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgin.* Kən in otəpanos-irəkis nolən rat min rəha nətueintən u.†

---

* **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3

§ **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, "Io esahmen agin-əhən məmə ekos-irəkis put rəhan." Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha iərəmərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agin. * **1:29:** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26

30 Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən,
kən suah kit min əh-ikin tatuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-
in io, məto-inu nian eməsaiirən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’
31 Nian io ematəghat-in, kən io min emәruru məmə in
etəmim pah; məto emuwa matol baptais e netəmim e nəhau
məmə ekol əp suah u kəm noanol min rəha Isrel.”
32-33 Jon təmatətul-arəp matən məmə, “Uhgin təmahl-ipa io
məmə io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-
in, io min emәruru məmə suah u inu. Məto Uhgin təmən-
ipa kəm io məmə, ‘Onəkəplan Narmin Rəhak oteiuaiu matig
e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim
e Narmin Rəha Uhgin.’ Kən əmun, uarisig emәplan Narmin
Rəha Uhgin təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu
məpələh-pər lan.
34 Io ətuatip emәplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp
məmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgin pahrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətaun-in
rəhan netəmim

35 Kəmən lawigin, Jon tətatig əpəh ikin kitiəh əm iləhal rəhan
kəiu etəmim.
36 Kən nian niganəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa
kən təmə, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha
Uhgin!”
37 Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh,
kəmuətul matiauarisig-in Iesu.
38 Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən
in təmə, “!Ei! !Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”
Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatig hiə?” (Nəghatən u
“Rapai,” nipətin u “Iəgətun.”)
39 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwin nakuəplan-
tu.” Kən ilau kəmiauarisig-in məhaluwin kuəplan ikin in
tətatig ikin. Iuəhkir mitgar tiwig ehnaipən, ilau kəmətuan
iləhal min mətoarus tapinəp.
40 Suah mil u kit itəm təmәto Jon, nərgin u Antru, pian u
Saimon Pita.
41 Kən roiu agin-əh min, in təmuwin mehm pian Saimon mit
muwa, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkis
Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nipətin u məmə, “Kristo,” itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa.)
42 Kən təmit Saimon muwa o Iesu.
Kən nian niganəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in
məmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg
ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

‡ **1:42:** Nipəti nərgin u Pita, in “kəpiel.” § **1:42:** Mat 16:18

43 Kəmən lawigin min, Iesu nikin tinəht məmə otuwin-tu
Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə,
"Wa-tu, mətəu-pa io."
44 Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita.
45 Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə,
"Itimat enotəplan suah ilouin, aupən Moses təməte rəkis
rəhan nəghatən min itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien
min rəha Uhgin aupən ilat min kəmotəte rəkis nəghatən min
itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgin u,
Iesu."
46 Məto Nataniel təmə, "?Naka lan? ?Nikim təht məmə nat
wir kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!"
Kən Filip təmə, "Ita, təwir əm, pəs-tu kian nakəplan-tu."
47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə,
"!Suah u, in noanol ətuatip rəha Isrel! !Neiueiuəən tikə lan!"*
48 Kən əmun Nataniel tətapəh o Iesu məmə, "? Nəmahro
mitun məmə io etəm tol nulan?"
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nian ik nəmatəpələh e
nəukət nig fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan
rəkis ik."†
49 Kən Nataniel təmə, "!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgin! !Ik Kig rəha
noanol min rəha Isrel!"
50 Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "? Ik nəmatahatətə
lak məto-inu io emən əm məmə enəməplan rəkis ik, nian
nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nig fik? Ik onəpanəplan nat asol
min taprəkis-in itəm u."
51 Kən mən min məmə, "Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm
itəmat məmə, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo min
rəha Uhgin koatər moatuwin e neai, kən moteiuaiu moatuwa
o Nəti Etəmim."‡

2

Marit kit əpəh Kena

1 Kəmən niəh in, katol marit kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili.
Kən mama rəha Iesu in əpəh ikin ilat min.
2 Kən ilat kotaun-in-pən min Iesu ne rəhan min netəmim,
məmə ilat min okotuwin e marit əh.
3 Kən e nian əh, kəmotənim rafin wain, kən mama rəha Iesu
tən-ipən kəm in məmə, "Rəhalat wain təmikə."
4 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "?Pətan, təhrol nakatələhəu-
pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh."

---

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nig fik min, ilat nig-kitun min e nasumən ikin Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nimalilat. Koatəpələh ahgin pik nig fik iuəhkir o nimə rəhalat kən moatəfak məmə nikilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nig fik, kən nikin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

5 Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək min rəha marit
məmə, “Itəmat onəkotəkəike motol natimnat rafin itəm in
otən.”
6 Nuwigi nat asol ilat sikis, kəməlin əh-ikin əh o nəhau, məmə
netəm Isrel ilat kotəike motaikuas e nelmilat məmə ilat oko-
taruətuəh e niganəmti Uhgin. Nuwigi nat min un, kəmol e
kəpiel, kən okəmə naka kitiəh titun nosən wan-hanrit lita
nəhau. 7 Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə,
“Otətu-pən nəhau e nuwigi nat min un.” Kən kəmotətu ilat
kotərioah wir.
8 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkis nəhau neen motos
motuwin kəm etəm tərəmərə e marit.” Kən ilat kəmotol mihin.
9 Kən nian suah un təmənim asgəwin, məto nəhau tinol rəkis
wain lan. Məto etəmim itəm tərəmərə e marit u, in təruru
məmə kəmos hiə wain u. Netəm min əm un itəm kəmotos
nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit
təmaun-in etəm təmol marit,
10 mən-ipən məmə, “Nian rafin netəmim kotaupən motos-
iarəp wain wir, kən uarisig netəmim kotənim tepət un, kənu
kəpanos-iarəp itəm u təsəwir pikən. Məto ik natos əh itəm təwir
muwa mətoarus-pa u-roiu.”
11 Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agin-əh lan mol.
Kən in təmol ikin Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in
təməgətun nepətən rəha Uhgin lan, kən rəhan netəmim min,
kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e
Nimə Rəha Uhgin
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;
Luk 19:45-46)

12 Uarisig e marit əh, in təmeiuaiu muwin e taon əh Ka-
paneam ilat rəhan mama ne pian min ne rəhan netəmim min.
Kən kəmotatig nian əkuəkir əm əh-ikin əh.
13 Kən tinuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha noanol min
rəha Isrel itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən
Iesu təmər muwin əpəh Jerusalem.
14 E Nimə Rəha Uhgin, Iesu təməplan netəmim itəm koatos
məni e kau, ne sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-
nəmtin. Kən netəmim neen əh-ikin, ilat koatol senis e məni
rəha netəm ik pisin pisin min.
15 Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in
mitəp netəm min un ilat rəhalat kau min ne sipsip min məmə
okotiet e Nimə Rəha Uhgin. Kən in təməhtəg məni rəha netəm
min u itəm koatol senis lan, kən təmahwin-ahwin rəhalat tepil
min.

---

* **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6

16 Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən
məmə, "!Otəmik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha
Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!"
17 Kən netəmim rəhan, nikilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha
Uhgin, itəm tatən məmə, "Io ekolkeike pik Nimə Rəham e nikik,
nikik tatimis-pən lan."†
18 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron
məmə, "?Pah təmol məmə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin
məmə otəgətun ətuatip kəm itimat!"
19 Məto Iesu təmə, "Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha
Uhgin, kən nian kisil əm, io ekiləkin min tətul."‡
20 Kən netəm-iasol min un kotəmə, "!Ei, nəman! Netəmim
kəmotol wək pik e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u
Rəha Uhgin. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kisil əm?"
21 Məto Nimə əh Rəha Uhgin itəm Iesu tatəghat-in, in nipətin.
22 Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min,
kən rəhan netəmim min, nikilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm
təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgin, ne nəghatən
itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

23 Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha
Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin min itəm
in təmol, kən kəmotahatətə e nərgin.
24 Məto Iesu in təmitun nat itəm tətatig e nikilat, kən
məsatahatətəən elat.
25 Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan,
məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim.§

3

Nikotimas təmuwin məplan Iesu

1 Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgin u, Nikotimas.* In
Farisi kit.
2 Kən nian kit lapin, in təmuwin məmə otəghat ilau Iesu. In
təmən-ipən məmə, "Iəgətun, itimat ekotitun məmə ik iəgətun
kit itəm Uhgin təmahl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol
təsolən nəmtətin min un ik nakatol okəmə Uhgin təsatigən
ron."
3 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nipahrienən agin u iatən-
ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in
təsəplanən nərəmərəən rəha Uhgin."†
4 Kən Nikotimas, narmin təmiwig pik, kən mətapəh ron
məmə, "?Etəm tinol iahgin rəkis, otəhrol maiir mətmətig min? !
In okol təsuwin minən e nərpi rəhan mama kən maiir-pa min!"

---

† **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29. § **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11 * **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3:** Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18

5 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmin Rəha Uhgin, okol təsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.‡

6 Nipətitəm tətaiir əm e nita rəha etəmim əm, məto Narmin Rəha Uhgin əm un in tatol məmə narmitəm tətaiir wi min.

7 Təsəwirən məmə narməm otiwig məto-inu emən-ipinə kəm ik məmə, ‘Onəkotəkəike motaiir wi min.’

8 Tahmen əm e nimətag tatisi-pə ikin kit, matelel nat matuwin ikin kit itəm in tolkeike məmə otuwin-pən ikin. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmisi-pə hiə, kən matuwə hiə. Kən e suatip kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmin Rəha Uhgin, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm təmaiir wi min.”§

9 Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu məmə, “?Natimnat min un, otəhrol nulan muwa?”

10 Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru natimnat min u?”

11 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə, nəghatən min u itəm ekoatən ilat, itimat ekotitun wir, kən natimnat itəm ioatən-iarəp, itimat enotəplan rəkis. Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən min rəhatimat.

12 Io iatən əm natimnat min itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natimnat min itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahatətə lan?

13 Suah kit təsuwinən əpəh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nəti Etəmim əm, təmisi-pən iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun nən-iarəpən.

14 “Aupən, əpəh ikin taruən-aruən ikin, Moses təmiləs narmi sinek kit, mətu-pər ilis e nig əfəməh kit, kən miləs-ipər.* Kən e nolən kitiəh əm, okəike kiləs-ipər mihin Nəti Etəmim,

15 məmə netəm min u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin.

16 Tol nəhlan, Uhgin təmolkeike pik netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-ipa Nətin Noan Kitiəh Əm, məmə netəm min u itəm koatahatətə lan, ilat okol kəsotimisən, məto okotos nəmegəhən itulin.†

17 Uhgin in təməsahl-ipamən Nətin tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp nalpinən rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təmahl-ipa, məmə otuwa mol suatip o nosmegəhən netəmim e nətueintən.

18 “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgin okol təsənən nalpinən rəhan, məto etəmim itəm təsahatətəən lan, Uhgin tinən rəkis

‡ **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 § **3:8:** Esik 37:9 * **3:14:** Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:16:** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

nalpinən rəhan, məto-inu in təsahatətəən e Nəti Uhgin Noan Kitiəh Əm.
19 Uhgin tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tinuwa rəkis e nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatipən.
20 Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatipən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpin rəhan nolən min.
21 Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatip rəha nipahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpin rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgin."

Jon Təməghat-in Min Iesu

22 Uarisig e natimnat min əh, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e nitən Jutia. Təmatig nuwəh məsin ilat min ikin əh, kən matol baptais e netəmim.
23 Məto e nian əh, Jon min, in tatol baptais e netəmim əpəh ikin kit iuəhkir əm o Salim, nərgin u, Aenon, məto-inu, ikin əh, nəhau tepət ikin. Kən netəmim koatuwin ikin əh, məmə Jon otol baptais elat.
24 E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.
25 Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatip itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e niganəmti Uhgin.
26 Kən ilat kəmotuwin kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun, ik nəkitun etəmim kit u aupən itəlau min əpəh entəninipən-pən ikin e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tinatol baptais e netəmim. Kən ilat rafin kinoatuwin ron."
27 Kən Jon tən-ipən məmə, "Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgin əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in.
28 Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, 'Sənəmə io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.' Məto Uhgin təmahl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig.
29 Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə in otuwa e lafet rəha marit, kən nikilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetetən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlig-in o nətoən nəwian, kən io min esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisig-in, məto nikik tagien mərioah ron.
30 Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meiuaiu."

31 Etəmim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-
in netəmim rafin. Etəmim itəm tətan əm e nətueintən, in
etəmim əm rəha nətueintən, kən in titun əm nənən natimnat
min u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tatisi-pən ilis e neai
in ilis taprəkis netəmim rafin.
32 In tatətul-arəp o nən-iarəpən natimnat itəm in təməplan
kən minəto rəkis, məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan
nəghatən.
33 Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə
lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgin təmən, in
nipahrienən.
34 Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgin təmahl-ipa
tuwa, in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgin. Kotitun
məmə in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgin məto-inu
Uhgin təmos-ipən Narmin Rəhan tərioah lan, okol kəsolən
mak lan kəsehmən namnun.
35 Əwəh, Tata Uhgin in tolkeike pik Nətin əh, kən in tinələhəu-
pən rəkis natimnat rafin e nelmin.
36 Etəmim u itəm tətahatətə e Nəti Uhgin u, in tatos
nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən məto, etəm tatəht nəwia
Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-
inu etəmim itəm tol nəhlan, neməha rəha Uhgin tatuwin ron
namnun tikə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

1 Farisi min kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tinatiuw-pa
netəmim tepət kinotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət.
Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon.
2 (Məto nipahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim
min əm rəhan ilat kotol baptais e netəmim.)
3 Kən nian Iesu tinitun məmə Farisi min kinotəto nəghatən əh,
kən in təmiet e Jutia mitəlig-pən əpəh Kalili.
4 Kən nian in təmatuwin ikin əh, təmən mə otəkəike muwin-
pən Sameria ikin.* 5 Kən in təmuwin-pən e taon kit e Sameria,
nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkir o niməptən kit itəm
aupən Jekop in təmətatipən† kəm nətin u Josep.
6 Kən wel rəha Jekop əh-ikin. Kən Iesu tinəpou agin, məto-
inu in təmaliwək e suatip əfəməh, kən tuwa məpələh-pər
iuəhkir o wel, mitameg. E nian əh, in tinol tina.‡
7-8 Kən rəhan netəmim min kəmotuwin əpəh e taon, məmə
okotos-nəmtin nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwin ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mitgar tinətul ətuatip.

məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsin kəm io. Ekolkeike məmə ekənim.”

9 Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuənim kələhən nəhau e panikin kitiəh.

10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgin tolkeike məmə otos-ipinə kəm ik. Kən ik məruru min io, io u, iatətapəh-in-pinə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkitun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipinə nəhau megəh.”§

11 Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkit tikə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu ahrol minu lan?

12 Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikin nimin, ilat nenətin min, ne rəhan min kau min. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?”

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Netəm koatənim nəhau e wel u, ilat okəpanotoaoa min.

14 Məto etəmim itəm otənim nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa minən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmti nəhau kit itəm titapuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nikin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulin kəm in, itəm otəsolən namnun.”†

15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsoaoa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau.”‡

16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwin maun-in-pən rəham iaguihl, kən muea ikin-u.”

17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguihl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguihl tikə.

18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakatuatig u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iaguihl. Nəghatən rəham u-roiu, in nipahrienən.”

19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgin.

20 Tipitimat min aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgin əpəh ilis e nitot əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”

---

§ **4:10:** Pətan u təməsitun wirən nipəti nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nipətin ətuatip un nəmti nəhau kit itəm talien mitapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atip in, məmə Narmin Rəhan in tatos-ipən nəhau lilin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34

21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike
mən nipahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikin tatuwa,
məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgin əpəh e nitot
asol əh, ne Jerusalem min.
22 Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgin məto
itəmat nəkotəruru in. Məto itimat ioatəfak kəm Uhgin u,
ekotitun in, məto-inun suatip rəha Uhgin o nosmegəhən
netəmim in təmisi-pa etimat, netəm Isrel.§
23 Məto otəsuwəhən, nipahrienən məmə nian əh tinuwa
rəkis, nian Narmin Rəha Uhgin in otasitu e iəfak pahrien min,
mol ilat məmə ilat okotitun wir Uhgin məmə Uhgin u, in Uhgin
pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nikilat
pahrien. Məto-inu Tata Uhgin in tategəs-in iəfak min itəm
koatol nəhlan.
24 Uhgin in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmin. Tol nəhlan,
kən netəmim itəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm
Uhgin məmə Uhgin u, in Uhgin pahrien, kən ilat kotəkəike
motəfak kəm in e nikilat pahrien e nəsanənən rəha Narmin
Rəhan.”
25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enitun məmə
Mesaea u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun
nən-iarəpən natimnat rafin kəm kitat.”*
26 Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,† iatəghat kəm ik.”‡
27 Kən roiu agin-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa min.
Kən narmilat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau
pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “? Ik
nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”
28 Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh,
mitəlig muwin əpəh e taon. Təmuwin matən-ipən kəm
netəmim ikin əh məmə,
29 “Eh. Otuwin-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təmən-
iarəp rafin natimnat min itəm io ematol. ? Okəmə naka in
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa?”
30 Kən ilat kəmotiet e taon əh, minoatuwin məmə okotəplan-
tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

---

§ **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * **4:25:** Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgin kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikin-u ne ikin tepət min e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgin təmatən o nən atipən nərgin kəm Moses, matən məmə, “Io Etatig.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgin. Iesu in tatən məmə in Uhgin, kən matig matən min məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. ‡ **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37

31 Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nikin məmə,
“Iəgətun, ik agwən kit.”
32 Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nigak əpəh nagwənən
itəm itəmat nəkotəruru.”§
33 Tol nəhlan, rəhan netəmim kinoatətapəh-ətapəh olat min
məmə, “?Tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən
kit kəm in, o?”
34 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgin təmahl-ipa io
iakuwa, kən nagwənən u nigak, məmə iakatol natimnat itəm
in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək min itəm in
təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.
35 “Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwig
kuwit əh-ikin tətatig məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən
nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ipinə kəm itəmat,
otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nimalilat tinapə
rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-roiu.†
36 “Etəmim rəha nəuləkən tinuwa, minətuoun minatos rəkis
rəhan nətouən. Kən nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən
lilin. E nolən u, etəmim itəm tətasum ne etəmim itəm tatəulək
in mos matuwa, ilau kərən nikilau otagien.
37 Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwin mə otasum,
məto etəm pisin kit min otəulək-in məmik muwa.’ Nəghatən u,
in nipahrienən.
38 Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwin motəulək e na-
sumən itəm itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pisin min, ilat
kəmotasum in. Kən itəmat ninoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

39 Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e
Iesu məto-inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat
məmə, “Iesu təmən-iarəp natimnat rafin itəm io ematol.”
40 Kən nian netəm Sameria kəmotuwin motehm, kən
kəmotəkəike kəm in məmə otuwin motatig ilat min. Kən Iesu
təmuwin moatatig o nian kəiu.
41 Kən netəmim tepət min kəmotahatətə lan e rəhan min
nəghatən.
42 Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itimat emotahatətə
lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə
lan məto-inu itimat əm emotəto rəhan nəghatən min, kən
motitun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.”‡

§ **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nimalilat tinapə rəkis, in tatən ətuatip əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kinotətul matip rəkis. Sotolən kəmin motapil o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin tahmen-pən əm e netəm koatol kəmin o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənən təpanəmitə.’ Kəpə, netəmim kinatətul matip rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgin.” ‡ **4:42:** 1 Jon 4:14

Iesu təmol-wɨr nəti
etəm-iasol kit rəha kig

43 Nian Iesu təmatig mos nian kəiu rəkis ikin əh, in təmiet
muwin Kalili.
44 Məto-inu aupən, in təmatən məmə ien min rəha Uhgin,
natiməlat min, ilat kəsotisiai-inən ilat.§
45 Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwin Jerusalem moatol
lafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan
natimnat min itəm in təmol ikin əh. Kən nian Iesu təmuwin
Kalili, nikilat təmagien ron.

46 Kən Iesu təmitəlig-pən min e latuənu Kena, əpəh Kalili.
Ikin əh aupən, in təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Ka-
paneam, etəm-iasol rəha kig tətatig ikin. Kən nətin kit tatimis.
47 Kən nian suah u təməto məmə Iesu təmisi-pən u Jutia
minuwa rəkis Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-
ipən ron məmə oteiuaiu muwin əpəh Kapaneam kən mol-wɨr
nətin. Məto-inu suakəku nol otimis.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, "!Nəman! Itəmat
u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətin min ne natimnat
min itəm narmitəmat otiwig ron aupən, kənu uarisig
un, nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol
nəsotahatətəən lak."
49 Kən suah un təmə, "!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm!
!Otəsuwəhən roiu nətik timis!"
50 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Uwin; nətim
otəpanəmegəh." Kən suah un təmahatətə e nəghatən rəha Iesu
kən mitəlig.

51 Nian in təmatuwin əh e suatip, təməplan rəhan iolwək
min, kən ilat kotən-ipən kəm in məmə, "Rəham suakəku
tinəmegəh rəkis."
52 Kən in təmətapəh olat məmə, "?Təməwɨr e nian naka?"
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Nəniəp ehnaipən e wan
klok rəhan nəgəpanən təmikə."
53 Kən suah un, təmitun məmə, e nian ətuatip əh inəh, Iesu
təmən-ipən kəm in məmə, "Rəham suakəku otəpanəmegəh."
Kən in ne rəhan min, kəmotahatətə e Iesu.
54 Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili
kən mol nəmtətin kit.

---

§ **4:44:** Nat əpnapin Iesu təmaiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən timətmətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatig e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42).

* **4:46:** Jon 2:1-11

5

Iesu təmol-wir suah kit əpəh iuəhkir e nəhau Petseta

1 Uarisig e nian əh, Iesu təmər muwin e taon u Jerusalem,
məto-inu katol lafet kit rəha netəm Isrel əh-ikin əh.
2 E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E
nəghatən rəha netəm Isrel katən nərgin məmə Petseta. Kən
nimə kit tatətul iuəhkir o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif.
In əh iuəhkir o ket u e fenis rəha taon u, nərgin u, Ket rəha
Sipsip.
3-4 Kən ikin əh, e feranta min, netəm koatimis tepət koatapil
əh-ikin. Neen niganəmtilat təpis, kən neen nelkilat tərat, neen
min nipətilat nəwtain təmimis.*
5 Kən suah kit əh-ikin əh tətapil. In təmatimis minos rəkis
nup tate-eit.
6 Kən Iesu təplan suah un tətapil, kən in minitun məmə suah
u təmimis nuwəh məsin, kən tətapəh ron məmə, "?Tahro? ?
Nakolkeike məmə onakəwir?"
7 Etəm tatimis un tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol,
etəmim tikə məmə otiləs io meiuaiu muwin e noan əh nian
nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut pik məmə ekeiuaiu
muwin e noan əh, məto netəmim neen ilat kotaprəkis-in io
moteiuaiu motuwin. Kən ilat motaupən motek nəhau."
8 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "! Ətul! Mos rəham
nimitiwin maliwək matuwin."
9 Kən roiu agin suah apon təməwir min. Kən maiuaiu rəhan
nimitiwin mos matuwin.
Nat u kəmol e nian rəha Sapat,†
10 kən netəm-iasol min rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm
tinəmegəh e rəhan nimisən, motəmə, "Nian u-roiu rəha Sapat;
kən təsətuatipən e Lou rəhatat məmə onakos nulan rəham
nimitiwin."‡
11 Kən in tən-ipən kəm netəm min u məmə, "Məto suah
u təmol-wir io, in təmən-ipa məmə ekos rəhak nimitiwin
maliwək matuwin."
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Suah pah apon təmən-
ipinə kəm ik məmə onəkol nat un?"
13 Məto suah un təruru nərgi Iesu, məto-inu netəmim tepət
ikin əh, kən Iesu təmikə-pən əm əh ilugin elat.
14 Kən uarisig, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgin,
kən tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! !Əplan-tu! !Ik ninəwir rəkis!

---

* **5:3-4:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, "Ilat koatapil ikin əh moatəsahgin noan əh məmə otəloal. 4 Meto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgin tuwa, muwin e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwin e nəhau, nat əpnapin tatos nimisən naka, məto rəhan nimisən otəwir." † **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ **5:10:** Jer 17:21

Məto onatəto ik məmə nəsol minən təfagə rat min. Okəmə nakol, nəratən kit otiləs min ik, itəm tərat təhmin min."

15 Kən suah apon təmuwin mən-ipən kəm netəm-iasol min
rəha Isrel məmə, "Suah u itəm təmol-wir io, nərgin un, Iesu."

16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat
kinoatitəp-itəp Iesu məmə okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat
kotəplan in tatol natimnat min tol nəhlan e nian rəha Sapat.§

17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian rafin rəhak
Tata tatol əh wək, kən io min oekatol wək."*

18 Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təskasik təhmin min,
məmə okotohamnu in timis. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə
tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgin pik, in tatən
məmə rəhan u Tata ətuatip Uhgin, kən tol nulan, in matol
məmə in tahmen ətuatip e Uhgin.†

Iesu in tərəmərə
məto-inu in Nəti Uhgin

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin un
iatən kəm itəmat, Nəti Uhgin təruru nolən nat kit e rəhan atip
əm nətəligən. Titun əm nolən natimnat min un itəm Tata Uhgin
tatol, məto-inu natimnat rafin u itəm Tata Uhgin tatol, Nətin,
in min in tatol.‡

20 Nətin titun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgin tolkeike pik
Nətin, kən in tatəgətun kəm in natimnat rafin itəm in tatol. Kən
in otəpanəgətun min natimnat min kəm in itəm iahgin min
kotaprəkis-in in min u, məmə otol itəmat narmitəmat tatiwig
pik ron.

21 "Məto-inu Tata Uhgin tatol netəm kəmotimis ilat
koatəmegəh min, kən e nolən kitiəh əm, Nətin titun nos-ipənən
nəmegəhən kəm netəmim itəm nikin tagien məmə otos-ipən
kəm ilat.§

22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgin itəm in otakil netəmim, məto
in təmələhəu-pən rafin nakilən e nelmi Nətin,* †

23 məmə netəmim ilat rafin okotisiai-in Nətin, tahmen əm
məmə inun koatisiai-in mihin Tata Uhgin. Etəmim itəm
təsisiai-inən Nətin, okol təsisiai-inən Tata Uhgin u itəm təmahl-
ipa Nətin.‡

---

§ **5:16:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, "kən ilat kəmoategəs-in suatip o nohamnuən in."

* **5:17:** Jon 14:10 † **5:18:** Jon 10:30,33; 19:7 ‡ **5:19:** Jon 14:10 § **5:21:** Rom 4:17; Jon 11:25 * **5:22:** Kitat kotəplan ves 21-22 kən mitun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpinən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat.

† **5:22:** Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ **5:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23

24 "Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm
tatəto rəhak nəghatən, kən mətahatətə e Uhgin itəm təmahl-
ipa io iakuwa, in tinatos nəmegəhən itulin. In okol təsətulən
e niganəmtək məmə oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tinagim
rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən.§
25 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm
tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto
nəwia Nəti Uhgin, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos
nəmegəhən.
26 Tata Uhgin in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiəh əm,
in təmol mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən,*
27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin
məmə in otakil nolən min rəha netəmim, məto-inu in Nəti
Etəmim.
28 "Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-
inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia
Nətin,
29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən
kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min
nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min,
ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti
Tata Uhgin məmə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpinən.†
30 "Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən.
Io iakatakil nolən min rəha netəmim min, məto iatol ətuatip
əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian
iakakil nolən rəha netəmim, ekitun mə ekol tətuatip, məto-
inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io,
ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgin itəm
təmahl-ipa io ekuwa."‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

31 Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol
təsətulən.§
32 Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol
nəfigəmən ron io, kən io ekitun məmə nəghatən min u rəhan
itəm tatən lak in nipahrienən.*
33 "Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim
məmə okotuwin motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in
təmatətul-arəp o nipahrienən.†

---

§ **5:24:** Jon 3:18 * **5:26:** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4
† **5:29:** Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm
kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpinən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10).
Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien
e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgin tatos-ipən nahatətəən kəm
netəmim əpnapin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min.
‡ **5:30:** Jon 8:16 § **5:31:** Dut 17:6; 19:15 * **5:32:** Jon 8:17-18 † **5:33:** Jon
1:19-28

34 Iatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim
əm kit məmə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsolən nu-
lan.‡ Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike
məmə Uhgin otosmegəh itəmat.
35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən
nikitəmat təmagien ron o nian təkuəkir əm.

36 "Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron
io. Kən ilat kotəsanən motaprəkis-in nəghatən min un Jon
təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol
namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən
ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io.§
37 Kən Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io, inun itəm tinatətul-
arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətoən
nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niganəmtin.
38 Kən nəghatən rəhan təsatig wirən e nikitəmat, məto-inun
itəmat nəsotahatətəən lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.

39 "Itəmat noatafin pik nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin,
kən motahatətə e nəghatən min əh məmə itəmat onəkotos
nəmegəhən itəm namnun tikə. Məto otəplan-tu. Nəghatən min
əh e Naoa Rəha Uhgin, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io.
40 Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos
nəmegəhən ron io.

41 Esolən nat agin-əh e nənwiwiən rəha netəmim. Kəpə.
42 Məto itəmat u inun, io ekitun wir itəmat, kən io ekitun wir
məmə nolkeikeən rəha Uhgin tikə e nikitəmat.
43 Io emuwa e nərgi Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e
nikitəmat, nikitəmat təsagienən ron io; məto okəmə etəmim kit
tatuwa e nərgin atip əm, kən nikitəmat tos, kən motagien ron.
44 Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiwiən
rəhatəmat min, məto nəsotalkut agin-əhən məmə onəkotol nat
kit itəm Uhgin u, in pisin əm in Uhgin, otənwiwi itəmat ron. ?
Onəkotahatətə ahro nulan lak e nolən əh?
45 "Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp
nolən rat min rəhatəmat e niganəmti Tata Uhgin. Kəpə. Məto
Moses ilə, nian rafin itəmat noatuag-pən ron,* in otən-iarəp
nolən rat min rəhatəmat.
46 Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən
min rəha Moses, kən itəmat onəkotahatətə min e rəhak
nəghatən min. Məto-inun, nəghatən min itəm in təməte rəkis,
ilat koatəghat-in io.
47 Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən min itəm in təməte,
tol nəhlan, suatip tikə agin məmə onəkotahatətə lak.

---

‡ **5:34:** 1 Jon 5:9 § **5:36:** Jon 10:25; 14:11 * **5:45:** Jon 9:28; Rom 2:17

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Luk 9:10-17)

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmuwin əpəh entənipən e nəhau asol nərgin un, Lek Kalili. Kən nərgin kit min un, Lek Taepirias.
2 Kən nimanin netəmim kəmoatuarisig-in, məto-inun koatəplan nəmtətin min rəhan, itəm tatol netəmim koatimis koatəto təwir.
3 Kən Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikin əh ilat rəhan min netəmim.
4 E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tinatuwa iuəhkir.
5 Kən nian Iesu tasipən əpəh isəu, kən məplan nimanin netəmim tepət ilat koatuwa, kən in tətapəh o Filip məmə, "? Okotəhrol motos piret tepət tahmen-in netəm min u məmə ilat okotun?"
6 In təmən asgəwin əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip, məto in tinitun rəkis nat naka itəm in otəpanol.
7 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Okəmə okos-nəmtin piret məni lan tahmen e tu-hanrit tenarius pap,* məto okol təsahmenən. Netəm min u rafin ilat okotun əm noan məsin noan məsin."
8 Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgin u Antru, in təmən-ipən kəm Iesu məmə,
9 "Suakəku kit əh-ikin əh, in tatos piret faif kəmol e pale, ne nəm kəiu. Məto okol təsahmen-in agin-əhən netəm min əh."†
10 Kən Iesu təmə, "Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh." Kən ikin əh, manuwihl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡
11 Kən Iesu təmos piret, mən tagkiu kəm Uhgin ron, kən mosipən piret un kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matig mol min nat kitiəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpilat.
12 Kən nian kinotagwən rəkis, nərpilat tasis, kən Iesu təmənipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Otuwin motuwər nimismisi piret min əh koatis. Təsəwirən məmə okotərəkin."
13 Kən ilat kəmotuwin motuwər nimismisi piret kən motaiipən e kətim asol min ilat tuelef kotərioah wir. Piret u, in nimismisi piret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.
14 Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən məmə, "Nipahrienən. !Ien pahrien

---

* **6:7:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. † **6:9:** 2 King 4:42-44 ‡ **6:10:** Nipitan ne nisualkələh ilat min e nimanin, məto kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan!

u§ rəha Uhgin itəm aupən kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!"*
15 Kən Iesu təmitun məmə netəm min u kotəmə okotuwa motos in motuwin motəkəike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagim min, mapəs ilat muwin əpəh e nitot, mətan in pisin əm.†

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)
16 Nian mitgar təmeiuaiu, netəmim rəha Iesu min kəmoteiuaiu motuwin e lek əh. 17 Kən tinapinəp, məto Iesu tikə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwin motər e pot kit, kən minotasuə lan motaulego min e lek un, məmə ilat okotuwin Kapaneam.
18 Kən nimətag asol kit təmətul minol nəhau tinərat-nərat.
19 Kən nian ilat kəmotasuə motuwin, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkir o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgin pik,§
20 məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əsotəgin pikən, io u inu.*"
21 !Kən nikilat təmagien o niləsən in e pot, moatol əmun, roiu agin, məto pot tinuwin e nəwtain nəhau entənipən-pən ikin-un kəmotən məmə okotuwin ikin!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu
22 Kəmən lawigin, netəmim min itəm kotatig əh entənipən-pa ikin e lek asol u, ilat kəmotəplan məmə aupən, pot kitiəh əm tatətul ukin-u. Kən ilat kotitun məmə Iesu təsuwinən e pot u ilat rəhan min netəmim, məto-inun nian kəmotiet, ilat pisin əm moatuwin.
23 Kən pot min neen, kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar iuəhkir əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak matən tagkiu o piret, kən netəmim kəmotun.
24 Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tinikə u ikin-u, kən rəhan min netəmim kotikə, ilat min kəmotasuə min e pot kit, motuwin e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in piret rəha nəmegəhən
25 Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənipən-pən əpəh e lek u, kotətapəh ron məmə, "?Iəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?"

---

§ **6:14:** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pər e neai, nərgin u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pispis, magwən ilat e piret. Rəhalat nətəligən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkisən ilat e netəm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

26 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn iatən kəm itəmat məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin mɨn u itəm emol, məto itəmat nəmotun əm pɨret, nərpɨtəmat tasis.
27 Məto təsəwɨrən məmə itəmat nahgitəmat otɨkə o nosən pɨret itəm otəpanəmnəmɨt mɨkə.† Itəmat, nahgitəmat otəkəike mɨkə o nosən pɨret itəm tətatɨg lilɨn u, rəha nəmegəhən itəm namnun tɨkə.‡ Pɨret u, inu, Nətɨ Etəmim otəpanos-ipɨnə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgɨn, in təməgətun məmə nɨkin tagien o Nətɨn.”§
28 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nolən naka mɨn un itəm Uhgɨn tolkeike məmə itɨmat oekotol?”
29 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotəkəike motahatətə lak, məmə Uhgɨn təmahl-ipa io.* Nat u inu Uhgɨn in tolkeike.”
30 Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, “?Məto ik onəkol nəmtətin naka, məmə itɨmat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka?
31 Nian rəhatat pipi mɨn u aupən, ilat kəmotan ikɨn taruən-aruən ikɨn, ilat kəmotun ‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, ‘In tatos-ipən pɨret itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai məmə ilat okotun.’ ”‡
32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ipən pɨret u itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipɨnə. Kən inun tatos-ipən pɨret pahrien itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, məmə itəmat onəkotun.
33 Məto-inu pɨret rəha Uhgɨn, inu in itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e nətueintən.§ Kən pɨret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən.”*
34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, awi os-ipa-tu pɨret u kəm itɨmat nian rafin.”†
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io u, io‡ Pɨret itəm tatos-ipən nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumɨs otəsus mɨnən. Kən etəmim itəm otahatətə lak, in otəsoaoa mɨnən.§
36 Məto io emən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat, məmə nat əpnapɨn nəkotəplan io, məto itəmat nəsotahatətəən əh lak.
37 Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.*

† **6:27:** Aes 55:2 ‡ **6:27:** Jon 6:35, 48 § **6:27:** Aes 55:2 * **6:29:** Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 † **6:31:** Nam 11:7-9 ‡ **6:31:** Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § **6:33:** Jon 3:13,31 * **6:33:** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34:** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35:** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § **6:35:** Jon 4:14; 7:37-39 * **6:37:** Jon 17:2

38 Məto-inu io eməsisi-pənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e
nətueintən məmə iakol natimnat min u io əm ekolkeike. Məto
emuwa məmə ekol natimnat min u itəm rəhak Tata təmahl-ipa
io ekuwa ron.
39 Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm min un
itəm in təməmki-pa ilat kəm io. In tolkeike məmə e namnun
nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.†
40 Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin
itəm kotuag-pən o Netin, kən motahatətə lan, ilat okotos
nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm min u
ilat okotəmegəh min e nimisən."
41 O nat u, netəmim nikilat tinətuoun mətagət, məto-inu in
tatən məmə, "Io u, Piret itəm tatisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-
pa e nətueintən."
42 Ilat koatən məmə, "?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep,
kitat kotitun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan
məmə, 'Io emisi-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən'?"
43 Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsagət-agətən
nulan.
44 Okəmə Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-
pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa
atipən ron io məmə io oekol in otəmegəh min e nimisən e
namnun nian.‡
45 Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgin,
tatən nulan məmə, 'Uhgin in otəgətun netəmim rafin.' Etəmim
itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgin, in tatuwa ron io.§
46 Etəmim kitiəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgin. In pisin
əm un itəm təmisi-pən lan, təməplan in.*
47 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim
itəm tətahatətə lak, in tinos nəmegəhən lilin.
48 Io un, Piret rəha nəmegəhən.†
49 Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u
'mana' əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis.
50 Məto Piret itəm tatisi-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-
roiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm
tatun, okol təsimisən.
51 Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai,
meiuaiu-pa e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in
otəmegəh matuwin, matuwin, namnun tikə; kən Piret u, itəm
io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun,
noanuwəhgək."

---

† **6:39:** Jon 17:2,12; 18:9 ‡ **6:44:** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § **6:45:** Aes 54:13; Jer 31:34 * **6:46:** Jon 1:18; 5:37; 7:29 † **6:48:** Piret əpnapin əm tasitu e nipətitat məmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu.

52 Nəghatən u təmol netəmim kinotətul minoatərgəhəu kəm
ilat min, motəmə, "? Təhrol? ? Suah u titun nos-ipamən
noanuwəhgin kitat kotun?"
53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin
u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən
noanuwəhgi Nəti Etəmim, kən məsotənimən nitan, okol
nakəsotosən nəmegəhən.‡
54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənim nitak,
in otos nəmegəhən lilin,§ kən e namnun nian, io oekol in
otəmegəh min e nimisən.*
55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in piret pahrien
nigi netəmim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nimi netəmim.
56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənim nitak, in
otatig lak. Kən iakətatig lan.† ‡
57 "Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti
nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiəh
əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io.
58 Io u piret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-
pa e nətueintən. In təsahmenən e piret u, itəm tipitəmat min
aupən kəmoatun. Nat əpnapin məmə ilat kəmoatun piret əh,
məto ilat kinotimis rəkis. Məto etəmim itəm tatun piret u, in
otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə."§
59 Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun
netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

Netəmim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu,
kən ilat kotəmə, "!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun
nosən nəghatən tol nəhlan?"
61 Kən Iesu təmitun atip məmə netəmim min rəhan,
kinotasiwin-asiwin-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə, "?Təhrol əh? ?Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu
o nat u?
62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etəmim tər matuwin
min ikin əh, in təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?†

---

‡ **6:53:** Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgin, katənim nitan, nipətin un, məmə netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nikitat tuəh nipəti Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54:** Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətilau kuahmen ahmen elau min. In tətuatip əm məmə nunən noanuwəhgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * **6:54:** Sam 63:5 † **6:56:** Nian kitat koatən məmə koatatig e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə kitat koatatig e Iesu məsotietən, moatisi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatagile lan, koatilpin kitat min. ‡ **6:56:** Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § **6:58:** Jon 6:41,51 * **6:59:** nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. † **6:62:** Jon 3:31; 17:5

63 Narmin Rəha Uhgin əm titun nos-ipənən nəmegəhən
kəm etəmim.‡ Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u.
Nəghatən min u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən min rəha
Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim.
64 Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak."
(Iesu təmən nulan məto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə
netəm pah min u kəsotahatətəən lan, kən pah un in otegəhan-
in-pən in e nelmi tikimir min rəhan.)§
65 Kən in təmən məmə, "O nat u inu, io enəmən rəkis kəm
itəmat, məmə okol etəmim kit təsuwamən ron io okəmə Tata
Uhgin təsolən suatip ron."*
66 Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagim,
minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

67 Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, "?
Təhrol etəmat? ?Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs
io?"
68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə,
itimat oekotuwin o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in
tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə.†
69 Kən itimat enotahatətə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis
məmə ik Etəm Asim rəha Uhgin."‡
70 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat u, netəm
tuelef rəhak. Io u, emitəpun itəmat, məto itəmat kitiəh u ikin,
in iərmis."§
71 In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in min in
etəm tuelef kit rəha Iesu, məto uarisig ikin, in otəpanegəhan-
in-pən in e nelmi rəhan tikimir min.*

7

Iesu təməghat ilat pian min

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwin
latuənu min e Jutia məmə otol rəhan wək əh-ikin əh, məto-
inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatəte noa anion kit
ron. Kən titəlig muwin latuənu min e nitən Kalili.
2 Məto nian tinuəkir e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm
Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən Makeen.*
3 Kən pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in məmə, "Təwir məmə
nakiet muwin əpəh Jutia, mə pəs netəmim min rəham əh-ikin
əh, ilat kotəplan nat pispis min rəham itəm natol.
4 Məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotitun in,
okol təsəhluaig-inən rəhan wək min. Okəmə natol natimnat

‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § **6:64:** Jon 2:25 * **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6
† **6:68:** Jon 6:63 ‡ **6:69:** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § **6:70:** Jon 13:2,27
* **6:71:** Jon 17:12 * **7:2:** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari.

min u, uwin mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs netəmim min e nətueintən kotəplan."
5 Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan.†
6 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian ətuatip rəhak təsuwamən əh,‡ məto itəmat, nian min rafin əm tətuatip otəmat.
7 Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotetəhauən itəmat, məto io, ilat kotetəhau io,§ məto-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatipən.*
8 Itəmat onəkotuwin e lafet, məto io okol esuwin paupənən e lafet əh məto-inun, nian ətuatip rəhak təsuwamən əh."†
9 In təmatən nəghatən u, kən mətatig əpəh Kalili.

Iesu təmuwin min e lafet rəha Nolən Makeen

10 Kən pia Iesu min kəmotaupən motuwin e lafet əh, uarisig un, Iesu təmuwin min. Məto nian təmuwin, in təmətan anion əm o netəmim məmə okəsotehmən.
11 Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətapəh-in əpnapin əm o netəmim məmə, "? Suah əpəh in hiə?"
12 Kən ikin əh, nimanin netəmim kəmotasiwin-asiwin in. Ilat neen kotəmə, "In etəm wir kit," məto neen kotəmə, "Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh."
13 Məto ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol min,‡ kən kit təməsən-iarəpən Iesu əpəh e niki netəmim məmə netəmim okotəto.
14 Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugin e lafet u, Iesu in təmuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin, matəgətun netəmim.
15 Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmilat təmiwig pik, kən kotəmə, "?Suah u təmahrol mitun natimnat min u e Naoa Rəha Uhgin? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətunən lan, ne."
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nəghatən min u itəm iatəgətun netəmim lan, sənəmə rəhak əm. Ilat kotisi-pən e Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa.
17 "Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təskasik məmə otol natimnat min itəm Uhgin tolkeike, kən in otitun məmə nəghatən min u rəhak, ilat koatisi-pən o Uhgin, sənəmə rəhak atip əm.
18 Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nepətən, in tətalkut atip əm ron, məmə otiuw rəkis netəmim, kən kotos-ipər nərgin ron.§ Məto etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən nipahrienən, in sənəmə etəm tateiuə.

---

† **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21
* **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6 ‡ **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19
§ **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54

19 Moses təmos-ipɨnə Lou kəm itəmat, məto itəmat kitiəh ne
təsol-wɨrən Lou əh ne. ?Itəmat nakotəmə onəkotohamnu io o
naka?"*
20 Kən nɨmanin netəmim kotəmə, "!Nəman! !Narmɨn rat kit
un tətatɨg lam! ?Pah təmə otoh ik ne?"
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io emol wək kitiəh
əm,† kən itəmat rafin, narmɨtəmat tatiwɨg ron.
22 Məto itəmat mɨn nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən
nɨsualkələh e nian əh, moatətəu-pən Lou rəha Moses.‡
(Nɨpahrienən, sənəmə Moses ətuatɨp in təmətuoun nolən
əh, məto tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmotətuoun.)§
23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nɨsualkələh e nian
rəha Sapat moatol məmə onasotətgəhlən Lou rəha Moses.*
?Kən təhrol neməha tatol itəmat məto-inu io emol-wɨr agɨn
nɨpəti etəmim e nian rəha Sapat?†
24 Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e
nɨganəmtɨtəmat, məto itəmat onəkotəkəike motakil rəhak
nolən e nətəligən itəm tətuatɨp."‡

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, "?Təhrol əh?
?Suah u inu, netəm-iasol kotəmə okotohamnu?§
26 Məto otəplan-tu. In tɨnatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e
nɨganəmtɨ netəmim məto suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol
okəm-naka netəm-iasol mɨn kɨnotɨtun rəkɨs məmə in Kristo
itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?
27 Məto kitat kotɨtun ikɨn suah u təmɨsɨ-pən ikɨn. Məto
nian Kristo in otuwa, okol suah kit təsɨtunən ikɨn in tatɨsɨ-pən
ikɨn."*
28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha
Uhgɨn. Kən in təmagət əfəməh matən-iarəp məmə, "Nɨkitəmat

---

* **7:19:** Netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgɨn tatən-iəhau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3 § **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4 * **7:23:** Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pɨsɨn elau mɨn, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onakəkəike mɨtun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnapɨn məmə kəsegəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kɨnotən rəkɨs məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkitunən itəm, in mɨn un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin mɨn e lou rəha Sapat. † **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15 § **7:25:** Jon 7:1 * **7:27:** Netəmim kotɨtun məmə Iesu tɨnepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotɨtun məmə Kristo in otɨsɨ-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nɨkilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikɨn in təmɨsɨ-pən ikɨn.

təht məmə nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgin təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgin, in nipahrienən. Itəmat nəkotəruru in,

29 məto io ekitun,† məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa."

30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael min okotaskəlim Iesu, məto kit təməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡

31 Məto e nimanin netəmim ikin əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə, "Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol."§

Mopael min rəha Nimə Rəha Uhgin kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu

32 Kən nian Farisi min kəmotəto nimanin netəmim kotasiwin-asiwin e Iesu nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ipən mopael min itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgin məmə okotaskəlim Iesu.*

33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io ekətatig nian təkuəkir əm kitat min itəmat, kən uarisig, ekitəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io.

34 E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin."

35 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kinotətapəh-ətapəh olat min məmə, "?In otuwin hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm kotatig e nəptən pisin pisin min ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris?

36 In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nipətin tatən naka?"

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

37 Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e niganəmti netəmim magət əfəməh məmə, "!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!† ‡

---

† **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48 † **7:37:** "Noaoaən" in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgin tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. "!Otuwa ron io, mənim!" in nimaa nəghatən itəm tatən məmə, "Ahatətə lak." ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17

38 Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha
Naoa Rəha Uhgin u tatən nulan məmə, 'Nəhau itəm tatos-
ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nikin, tahmen e nəmti
nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nikin.' "§
39 Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgin
u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotahatətə
lan.* Məto e nian əh, Narmin Rəha Uhgin, təsuwamən əh e
netəmim, məto-inu kəsiləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

40 Nian netəmim əh-ikin kəmotəto nəghatən u, kən neen
kotəmə, "Suah u, in ien rəha Uhgin u, aupən kəmatəghat-in."
41 Məto neen min ilat kotəmə, "Suah u, in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa."
Məto in pisin min neen kotən məmə, "?Nikitəmat təht məmə
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa titun nisi-pənən e
netəm Kalili?§
42 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon
u Petlehem, imə Tefit aupən."*
43 Tol nəhlan, kən nimanin netəmim min u, kəmotoor ilat
min o Iesu.
44 Kən neen kotəmə okotaskəlim in, məto etəmim kit
təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol min rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

45 Kən mopael min kəmotitəlig motuwin o pris asol min ne
Farisi min, kən netəm-iasol min əh kəmotətapəh olat məmə, "?
Təhrol nəsotiləsən Iesu motuwa?"
46 Kən mopael min un kotən-ipən kəm ilat məmə, "!
Eməsotiləsən məto-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah
əh!"
47 Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro? ?
In tineiuə-in min itəmat?
48 ? Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit
təmatahatətə lan?
49 Məto netəm əpnapin min, ilat kotəruru agin Lou rəha
Moses, tol nəhlan, Uhgin otərəkin ilat."
50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat min. Suah u
inu aupən təmuwin matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə,

---

§ **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17
* **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nipətin rəha niləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmiləs-ipər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katiləs-ipər Iesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nimisən, muwin matig ilau Tata Uhgin əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatip rəhan.
‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32 § **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † **7:50:** Jon 3:1

51 "?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmə kitat okotən-
iarəp nalpinən rəha etəmim itəm kitat kəsotaupənən motitun
wir, kənu, məsotehm ətuatipən nat naka itəm in tatol?"
52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "?Təhrol? ?Ik min
un ik etəm Kalili? Uwin-tu mafin min Naoa Rəha Uhgin. Ik
onəkəplan məmə ien kit okol təsisi-pənən Kalili."

[E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53–8:11 tikə.]

53 Kən netəmim kinotitəlig-pən min motuwin latuənu min.

8

1 Məto Iesu təmuwin əpəh e nitot u, nərgin un, Nitot Rəha Nig
U Olif.

Pətan itəm təmapil ilau iərman pisin u sənəmə rəhan iərman

2 Kəmən lawigin, laulaugin agin-əh, kən Iesu təmitəlig-pən
min e Nimə Rəha Uhgin. Kən netəmim tepət kəmotuwa,
motuəfimin ilat min ron, kən Iesu təməpələh minətuoun
matəgətun ilat.
3 Kən nəgətun min rəha Lou ne Farisi min kəmotiləs pətan
kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e niganəmtilat.
Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətapil ilau iərman kit
sənəmə rəhan ətuatip iərman.
4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, pətan u
netəmim kəmotəhtimis in məmə in tətapil ilau iərman kit u,
məto sənəmə rəhan iərman ətuatip.
5 E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə,
pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apin mo-
tahtimnu.* ?Məto ik, rəham nətəligən təhrol?"
6 Ilat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs
ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotitun nakilən
nolən rəhan ron. Məto Iesu təpnapin əm, moeg-oeg matəte nat
e nisip e noanelmin.
7 Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin
moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə
itəmat kit u ikin-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in
otaupən maht pətan u."†
8 Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin.
9 Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kinotan kitiəh
kitiəh, moatagim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet
kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.

---

* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtimnu ilau (Lev 20:10;
Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22

10 Kən Iesu təməg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə,
“?Pətan, netəm min u kəmotahruwin? ?Kit təsuwamən məmə
otən-iarəp rəham nalpinən?”
11 Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat
kotikə.”
Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io min, okol esən-iarəpən rəham
nalpinən. Məto atuwin, mol namnun e nolən rat min.”‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

12 Kən Iesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, “Io u, io
Nəhag-əhagən rəha netəmim u e nətueintən.§ Etəmim itəm
tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto
in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*
13 Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, “! Ik
nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham
nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!”†
14 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nipahrienən məmə io
atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh,
məto-inun, io ekitun ikin iatisi-pən ikin, kən mitun min ikin
iatuwin min ikin,‡ məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin,
kən motəruru ikin iatisi-pən ikin.
15 Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəligən rəha
etəmim əm. Məto io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan.
16 Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e
nolən itəm tətuatip, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm
rəhak, məto itimlau Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io, rəhatimlau
nakilən in kitiəh əm.
17 E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu,
kətioal nəfigəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otatətul.§
18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in
təmahl-ipa io iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io.”*
19 Kən tol nəhlan, ilat kinotətapəh ron məmə, “?Məto rəham
Tata in hiə?”
Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru
min rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun
min rəhak Tata.”†
20 Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e
ikin kit itəm katələhəu-pən məni ikin e Nimə Rəha Uhgin. Məto
suah kit təməsuwinən maskəlim in, məto-inun təsolən əh nian
rəhan.

Iesu təmisi-pən ilis

21 Kən Iesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, “Io ekagim
tənin itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat

‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23

onəkotimis, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatig əh etəmat. Ikin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin."

22 Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, "?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin, nipətin tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atip in, o?"

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Imatəmat u ikin-u, məto io, io imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha nətueintən u.§

24 Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotimis e nolən rat min rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,* kən itəmat onəkotimis, kən nolən rat min rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat."†

25 Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, "!Ei! ?Ik pah un?"

Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io ekahmen əm məmə inun ematən kəm itəmat aupən, mətoarus-pa u-roiu.

26 Natimnat tepət itəm ekitun nənən etəmat, kən mitun nakilən nolən min rəhatəmat ron, məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nipahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natimnat min itəm eməto ron, məmə netəmim rəha nətueintən ilat okotəto."

27 Məto ilat kəsotitunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgin.

28 Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, "Nian nəmotiləs-ipər rəkis Neti Etəmim un,‡ nəpanotitun məmə Io u inu.§ Kən onəpanotitun min məmə esol atipən nat kit e rəhak əm nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgin təməgətun io lan.*

29 Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatig itimlau min. In təsapəsən io ekan pisin,† məto-inu, nian rafin, iatol natimnat min itəm nikin tagien ron."‡

30 Nian Iesu təmatən nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotən nipahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel min itəm kəmotən nipahrienən lan məmə, "Okəmə nakotaskəlim əskasik nəghatən min u rəhak, itəm iatən-ipinə kəm itəmat, itəmat ətuatip un, rəhak netəmim min.§

---

‡ **8:21:** Nian Iesu tatən "təfagə rat u," okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41). § **8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **8:24:** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat min rafin agin-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ **8:28:** Jon 3:14; 12:32-33 § **8:28:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * **8:28:** Jon 14:24 † **8:29:** Jon 16:32 ‡ **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38 § **8:31:** 2 Jon 1:9

32 Kən itəmat onəkotitun nipahrienən, kən nipahrienən u,
otikis itəmat məmə nakəsotuwa-minən kol slef."*
33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itimat u noanol
min rəha Epraham,† itimat u esotol agin-əhən slef‡ min rəha
suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmə, 'Nipahrienən otikis
itəmat, nakotapiə.'?"
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin u
iatən-ipinə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən
nolən rat u, in tatərəmərə elat, kən mətaskəlim ilat matol ilat
koatuwa rəhan slef min.§
35 Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatig e
nimə rəhan.* Məto iərəmerə tategəhan-in məmə nətin otətatig
e nimə rəhan nian rafin matuwin matuwin namnun tikə.
36 !Tol nəhlan, okəmə Nəti Uhgin tatikis itəmat, kən tatikis
agin pahrien itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-minən kol slef!
37 Ekitun məmə itəmat noanol min rəha Epraham, məto
noategəs-in suatip məmə onəkotohamnu io, məto-inu
nəsotolkeikeən məmə onəkotətəlig-in rəhak nəghatən.†
38 Io iatən natimnat min un, itəm eməplan rəhak Tata təmol.
Məto itəmat noatol natimnat min u itəm rəhatəmat əm tata
təmən kəm itəmat."
39 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Məto tata rəhatimat,
in Epraham."
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə itəmat noanol
ətuatip min rəha Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən
min, tahmen lan təmatol aupən. Məto itəmat sənəmə noanol
ətuatip rəhan.‡
40 Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto
o Uhgin, məto itəmat nakotən məmə onəkotohamnu io. ?
Nikitəmat təht məmə nolən rəha Epraham tol nəhlan?
41 Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm."
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itimat u sənəmə
nisualkələh lapin. Uhgin əm in Tata rəhatimat."

Nenəti Setan

42 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə Uhgin pahrien
in Tata rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io
emisi-pən lan, muwa ikin-u.§ Məto in sənəmə rəhatəmat Tata.
Io esuwamən ikin-u e rəhak atip əm nətəligən, emuwa məto-
inu in təmahl-ipa io.
43 ?Məto təhrol nakəsotitunən nipəti nəghatən rəhak? !Məto-
inun nəsotolkeike agin-əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən!

---

* **8:32:** Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † **8:33:** Luk 3:8 ‡ **8:33:** slef: Əplan e tiksonari. § **8:34:** Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * **8:35:** Kal 4:30 † **8:37:** Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ **8:39:** Rom 2:28-29; 9:7-9 § **8:42:** 1 Jon 5:1

44 Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata
rəhatəmat, Setan. Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən
noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,† tatol əh, in
etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatetəhau nipahrienən,
məto-inu nipahrienən tikə lan. Nian in tateiuə, in tatol əm
rəhan nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in tata
rəha neiuə min.
45 Məto io iatən nipahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan,
itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən.
46 ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikin-u titun nəgətunən məmə io
emol nolən rat kit? ?Okəmə io ekatən əm nəghatən pahrien
min, kən təhrol itəmat nəsotahatətəən lak?
47 Etəmim rəha Uhgin, in tatətəlig-in nəghatən rəha Uhgin,
məto itəmat sənəmə netəmim rəha Uhgin. Tol nəhlan,
nəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin."

Iesu ne Epraham

48 Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, "! Nəman! !
Itimat enotəplan ətuatip ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmin
rat kit tətatig lam!"
49 Məto Iesu təmə, "Narmin rat tikə lak, məto io iatiləs-ipər
nərgi rəhak Tata, kən məto itəmat, nakotərəkin nərgək.
50 Io esalkutən o rəhak nərig asol, məto suah kit in tətalkut
ron io. Kən in otəpanakil netəmim rafin.
51 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim
itəm tatol nəwiak, okol in təsimisən nian kit ne."‡
52 Kən netəm min un kotən-ipən kəm in məmə, "! Roiu
enotitun məmə narmin rat kit tətatig lam! Epraham təmimis,
kən ien min kəmotimis min, məto ik nakatən məmə, etəmim
itəm tatol nəwiam, in okol təsimisən nian kit. ?Nəghatən naka
u?
53 ?Ik nakaprəkis-in Epraham u tipitimat tinəmimis rəkis? ?
Kən ne ien min u kəmotimis? ?Ik nakəmə ik etəmim naka?"§
54 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə io əm iatiləs-ipər atip
io, kən rəhak nisiaiiən in nat əpnapin əm. Məto rəhak Tata u
itəmat nakoatən məmə in Uhgin rəhatəmat, inun in tatiləs-ipər
io matos-ipən nisiaiiən kəm io.
55 Itəmat nəkotəruru in, məto io ekitun. Okəmə ekən məmə
ekəruru in, kən in otol io məmə io etəmim rəha neiuəən,
tahmen əm etəmat. Məto io ekitun in, kən io matol nəwian.
56 Tipitəmat u Epraham, nikin təmagien pik məmə in
otəpanəplan nian rəhak otuwa. Kən nian in təmitun məmə
rəhak nian otəkəike muwa, kən nikin təmagien təmagien."

---

* **8:44:** 1 Jon 3:8 † **8:44:** E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, "Ik onəkol nəsimis agin-əhən." Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgin təmən e Jen 2:17.
‡ **8:51:** Jon 11:26 § **8:53:** Jon 4:12

57 Kən netəm min u kəmotəhai motəmə, "! Nəman! ! Ik
nəsosən əh nup fifti ne! ?Nəmahrol məplan Epraham?"*
58 Kən Iesu təmə, "Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat
məmə, nian Epraham təməsaiirən əh, məto Io Etatig."† ‡
59 Kən əmun, ilat kəmotəmik kəpiel apin, motəmə okotaht
Iesu lan;§ məto Iesu təməhluaig, kən miet e Nimə Rəha Uhgin,
minatuwin.

9

Iesu təmol-wir niganəmti suah kit

1 Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit.
Nian təmaiir, məto niganəmtin təpis.
2 Kən netəmim min rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun, suah u təmaiir məto niganəmtin təpis. ?O naka? ?
O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?"*
3 Məto Iesu təmə, "Niganəmti suah u təmərat, məto sənəmə e
nolən rat rəhan, o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Məto,
niganəmti suah u təməpis nəhlan məmə Uhgin otəgətun rəhan
wək e nəmegəhən rəhan.†
4 Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgin, itəm
təmahl-ipa io ekuwa. Nian lapin otəpanuwa, kən etəmim in
təruru nolən wək.§
5 Nian io etatig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha
netəmim e nətueintən."*
6 Nian Iesu təmən rəkis nəghatən əh, təmagəh nisip, kən mol
nəmit əkəku lan, kən mos nəmit un, mol-pən e niganəmti suah
un.
7 Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, "Onəkuwin e noan
nəhau Saeloam, kən mau niganəmtim." (Nərgin u Sailom,
nipətin təmə, "Kəmahl-ipən"). Kən suah un təmuwin, mau
niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, məto niganəmtin tinəwir, kən
tinatehm nat.†
8 Kən netəmim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in,
məmə in etəmim kit nian rafin tateasiə o məni o netəmim, ilat
narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotətapəh-ətapəh olat min
məmə, "!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh
mateasiə o məni o netəmim?"
9 Kən netəmim neen koatəmə, "Əwəh, in əh."
Kən məto neen kotəmə, "Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə
in."

---

* **8:57:** Epraham təmimis minos rəkis nup tu-taosan, uarisig Iesu təpanaiir-pa. † **8:58:** Nian Iesu təmən min məmə, "Io Etatig," tatos nərgi Uhgin (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmən məmə in Uhgin ətuatip. ‡ **8:58:** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59:** Lev 24:16 * **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4 ‡ **9:4:** Nian Iesu tatən məmə, "Nian tatian əh," nagəhatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapin tatəpsen-pən rəhan nimisən. § **9:4:** Jon 12:35-36 * **9:5:** Jon 1:4 † **9:7:** Aes 35:5

Məto suah un təmə, "!Io u inu!"
10 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Niganəmtim təmahrol məwir?"
11 Kən in təmə, "Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək, kən mən məmə, 'Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.' Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəmtək, məto niganəmtək tinəwir, enatehm nat."
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Məto suah un tətatig hiə?"
Kən in təmə, "Io ekəruru."
13 Kən netəmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwin kəm Farisi min.
14 Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat.
15 Kən Farisi min kəmotətapəh ron məmə, "? Nəmahrol niganəmtim təwir?" Kən suah un təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat."
16 Kən Farisi min neen kəmotən-ipən məmə, "Suah un təsisi-pənən o Uhgin, məto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat."
Məto Farisi min neen min kotəmə, "?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan." Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u.
17 Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nikim təht məmə in etəmim naka?" Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "In ien kit."
18 Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nipahrienən lan məmə suah u aupən niganəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotaun-in-pən rəhan tata ne mama kueia,
19 kən kəmotətapəh olau məmə, "? Təhrol? ? Nətitəmlau u suah u? ? Itəmlau onakuən-tu məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nipahrienən, kən niganəmtin təmahrol məwir?"
20 Kən rəhan mama ne tata kuəmə, "Itimlau ekiatun məmə nətitimlau əh, kən itimlau ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis.
21 Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itimlau ekuəruru min məmə etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat."
22 Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

23 Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, “In
tinepət rəkis, təwir məmə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”
24 O nat u, ilat kəmotaun-in-pən min suah un itəm
niganəmtin təməpis aupən, məmə otuwa mətul aupən e
niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən nipahrienən
kən ləs-ipər nərgi Uhgin. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol
təfagə rat.”
25 Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə
rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm io ekitun. Aupən niganəmtək
təməpis, məto roiu enataiir.”
26 Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, “?Təmahrol ik? ?
Təmahrol mol-wir ik, kən niganəmtim təwir?”
27 Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto
itəmat nəsotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?
Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”
28 Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan
etəmim! !Məto itimat u, netəmim rəha Moses!‡
29 Itimat ekotitun wir məmə Uhgin təmatəghat kəm Moses,
məto suah un, ekotəruru məmə təmisi-pən hiə.”§
30 Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !
Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin
təmisi-pən ikin!
31 Kitat kotitun məmə Uhgin təsətəlig-inən netəm koatol
nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in Uhgin, kən matol nəwian,
Uhgin tatətəlig-in!*
32 E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah
kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol
mihin, məto niganəmtin tinəwir.
33 Okəmə suah u təməsisi-pənən o Uhgin, okol təsol agin-əh
nat kit. Məto tətuatip əm məmə in tatisi-pən o Uhgin.”†
34 Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha
nolən rat nian rafin əm, tətuoun e nian nəmaiir-pa mətoarus-
pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən ilat
kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

35 Kən Iesu təməto nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e
nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin məplan, kən tətapəh
ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”

---

‡ **9:28:** Jon 5:45 § **9:29:** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisi-pən o Uhgin, məto-inu Uhgin əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgin, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. * **9:31:** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † **9:33:** Jon 3:2 ‡ **9:34:** Jon 9:2; Aes 66:5

36 Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.”§
37 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik ninehm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”*
38 Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, io enatahatətə lam.” Kən in təmisin-pən nulin ron, kən matəfak kəm in.†
39 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e nətueintən u məmə ekakil netəmim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotehm nat, kən netəm min u koatehm nat, niganəmtilat otəpis.”‡
40 Kən Farisi min neen əh-ikin, kəmotəto nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə niganəmtitimat min təpis?”§
41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə niganəmtitəmat təpis, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpinən o təfagə rat min rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə niganəmtitəmat təwir, nakotehm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat min rəhatəmat tətatig əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

1 Kən tən məmə, “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatuwin imə e noanikulu rəha sipsip, təsuwinpənən e ket, məto in tətaiu əm lan kən matiwigego in məmə otuwin imə e noanikulu rəha sipsip,* in iakləh ne iohamnu itəm kit.† 2 Məto etəmim itəm tatuwin-pən e ket, in etəm tatehm sipsip.‡
3 Etəmim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip min kotitun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgi sipsip min kitiəh kitiəh, kən in matit ilat moatiet.
4 Nian in tatit rəhan min rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətaupən-in ilat, kən sipsip min koatuarisig-in, məto-inu kotitun nəwian.
5 Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagim kapəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian.”
6 Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nipətin məmə tatən naka.

---

§ **9:36:** Rom 10:14 * **9:37:** Jon 4:26 † **9:38:** Mat 28:9 ‡ **9:39:** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § **9:40:** Rom 2:19 * **9:41:** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31

* **10:1:** Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip min ikin nian rafin lapin, məmə ilat okotatig wir o kuri iarupin min ne laion min. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves min u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh min koatəpsen-pən netəm-iasol min rəha netəm Isrel. Kənu sipsip min koatəpsen-pən netəmim min rəha Uhgin.

Iesu in etəmim ətuatip rəha nehmən sipsip

7 Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən min kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip min itəm koatuwin-pən ikin.§

8 Netəm min u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne nohamnuən itəm.* Məto sipsip min kol kəsotətəlig-inən ilat.

9 Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, məmə otuwin imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwihl wir itəm tamiəmitə lan.†

10 Məto iakləh, in tatuwa əm o nat kitiəh əm. In tatuwa məmə otakləh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Məto io, emuwa məmə iakol suatip o nosən nəmegəhən,‡ kən nəmegəhən u, in tərioah wir e nəwirən rafin.

11 "Io u, Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min.§ Etəm wir un, itəm tatehm wir sipsip min, in nikin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip min.*

12 Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip min, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip min. Kən okəmə tarəplan kuri iarupin kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupin u, tuwin mus sipsip min neen, kən məhgatit ilat kotagim kitiəh kitiəh.

13 Etəm nəhlan, in otagim məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip min, məto e nikin, in təsolən nat agin e sipsip min.

14-15 "Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min. Tata Uhgin in titun io, kən io ekitun in,† kən e nolən kitiəh əm, io ekitun rəhak sipsip min, kən rəhak sipsip min ilat kotitun io. Io nikik tagien əm, məmə oekimis o nosmegəhən ilat.

16 Kənu rəhak min neen əpəh ikin sipsip min, itəm kəsotatigən e noanikulu u, məto io ekəkəike mit min ilat kotuwa. Ilat min, okəpanotitun nətoən nəwiak. Kənu sipsip min u ilat rafin u, okotuwa motuəfimin əm ilat min motol kitiəh. Kən etəmim kitiəh əm, in otatehm ilat.‡ §

---

§ **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20 † **10:14-15:** Mat 11:27 ‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves min 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan min. Sipsip min itəm kotatig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e Iesu. Sipsip min itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat Iaihluə min. Nian in otaun-in ilat, kən ilat min okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiəh, kən etəmim kitiəh əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6

17 “Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nikik tagien əm
məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netəmim, məmə uarisig
lan, io ekos min nəmegəhən rəhak.*
18 Etəmim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto
io atip əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm
iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətən məmə ekəhlman
rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos min nepətən məmə
ekaskəlim min rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata
təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin.”†
19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor min ilat min o nəghatən
min u.
20 Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətatig lan!
!Rəhn-kapə tətalməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?”
21 Məto neen min, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə
nəghatən rəha etəm narmin rat tətatig lan. ?Nikitəmat təht
məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir min?”‡

Netəmim kəmoatetəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhgin

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan
Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Min Nimə
Rəha Uhgin.§
23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta
e Nimə Rəha Uhgin, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon.
24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in.
Kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Onəghan kən ik nəpanol itimat
ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat.”*
25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enəmən-ipinə rəkis
kəm itəmat,† məto itəmat nəsotahatətəən lak. Nəmtətin min u
itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e nəghatən
rəhak,‡
26 məto itəmat nəsotahatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə
rəhak min sipsip min.§
27 Rəhak sipsip min ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io
ekitun wir ilat, kən ilat koatuarisig-in io.
28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat,
ilat okol kəsotisimisən nian kit ne. Kən etəmim kit ne okol
təsiuw rəkisən ilat e nelmək.*

---

* **10:17:** Aes 53:12 † **10:18:** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ **10:21:** Eks 4:11
§ **10:22:** Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit aupən. Tipilat min kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhgin, təpiə, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən min məmə lafet rəha Laet Min, məto-inu netəmim kəmotasiəpən e lait min tepət e rəhalat latuənu min.
* **10:24:** Luk 22:67-71 † **10:25:** Jon 8:58 ‡ **10:25:** Jon 5:36; 14:11 § **10:26:** Jon 6:44 * **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39

29 Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-
in natɨmnat rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkɨsən
ilat e nelmɨn.†
30 Itɨmlau rəhak Tata, itɨmlau kitiəh əm."‡

31 Kən netəm Isrel kəmotəmɨk mɨn kəpiel apɨn, məmə oko-
taht in lan.
32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enamol rəkɨs
nəmtətin wɨr mɨn tepət e nɨganəmtɨtəmat. Nəmtətin mɨn əh ilat
əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə io ekol. ?Məto nəmtətin ahrol
un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apɨn?"

33 Kən ilat kotəmə, "Itɨmat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel
apɨn o nat pɨspɨs wɨr mɨn u ik natol. Itɨmat ekotəmə ekotaht ik
məto-inu nakatən rat Uhgɨn. Ik etəmim əm, məto ik nakatən
məmə ik Uhgɨn."

34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte-pən aupən,
e rəhatəmat ətuatɨp Lou, məmə Uhgɨn təmən-ipən kəm ilat
məmə, 'Itəmat uhgɨn mɨn.'§
35 Kən kitat kotɨtun məmə Naoa Rəha Uhgɨn, okol
təsəuhlinən. Uhgɨn təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim
neen. ?Tol nəhlan, okəmə Uhgɨn təmatəghat-in netəm mɨn u,
kən mən ilat məmə uhgɨn mɨn,
36 kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat
Uhgɨn məto-inu iatən məmə io Nəti Uhgɨn? Io u inu, itəm Tata
Uhgɨn in təmələhəu-pən io məmə rəhan pɨsɨn əm, kən mol əpen-
əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e nətueintən.
37 Okəmə esolən nəmtətin mɨn itəm rəhak Tata tatol, kən
sotahatətəən lak.
38 Məto okəmə iatol nəmtətin mɨn u rəhak Tata tatol, kən nat
əpnapɨn məmə itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən mɨn,
məto təwɨr məmə onəkotahatətə e nəmtətin mɨn rəhak. Kən tol
nəhlan, itəmat onəpanotɨtun wɨr agɨn məmə Tata Uhgɨn tətatɨg
lak, kən iakətatɨg e Tata Uhgɨn."*
39 Tol nəhlan, o nəghatən mɨn u, ilat kəmotolkeike mɨn məmə
okotaskəlɨm in, məto in təmiet elat, magɨm.

40 In təmeguəfimɨn-pən mɨn e nəwtain nəhau Jotan, muwɨn
əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmim ikɨn. Kən mətatɨg
ikɨn əh.

---

† **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23 § **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgɨn təmuəh nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol mɨn rəha netəmim rəhan, ilat kotahmen e uhgɨn mɨn, meto inu in təmɨtəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgɨn, kən motakil rəhan netəmim mɨn. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, "uhgɨn mɨn." Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatɨp ətuatɨp, kən Uhgɨn otərəkɨn ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol mɨn roiu. * **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21

41 Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə,
"Jon təməsolən nəmtətin kit ne. Məto nəghatən min itəm in
təmatən e suah u, ilat rafin nipahrienən əm."†
42 Kən ikin əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis
1 Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu
kit, ima Meri ne pian Mata.*
2 Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki Iərəmərə rəhatat e senta,
kən mafəl e noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka
Lasaros u tatimis.
3 Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu
məmə, "Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,‡ in tatimis."
4 Nian Iesu təməto nəghatən u, kən in təmə, "Lasaros
tatimis, məto rəhan nimisən əh, okol təsolən in timis agin-
əh. Nimisən əh rəhan otol məmə netəmim okotiləs-ipər
motənwiwi Uhgin ron. Kən nimisən əh otol məmə netəmim
okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgin ron."
5 Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros.
6 Tol nulan, nian tatəto pap məmə Lasaros tatimis, in təmatig
min mos nian kəiu əpəh ikin tətatig ikin.§
7 Kən uarisig, tən-ipən kəm rəhan netəmim min məmə, "Pəs
kotitəlig-pən min Jutia."
8 Məto rəhan netəmim min kotən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun, roiu əm huə, netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmə oko-
tahtimnu ik e kəpiel apin. ?Məto ik nakən məmə onakitəlig-pən
min ikin əh?"
9 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotitun
məmə tuelef aua e nərauiəgən. Okəmə etəmim tətaliwək
e nərauiəgən, okol təsorinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu
tatəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.*
10 Məto okəmə in tətaliwək lapin, in titun norinən nelkin e
kəpiel kit, məto-inu rəhan nəhag-əhagən tikə."
11 Iesu tinən rəkis nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat
məmə, "Kitat kit u Lasaros, in tətapil. Məto io oekuwin əh-ikin
məhgaiir lan."†

---

† **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3 ‡ **11:3:** Jon 11: 5,36 § **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəsahgin minu lan məmə Lasaros otimis paupən, məto-inun in otol nahatətəən rəhalal təskasik min nian in otol Lasaros tinəmegəh min e nimisən. Əplan-tu ves 14-15. * **11:9:** Jon 8:12; 9:5 † **11:11:** Nimisən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotapil əlu-alu əm məto-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18

12 Kən rəhan min netəmim kotən-ipən kəm in məmə, "Etəm-
iasol, okəmə in tətapil, kən rəhan nimisən otikə. !In otəto təwir
min!"
13 E nəghatən u rəha Iesu, nipətin u məmə Lasaros tinimis
rəkis. Məto ilat nikilat təht məmə Lasaros in tətapil əm.
14 Kən Iesu təmən-ipən wir məmə, "Lasaros tinimis rəkis.
15 Nian nikik tatuəh itəmat, nikik tagien məmə eməsatigən
itimlau min, məto-inu nat u, otasitu etəmat məmə
onəkotahatətə lak. Məto təwir məmə pəs kotuwin motehm
in."
16 Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm
netəmim neen min rəha Iesu məmə, "Təwir, pəs kitat rafin
kotuwin, məmə kitat rafin okotimis əm kitat min."

Iesu in nəukəti naiir-pa
min e nimisən

17 Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təməto məmə
kəmitənim Lasaros, tinos nian kuwit rəkis.
18 Latuənu u Petani, in iuəhkir əm o Jerusalem, okəmə naka
suatip lan tahmen e kilomita kisil,
19 kən netəm Isrel tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne
Meri motiləs-ipər nətəligən rəhalau məto-inun katuəto tərat o
rəhalau kaka təmimis.
20 Kən nian Mata təməto məmə Iesu tatuwa, in təmətul
muwin məmə otəplan. Məto Meri, in təmatəpələh əm imə.‡
21 Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Etəm-iasol, okəmə
ik nəmətatig ikin-u, okol rəhak kaka təməsimisən.
22 Məto io enitun əh məmə nat naka onakətapəh-in kəm
Uhgin, kən Uhgin otəpanos-ipinə kəm ik."
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Rəham kaka
otəpanəmegəh min."
24 Mata təmə, "Io ekitun məmə Lasaros otəpanəməgəh min
e Namnun Nian, itəm netəmim rafin kəmotimis okotaiir-pa
min."§
25 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io u, io Nəukəti Naiir-pa
Minən e Nimisən, kən io min, io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmim
itəm in otahatətə lak, nat əpnapin məmə in təmimis, məto in
otəmegəh min.
26 Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol
təsimis agin-əhən nian kit ne.† ?Nəkatahatətə e nəghatən u
rəhak?"
27 Mata tən-ipən kəm in məmə, "Əwəh, Iərəmərə. Io enata-
hatətə lam, məmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
Ik Nəti Uhgin. Ik u inun, aupən netəmim kəmoatən məmə ik
onəpanuwa e nətueintən."

‡ **11:20:** Luk 10:38-42 § **11:24:** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15
* **11:26:** Jon 3:15 † **11:26:** Mat 25:46

Iesu təmasək

28 Nian Mata tinən rəkis nəghatən u, kən muwin məmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwin kən masiwən-inpən e matəlgin məmə, “Iəgətun‡ tinuwa rəkis. Tolkeike məmə otəplan ik.”

29 Kən nian Meri təməto nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwin məmə otəplan Iesu.

30 Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwin ikin mehm.

31 Kən nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatiləs-ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwin ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nikilat təht məmə tatuwin e suwit, otasək.

32 Meri təmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in təmisin nulin mən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, kən okol rəhak kaka təsimisən.”

33 Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək, in təməto tərat pik, nikin tifim.

34 Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotitənim hiə?”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

35 Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh.§

36 Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik agin-əh suah u taprəkis!”

37 Məto ilat neen min koatən məmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir iganəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsimisən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

38 Kən Iesu təməto min tərat pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat kəmotitənim Lasaros əpəh e nipəg kəpiel kit, kən motiləs-ipən min kəpiel kit min motahtosig-in-pən nipəg kəpiel lan.

39 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, winɨ Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tinəpien rəkis. Kəmitənim tinos nian kuwit rəkis.”

40 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin məmə emən-ipinə rəkis kəm ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin?”

41 Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəməto rəkis rəhak nəghatən.

---

‡ **11:28:** Jon 13:13 § **11:35:** Luk 19:41

42 Kən ekitun məmə e nian rafin, natəto io. Məto iatən
nəghatən u, o netəm min u, itəm koatətul titəlau-in io, məmə
ilat okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io."*
43 Kən əmun, nian Iesu tinən rəkis nəghatən u, in təmaun
əfəməh məmə, "!Lasaros, ətul miet!"
44 Kən Lasaros təmətul miet, matəmik mətmətig əm nimə han
min u itəm kəmə lis ətain nelmin ne nelkin ne niganəmtin ne
lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Otikis rəkis nimə han
min əh, pəs in taliwək."

Netəm-iasol min rəha Isrel kəmotegəs-in suatip məmə okotoh Iesu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat
min u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan.
46 Məto ilat min neen kəmotuwin o Farisi min, kən motən-
iarəp kəm ilat rafin natimnat min itəm Iesu təmol.
47 Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat
kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən
kəm ilat min məmə, "? Okotəhrol nulan? Suah əh tinatol
nəmtətin tepət.
48 Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin
okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə
Rəha Uhgin ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat."
49 Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh.
Tol nulan, in təmən məmə, "Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u.
50 ?Təhrol itəmat nəsotitunən? ?Itəmat nəsotitunən məmə
təwir məsin otəmat məmə etəmim kitiəh əm otimis o netəmim,
taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?"†
51 Nian in tinən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm
rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp
nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə
Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡
52 Kən məto rəhan nimisən, sənəmə o nosmegəhən netəm
Isrel əm, məto o nosməgəh minən nenəti Uhgin min itəm kotan
atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiəh əm.§
53 Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə
okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu.
54 Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in
təmagim ikin-u, muwin əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon

---

* **11:42:** Jon 3:17 † **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nipahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nipətin tatəgətun məmə Iesu otəkəike mimis məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16

u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

55 Tinatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kinoatiet ikin pisin pisin min minoatuwa Jerusalem məmə okotol natimnat min məmə ilat okotaruətuəh† e niganəmti Uhgin, paupən un, məpanotuwin e lafet əh.

56 Kən netəm min əh kinoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nimə Rəha Uhgin, kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, "?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?"

57 Məto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətatig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael min kotuwin motaskəlim.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Nian sikis əh-ikin tətatig əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tinitəlig-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh min.

2 Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən, moatagwən.†

3 Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigi nat, muwa. Senta u, kəmol e noki nato.‡ Senta əh, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nipəgnoa nimə.§

4 Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min, in təməhai ron. In təmən məmə,

5 "? Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.*

6 In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agin e ian-rat min, məto in təmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.

---

* **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotaruətuəh, nipətin un, məmə ilat okotafəl wir ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.

* **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nipahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapil motisin-pən nuwləlmilat e tepil, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwin tatəpien wir, tahmen e nigpis.

§ **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu."

7 Məto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan
nətəligən. In təmatələhəu wir senta u, məmə otau nipətik, o
nian əh itəm okitənim io lan.
8 Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig.† Məto io,
okol esatigən nian rafin kitat min itəmat.”

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

9 Kən nian nimanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətatig
latuənu Petani, kən ilat kinoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən
məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa min məmə okotəplan-
tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh.‡
10 Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə
okəkəike kohamnu min Lasaros,
11 məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros
təməmegəh min, kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən minotapəs
rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kəmən lawigin, nimanin netəmim itəm kəmoatuwa
Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto
məmə Iesu tətaliwək minatuwa e taon.
13 Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit
tahmen e nimali nəmil§ moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən
moatagət əfəməh moatən məmə,
“!Hosana!*
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau Kig u rəha netəm Isrel!”†
14 Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək
matuwin. Natimnat min u, Naoa Rəha Uhgin tinəmən rəkis
məmə,
15 “Netəm Saeon,‡ itəmat sotəginən.
!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,
in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!”§
16 E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nipəti nat u.
Məto uarisig, nian Iesu tinəmegəh min e nimisən, kən Uhgin
tinol əp rəkis nepətən rəha Iesu, kən nikilat təpanəht məmə
aupən, kəməte rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgin, kənu

---

† **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44 § **12:13:** Nimali nəmil u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimir min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmil məto-inu nikilat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nərəmərəən rəha netəm Rom. * **12:13:** Nəghatən u, “Hosana,” nipətin ətuatip in “Asitu, Uhgin, osmegəh itimat,” məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nipətin məmə, “!Ənwiwi Uhgin!” Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49 ‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotaun-in min məmə Saeon, məto-inun nərgin əh rəha nitot kit itəm kəmiləkin-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit min. § **12:15:** Sek 9:9

netəmim kinotol nəghatən min əh tinuwa minol nipahrienən lan.
17 E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nipəg
kəpiel məmegəh min, nimanin netəmim tepət kəmotatig ilat
əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp minotən-iarəp natimnat
min u in təmol.
18 Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan
Iesu, məto-inu koatəto məmə in təmol nəmtətin əh.
19 Kən Farisi min kinoatən-ən kəm ilat min məmə, "!Otəplan-
tu, okol kitat kəsotol agin-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin
e nətuounən kinoatuarisig-in!"

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

20 Kən nian netəmim kəmotuwin Jerusalem məmə okotəfak
e nian rəha lafet u, kən netəm Kris neen min əh-ikin ilat min,
kəmoatəfak.
21 Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm
Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə,
"Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu."
22 Kən Filip tətul muwin mən-ipən kəm Antru, kən ilau
kəmian muən-ipən kəm Iesu.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, Nəti
Etəmim, rəhan nian tinuwa rəkis, məmə Uhgin otol əp rəhan
nepətən əhag-əhag.
24 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim
otəkəike mitənim nikuti nat e nisip kən otimis. Okəmə
təsimisən, kən okol təsəwiəən kən məsoeən. Məto okəmə
otimis, kən otoe-in noan tepət, tepət.*
25 Etəm nikin tatəht pik rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in
otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nikin təsəht pikən nəhlan
rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlim wir nəmegəhən
rəhan o nəmegəhən lilin.†
26 Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-
in io,‡ kən okəmə ikin pəhruən io ekatig ikin, kən in min, in
otatig ikin-u.§ Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgin otisiai-
in."

Iesu təməghat-in nimisən rəhan

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, nikik
titahmə pik.* ?Oekahrol min-nulan? Okol esənən məmə, 'Tata,
ohrəkis nahməən itəm tatuwa ron io.' Natimnat u inu, io
emuwa ron.
28 Tata, ik os-ipər atip nərgəm."

---

* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24
* **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

Kən əmun, roiu agin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən məmə, “Io enilәs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekilәs-ipər min.”

29 Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkir ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat neen kotəmə, “!Netəmim! ?Naka u? ? Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə, “Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”

30 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwian u, təməsuwamən məmə io ekəto. Məto təmuwa məmə itəmat onəkotəto.†

31 Roiu əh tinol nian itəm Uhgin otakil nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otoh-iəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəmərə rəha nətueintən u.§

32 Nian katilәs-ipər io ilis,* kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”†

33 E nəghatən u, in tinuhapik e nimisən rəhan.‡

34 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “Itimat enotəto rəkis e Lou rəhatat, məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, in otətatig lilin əm, matuwin namnun tikə.§ ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim okotəkəike motilәs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u, tətatig otəmat o nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətatig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən napinəpən otirəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru ikin in tatuwin ikin.

36 Nian nəhag-əhagən u tətatig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwin matəhluaig.

37 Nat əpnapin məmə in tinol rəkis nəmtətin tepət e niganəmti netəm Isrel, məto ilat kəsotahatətəən lan.

---

† **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapin məmə nimisən rəha Iesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol win, məto nipahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katilәs-ipər io ilis” nian tepət. Kən in nipətin kəiu. Nian tatən “katilәs-ipər io ilis,” nipətin kit in tatəghat-in nimisən rəha Iesu e nig kəməluau. Kən nipətin kit min, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwirən asol ne nepətən asol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nikilat tatəht ves min əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat təsəhtən ves min itəm koatən məmə Kristo in otaupən mimis. * **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5

38 Ien rəha Uhgin u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat
nolən. Kən nat u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol
nipahrienən lan. In təmən məmə,
"?Iərəmərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat?
?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?
? Kən Iərəmərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o
nosmegəhən?"†
39 Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan məto-inu tahmen-pən
əm məmə Aesea təmən-iarəp min aupən məmə,
40 "In təmol ilat məmə niganəmtilat otəpis.
Okəmə təsəpisən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.
Kən in tinahtosig-in rəkis nikilat.
Okəmə təsolən, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən
nətəligən rəhalat, kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən
rəhalat tuwiwi min."‡
41 Ien rəha Uhgin, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun
in təməplan nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in
tatəghat-in.§
42 Kən məto, netəm-iasol min tepət məsin, ilat min
kəmotahatətə e Iesu. Məto ilat koatəgin nən-iarəpən məmə
ilat kəmotahatətə lan, məto-inun koatəgin Farisi min məmə
okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfiminən,
43 məto-inu netəm iasol min u, ilat kotolkeike pik məmə
netəmim okotənwiwi ilat, taprəkis-in məmə Uhgin nikin
otagien olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netəmim

44 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, "Etəmim itəm tətahatətə
lak, sənəmə tətahatətə pisin əm lak, məto tətahatətə min e
Uhgin itəm təmahl-ipa io.
45 Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io.
In təməplan min Uhgin u təmahl-ipa io.*
46 Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim
itəm otahatətə lak, otəsatigən e napinəpən.
47 Etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol
esən-iarəpən rəhan nalpinən, məto-inun eməsuwamən e
nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpinən rəha netəmim. Məto
emuwa məmə ekosmegəh ilat.‡
48 Məto etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən
rəhak nəghatən, nat kit əh-ikin tətatig məmə in otən-iarəp
rəhan nalpinən. O Namnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat
okotən-iarəp nalpinən rəhan.§

---

† **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:** Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4 * **12:45:** Jon 14:8-9 † **12:46:** Jon 1:4 ‡ **12:47:** Jon 3:17 § **12:48:** Jon 5:45

49 Tol nəhlan məto-inu nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin
əm, məto Tata Uhgin u təmahl-ipa io, kən in təmən məmə
ekəkəike muwin mən nəhlan, kən mol nəhlan.*
50 Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən min u, itəm
in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən lilin tətatig lan. Kən tol
nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata Uhgin təmən-ipa kən
məgətun io elat, məmə ekən mihin."

13

Iesu təmau nelki rəhan netəmim
1 Tinuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha
Nuhagego-inən, kən Iesu tinitun məmə rəhan nian tinuwa
rəkis məmə otiet e nətueintən u, muwin mehm Tata Uhgin.*
Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netəmim u kotatig e
nətueintən, kən məto roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən
rafin kəm ilat.
2 Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim min kəmoatagwən,
kən Setan tinatos-ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti
Saimon, məmə in otosalim-in Iesu tuwin e nelmi tikimir min
rəhan.
3 Iesu təmitun məmə Tata Uhgin təmələhəu-pən rəkis natimnat
rafin u e nelmin,† kən tinitun min məmə in təmisi-pən o Uhgin,
kən in otəpanitəlig-pən min o Uhgin.
4 Tol nəhlan, in təmətul, kən mapeg rəkis rəhan sot asol, kən
mətəut-in tawil kit.
5 Kən miləs pesin kit, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun
mətau nelki rəhan min netəmim, kən mətafəl e tawil, tawil u
itəm in tatətəut-in.
6 Təmol mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm
in məmə, "? Iərəmərə, təhrol? Təsəwirən məmə ik onakau
nelkək."
7 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu ik nəkəruru nipəti
nat u io iatol, məto uarisig un, onəpanitun nipətin."
8 Kən Pita tən-ipən kəm in məmə, "Okol nəsauən nelkək nian
kit ne."
Məto Iesu təmə, "Okəmə ekəsauən nelkəm, kən okol ik
nəkəsuwamən mol rəhak etəmim."
9 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "! Iərəmərə,
okəmə tol nəhlan, kən onasauən əm nelkək, məto onakau min
nelmək ne rəhk-kapə!"
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "! Kəp! Etəm un tinaig
rəkis, in tinəruən rəkis, tinahmen. Təwir əm məmə okəsau
minən nipətin; məto io oekəike mau min əm nelkin. Itəmat
ninotəruən rəkis. Məto sənəmə itəmat rafin agin-əh."‡

---

* **12:49:** Jon 14:31 * **13:1:** Jon 16:28 † **13:3:** Mat 28:18 ‡ **13:10:** Jon 13:18

11 Iesu tinitun rəkis məmə ilat pah un otegəhan-in-pən in e
nelmi rəhan tikimir min. Tol nəhlan, kən in tən məmə, "Sənəmə
itəmat rafin agin-əh."
12 Nian Iesu tinau rəkis nelki rəhan netəmim min, kən
muwin min e rəhan napən, kən muwin min məpələh e nəmeen
e tepil. Kən əmun mətapəh olat məmə, "? Itəmat nəkotitun
nipəti nat u emol roiu agin etəmat? 13 Itəmat nakotaun-in
io məmə Iəgətun ne Iərəmərə, kən tətuatip əm nulan, məto-
inun nipahrienən məmə io u, rəhatəmat Iəgətun ne rəhatəmat
Iərəmərə.
14 "Məto-inu io, io u rəhatəmat Iərəmərə ne io Iəgətun
rəhatəmat, kənu io ekau nelkitəmat, kənu itəmat min,
onəkotau nelkitəmat min.§
15 Io emol məgətun itəmat lan, məmə itəmat onəkotol nolən
kitiəh əm, məmə inu, emol mihin etəmat.
16 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, iolwək
kit, in təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in
təsaprəkis-inən etəm titahləpis.*
17 Roiu əh, itəmat nəkotitun wir natimnat min u. Kən o nat u,
okəmə nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwirən o Uhgin.†
18 "Io esənən itəmat rafin.‡ Io ekitun wir itəmat min un itəm
io emitəpun itəmat.§ Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin,
otəkəike muwa mol nipahrienən lan. Nəghatən u tatən məmə,
'Etəmim u, aupən itimlau ematuagwən kələh e plet kitiəh,
məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəligən, minatol noa kəm io.'*
19 Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian
okəsolən əh. Məto nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak,
məmə Io u inu.†
20 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim
pah itəm tatos rəhak iahləpis kən nikin tagien ron, tahmen-
pən əm məmə in tatos min io, kən nikin tagien ron io. Kənu
etəmim itəm tatos wir io, kən nikin tagien ron io, tahmen-pən
əm məmə in tatos wir min rəhak Tata, kən nikin tagien ron."‡

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Nian Iesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nikin
təməfigəm pik, kən in təmə, "Nipahrienən agin u iatən-ipinə
kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikin-u, otegəhan-in-pən io e
nelmi tikimir min rəhak."
22 Kən rəhan netəmim min kəmotətag-pən motəplan ilat
min. Nikilat natəht məmə kəruru məmə in tatən pah.

§ **13:14:** 1 Pita 5:5 * **13:16:** Luk 6:40 † **13:17:** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ **13:18:** Jon 13:10 § **13:18:** Jon 15:16 * **13:18:** Sam 41:9 † **13:19:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18

23 Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik,§ in tataməhl* iuəhkir əm o Iesu.
24 Kən Saimon Pita, in təmasgəwin-pən anion kəm in məmə, "Ətapəh-tu ron, məmə etəmim pah əh in tatən."
25 Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkir o Iesu, kən mətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, pah un nakatən?"
26 Kən Iesu təmə, "Io ekəmkas piret məsin, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun." Kən əmun, in təməmkas piret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nəti Saimon Iskariot.
27 Kən Jutas təmos piret un. Kən Setan tinalpin rəhan nətəligən.
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nat u nakəmə nakol, uwin uəhai əm mol."†‡
28 Netəmim min un rəha Iesu itəm kotəməhl titəlau e tepil moatagwən, ilat kəsotitunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka.
29 Jutas in titahtu kətim rəha məni rəhalat, kən ilat neen nikilat təht məmə Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwin mos-nəmtin nagwənən neen nigilat o lafet, o okəm-naka tatuwin otos-ipən məni neen kəm ian-rat min.§
30 Kən nian Jutas təmos rəkis piret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tinapinəp rəkis.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

31 Nian Jutas tiniet rəkis, kən Iesu təmə, "Roiu əh, Uhgin tinatiləs-ipər nərgi Nəti Etəmim,† kən Nəti Etəmim tinatiləs-ipər nərgi Uhgin.
32 Məto nian Nəti Etəmim tinol əp rəkis nepətən rəha Uhgin, kən Uhgin atip əm in otol əp min nepətən rəha Nəti Etəmim. Kən in otol əm huə roiu əm.‡
33 "Nenətik min, okol esatigən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io, məto io iakatən min əm nəghatən kitiəh əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, 'Ikin əh ekatuwin ikin, itəmat nəkotəruru nuwinən ikin.'§
34 "Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat, kənu e nolən kitiəh əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.‡

---

§ **13:23:** Etəmim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətapil iuəhkir o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in təmətə naoa u, kən məsənən nərgin. * **13:23:** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəməhl nəhlan moatagwən. † **13:27:** Luk 22:3 ‡ **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. § **13:29:** Jon 12:5-6 * **13:30:** Luk 22:53 † **13:31:** Jon 12:23 ‡ **13:32:** Jon 17:1-5 § **13:33:** Jon 7:33-34 * **13:34:** Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † **13:34:** Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ **13:34:** Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11

35 Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netəmim
rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netəmim.”§

*Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu*
*(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31;
Luk 22:31-34)*

36 Kən Saimon Pita tətapəh ron məmə, “? Iərəmərə, ik
onəkuwin hiə?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ikin əh io ekatuwin
ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisig un,
onəpanuwa.”*
37 Kən Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, oekəsətəu-pənən
ik u-roiu o naka? Io, nikik tagien əm məmə ekimis ron ik.”
38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik nakəmə nikim tagien
əm məmə onakimis ron io? Nipahrienən agin u iatən kəm ik
məmə, mənig otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə
nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgin

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahməən.
Itəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgin,* kən motahatətə min
lak.
2 E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikin. Nəghatən u in
nipahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipinə rəkis kəm
itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.†
3 Kən məto-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io
oepanitəlig-pa min mos itəmat nakotuwa moatatig kitat min
io,‡ məmə itəmat onəkotatig ikin-u itəm io min iakətatig ikin.§
4 Ikin əh iakatuwin ikin, itəmat ninotitun rəkis suatip rəhan.”
5 Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, itimat
ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ?Ekotəhrol nulan motitun
suatip tatuwin ikin əh?”
6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u,* suatip ron.† Kən
io un, nəukəti nipahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§
Etəmim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in
muwin.*
7 Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata.† Kən
tol nəhlan, tətuoun roiu, ninotitun rəkis in, kən minotəplan.”
8 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, awi əgətun-tu
Tata Uhgin kəm itimat. Nat əm u inu, itimat ekotolkeike.”‡

---

§ **13:35:** 1 Jon 3:14; 4:20 * **13:36:** Jon 14:2 † **13:38:** Jon 18:27 * **14:1:** Sam 4:5 † **14:2:** Hip 11:16 ‡ **14:3:** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 6:35 † **14:6:** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6:** Jon 1:14 § **14:6:** Jon 1:4 * **14:6:** Wək 4:12 † **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ **14:8:** Eks 33:18

9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Filip, io emətatig təfəməh
kitat min itəmat. Məto ik nəkəruru əh io. Etəmim itəm tatəplan
io, in tatəplan Tata Uhgin.§ ?Təhrol ik nakatən məmə, ‘Awi,
əgətun Tata Uhgin kəm itimat’?*
10 ?Ik nəsahatətəən məmə iakatig e Tata Uhgin, kənu Tata
Uhgin tətatig lak?† Nəghatən min u iakatən kəm itəmat,
sənəmə rəhak əm. Tata Uhgin u, nian rafin, tətatig lak, inun
in tatol rəhan min u wək.
11 Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə
iakətatig e Tata Uhgin, kənu Tata Uhgin tətatig lak. Məto okəmə
kəpə, təwir məmə nakotahatətə lak o nəfigəmən rəha nəmtətin
min itəm ematol.‡
12 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm
tətahatətə lak, in otol nolən wək min un itəm io ematol.§ Əwəh,
in otol nolən wək tər təhmin min taprəkis-in wək min un itəm
io emol, məto-inun io oekatuwin o Tata Uhgin.
13 Io Nətin, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat
əpnapin okəmə nakoteasiə-in nat naka, io epanol,* məmə wək
u rəha Nətin otiləs-ipər nərgi Tata Uhgin.
14 Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io
ekol.”

Iesu təmən məmə Narmin Rəha Uhgin otuwa

15 Kən Iesu təməghat əh matuwin, matən məmə, “Okəmə
itəmat nakotolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.†
16 Kən io, oekeasiə o Tata Uhgin məmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit
min otəmat. Kən in otətatig lilin itəmat min.
17 Suah un inun, in Narmin rəha Nipahrienən.§ Netəmim
rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e nikilat,* məto-inu ilat
kəsotəplanən in, motəruru in. Məto itəmat, nəkotitun in, məto-
inun in tətatig itəmat min. Kən in otəpanatig e nikitəmat.
18 “Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatig pisin
əm, tahmen e suakəlh. Io epanitəlig-pa min otəmat.
19 Otəsuwəhən, netəmim rəha nətueintən u ilat
okəsotəplanən io. Məto itəmat onəpanotəplan io.† Kən məto-
inun io epanəmegəh, itəmat min onəpanotəmegəh.‡
20 O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun məmə
iakətatig e rəhak Tata.§ Kən itəmat nəkotatig lak, kənu io
ekətatig etəmat.

---

§ **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9:** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11:** Jon 5:36; 10:38 § **14:12:** Luk 10:17 * **14:13:** Mat 7:7 † **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17:** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * **14:17:** 1 Korin 2:14 † **14:19:** Jon 16:16 ‡ **14:19:** Jon 6:57 § **14:20:** Jon 10:38; 17:21

21 “Etəmim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol,
etəmim u inun in tolkeike io. Kən etəmim itəm tolkeike io,
rəhak Tata in otolkeike min in.* Kən io min oekolkeike in. Kən
io oekol əp io kəm in, məmə in otitun əsas io.”
22 Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in
təmətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, ik onakahrol nulan kən mol
əp ik kəm itimat əm, məto onəsol əpən ik kəm netəmim rəha
nətueintən?”†
23 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Etəmim itəm tolkeike io,
in otatol nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne
rəhak Tata, itimlau ekueia mətuatig itiməhal min. Kən itimlau
ekioal imatimlau əh-ikin.‡
24 Etəmim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən
min u itəm nəmotəto ematən, eməsən atipən ilat. Məto emos
ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa.§
25 “Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat nian etatig əh
kitat min itəmat.
26 Məto Narmin Rəha Uhgin u, in Iasitu, itəm Tata Uhgin
otahl-ipa e nərgək, in otəgətun itəmat e natimnat min rafin.
Kən in otatol itəmat məmə nikitəmat otatəht natimnat min u
itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*
27 “Roiu əh tinuəkir məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu
nəmələinuən rəhak tətatig otəmat.† Kənu nəmələinuən u, itəm
iakatos-ipinə, təsahmenən e nəmələinuən itəm nətueintən u
tatos-ipinə. Itəmat, nikitəmat təsahməən kən məsotəginən.
28 Itəmat ninəmotəto rəkis rəhak nəghatən, emən-ipinə kəm
itəmat məmə, ‘Io oepanapəs itəmat, məto uarisig, oepanitəlig-
pa min otəmat.’ Okəmə nakotolkeike pahrien io, kən
nikitəmat otagien əm məmə nəkotəplan io iakatuwin o rəhak
Tata, məto-inu in ilis taprəkis-in io.
29 Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kəm itəmat u-
roiu, nian ilat kəsotolən əh, məmə nian ilat kinotuwa moatol
nipahrien lan, kən itəmat onəkotahatətə lak.
30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh min kəm itəmat, məto-
inun Setan u iərəmərə rəha nətueintən u,‡ in tinatuwa. In
təsosən nəsanənən məmə otol win lak.
31 Məto io iatol ətuatip əm nəwia Tata Uhgin məmə netəmim
rəha nətueintən okotitun məmə io ekolkeike in.§
“Itəla, pəs kotətul motagim ikin-u, moatuwin.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nig pahrien

---

* **14:21:** Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † **14:22:** Wək 10:41 ‡ **14:23:** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 § **14:24:** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50
* **14:26:** Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † **14:27:** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ **14:30:** Jon 12:31 § **14:31:** Jon 10:18; 12:49

1 Kən Iesu tatən məmə, “Io un,* io ekahmen e nokət nig
pahrien. Kən rəhak Tata in tahmen e etəmim itəm tatitasilin
nig u.† 2 Nelmi nig min rafin itəm kəsotoeən, in tatəte rəkis ilat,
kən nelmi nig min rafin u itəm koatoe, in tətafəl wir ilat,‡ məmə
ilat okotoe-in noalat tepət.§
3 Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kən io enafəl wir rəkis
itəmat e nəghatən min itəm iatən-ipinə kəm itəmat.*
4 Otəper-ipa lak,† kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig
otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən e nəukətin. E nolən kitiəh
əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə
nəsotəper-ipamən lak.‡
5 “Io u, io nokət nig. Kən itəmat nelmi nig min, nelmi nig
min itəm koatətul-pən wir lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha
etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otoe-in
noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsotəper-ipamən lak, okol
nəsotolən nat kit.§
6 Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig
kit, itəm kinərakin kən tinapə rəkis. Nelmi nig min tol nəhlan,
kitun nəmikən kərakin-pən e nigəm, kuwaan ətip.*
7 Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən min rəhak
kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotitun
neasiə-inən. Kən Uhgin otol kəm ik.†
8 Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan tepət,‡ nat əh in
tatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgətun məmə
itəmat rəhak min netəmim.§
9 “Tata Uhgin in tolkeike pik io. E nolən kitiəh əm, io
ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən.
10 Okəmə itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-
ipa e rəhak nolkeikeən, tahmen ətuatip əm mə inun io emol
nəghatən min rəha Tata Uhgin, kən iatəper-ipən e rəhan
nolkeikeən.
11 Io ematən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat, məmə
nikitəmat otətagien, tahmen əm məmə io nikik tətagien. Kənu
nikitəmat otagien otagien mərioah.†
12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən
məmə itəmat onəkotolkeike itəmat min, tahmen əm məmə io
ekolkeike mihin itəmat.‡
13 Suah kit tikə itəm tolkeike pik in kit taprəkis-in etəmim un
itəm tategəhan-in rəhan nəmegəhən məmə otosmegəh in min
neen.§

---

* **15:1:** Jon 6:35 † **15:1:** Aes 5:1-7 ‡ **15:2:** Hip 12:5-11 § **15:2:** Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * **15:3:** Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † **15:4:** Jon 6:56 ‡ **15:4:** Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § **15:5:** Fil 4:13 * **15:6:** Mat 3:10 † **15:7:** Mat 7:7 ‡ **15:8:** Kal 5:22-23 § **15:8:** Jon 8:31 * **15:10:** Jon 14:15 † **15:11:** 1 Jon 1:4 ‡ **15:12:** Jon 13:34 § **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16

14 Kən okəmə itəmat nəkotol natimnat min u iatən kəm
itəmat, tatəgətun məmə itəmat un, io min neen.
15 Io oesaun-in minən itəmat məmə iolwək min rəhak, məto-
inun etəm tatol wək, in təruru natimnat min itəm rəhan etəm-
iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, məmə io min
neen, məto-inun natimnat min rafin u itəm eməto o rəhak
Tata, enən-iarəp rəkis kəm itəmat.*
16 Itəmat nəməsotitəpunən io, məto io emitəpun itəmat.† Kən
io emələhəu-pən itəmat məmə itəmat onəkotuwin motol wək,
kən wək rəhatəmat otoe-in noan.‡ Kən noan un, in otətatig.
Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natimnat min kəm Tata
Uhgin e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.
17 Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat
onəkotəike motolkeike itəmat min."§

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatetəhau netəmim rəha Iesu

18 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə netəmim rəha
nətueintən u koatetəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh
məmə aupən, ilat kəmotetəhau mihin io.*
19 Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim
rəha nətueintən okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u
itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io
enimitəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən.
Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotetəhau itəmat.†
20 Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis
kəm itəmat məmə, 'Iolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-
iasol.'‡ Kən məto-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərat
agin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiəh əm etəmat.§
Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat
nəghatən. Məto ilat kəməsotol agin-əhən rəhak nəghatən min.
21 Ilat okotol natimnat min nulan etəmat, məto-inun itəmat
rəhak min netəmim.* Ilat okotol nəhlan, məto-inu ilat
kotəruru Uhgin itəm təmahl-ipa io.†
22 "Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa
nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat min. Məto
kəmoatəuhlin məntalat ron io moatapəs rəhak nəghatən. Kən
roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə.‡§
23 Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau min rəhak Tata.

---

* **15:15:** Jon 8:26 † **15:16:** Jon 13:18 ‡ **15:16:** Jon 15:5 § **15:17:** Jon 15:12
* **15:18:** Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † **15:19:** Jon 13:16; 17:14 ‡ **15:20:** Jon 13:16
§ **15:20:** 2 Tim 3:12 * **15:21:** Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † **15:21:** Jon 16:1-3 ‡ **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § **15:22:** Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e təfagə rat. Məto netəmim rəha nətueintən kotetəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41).

24 Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin
kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmə pah u io. Kən
nat əpnapin kəmotitun io, məto koatetəhau io, kən tol nəhlan
məmə koatetəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən
məmə rəhalat nolən rat tikə.*
25 Məto natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə
nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotəte rəkis e
naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, 'Io esolən nat kit
elat, məto ilat kotetəhau agin-əh io, moatol timəht kəm io.'†
26 "Məto nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha
Nipahrienən u, tatisi-pən o Tata Uhgin.‡ Io ekahl-ipa in tuwa
otəmat.
27 Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ məto-inu
itəmat noatatig kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa
mətoarus-pa u-roiu.

16

1 "Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmə rəhatəmat
nahatətəən otəseiuaiuən.
2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən
rəhalat;* kən nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm
netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmə ilat koatol
wək wir kit rəha Uhgin.†
3 Ilat okotol natimnat min u, məto-inun ilat kotəruru Tata
Uhgin, kən motəruru min io.‡
4 Məto io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat.
Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh
məmə io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat."

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgin otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwin, matən məmə, "Io eməsən-
iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, məto-inu emətatig
kitat min itəmat.
5 Məto roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io,
məto itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, '?Ik onəkuwin hiə?'
6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm
itəmat, kən nikitəmat təmahmə.
7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwir pik otəmat
məmə io ekagim tənin itəmat. Məto-inu okəmə esagim təninən
itəmat, kən Iasitu§ okol təsuwamən matig itəmat min. Məto
okəmə io ekagim, muwin, kən io ekahl-ipa in tuwa mətatig
otəmat.*
8 Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən
məmə ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o

---

* **15:24:** Jon 5:36; Mat 11:20-24 † **15:25:** Sam 35:19; 69:4 ‡ **15:26:** Jon 14:26
§ **15:27:** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * **16:2:** Jon 9:22; 12:42 † **16:2:**
Wək 26:9-10 ‡ **16:3:** Jon 15:21; 1 Jon 3:1 § **16:7:** Jon 14:16 * **16:7:** Jon 7:39

nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.
9 Narmin u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat,† məto-inu
kəsotahatətəən lak.
10 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in
təsahmenən o rəhalat nətuatipən e niganəmti Uhgin,‡ məto-
inu io ekitəlig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotehmən
io.
11 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in
təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim, məto-inu Uhgin in
tinakil rəkis iərəmərə rəha nətueintən u, Setan.§
12 "Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm
itəmat. Məto roiu əh, okol nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiəkis pik
əh otəmat.*
13 Məto nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,† in otit
itəmat, tol mə itəmat nəkotitun nipahrienən rafin. In okol
təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat
min u itəm in tatəto e Tata Uhgin. Kən in otən-iarəpinə min
kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa.
14 In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm
itəmat. E nolən u, in otiləs-ipər io.
15 Natimnat min rafin rəha Tata Uhgin, in rəhak.‡ Tol
nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmin u, in otəto nəghatən
pahrien ron io kən matol əp nipətin kəm itəmat."

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Otəsuwəhən onəsotəplanən io,
məto uarisig un, təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io."§
17 Kən netəmim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh
kəm ilat min məmə, "?Nəghatən u, nipətin naka? In tatən
kəm itat məmə, 'Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig,
otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.' Kən in tən məmə, 'Məto-
inu io iakatuwin o Tata Uhgin.'
18 ?Nəghatən u, 'otəsuwəhən' nipətin naka? Kitat kotəruru
nəghatən min əh in tatən."
19 Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotolkeike məmə
okotətapəh-in nat kit ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, "?
Tahro? Io emən məmə, 'Otəsuwəhən itəmat nəsotəplanən io.
Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.' ?Kən roiu
nakotətapəh otəmat min o nipəti nəghatən u?
20 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, itəmat
nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən,

† **16:9:** Jon 15:22 ‡ **16:10:** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** Mak 4:33 † **16:13:** Jon 14:17 ‡ **16:15:** Jon 17:10 § **16:16:** Jon 14:18 * **16:20:** Mak 16:10

nikin otagien. Itəmat onəkotəto tərat pik agin, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.†

21 Nian okəmə tinuəhkir məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərat, məto-inun tinol nian rəhan məmə otəto nahməən e nipətin. Məto uarisig, okəmə nətin tinaiir rəkis, kən in nikin təsəht minən nahməən əh. In nikin tətagien pik məto-inu nətin tinaiir-pa e nətueintən.

22 E nolən kitiəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərat. Məto uarisig, kənu io ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otagien otagien, okol etəmim kit təsol minən itəmat nikitəmat tahmə min.

23 O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgin e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.‡

24 Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien mərioah.”§

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

25 Kən Iesu tatəghat əh matuwin matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat min u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io ekəsuəh minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in.

26 E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən məmə io ekuwin e nərgitəmat measiə-in natimnat ron†

27 məto-inu Tata Uhgin, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan.

28 Io emisi-pən o Tata Uhgin, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgin.”

29 Kən netəmim rəhan min koatən məmə, “!In un! !Roiu əh ik nəsuəh minən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itimat.

30 Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalpinən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itimat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgin.”

---

† **16:20:** Jon 20:20 ‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotitun nuwinən o Uhgin e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotolkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitiəh əm, inun, məmə Uhgin otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgin.

31 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "?Nipahrienən, itəmat
nakotahatətə lak u-roiu?‡
32 Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən
məmə nian əh tiniet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat
rafin, nakotaiu atit, motuwin imatəmat min ikin, motapəs io,
io pisin əm.§ Məto okol io esan pisin əmən, məto-inu nian rafin
rəhak Tata tətatig itimlau min.*
33 Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat,
məmə rəhatəmat nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotatig lak.†
E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,‡ məto sotəginən,
motətul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən
rəha nətueintən."*

17

Iesu təməfak atip ron

1 Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətag-pər ilis e neai, kən
matəfak matən məmə,
"Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmə
ik onakiləs-ipər nərgi Nətim, məmə in min otəpaniləs-ipər
nərgəm,*
2 məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in,
məmə in otərəmərə e netəmim rafin,† kən mitun min nos-
ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat min u, itəm ik nəmos-ipən ilat
min kəm in.‡
3 Kən nəmegəhən lilin u, nipətin u məmə netəmim okotitun
ik, itəm ik əm un ik Uhgin pahrien,§ kən motitun min Iesu
Kristo u, ik nəmahl-ipa.*
4 Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin
rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm io məmə iakol.‡
5 Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmə onakos io ekimnə
mətatig kilau min ik. Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag
kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e nian
nətueintən u təmatikə əh.§

Iesu təməfak o rəhan min

6 "Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-
ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat
okotitun ik.* Aupən, ilat rəham min netəmim, məto roiu ik
nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min netəmim.
Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən,

---

‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29
† **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9 * **16:33:** Rom
8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * **17:1:** Jon 12:23;
13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ **17:2:** 17:24; Jon
6:37,39 § **17:3:** Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8 † **17:4:** Jon 13:31 ‡ **17:4:** Jon
19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * **17:6:** Jon 1:18

7 kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat min u itəm ik
nəmos-ipa kəm io, ilat koatisi-pən əm ron ik.
8 Ilat kotitun natimnat min u, məto-inu ik ninəmən-ipa rəkis
nəghatən kəm io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos
e nikilat. Kən ilat motitun məmə nipahrienən agin məmə io
emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəmahl-ipa io.
9 "Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netəmim rəha
nətueintən, iatəfak əm o netəm min u itəm ik nəmos-ipa ilat
kəm io, məto-inun ilat u rəham min.
10 Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm
ik natos, ilat rəhak.† Kən netəm min u, ik nəmol ilat məmə
nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək.
11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e
nətueintən u. Məto netəm min u, ilat okotatig əh e nətueintən
u. Tata, ik nakətuatip agin. Awi, nakaskəlim netəm min u
kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm
io, məmə ilat okotatig kitiəh əm, tahmen məmə inu, kilau min
ik kitiəh.‡
12 Nian io emətatig itimat min ilat, kən ematipal wir§ olat,
e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io
ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.* Kitiəh əm u itəm
təməlue, inun itəm Uhgin otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol
nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otuwa mol
nipahrienən.
13 "Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian
etatig əh e nətueintən, məmə ilat min, nikilat otagien otagien,
tahmen əm məmə io nikik tətagien.
14 Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol
nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat,
koatetəhau ilat,‡ məto-inun ilat sənəmə netəmim rəha
nətueintən,§ tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha
nətueintən.
15 Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən
u. Məto ekolkeike məmə ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan,
məmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakipal wir* olat.†
16 Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat
min sənəmə netəmim rəha nətueintən.
17 Rəham nəghatən in nipahrienən rafin. Onəkol rəham
nəghatən məmə in otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat
netəmim pahrien rəham motasim motətuatip.‡

---

† **17:10:** Jon 16:15 ‡ **17:11:** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § **17:12:** "Ematipal wir," nipətin u, ematehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * **17:12:** Jon 6:39 † **17:12:** Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ **17:14:** Jon 8:23; 15:19 § **17:14:** 1 Pita 2:11 * **17:15:** "Onakipal wir," nipətin u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † **17:15:** Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ **17:17:** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16

18 Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən
kitiəh əm, io enatahl-iarəp min ilat, kotuwin e nətueintən.*
19 Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən
nalpəkauən rəham,† məmə ekasitu e netəm min u, məmə ilat
min okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

20 "Io esəfakən əm o netəm min u, məto iatəfak min o netəm
min u itəm okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm min u.
21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm,
tahmen-pən əm məmə inun kilau kitiəh əm, kən iakətatig-pinə
lam, kən ik nəkətatig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiəh
əm kitat min ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə
məmə ik nəmahl-ipa io.§
22 Ik ninəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in
kələh nepətən rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiəh əm
tahmen əm məmə kilau kətioal kitiəh.†
23 Iakətatig e nikilat, kən ik nəkətatig lak. Tol nəhlan, iatəfak
məmə, ilat okotuwa kitiəh əm e natimnat min rafin məmə
netəm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə
ik nəmahl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netəmim‡
tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.
24 "Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min,
kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io
min ekuwin ikin,§ məmə ilat okotəplan nepətən əhag-əhag
rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm
io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u
təmatikə əh.†
25 "Tata, ik nakətuatip agin.‡ Netəmim rəha nətueintən u,
ilat kotəruru ik,§ məto io ekitun ik. Kən netəm min u rəhak
min, ilat kotitun məmə ik nəmahl-ipa io.
26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wir ik,* kənu
io, oiakatəkəike matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham
otinip wir nikilat,† kən məmə io atip oiakətatig e nikilat.

---

§ **17:18:** Jon 3:17 * **17:18:** Jon 20:21; Mat 28:18-20 † **17:19:** Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ **17:19:** Hip 10:10 § **17:21:** Jon 3:17 * **17:22:** Jon 1:14 † **17:22:** Jon 14:20 ‡ **17:23:** Jon 16:27 § **17:24:** Jon 12:26 * **17:24:** Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e niganəmtitat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgin, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † **17:24:** Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ **17:25:** Sam 119:137; Rom 3:26 § **17:25:** Jon 15:21; 16:3 * **17:26:** Jon 17:6 † **17:26:** E ves u, nipətin kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgin otolkeike rəhan min netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak min məmə rəhan netəmim min okotolkeike ilat min tahmen əm məmə Tata Uhgin in tatolkeike Iesu.

Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io."‡

18

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa motaskəlim in (Mat 26:7-56; Mak 14:43-50; Luk 21:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənipən-pən e noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwinu kit ikin. Kən Iesu ne rəhan netəmim min kəmotuwin e niki nig min əh.

2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimir min, in tinitun rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netəmim ilat koatuəfimin ilat min ikin.*

3 Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul o Nimə Rəha Uhgin kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mopael min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwin e niki nig olif əh. Ilat koatəmik noanisiə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən.†

4 Iesu tinəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, məto in təmaliwək muwin olat, kən mətapəh olat məmə, "?Itəmat noategəs-in pah un?"

5 Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu." Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, "Io u inu."‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmilat, in tatətul ilat min.)

6 Kən nian Iesu təmən məmə, "Io u inu," ilat kəmotani məntaalat motitəlig, moteiuaiu motorin ilat e nisip.*

7 Kən Iesu tatig mətapəh min olat məmə, "?Itəmat nakotegəs-in pah un?" Kən ilat kotəmə, "Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu."

8 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, 'Io u inu.'† ‡ Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kən təwir məmə nakotapəs netəmim min u, koatuwin latuənu."

9 In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tinəmən rəkis in otol nipahrienən. Nəghatən u təmən məmə, "Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit."§

10 Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp rəhan nisa, məte rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin, matəlgin matip. Nərgi suah un, Malkas.

---

‡ **17:26:** Jon 15:9; Rom 5:5 * **18:2:** Luk 21:37; 22:39 † **18:3:** Wək 1:16 ‡ **18:5:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12

11 Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa
u e rəhan sipa. Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,*
itəm Tata Uhgin in təmos-ipa kəm io, kən io ekəike mətəlig-in
əm, mol.”†

Ilat kəmotiləs Iesu motuwin tətul aupən e niganəmti Anas
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;
Luk 22:54)

12 Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat,
ne mopael min rəha netəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kən
motəlis ətain nelmin.
13 Kən kəmotaupən motiləs in motuwin tətul e niganəmti
Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol
agin e nup əh.‡
14 Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha
netəm Isrel məmə təwir pik məmə etəmim kitiəh əm otimis o
netəmim, taprəkis-in məmə netəmim rafin okotimis.§

Pita təmən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;
Luk 22:55-57)

15 Kən Saimon Pita ne etəmim kit min rəha Iesu, ilau
kəmiauarisig-in Iesu. Etəmim u kit min rəha Iesu, pris asol
agin in titun wir. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh
imə e iat rəha nimə rəha pris asol agin un.
16 Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit min u rəha
Iesu, itəm pris asol agin titun wir, in təmiet muwa ihluə, kən
mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit Pita mian
imə.
17 Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən
tətapəh ron məmə, “?Ei, ik min un etəmim rəha suah əh?”
Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”
18 Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək min
rəha pris asol agin, ne mopael min, ilat kəmotasiepən e

---

* **18:11:** Nian Iesu təmə, “Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Oesənim-pənən e panikin u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənim e panikin” in nimaa nəghatən, nipətin u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgin otol nalpinən kəm in o nolən rat min rəha netəmim rafin. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təməte naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəligən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agin, okəike katiləs-ipər nitain, məmə suah kit in otəsərəmərəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iəhau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəmərəən e nətəligən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin.
§ **18:14:** Jon 11:49-51

noanəmkilip e nigəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətul, moatəto nigəm.

Pris asol agin təməghat kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Kən pris asol agin tatətapəh-in natimnat min o Iesu. Tatətapəh o netəmim min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*

20 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io ematən rəhak nəghatən min e niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min.

21 ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətapəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətapəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat min u itəm ematən."

22 Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uhgin, in tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmə, "?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?"

23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmə onakən-iarəp. ? Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?"

24 Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tinən min məmə təruru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmə, "?Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?" Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim."

26 Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatip matəlgin aupən, in təmən məmə, "?Nikik təht məmə eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?"

27 Məto Pita təmə, "Kəpə. Sənəmə io."

Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.†

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

---

* **18:19:** Nat əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6). † **18:27:** Jon 13:38

28 Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha
Kaeafas, motuwin e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom,
məto in tatos nərəmərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos
nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwinən e nimə rəha etəm
ik pisin kit. Okəmə okotuwin imə, kən ilat koatən məmə
ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin, kən ilat okol kəsotunən
nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡
29 O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan
nimə, muwa ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmə, "?
Nipəgnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?"
30 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Okəmə suah u in
təsətgəhlən lou, okol esotiləsən in motuwa kəm ik."
31 Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, "Təwir məmə itəmat
onəkotiləs in motuwin, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou min
rəhatəmat."
Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, "Məto netəm Rom əm ilat
kotegəhan-in məmə kitun nohamnuən etəmim."
32 Iesu təmatən aupən məmə in otimis nəhlan,§ kən
natimnat min u kəmol məmə nəghatən min u rəhan okotuwa
motol nipahrienən.
33 Kən əmun Pailat tuwin min imə, kən maun-in Iesu tuwa
mətul aupən-in niganəmtin, kən tətapəh ron məmə, "?Təhrol?
?Ik kig rəha netəm Isrel?"*
34 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "?Ik atip əm nakatətapəh
nulan, o ik nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipinə io
kəm ik?"
35 Kən Pailat tən-ipən məmə, "?Təhrol? ?Ik nikim təht mə io
etəm Isrel kit? Netəmim imam ikin əm ne pris asol min rəham,
ilat kəmotegəhan-in-pa ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?"
36 Kən Iesu təmə, "Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmə
io kig kit tahmen e kig min rəha nətueintən u, kən rəhak
netəmim min okotəmou, motoh netəm min un itəm kotolkeike
məmə okotos-ipən io e nelmi netəm-iasol rəha netəm Isrel.
Məto io sənəmə kig kit rəha nətueintən u."†
37 Kən Pailat tətapəh ron məmə, "?Məto nipahrienən məmə
ik kig kit?"
Kən Iesu təmə, "Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e
nətueintən u o nat kitiəh əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp
nipahrienən.‡ Kən etəmim itəm nikin tagien məmə otətəu-pən
nipahrienən, kən in tatətəlig-in rəhak nəghatən."§

---

‡ **18:28:** Jon 11:55 § **18:32:** Iesu təmən məmə in otimis e nig kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nig kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmə netəm Isrel, ilat kotol mihin. * **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3 † **18:36:** Luk 17:21; Jon 6:51 ‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47

38 Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, "? Naka un,
nɨpahrienən?"

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mimɨs
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)

Kən Pailat təmiet mɨn muwɨn mehm netəm-iasol mɨn rəha
netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, "Io esəplanən nolən rat
kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.*
39 Meto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-
inən, nian rafin iatɨkɨs suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən
təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kən mɨkɨs
kig rəha netəm Isrel?"
40 Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, "! Kəpə! ! Itɨmat
ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!" Parapas un, in
iaklәh kit, kən in təmatəluagɨn matohamnu itəm məmə otəhg-
iarəp kapman rəha Rom.†

19

1 Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn, kən
ilat kəmotalis-alis.*
2 Kən kəmotəmɨk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan,
tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən
motuwɨn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəguɨ-naris lan,
tahmen e kot rəha kig.
3 Kən ilat motuwa ron, moatol mɨləh lan, kən moatən məmə,
"Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itɨmat ekotos-ipən nɨsiaiiən
kəm ik." Kən ilat moatem-pən əm nɨkapɨn.
4 Kən Pailat tiet mɨn muwɨn ihluə, kən matən-ipən kəm
netəmim məmə, "Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp mɨn suah u tuwa
ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esehmən nolən
rat lan ne."
5 Kən Iesu təmiet mɨn muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm
kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən
matuwɨn e kot əfəməh tol nəguɨ-naris, tahmen e kot rəha kig,
kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, "!Netəmim! !Otəplan-tu! !
Suah u inu!"
6 Məto nian pris asol mɨn ne mopael mɨn itəm koatehm Nimə
Rəha Uhgɨn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə,
"!Okəht-ipən e nɨg kəməluau! !Okəht-ipən e nɨg kəməluau!"†
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəla, itəmat pɨsɨn
əm, otɨləs motuwɨn, motəht-ipən in e nɨg kəməluau. Məto io
esəplanən nolən rat kit ne lan."
7 Məto ilat kotəmə, "Rəhatɨmat kit əh-ikɨn lou tatən məmə in
otəkəike mɨmɨs, məto-inu in tatən məmə in Nətɨ Uhgɨn."‡

---

* **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wək 3:14 * **19:1:** Aes 50:6; 53:5 † **19:6:** Wək 3:13 ‡ **19:7:** Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33

8 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgin pik təhmin min.
9 Kən in təmatig muwin min imə, mətapəh o Iesu məmə, "?Ik etəm hiə?"§
Məto Iesu təsuhalpinən rəhan nəghatən.
10 Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, "?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?Ik nəsitunən məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-iarəp ik, kən matos min nəsanənən məmə okəht-ipən ik e nig kəməluau?"
11 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Okəmə Uhgin təməsolən nat u, okol ik onəsos agin-əhən nəsanənən məmə onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipinə io e nelməm, in tərat maprəkis-in rəham."†
12 Kən tətuoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otikis Iesu. Məto netəm-iasol min rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmə, "Okəmə nakikis suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmə in kig, in tikimir rəha Sisa."
13 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa min ihluə. Kən in təmuwin e ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea rəha nakilən.
14 Tinuəkir mitgar tətul e tina, e nian ətuatip rəha nol əpen-əpenəən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.
Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, "!Ei netəm min əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!"§
15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, "!Ohamnu! ! Ohamnu! !Əht-ipən e nig kəməluau!"
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nig kəməluau?" Məto pris asol min kotəmə, "!Sisa əm un, in rəhatimat kig!"
16 Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmilat, məmə mopael min rəha Rom okotuwin motəht-ipən e nig kəməluau.

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotiləs Iesu motuwin.
17 In tatiləs nig kəməluau rəhan,* matiet matuwin ikin kit min, nərgin un, Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nipətin u, "Louipil-uipil." 18 Kən ikin əh, kəmotəht-ipən Iesu e nig

§ **19:9:** Pailat təmətapəh nəhlan o nitunən məmə okəmə naka Iesu in uhgin əkəku kit, o okəm-naka nikin tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pisin kit kən etəm pisin kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpin rəkis rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nipahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * **19:11:** Rom 13:1 † **19:11:** Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ **19:13:** Kapata in ikin kit kəməlin kəpiel itəm tepin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kəməhləkin. § **19:14:** Jon 19:19,21-22 * **19:17:** Luk 14:27

kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etəmim kəiu, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol, kən Iesu in tatəkul ilugin elau.

19 Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETƏM NASARET, KIG RƏHA NETƏM ISREL.†

20 Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-ipən Iesu ikin, in iuəhkir əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris.

21 Kən pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwin motən-ipən kəm Pailat məmə, "Onəkəsəteən məmə, 'Kig rəha netəm Isrel.' Təwir mə onakəte ilə məmə, 'Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm Isrel.' "§

22 Məto Pailat təmə, "Nat itəm eməte, emətе."

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

23 Kən nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluau, kən motəmik rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtin kuwit, məto-inun mopael min ilat kuwit. Məto kot əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmol niməhan, in təmisilpin-ilpinən niməhan lan, in təmol apiəpiə əm niməhan əh.

24 Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, "Ei, təsəwirən məmə okotearəsin nat u. Təwir məmə okotatipin əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot." Nat u təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nipahrienən, u təmən məmə,

"Ilat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat min.
Kən ilat kəmotatipin tais məmə otəgətun məmə pah otos
natimnat min əh."*

Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

25 Kən iuəhkir əm o nig kəməluau rəha Iesu, nipitan kuwit kəmoatətul əh-ikin. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit min, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit min Meri pətan Maktala.‡

26 Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik§ katuətul e nikalin, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, "!Pətan, nətim un!"

27 Kən mən-ipən kəm suah u məmə, "Ik rəham u mama." Kən tətuoun e nian əh, suah u təmit pətan un mian iman ikin, kən in təmatehm wir in, tahmen e rəhan mama ətuatip.

---

† **19:19:** Jon 19:14,21 ‡ **19:20:** Hip 13:12 § **19:21:** Jon 19:14 * **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37 ‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatən atip əm in məmə, "suah un itəm in tolkeike pik" (Jon 13:23).

Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;
Luk 23:44-49)

28 Kən uarisig lan, Iesu təmitun məmə wək min itəm in
təmuwa məmə otol, tinol namnun rəkis.* Kən o nolən
nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nipahrienən lan,
in təmən məmə, "Enoaoa."†
29 Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain
lan u tagin. Kən ilat kəmotiləs nat kit tame-ame tahmen e
katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmi nig
katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwin iuəhkir o nohli Iesu,
məmə otirim.
30 Kən nian in təmənim wain u məsin, kən məmə, "!Natimnat
rafin tinol namnun!"‡
Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet,
kən mimis.

Suah kit təmaru nikali Iesu
31 Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin
un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kən
netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nipəti suah
miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh.
Kən o nat əh, ilat kəmotuwin motətapəh o Pailat məmə otahl-
ipa rəhan min netəmim, kotuwin, motətgəhl nelkiləhal, pəs
iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nipətiləhal.
32 Kən mopael min kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un
kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.
33 Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tinimis
rəkis. Kən əmun, ilat kəsotətgəhlən nelkin.
34 Kən mopael kit təmaru əm nikalin e rəhan niro,* kən roiu
agin-əh, nita ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite
e nipətin.†
35 (Kən suah kit əh-ikin tatətul,‡ in təmehm natimnat min u e
niganəmtin. Kən nəghatən min rəha suah u, in tətuatip, kən in
titun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat
min onəkotitun motahatətə lan.)
36 Natimnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa
Rəha Uhgin tuwa mol nipahrienən lan,§ u tatən məmə, "Okol
nikilikilin kit təsitəgitən."*

---

* **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təmətə naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netəmim rəha Uhgin. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nikilkili nenəti sipsip min itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nikilkili Iesu kit, təməsitəgitən. Sam 34:20.

37 Kən nəghatən kit min e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Ilat
okotəplan suah u itəm kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənim Iesu

38 Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin
u, Josep. Josep u, in etəmim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-
in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.‡ In
təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh ron məmə otegəhan-in
pəs tiləs-irəkis nipəti Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən
in təmuwin miləs-irəkis.

39 Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan Iesu lapin,§
in təmuwin ilau Josep. In tatitol kətim kit, təmərioah e nat
pien-pien min u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate
kilo.

40 Kən ilau kəmialəs-irəkis nipəti Iesu, mualpin e niməhan
wir kit, nərgin u linen. Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e
niməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel kotalpin
mihin nipəti etəmim, moatitənim.

41 Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau,
kəmahwinu ikin, kən e ikin əh, nipəg kəpiel kit əh-ikin, itəm
katitənim itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənim-pənən əh suah kit
ikin.

42 Kən ilau kəmuələhəu-pən nipəti Iesu e nipəg kəpiel u,
məto-inu nian əh in nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə
lan o Sapat,* kən nipəg kəpiel itəm katitənim itəm ikin, in
iuəhkir əm.

20

Iesu tinəmegəh min
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Luk 24:1-12)

1 E Sante, laulaugin agin, titapinəp-apinəp əh, Meri u pətan
Maktala,* təmuwin e nipəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel
asol itəm kəmahtosig-in nipəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkis.
2 Tol nəhlan, kən in təmaiu mitəlig muwin o Saimon Pita ne
etəmim u kit min rəha Iesu, u Iesu tolkeike pik, kən mən-ipən
kəm ilau məmə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəmərə əpəh e
nipəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nipətin.”

3 Kən Pita ne etəmim kit min u rəha Iesu, kəmiaiet mətian
məmə okuəplan nipəg əh.

4 Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən
maprəkis-in Pita, maupən muwin əpəh nipəg u ikin.

5 Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan
niməhan wir u linen tatəməhl, məto in təməsuwinən imə. 6 Kən

† **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ **19:38:** Jon 7:13 § **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50
* **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

Saimon Pita in təmiet-arəpa min, kən megupən uəhai əm imə e nipəg kəpiel u, kən təməplan nimənan u koatəməhl,
7 kən məplan min nimənan u kəmotalpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Nimənan u, in təsəməhl-pənən ilat nimənan min un neen, məto in kəmaiu-aiu wir kələhəu pisin.
8 Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in min təmuwin imə e nipəg kəpiel, kən in təməplan natimnat min u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tinəmegəh min.
9 (Naoa Rəha Uhgin tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh min e nimisən, məto ilat kəsotitun wirən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(Mak 16:9-11)

10 Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiatəlig mətian iməlau ikin,
11 məto Meri in tatətul iuəhkir e nipəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nipəg.
12 Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natimnat rəhalau in təruən təruən. Ilau katuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin. Kitiəh tatəpələh e nəme rəhn-kapə, kən kitiəh e nəme nelkin.
13 Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, "Pətan. ?Ik natasək o naka?" Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəmərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-pən hiə."
14 Nian in tinən rəkis nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm u ikin-un, məto in təruru məmə Iesu.
15 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "Pətan. ? Nakətasək o naka? ? Ik nategəs-in pah?" Məto pətan u, nikin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatitasilin nahwinuən, kən in təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, okəmə ik nəmiləs-irəkis nipətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin miləs."
16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Meri." Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan, kən məmə, "!Raponi!" (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nipətin təmə, "Rəhak Iəgətun.")
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saskəliмən io, məto-inu io esuwinən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Məto ik, uwin, mehm piak min kən mən-ipən kəm ilat məmə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in min rəhatəmat Tata. In Uhgin rəhak, kən in Uhgin min rəhatəmat."
18 Kən Meri Maktala təmuwin məplan netəmim min rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat məmə, "!Suah min əpə! !Io eməplan

† **20:9:** Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28

Iərəmərə!" Kən in təmən-iarəp nəghatən min itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim min rəha Iesu kəmotəplan Iesu
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim min rəha Iesu kəmotargəfimin ilat min əpəh e nimə kit, kən motahtosig e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs nəməlinuən tətatig otəmat."‡

20 Kən in təmurapik nelmin kən mol-pən nikalin kəm ilat, kən nikilat təmagien pik məto-inu kinotəplan Iərəmərə.§

21 Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat məmə, "Pəs nəməlinuən tətatig otəmat.* Tol mə rəhak Tata təmahl-ipa io,† e nolən kitiəh əm io etahl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən."‡

22 Kən nian in tinən rəkis nəghatən u, kən in təmehag-pən elat, kən məmə, "Itəmat, otos Narmin Rəha Uhgin.§

23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgin min in otafəl rəkis nolən rat rəhan. Məto okəmə itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uhgin otəsaluinən kən məsafəl rəkisən."*

Iesu ne Tomas

24 Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Tomas, u kətaun-in məmə, Mil Mil, in təmikə e nian Iesu təmiet-arəpa olat.

25 Kən in min neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "! Ei, emotəplan rəhatat Iərəmərə!"

Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə ekəplan nəme nil e nelmin mil, kənu ekek e noanelmik, kənu mea-pən e nəme niro e nikalin, kənu panahatətə lan. Məto okəmə esəplanən, okol esahatətəən lan."†

26 Kən tinos wik kitiəh rəkis, netəmim min rəha Iesu koatəpələh min əpəh imə, e nimə kitiəh əm, kən motahtosig e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikin ilat min. Nat əpnapin kəmol lok e toa, məto Iesu tatig muwa min mətul ilugin elat mən-ipən məmə, "Pəs nəməlinuən tətatig otəmat."‡

27 Kən mən-ipən kəm Tomas məmə, "Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən məg-ətuatip-in nelməm kən mea-pən e nəme niro u e nikalik. Səmik mətmətigən rəham nahatətəən rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak."§

---

‡ **20:19:** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § **20:20:** Jon 16:19-22 * **20:21:** Jon 20:19,26 † **20:21:** Jon 3:17 ‡ **20:21:** Mat 28:19; Jon 17:18 § **20:22:** Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * **20:23:** Mat 16:19; 18:18 † **20:25:** Mak 16:11 ‡ **20:26:** Jon 14:27; 20:19,21 § **20:27:** Luk 24:40

28 Kən Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Ik rəhak Iərəmərə, kən
ik rəhak Uhgin.”*
29 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmahatətə lak, məto-
inu nəməplan io.† Məto netəm min un kəsotəplanən io, kən
ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwirən pahrien, nikilat tagien
pahrien.”‡

Naoa u, kəmətе məmə netəmim okotahatətə e Iesu

30 Iesu təmol nəmtətin min tepət e niganəmti rəhan
netəmim, itəm kəsəte rəkisən e naoa u.§
31 Məto kəməte nəghatən min u məmə itəmat onəkotahatətə*
məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, inu
Nəti Uhgin. Kəməte nəhlan, məmə itəmat onəkotos nəmegəhən
e nərgin, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepin

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmol əp min in o rəhan min
netəmim,* əpəh e nimək ləkil e nikali lek asol, katən mə Lek
Kalili.† Kən təmol əp in nulan.
2 E nian əh, netəmim min u rəha Iesu kəmotaliwək kitiəh:
Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in məmə Mil Mil, ne Nataniel
u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne nəti Sepeti mil,‡ ne
etəmim mil kəiu min rəha Iesu.
3 Saimon Pita tən-ipən olat məmə, “Io enatuwin ekatipin net.”
Kən ilat kotəmə, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwin.” Kən
ilat rafin kəmotatite, motuwin e pot kit. Kən Pita təmapeg
rəhan natimnat o wək. Kən ilat kəmotuwin, motatipin net,
motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§
4 Kən tinatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan min
netəmim, ilat kotəruru məmə Iesu.*
5 In tətapəh olat məmə, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”
Kən ilat kotəmə, “Kəpə, nəm tikə.”
6 Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, otatipin-pən-tu net e
matip ikin e nikali pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun,
kotatipin-iarəp net, əmun, minotəruru niuw-pərən, məto-inu
net tinər minər minərioah e nəm.†
7 Kən suah u itəm Iesu tolkeike pik, in tən-ipən kəm Pita
məmə, “! Ei! ! Iərəmərə ətuatip əh!” Kən nian Pita təməto
nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətipən itəhəi, meai
muwin ipar.

---

* **20:28:** Nol Əpən 4:11 † **20:29:** Jon 3:15 ‡ **20:29:** 1 Pita 1:8-9 § **20:30:** Jon 21:25 * **20:31:** Jon 3:15 † **20:31:** Jon 19:35 * **21:1:** Jon 21:14; Jon 20:19,26 † **21:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə Lek Taepirias, in nərgi Lek Kalili kit min. ‡ **21:2:** Nəti Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təməte naoa u. § **21:3:** Luk 5:5 * **21:4:** Luk 24:16; Jon 20:14 † **21:6:** Luk 5:4-7

8 Kən netəmim min u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot,
moatiuw net apon təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkir
əm məsin o nimək ləkil, tahmen əm hanrit mita.
9 Kən nian ilat kəmotuwin ipar, motəplan nigəm əkəku kit
əh-ikin, nəmtahlin tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikin, katuwan
e nigəm, ne piret əh-ikin. 10 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə,
"Otəmik nəm min un neen itəm nəmotos motuwa."
11 Kən Saimon Pita təmuwin min e pot, kən mewkəkan net
muwin əpəh ipar. Net u tərioah e nəm asol min, ilat rafin wan-
hanrit-fifti-tri. Kən nat əpnapin məmə net u təmərioah pap e
nəm, məto in təməsəhapən.
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwa motagwən."
Kən ilat kit nikin təsəhtən məmə otətapəh ron məmə, "?Ik pah
un?" məto-inu ilat kinotitun əsas məmə in Iərəmərə.
13 Kən Iesu təmos piret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-
ipən min nəm.
14 Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan
min netəmim uarisig e nian in təmimis, kən məmegəh min.‡

Iesu ne Pita

15 Nian ilat kinotagwən rəkis, Iesu təmətapəh o Saimon Pita,
məmə, "Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm
min un?" Pita tən-ipən kəm in məmə, "Əwəh, Iərəmərə, ik
nəkitun məmə io ekolkeike pik ik."§
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik onakatagwən
rəhak nenəti sipsip min."
16 Kən Iesu tatig mətapəh min ron məmə, "Saimon, nəti Jon.
?Ik nakolkeike io?"
In tən-ipən kəm Iesu məmə, "Əwəh Iərəmərə, ik nəkitun
məmə iakolkeike ik."
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik onakatehm wir
rəhak sipsip min."*
17 Kən mətau kisil lan, Iesu tatig mətapəh min ron məmə,
"Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?"†
Kən Pita, nikin təmahmə, məto-inu Iesu təmətapəh ron mau
kisil, məmə, "?Ik nakolkeike io?" Kən in tən-ipən kəm in məmə,
"Iərəmərə, ik nəkitun natimnat rafin.‡ Ik nəkitun məmə io
ekolkeike ik."
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik atagwən rəhak
sipsip min.
18 "Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, aupən, e rəham
netəm-aluəən, nəmatiargin atip rəham kətəut, kən mətaliwək
matuwin ikin min rafin itəm nakolkeike məmə nakuwin ikin.
Məto nian ik onakaguihl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm

‡ **21:14:** Jon 20:1,19,26 § **21:15:** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † **21:17:** Jon 13:38 ‡ **21:17:** Jon 16:30

pɨsɨn kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikɨn ik nəsolkeikeən məmə nakuwɨn ikɨn."
19 E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkis əm, nolən itəm Pita otɨmɨs, kən rəhan nɨmɨsən,§ in otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.*
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, uarisɨg-in io."†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pɨk

20 Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pɨk, tatuarisɨg-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmiəu-iəu muwa iuəhkɨr o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən, kən matətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, pah un otegəhan-in-pən ik e nelmɨ rəham tɨkɨmɨr mɨn?"‡
21 Nian Pita təməplan in, kən tətapəh o Iesu məmə, "? Iərəmərə, məto tahro e suah əh?"
22 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "? Okəmə io ekolkeike məmə in otatəmegəh muwɨn mətoarus nian iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisɨg-in io."§
23 Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikɨn katən tɨtəlau-ɨtəlau e piatat mɨn məmə, "Etəmim u rəha Iesu otəsɨmɨsən," məto Iesu təməsənən kəm Pita məmə suah u otəsɨmɨsən. In təmən əm məmə, "?Okəmə, io ekolkeike məmə in otatəmegəh, mətoarus-pən iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka?"
24 Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitiəh əm itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u,* kən in məte rəkis nəghatən mɨn u. Kən itɨmat ekotɨtun məmə nəghatən mɨn u tatən, in nɨpahrienən əm.†

Namnun nəghatən

25 Kən natɨmnat tepət mɨn əpəh ikɨn itəm Iesu təmol‡ kən okəmə netəmim kəpoatəte rəkis natɨmnat mɨn u ilat rafin e naoa mɨn, io, nɨkik təht məmə rum otɨkə e nətueintən rafin o nəlɨnən naoa mɨn u.

---

§ **21:19:** Katən məmə e nup tate mɨn tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nɨg kəməluau.
* **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25
§ **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmə, "itɨmat," məto in tatən əm in pɨsɨn əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Min
Wək Min Rəha Aposol Min
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afin e "Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk" o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiəh əm itəm Luk təməte naoa u "Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte" tatuwin kəm in. Nərig u, nipətin təmə, "Etəmim itəm tokeike Uhgin." Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihluə tepət okotafin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

? Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otahro min nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotahruhalpin nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihluə min itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafin itəm Rom tatərəmərə elat, ilat okotən nipahrienən e Iesu.

Uhgin təmən məmə otahl-ipa
Narmin rəhan

1 Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən min
rəha natimnat rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim
lan.
2 Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək
mətoarus Uhgin təmiləs matuwin e Nego e Neai. Məto aupən,
təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgin təmətasitu
lan məmə otəgətun rəhan aposol* min.
3 E nian təməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat
kən ilat kotəplan in e nian kitiəh kitiəh e nian foti, kən matol
əp in kəm ilat məmə okotitun məmə in təməmegəh pahrien e

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** "Aposol" in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh "aposol" e naoa u, nipətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat min. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in min aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51

nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgin.
4 Nian Iesu təmətatig əh ilat min ilat, in təmən-ipən nəghaten kit kəm ilat məmə, "Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgin, u rəhak tata tinəmən-iəkis rəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min məmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat.
5 Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən, Uhgin in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan."

Uhgin təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

6 E nian min əh, itəm aposol min kəmotatig ilat Iesu, kəmotətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, tinuwa e nian ətuatip əhroiu məmə ik onəkol kitat netəm Isrel okotərəmərə min e nitən min rəhatat, o kəp?"
7 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian min rəha natimnat min əh, Uhgin təməhluaig-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən.
8 Məto e nian Narmin Rəha Uhgin otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwin motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e nətueintən."
9 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgin təmiləs-irəkis in tinər matuwin e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan minən.
10 Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuet-arəpa muətul ilugin elat,
11 kən muən-ipən kəm ilat məmə, "!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u moatətagpər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgin təmiləs-irəkis otəmat miləs mər matuwin e neai, in otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwin."

Aposol min

12 Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm.
13 Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwin e nipəgnoa nimə kit əpəh ilis lan itəm koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən

1:3: Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11 **1:6:** Luk 24:21 **1:7:** Mak 13:32 **1:8:** Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11:** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53

Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes.

14 Netəm min əh ne nipitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa moatəfak kitiəh nian tepət.

Etəmim itəm otos nəme Jutas

15 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh. Ilat tepət, tahmen e wanhanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə,

16 "Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otəkəike muwa mol nipahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmim motuwin kaskəlim Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol nipahrienən lan.

17 Jutas kitat min kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu etat."

18 (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmiet morin kən kəhap nərpin nisgan tiet.

19 Kən netəm Jerusalem kəmotəto nəghatən əh, kəmotaun-in nəptən əh e nəghatən ikin məmə, "Akeltama," nipətin u məmə Nəptən e Nita.)

20 Kən Pita təmən məmə, "E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmə,

'Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnapin əm, okol etəmim kit təsatigən ikin.'

"Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə,

'Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.'

21-22 "Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e niganəmtin nəmegəhən rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in Iərəmərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan aupən e nian min u itəm Iərəmərə Iesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətatig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgin təmos-irəkis Iesu o kitat miləs mər muwin e Nego e Neai."

23 Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.

† **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9 **1:18:** Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8 **1:21-22:** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27

24 Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “Iərəmərə, ik nəkitun niki netəmim rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhruən ik ninəmitəpun rəkis
25 məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwin e suatip itəm tərat, iman ətuatip ikin.”
26 Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgin təmuwa e nəmegəhən rəhalat

1 E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh.
2 Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nimətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nipəgnoa nimə itəm koatəpələh ikin.
3 Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən ləpləpin nigəm min əh, kəmotiwig motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə.
4 Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən minos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat e nəghatən ik pisin min.
5 Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgin. Ilat kəmotisi-pən ik pisin pisin min məto kotatig Jerusalem.
6 Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən.
7 Kəmotaut pik agin kən motən məmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp?
8 ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən?
9-11 Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nikalin-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pisin məto koatəfak kəm Uhgin, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat koatən nat asol itəm Uhgin təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat.”
12 Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min məmə, “!Ei! ?Naka u tol nulan?”

---

* **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6

13 Məto neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, “Nat
koatapis əpəh.”

Pita təməghat kəm netəmim

14 Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh
matən-ipən kəm netəmim məmə, “Itəmat rafin noanol min
rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatatig Jerusalem,
otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm itəmat.
15 Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp,
kəsotapisən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat
koatapis?†
16 “Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgin aupən, nərgin u Joel,
təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə,
17 ‘Uhgin təmən məmə, “E namnun nian min, ekos-ipən
rəhak Narmin kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən
lan. Nenətitəmat min, nəman ne nipitan, ilat okotən-iarəp
nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə
min rəhatəmat, Uhgin otos-ipən nat kit tahmen e napilaiirən
kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilaiir e
napilaiirən pisin pisin min.
18 Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat
nolwək min əm rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat.
Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-ipən kəm
ilat.
19 Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin
min e nimaptən. Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm
okotər motol napuə lan.
20 Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita.
Kən uarisig, Nian asol asol agin rəha Iərəmərə otuwa.
21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io
ekosmegəh ilat.” ’
22 “Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u.
Itəmat nəkotitun wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin
min itəm Iesu təmol e nəsanənən rəha Uhgin, itəm itəmat
nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgin in pisin
əm təmahl-ipa Iesu tuwa.
23 E nalpəkauən rəha Uhgin itəm təmol mələhəu aupən, in
təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu
in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat
kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.
24 “Məto Uhgin təmikis Iesu e nahməən rəha nimisən, kən
mol in təmegəh min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan
nəsanənən tikə o naskəlimən.

† **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin.
2:21: Joel 2:28-32

25 Tefit təmən nulan e Iesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekitun
məmə Iərəmərə tətatig itimlau min. Okol esəginən məto-inu
tətatig e nikalik itimlau min.
26 Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik
e nohlik. Kən nikik təmälinu məto-inu ekitun məmə Uhgin
otosmegəh nipətik.
27 Kən okol nəsapisən narmək tətatig ima netəm kəmotimis
ikin. Kən okol nəsegəhan-in minən nipəti rəham Etəmim
Ətuatip məmə otəmnəmit.
28 Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik
onəkol io nikik tətagien pik nian ekətatig kilau min ik.’ In əh
nəghatən itəm Tefit təmən e Iesu aupən.
29 “Piak min. Iakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat.
Iaguihl u pipi rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən
kəmitənim, kən rəhan suwit tətatig imətat ikin mətoarus-pa u-
roiu.
30 Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos
noanawil kit kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə
etəmim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig.
31 Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol
nipahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min e nimisən, kən Uhgin
otəsapəsən narmin tətatig ima netəm kəmotimis ikin, kən
nipətin okol təsəmnəmitən.
32 Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgin təmol
rəkis təmegəh min e nimisən. ! Kən itimat emotəplan e
niganəmtitimat!
33 Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalin matip e
ikin rəha nisiaiian ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə
Uhgin təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan
kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natimnat
min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgin tatol.
34 Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən
Tefit təməsəghat-in atipən in nian in təmən nəghatən min əh
məmə, ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə, “Əpələh e
nikalik matip, ikin rəha nisiaiian ne nəsanənən, matəsahgin.
35 Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul
itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəmərə elat.” ’
36 Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun
wir məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in
əh, Uhgin təmol məmə in Iərəmərə ne Kristo - etəm itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa.”

Netəmim tepət kəmoatən nipahrienən e Iesu

2:28: Sam 16:8-11 **2:29:** 1 King 2:10 **2:30:** 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sam 16:10 **2:33:** Wək 5:32; 7:55-56 **2:35:** Sam 110:1 **2:36:** Wək 5:30-31

37 Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nikilat, kən kotətapəh
o Pita ne aposol min məmə, “Piatimat min. ? Oekol tahro
nulan?”
38 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike
kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi
Iesu Kristo, məmə Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat.
Kən Uhgin otos-ipinə Narmin u kəm itəmat,
39 məto Uhgin təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne
nenətitəmat min, ne namipitəmat min itəm okəpanotuwa.
Nəniəkisən u tətatig o netəm min u itəm Iərəmərə Uhgin
rəhatat tətaun-in ilat.”
40 Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat
kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, “Onəkotiet rəkis e netəm
un, netəm kotərat məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm itəmat
min ilat.”
41 Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən
nipahrienən lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netəmim
tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u
koatahatətə e Iesu.

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nipahrienən e Iesu

42 Nian rafin netəm min u koatən nipahrienən e Iesu,
koatətəlig-in nəghatən itəm aposol min koatəgətun ilat lan.
E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh, e nagwənən ne
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nian
rafin nikilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh.
43 Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min
e nəsanənən rəha Uhgin. Kən netəmim narmilat təmiwig pik
ron.
44 Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiəh
moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min,
45 tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-
salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan.
46 Nian rafin kotuwin katəfak kitiəh e Nimə Rəha Uhgin.§
Kən kəmotuwin e nimə pisin pisin min moatoor nagwənən
nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min e
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu.
47 Kən nian rafin koatənwiwi Uhgin, kən netəmim koaten-
wiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin Iərəmərə Uhgin
tatosmegəh netəmim kotuwa kitiəh ilat netəm koatahatətə e
Iesu.

3

Uhgin təmol nat pispis e etəm u nelkin tərat

2:39: Aes 57:19 **2:41:** Wək 2:47; 4:4 ‡ **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. **2:42:** Wək 20:7 **2:44:** Wək 4:32-35 § **2:46:** Nimə Rəha Uhgin - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgin. **2:47:** Wək 6:7; 11:21

1 Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon
kəmualiwək mətian e Nimə Rəha Uhgin.
2 Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian
əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgin u katən
məmə Nafiluə Ṭəwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim
itəm koatuwin imə.
3 Nian təməplan Pita ne Jon kinatian məmə okia imə, in
təmətapəh olau məmə okios-ipən məni kit kəm in.
4 Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə,
"Ətag-pa mehm itimlau."
5 Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tatəht məmə otos məni kit
olau.
6 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Rəhak məni tikə agin.
Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi Iesu
Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!"
7 Kən in təmasitu lan, miləs nelmin matip miuw-pər məmə
otətul. Kən roiu agin nelkin mil kəmuəg-ətuatip.
8 Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau
mətəhaluwin e Nimə Rəha Uhgin, kən minataliwək matətipər-
ətipər matənwiwi Uhgin.
9 Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi
Uhgin.
10 Nian ilat kinotitun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o
məni nian rafin e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotaut pik,
narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin

11 Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat
təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit
e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.*
12 Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Noanol min rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o
nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmə
itimlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah u e nəsanənən əm
rəhatimlau? !Kəp!
13 O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgin rəha Epraham,
ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər
nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitiəh əm Iesu itəm
nəmotiləs motuwin o netəm-iasol min rəha kapman məmə
ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən
okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə
nəsotolkeikeən in.

3:4: Wək 14:9 **3:6:** Wək 4:10; 16:18 * **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgin. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgin. **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23

14 Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir e niganəmti Uhgin, kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm.
15 Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-pən ron. Məto Uhgin təmol təmegəh min e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat məmə in nipahrienən.
16 Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

17 "Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotitun wirən məmə Iesu in pah.
18 Məto suatip u inu rəha Uhgin o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike məto nahməən e nipətin.

19 "Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min kən motitəlig-pən o Uhgin məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat min, kən məmə Iərəmərə Uhgin otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat,
20 kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa min, etəm itəm Uhgin təmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu.
21 Məto Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgin otol-wir min natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgin təmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien min aupən agin kəmotən-iarəp.

22 "Kən Moses təmən-iarəp məmə, 'Iərəmərə Uhgin otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian.
23 Netəm min u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgin otiləs-irəkis ilat o rəhan min netəmim kən ilat okotimis.'
24 Inu nipahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.

25 "Nəniəkisən min u itəm Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgin təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min, məto-inu Uhgin təmən-ipən kəm Epraham məmə, 'Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.'
26 Nian Uhgin təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e

3:17: Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19:** Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18

rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat."

4

1 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm tərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi min,* kəmotiet-arəpa.
2 Nikilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kən məmegəh min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgin otosmegəh min ilat.
3 Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tinapinəp rəkis, kən okuəməhl əm mətoarus olauwig.†
4 Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən nipahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nipahrienən e Iesu, ilat iuəhkir tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

5 Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, ne iəgətun min rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfimin ilat min əpəh Jerusalem.
6 Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel.
7 Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, "?Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?"
8 Kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol min.
9 Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin təmərat təmos hiə nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkin.
10 Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun məmə suah u itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təmimis. Məto Uhgin təmol təmegəh min.
11 Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgin təmən lan məmə, 'Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərat motərakin, məto roiu in tinuwa kəpiel keike itəm nimə tatətul-pər lan.'

3:26: Wək 13:46 * **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawig məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. **4:4:** Wək 2:41 ‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae. **4:10:** Wək 3:6,13-16 **4:11:** Sam 118:22

12 Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgin təmos-ipa məmə titun nosmegəhən netəmim, məto Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmim."

13 Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kəsuəginən ilat, nat əpnapin kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan.

14 Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin tinəwir rəkis tatətul iləhal min ilau.

15 Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwin ihluə pəs ilat əm kotəghat pitən.

16 Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat min məmə, "? Okotahro suah mil əh? Netəmim rafin u Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmol e suah u, in iahgin pik, okol kəsotəniamninən.

17 Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu kəm netəmim, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet minən netəmim kotəto."

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

18 Kən kəmotaun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotənipən kəm Pita ne Jon məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu, kən məsuəgətun minən netəmim lan.

19 Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat əm otakil məmə tətuatip e niganəmti Uhgin məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgin.

20 Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp natimnat itəm emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau."

21 Kən kaonsel təmən-ipən min kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpinən kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə okotahruəh ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat otahmə okəmə ilat okotol nalpinən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgin o nat pispis itəm Uhgin təmol e etəm nelkin təməfaiu

22 nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

23 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau.

4:12: Mat 1:21 **4:18:** Wək 5:28 **4:19:** Wək 5:29

24 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiəh
motəfak-pən kəm Uhgin motən məmə, "Iərəmərə Uhgin, ik
nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi, ne natimnat rafin elat.
25 Ik nəməghat e nəsanənən e Narmin rəham kəm tipitimat u
aupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham
nəghatən məmə,
'? Tahro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik
nəhlan?
Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nəratən min əh, u itəm okol
koatol pap, təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.
26 Netəm koatərəmərə e nitən min, koatol əpen-əpenə
okotəmou,
kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiəh ilat min
ilat,
məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgin ne Iosmegəh itəm in
təmən'
27 Iərəmərə Uhgin, in nipahrienən nəghatən itəm Kig Tefit
təmən tinuwa minet-arəp, məto-inu Kig Herot Antipas, ne
Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne Iaihluə min, ilat
rafin kəmotuwa kitiəh ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa
eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatip
itəm nəmitəpun.
28 Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən
itəm ik ninəmən rəkis e nəsanənən ne nenatigən rəham aupən.
29 Tol nəhlan, Iərəmərə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat
kəmoatən məmə okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək min
məmə esotəginən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən.
30 Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən
mol nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu,
rəham iol ətuatip."
31 Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə,
kən Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən
kinoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.

Netəm kəmoatən nipahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

32 Netəm koatən nipahrienən e Iesu rəhalat nətəligən
təmuwa kitiəh. Kit təməsaumisən məhluaig-in rəhan nautə
məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min.
33 Kən aposol min kəmotos nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin
kən moatən-iarəp məmə Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən.
Kən e nəwirən rəha Uhgin, in tətasitu elat rafin itəm koatəfak.
34 Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu
netəmim neen kəmotosalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən
motos-ipən məni lan kəm aposol min,

4:24: Eks 20:11; Neham 9:6; Sam 146:6 **4:26:** Sam 2:1-2 **4:27:** Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Wək 3:13 **4:28:** Wək 2:23 **4:29:** Efes 6:19 **4:32:** Wək 2:44

35 kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.
36 Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras, aposol min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u nipətin təmə, "etəm tətasitu matiləs-ipər nətəligən."
37 In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

1 Məto suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. Ilau min kəmioal-salim-in rəhalau kit nimæptən.
2 In təmaskəlim anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwin məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin.
3 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan tatuwa e nikim? Nakateiuə-in Narmin Rəha Uhgin kən mətaskəlim anion məni məsin rəha nimæptən məmə rəham.
4 ?Aupən nimæsosalim-inən nimæptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən etəmim, məto nateiuə-in Uhgin!"
5 Nian Ananaeas təmæto nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp.
6 Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nipətin motiləs motiet motuwin kitənim.
7 Iuəhkir aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis.
8 Kən Pita təmətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatəlau itəm nəmiosalim-in?" Kən in tən məmə, "Əwəh. Məni rafin un."
9 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "? Tahro nəmatioal anion noa kit məmə nakueiuə-in Narmin Rəha Iərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs min ik."
10 Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mimis namegən tiet. Nian netəm aluə min kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwin kitənim e nikali rəhan iərman.
11 Nian netəmim rəha niməfak ne netəm əpnapin kəmotəto nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

5:2: Wək 2:45 **5:3:** Jon 13:2

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir rəhalat nimisən

12 Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis
min e niganəmti netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən
nipahrienən e Iesu kəmoatuwa kitiəh əm e Feranta rəha Kig
Solomon e Nimə Rəha Uhgin. 13 Netəmim kəmoatisiai-in ilat,
məto netəm min u kəsotənən nipahrienən e Iesu kəmotəgin
nuwinən ikin əh mehm ilat.
14 Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən
nipahrienən e Iesu, nəman ne nipitan, kən ilat tatepət.
15 Məto-inu e nat pispis min itəm aposol min kəmoatol,
netəmim koatos rəhalat nimisən min moatuwa, kən moatəlin
ilat kotapil e rəhalat pet ne nimitiwin e suatip məmə nian Pita
otaliwək mapikalin ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpis
in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh.
16 Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu min
iuəhkir o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm
koatimis ne netəm itəm narmin rat tətatig elat motuwa, kən
aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwir.

Netəm-iasol min kəmotəmki-pən aposol min e kalapus

17 Kən suah u pris asol agin ne rəhan min netəmim Satusi
min u, ilat e pati kitiəh, kəmotol pik timəht elat məto-inu
netəmim tepət kinoatapəs ilat minoatuwin o aposol min.
18 Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kala-
pus.
19 Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa merəh e
nafiluə e kalapus mit ilat motiet.
20 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin e Nimə Rəha Uhgin
motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm
netəmim."
21 Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin
əpəh e Nimə Rəha Uhgin moatən-iarəp nərgi Iesu kəm
netəmim.

Aposol min kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan min, kəmotaun-in netəm-iasol
min rəha noanol min rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiəh
məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol min rəha
Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəmərə e
kalapus məmə okotahl-ipa aposol min kotuwa e kot əpəh e
kaonsel.
22 Məto nian mopael min kəmotuwin e kalapus, məto aposol
min kotikə. Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən məmə,

5:12: Wək 2:43; 14:3 **5:19:** Wək 12:7-10 * **5:21:** kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot.

23 “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa
tətahtosig, lok tatəkul-pən wir əm lan, kən mopael min rəha
kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian
emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh imə.”
24 Nian etəm tatərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə
Rəha Uhgin, ne pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut
pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnapin əm məmə nat
naka otuwa min.
25 Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “! Ei, nəman! !
Netəm min ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh
e Nimə Rəha Uhgin koatəgətun netəmim!”
26 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmit mopael min
rəhan motuwin motəmik aposol min motuwa. Məto
kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm
əpnapin okotaht ilat e kəpiel apin okəmə okotewkəkan ilat.
27 Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat
okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin
təmən-ipən kəm ilat məmə,
28 “Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətəgətunən
netəmim e nərgi suah əh Iesu. Məto nəgətunən rəhatəmat
tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim
okotən məmə itimat emotoh suah əh.”
29 Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, “Itimat
ekotəkəike motol nəwia Uhgin, sənəmə nəwia netəmim əm.
30 Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig
kəməluau, məto Uhgin u rəha tipitat min aupən təmol təmegəh
min e nimisən.
31 Uhgin u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwin
matəpələh e nikalin matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən,
məmə in Iərəmərə ne Iosmegəh. Uhgin təmol nat əh məmə
in otol suatip məmə noanol min rəha Isrel kotitun nəuhlinən
ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min
rəhalat.
32 Kən itimat Narmin Rəha Uhgin ekoatən-iarəp natimnat
min u, kən Uhgin tatos-ipən Narmin rəhan kəm netəmim itəm
koatol nəwian.”
33 Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew
pik rəhalat neməha, kən kotolkeike məmə okotohamnu əm
ilat.
34 Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne
iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatisiaiiən. Kən
təmətapəh o mopael min məmə okotit aposol min motuwin
ihluə pitən.

5:28: Mat 27:25 **5:29:** Wək 4:19 **5:31:** Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2

35 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Natimak min, netəm
Isrel. Otakil wir noa rehatəmat məmə onəkotahro netəm min
u.
36 Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp
matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit
kəmotuarisig-in. Məto kəmohamnu in, kən rəhan netəmim
kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəligən təmuwin mikə.
37 Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit
min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatu-
arisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu min, kən rəhan
netəmim kəmotan kitiəh kitiəh.
38 Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat,
pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat
koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas.
39 Məto okəmə tatisi-pən o Uhgin, okol kəsotosən nəsanənən
məmə okotən-iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgin
koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.
40 Kən kəmotaun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən
motən məmə mopael min okotalis ilat. Kən motən-iəhau
əskasik min ilat məmə okəsotəghat minən kəm netəmim e
nərgi Iesu kən motəhlman ilat kotiet.
41 Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətagien,
məto-inu Uhgin təmisiai-in ilat kən megəhan-in məmə
netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in Iesu.
42 Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgin ne nimə min, ilat
kəməsotapəsən kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun
nəghatən wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

1 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm rəha Iesu tinatər
minatepət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min,
kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm Isrel əm.
Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kinoatən nikali
iəfak min u netəm Isrel, moatən məmə nian koatoor məni
ne nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotehm wirən
nəutahlimis min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris.
2 Kən tuwelef aposol min kəmotaun-in netəm rəha Iesu
məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “Piak
min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne
nəgətunən nəghatən rəha Uhgin məmə itimat ekotimnə katoor
məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min.

5:36: Wək 21:38 **5:40:** Wək 4:18 **5:41:** Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 **6:1:** Wək 4:35

3 Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm
noatisiai-in ilat, kən kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgin tərioah
e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat
məmə ilat okoatol.
4 Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgin ne nən-iarəpən ne
nəgətunən nəghatən rəha Uhgin."
5 Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən
əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təskasik e
Uhgin ne Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig lan, kəmotətig-
iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pame-
nas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha
netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm
Isrel.
6 Kəmotit ilat motuwin kəm aposol min, kən aposol min
kəmotələhəu-pən nelmilat elat motəfak elat.
7 Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin
kəm netəmim, kən netəm rəha Iesu u Jerusalem tinatepət-
natepət. E netəm əh, pris min tepət kəmotahatətə e Iesu.

Kəmaskəlim Stipən

8 Kən Stipen u etəm tərioah e nəwirən ne nəsanənən rəha
Uhgin, təmol nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti
netəmim.
9 Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm
Kəmikis Ilat,* kəmotəghat ilat Stipen. Netəm min u noanol
min rəha Isrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən
netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən
Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiəh, kən minoatərgəhəu ilat
Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto
rəhalat tətuatip.
10 Məto Narmin Rəha Uhgin təmol Stipen tenatig-pik, kən
nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat.
11 Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu
elat motən-iarəp məmə, "Itimat emotəto məmə Stipen təmən
rat Moses ne Uhgin."
12 Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-
iasol rəha Isrel ne iəgətun min rəha Lou, kəmotetəhau Stipen.
Kən kəmotuwin kaskəlim motiləs motuwin məmə otətul e
niganəmti kaonsel.
13 Kən kəmotəmik netəmim neen motuwa məmə okoteiuə
e Stipen. Kən netəm min un kotən məmə, "Nian rafin tatən
nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgin, kən matən rat Lou rəha
Moses.

6:7: Wək 2:41; 16:5 * **6:9:** "nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat" Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat. **6:10:** Luk 21:15

14 Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə Rəha Uhgin, kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin."
15 Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

1 Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmə, "? Tahro, nəghatən min əh nipahrienən?"
2 Kən Stipen təmən məmə, "Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Uhgin u itəm in ilis ilis pik, təmiet-arəpa o tipitat Epraham nian in təmətatig əpəh Mesopotemia, məsuwinən əh əpəh Haran.
3 Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Apəs rəham min, ne ikin nətatig ikin, muwin e ikin kit itəm io epanəgətun kəm ik.'
4 Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwin mətatig əpəh Haran. Təmətatig ikin-u kən rəhan tata təmimis, kən Uhgin təmiləs muwa e nəptən u itəmat noatatig lan əh-roiu.
5 Məto təmisos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmə in rəhan ətuatip. Məto Uhgin təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin nitən əh kəm in ne namipin rat min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnapin e nian əh Epraham təmisiləsən əh nətin kit.
6 Nəghatən itəm Uhgin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, 'O nian kit, noanol min rəham okotuwin katig e nəptən pisin kit. Okol iapispis elat kotol wək kəm netəmim e nəptən pisin, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit.
7 Məto ekol nalpinən kəm netəmim itəm koatərəmərə elat. Kən uarisig, noanol min rəham okotiet e nitən min əh motuwa kəfak kəm io e nitən u.'
8 Kən Uhgin təmən-iəkis məmə in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən nisualkələh nəman məmə in nəmtətin kit məmə ilat netəmim rəha Uhgin. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat."

Stipen təməghat-in tipilat min

9 Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmə, "Məto-inu netəm min əh, nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep,

7:3: Jen 11:31; 12:1 **7:4:** Jen 11:31—12:5 **7:5:** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7:** Eks 3:12 * **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən. **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4

kəmotosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgin e nian rafin,

10 kən Uhgin tiləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən Uhgin təmos-ipən ne-natigən kəm in kən matig mol min məmə kig otolkeike in, kən mol in tatərəmərə e nitən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.

11 "Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitat min nigilat nagwənən təmikə.

12 Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitat min əh kotuwin, kən inu nətuounən ilat kəmotuwin Ijip.

13 Kən uarisig ilat kəmotuwin min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto namnusən rəha Josep ne pian min.

14 Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmə okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif.

15 Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwin kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis ikin.

16 Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nipəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor."

Stipen təməghat-in Moses

17 Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Tinatuwa iuəhkir məmə Uhgin otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət.

18 Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep.

19 In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.

20 "Kən e nian əh, Moses təmaiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgin. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil.

21 Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wir rəhan.

22 Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təmepət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.

23 "Nian tinos nup foti, nikin təht məmə otuwin-tu muag natiman min, netəm Isrel,

---

7:9: Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10:** Jen 41:37-44 **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2 **7:13:** Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 **7:18:** Eks 1:7-8 **7:19:** Eks 1:11-22 **7:20:** Eks 2:2 **7:21:** Eks 2:3-10

24 kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwin məmə
otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon.
25 Kən Moses nikin təməht məmə kəm-naka in min neen
netəm Isrel okotitun məmə Uhgin təmahl-ipən in məmə
otuwin məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat
kotəruru.
26 Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh
ilau min, kən tuwin məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau,
kən məmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau
məmə, 'Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?Tahro natioh itəlau
min?'
27 Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses
isəu, kən mən-ipən kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə
nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?
28 !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tah-
men e etəm Ijip u nəmoh nəniəp!'
29 Nian Moses təməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip
magim muwin əpəh Mitian mətatig ikin mahmen e iapispis kit.
Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau
kəiu iərman mil.
30 "Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin
mətan iuəhkir o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən
ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig
əkəku kit.
31 Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən
muwin iuəhkir məmə otəplan wir, kən məto Iərəmərə Uhgin
təməghat kəm in məmə,
32 'Io Uhgin rəha tipim min, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak,
ne Jekop.' Kən Moses təməgin minətasiəp minatəgin nətag-
pənən əh nigəm ikin.
33 Kən Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Oh-rəkis
rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin
agin, məto-inu io əh-ikin.
34 Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip,
eməto nasəkən rəhalat, kən minatite muwa məmə ekəmki-
rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig
muwin min Ijip.' "

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

35 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "Inu etəm kitiəh
əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən
kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən
matiuw-iarəp itimat?' Məto Uhgin pisin əm təmahl-ipən suah
əh Moses məmə otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən
nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.

7:24: Eks 2:11-15 **7:28:** Eks 2:14 **7:29:** Eks 2:21-22; 18:3-4 **7:34:** Eks 3:1-10 **7:35:** Eks 2:14

36 Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis
ne nəmtətin tepət, təmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin
e nitəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-
aruən ikin.
37 Inu etəm kitiəh əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel
məmə, 'Uhgin otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.'
38 "Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiəh
ilat min, kən nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat
tipitat min kəmoatan. Kən Uhgin təmos-ipən nəghatən keike
min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.
39 "Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min
kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-
pən o nat Ijip.
40 Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, 'Ol narmi nat kit
məmə in otuwa uhgin rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm
təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru məmə in tinahruwin?'
41 Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in
otuwa uhgin rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min
məmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau
itəm ilat əm kəmotol.
42 Məto Uhgin təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən
megəhan-in ilat məmə okotəfak kəm mitgar ne məwig ne
məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətun əsas əm nəghatən
rəha Uhgin itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgin.
Tatən məmə, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin
taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min məmə
nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp!
43 Məto itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgin eiuə u
Molek, ne narmi məhau rəha uhgin eiuə u Refan. Nat mil u
nəmoatol məmə onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp
itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.' "

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgin

44 Stipen təmatəkəike matən məmə, "Nian tipitat min
kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmotos rəhalat
nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgin itəm tatəgətun məmə Uhgin
tətatig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən
əm nətəligən rəha Uhgin u təmən-ipən rəkis kəm in. 45 Kən nup
tepət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə okotos-
irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u
motuwin e nitən u Uhgin təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat
kəmotiləs motuwin motatig ilat min kətoarus-pa e nian rəha
Tefit təmol kig lan.

7:36: Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33 **7:37:** Dut 18:15 **7:38:** Eks 19:3 **7:40:** Eks 32:1 **7:41:** Eks 32:2-6 **7:43:** Amos 5:25-27 **7:45:** Jos 3:14-17

46 Uhgin təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron
məmə Uhgin otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgin otətatig
ikin.
47 Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon
təmol.
48 Məto Uhgin itəm ilis agin, təsatigən e nimə itəm etəmim əm
təmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgin itəm ien rəhan təmən
məmə,
49 'Ikin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin
mərəmərə,
kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin.
?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io?
?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin?
50 Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?
Io pisin əm, io Uhgin emol rafin ilat.' "

Stipen təməhai netəm-iasol
rəha kaonsel

51 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "! Itəmat u!
Rəhatəmat-kapə təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp
tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsotolkeikeən
məmə onəkotol nəwia Uhgin. !Itəmat nəkotahmen e tipitat
min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgin!
52 ? Ien min rəha Uhgin aupən, pah tipitəmat min
kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat
rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən
rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm
Ətuatip u e nelmi rəhan tikimir min kən kotohamnu.
53 Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgin u aupən nagelo min
kəmotos motuwa, məto itəmat nəməsotətəu-pən aginən Lou
əh."

Kəmahtimnu Stipen

54 Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat
təmapinəp, nikilat nahmə nahmə, kən moatəgətain-pən
nəluilat kəm in məto-inu nikilat nahmə agin.
55 Məto Narmin Rəha Uhgin təmərioah e Stipen, kən titagpər
e Nego e Neai məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pik təmiet
imə Uhgin ikin, kən məplan Iesu tatətul e nikali Uhgin matip,
ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.
56 Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, "! Ei, nəman!
Iatəplan Nego e Neai rəha Uhgin taterəh, kən Nəti Etəmim
tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəmərəən ne
nəsanənən."
57 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh,
kəmotasitig matəlgilat min e noanelməlat, kən motearig e

7:46: 2 Saml 7:1-16 **7:47:** 1 King 6:1-38 **7:50:** Aes 66:1-2 **7:51:** Aes 63:10
7:52: Mat 23:31 **7:55:** Sam 110:1 **7:56:** Kol 3:1

Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwin kea-pən ahmən-ahmen əm ron,
58 motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol min, motəlin-pən iuəhkir o nelki etəm aluə kit, nərgin u Sol.
59 Nian kəmotaht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, "Iərəmərə Iesu, os narmək."
60 Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, "Iərəmərə, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak." Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

1 Kən Sol tatətul əm nikin tətagien məmə ilat kəmotahtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motagim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pisin əm aposol min koatatig Jerusalem.
2 Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwin kitənim, kən ilat kəmotasək pik ron.
3 Məto Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwin e nimə min matewkəkan-iarəp nəman ne nipitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

4 Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatagim, kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgin ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin.
5 Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Nian nimanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pispis min itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkir katətəlig-in nat naka in tatən.
7 Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min kəmoatiet, kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nipətilat təmimis, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min.
8 Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

9 Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit.
10 Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmə, "Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis."

7:60: Luk 23:34 **8:3:** Wək 9:1,13; 22:4; 26:9-11

11 Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat
tatiwig o natimnat min itəm in tatol.
12 Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-
iarəp e namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin ne
nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nipahrienən lan, kən
kəmol baptais elat, nəman ne nipitan.
13 Suah min u Saimon, təmən min nipahrienən e Iesu, kən
kol baptais min lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin.
Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in
tatəplan Filip tatol.
14 Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm
Sameria kinotahatətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-
ipən Pita ne Jon məmə okian olat.
15 Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə
Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig elat,
16 məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi Iərəmərə Iesu,
məto Narmin Rəha Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat.
17 Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak
elat, kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.
18 Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin
e nəmegəhən rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən
nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni məmə
otos-ipən kəm ilau,
19 kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ios-ipa min nəsanənən u
kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat
kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin."
20 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "!Ik ne rəham məni
onakian e nigəm asol! Məto-inu ik nikim təht məmə nəkitun
nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm
netəmim.
21 Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən
təsətuatipən e niganəmti Uhgin.
22 Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm
Iərəmərə, məta in tafəl rəkis rəham nolən rat min itəm nikim
tatuəhl-uəhl ilat.
23 Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham
nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis."
24 Kən Saimon təmən-ipən məmə, "!Awi! Uəfak-pən kəm
Iərəmərə ron io məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit
otəsuwamən ron io."
25 Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəmərə ne
natimnat itəm in təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian
Jerusalem, muətul əgmagim e latuənu min rəha Sameria
matuən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə.

Filip təməghat kəm etəm Itiopia kit

8:17: Wək 19:6

26 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm Filip məmə,
"Əsou pis muwin e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa."
(Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) 27 Kən in
təmatuwin əmun məplan etəm Itiopia kit e suatip. Suah
əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm Itiopia.* Kən
in tatərəmərə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən
Jerusalem e nəfakən,
28 kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e
nat kit katən məmə, "kat" itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa
itəm ien rəha Uhgin Aesea təməte.
29 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm Filip məmə,
"Uwin maliwək iuəhkir o kat əh."
30 Kən Filip təmaiu muwin iuəhkir ron, məto suah u tətafin
naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea təməte. Kən təmətapəh ron
məmə, "?Nəkitun nipəti nat un nakatafin, o kəp?"
31 Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, "? Ekahro
mitun? Məto-inu suah kit tikə itəm otuhapik nipəti nəghatən
u kəm io." Kən in mətapəh məmə Filip otər muwin ilau min
muəpələh.
32 In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin, tatən məmə,
"Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.
Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,
Kən in təməpnapin əm, məsəghatən.
33 Kəmol aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətuatipən.
Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tikə."
34 Kən suah u təmətapəh o Filip məmə, "? Karmə Aesea
təmatəghat atip in, o etəm pisin kit?"
35 Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin,
matən-ipən namnusən təwir rəha Iesu.
36 Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən
suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, "! Əplan-tu! Nəhau kit
əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?"†
38 Kən təmən-iəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian
əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol baptais lan.
39 Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmin rəha Iərəmərə
tiləs-irəkis Filip. Kən suah un təmisəplan minən, məto təmitəlig
matuwin iman ikin e nagienən asol e nikin.

---

* **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin. **8:33:** Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmə, "Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, 'Okəmə nakatən nipahrienən e Iesu e nikim rafin, ekitun nolən baptais lam.' Kən tən məmə, 'Io iatən nipahrienən e Iesu, məmə in Nəti Uhgin pahrien.' " **8:36:** Wək 10:47

40 Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nitən pəhap
ikin əpəh Astot. Kən in təmatuwin əpəh e taon min matən-
iarəp namnusən təwir rəha Iesu mətoarus in təmiet-pən əpəh
Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes
(Wək 22:6-16; 26:12-18)

1 Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə
otohamnu netəmim rəha Iesu. In təmuwin məplan pris asol
agin
2 mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən
rəha netəm Isrel əpəh Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit
tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnapin iərman o pətan,
otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e kalapus əpəh
Jerusalem.

3 Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-
əhagən kit təmisi-pər e neai tatuəp tahmen e nipitən muwa
masiəgəpin in ne ikin min titəlau lan.

4 Kən in təmiet morin e nəptən, kən məto nəwia suah kit
tatən-ipən kəm in məmə, "!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm
io?"

5 Kən Sol tətapəh məmə, "?Ik pah, Iərəmərə?" Kən nəwia
suah un təmən-ipən kəm in məmə, "Io Iesu itəm ik natol tərat
kəm io.

6 Məto roiu ətul muwin əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin
otəpanən-ipinə məmə nat naka onəkol."

7 Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul
kəsəghatən, kəmotəto əm nəwia suah un, məto kəsotəplanən.

8 Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru
nehmən nat. Kən kəmotos əm nelmin motit motuwin
Tamaskes.

9 Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsagwənən kən
məsənimən nəhau ne.

10 Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u
Ananaeas. Iərəmərə təmaun-in e nat kit tahmen e napilaiirən,
kən mən-ipən kəm in məmə, "!Ananaeas!" Kən in tagət məmə,
"Iərəmərə, io əpəh."

11 Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmə, "Uwin əh e nimə rəha
Jutas e suatip asol itəm katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o
etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm
Uhgin e nəfakən,

12 kən Uhgin təmos-ipən napilaiirən kit, kən təməplan
etəmim kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa məlәhəu-pən nelmin
lan məmə niganəmtin otəwir min."

8:40: Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

13 Məto Ananaeas təmə, "Iərəmərə, eməto nənən tepət e suah
əh e rəhan nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam
əpəh Jerusalem.
14 Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə
otaskəlim, məlis netəm koatahatətə lam."
15 Məto Iərəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, "!Uwin! Məto-
inu suah u in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə
otən-iarəp nərgək kəm netəm Iaihluə u sənəmə netəm Isrel, ne
rəhalat kig min, ne netəm Isrel.
16 Kən io epanəgətun in məmə otos nahmään o nərgək."
17 Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələ̈hau-
pən nelmin e Sol, mən-ipən kəm in məmə, "Piak Sol. Iərəmərə
Iesu itəm təmiet-arəp ron ik e suatip nian nəmoatuwa ikin-u,
in təmahl-ipa io məmə ik onakehm min nat, kən Narmin Rəha
Uhgin otərioah mətatig lam."
18 Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis
e niganəmti Sol, kən in tinaiir min minatehm nat. Kən in
təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətin
rəha nahatətəən.
19 Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipətin təməsanən
min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh
Tamaskes.
20 Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh
e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məmə Iesu in Nəti
Uhgin pahrien.
21 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron,
kən motən məmə, "! Ei! ? Suah u inu təmatol nəratən kəm
netəm koatahatətə e Iesu əpəh Jerusalem aupən, o kəp? Kən in
təmuwa ikin-u məmə otaskəlim ilat məlis ilat məmik muwin
kəm pris asol min. ?In əh, o kəp?"
22 Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik
maprəkis-in nəghatən rəha netəm Isrel itəm koatatig
Tamaskes, kən matəgətun wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən.
23 Nian tepət təmuwa muwin rəkis, kən netəm Isrel neen
kəmoatəte anion noa kit məmə okotohamnu Sol,
24 məto Sol təməto noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən
ne lapin min, netəm Isrel kotətlosig əpəh e nafiluə rəha fenis
kəmol e kəpiel məmə okotohamnu Sol.*

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 **9:16:** 2 Kor 11:23-28 **9:21:** Wək 8:3 **9:22:** Wək 18:28 * **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon.

25 Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwin motiləs-iarəp e nakuhal e fenis. Kən in təmagim muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

26 Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwin mətəu-pən netəm rəha Iesu, məto ilat koatəgin, nikilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in etəm rəha Iesu.
27 Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat məmə təmahro nulan Sol təməplan Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwin Tamaskes. Kən təmən-ipən min kəm ilat məmə Iərəmərə təməghat kəm Sol, kən tahro nulan in tinatən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən.
28 Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi Iərəmərə Iesu məsəginən.
29 Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən kinoatol məmə okotohamnu Sol.
30 Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwin motit Sol motuwin əpəh ləhau iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagim muwin əpəh isəu e taon əh Tasas.
31 Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəməlinuən, etəmim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgin təmətasitu elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatatig katisiai-in Iərəmərə. Kən ilat tinatepət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

32 Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koata-hatətə e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwin məplan netəmim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita.
33 Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nipətin təmimis tinos nup eit, təsaliwəkən mətapil əm e rəhan pet.
34 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham nimitiwin." Kən roiu agin min, Aeneas təməwir min mətul.
35 Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətan, kən ilat rafin kinotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

36 E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nipətin təmə, "tia," u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwir kəm netəmim kən mətasitu min e ian-rat min.

9:25: 2 Kor 11:32-33 **9:26:** Kal 1:17-19 **9:27:** 1 Kor 9:1

37 Məto e nian əh, nimisən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin.
38 Ikin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, "!Otuwa uəhai əm-tu!"
39 Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwin əpəh ilis agin. Məto nəutahlimis min tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.
40 Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmimis məmə, "Tapita, ətul." Kən pətan apon təmaiir məplan Pita, kən mətul matəpələh.
41 Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat.
42 Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
43 Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigi kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

1 E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e "Mopael rəha Itali."
2 In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin.
3 Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, "!Konilias!"
4 Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, "?Iərəmərə, tahro?"
Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat min.
5 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon Pita.
6 In tətatig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi."
7 Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən.

8 In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal,
kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwin Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilaiirən

9 Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal
əh kəmatəhaluwa e suatip iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwin
əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm
Uhgin e nəfakən. 10 Məto nəumis tinus, kən nian kəmatol əh
nigin nagwənən, in taiir məto təməplan napilaiirən kit itəm
Uhgin tatos-ipa.

11 E napilaiirən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tah-
men e tapolən asol kətaskəlim nipəgnəmtin min, kən kəhlman-
əhlman teiuaiu matuwa e nəptən.

12 E nipəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin
itəm kotaliwək ne motəkioah, ne mənig pisin pisin min.

13 Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, "Pita, ətul.
Ohamnu neen mon."

14 Məto Pita təmə, "! Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən
esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə
kəsunən tamkimik e niganəmtim."

15 Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, "Əsənən
məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin iatən məmə təwir əm,
təsamkimikən."

16 Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən roiu agin
min, tapolən apon təmər muwin əpəh e neai.

Pita təmos nipəti napilaiirən

17 Kən Pita nikin təmatəht pik məmə otitun nipəti nat əh
tahmen e napilaiirən itəm təməplan. Məto suah miləhal un
itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha
Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan. Kən minəhaluwin
mətəhalətul əpəh e nafiluə.

18 Kən məhlaun əfəməh məmə, "!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin
u Saimon Pita?"

19 Kən nian Pita tətalkut əh məmə otitun nipəti nat əh tah-
men e napilaiirən, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm in
məmə, "!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh katəhalegəs-in ik.

20 Ətul uəhai matite muwin məplan iləhal. Kən məsəginən
o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ipa iləhal məmə
okəhaluwa."

21 Kən Pita təmeiuaiu muwin mən-ipən kəm iləhal məmə,
"Io u inu itəm itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o
naka?"

22 Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, "Əwəh. Etəm tatərəmərə
e mopael min, u Konilias, təmahl-ipa itiməhal məmə
ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatip e niganəmti Uhgin,

10:14: Lev 11:1-47; Esik 4:14 **10:15:** Mak 7:15,19

kən in matəfak min kəm Uhgin. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto."

23 Kən Pita təmit iləhal motuwin imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat.

24 Kəmən lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikin əh Konilias təmətapəh o rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita.

25 Nian Pita təmatuwin məmə otuwin imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in.

26 Məto Pita təmitol-ipər min mən-ipən kəm in məmə, "Ətul, io etəmim əm tahmen lam."

27 Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tepət kinotuwa rəkis katəpələh.

28 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin nəkotitun wir məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwin motətag ilat. Məto Uhgin təmən kəm io e napilaiirən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e niganəmtin.

29 Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nikik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?"

30 Kən Konilias təmə, "Nian kisil tinuwin rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul aupən-in io,

31 kən mən məmə, 'Konilias. Uhgin təməto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wir min itəm ik natol kəm ian-rat min.

32 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita məmə otuwa. In tətatig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi.'

33 Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itimat rafin u ikin-u e niganəmti Uhgin ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm Iərəmərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat."

Pita təməghat

34 Kən Pita təməghat mən məmə, "Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgin nikin tagien olat,

10:26: Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10 **10:34:** Dut 10:17; Rom 2:11

35 məto nikin tagien o netəmim ikin min rafin itəm koatisiai-
in ne moatol nat itəm tətuatip.
36 "Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən
kəm netəm Isrel itəm tatən namnusən təwir rəha nəməlinuən
ilat Uhgin e Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəha netəm rafin.
37 Itəmat nəkotitun natimnat min itəm Iesu etəm Nasaret
təmol əpəh ikin min e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol
natimnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-
iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.
38 Iesu əh, Uhgin təmitəpun mos-ipən Narmin Rəha Uhgin
ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgin tətatig ilau min, in
təmuwin e ikin min matol nat wir min, kən matol-wir netəmim
itəm Setan təməlis ilat.
39 "Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem
ne ikin min əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim
kəmotoh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis.
40 Məto Uhgin təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisil lan,
kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in
təməmegəh min.
41 Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm
un itəm Uhgin təmitəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh
emotagwən kitiəh itimat min nian təməmegəh min e nimisən.
42 "Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm
netəmim, kən motən-iarəp məmə Uhgin təmiləs-ipər rəkis in
məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne
itəm kinotimis rəkis.
43 Ien min rafin rəha Uhgin aupən kəmoatən-iarəp in məmə,
netəmim rafin itəm koatən nipahrienən lan, Uhgin otafəl rəkis
rəhalat min nolən rat min e nərgi in Iesu."

Narmin Rəha Uhgin təmuwa o Iaihluə min, netəm u sənəmə
netəm Isrel

44 Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgin təmuwa
mərioah mətatig elat u itəm koatəto nəghatən əh.
45 Kən netəm Isrel itəm koatən nipahrienən e Iesu itəm
kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pik nian
kəmotəplan nat əh məmə Uhgin təmawte-in min Narmin
Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel.
46 Kinotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat məto-
inu kəmotəto netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin min
moatiləs-ipər nərgi Uhgin. Kən Pita təmə,
47 "? Pah titun nən-iəhauən netəm min u məmə okəsolən
baptais elat? Məto ilat kinotos rəkis Narmin Rəha Uhgin
tahmen etat."

10:37: Mat 4:12-17 **10:41:** Luk 24:42-43; Wək 1:8 **10:42:** Wək 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43:** Aes 53:5-6; Wək 2:38 **10:44:** Wək 11:15; 15:8 **10:46:** Wək 2:4; 19:6

48 Kən in təmən-ipən məmə okol baptais elat e nərgi Iesu
Kristo. Kən ilat kəmotətapəh o Pita məmə otatig məsin ilat min.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

1 Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nitən Jutia
kəmotəto məmə Iaihluə min, ilat min kinoatən nipahrienən e
nəghatən rəha Uhgin.
2 Kən nian Pita təmər muwin Jerusalem, məto netəm rəha
iəfak min itəm koatən məmə okəkəike katəhg-ipən netəmim,
ilat kinoatən nikalin,
3 moatən məmə, "? Tahro ik nəmuwin mətatig e nimə rəha
netəm kəsəhg-ipənən ilat, mətagwən itəmat min ilat?"

4 Kən Pita tinətuoun matən wir kəm ilat namnusən rəha
natimnat rafin əpəh Sisaria,

5 təmatən kəm ilat məmə, "Nian emətatig Jopa matəfak
məplan nat kit tahmen e napilaiirən. E nat əh, eməplan nat
kit tahmen e tapolen asol kit itəm təmiet e neai kətaskəlim
nipəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa ron io.

6 Emətag-pən wir e nipəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin
pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh
iarupin min, ne mənig pisin pisin min.

7 Kən eməto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, 'Pita, ətul
mohamnu neen mon.'

8 "Məto ekən-ipən kəm in məmə, '! Iərəmərə, kəp! E rəhak
nəmegəhən esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau
məmə ekisunən tamkimik e niganəmtim.'

9 "Eməto min nəwia suah un təmisi-pən e neai matən-ipa
kəm io məmə, 'Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin
iakən məmə təwir əm təsamkimikən.'

10 Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon
təmər muwin əpəh e neai.

11 "Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə
itəm iotatig ikin. Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmə
okəhaluwa ron io, kit io kan.

12 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipa kəm io məmə ekətəu-
pən iləhal, nat əpnapin iləhal sənəmə netəm Isrel. Piatat min
ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io, emotuwin kiet-pən əpəh e nimə
rəha suah əh Konilias motuwin imə.

13 Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə təhrol nulan in
təməplan nagelo kit rəha Uhgin təmuwa miet-arəpa ron e
rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmə, 'Ahl-ipən netəmim
neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita.

10:48: Wək 19:5 **11:3:** Wək 10:28; Kal 2:12

14 In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmə itəmat rafin,
ik ne rəham min, ne rəham iolwək min, məmə Uhgin oto-
smegəh itəmat rafin.'
15 "Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgin
təmeiuaiu mərioah matig elat tahmen əm e inu təmuwa min
etat aupən.
16 Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iərəmərə təmən məmə, 'Jon
tatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən Uhgin tol
baptais etəmat e Narmin Rəhan.'
17 Kən okəmə Uhgin tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiəh əm
itəm təmos-ipa kəm kitat nian kitat kəmotən nipahrienən e
Iərəmərə Iesu Kristo, io etəmim əm, okol esən-iəhauən Uhgin
o nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat."
18 Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau
minən, məto kəmotənwiwi Uhgin motəmə, "Nat əh tol nulan
məmə Uhgin tinol rəkis suatip rəha Iaihluə min məmə ilat min
okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmə Uhgin otosmegəh
ilat."

Niməfak əpəh Antiok

19 Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol
tərat kəm netəm koatən nipahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh
kəmotagim motuwin əpəh ikin min əpəh Fonisia ne Saepras ne
Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel.
20 Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwin An-
tiok motən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu kəm
netəm əpnapin əm, sənəmə netəm Isrel əm.
21 Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən
mətasitu pik elat, kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat
motən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
22 Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən
rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas məmə otuwin əpəh
Antiok.
23 Nian təmiet-arəpən, təməplan məmə Uhgin təmolkeike
pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən
nipahrienən e Iesu, kən Panapas nikin təmagien masitu elat
məmə ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nikilat rafin.
24 Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgin
tərioah mətatig lan, kən rəhan nahatətəən in təskasik o Uhgin.
Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh məmə ilat okotən
nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
25 Kən Panapas təmiet muwin Tasas mategəs-in Sol.
26 Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin
o nup kitiəh muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgətun

11:14: Wək 16:31 **11:15:** Wək 10:9-48 **11:15:** Wək 2:4 **11:16:** Wək 1:5
11:18: Wək 13:48; 14:27 **11:19:** Wək 8:1-4 **11:22:** Wək 4:36 **11:25:** Wək
9:30

netəmim tepət. Ikin əh Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo məmə, "Kristin."*
27 E nian əh, ien neen rəha Uhgin kəmotiet Jerusalem motuwin əpəh Antiok.
28 Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin məmə otəsuwəhən nəumis otan e nitən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmərə e netəm Rom.)
29 Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən.
30 Kən kəmotol məni min əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmik mian kəm elta min rəha nimәfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm nimәfak

1 E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotaskəlim netəmim neen rəha nimәfak əpəh Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahməən e nipətilat.
2 Təmahl-ipən rəhan min netəmim kəmotuwin kaskəlim Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol.
3 Nian təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nikilat təmagien pik ron. Kən in təmatig maskəlim min Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan.
4 Nian tinaskəlim rəkis Pita, kən təmiləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mopael sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua min rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmti netəmim nian lafet tinol namnun.
5 Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha nimәfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgin.

Uhgin təmiləs-iarəp Pita e kalapus

6 E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael kəiu, kəməlis nelmin mil e sen kəiu, kətupən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit min. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus. 7 Roiu aginəh, nagelo kit rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nipəgnoa kalapus. Təmekek nikali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, "!Ətul uəhai!" Kən sen mil kəmuisas atip e nelmi Pita mil.

---

* **11:26:** E nəghatən Kris, nipəti nəghatən u "Kristin" tatən məmə "rəha Kristo."
11:28: Wək 21:10 **11:30:** Wək 12:25

8 Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, “Uwin e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwin elat. Kən tən-ipən min kəm in məmə, “Uwinin rəham kot, kən mətəu-pa io.”

9 Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nipəgnoa kalapus, məto in təsitunən məmə natimnat min u nagelo tatol lan in nipahrienən. Nikin təht məmə tatehm nat kit tahmen e napilaiirən.

10 Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə min.

11 Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, “Roiu enitun ətuatip məmə Iərəmərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa miləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan.”

12 Nian Pita tinitun məmə Uhgin təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgin tepət kəmotuwa kitiəh moatəfak-pən kəm Uhgin məmə otasitu lan.

13 Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa.

14 Nian təməto nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nikin təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa məto təmaiu mitəlig muwin məplan netəmim u koatəfak, kən təmən məmə, “!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

15 Məto kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Məto in təmatəkəike matən məmə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən məmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

16 Məto Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nikilat təmaut pik ron.

17 Məto Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iərəmərə təmiləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak.” Kən təmiet magim matuwin ik pisin kit min.

18 Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətapəh-ətapəh olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwin.

19 Kən nian Herot təməto məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael min məmə okotegəs-in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm

12:10: Wək 5:19 **12:18:** Wək 5:22-24

kəmotehm kalapus mətapəh olat məmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmik mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

20 E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiəh kən motuwin məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, məto-inu netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Məto aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.

21 E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgətun məmə in tatərəmərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim.

22 Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, "!Suah u tatəghat sənəmə in etəmim məto uhgin kit!"

23 Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nimisən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwiən o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwiən kəm Uhgin, kən wom min kəmoton nisgan kən timis.

24 Kən e nian əh, netəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nipahrienən e Iesu.

25 Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

1 E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatərəmərə e Kalili aupən, ne Sol.

2 E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron."

3 Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəupən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

12:23: Dan 5:20 **12:24:** Aes 55:11 **12:25:** Wək 11:29-30; 15:37 **13:2:** Wək 9:15 **13:3:** Wək 6:6

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

4 Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras.

5 Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.

6 Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiuə, nərgin u Patisas.

7 Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgin.

8 Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nipahrienən e Iesu.

9 Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə,

10 "! Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərioah əm e neiueiuəən ne nəratən. ? Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha Iərəmərə itəm natəuhlin?

11 Roiu əh, Iərəmərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen." Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnapin əm məmə suah kit otasitu lan mit.

12 Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nipahrienən e Iesu məto-inu təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

13 Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwin e nego kit motuwin əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mitəlig-pən əpəh Jerusalem.

14 Kən ilat kəmotiet Perka motuwin əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwin imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel moatəpələh.

13:5: Wək 12:12; 15:39 **13:11:** Wək 9:8 **13:13:** Wək 15:38

15 Nian kəmotəto nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, "Piak min. Okəmə itəmat kit tatos nəghatən wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp."

16 Kən Pol təmətul mefətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə, "Noanol min rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihluə min itəm noatəfak-pən kəm Uhgin, otətəlig-in-tu io.

17 Uhgin rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min aupən kən mol ilat kotepət nian ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən əh.

18 Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin.

19 In təmol noanol min rəha netəm Isrel kəmotoh kapman min rəha nəptən sepin itəm kotatig e nitən əh Kenan, kən mosipən nəptən əh rəhalat kəm tipitat min məmə rəhatat.

20 Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwin rəkis. Uarisig e natimnat min əh, Uhgin təmosipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol min məmə ilat okotərəmərə elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgin Samuel.

21 Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgin təmos-ipən kəm ilat Sol u nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təmərəmərə elat o nup foti.

22 Kən nian Uhgin təmiləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-iarəp nat kit təwir lan məmə, 'Emaplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.'

23 "Kən Uhgin təmol məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən e noanol rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in təmən-iəkis mihin.

24 Məto uarisig Iesu tətuoun rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min kən kol baptais elat.

25 Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə, '?Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgin təmən rəkis. !Kəp! In tatuarisig lak itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.'*

26 "Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihluə min itəm nəkoatəfak kəm Uhgin, otətəlig-in wir, Uhgin təmahl-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu məmə in otosmegəh kitat.

13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16 **13:24:** Mat 3:1-2

* **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin. **13:25:** Jon 1:20,27

27 Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəmiasol min kəməsotitunən məmə suah əh inəh Iesu, Uhgin təmahl-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnapin kəmatafiniarəp kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən rəha ien min rəha Uhgin itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien min rəha Uhgin kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin.

28 Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh məmə Pailat otohamnu.

29 "Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgin təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan min netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nipəg kəpiel.

30 Məto Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən.

31 Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotan aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat min u noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.

32 "Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm tipitat min aupən,

33 roiu əh, tinol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian təmosmegəh Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin e Naoa Rəha Napuən Min kəiu tatən məmə,

'Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.'

34 "Uhgin təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nimisən, kən okol təsimis minən, kən nipətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə,

'Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-
iəkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.'

35 "Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgin, Kig Tefit təmən kəm Uhgin e Iosmegəh məmə,

'Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham
otəmnəmit məpien.'

36 "Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgin tolkeike. Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tipin min, kən nipətin təməmnəmit.

37 Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghatin Iesu məmə in min təmimis, məto Uhgin təmol təmegəh min, kən nipətin təmisəmnəmitən.

38 "Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgin otos-irəkis nolən rat min rəhatəmat.

13:28: Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:31:** Wək 1:3,8 **13:33:** Sam 2:7 **13:34:** Aes 55:3 **13:35:** Sam 16:10

39 Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm
titun nos-irəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan.
In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-
pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etəmim.
40 Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən
rəha ien min rəha Uhgin otəsuwamən etəmat.
41 Kən in tatən məmə,
'Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat
natimnat rafin. Onəkotaut kən motimis, məto-inu e
nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərat pik otəmat itəm
okol nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnapin okəmə
suah kit otən ətuatip kəm itəmat.' "

Netəmim kəmotagien o namnusən təwir

42 Nian Pol ne Panapas kinatiaiet e niməfak, netəmim
kəmotətapəh olau məmə, "Awi, okol nakuea min e Sapat u
tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh neen kəm itimat."
43 Kən nian netəmim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-
pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol min rəha Isrel,
kən neen netəm rəha ikin min itəm kəmotapəs rəhalat na-
hatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.
Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat
məmə, "Onəkotəkəike motaskəlim nahatətəən rəhatəmat e
Uhgin."
44 Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon
asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin.
45 Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netəmim
kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotetəhak pik olat, kən
minotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.
46 Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə,
"Itimlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgin kəm
itəmat pitən, noanol min rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs
nəghatən rəha Uhgin, kən itəmat nakoatən atip əm məmə
itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu
itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm
Iaihluə min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel,
47 kən inu, inu nəghatən itəm Iərəmərə təmos-ipa rəkis kəm
itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
'Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihluə
min, məmə natən-iarəp kəm netəmim rafin məmə
iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.' "
48 Nian Iaihluə min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien
ron, kən minoatamnus-amnus kəm ilat min məmə nəghatən
rəha Iesu Iərəmərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgin

13:39: Rom 10:4 **13:41:** Hab 1:5 **13:46:** Wək 3:26; 18:6 **13:47:** Aes 49:6

təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nipahrienən lan.

49 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu mitəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

50 Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwin motəplan nipitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motiuw-pa ilat moatol nemə̈ha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin.

51 Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgin təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpinən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh Ikoniam.

52 Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgin tatərioah elat, kən ilat nikilat tətagien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

1 E Ikoniam kəmian min əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netem Isrel tepət ne netəm Iaihluə tepət min, məmə ilat kəmoatən nipahrienən e Iesu. 2 Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwin o Iaihluə min, motol ilat kotetəhau pik netəm u koatən nipahrienən e Iesu, moatol nemə̈ha kəm ilat.

3 Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim rafin. Kən Iərəmərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.

4 Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəupən netəm Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas.

5 Kən netəm Isrel ne Iaihluə min, ne netəm-iasol min rəhalat min, kinoatol nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel.

6 Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe.

7 Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

13:51: Mat 10:14; Wək 18:6 **14:3:** Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5:** Wək 14:19

8 Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin
təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin
əh
9 matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip
o suah əh, minitun məmə suah əh tinatahatətə rəkis məmə
nelkin titun nəwirən,
10 kən magət əfəməh lan məmə, "!Ei piak, ətul!" Kən əmun,
suah apon təmətip mər kən minataliwək.
11 Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol,
kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, "!Ei! Otəplan-tu.
Uhgin min rəhatat kinotol netəmim in, ilat minotuwa imətat
ikin."
12 Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nipətin təmə
in iərəmərə rəha uhgin min rəhalat. Kən kəmotəuhlin min
nərgi Pol məmə Heremes, nipətin u məmə in iəghat asol rəha
uhgin min rəhalat.
13 Nimə rəha narmi nat rəha uhgin əh Sus, in tatətul ihluə e
taon əh. Kən pris rəha uhgin əh Sus təmasig kau min neen itəm
tinətu-pən rəkis nəgui-nig elat. Kən məmik ilat muwa e nafiluə
rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin e kəpiel. Məto in ne
nimanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau
motol nənwiwiən lan kəm Pol ne Panapas.
14 Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh,
kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin
elat. Kən muagət əfəməh məmə,
15 "!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau
etəmim əm tahmen etəmat. Etios namnusən təwir mat-
uea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən
rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgin min u itəm
rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm
tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai,
nəptən, nitəhəi, ne natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.
16 Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin
məmə ilat okotətəu-pən atip əm suatip min rəhalat.
17 Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun
nəplanən rəhan nəwirən itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik,
matol nagwənən min e nasumən, kən koatol nipətilat e nian
ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mol itəmat
nakoatəto təwir."
18 Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm
kuakiə o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən
nənwiwiən kəm ilau.
19 Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel
kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne Ikoniam motiet-pa Listra

14:11: Wək 28:6 * **14:14:** "kəmuəhap rəhalau natimnat" in nəmtətin kit məmə kəmotəto tərat pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30 **14:17:** Jer 5:24

motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs tətaməhl. Nikilat təht məmə təmimis.
20 Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun muwin min əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

21 Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet min muea Ikoniam, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia.
22 Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə, "Kitat okotatig e nəratən tepət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin. Məto nat əpnapin əm, kitat okotəkəike moatətul əskasik."
23 Kən e niməfak min e ikin min rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta min rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi Iərəmərə netəmim itəm kinoatən rəkis nipahrienən lan.
24 Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka,
25 ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa min e taon kit min Atalia,
26 kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən motəfak məmə Uhgin otehm wir ilau e ikin min itəm ilau katian ikin. Kən roiu kinioal namnun wək rəhalau.
27 Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuaun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitiəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan Iaihluə min, ilat kəmotuwa moatən nipahrienən e Iesu.
28 Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

Iəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən Lou rəha Moses

1 Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat min moatən məmə, "Okəmə kəsəhg-ipənən

14:19: Wək 17:13; 2 Kor 11:25 **14:22:** Wək 15:32; 1 Tes 3:3 **14:26:** Wək 13:1-2 **14:27:** Wək 15:4,12

itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat."
2 Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol min ne elta min rəha niməfak o nənən əh.
3 Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə tahro nulan Uhgin tatiuw-pa Iaihluə min koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin əh nikilat tətagien pik.
4 Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol min ne elta min rəha niməfak, kəmotagien məmə okotos ilat motuwin iməlat min ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgin təmasitu elat lan.
5 Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nipahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə, "Iaihluə min, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses."

Aposol min ne netəm-iasol
min kəmotəghat əpəh Jerusalem

6 Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh.
7 Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, "Piak min. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgin təmitəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm Iaihluə min məmə okotən nipahrienən lan.
8 Uhgin titun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgətun rəkis məmə nikin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, məto-inu təmos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm ilat e suatip kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat.
9 In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min məto-inu koatən nipahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.
10 "? Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgin nikin otahmə? ?Tahro itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tipitat min kitat rafin kəsotahmenən məmə okotiləs nat figəm əh.
11 Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəmərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat."

15:1: Kal 5:2 **15:2:** Kal 2:1 **15:4:** Wək 14:27 **15:7:** Wək 10:1-43 **15:8:** Wək 10:44; 11:15 **15:10:** Mat 11:30; Kal 3:10 **15:11:** Kal 2:16; Efes 2:5-8

12 Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən
moatətəlig-in Pol ne Panapas kinatuamnus-iarəp nat pispis
min ne nəmtətin pisin pisin min itəm Uhgin təmol ilau kioal e
niganəmti Iaihluə min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

13 Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən
Jemes tətul mən məmə, "Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak
nəghatən.

14 Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgin
təmiet-pa pitən o Iaihluə min məmki-rəkis ilat neen məmə
rəhan min.

15 Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha
Uhgin təmən itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgin. Uhgin tatən
məmə,

16 'Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.
Oekol-wir nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap
aupən iuəhkir tamnim.
Nat əpnapin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər milpin mafəl
mol təskasik min,

17 məmə netəm əpnapin e nitən min u Iaihluə min, itəm
ninəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak netəmim min, ilat
okotegəs-in io.

18 Io Iərəmərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat
əh aupən.' "

19 Kən Jemes təmən məmə, "Kən tol nəhlan, io iakən məmə
roiu Iaihluə min kinoatəuhlin nətəligən rəhalat minoatuwa o
Uhgin. Kən təsəwirən məmə kitat okotol tiəkis pik min olat.

20 Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə
okəsotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan
kəm narmi nat min u iərmis min, kən kotamkimik e niganəmti
Uhgin. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat
megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin.
Kən okəsotunən nitan.

21 Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən
nəməlinuən tətatig, məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat min
rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən min
əh e taon min rafin."

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihluə min

22 Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha niməfak
kəmotegəhan məmə okotahl-ipən ilat min neen kotətəu-pən
Pol ne Panapas motuwin Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Sae-
las ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim
koatisiai-in ilau.

15:13: Kal 2:9 **15:18:** Amos 9:11-12 **15:20:** Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

23 Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwin.
Naoa tatən məmə,
"Itimat aposol min ne elta min rəha nimәfak, itimat
piatimat u itəmat. Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne
Siria, ne Silisia u Iaihluə min, məto roiu ninotuwa piatimat
min.
24 Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat
kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərat
e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən
məmə okotuwin kən mihin.
25 Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən
motegəhan məmə itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat
muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat.
26 Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəmərə rəhatat, Iesu
Kristo.
27 Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə
muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm
itəm itimat emotəte.
28 Kən Narmin Rəha Uhgin nikin tagien ne nikitimat
tagien məmə esotos-ipinə minən lou kit kəm itəmat məmə
otəfigəm pik otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol:
29 onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais
lan kəm narmi nat min u iərmis min; kən məsotunən nitan;
kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu
nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə
nakotətəu-pən nəghatən min əh, onəkotuwin e suatip təwir.
Inu namnun rəhatimat nəghatən."
30 Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit
məmə okotuwin əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok,
kəmotaun-in netəmim rəha nimәfak e ikin min əh, kən kotuwa
kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat.
31 Kən nian kəmotafin naoa un, nikilat təmagien məto-inu
nəghatən əh təmiləs-ipər nikilat.
32 Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgin. Kəmuəghat
təfəməh kəm piatat min əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat
matioal ilat koatətul əskasik.
33 Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min
kəmotauiatipin ilau kən motətapəh məmə Uhgin otos-ipən
rəhan nəmәlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiatəlig-pən
o netəm u kəmotahl-ipa ilau.
34-35 Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh An-
tiok, kən ilat netəmim tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgətun
netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

36 Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə,
"Təwir məmə kiatelig min mian muəplan pialau min e taon

15:28: Mat 23:4

min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha Iərəmərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig."

37 Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak.

38 Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mitəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək.

39 Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras.

40 Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə Iərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwirən, kən motahl-iarəp ilau.

41 Kən kəmualiwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

1 Kən Pol təmaliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto rəhan tata in etəm Kris.

2 Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir kit.

3 Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikeən məmə noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm Kris.

4 Kən nian iləhal kəməhaluwin e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha Uhgin nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mitəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən min əh.

5 Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatepət e niməfak.

Pol təməplan napilaiirən kit rəha Uhgin

6 Kən iləhal kəməhaluwin-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmin Rəha Uhgin təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwin-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin.

7 Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwin Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwin.

8 Kən kəməhalaliwək məhaluwin-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas.

9 Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, "Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat."

15:37: Wək 12:12,25 **15:38:** Wək 13:13; Kol 4:10 **16:1:** Wək 14:6; 2 Tim 1:5
16:2: Fil 2:19-22 **16:4:** Wək 15:23-29 **16:6:** Wək 18:23

10 Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən
rəhatimat natimnat məmə ekotuwin Masetonia, məto-inu
enoatitun məmə Uhgin tətaun-in itimat məmə ekotən-iarəp
namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nipahrienən e Iesu

11 Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip
əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar
e taon Neapolis.
12 Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh
Filipae, u tatəməhl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin
əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.
13 Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən
motuwin əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim
kotuwin ikin katəfak. Kən emotuwin moatəpələh katəghat
itimat nipitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh.
14 Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u
Litia. In pətan itəm tatol-salim-in nimənan nəgui-naris u nian
rafin nimənan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in
tatəfak kəm Uhgin, kən Iərəmərə təmol nikin timətmətig məmə
otən nipahrienən e nəghatən itəm Pol tatən.
15 Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min.
Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə, "Awi, okol nakotuwa imak
ikin kotatig məsin məto-inu itəmat ninotitun rəkis məmə io
iatən nipahrienən e Iərəmərə." Kən in təmatəkəike kəm itimat,
kən ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

16 Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən
pətan əkəku kit təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim
neen itəm kəmotos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətatig
lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən
matol win e məni tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-inu
netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən.
17 Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh
məmə, "Netəm u, netəm rəha Uhgin u in ilis, ilis pik. Koatən-
ipinə kəm itəmat suatip rəha Uhgin məmə in otosmegəh
netəmim lan."
18 Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol
tinəto tərat o nat əh minəpou in. Kən in təmeirair magət e
narmin rat apon məmə, "E nərgi Iesu Kristo iatən-ipinə kəm
ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un." Kən roiu agin min,
narmin rat apon təmiet e pətan əkəku əh.
19 Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan
kinotitun məmə kinotakiə e suatip rəhalat o nolən win e

16:17: Mak 1:24

məni, kəmotəto tərat. Kən kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau motuwin əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh,

20 məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, "Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərat tepət u imətat ikin.

21 Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pisin min. Məto suatip min əh kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan."

22 Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopael min məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau.

23 Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagim.

24 Nian etəm rəha nehmən kalapus təməto nəghatən əh, təmiləs ilau muwin e rum kit əpəh imə agin, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nipahrienən e Iesu

25 Kən nian tinəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən min rəha nənwiwiən Uhgin. Kən netəmim min e kalapus koatətəlig-in ilau.

26 Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə kalapus təməloal pik, kən nafiluə min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas.

27 Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmaiir, məplan məmə nafiluə min rəha kalapus kəmoterəh, nikin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən miləs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.*

28 Məto Pol təmagət əfəməh məmə, "!Ei! !Əsaruən ik! Itimat rafin əpəh ikin."

29 Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpəh imə, misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp.

30 Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, "!Suah mil! ?Ekahro nulan məmə Uhgin otosmegəh io?"

31 Kən kuən-ipən kəm in məmə, "Onəkəike mən nipahrienən e Iərəmərə Iesu, kən məmə Uhgin otosmegəh ik ne rəham min."

32 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəmərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat min.

33 Nat əpnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin maikuas e niməgəm min e nipətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol baptais lan ilat rəhan min.

16:20: Mak 13:9 **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2 * **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. **16:27:** Wək 12:18-19 **16:30:** Wək 2:37

34 Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mosipən nagwənən kəm ilau. Kən in ne rəhan min rafin nikilat təmagien mərioah məto-inu kəmotən nipahrienən e Uhgin.

35 Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə, "Okotuwin kerəh e suah mil əh katian."

36 Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, "Etəm rəha kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul mətig."

37 Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, "?Ei, məto naka əh? Itimlau etəm Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuəplanən nat kit məmə emioal tərat, məto e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən itimlau e kalapus. ? Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau."

38 Kən mopael min əh kəmotuwin kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.

39 Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, "!Ei, kəsi! Emioal tərat etəmlau." Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nipəg noa kalapus, kən muən-ipən wir kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.

40 Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. Ikin əh kəmuəplan piatat ne winitat min rəha niməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətialəs-ipər nikilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

1 Kən Pol ne Saelas kəmualiwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm Isrel.

2 Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwin əpəh imə e nimə əh. Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol min rəha Isrel kəmoatol nəghatən tepət o Naoa Rəha Uhgin.

3 In tatən kəm ilat məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən wir agin-əh məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nipətin, muwa mətoarus mimis, kən Uhgin otəpanosmegəh min in e nimisən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh."

4 Ilat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəupən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm

† **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afin e Wək 25:15-16.

Uhgin, ne nipitan asol tepət itəm koatərəmərə e nipitan min, kəmotətəu-pən ilau.

5 Məto netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwin moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nikal suatip min ne ikin min, motuwa minoatos ilat min, kən minoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwin e nimə rəha suah kit nərgin u Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.

6 Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol min rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, "Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərat tepət e ikin min, kən minuea e taon rəhatat.

7 Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tatərəmərə e nitən min. Ilat koatən məmə Iərəmərə kit min əh-ikin tətatig, nərgin u Iesu."

8 Nian noanol min rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol min əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka.

9 Kən netəm-iasol min əh kəmotol Jeson ne piatat min kəmotos-ipən məni neen, məmə in nəniəkisən kit məmə okəsotol minən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

10 Nian tinapinəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.

11 Noanol min rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkis-in netəm Tesalonaeka, məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin, koatafin wir e Naoa Rəha Uhgin, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətuatip o kəp.

12 Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nipahrienən e Iesu. Kən nipitan asol min Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nipahrienən e Iesu.

13 Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp min nəghatən rəha Uhgin əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh ikin minoatol netəm Perea kinotol min təməht kəm ilau.

14 Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.

15 Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa min Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən

17:7: Luk 23:2; Jon 19:12

kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian muəplan min in.

Pol əpəh Atens

16 Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in
təməto tərat pik məto-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan
ikin əh tərioah e narmi nat min.
17 Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihluə min
itəm koatəfak kəm Uhgin, moatəghat pik o nat əh. Kən nian
rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm
əpnapin min əm.
18 Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epiki-
urien ne Sitoik,* ilat min koatəghat. Ilat neen koatən məmə, "?
Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kahrmə
tatən naka əpəh?"

Kən netəmim neen kotəmə, "Itimat ekotəto məmə tatəghat-
in uhgin min rəha ikin pisin pisin min." Koatəghat nəhlan
məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmimis məto
Uhgin təmosmegəh min.
19 Kən kəmotaun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti
kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən
kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, "Ekotolkeike məmə
ekotitun nipəti nəghatən wi itəm nakatən. 20 Nəghatən min əh
neen, ekotəto məmə tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmə
ekotitun nipətin."
21 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik
pisin min itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh
əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən
lan.
22 Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə,
"Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən
tepət tatuwin o uhgin min.
23 Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin
nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən
kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə, INU
IKIN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGIN KIT ITƏM ITIMAT EKOTƏRURU. Məto
uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin
əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat.
24 Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm
koatatig lan, kən in matərəmərə e neai ne nəptən, in təsatigən
e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol.

17:17: Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - Iəgətun min neen itəm koategəs-in nipahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nahməən e nikin.

25 Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kosipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat.
26 Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat.
27 Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəsin məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnapin əm məmə otehm nat kit. Məto nipahrienən məmə Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat.
28 Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, 'Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.' Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təmətе rəkis napuən kit məmə, 'Kitat min kitat nenətin min.'
29 "Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!
30 "E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, 'Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.'
31 In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən."
32 Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, "Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən."
33 Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel.
34 Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nipahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin
1 Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin.

17:25: 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12 **17:27:** Sam 145:18; Jer 23:23
17:29: Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26 **17:31:** Sam 96:13

2 Ikin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha Isrel, nərgin u
Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh
Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias
itəm tatərəmərə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min
rəha Isrel okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan
Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən
təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau.
3 Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau,
məto-inu wək rəhan rəha nosən məni tahmen əm əh wək
rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən.
4 Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol
min rəha Isrel ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə
rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məto-inu Pol tolkeike məmə
otiuw-pa ilat məmə okotən nipahrienən e Iesu.

5 Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian
kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian
rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha Isrel
məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

6 Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-
orautin rəhan sot asol e niganəmtilat. Kən mən məmə, "Okəmə
nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netəmim e Namnun
Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-
iarəp namnusən təwir o Iaihluə min."

7 Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit
sənəmə noanol rəha Isrel, məto in tatəfak kəm Uhgin, nərgin
u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nikal nimə rəha nuəfiminən
rəha netəm Isrel.
8 Kən Krispas u in tatərəmərə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat
kəmotahatətə e Iərəmərə. Kən netəm Korin tepət min kəmotəto
nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol baptais
elat.

9 Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e
napilaiirən. E napilaiirən əh, Iərəmərə təməghat kəm in məmə,
"Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən,
10 məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik,
məto-inu netəmim tepət e taon əh ilat rəhak netəmim min."
11 Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiəh kən məwig sikis,
matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgin.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən
Pol e kot

12 Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm
Isrel kəmotuwa kitiəh motaskəlim Pol motiləs motuwin e kot.

18:2: Rom 16:3 **18:3:** Wək 20:34 **18:5:** Wək 17:14-15 **18:6:** Wək 13:46,51; Wək 20:26 **18:10:** Jos 1:9; Aes 41:10

13 Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-
pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgin e nolən kit itəm
təsətuatipən e Lou.”
14 Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit
təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə
ekəike məto nəghatən rəhatəmat.
15 Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min
ne natimnat min rəha Lou rəhatəmat, kən tətatig əm etəmat
məmə onəkotən kələhəu wir. Io nikik təsagienən məmə ekakil
nat tol nəhlan kit.”
16 Kən in mahl-iarəp ilat e kot.
17 Kən nian kəmotuwin ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes
u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.
Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto Kalio
təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmitəlig Antiok əpəh Siria

18 Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən
uarisig tapəs ilat muwin ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol
nəniəkisən kit kəm Uhgin, kən ikin-u in təməte min əm noanun
matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos min nego
kit ikin əh mitəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-
pən in.
19-21 Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar.
Kən Pol təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh ron məmə
otatig məsin ilat min ilat. Məto in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol
esatigən.” Məto nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Okəmə Uhgin tolkeike məmə ekuwa min, kən epanuwa min
məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto
təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.
22 Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən
maliwək muwin məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh
Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa min əpəh Antiok.
23 Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwin-pən
əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwin Efesas ne Korin

24 Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel,
nərgin u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wir
kit rəha nəghatən, kən mitun wir min nəghatən min e Naoa
Rəha Uhgin.
25 Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha Iərəmərə. Kən
nian rafin nigəm tatuəp e nikin o nən-iarəpən nəghatən rəha

18:18: Nam 6:18; Wək 21:24

Uhgin. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətuatip tətuatip. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən.

26 Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait məhaluwin əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha Uhgin.

27 Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwin əpəh Akaea, kən piatat min əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwin kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwin əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwin ikin əh, in təmasitu wir elat. Ilat min əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwirən rəha Uhgin.

28 Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgin məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel.

19

Pol təmuwin min Efesas

1 Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.

2 Kən təmətapəh olat məmə, "?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgin tinuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?"

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itimat esotəto aginən məmə nat kit min əh-ikin Narmin Rəha Uhgin."

3 Kən Pol təmətapəh olat məmə, "?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?"

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Kəmol baptais etimat e nolən baptais itəm Jon təmatol."

4 Kən Pol təmə, "Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu."

5 Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi Iərəmərə Iesu.

6 Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.

7 Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

18:28: Wək 9:22 **19:1:** 1 Kor 3:6 **19:2:** Wək 8:16 **19:4:** Mat 3:11 **19:6:** Wək 8:17; Wək 10:44,46

8 Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel e məwig kisil matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən
təwir rəha Uhgin məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol
nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat o
nərəmərəən rəha Uhgin.
9 Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən
nipahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip
rəha Iərəmərə rəhatat e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu
o nolən min əh, kən Pol təmiet elat kən mit netəm rəha Iesu
kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat
əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranas,
təmatəgətun ikin aupən.
10 Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-
inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatatig e ikin əh
Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnapin əm, ilat rafin
kəmotəto nəghatən rəha Iərəmərə.

Nenəti Skefa min

11 Kən Uhgin təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-
əh.
12 Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm
təmatuwin lan, netəmim koatəmik moatuwin moatek netəm
koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwir, kən narmin rat min
kəmotiet elat.
13 Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen,
moatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən netəm əh
kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən
kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, "E nərgi Iesu, etəm
kitiəh əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet."
14 Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit,
nərgin u Skefa, u in pris asol agin rəha Isrel.
15 Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun suah
u Iesu, kən mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?"
16 Kən suah apon narmin rat tətatig lan, təmətul maht
ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis,
kən kotaipiəpiə əm motagim e rəhan nimə kəmotaig e nita
kəməhap-əhap ilat.
17 Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat
əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi Iərəmərə
Iesu tər pik.
18 Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp
kəm netəmim nat tərat min itəm kəmoatol.
19 Neen itəm kəmoatəmik nərik, ilat min kəmotəmik naoa
min rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti
netəmim. Nian netəmim kəmotafin e nəmti naoa min əh,
tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin.

19:11: Wək 14:3 **19:12:** Wək 5:15 **19:17:** Wək 5:11

20 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgin.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

21 Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəligpən əpəh Jerusalem, məto otuwin-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, "Nian emuwin rəkis Jerusalem, ekəike muwin min Rom."

22 Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.

23 Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha Iərəmərə.

24 Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nimə min e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim min.

25 Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm koatol wək kitiəh əm məmə okotuwa kitiəh. Kən tən məmə, "Io min, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək u rəhatat.

26 Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nulan suah əh Pol tatərəkin netəmim tepət kən kinoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkir ikin min rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmə uhgin min itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgin min pahrien.

27 Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkir əm min in tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pik. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin, netəmim koatəfak kəm uhgin u rəhatat."

28 Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun minotagət əfəməh məmə, "!Ure e Atemis u Efesas!"

29 Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiəh motuwin kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwin kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.

30 Kən Pol tolkeike məmə otuwin məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha Iesu kəsotegəhan-inən.

31 Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwinen əh netəm əh-ikin.

19:21: Wək 23:11; Rom 1:13 **19:23:** 2 Kor 1:8 **19:29:** Wək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

32 Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət
əfəməh. Neen koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin.
Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka.
33 Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit
nərgin u Aleksanta məmə otuwin mətul aupən-in ilat. Kən
təmos-ipər nelmin matefətutu ilat məmə otən-iarəp nehmən
rəhan.
34 Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha
Isrel, kəmotagət əfəməh min məmə, "! Ure e Atemis əpəh
Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!" Kəmotagət əfəməh motos
aua kəiu.
35 Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas,
təmətul mən-iəhau ilat məmə, "! Okəsotagətən-tu!" Kən mən
məmə, "!Ei, netəmim! Atemis u, in uhgin rəhatat. Kən nərgin
in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in wək rəhatat
netəm Efesas məmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm
wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa.
36 Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan,
təwir məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə
nakotalməl nulan.
37 "Nəmotos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau
kəsuakləh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən
məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat.
38 Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən
nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot
əh-ikin. Təwir məmə okotuwin kən-iarəp nəghatən rat min əh
itəm kəmotəto kəm ilat.
39 Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə
onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwin e mitig ətuatip rəhan.
40 Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu
məmə koatərgəhəu pik. Iuəhkir kotəmou təpiə əm ikin. ?Kən
okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-
roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nipətin tikə."
41 Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən
mahl-ipən ilat məmə okotagim min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

1 Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha
Iesu məmə okotuwa kitiəh. Kən matəghat kəm ilat o nem
əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək
muwin əpəh Masetonia.
2 Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət
kəm netəmim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris.
3 Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego
kit mitəlig-pa Siria. Məto təməto məmə noanol min rəha Isrel
kinoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən

təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətaliwək əm mitəlig-pən Masetonia.
4 Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas.
5 Kən e Filipae, netəm əh kəmotaupən motuwin katəsahgin itimat əpəh Troas.
6 Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwin motəplan ilat kən mətatig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

7 E Sarare lapin, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin.
8 Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpinilpin tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-ikin.
9 Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məme e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməme ikin, in tatol kisil lan. Kən nian kəmoteiuaiu motuwin, məto tinimis rəkis.
10 Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e nikali etəm əlue əh, kən miləs mago-ipa e nelmin mil, kən mənipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsahmən. In tinəmegəh min."
11 Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motagwən kitiəh. Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs ilat.
12 Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikilat tətagien məto-inu netəm aluə təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

13 Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin e nego motuwin kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. 14 Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego. Kən itimat rafin motuwin əpəh Mitilen.
15 Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin min epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin.
16 Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikeən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut

məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwin e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha nimәfak əpəh Efesas

17 Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta min rəha nimәfak okotuwatu kəplan.

18 Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikinu Esia mətoarus-pa roiu.

19 Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min, məto-inu noanol min rəha Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io.

20 Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat min itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigamnəmti netəmim.

21 Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgin, kən motahatətə e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.

22 "Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmən kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin.

23 Nat kitiəh əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwinpən ikin, Narmin Rəha Uhgin tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwin e kalapus.

24 Kən esəginən natimnat min əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapin əm. Məto iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa məmə ekol o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgin.

25 "Emuwin e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e nərəmərəən rəha Uhgin, kən roiu əh ekitun məmə okol nəsotəplan minən io nian kit.

26 Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgin məmə, okəmə itəmat kit otuwin tərat ikin, məto sənəmə io emol.

27 Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgin tolkeike məmə onəkotitun.

28 "Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgin tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgin təmos-nəmtin ilat e nita nətin.*

20:17: Wək 18:21 **20:18:** Wək 18:19—19:10 **20:23:** Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7 **20:28:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u "nita nətin" in tol min-nulan: "nitan atip." **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4

29 Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupin min okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu.
30 Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-irəkis netəm rəha Iesu.
31 Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil eməsapəsən nən-ipinəən nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.
32 "Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgin, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin məmə otol itəmat nakotəskasik, kən mos-ipinə nəwirən itəm Uhgin təmən rəkis məmə otos-ipən kəm rəhan netəmim min.
33 "Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik məni rəha etəm pisin, o natimnat itəm koatuwin lan.
34 Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotolkeike o natigən.
35 Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min əh kəm itəmat məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha Iərəmərə Iesu itəm təmən məmə, 'Təwir agin o netəm u itəm koatos-ipən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsahgin məmə okos-ipən kəm ilat.' "
36 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulin kən məfak ilat min ilat.
37 Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motauiatipin.
38 Kəmoatəto tərat pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm minən niganəmtin. Kən ilat min kəmotaliwək motuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

1 Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet min ikin əh motuwa min e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. 2 Ikin əh emotəplan nego kit, kinatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet min.
3 Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiupən e nikalin u pis ikin kən motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən ekotuwar ikin.

20:29: Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9

4 Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos wik apiəpiə kit. Kən Narmin Rəha Uhgin təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.

5 Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet minoatuwin, kən netəm rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e nimək ləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat min.

6 Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

7 Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan piatimat min, kos nian kitiəh.

8 Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətatig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol min.

9 Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.

10 Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgin əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus.

11 Təmuwa məplan itimat kən miləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfimən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgin təmən kəm in məmə, "Netəm-iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi Iaihluə min."

12 Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-iəhau əskasik Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.

13 Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, "? Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nikik o nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi Iərəmərə Iesu, məto iategəhan min məmə ekimis ron əpəh Jerusalem."

14 Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, "Pəs Iərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin."

15 Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm motuwin Jerusalem.

16 Netəmim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwin e nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

17 Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə okotəplan itimat.

21:4: Wək 20:23 **21:8:** Wək 6:5; 8:40 **21:10:** Wək 11:28 **21:11:** Wək 20:23; 21:33 **21:13:** Wək 20:24

18 Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan
Jemes. Kən elta min rafin rəha niməfak kəmotuwa.
19 Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat
natimnat rafin agin-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgin təmol
kəm Iaihluə min.
20 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien,
kən kotənwiwi Uhgin motən-ipən kəm Pol məmə, "Ik ninitun
rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət
kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha Moses.
21 Ilat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə
nakatəgətun noanol min rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin
pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə
ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat min, kən
kəsətəu-pən minən kastom rəhatat.
22 Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətatig. ?Kən
okotahro nulan əh-roiu?
23 Təwir məmə onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu.
Nəman kuwit ikin-u itəm kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgin.
24 Olawig nəkəike mit ilat motuwin, kən mos-nəmtin rəhalat
nat megəh min rəha sakrifais, kən itəmat min ilat motol
sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun
nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natol natimnat rafin əh, kən
netəmim okotitun məmə kateiuə lam, məto nipahrienən, ik
nataskəlim əh Lou rəha Moses.
25 Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihluə min itəm
kotahatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən
nita, ne nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat
min, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu
nitan əpəh ikin e nipətin, kən məsotolən təfagə e pətan."
26 Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwit kotuwin kol natimnat
itəm Lou tatən. Kən Pol tuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin
məmə otən-ipən kəm pris min məmə nian kuwəh əh-ikin
tətatig əh məmə Lou tatən, kən pris min okotol sakrifais kuwit
tinahmen-in netəm min əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlim Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgin

27 Nian tinuwa iuəhkir o nian sepin itəm sakrifais rəha
nafələn otol namnun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotisi-
pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e niməfak, kən kinotos
nimanin netəmim rafin əh, kən motaskəlim Pol,
28 motagət əfəməh lan məmə, "!Ei, netəm Isrel! !Otuwa ka-
situ etimat! Suah ilouin əpə itəm tatuwin ikin min matəgətun
netəmim məmə okotetəhau kitat matən kəm ilat min məmə
Lou rəha Moses in nat əpnapin əm ne Nimə Rəha Uhgin. Kən
mit netəm Kris neen u Iaihluə min motuwa ikin-u imətat pisin

21:19: Wək 15:12 **21:20:** Wək 15:1,5 **21:24:** Nam 6:1-20; Wək 18:18 **21:25:** Wək 15:29 **21:26:** 1 Kor 9:20

əm ikin e Nimə Rəha Uhgin, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən minol tinamkimik ikin-u."
29 Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofimas
etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht
məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm Isrel e
Nimə Rəha Uhgin.

30 Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh,
motaiu motuwin kaskəlim Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə
Rəha Uhgin. Kən pris min kotahtosig uəhai əm e nafiluə e Nimə
Rəha Uhgin.

31 Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm
tatərəmərə e mopael min rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos
nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh e taon.

32 Kən təmaut məmik rəhan neen mopael min ne netəm-
iasol min lan motaiu motuwin əpəh netəmim koatəmou ikin.
Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul
kəpnapin əm.

33 Kən etəm tatərəmərə e mopael min təmuwa o Pol
maskəlim, kən magət e rəhan mopael min kotuwa motəlis e
sen kəiu. Kən motətapəh o netəmim məmə, "?Etəmim pah u?
?Təmol nat tərat naka?"

34 Kən nimanin netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen
koatən nəghatən pisin. Məto-inu kinotəruru ətuatip nəukəti
nəghatən, kən nagətən tinepət. Etəm tərəmərə e mopael min
apon tinəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan
mopael min məmə otiləs Pol kan e nimə rəhalat.

35 Nian Pol tinategupər-egupər məmə otuwin imə, kən
mopael min kəmotea-pən ron kiləs-ipər, məto-inu netəmim
nikilat təmahməh pik məmə okotoh.

36 Ilat rafin kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmə, "!Oto-
hamnu! !Otohamnu!"

Pol təmən nəwtain nəghatən

37 Nian kəmotiləs motuwin məmə okotegu-pən imə, kən tən-
ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min məmə, "Iakolkeike
məmə ekən nat kit kəm ik."

Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "?Nakahro mitun
nəghatən Kris?

38 ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouin itəm nəmatol nəratən
kəm rəhatimat kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan
ilat Netəm Rəha Neim Apin itəm kotohamnu netəmim, kən
motuwin kətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin?"

39 Məto Pol təmə, "Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh
Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh

21:29: Wək 20:4 **21:36:** Luk 23:18 **21:38:** Wək 5:36-37

e taon əh. Awi, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh."
40 Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin miləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan məmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel məmə,

22

1 "Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat."
2 Nian kəmotəto məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə agin-əh, moatətəlig-in.

Kən tən məmə,

3 "Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, məto emepət u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wir io e Lou rəha tipitat min məmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uhgin tolkeike tahmen etəmat u-roiu.
4 Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətaskəlim ilat, nəman ne nipitan, matəmki-pən ilat e kalapus.
5 Nəghatən min u pris asol agin ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən məmə nipahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwin əpəh o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh məmə ekaskəlim netəm min əh rəha Iesu məmik ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpinən kəm ilat.

Pol təmən-iarəp məmə təmahro mətəu-pən Iesu
(Wək 9:1-19; 26:12-18)

6 "E nian mitgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkir o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp təruən təruən, təmisi-pən e neai, masiəgəpin-pinə io ikin.
7 Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, '!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərat kəm io nulan?'
8 Kən ekəmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah?' Kən təmə, 'Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərat lan.'
9 Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, məto kəməsotətoən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io.
10 Kən ekətapəh ron məmə, '?Iərəmərə, ekahro nulan əh-roiu?' Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, 'Ətul maliwək muwin əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-ipinə kəm ik natimnat itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə ik onəkol.'

22:3: Wək 5:34 **22:4:** Wək 8:3

11 Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.
12 "Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətaskəlim wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pik.
13 Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkir ron io məmə, 'Piak Sol, roiu əh niganəmtim otəwir min.' Kən e nian əm əh, niganəmtək təmaiir min enatəplan in.
14 Kən tən-ipa kəm io məmə, 'Uhgin rəha tipitat min aupən, in təmitəpun rəkis ik məmə ik onəkitun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən məto ətuatip rəhan nəghatən e nohlin.
15 Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəməto kən məplan.
16 ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.' "

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

17 Kən təmatən məmə, "Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh, emuwin e Nimə Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napilaiirən kit itəm Uhgin təmos-ipa.
18 E napilaiirən əh, eməplan Iərəmərə tatən-ipa kəm io məmə, 'Ətul uəhai əh-roiu agin miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.'
19 Məto ekəmə, 'Iərəmərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin əpəh e nimə rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətalis ilat matəmki-pən ilat e kalapus.
20 Kən nian netəmim kəmotahtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu təmatən-iarəp ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətagien məto-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.'
21 Məto Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə, 'Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm Iaihluə min.' "
22 Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotəto nəghatən əh, motagət əfəməh məmə, "! Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwirən məmə otatig!"
23 Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnapin əm rəhalat natimnat, moatəmik nimoulul katərakin əpnapin əm.
24 Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael min tən məmə okiləs kan əpəh e nimə rəha mopael min. Kən təmə okalis məto-inu

22:18: Wək 9:29-30 **22:19:** Wək 8:3; 26:9-11 **22:20:** Wək 8:1 **22:21:** Wək 9:15

tolkeike məmə Pol otən kəm in məmə netəmim kotagət pik lan nəhlan o naka.
25 Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-
ipən kəm netəm-iasol min əh kit rəha mopael min itəm tatətul
iuəhkir ron məmə, "! Ei! Io etəm Rom u. ? Tətuatip məmə
onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?"
26 Nian etəm-iasol rəha mopael min təməto nəghatən əh,
təmuwin məplan etəm tərəmərə elat mən-ipən kəm in məmə,
"!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!"
27 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh tətapəh o Pol məmə,
"!Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm Rom pahrien o kəp."
Kən Pol tən məmə, "Əwəh. Iatən pahrien."
28 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "Emətou məni pik
o negəhan-inən io məmə ekuwa io etəm Rom."
Məto Pol təmə, "Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io
etəm Rom."
29 Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmə
okotalis Pol kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-
iasol əh təmitun məmə Pol in etəm Rom, kən təməgin məto-inu
tinəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

30 Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopael min əh tolkeike
məmə otitun ətuatip məmə tahro netəm Isrel koatol nəhlan e
Pol. Kən mən kikis rəkis sen lan, kən maun-in pris asol min ne
netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel məmə okotəpələh
kəghat, kən muwin miləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

1 Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən
mən məmə, "Piak min. E rəhak nəmegəhən aupən mətoarus-
pa u-roiu, esətoən məmə nikik otəgin məmə emol nat tərat kit
e niganəmti Uhgin."
2 Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul
iuəhkir ron məmə kit otem-pən nohlin.
3 Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, "!Uhgin otol mihin min
lam! Ik nakahmen e nimə itəm kəmol pen lan təruən pik
əm ihluə, məto tamkimik əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u
mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən məmə kit otem io? Ik
ninətgəhl rəkis Lou əh."
4 Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, "?Tahro natəghat
rat e pris asol agin rəha Uhgin?"
5 Kən Pol təmə, "Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris
asol agin rəha Uhgin. Məto io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgin
tatən nəhlan məmə, 'Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət lam.' "

22:25: Wək 16:37 **22:29:** Wək 16:38 **23:2:** Jon 18:22-23 **23:3:** Mat 23:27

6 Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min, kən nəwtain məsin ilat Farisi min. Kən in təməghat əfəməh məmə, "Piak min. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik min, ilat Farisi min. Məto netəm u kotolkeike əm məmə okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh min."

7 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu.

8 Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otimis, okol təsəmegəh minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi min koatən məmə, nat miləhal əh, in nipahrienən.

9 Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər muwin ilis.

Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, "Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nipahrienən məmə narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in."

10 Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, təgin məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.

11 Kən lapin əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, "Nat əh, nat əpnapin əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin min əpəh Rom."

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

12 Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Uhgin otoh ilat kotimis.

13 Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh.

14 Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha niməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, "Emotol nəniəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol.

15 Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopael min rəha Rom motətapəh ron məmə, otəkəike miləs min Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaig e suatip kətalkəlik məmə okotiləs kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu."

23:6: Wək 26:5 **23:8:** Mat 22:23 **23:11:** Wək 27:24; 28:16,23 **23:15:** Wək 25:3

16 Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təməto nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopael min ikin mən-iarəp kəm Pol.
17 Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael min tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, “Awi, okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopael min. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in.”
18 Kən mopael əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, “Suah u Pol itəm tətatig e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik.”
19 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mətapəh ron məmə, “? Naka əh nakəmə nakehm io ron?”
20 Kən suah un təmə, “Netəm-iasol min əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis məmə olawig kotuwa kətapəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən min rəha suah əh.
21 Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa katəhluaig e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”

22 Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmə, “Əsən minən kəm suah kit məmə nəmən-ipa nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

23 Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau məmə, “Okian muən kəm mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmə okotətul matip o nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin.
24 Kən motəkəike kiləs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwin kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wir məmə okəsolən nat kit lan e suatip.”

25 Kən etəm-iasol rəha mopael min təməte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmə okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmə,
26 “Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.

27 Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskəlim rəkis, kən
iuəhkir kotohamnu. Məto io eməto məmə in etəm Rom, kən
ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat.
28 Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmol
təsətuatipən itəm koatəplan-pən lan, mol kotiləs motuwin e
kaonsel rəhalat.
29 Kən eməplan məmə in təsolən nat tərat kit ne itəm
otimis ron, o məmə otuwin o kalapus ron. Nəghatən min itəm
koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou.
30 Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə
netəm Isrel koatol anion noa kit məmə okotohamnu, kən nikik
təht məmə təwir məmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis
kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmə okotimnə kən-
ipinə kəm ik nat tərat min itəm koatəplan-pən lan.
Inəh namnu rəhak nəghatən."
31 Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə
elat təmən mihin. Kəmotiləs Pol motuwin e taon əh Antipatris
lapin. 32 Kən lawigin, mopael min itəm kəmotaiu e hos min,
ilat əm kotiləs Pol motuwin. Kən mopael neen min kəmotitəlig-
pa iməlat ikin.
33 Mopael min əh kəmotiləs motuwin əpəh Sisaria, kən
motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən
Pol e nelmin.
34 Nian kapman u təmafin naoa, kən mətapəh o Pol məmə,
"?Ik etəm hiə?" Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia,
35 in təmən məmə, "Nian netəmim okotuwa kən-iarəp
natimnat itəm koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o
nətəligən u rəham, kən io ekakil." Kən mən-ipən kəm rəhan
mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha
Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

1 Nian faif tinuwin rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas,
təmuwin Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne
ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən mo-
tuwin kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min
itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
2 Kən kəmotaun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən
Tetalas tatən-ipən nəghatən min rəhalat kəm Filiks məmə,
"Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən
nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat
ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən ik

23:27: Wək 21:30-33; 22:25-27 **23:28:** Wək 22:30 **23:30:** Wək 23:16-23; 24:1-9 * **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot.

nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmə otol nəmegəhən ne natigən rəhatimat təwir.
3 Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron.
4 Esotolkeikeən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə onakasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.
5 "Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərat kit. In nəukəti nəratən tepət e ikin min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.
6 Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgin tamkimik e niganəmti Uhgin, kən ekotaskəlim.† 8 Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin itəm iatən-ipinə kəm ik."
9 Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə, "Nəghatən min rafin əh, in nipahrienən."

Pol təmuhalpin nəghatən

10 Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat məmə, "Etəm-iasol Filiks. Io ekitun wir məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup tepət rəkis. Kən tol nəhlan nikik tagien məmə ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik.
11 Io emuwin Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwin məfak. Kən ik nəkitun natətapəh-inən nat u məmə in nipahrienən o neiuəən.
12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən məsotəplanən məmə iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon. !Kəp!
13 Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-roiu in nipahrienən, məto-inu in neiueiuəən.
14 "Məto ekitun nən-ipinən kəm ik məmə nipahrienən məmə nian iatətəu-pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgin rəha tipitimat min, kən io iatən nipahrienən e nəghatən min itəm kəmətə e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin aupən.

24:5: Wək 17:6 † **24:6:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Məto Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmoteuw rəkis min suah u otimat. 8 Kən mələhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik." **24:6:** Wək 21:28-30

15 Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgin məmə in otol kəm netəm kəmotimis məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiəh əm itəm nikilat tatəht.
16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekitun məmə tətuatip e niganəmti Uhgin ne netəmim.
17 "Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min məmə ekos məni muwin kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgin.
18 Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niganəmti Uhgin, kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən sənəmə itimat netəmim tepət, kən məsotərgəhəu minən.
19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian əh. Kən okəmə koatos nəghatən kit tərat lak, təwir əm məmə ilat okotuwa kətul e niganəmtim kən-iarəp.
20 Məto okəmə kəpə, təwir məmə netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u, okotən-ipinə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e niganəmti kaonsel rəhalat.
21 Kəmotetəhau io o nəghatən kitiəh əm məmə nian emətul aupən-in elat, magət əfəməh elat məmə, 'Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən nipahrienən məmə netəm kəmotimis okotəmegəh min.' "
22 Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmə, "Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən epanos-ipinə nəghatən e nəpələhən u-roiu."
23 Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min məmə okoatehm wir Pol kən təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

24 Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu.
25 Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nipəgnəmtin min kəm ilau məmə otiuw rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit tatərəmərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgin otakil netəmim lan, kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmə, "Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-in min ik."
26 Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in tolkeike məmə otəto Pol, məto nat kit min, nikin

24:15: Jon 5:28-29 **24:18:** Wək 21:17-28 **24:21:** Wək 23:6 **24:22:** Wək 23:26

təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən məni neen kəm in pəs in tahl-iarəp.

27 Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətatig əm e kalapus məmə otol niki netəm Isrel tətagien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

1 Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem.

2 Ikin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.

3 Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip.

4 Məto Festas təmə, "Pol otətatig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin.

5 Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io."

6 Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin.

7 Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien.

8 Kən Pol təmuhalpin nəghatən rəhalat məmə, "Esolən nat kit tərat e Lou rəha netəm Isrel, ne Nimə Rəha Uhgin, ne Sisa u tərəmərə e ikin min."

9 Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, "? Nikim tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?"

10 Kən Pol təmə, "Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərat e netəm Isrel.

11 Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərat məmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah

25:2: Wək 24:1 **25:3:** Wək 23:15 **25:7:** Wək 24:5-6

kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak."
12 Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa."

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

13 Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis, ilau kəmuea Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in.
14 Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmə, "Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmiləs-ipən.
15 Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nipəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətapəh məmə ekən-iarəp məmə in təmol tərat kən otos nalpinən ron.
16 Məto emən-ipən kəm ilat məmə, 'Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat məmə okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm koatən məmə təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpin rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.'
17 Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol məmə otuwa mətul aupən.
18 Nian rəhan tikimir min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol nat naka tərat itəm nikik təmatəht məmə okotən mihin.
19 Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən məmə suah əh tatəmegəh.
20 E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol məmə, '?Tahro, nikim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən min itəm katən lam?'
21 Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak netəmim okoatehm wir mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa."
22 Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, "Io min iakolkeike məmə ekəto nəghatən rəha suah əh." Kən Festas təmə, "Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən."
23 Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatərəmərə e mopael min, ne

25:14: Wək 24:27

netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol min rəha nisiaiian. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin motiləs Pol motuwa.

24 Kən Festas təmə, "Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətatig, məto təkəike mimis.

25 Məto io esəplanən nat tərat kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e nimisən. Məto nian in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nikik təht məmə ekegəhan-in.

26 Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin. Iakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa.

27 Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərat."

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

1 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam." Kən Pol təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan, kən muhalpin rəhalat nəghatən mən məmə,

2 "Kig Akripa. Nikik tagien pik agin roiu məmə ekətul e niganəmtim, kən mən-iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak.

3 Nikik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e natimnat min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.

4 "Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə tahro nulan e rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-pa uarisig emuwin Jerusalem.

5 Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nikilat tagien, kotitun nənən məmə io Farisi kit nian ematəkəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi min, ilat koatətəu-pən wir agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netəmim rafin.

6 Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən min məto-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən ilat tipitimat min.

26:5: Fil 3:5-6

7 Nəniəkisən u kitiəh əm itəm netəm tuelef noanol min
rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm Uhgin lapin ne e nərauiəgən
məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak
nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən
min əh lak?
8 ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nipahrienən məmə Uhgin
titun nolən etəm təmimis təmegəh min?
9 "Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol
natimnat tepət pəs mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret.
10 Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min
kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netəmim tepət rəha Iesu
e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən
io emegəhan məmə in nat təwir agin kit.
11 Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel matol nalpinən kəm ilat matol məmə ilat okotən rat Iesu.
Nikik təmətahmə pik ematetəhau ilat, kən matitəp ilat nian
rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min,
məto ematitəp əh ilat."

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

12 Kən Pol təməkəike matən məmə, "Nian kit ematuwin əpəh
Tamaskes məmə ekol nat əh. Pris asol min koategəhan-in io,
kən motən əskasik kəm io məmə ekəike mol.
13 Kig Akripa, e nilugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan
nəhag-əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne
netəm koatuarisig-in io. Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in
mitgar.
14 Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai
matəghat kəm io e nəghatən Isrel məmə, '!Sol! !Sol! ?Tahro
nakatol tərat pik kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkin atip əm
ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen e kau itəm
kəmaru e nig kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig
təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.'
15 Kən ekətapəh ron məmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah un?'
Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, 'Io Iesu itəm nakatol
tərat lan.
16 Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən
onakən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-
roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan.
17 Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihluə min
itəm io ekahl-ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.
18 Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat
motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet
e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgin. Kən Uhgin
otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nipahrienən e

26:7: Wək 23:6; 28:20 **26:9:** Wək 8:3

nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgin tinəmitəpun rəkis ilat.' "

Pol təmən rəhan wək

19 Kən Pol təməkəike matən məmə, "Kig, io iatol natimnat itəm Uhgin təmən kəm io e nat kit tahmen e napilaiirən.

20 Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u Iaihluə min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgin, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat.

21 Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgin motolkeike məmə okotohamnu io.

22 Məto Uhgin tətasitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Uhgin kəmoatən məmə otəpanol mihin.

23 Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgin təmən məmə otahlipa, in otəto nahməən e nipətin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nimisən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihluə min, məmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgin otosmegəh ilat."

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

24 Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, "!Pol ik ninətalməl! !Rəham nitunən tinəfəməh pik agin, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!"

25 Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən min u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nipahrienən.

26 Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun məmə in titun rəkis natimnat min u. Ekitun məmə in təmos rafin nəghatən min əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikin.

27 ?Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nipahrienən e nəghatən itəm ien min rəha Uhgin kəmotəte? Ekitun məmə ik nakatən nipahrienən elat."

28 Meto kig tən-ipən kəm Pol məmə, "?Nikim təht məmə e nian əkuəkir əm huə roiu, nəkitun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?"

29 Məto Pol təmə, "Nat əpnapin əm məmə in nian əkuəkir o in nian əfəməh, iatəfak-pən kəm Uhgin məmə sənəmə ik pisin əm, məto netəmim rafin itəm kəmotəto rəhak nəghatən roiu,

26:18: Aes 42:16; Efes 2:2; Kol 1:13 **26:23:** Luk 24:44-47; 1 Kor 15:20

Uhgin otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəməlis io lan, esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan."
30 Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne
netəmim rafin itəm koatəpələh,
31 kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min məmə, "Suah əh
təsolən nat kit tərat məmə in otimis ron o muwin e kalapus
ron."
32 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmə, "Nəkitun nahl-
iarəpən suah əh, məto in əmun in tolkeike məmə Sisa otakil
rəhan nəghatən."

27

Mopael min kəmotit Pol motuwin Rom

1 Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən
Pol ne netəm koatol kalapus neen min e nelmi etəm-iasol kit
rəha mopael min, nərgin u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-
hanrit. In e mopael u katən məmə, "Mopael Rəha Sisa."
2 Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig
məmə otitəlig-pən min əpəh Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm
Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in etəm
Tesalonaeka.
3 Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm
Pol, kən megəhan in məmə otuwar muwin məplan rəhan neen
netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wir Pol.
4 Kən ekotiet min ikin əh, kən nimətag tatiləs itimat, kən
motitəlau e nikali nitən əh Saepras itəm nitəhəi təməlinu ikin.
5 Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia
e taon Maera.
6 Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwin məplan nego
kit itəm təmiet Aleksantria matuwin Itali. Kən təmki-pən
itimat lan.
7 Kən emotiet min, məto e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm.
Emotalkut məsin məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa
iuəhkir, məto tiəkis, məto-inu ioatiləs pikən nimətag, kən okol
esotaiuən motuwin təhmin. Kən ekotaiu e nikalin pis ikin
məmə ekotuwin Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u
Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh,
8 emotaiu ipar ipar əm, məto tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-
pa e ikin kit katən məmə, Pasis Wir, iuəhkir o taon əh Lasea.
9 Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin,
kən nian wir o nuwinən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən
əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərat. Nian asol rəha
netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tinuwa
rəkis minuwin e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə
okoatəto wir ilat, matən məmə,

27:2: Wək 19:29

10 “Piak min. Iatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat. Timətig əm məmə itəhəi otərəkin kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat min okotimis.”

11 Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol.

12 Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən məto-inu nian əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet. Nikilat təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nimətag asol təmoh ilat

13 Kən nimətag wir kit tinatisi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht məmə nimətag əh inəh kotolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit.

14 Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae, tatisi-pən e nəptən apon,

15 minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən miləs pikən nimətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatiləs itimat.

16 Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh emotəhluaig ikin məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat təmikə o niləs-ipərən pot.

17 Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiəkis məmə otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnim pik, kən nikilat təht məmə nego otiləs pikən nimək ləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nimətag tiləs nego matuwin.

18 Kəmən lawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego.

19 Kəmən lawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego tahmen e təulə ne neen min.

20 Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapin. Kən nimətag təmatol əm nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.

21 Nian eməsotagwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatigən e nəratən u kən məsotərəkinən natimnat tepət.

22 Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol
kitat kit ikin-u təsimisən, məto nego əm otərat.
23 Nagelo kit rəha Uhgin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa
nəghatən u kəm io ehnaipən məmə,
24 'Pol. Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəmti Sisa
əpəh Rom. Məto-inu Uhgin təwir, kən nikin tagien məmə
otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.'
25 Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgin məmə
natimnat min rafin otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa
mihin kəm io.
26 Məto nimətag otiləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit."

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

27 Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tiləs nego
muwin əpəh e nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian
lapin, netəm koatol wək e nego, nikilat təht məmə enoatuwa
iuəhkir o nəptən kit. 28 Kən kəmotətu-pən nat figəm kit əpəh
e nipəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-
tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen
e negopagən tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min
u kotəhlman-əhlman min, məto tinahmen e negopagən ilat
rafin tuente-eit əm.
29 Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego
otiləs pikən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuwit əpəh uarisig
moatəfak məmə otian uəhai əm.
30 Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar
kagim, kən motiləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə oko-
tuwin əpəh e nohlin nego kəmki-arəp min iagke neen.
31 Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne
mopael min məmə, "Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e
nego, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat."
32 Kən mopael min kəmotətatip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.
33 Tinuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə
okotəkəike kagwən. Təmən məmə, "E nian ilat rafin fotin
nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit.
34 Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə
onəkotəsanən. Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsatigən e
nəratən."
35 Kən Pol təməmik piret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən
ron kəm Uhgin, kən məmkas mun.
36 Kən nikilat təməwir minoatos nagwənən minoatun.
37 Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego.
38 Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəmik pak flaoa
min kəmki-arəp e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs nimək ləkil

27:24: Wək 23:11 **27:26:** Wək 28:1

39 Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan
məmə enotuwa iuəhkir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru
məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u nimək ləkil kit əh-
ikin. Kən nikilat təht məmə okotiləs-ipar nego əh-ikin.
40 Kən kəmotətatip təulə e iagke min kapəs ilat kotamnim
itəhəi. Kən motikis rəkis təulə min itəm kəmə lis ətain nuweə
asol min lan ikin katiləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən
əpəh aupən məmə nimətag otiləs nego muwar.
41 Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru
nimək ləkil, nego təməruru nəloalən. Kən nitəhəi tinatəhap-
əhap naunisin nego.
42 Kən mopael min kinoatən məmə okotohamnu netəm koa-
tol kalapus u nego tatəmik ilat məta neen kotagim.
43 Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol
kən mən-iəhau məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən
kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotətipən paupən əpəh
itəhəi, moteai par.
44 Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik
nimismisi timpa ne nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-
əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit
təsimisən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

1 Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən
panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta.
2 Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən
təmatəfik, nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg
itimat.
3 Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmargətain məmə
otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis,
təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus.
4 Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol,
kən moatən kəm ilat min məmə, "Okəm-naka suah u in iol
təfagə kit iohamnu itəm. Təməsimisən əpəh itəhəi, məto uhgin
u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh."
5 Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne
məmə sineik təmus otəto nahməən.
6 Netəmim nikilat təht məmə nipəti Pol otasis o otəsuwəhən
əh-roiu, tisi-pər morin mimis. Kəmoatəpələh kətalkəlik ron
roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nikilat təməuhlin kən məht
məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.
7 Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias,
itəm tatərəmərə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin

28:2: 2 Kor 11:27 **28:5:** Mak 16:18 **28:6:** Wək 14:11

iman ikin, kən matol təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil.
8 Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matətəpətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nimisən rəhan təwir min.
9 Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir.
10 Netəm ikin əh, kəmotos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enoatol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

11 Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf aupən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis.
12 Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil.
13 Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli.
14 Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətapəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitiəh. Kən uarisig emotaliwək əm motuwin əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.
15 Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgin, kən nikin təmagien mər ilis.
16 Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətatig pisin əm e nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

17 Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, "Piak min. Io eməsolən nat tərat kit e netəm imətat ikin, ne kastom rəhatat itəm tipitat min kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom.
18 Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io.
19 Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərat e natimak min.

28:18: Wək 26:31 **28:19:** Wək 25:11

20 “Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən
nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm
itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat
netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”
21 Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit
ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən
ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərat neen
lam.
22 Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən
təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha
nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin.”
23 Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh,
ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətatig ikin. Kən
in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wir kəm ilat
nərəmərəən Rəha Uhgin. Kən matən min Lou rəha Moses ne
ien min rəha Uhgin, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu.
24 Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nipahrienən lan.
Məto neen kəsotənən nipahrienən lan.
25 Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto
uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə,
“Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən kəm ien rəha
Uhgin u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat min aupən, in
tətuatip əm. Uhgin təmən kəm ien məmə,
26 ‘Uwin mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgin iatən məmə,
“Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.”
27 In tol min-nulan məto-inu nikilat tiniəkis rəkis.
Kəmotahtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.
Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e
matəlgilat,
o kotitun nitunən e nikilat,
kən motəuhlin ilat motahatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwir min.’ ”
28 Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgin təmol
suatip u rəhan o nosmegəhən netəmim. Tinuwin rəkis o
Iaihluə min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən əh kən
motən nipahrienən lan.”*

28:20: Wək 26:6-7 **28:22:** Wək 24:14 **28:27:** Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, “29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu.”

30 Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatɨg lan. Kən nɨkin tətagien o netəmim rafin itəm koatuwa moatehm.
31 In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgɨn, kən matəgətun əskasɨk ilat e namnusən təwɨr rəha Iərəmərə Iesu Kristo. Kən suah kit tɨkə məmə otən-iəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

Rom
Naoa itəm Pol təmətə tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Rom
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Rom

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwɨn kəm pah? Təmətə naoa u tatuwɨn kəm iəfak mɨn itəm ilat kotatɨg e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwɨn mehm iəfak mɨn əpəh Rom, uarisɨg in təpanuwɨn e kantri u Spen. Məto aupən ikɨn, in otəkəike muwɨn mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihluə mɨn tepət, məto netəm Isrel tepət mɨn.

?Təmətə naoa u o naka? Uarisɨg Pol tatuwɨn Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motɨtun in, kən inəh, in təmətə naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatɨp ətuatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro min nulan, Iaihluə mɨn ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiəh əm e niməfak rəha Uhgɨn.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgɨn təmaun-in io məmə io aposol, kən təmɨtəpun mɨləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwɨr rəhan. 2 Namnusən təwɨr u, in tɨnəmən-iəkɨs nuwəh rəkɨs e rəhan ien mɨn itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn.

3-4 Namnusən təwɨr əh tatəghat-in Nətɨn, Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefɨt. Kən Uhgɨn təməgətun məmə in Nətɨn ətuatɨp nian təmosmegəh in e nɨmɨsən e nəsanənən e wək rəha Narmɨn asim.

5 E Kristo, Uhgɨn təmol təwɨr kəm io, mos-ipa kəm io wək wɨr məmə io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e nɨki Iaihluə* mɨn e noanol mɨn rafin məmə okotən nɨpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otɨləs-ipər nərgɨ Iesu.

6 Kən itəmat mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.

7 Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgɨn tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.

1:1: Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:5:** Nəghatən u "Iaihluə" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9

Pəs Uhgin Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmə otuwin məplan netəm Rom

8 Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgin e Iesu Kristo otəmat rafin agin-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat.
9 Kən Uhgin titun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol pik wək rəhan e nikik rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətin.
10 Kən iatəfak məmə okəmə in nətəligən pahrien rəha Uhgin, in oterəh e suatip kit məmə ekimnə məplan itəmat.
11 Iakolkeike pik məmə ekimnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwirən kit rəha Narmin Rəha Uhgin məmə otol itəmat nakotətul əskasik təhmin min.
12 Nipəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak min titun nasituən etəmat.
13 Piak min ne winik min, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak nətəligən təht məmə ekimnə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihluə min ikin pisin pisin min.
14 Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin.
15 Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.
16 Iatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihluə min.
17 Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgin təmol əp suatip rəhan məmə Uhgin tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgin tatol məmə netəmim kotuwa motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "Netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilin."

Nemə̀ha tatol Uhgin o təfagə rat rafin

18 Məto Uhgin e nego e neai tatəgətun rəhan nemə̀ha ne nalpinən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə

1:7: Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23 **1:13:** Wək 19:21 **1:16:** Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24 **1:17:** Hab 2:4; Rom 3:21-22

rat. Ilat koatətlosig-in nipahrienən rəha Uhgin e nolən rat min rəhalat,

19 məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən Uhgin lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgin atip təməgətun ətuatip ilat lan.

20 Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgin e niganəmtilat. Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nipahrienən məmə in Uhgin, kən motitun nitunən məmə Uhgin in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən məmə in təruru məmə Uhgin təhrol nulan.

21 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin ilat kəmotitun Uhgin məsin, məto kəmotapəs nisiaiiən məmə in Uhgin, kən məsotənən kəm in məmə nikilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nikilat təmatəht nalpəkauən alməl min məmə Uhgin tahro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Uhgin tolkeike məmə okotitun.

22 Nat əpnapin ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialməl min,

23 kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsimisən tətatig lilin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatəkioah.

24 O nat u, Uhgin təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nipətilat itəm tol əm naulisən.

25 Ilat kəmotapəs nipahrienən rəha Uhgin motaskəlim neiueiuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgin təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.

26 O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgin, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat itəm tol naulisən əm. Nat əpnapin nipitan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pisin e itəm u Uhgin təmələhəu.

27 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nipitan min, moatolkeike pik nəman

1:19: Wək 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1 **1:21:** Efes 4:17-18
1:22: Jer 10:14; 1 Kor 1:20 **1:23:** Dut 4:15-19; Sam 106:20

pisin min. Ilat koatit atip ilat min itəm tol naulisən. Kən Uhgin təmos-ipən nalpinən kəm ilat o rəhalat nolən rat agin min.

28 Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərat, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol.

29 Nikilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-in suatip o nərəkinən netəmim. Kən nikilat təmərioah e nolən rat min əh: ilat koatetet netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neiueiuə, ilat koatol tərat kəm netəmim. Ilat koatən nikali netəmim,

30 moatən rat netəmim, ilat koatetəhau Uhgin, ilat nagətirəkis, ilat nausit moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat min itəm netəmim kotəruru əh. Ilat moatəht nəwia tata ne mama.

31 Ilat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmim, kən nat əpnapin ilat atip min neen, okol təsətəliginən nasəkən o nasituən e netəmim.

32 Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgin itəm tatən məmə netəm min u koatol nolən min əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən min əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netəmim neen min itəm koatol nolən rat min əh, kən moatiləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

2

Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat *

1 Tol nəhlan, nat əpnapin itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpinən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat min ahmen-ahmen min əm elat.

2 Kən kitat kotitun məmə nian Uhgin tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmim itəm koatol nolən min əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətuatip əm.

3 Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim o nəratən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagimən nian Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.

1:27: Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 * **2::** E ves min u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † **2:1:** Netəm Isrel kəmotən məmə Iaihluə min, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. **2:1:** Mat 7:1-2; Jon 8:7

4 ! Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgin! In tatol təwir pik kəm itəmat, kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapin əm e nolən wir min əh rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol nolən təwir min kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min.

5 Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Kən o nat u, nakotargətain neməha ne nalpinən rəha Uhgin otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpinən rəhan e nian Uhgin otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətuatip.

6 Kən Uhgin otos-ipən kəm netəmim kitiəh kitiəh tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotol.

7 Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətuatip. Netəm min əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgin otos-ipən kəm ilat nənwiwiən, ne nisiaiian, ne nəmegəhən itəm namnun tikə.

8 Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpinən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin məntaalat o nipahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat min.

9 Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis min. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u o Iaihluə min.

10 Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgin otos-ipən nənwiwiən, ne nisiaiian, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihluə min.

11 Tol nəhlan məto-inu Uhgin tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnapin ilat noanol rəha Isrel o Iaihluə min, ilat rafin okotos nat itəm tətuatip olat, inu nalpinən o nəwirən.

12 Uhgin otol nalpinən kəm Iaihluə min o nolən rat min rəhalat, nat əpnapin kəməsotosən Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmotos Lou, Uhgin otakil rəhalat nolən min e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan.

13 Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgin otən məmə ilat kotətuatip e niganəmtin.

14 Nipahrienən, Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian min neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətuatip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nikilat, kən ilat kotitun

2:4: Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10
2:7: Rom 8:17-18 **2:8:** 2 Tes 1:8

nat itəm in tətuatip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnapin kəsotosən Lou rəha Moses.
15 Ilat kotitun məmə nipəti Lou əh-ikin rəha Uhgin e nikilat
məto-inu nian ilat koatol təwir, nikilat tatəht məmə, "nolən u
təwir," kən nian koatol nolən rat, nikilat tatəht məmə, "nolən u
tərat."
16 Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgin otən məmə
Iesu Kristo otakil muəh məlləhəu nəghatən rəha netəmim rafin
o nolən min itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən min
ne nətəligən anion min. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən
təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

17 Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə
itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in suatip
rəha Uhgin o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit
məmə itəmat əm nəkotitun Uhgin, kən in titun min əm itəmat.
18 Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm Uhgin
tolkeike, kən itəmat nəkotitun suatip itəm tətuatip wir məto-
inu Lou təməgətun itəmat lan.
19 Itəmat nakotən pik məmə nakoatit iganəmtin əpis min,
kən itəmat nakotasiəgəpin suatip rəha netəm koataliwək
tapinəp ikin,
20 kən moatəgətun ialməl min ne nisualkələh.‡ Nakoatən
nəhlan məto-inu itəmat nakoatos Lou itəm nitunən ne
nipahrienən rafin koatatig lan.
21 Təwir əm nakoatəgətun netəm pisin pisin min. ?Məto
tahro nəsotəgətun atipən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə
netəmim okəsotakləhən. ?Məto tahro nakotakləh?
22 Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto
tahro itəmat nakotakləh-in pətan? Nakoatetəhau narmi nat
min kəməte e nig. ?Məto tahro nakoatakləh-in natimnat e
niməfak rəha narmi nat min?
23 Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou
motərəkin nərgi Uhgin?
24 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "!
Netəm Isrel! Iaihluə min koatən rat nərgi Uhgin o nolən tərat
rəhatəmat."
25 Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwir okəmə nəkoatətəu-
pən Lou. Məto okəmə nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə
kəsəhg-ipənən itəmat.
26 Okəmə Iaihluə kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou,
Uhgin otəplan suah əh məmə kinəhg-ipən rəkis.

2:14: Wək 10:35 ‡ **2:20:** Nian Pol tatən "iganəmtin əpis min," ne "ialməl min," ne "nisualkələh," in tatəghat-in Iaihluə min itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən min əh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6

27 Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nipətilat, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat əpnapin nəmotos pap Lou itəm kəməte, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl Lou.

28 Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nipətin, təsolən məmə in təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat kit rəha nipətin.

29 Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nikin. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha niki etəmim itəm Narmin əm Rəha Uhgin tatol, məto Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatiləs-ipər nərgi suah əh, məto Uhgin əm tatiləs-ipər nərgin.

3

Nian rafin Uhgin tatol rəhan nəghatən

1 Kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə nipəti nəhg-ipənən suah kit, in sənəmə nat kit rəha nipətin, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wir kit? ?Kən o nat naka in nat wir kit məmə suah kit in etəm Isrel?"

2 !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wir agin e nolən min rafin! Nat tətaupən, Uhgin təmələhəu-pən e nelmilat, nəghatən ətuatip rəhan.

3 In nipahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgin otəsolən rəhan nəghatən.

4 !Kəp! Nat əpnapin netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgin təseiuəən. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin tatəghat-in Uhgin matən min-nulan məmə,

"Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip.
Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərat min, məto onatol win elat."

5 Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, "Kitat koatol nolən itəm təsətuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgin tatol tətuatip nian rafin. ?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgin, məto in otol nalpinən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən."

6 ! Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuəən! ? Okəmə nətəligən əh in nipahrienən, kən Uhgin otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən?

7 Kən kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəən otəgətun məmə Uhgin tatən əm nipahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?"

2:29: Dut 30:6; Kol 2:11 **3:4:** Sam 51:4

8 Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl
min nəhlan, netəmim kotitun nənən məmə, “Pəs kotol nolən
rat min məmə rəhatat nolən rat min okotoe-in nəwirən.”
Məto nəghatən u tərat. Nipahrienən, netəmim neen koatən
rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəligən
alməl min nəhlan. Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən
rəhalat, kən nəghatən əh in tətuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətuatip wir agin

9 ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht
məmə Uhgin otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihluə
min? !Kəp! Emən rəkis məmə nəsanənən rəha təfagə rat
tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihluə min.

10 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
“Suah kit tikə itəm tətuatip, kitiəh agin huə ne tikə;
11 Suah kit tikə itəm titun,
suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgin.
12 Netəmim rafin agin kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin,
ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgin,
suah kit tikə itəm in tatol nəwirən, kitiəh agin huə ne tikə.”
13 “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm
təmoag,
Namilat tərioah e neiueiuəən.”
“Poesen rəha sinek tatisi-pən e nohlilat.”
14 “Nohlilat tərioah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”
15 “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;
16 ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkin natimnat, kən
moatol netəmim koatəto tərat,
17 kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəməlinuən.”
18 “Ilat kəsotəginən Uhgin, kən nisiaiiən rəhan tikə agin e
nətəligən rəhalat.”

19 Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in
rəha netəm itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan
məmə suah kit tikə titun nuhalpinən nəghatən itəm Uhgin
otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən
e niganəmti Uhgin məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən
rəhalat.
20 Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgin otən-iarəp məmə
in tətuatip e niganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp,
məto e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatipən e niganəmti Uhgin tatuwa e nahatətəən əm

21 Məto roiu, Uhgin tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə
netəmim okotuwa kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə

3:9: Rom 1:18—2:24; 3:23 **3:12:** Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 **3:13:** Sam 5:9 **3:13:** Sam 140:3 **3:14:** Sam 10:7 **3:17:** Aes 59:8 **3:18:** Sam 36:1 **3:20:** Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16

inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən
rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh.
22 Uhgin tatol suah kit tatətuatip e niganəmtin nian
tətahatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgin otol kəm netəmim rafin
itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm,
23 məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən
motəmkakiəh e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgin itəm təwir
məhag-əhag,
24 kən e nəwirən rəhan, Uhgin tatən əm məmə ilat rafin
itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa
netəmim rəhan, tahmen e nalpəkauən rəhan. Ilat kəsotətouən
nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo Iesu təmətou suatip
rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan.
25 Uhgin təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos
nalpinən ne neməha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu.
Kən Uhgin tətafəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim
kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgin təmol suatip əh
məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatip agin-əh, məto-
inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpinən o
təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən.
26 Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in
tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, məto təmahl-ipa
Iesu məmə in otos nalpinən o təfagə rat min. Kən Uhgin atip əm
tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e Iesu, ilat okotətuatip e
niganəmtin.
27 ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit
itəm təmol, məmə in tətuatip e niganəmti Uhgin, o kəp? Kəp,
nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-
inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa
mətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin tatol etəmim tətuatip e
niganəmtin e nahatətəən əm rəhan.
28 Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən
məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan na-
hatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou.
29 Uhgin, in sənəmə Uhgin rəha netəm Isrel əm. In Uhgin min
rəha Iaihluə min,
30 məto-inu Uhgin kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip
e niganəmtin e suatip kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-
ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihluə min.
31 ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in
nat əpnapin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgin, kən e
nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

4

3:22: Kal 2:16 **3:24:** Rom 5:1 **3:29:** Rom 10:12 **3:30:** Dut 6:4; Kal 3:20
3:31: Mat 5:17

Uhgin təmol Epraham tətuatip e niganəmtin e nahatətəən

1 Epraham in nəukəti noanol min rəha Isrel aupən. Otətəlig-
in-tu nat naka itəm Epraham təmehm məmə in suatip rəha
nətuatipən e niganəmti Uhgin.
2 Uhgin təmol Epraham tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e
nolən wir min rəha Epraham. Okəmə nolən wir min rəhan in
suatip rəha nətuatipən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron.
Məto e niganəmti Uhgin, okol Epraham təsausitən o nat kit,
3 məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Epraham
təmatahatətə e Uhgin, kən Uhgin təmən məmə Epraham in
tətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan."

4 Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəmərə təsənən
məmə rəhan nətouən in presen kit kəm in, məto iərəmərə
təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək.

5 Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatip e
niganəmti Uhgin. Kitat kotahatətə əm e Uhgin, kən in tatol
məmə kitat kotuwa katətuatip e rəhatat nahatətəən. Uhgin
pisin əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatip e
niganəmtin.

6 Tefit in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə
nəwirən pahrien otuwin o etəm itəm Uhgin tatən məmə in
tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir itəm suah u
təmol. In təmən məmə,

7 "Nəwirən pahrien tatuwin o netəm u Uhgin təmafəl rəhalat
nolən rat,
kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.
8 Nəwirən pahrien tatuwin o etəm u itəm Iərəmərə
təsaskəlimən e nikin rəhan təfagə rat."

9 ?Nikitəmat təht məmə nəwirən pahrien əh in rəha netəm
əm u kəməhg-ipən ilat, netəm Isrel, o nəwirən pahrien əh, in
min rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, Iaihluə min? Əwəh, rəha
Iaihluə min. Ematən məmə, Uhgin təmən məmə Epraham in
tətuatip e niganəmtin məto-inu o rəhan nahatətəən.

10 ? Kən nəgəhan Uhgin təmən kəm Epraham məmə in
tətuatip, nian kinəhg-ipən rəkis, o nian kəsəhg-ipənən əh?
Uhgin təmaupən mən nəhlan, uarisig kəpanəhg-ipən.

11 Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun
pahrien məmə in tətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan na-
hatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol nəhlan, in tata
rəha netəmim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə
e Uhgin. Kən in tatən məmə ilat koatətuatip e niganəmtin o
nahatətəən rəhalat.

12 Kən in tata rəha netəmim neen min, ilat itəm kəməhg-ipən
ilat. Məto in sənəmə rəhalat tata məto-inu kəməhg-ipən ilat,

4:2: 1 Kor 1:31 **4:3:** Jen 15:6; Kal 3:6 **4:8:** Sam 32:1-2 **4:11:** Jen 17:10-11

məto in rəhalat tata məto-inu ilat min koatətəu-pən suatip rəha nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-ipən.

13 Uhgin təmol nəniəkisən kəm Epraham ne rəhan noanol min məmə nətueintən otuwa rəhan o nian kit. Məto Lou sənəmə suatip itəm nəniəkisən u otuwa mol nipahrienən lan. In otuwa mol nipahrienən e nətuatipən itəm təmisi-pən e suatip rəha nahatətəən.

14 Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkisən tatuwa mol nipahrienən o netəmim itəm koatagile əm e Lou, kən nikilat təht məmə ilat kotətuatip lan, kən suatip rəha nahatətəən in nat əpnapin əm, kən nəniəkisən nipətin tikə.

15 Məto nəghatən u, in nipahrienən: Lou tatən məmə nalpinən ne neməha rəha Uhgin tatuwin o netəmim itəm koatətgəhl Lou, kən ikin min rafin Lou əh-ikin, netəmim koatətgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-pa nalpinən ne neməha rəha Uhgin, kən təsolən məmə nəniəkisən otuwa mol nipahrienən.

16 Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nipahrienən e nəmegəhən rəhatat e suatip rəha nahatətəən məmə nəniəkisən otuwa e nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat, kən kitat kotitun nitunən pahrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha noanol min rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm min əm u itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm min u, ilat min itəm koatətəu-pən suatip rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata.

17 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Emol ik nakuwa tipi noanol tepət.” E niganəmti Uhgin, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgin u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəm kəmotimis, kən in titun nolən natimnat e nat agin tikə.

18 Nian Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol tepət, Epraham təmahatətə e Uhgin mitun e nikin məmə nəghatən rəha Uhgin in nipahrienən, nat əpnapin in tiəkis agin məmə nəniəkisən otuwa mol nipahrienən. Uhgin təmən məmə, namipin min okotepət motaprəkis.

19 Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapin in titun məmə nipətin tinaguihl minahmen əm o nimisən məto-inu rəhan nup iuəhkir o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən.

20 Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgin. Nipahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa məskasik təhmin min, kən matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgin.

4:13: Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 **4:14:** Kal 3:18 **4:15:** Rom 3:20; 5:13 **4:16:** Kal 3:7 **4:17:** Jen 17:5 **4:17:** Jon 5:21 **4:18:** Jen 15:5 **4:19:** Jen 17:17

21 In təmitun wir e nikin məmə Uhgin tatos nəsanənən o
nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nipahrienən.
22 O nat əh inəh, “Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e
niganəmtin o nahatətəən rəhan.”
23 Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgin təmən məmə Epra-
ham in tətuatip e niganəmtin,” kəməsəteən məmə rəha Epra-
ham pisin əm,
24 məto kəməte min məmə rəhatat, itəm Uhgin otən məmə
kitat okotətuatip e niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm
təmosmegəh Iesu Iərəmərə rəhatat e nimisən.
25 Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mimis o təfagə rat min
rəhatat, kən Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən məmə in
otol suatip məmə kitat okotətuatip e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagienən

1 Tol nəhlan, koatatig e nəməlinuən kitat Uhgin məto-inu,
e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatip
e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e Iərəmərə
rəhatat Iesu Kristo.
2 E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik
kitat kotuwa e niganəmti Uhgin məmə okotos nəwirən itəm
Uhgin tətawte-in kəm kitat. Kən nəwirən əh, kotatig lan əh-
roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir agin məmə
okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgin.
3 Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik
min məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasik min kotasitu
etat məmə okotətul əskasik e nəratən.
4 Kən nian koatətul əskasik, Uhgin, nikin tagien otat. Kən nian
kotitun məmə Uhgin nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən
rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin.
5 Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik
e Uhgin ron, kotitun məmə okotuwa kol nipahrienən məto-
inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan kəm kitat, kən Narmin tatos-
ipa nolkeikeən rəha Uhgin tərioah e nikitat.

6 Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən
kitat, e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, Kristo təmimis o nos-
megəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgin.

7 E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit
otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən
tətuatip. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm
rəhan nolən təwir agin o netəmim.

4:22: Jen 15:6 **4:25:** Aes 53:4-5 **5:3:** Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7

8 Məto Uhgin təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən
u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo
təmimis otat.
9 Tol nəhlan, Uhgin təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita
Kristo itəm təmaiu nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in
nipahrienən, kitat kotitun wir məmə Kristo otosmegəh kitat o
neməha ne nalpinən rəha Uhgin e namnun nian.
10 Nian kəmotol tikimir kitat Uhgin, məto in təmol kitat
kotuwa iolin min e nimisən rəha Nətin. Kən məto-inu təmol
kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə
kitat kotitun wir məmə Uhgin otosmegəh kitat e nalpinən ne
neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh.
11 Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh
kitat Uhgin e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm Uhgin təmiuw-
pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

12 Aupən agin, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan,
təfagə rat misi-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm
əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nəhlan,
netəmim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat rafin koatol
təfagə rat.
13 Nipahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgin
təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou tikə, okol kəsotətgəhlən Lou,
mol məmə Uhgin təsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat.
14 Məto nat əpnapin Uhgin təməsəte rəkisən təfagə rat min
rəhalat, netəmim itəm koatatig e nian rəha Atam mətoarus-pa
Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpanapin netəm min
əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto
ilat rafin kəmotimis.
E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig
in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tatuwin o netəmim
rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwin o
netəmim rafin.
15 Məto nat naka itəm Uhgin təmos-ipa tol pisin agin e təfagə
rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiəh əm u, Atam,
təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto
nat asol taprəkis, in nəwirən asol rəha Uhgin itəm in təmawte-
in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh
təmuwa e nəwirən rəha suah kitiəh əm u, Iesu Kristo.
16 Ekən min məmə, nəwirən asol rəha Uhgin itəm in
təmawte-in kəm netəmim, in tol pisin agin e noa təfagə rat rəha
suah kitiəh əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiəh əm, kən Uhgin
təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpinən. Kən
uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto

5:8: Jon 3:16; 1 Jon 4:10 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; Efes 2:3-5 **5:12:** Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13:** Rom 4:15

Uhgin təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmol məmə kitat kotətuatip e niganəmtin.

17 Nipahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiəh əm, Atam, təmol nimisən tatərəmərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitiəh əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwirən rəha Uhgin itəm in təmawte-in əpnapin əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgin tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lilin. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.

18 Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgin təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpinən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosən nəmegəhən lilin.

19 Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgin. Məto netəmim təpət okotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhgin.

20 Uhgin təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwirən itəm Uhgin təmawte-in əpnapin əm təmuwa iahgin təhmin min maprəkis,

21 məmə nəwirən otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmatərəmərə e netəmim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat otərəmərə, kən nəwirən əh otol məmə netəmim okotətuatip e niganəmti Uhgin, kən motos nəmegəhən lilin e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

1 ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwir məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwirən rəha Uhgin otəwiə mol iahgin təhmin.

2 !Kəp, təsətuatipən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərat ikin, kən nikitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu.

3 Nəkotitun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, tahmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u nipətin təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmimis.

4 Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan

5:18: 1 Kor 15:22 **5:19:** Aes 53:11 **5:21:** Rom 6:23 **6:3:** Kal 3:27

məmə kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgin Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan.
5 Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgin təmosmegəh in lan e nimisən.
6 Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmərə minən etat,
7 məto-inu etəmim itəm təmimis, təsatig ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.
8 Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa.
9 Kotahatətə nəhlan məto-inu kotitun məmə Uhgin təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsimis minən. Nimisən təsərəmərə minən lan.
10 In təmimis mau kitiəh əm, kən e nimisən rəhan, təmosirəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otiləs-ipər nərgi Uhgin.
11 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgin məmə onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.
12 Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətitəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətitəmat.
13 Kən sotegəhan-in minən nolən nipətitəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgin, məto-inu itəmat netəmim itəm Uhgin təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətitəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin.
14 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatig ahginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatatig ahgin nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwirən əh, in otasitu etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slef min rəha nolən ətuatip

15 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsərəmərəən etat, məto

6:4: Kol 2:12 **6:6:** Kal 5:24 **6:11:** 2 Kor 5:15; Kal 2:19 **6:12:** Jen 4:7
6:13: Rom 12:1 **6:14:** 1 Jon 3:6

nəwirən rəha Uhgin itəm tətawte-in kəm kitat tatərəmərə etat. !Kəp, təsətuatipən!

16 Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgin, kən suatip u tatuwin o nətuatipən e niganəmti Uhgin.

17 Kitat koatənwiwi Uhgin məmə nat əpnapin aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan.

18 Uhgin təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nərəmərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin.

19 Iatəghat e nətəligən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, məto-inu nətəligən rəhatəmat təsahmenən o nitunən natimnat rəha Uhgin. Aupən ikin, nəmotegəhan-in noli-noli nipətitəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Məto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgin təmələhəu kalin məmə rəhan min.

20 Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin təsərəmərəən etəmat.

21 ?Noan nəwirən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərat min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm!

22 Məto roiu, Uhgin təmikis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan nəwirən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgin e nikitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilin.

23 Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nimisən, məto nat itəm Uhgin tatos-ipa in nəmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə.

7

Lou təsərəmərəən e kitat

1 Piak min ne winik min. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min koatərəmərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm.

2 Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marit, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh timis, kən lou rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit.

6:16: Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15

3 Məto okəmə in tatətəu-pən iərman pisin kit nian rəhan
iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman.
Məto okəmə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marit
təsaskəlim minən pətan əh, kən nat əpnapin tatətəu-pən
iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.

4 Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-
inu ninotol kitiəh itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat
nəmotimis itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimis, Lou
rəha Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgin təmikis
itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin agin e Lou məmə
Uhgin otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e
pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən
marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman
aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pisin
u Kristo, itəm Uhgin təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-
pən in məmə nakoatoe noan wir, itəm in nolən təwir min itəm
koatisiai-in Uhgin.

5 Nian nətəligən rat rəha etəmim* tatərəmərə e kitat,
nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən
rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən
rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən
koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol
təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm.

6 Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses
məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə
kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərəən
e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgin, məto
kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte,
məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgin.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

7 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə,
"Lou in nat tərat məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat."
!Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro
nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən
məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin,
kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.†

8 Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan
in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha
etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə,

7:4: Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətatig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgin əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat. **7:6:** Rom 8:2; 6:4 † **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən "io," məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21

kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis.
9 Aupən ikin, nian emәruru əh Lou, nikik təsəhtən təfagə
rat rəhak, emətatig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou
əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min
məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak.
10 Kən emәplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa
məmə otol etəmim təmegəh, məto nipahrienən təmiuw-pa əm
nimisən.
11 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha
Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiuə-in io. Nikik təməht
məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos
nəmegəhən lilin. Məto enәruru nolən, kən e nəghatən rəha
Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak.
12 Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgin, kən nəghatən min
rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgin motasim, motətuatip, motəwir
motasitu e netəmim.
13 Kən okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat təwir,
məto təmol məmə ekimis.” ! Məto kəp, təsətuatipən! Nian
emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikik təmuwin o
nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən.
Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə
ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən
nian emәplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in
nat tərat agin-əh.
14 Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgin. Məto io, io
etəmim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat
in rəhak etəm-iasol.
15 Esitunən natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wir min
itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm
iatetəhau.
16 Ekitun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərat nat əpnapin
esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərat e nikik o təfagə
rat u, in nəmtətin kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in
nat wir kit.
17 Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən
rəha təfagə rat itəm tətatig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol
məmə ekol nolən rat min.
18 Ekitun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə
ekol nat wir kit. Ekitun in nipahrienən məto-inu iakolkeike
məmə ekol nat itəm təwir, məto okol esolən.
19 Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə
ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol.
20 Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol,
sənəmə io pahrien u iatol, məto in təfagə rat itəm tətatig lak
tatol.

7:10: Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13
7:12: 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17

21 Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e
nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian
iakolkeike məmə ekol nat wir, məto təfagə rat huə iuəhkir ron
io tatiuw-pən io e təfagə rat.
22 E nikik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgin,
23 məto iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən
rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol məmə
io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən.
24 !Kəsi, iatəto tərat pik agin! ?Karmə pah otiləs-irəkis io e
nipətik u itəm tatuwin o nimisən?
25 !Pəs kotənwiwi Uhgin. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in
otol!
Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io
slef rəha Lou rəha Uhgin e rəhak nətəligən wi, məto e nətəligən
rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Uhgin

1 Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə
Uhgin tatən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin məto-inu
kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgin
kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpinən kit
rəha netəm min u kəmotuwa kitiəh ilat Kristo Iesu,
2 məto-inu nəsanənən rəha Narmin, itəm tatos-ipa nəmegəhən
wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmikis kitat e nəsanənən rəha
təfagə rat ne nimisən.
3 Lou təruru nikisən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatip e
niganəmti Uhgin məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim tatol
win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto nat itəm Lou təruru
nolən, Uhgin təmol! Inu, təmahl-ipa Nətin ətuatip kən təmuwa
etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgin təmakil muəh mələhəu
nəghatən mol nalpinən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin
koatol. In təmol nəhlan nian təmol Netin təmuwa sakrifais o
təfagə rat min rafin rəhatat.
4 Uhgin təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatip min rəha
Lou okotuwa motol nipahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm
kəsotətəu-pənən suatip rəha nətəligən rat rəha etəmim, məto
koatətəu-pən suatip itəm Narmin Rəha Uhgin tatəgətun kəm
kitat.
5 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim,
nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm nətəligən rat rəhalat
tolkeike. Məto netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmin
Rəha Uhgin tolkeike, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm
Narmin Rəha Uhgin tolkeike.

7:23: Kal 5:17; 1 Pita 2:11 **7:25:** 1 Kor 15:57 **8:3:** Hip 4:15 **8:3:** Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7 **8:4:** Kal 5:16,25

6 Okəmə nətəligən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən
suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nimisən. Məto okəmə
Narmin Rəha Uhgin tatərəmərə e rəhan nətəligən, kən suah əh
tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən.
7 Tol nəhlan məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim, tatol
tikimir ilau Uhgin, məto-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhgin,
kən in təruru agin nətəu-pənən.
8 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, okol
kəsotolən niki Uhgin tagien.
9 Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəligən rat rəha etəmim.
Okəmə in nipahrienən məmə Narmin Rəha Uhgin tətatig
etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgin
tolkeike. Etəmim itəm Narmin Rəha Kristo təsatigən lan, in
sənəmə etəmim rəha Kristo.
10 Məto Kristo tətatig etəmat. Kən nat əpnapin nipətitəmat
otəkəike mimis o təfagə rat, məto narmitəmat tatəmegəh məto-
inu itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin.
11 Narmin Rəha Uhgin tətatig etəmat, inu Narmin Rəha
Uhgin u itəm təmol Kristo Iesu təmegəh min e nimisən.
Nipahrienən, nipətitəmat otimis nian kit. Məto e Narmin
Rəhan, Uhgin otos-ipən min nəmegəhən e nipətitəmat.
12 Piak min ne winik min. O natimnat min əh, kitat kotəkəike
katig kətəu-pən nat itəm Uhgin tolkeike, məto kəsotatigən
kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike məmə
otol,
13 məto-inu okəmə nəkotatig motətəu-pən nat itəm nətəligən
rat rəha etəmim tolkeike, nəkotəkəike motimis. Məto okəmə
e Narmin Rəha Uhgin nakotohamnu nolən rəha etəmim, kən
onəkotəmegəh,
14 məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhgin tatit
ilat, ilat nenəti Uhgin min.
15 Itəmat nəkotitun məmə inu in nipahrienən məto-inu,
Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin
təsolən itəmat nakoatəgin min Uhgin, tahmen e slef kit tatəgin
rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol məmə Uhgin
təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotitun nənən
kəm Uhgin məmə, "!Ik rəhatimat tata!"
16 Kən Narmin atip Rəha Uhgin tatən kəm narmitat məmə
kitat nenəti Uhgin min.
17 Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat
wir min itəm Uhgin təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən
kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat kotitun məmə inu
nipahrienən məto-inu kitat koatəto nahməən kitat min, kən

8:9: 1 Kor 3:16; 12:3 **8:10:** Kal 2:20 **8:13:** Kal 6:8; Kol 3:5 **8:15:** Mak 14:36; 2 Tim 1:7 **8:16:** 2 Kor 1:22

kotitun məmə Uhgin otos-ipən nisiaiiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgin itəm tatuwa

18 Ekitun məmə nahməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan
məmə ilat nat əpnapin əm nian Uhgin otol-arəp nepətən əhag-
əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat.
19 Nipahrienən, natimnat rafin itəm Uhgin təmol, inu nəptən
ne natimnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat
koatəsahgin motolkeike pik məmə okotəplan nian itəm Uhgin
otol-arəp məmə nenətin min u pah min.
20 Koatasipən nəhlan məto-inu Uhgin təmol məmə natimnat
rafin itəm in təmol, ilat koatatig e nelmi nəratən, motəruru
nolən wək wir min itəm rəhalat aupən ikin. Ilat kəsotolkeikeən
nəhlan, məto in Uhgin itəm təmol nəhlan elat. Kən in
təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik
lan,
21 məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nimisən itəm ilat
kotatig pahrien lan. Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun
nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm otos-
ipən kəm nenətin min.
22 Kitat kotitun məmə aupən agin mətoarus-pa əh-roiu,
natimnat rafin itəm Uhgin təmol, koatekimis tahmen e pətan
kit itəm tatəto nahməən məmə otiləs nətin.
23 Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgin təmol, ilat
koatekimis nəhlan. Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat
əpnapin məmə Uhgin təmos-ipa rəkis nat wir kəm kitat, u
Narmin Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natimnat wir agin
min itəm Uhgin otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsahgin
e nian ətuatip məmə Uhgin otegəhan-in rafin kəm kitat
natimnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otikis nipətitat itəm
toas, mos-ipa in wi.
24 Təmətuoun e nian Uhgin təmosmegəh kitat, kitat
koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natimnat min
əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsahgin, in
otəsahgin min o naka?
25 Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm
kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh
moatəsahgin moatətul əskasik.
26 Kən tahmen məmə nolən əh tətasitu etat,* Narmin Rəha
Uhgin tətasitu etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə
naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmin əm Rəha Uhgin tatən
rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəghatən tikə
lan.

8:17: Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 **8:20:** Jen 3:17-19 **8:23:** 2 Kor 5:2-4 * **8:26:** "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa.

27 Kən Uhgin itəm in titun niki netəmim, in titun naka
Narmin Rəhan tatən, məto-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak
min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgin.

Nalpəkauən rəha Uhgin

28 Kitat kotitun məmə, Uhgin tatol məmə natimnat rafin itəm
koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa
o nasituən etat itəm kotolkeike Uhgin, inu kitat netəm itəm in
təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.

29 Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agin, Uhgin tinitun
rəkis məmə kitat okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təmən
məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim
tepət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir,
kən in ilis e kitat rafin.

30 Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan,
in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmol
kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmol kitat
kotətuatip, in otiləs-ipər mos-ipən nisiaiiən ne nepətən əhag-
əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgin

31 ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgin in kitat
min, matol natimnat rafin məmə ilat natimnat wir min e
nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapin əm okəmə pah tatol
tikimir kəm kitat.

32 In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin,
məto in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm
kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat.

33 ?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol
tərat? Suah kit tikə, məto-inu, in Uhgin itəm təmol kitat
kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpun.

34 ?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike
motos nalpinən? Suah kit tikə, məto-inu Kristo Iesu təmimis
o kitat, kən nat kit min, Uhgin təmosmegəh in e nimisən. Kən
roiu, in tatəpələh e nikali Uhgin matip, ikin rəha nisiaiiən ne
nəsanənən, matəfak kəm Uhgin o kitat.

35 ?Naka titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Kristo
o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis min, o nəratən itəm netəmim
koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə
ikin, o naəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit
tikə!

36 Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə,

"Uhgin. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu
itimat o nərgəm.
Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okohamnu ilat."

8:27: Sam 139:1 **8:28:** Efes 1:11 **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6 **8:31:** Sam 118:6
8:33: Aes 50:8-9 **8:36:** Sam 44:22

37 Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike
kitat, tatol məmə kitat koatol win agin.
38 Kən ekitun məmə nat kit tikə agin titun niləs-irəkisən kitat
o nolkeikeən rəha Uhgin, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo
min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat
itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin,
39 o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agin, o nat kit e
natimnat rafin itəm Uhgin təmol, okol ilat rafin kəsotiləs-
irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin itəm koatos o Iərəmərə
rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pik məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

1 Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim
u noanol min rəha Isrel, məmə kəmotapəs Kristo. Iatən
nipahrienən məto-inu itimlau Kristo kitiəh əm, eseiuəən.
Rəhak nətəligən ne Narmin Rəha Uhgin katuən məmə nat u
iatən in nipahrienən.
2 Nikik təmitəgit kən mətahmə pik olat nian rafin.
3 Okəmə io ekitun nosən nalpinən ne neməha rəha Uhgin,
kən inu otasitu o natimak min məmə okotahatətə e Kristo,
kən nikik təpagien əm. Nipahrienən, nikik təpagien okəmə
Uhgin otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə in
otasitu natimak min məmə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u,
"natimak min," məto-inu e nipətin, ilat noanol rəha Isrel.
4 Ilat noanol rəha Isrel, kən natimnat wir min u rəhalat: Uhgin
təməhl ilat məmə nenətin min, kən təmol əp rəhan nepətən
əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən min nəniəkisən min rəha
nasituən,* kən mos-ipən min Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e
Nimə Rəha Uhgin, ne nəniəkisən min.
5 Kən tipilat min, ilat netəm-iasol min rəha Uhgin aupən, kən
e nipətin ikin, Kristo təmisi-pən e noanol rəhalat, kən in Uhgin
itəm in ilis e natimnat rafin, itəm okatənwiwi əm nulan kətan
namnun tikə. Əwəh.

Suatip itəm Uhgin təmitəpun netəmim lan

6 Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, məto nolən
əh təməsolən məmə Uhgin tateiuə e rəhan nəniəkisən, məto-
inu sənəmə ilat rafin itəm kəmotisi-pən e noanol rəha Isrel, ilat
netəm Isrel pahrien.
7 Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotisi-pən e Epraham, ilat
sənəmə netəm pahrien rəha Epraham. Məto Uhgin təmən kəm

9:3: Eks 32:32 **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4:** Nəniəkisən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34

Epraham məmə, “Noanol ətuatip rəham otisi-pən e nita rəha Aisak.”
8 Nipətin nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə ilat rafin nenəti Uhgin min. Məto nenəti Uhgin pahrien, ilat netəmim itəm kəmotaiir e nəniəkisən rəha Uhgin. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham.
9 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham minnulan, “E nian ətuatip, oekitəlig-pa, kən Sera tiniləs rəkis nətin kit jərman.”
10 Məto nəghatən təsolən namnun ikin-u. Nəti Sera u Aisak təmit Repeka, kən in təmiləs mil mil kəiu. Rəhalau tata kitiəh əm, pipi rat rəha noanol min rəha Isrel u Aisak.
11 Məto nian mil mil u kəməsuaiirən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwir o tərat, Uhgin təmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun wir məmə Uhgin titəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən,
12 məto sənəmə məmə kitat kəmotol nat wir kit or nat tərat kit. Uhgin təmən kəm Repeka məmə, “Nita rəha nətim asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan.”
13 Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Emolkeike Jekop, məto emetəhau Esao.”
14 ? Okotəhrən əh-roiu? ? Okotən məmə nolən rəha Uhgin təsətuatipən? !Kəp! Kotitun məmə in tatol tətuatip
15 məto-inu Uhgin təmən kəm Moses məmə,
“Oekasəkitun netəmim itəm ekitəpun ilat,
kən ekol nolən təwir kəm netəmim itəm ekitəpun ilat.”
16 Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nəniəkisən rəha Uhgin o nat kit itəm koatol, tahmen məmə koatolkeike pik in, o məto-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən rəha Uhgin.
17 E Naoa Rəha Uhgin, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Emiləs-ipər ik o nat kitiəh əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmim okotəniarəp nərgək e nətueintən rafin.”
18 Kən nipəti nat u məmə, Uhgin tətasəkitun netəmim neen məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin.
19 Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgin tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ? Kən tahro Uhgin tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?”
20 Məto ekuhalpin nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro natuhalpin əsanən nəghatən rəha Uhgin. Nikitəmat təht-tu.

9:7: Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23 **9:9:** Jen 18:14 **9:12:** Jen 25:23 **9:13:** Mal 1:2-3 **9:15:** Eks 33:19 **9:16:** Efes 2:8 **9:17:** Eks 9:16

Nuwigɨ nat kəmol e noantəniмtə, kol təsənən kəm etəm təmol
məmə, "?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?"
21 Etəmim itəm tatol natimnat e noantəniмtə, in titun nosən
noantəniмtə kit mol nuwigɨ nat lan kəiu, kit itəm təwir rəha
nolən lafet, kən kit min rəha wək əpnapin əm.
22 Kən Uhgin titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm
e netəmim. Okəmə in tolkeike, in titun nolən ilat məmə
otərəkin ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə neməha tatol o
təfagə rat, kən in otol nalpinən asol kəm netəmim itəm koatol
təfagə rat. Məto nat əpnapin in tatol nəhlan, rəhan nətəligən
kaifəməh məsol uəhaiən nalpinən kəm ilat itəm koatol məmə
nikin otahmə.
23 Rəhan nətəligən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp
nəwirən asol rəhan kəm netəm min u itəm in tolkeike məmə
otasəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat aupən aupən agin
məmə ilat okotatig e nəwirən rəha Uhgin əpəh e nego e neai.
24 Inu kitat rafin itəm in təmitəpun, kən sənəmə noanol əm
rəha Isrel, məto Iaihluə min.
25 Tahmen əm e naka u Uhgin təmən e Naoa u rəha Hosea
məmə,
"Netəm min əh itəm sənəmə rəhak netəmim,
ekaun-in ilat məmə, 'rəhak min netəmim.'
Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat aupən,
ekaun-in ilat məmə, 'netəmim itəm iakolkeike.'
26 Kən ikin-u ətuatip, itəm emən kəm ilat məmə, 'Itəmat sənəmə
rəhak min netəmim,'
netəmim okotaun-in ilat məmə, 'Ilat nenəti Uhgin itəm
tatəmegəh.' "
27 Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol min rəha Isrel e nian
tatən-iarəp məmə,
"Nat əpnapin netəm Isrel kotepət tahmen e nimək!əkil əpəh
itəhəi, məto Uhgin otosmegəh əm ilat noan məsin,
28 məto-inu Iərəmərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o
nos-ipənən nalpinən kəm netəmim e nətueintən."
29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən aupən məmə,
"Okəmə Iərəmərə Əsanən Pik Agin in təsegəhan-inən itat məmə
rəhatat nita məsin okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa
motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in
təmərəkin agin ilat."

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

30 ? Naka nipəti nəghatən min u? Nipətin tol min-
nulan məmə, Iaihluə min itəm kəsotalkut əskasikən məmə
okotətuatip e niganəmti Uhgin, Uhgin təmol ilat kotətuatip e
niganəmtin e nahatətəən rəhalat.

9:20: Aes 29:16; 45:9 **9:21:** Jer 18:6 **9:25:** Hos 2:23 **9:26:** Hos 1:10 **9:28:** Aes 10:22,23 **9:29:** Aes 1:9

31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pik e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatip e niganəmti Uhgin. Məto ilat
kəsotətuatipən.
32 ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pik məmə okotətuatip
e niganəmti Uhgin o nolən wir min rəhalat, məto kəsotətəu-pən
suatip rəha nahatətəən. Ilat koatoh pikən "Kəpiel Rəha Noh
Pikənən."
33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,

"!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim
okotoh pikən,

in kəpiel itəm otol ilat kotəme.

Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən
nian tatətul e niganəmti Uhgin."

10

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike pik məmə Uhgin oto-
smegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatəfak ron.
2 Io iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pik o nolən
natimnat itəm otol niki Uhgin tagien. Məto nolən rəhalat təsisi-
pənən e nitunən itəm tətuatip.
3 Okol ilat kəsotətəu-pənən suatip rəha Uhgin məmə ilat oko-
tuwa kətuatip e niganəmtin, məto-inu ilat kotəruru suatip
rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pən rəhalat atip suatip,
suatip rəha nətəu-pənən Lou.
4 Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə
etəmim in tətuatip e niganəmti Uhgin. In təmol namnun e
suatip əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin
okotətuatip e niganəmti Uhgin.

Nəmegəhən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

5 Moses təməte nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou
məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. In təmən
məmə, "Etəmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou
tatən, in otos nəmegəhən lilin."
6 Məto suatip rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatip
e niganəmti Uhgin in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm
tatən məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh e nego e
neai," məmə onakegəs-in Kristo miləs meiuaiu muwa məmə
otasitu lam.
7 Kən tatən min məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwin
əpəh ləhau e ikin rəha netəm kəmotimis ikin," məmə nakiləs-
iarəp Kristo mol təmegəh min e nimisən.

9:32: Aes 8:14 † **9:33:** 'Saeon' in nərgin kit min rəha Jerusalem. **9:33:** Aes 8:14; 28:16 **10:5:** Lev 18:5 **10:6:** Dut 30:13 **10:7:** Dut 30:13

8 ? Məto, tatən min naka? Tatən məmə, “Nəghatən Rəha
Uhgin in iuəhkir əm ron ik. In əpəh e nohlim ne nikim.”
Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp.
9 Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlim məmə
Iesu in Iərəmərə, kən okəmə nakahatətə e nikim məmə Uhgin
təmosmegəh in e nimisən, kən Uhgin otosmegəh ik.
10 Kən inu nipahrienən nəhlan məto-inu Uhgin tatol etəmim
kit tatətuatip e niganəmtin nian suah əh tətahatətə lan pahrien
e nikin. Kən Uhgin tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-iarəp
e nohlin məmə Iesu in Iərəmərə rəhan.
11 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim
rafin itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian
okoatətul e niganəmti Uhgin.”
12 Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnapin okəmə ik
noanol rəha Isrel, o Iaihluə kit, məto-inu Iərəmərə kitiəh əm
u tatərəmərə mətawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim rafin
itəm koatətapəh ron.
13 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim
rafin itəm koataun-in nərgi Iərəmərə məmə otosmegəh ilat, in
otosmegəh ilat.”
14 ? Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəmərə o nos-
megəhən ilat, okəmə kəsotahatətəən lan? ? Kən okotahro
motahatətə lan okəmə kəsotətoən namnusən lan kit? ? Kən
okotahro motəto namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən kəm
ilat?
15 ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwir okəmə
Uhgin təsahl-ipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm
tatən məmə, “! In nat wir agin nian suah kit tatuwa o nən-
iarəpən namnusən təwir!”
16 Məto sənəmə netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nikilat
namnusən təwir. Tahmen e nəghatən itəm Aesea təməte
məmə, “Iərəmərə, netəmim təkəku əm kəmotən nipahrienən e
nəghatən rəhatimat.”
17 Kən tol nəhlan, nahatətəən tatisi-pən e nat itəm nakatəto,
kən nat itəm nakatəto tatisi-pən e namnusən itəm katən e
Kristo.
18 ? Məto ekətapəh məmə, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh,
kəmotəto. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Nəghatən təmuwin e ikin min rafin e nətueintən,
təmuwin ikin min rafin agin.”
19 ? Kən ekətapəh əm o nat kit min məmə, netəm Isrel
kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun. Moses təmaupən mən
məmə,
“Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnapin əm itəm ekol
təwir kəm ilat,

10:8: Dut 30:14 **10:11:** Aes 28:16 **10:12:** Efes 3:8 **10:13:** Joel 2:32 **10:15:** Aes 52:7 **10:16:** Aes 53:1 **10:18:** Sam 19:4

kən ekol neməha tol itəmat məto-inu ekol təwir kəm kantri
min itəm kotalməl."*
20 Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmə,
"Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat."
21 Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgin e netəm Isrel məmə,
"E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə eka-
situ etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron
io."

11

Uhgin tətasəkitun əh netəm Isrel

1 Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ? In pahrien məmə Uhgin təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin.
2 Aupən aupən agin, Uhgin təmitəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotitun o kəp məmə naka Naoa Rəha Uhgin tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasik o Uhgin matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol.
3 In təmə, "Iərəmərə, kəmotohamnu rəham ien min motohalkin-ohalkin rəham olta min. Kən io pisin əm ekətatig, kən moatalkut min məmə okotohamnu io."
4 ? Məto Uhgin təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə, "Iataskəlim netəmim sepen-taosan məmə rəhak min, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgin eiueiuə u Paal"
5 Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgin təmitəpun ilat e rəhan nəwirən.
6 Kən okəmə Uhgin tatosmegəh ilat e nəwirən rəhan, kən təməsolən e natimnat təwir min itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wir min, kən nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm ilat, in tol pisin, kən sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.
7 ? Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e niganəmti Uhgin, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgin təmitəpun, kəmotos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgin təmol ilat məmə kotapəs nətoən rəhan nəghatən.
8 Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

10:19: Dut 32:21 * **10:19:** Nipahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgin, məto ilat kəməsotolkeikeən məmə okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgin təmos-ipən nəghatən kitiəh əm kəm Iaihluə min məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2 **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18

"Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgin təmol məmə nətəligən rəhalat
tətapil əlu-alu,
kən mol məmə niganəmtilat təpis,
kən mol məmə matəlgilat talu."
9 Kən Kig Tefit təmən məmə,
"Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanikulu kit,
itəm otohasin ilat, mol ilat kotən məmə natimnat rafin
təwir əm.
Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən
ne nalpinən kəm ilat.
10 Pəs niganəmtilat tapinəp məmə kosotəplanən nat,
Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tikə."

Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən Iaihluə min

11 ? Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən
motiet motorin məmə okol kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat
nəmkakiəhən, Uhgin təmol suatip o nosmegəhən Iaihluə min
məmə otol netəm Isrel kotetet netəm min əh, kən motolkeike
rəhan nəwirən.
12 ! Tol nəhlan, okəmə Iaihluə min kəmotos nəwirən rəha
Uhgin məto-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha
Uhgin, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgin təmitəpun rəkis, nian
ilat okotahatətə e Kristo, nəwirən rəha Uhgin otuwa mepət!
13 Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihluə min. Məto-inu io aposol
rəhatəmat Iaihluə min, io iatənwiwi rəhak wək
14 məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak
ron, kən e nolən əh Uhgin otosmegəh neen.
15 Nian Uhgin təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in
təməmik Iaihluə min kəmotuwa iohlin min. Məto nian in
otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tah-
men e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min.
16 Okəmə netəmim kotələhəu kalin nəwitai piret rəha
nagwənən wi məmə rəha Uhgin, kən piret apiəpiə, in min rəha
Uhgin.* Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətin rəha Uhgin,
kən nelmin min, ilat min rəha Uhgin. Nəghatən u, nipətin təmə
okəmə Epraham ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgin, kən
noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgin.
17 Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgin
təmatgəhl rəkis, inu tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən
itəmat Iaihluə min, nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapin min
e nikinat. Uhgin təmilpin itəmat e nəukəti nig məmə nakoatos

11:8: Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10:** Sam 69:22,23 **11:11:** Wək 13:46

* **11:16:** Nəghatən u rəha piret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol piret lan, kən motaupən katos-ipən nəwitai piret məsin kəm Uhgin. Kən in tatəgətun məmə piret tapiəpiə, in min rəha Uhgin, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20

nəmelat, kən roiu nakoatos nəwirən itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.†

18 Məto itəmat Iaihluə min, nəsotəghat ausitən məmə Uhgin təmilpin itəmat e nig itəm təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukəti nig tətagwən itəmat, məto sənəmə itəmat nelmi nig nakotagwən nəukəti nig.

19 Kəm-naka suah kit otən məmə, "Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmə otilpin io ekos nəmelat."

20 In nipahrienən, məto tətatgəhl rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgin. Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin,

21 məto-inu Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatip neen nəhlan, kən okəmə nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otatgəhl rəkis itəmat.

22 Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgin kəm netəmim: in tatol təwir kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmim itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmə nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwirən. Məto okəmə nakotapəs nahatətəən lan, kən in otatgəhl rəkis min itəmat.

23 Kən okəmə netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgin, kən in otilpin min ilat e nəukətin, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan.

24 Kən nipəti nəghatən u məmə, itəmat Iaihluə min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapin əpəh e nikinat itəm Uhgin təməte rəkis, kən milpin-pən e nig u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatip kit rəha nig, o niləsən nelmi nig pisin kit milpin-pən e nig pisin kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu timətig məmə Uhgin otilpin min ilat e nəukətilat ətuatip.

Uhgin tətasəkitun netəmim rafin

25 Piak min ne winik min. Iakolkeike məmə nəkotitun nat anion u məmə, itəmat nəsotiləs-ipər pikən itəmat. Uhgin təmol məmə netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətatig əh mətoarus-pa Iaihluə min rafin itəm Uhgin təmitəpun, ilat okotahatətə lan.

26 Kən e nolən əh, Uhgin otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

"Etəm otosmegəh netəmim otisi-pən e noanol rəha Isrel;‡
in otos-irəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

† **11:17:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif." **11:17:** Efes 2:11-19 **11:22:** Jon 15:2,4 ‡ **11:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'otisi-pən Saeon.' Saeon in nərgin kit min rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel.

27 Kən inu nəniəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə
ekafəl rəkis təfagə rat rəhalat."
28 Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwir rəha
Iesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tikimir min rəha
Uhgin. Məto nat u in o nəwirən rəhatəmat məto-inu roiu,
Uhgin təmos-ipinə rəhan nəwirən kəm itəmat Iaihluə min.
Məto Uhgin tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmitəpun
ilat, kən ilat nita rəha Epraham, Aisak, ne Jekop.
29 Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgin təmitəpun rəkis netəmim
kən mol təwir kəm ilat, okol in təsəuhlin minən rəhan
nətəligən.
30 Itəmat u Iaihluə min itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgin.
Məto roiu, Uhgin təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel
kəmotəht nəwian.
31 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia
Uhgin roiu, məmə Uhgin titun nasəkitun minən ilat. Tol
nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə Uhgin təmasəkitun
itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə Uhgin otol mihin min
elat.
32 Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgin, kən in tatol məmə
rəhalat nolən rat tətaskəlim ilat rafin agin, ko ilat atip
kəsotikisən ilat. In təmol nəhlan məmə in titun nasəkitunən
ilat rafin.

Nolən rəha Uhgin in təwir agin

33 ! Otəplan-tu! ! Nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim, ne
nenatigən rəhan, ne nitunən rəhan, ilat rafin kotepət agin-əh!
Kitat kotəruru nitunən nolən rəha netəligən rəhan, ne rəhan
suatip min. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən
məmə,
34 "Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətatig e nətəligən
rəha Uhgin.
Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə
otasitu e Uhgin."
35 "Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm
Uhgin məto-inu, natimnat rafin agin rəha Uhgin rəkis."
36 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmol natimnat rafin, kən
natimnat rafin koatatig məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlim
ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-
ipən nənwiwiən kəm in tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətatig lan

1 Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgin təmasəkitun ki-
tat, ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nipətitəmat

11:27: Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34 **11:34:** Aes 40:13 **11:35:** Job 41:11
11:36: 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16

rafin kəm Uhgin tahmen e sakrifais kit itəm tatəmegəh, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan, kən nikin tətagien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgin lan.
2 Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgin otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wir min itəm Uhgin tolkeike, inu nolən min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nikin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.

3 Kən e nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nesanənən min itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.

4 Suah kit nipətin kitiəh əm, məto tatos nolin-olin tepət, kən nolin-olin nipətin min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol.

5 Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nipətin kitiəh əm lan, kən motagile atip əm e kitat min.

6 Kən Uhgin təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhgin tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəən rəhan.

7 Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in təgətun;

8 okəmə in tatos nəsanənən o niləs-ipərən nətəligən, pəs in tiləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən məni, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən niməfak, pəs in tol e nikin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkitunən, pəs in tol e nikin agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

9 Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat min, kən motaskəlim əskasik nolən wir min.

10 Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitiəh kitiəh nakotalkut pik məmə onəkotisiai-in itəmat min.

11 Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgin e nikitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nigəm tatuəp.

12:1: Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5 **12:3:** Efes 4:7; Fil 2:3 **12:5:** 1 Kor 12:12,27
12:8: 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22

12 Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat
nətəligən e Uhgin. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat
nətəligən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgin e nəfakən nian
rafin.
13 Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgin nat naka itəm rəhalat
tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa
imatəmat ikin.
14 Otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm netəm koatol
nəratən kəm itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto
otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm ilat.
15 Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm
koatasək.
16 Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin,
nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, məto nikitəmat
otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat
təsəhtən məmə nakotenatig wir.
17 Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat, əsotalpinən rəhan
nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm
netəmim rafin okotəplan məmə tətuatip.
18 Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat
nəkotatig e nəmələinuən itəmat netəmim rafin.
19 Piak min ne winik min. Sotalpinən nitai təfagə rəha suah
kit, məto otapəs əm məmə Uhgin otəpanələhəu nalpinən ne
neməha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgin, Iərəmərə tatən
məmə, "In rəhak pisin əm wək o nalpinən nitai təfagə. Io ekol
nəhlan."
20 Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgin tatən
mihin məmə,
"Okəmə rəham tikimir nəumis tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmə in tatoaoa,
os-ipən nat kit kəm in tənim.
Nian natol natimnat min u,
in otaulis pik lan."
21 Sotegəhan-inən məmə nolən tərat otətoarus itəmat miləs-
iəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwir otiləs-
iəhau nolən tərat.

13

Nərəmərəən rəha kapman

1 Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, məto-inu
nepətən o nərəmərəən rafin tatisi-pən e Uhgin, kən kapman
rafin itəm kotatig, Uhgin pisin əm tatiləs-ipər.

12:12: 1 Tes 5:16-18 **12:13:** Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39 **12:20:** Prov 25:21-22; Mat 5:44 **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1

2 Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in
tatəht nəwia nat itəm Uhgin təmələhəu, kən netəmim itəm
koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpinən olat.
3 Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgin təmələhəu təsolən
netəmim itəm koatol nolən wir kotəgin, məto tatol əm o netəm
koatol nolən rat. Okəmə nəsotolkeikeən məmə nəkotəgin
netəm-iasol min rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wir
min, kən ilat okotiləs-ipər itəmat ron.
4 Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgin itəm wək
rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm itəmat. Məto okəmə
nəkotol tərat, nəkotəkəike motəgin, məto-inu ilat koatos
nəsanənən o nolən nalpinən. Ilat iolwək min rəha Uhgin itəm
otol neməha ne nalpinən rəha Uhgin kəm netəm koatol tərat.
5 Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o
nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpinən, kən kit min u,
məto-inu kotitun məmə in nolən ətuatip.
6 Kən o nat kitiəh əm, otətou-pən takis kəm kapman, məto-
inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgin, kən inu
wək rəhalat.
7 Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip
məmə onəkotos-ipən. Okəmə in takis pisin pisin min,
nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisiaiiən, otisiai-in ilat.
Okəmə etəm tatos nərəmərəən, kən otatig ahgin.

Nolkeikeən

8 Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon min. Məto kaon
kitiəh əm tatəkəike mətatig otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən
itəmat min, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tikə,
məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou
tatən.
9 Lou tatən məmə, "Sotakləh-inən pətan," "Sohamnuən
etəmim," "Sakləhən," "Nikim təsuwinən e natimnat rəha suah
kit," kən lou neen min əh-ikin. Məto nəghatən kitiəh əm in
nəukətilat rafin, in tatən məmə, "Olkeike ik kit tahmen əm
məmə natolkeike atip ik."
10 Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm
in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol
nipəti Lou rafin koatuwa motol nipahrienən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

11 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun wir
nian koatatig lan u-roiu. Nian tinatuwa məmə nəkotəkəike
motaiir məsotapilən, məto-inu nosmegəhən rəhatat tinatuwa
iuəhkir, maprəkis-in nian kitat kinotahatətə.
12 Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən
otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha

13:3: 1 Pita 2:13-14 **13:7:** Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7

napinəpən, kən motaskəlim nolən wir min rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlim wir rəhan naip rəha nəluaginən.

13 Pəs kitat kotol nolən wir min, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnapin itəmat min, kən məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetetən kitat min.

14 Məto otegəhan-in məmə Iərəmərə Iesu Kristo otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

1 Nikitəmat tətagien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin rəhalat nahahtətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgin təsagienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat.

2 Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmim kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit.

3 Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgin nikin tagien əm ron.

4 Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərat. Rəhan atip əm iərəmərə otən məmə təmol təwir o tərat.* Kən in otol təwir məto-inu Iərəmərə titun nosipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.

5 Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u.

6 Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin, in tatol o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iərəmərə, məto-inu tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in

---

13:12: 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11 **14:1:** Rom 15:7 **14:2:** Jen 9:3-4 **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. "Iolwək" tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən "iərəmərə" tatəpsen-pən Uhgin. Nipəti nəghatən məmə Uhgin otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min. **14:4:** Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11

min tapəs nunən o niləs-ipərən Iərəmərə, kən in min tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən.

7 Suah kit təsərəmərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis.

8 Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən Iərəmərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iərəmərə.

9 Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iərəmərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.

10 Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə təmol nolən tərat e natimnat min əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e niganəmti Uhgin məmə in otakil kitat.

11 Tahmen e Iərəmərə tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,

“Inu nipahrienən, tahmen məmə in nipahrienən məmə
iatəmegəh,
netəmim rafin okotisin nulilat kəm io,
kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgin.”

12 Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e niganəmti Uhgin o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

13 Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat kit təme e rəhan nəmegəhən.

14 Io emuwa kitiəh itimlau Iərəmərə Iesu, kən o nat u, io ekitun wir məmə nagwənən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e niganəmti Uhgin. Məto okəmə suah kit nikin təht məmə nat kit tamkimik e niganəmti Uhgin, nat əh tamkimik atip əm ron.

15 Okəmə piam kit tatəto tərat pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkin piam kit itəm Kristo təmimis ron.

16 Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwir, okəghat-in məmə in nat tərat.

17 Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə nat rəha nagwənən ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən e niganəmti Uhgin, ne nəməlinuən, ne nagienən e Narmin Rəhan,

18 məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol niki Uhgin tətagien, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwir, kən nikilat tagien əm ron.

19 Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin.

14:8: Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10 **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13 **14:19:** Rom 12:18; 15:2

20 Əsərəkinən wək rəha Uhgin o nagwənən əm. Nagwənən
rafin kotəwir, məsotamkimikən e niganəmti Uhgin. Məto suah
kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan
e rəhan nəmegəhən.
21 Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənimən
wain, o nolən nat kit min itəm otol piatəmat otəme e
nəmegəhən rəhan.
22 Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u,
otaskəlim anion əm itəmat Uhgin. Suah kit tətatig e nəwirən
pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun məmə tətuatip
məmə in otol.
23 Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm
tatun, məmə in tətuatip o nunən o kəp, təwir məmə in təsunən.
Məto okəmə in tatun, Uhgin otən nolən rəhan in təfagə rat,
məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə in nat ətuatip,
rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol
nat kit itəm nikin təht məmə in tərat, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

1 Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun
məmə nat əlkələh min əh, ilat nat əpnapin əm. Məto okol
kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat min əh məmə nikitat
tətagien lan. Nikitat təkəike məht piətat min ne winitat min
itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min əh.
2 Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien
lan, məmə otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik.
3 Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən
kit məmə in atip nikin otagien lan. Məto in təmol natimnat
rafin agin itəm Uhgin nikin tolkeike, kən o natimnat min u,
netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə, "Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min koatol
lam, koatuwa ron io."
4 Natimnat min əh itəm kəməte aupən e Naoa Rəha Uhgin,
kəməte min məmə otəgətun kitat, məmə okotələhəu-pən
əskasik nətəligən rəhatat e Uhgin. Kən kitat kotitun nolən əh
məto-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha
Uhgin tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.
5 Uhgin pisin əm tətasitu etat məmə koatətul əskasik e
nian iəkis min, kən in pisin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.
Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəligən
rəhatəmat məmə otuwa mol kitiəh əm, tahmen əm e nolən
rəha Kristo Iesu.
6 Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən
kitiəh əm, məmə nəwiatat titun nuwamən mahmen e nəwia

14:20: 1 Kor 8:13 **15:2:** 1 Kor 10:24,33 **15:3:** Sam 69:9 **15:4:** 2 Tim 3:16

suah kitiəh əm o niɬəs-ipərən nərgɨ Uhgin, itəm in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
7 Otos iəfak min neen e nikin agien məmə okotuwa
motəplan itəmat, tahmen əm məmə Kristo təmos itəmat e
nikin agien. Otol nəhlan məmə netəmim okotənwiwi Uhgin
lan.
8 Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha
netəm Isrel məmə otəgətun məmə Uhgin tatol rəhan nəghatən,
nəghatən inu məmə nəniəkisən min rəhan kəm tipɨ netəm Isrel
aupən, ilat kəmotuwa nipahrienən.
9 Kən təmuwa məmə Iaihluə min okotənwiwi Uhgin o rəhan
nasəkitunən, tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Tol nəhlan, oekiɬəs-ipər nərgəm e niki Iaihluə min,
oekan napuən min mənwiwi nərgəm."
10 Kən tatən min məmə,
"Otagien, Iaihluə min, itəmat rəhan min netəmim."
11 Kən tatən min məmə,
"Itəmat Iaihluə min otənwiwi Iərəmərə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in."
12 Kən Aesea tatən min məmə,
"Noanol rəha Jese aupən otər min*
kən Uhgin otiɬəs-ipər in məmə otərəmərə e noanol min rəha
nitən min rafin.
Kən Iaihluə min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan."
13 Uhgin təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasik
rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol məmə nikitəmat otər mərioah
e nagienən ne nəməlinuən nian nakoatahatətə lan məmə,
e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin, onakoatələhəu-pən
əskasik pik təhmin rəhatəmat nətəligən e Uhgin.

Pol in aposol rəha Iaihluə min

14 Piak min ne winik min. Ekitun wir məmə nəmegəhən
rəhatəmat təmər mərioah e nəwirən, kən nəmotos nitunən
rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat min.
15 Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-
iarəp e nikik rafin natimnat min u kəm itəmat, kən molkeike
məmə nikitəmat otəkəike matəht nəghatən min əh. Tətuatip
əm məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgin təmasitu lak e
rəhan əm nəwirən
16 məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən
namnusən təwir kəm Iaihluə min. Io ekahmen e pris kit
itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin məmə, Iaihluə
min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm

15:7: Rom 14:1 **15:8:** Mat 15:24 **15:9:** 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 **15:10:** Dut 32:43 **15:11:** Sam 117:1 * **15:12:** Jese in tata rəha Kig Tefit **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5

Narmin Rəha Uhgin təmələhəu kalin məmə rəha Uhgin, kən Uhgin nikin tagien o nosən.

17 Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgin, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol wək.

18 Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm Kristo təmol nian emol rəhan wək o niləsən Iaihluə min kotuwa motol nəwia Uhgin. Kristo təmol wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min,

19 kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin min ne nat pispis min, kən təmol ilat rafin e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam.

20 Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike məmə ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-agin-əhən nərgi Kristo ikin. Esolkeikeən məmə ekol wək e ikin kit itəm suah kit tinuwin rəkis ikin mən-iarəp namnusən təwir.

21 Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in Kristo məmə,

"Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,
kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir, ilat okotitun."

22 Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətahtosig-in io o nimnən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

23 Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik məmə ekimnə məplan itəmat,

24 kən tol nəhlan, nikik tatəht məmə ekimnə məplan itəmat nian ekuwin əpəh kantri u Spen. Kən nian ekimnə kotauilim o nian əkuəkir əm, kən iakolkeike məmə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən.

25 Məto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min əhikin,

26 məto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nikilat təmagien o nos-ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e ian-rat min e niməfak əpəh Jerusalem.

27 Nikilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihluə min kəmotos nəwirən rəha Uhgin e suatip rəha netəm Isrel, kən Iaihluə min okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni.

15:16: Rom 1:5; 11:13 **15:20:** 2 Kor 10:15-16 **15:21:** Aes 52:15 **15:22:** Rom 1:13 **15:26:** 1 Kor 16:1-4 **15:26:** Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12 **15:27:** 1 Kor 9:11

28 Oekos məni itəm ilat kəmotos-ipa, muwin mos-ipən kəm
iəfak min əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u,
kən ekiet Jerusalem muwin əpəh kantri u Spen, kən e rəhak
naliwəkən oekimnə məplan itəmat.
29 Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekitun məmə iatos
natimnat wir tepət e Kristo məmə ekos-ipinə kəm itəmat, kən
itəmat onəkotəto təwir lan.
30 Piak min ne winik min, məto-inu kitat koatahatətə e
Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmin Rəha Uhgin tatol
məmə kitat koatolkeike kitat min, ekətapəh əskasik otəmat
məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgin, kən e nolən əh, nakotasitu
lak e nəluaginən rəhak.
31 Otəfak məmə Uhgin otasitu lak mahtosig-in netəm Ju-
tia itəm kəsotənən nipahrienən e namnusən təwir məmə,
okəsotərəkinən io. Kən otəfak min məmə nian ekuwin miet-
pən Jerusalem, netəm min u koatahatətə e Kristo, nikilat
otagien o rəhak wək.
32 Kən e nolən əh, okəmə Uhgin tolkeike mihin, ekimnə
məplan itəmat e nagienən, kən kitat rafin agin-əh, nikitat
otagien.
33 Pəs Uhgin itəm in nəukəti nəməlinuən tətatig itəmat min.
Əwəh.

16

Pol tətauiatipin in min neen

1 Io iatən-ipinə kəm itəmat məmə winitat u Fipi, itəm tatos wək
rəha dikon e niməfak əpəh Kegkria, in pətan wir kit.
2 Iakətapəh otəmat məmə nian in otimnə, onəkotagien əm
ron e nərgi Iərəmərə rəhatat, e nolən itəm in tətuatip məmə
netəmim rəha Uhgin okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit
tikə, təwir məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne
netəmim tepət.
3 Otən təwir kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol
wək kitiəh rəha Kristo Iesu.
4 Iuəhkir kiamis o nasituən lak. Sənəmə io pisin əm, məto io
ne Iaihluə min rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgin olau.
5 Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimin e rəhalau
nimə.
Otən təwir kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən ma-
hatətə e Kristo e profens əpəh Esia.
6 Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.
7 Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm
itiməhal min ilau eməhaluwin e kalapus. Aposol min
koatisiai-in pik ilau, kən ilau kəmuaupən-in io muahatətə
e Kristo.

15:29: Rom 1:11 **15:30:** 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1 **16:3:** Wək 18:2

8 Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən
rəha Iərəmərə.
9 Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e
Kristo, kən otən təwir kəm io kit u Stakis.
10 Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian
iəkis min.
Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan
iolwək min.
11 Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.
Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min
itəm koatəfak kəm Iərəmərə.
12 Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal
pik wək rəha Iərəmərə.
Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik
wək rəha Iərəmərə.
13 Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha Iərəmərə, ne
rəhan mama itəm təmatol təwir kəm io tahmen e rəhak
ətuatip mama.
14 Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Pa-
tropas, ne Heremas, ne piatat min itəm ilat min koatatig.
15 Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne
Olimpas, ne iəfak min rafin itəm ilat min kotatig.
16 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh
əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm
itəmat.
17 Piak min ne winik min. Iakətapəh əskasik otəmat məmə
nakoatəto wir itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat
min, kən koatəgətun natimnat itəm koatol netəmim koatakiə
e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pisin agin e
nəgətunən itəm nəmotos rəkis. Otətul isəu olat,
18 məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha
Iərəmərə Kristo, məto koatol wək əm o nat nipətilat tolkeike.
Ilat koatən wir nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətehen, kən
ilat koateiuə, kən matərəkin nətəligən rəha netəmim tepət itəm
kotəruru nat.
19 Netəmim kinotəto rəkis namnusən məmə itəmat nəkoatol
nəwia Kristo. Tol nəhlan, nikik tagien pik otəmat. Məto
iakolkeike pik məmə nakotenatig e nolən ətuatip min, kən
məmə nəsotuwinən e nolən rat min.
20 Uhgin itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətain
Setan, kən in otatig əm ləhau e nelkitəmat. Pəs nəwirən rəha
Iərəmərə Iesu tətatig itəmat min.
21 Timoti itəm itimlau min etioal wək kitiəh, tatən təwir kəm
itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak min,
kəhalən min təwir kəm itəmat.

16:13: Mak 15:21 **16:16:** 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mat 7:15; Taet 3:10
16:18: Fil 3:19; 2 Pita 2:3 **16:19:** Rom 1:8; 1 Kor 14:20 **16:20:** Jen 3:15
16:21: Wək 16:1-2; 19:22; 20:4

22 Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən
təwir kəm itəmat u kitat kitiəh e Iərəmərə.
23-24 Kaeas tatən təwir kəm itəmat. Io Pol, ekətatig e rəhan
nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfimin iman ikin.
Erastas u etəm tatərəmərə e məni rəha taon əh, ne piatat
Kuartas, ilau min katuən təwir kəm itəmat.
25 Pəs kotənwiwi Uhgin. In titun nolən məmə itəmat
nəkoatətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e
namnusən təwir rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən u
təməhluaig nuwəh rəkis,
26 məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgin u itəm tatəmegəh
nian rafin, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha
Kristo itəm ien min aupən kəmotəte e naoa min rəhalat, kən
netəmim okotitun. Ekotən-iarəp məmə noanol min rafin e
nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgin, kən tol nəhlan moatol
əm nəwian.
27 Uhgin pisin əm in Uhgin, kən in pisin əm in tenatig. !
Pəs kotənwiwi Uhgin nian rafin namnun tikə, o nat itəm Iesu
Kristo təmol! Əwəh.

16:23-24: Wək 19:22; 1 Kor 1:14 **16:25:** Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

1 Korin
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Korin in taon asol kit. Ikɨn əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salɨm-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtɨn. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwɨr pɨk e profens rəha Akaea, itəm tətatɨg e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmɨ nat mɨn kəmotər lan, kən nolən rat mɨn tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihluə mɨn kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mɨn neen tɨnatɨg e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mɨn, kən neen koatos nətəligən mɨn itəm kəsotətuatɨpən. Kəmotətapəh o Pol o natɨmnat mɨn neen itəm ilat kəsotɨtun wɨrən, kən in təməte naoa u tətəu-pən ətuatɨp əm rəhalat nətəligən. Kən təməte naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn itəm ilat neen kəmoatol.

?Təməte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətatɨg e taon kit itəm nolən rat mɨn rafin təmərɨoah wɨr lan. Nolən rat mɨn neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təməte naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mɨn itəm tətatɨg e niməfak, ne nəratən pɨsɨn mɨn neen mɨn. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kɨtəlig-pa mɨn o Uhgɨn, kən nolən naka u tətuatɨp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmaun-in kən mɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itɨmlau piətat Sostenes.
2 Naoa u tatɨmnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, itəmat itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəhan mɨn e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan mɨn, itəmat min netəm e ikɨn mɨn rafin itəm koatəfak kəm Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəhatat rafin.
3 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəmələinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn e nəfakən

4 Nian rafin iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat e Kristo Iesu.
5 Təmawte-in rəhan nəwɨrən u tepət kəm itəmat e nolən mɨn rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nɨtunən nəghatən rəhan.

6 Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e
Kristo in nɨpahrienən.
7 Tol nəhlan, nian nəkoatətul matɨp moatəsahgin nuwamən
rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm
itəmat rəhan nəsanənən e Narmɨn o nolən wək rəhan,
nəsanənən rafin mɨn əh itəm kotətuatɨp o nəmegəhən
rəhatəmat.
8 Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasɨk mətoarus-pən nam-
nun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian
rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa mɨn lan.
9 Kən Uhgɨn otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin
in tatol rəhan nəghatən. In Uhgɨn itəm təmaun-in itəmat
nakotuwa kitiəh itəmat Nətɨn Iesu Kristo u Iərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha nimə̆fak kəmotəhap ilat mɨn

10 Iatətapəh əskasɨk otəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, e nərgɨ
Iərəmərə Iesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəlɨg-in itəmat
mɨn, məsotolən məmə nətəlɨgən kit otuwa məhap itəmat, kən
məto nakotuwa pahrien kol kitiəh e nətəlɨgən ne nɨkin kitiəh.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatən nəhlan məto-inu netəmim
neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp kəm io məmə itəmat
nakoatərgəhəu.
12 Nɨpətɨ nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə,
"Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pol," neen kotəmə, "Itɨmat ekoatu-
arisɨg-in Apolos," neen kotəmə, "Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pita,"
neen mɨn kotən məmə, "Itɨmat ekoatuarisɨg-in Kristo."
13 ? Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun nəhap-əhapən nulan
Kristo? ?Nɨkitəmat təht məmə io Pol eməkul e nɨg kəməluau
otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgɨ Pol?
14 Io iakən tagkiu kəm Uhgɨn məmə io eməsolən baptais
etəmat kit, məto emol baptais əm e Krispas ne Kaeas.
15 Nɨkik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə
kəmol baptais lan e nərgək.
16 Ei, emaluin, emol baptais mɨn e Stefanas ne rəhan mɨn.
Uarisɨg e itəm əh, emaluin okəmə emol baptais mɨn e suah kit
o kəp.
17 Nɨpətɨ nəghatən mɨn u məmə, Kristo təsahl-ipamən io
məmə ekol baptais e netəmim, məto təmahl-ipa io məmə ekən-
iarəp əm namnusən təwɨr. Kən esən-iarəp əmən e nɨtunən rəha
etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e nɨmɨsən rəha
Kristo e nɨg kəməluau in otoigoig.
18 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nɨmɨsən rəha Kristo
in toigoig malməl o netəm u koatɨtəp suatɨp rəha nuwɨnən

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23 **1:9:** 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Fil 2:2 * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatɨsiai-in. **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23 **1:16:** 1 Kor 16:15

e nigəm asol, məto o kitat itəm Uhgin tatosmegəh kitat, in
nəsanənən əm rəha Uhgin.
19 Kən Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Io ekərəkin agin nenatigən rəha netəm kotenatig,
kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat."
20 ? Netəm kotenatig hiə? ? Iəgətun min rəha Lou hiə? ?
Netəmim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uhgin
təmol nenatigən rəha nətueintən tinuwa rəkis nalməl əmən.
21 Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uhgin, təmol məmə
netəmim rəha nətueintən okəsotitunən in e nenatigən əm
rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl min rəhatimat
otosmegəh netəmim itəm koatən nipahrienən lan.
22 Noanol min rəha Isrel koatətapəh-in nat pispis min, kən
Iaihluə min koategəs-in nenatigən məmə okotəplan Uhgin,
23 məto kitat koatən-iarəp əm nimisən rəha Kristo e nig
kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip
itəm tatol noanol min rəha Isrel koatəme, kən in tahmen e
nalmələn kəm Iaihluə min.
24 Məto o netəm min un itəm Uhgin təmaun-in ilat, noanol
min rəha Isrel neen ne Iaihluə min neen ilau kərən, Kristo in
nəsanənən rəha Uhgin ne nenatigən rəhan.
25 Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgin in tenatig
taprəkis-in nenatigən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan
in təsanən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim.
26 Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə
itəmat netəm ahro nian Uhgin təmaun-in itəmat. Itəmat
tepət nəsotenatigən e niganəmti netəmim, kən məsotosən
nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen.
27 Məto Uhgin tatitəpun nat alməl min e nətueintən məmə
okotol aulis netəm kotenatig, kən mitəpun nat əpou min e
nətueintən məmə okotol aulis netəm kotəsanən.
28 In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim,
ilat nat əpnapin əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikən, ne
natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə
in otol nat keike e nətəligən rəha netəmim, kəmotuwa nat
əpnapin əm elat.
29 Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e
niganəmti Uhgin.
30 Məto-inu e nəwia Uhgin, itəmat nəmotuwa kitiəh itəmat
Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat məmə nenatigən
rəha Uhgin, inəh e Kristo, Uhgin təmol kitat kotətuatip e
niganəmtin, kən mələ̈həu kalin kitat məmə rəhan min, kən
mosmegəh kitat.

1:18: Rom 1:16 **1:19:** Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25 **1:23:** Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3 **1:25:** 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5 **1:29:** Efes 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6

31 Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən, “Etəm itəm
tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm Iərəmərə təmol lan.”

2

1 Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-
iarəpən nəghatən rəha Uhgin e nəghatən itəm kotenatig ne
nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən.
2 Kən nian emətatig kitat min itəmat, nikik təskasik məmə
esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nimisən
rəhan e nig kəluau.
3 Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətasiəp-
asiəp.
4 Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwir,
eməsənən e nenatigən rəha netəmim, ne nəghatən asol min
itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən
rəha Uhgin ne wək rəha Narmin Rəha Uhgin.
5 Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e
nenatigən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha
Uhgin.

Nenatigən rəha
Narmin Rəha Uhgin

6 Məto in nipahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən
tenatig kəm netəm itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən
rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm
koatərəmərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapin min əm.
7 Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgin aupən
itəm təmatəməhl anion, kən in nenatigən itəm təmatəhluaig,
kən Uhgin təmol nalpəkauən aupən aupən agin məmə, ne-
natigən əh, in otol nəwirən kəm kitat.
8 Nətem koatərəmərə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruru
nalpəkauən əh rəha Uhgin, məto okəmə ilat kinəmotitun, ko
kəsotətu-pərən Iərəmərə rəha nəwirən rafin e nig kəməluau.
9 Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Suah kit təsəplanən,
suah kit təsətoən,
suah kit təsitunən
nat naka itəm Uhgin təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u
kotolkeike in,”
10 məto Uhgin təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat
e Narmin. Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min
natimnat rəha Uhgin itəm etəmim kit okol təsitunən.
11 ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit,
məto narmin əm? ?E nolən kitiəh əm, etəmim pah titun
nətəligən rəha Uhgin, məto Narmin əm?

1:31: Jer 9:24 **2:3:** Wək 18:9; 2 Kor 10:1 **2:4:** 1 Tes 1:5 **2:9:** Aes 64:4

12 Uhgin təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim
e nətueintən, məto təmos-ipa Narmin itəm tatisi-pən ron. In
təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgin
təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat.
13 Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha
netəmim təsəgətunən itimat e nəghatən min əh, məto Narmin
Rəha Uhgin təməgətun itimat, kən ekotən-iarəp natimnat
pahrien rəha Narmin Rəha Uhgin e nəghatən min itəm təmisi-
pən lan.
14 Etəmim itəm Narmin Rəha Uhgin tikə lan, okol təsosən
natimnat itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin məto-inu ilat
nat alməl min əm kəm in, kən okol in təsitunən ilat məto-inu
Narmin Rəha Uhgin əm titun nasituən e netəmim o nitunən
natimnat rəha Uhgin.
15 Kitat itəm koatos Narmin Rəha Uhgin kotəplan motitun
natimnat min əh, məto netəm əpnapin, ko koatəplan
məsotitun agin-əhən kitat.
16 Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"?Pah u titun nətəligən rəha Iərəmərə
məmə in otəgətun in?"
Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

1 Piak min ne winik min. Nian emətatig kitat min itəmat, okol
esəghatən kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kinotəskasik
rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmin Rəha Uhgin, kəp. Eməghat
kəm itəmat tahmen məmə itəmat netəmim rəha nətueintən
əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nisualkələh
əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo.
2 Nian ematəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e
melek əm, eməsos-ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat məto-
inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nipahrienən, itəmat
nəsotahmenən əh o nunən,
3 məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha
nətueintən. Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat
min, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netəmim
rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnapin min.
4 Nian suah kit otən məmə, "Io rəha Pol," kən kit min tən məmə,
"Io rəha Apolos," nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha
nətueintən əm.
5 Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itimlau e
kuahmen əm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o
Iesu. Itimlau etioal əm wək itəm Iərəmərə təmos-ipa pisin pisin
kəm itimlau məmə ekioal.

2:16: Aes 40:13 **3:2:** Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12

6 Tahmen məmə io eməfe nɨkutin nat, kən Apolos in tətau e
nəhau, məto Uhgɨn tatol tatəwiə.
7 Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətau e nəhau,
in nat əpnapɨn əm, məto Uhgɨn pɨsɨn əm in nat keike itəm tatol
natɨmnat koatəmegəh moatəwiə.
8 Etəm tatəfe, ne etəm tətau, katian əm o nat kitiəh əm. Kən
Uhgɨn otətou ilau kitiəh kitiəh e rəhalau wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
9 Itɨmlau iolwək mil rəha Uhgɨn, kən itəmat nəkotahmen e
nasumən rəha Uhgɨn, o nimə rəha Uhgɨn.
10 E nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, emiləkɨn wɨr
nelkɨ nimə tahmen e etəm tɨtun wɨr niləkɨnən nimə. Kən
suah kit mɨn tatiləkɨn nimə məsɨn. Məto ilat rafin okotəkəike
moatehm wɨr wək rəhalat rəha niləkɨnən nimə,
11 məto-inu okol suah kit təsiləkɨnən nelkɨ nimə kit mɨn itəm
tol pɨsɨn e inu itəm kɨniləkɨn rəkɨs. Kən nelkɨ nimə u in Iesu
Kristo.
12 Okəmə suah kit tiləkɨn-pər rəhan nimə itəm nelkɨ nimə in
Iesu Kristo, kən in tɨtun niləkɨnən e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o e
silfa, o e kəpiel nəmtɨn tiəkɨs, o e nɨg, o e nuwig, o e maniah.
13 Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu
e nian Iesu tatuwa mɨn, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən.
Rəhan wək okələhəu-pən e nɨgəm, kən nɨgəm otəgətun məmə
rəhan wək təwɨr or tərat.
14 Okəmə nɨgəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan
nətouən.
15 Məto okəmə nɨgəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natɨmnat
rafin təmɨkə. In əm, Uhgɨn otosmegəh, məto tahmen-ahmen
əm e suah kit itəm taiu mətagɨm e nimə itəm nɨgəm tatus.
16 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgɨn, kən
Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg etəmat?
17 Okəmə suah kit tərəkɨn nimə rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn
otərəkɨn in, məto-inu nimə rəha Uhgɨn, in rəhan pɨsɨn əm. Kən
nimə u rəha Uhgɨn, itəmat.
18 Təsəwɨrən məmə suah kit tateiuə-in atɨp in. Okəmə suah
kit nɨkin təht məmə in tenatɨg u-roiu e nɨganəmtɨ netəmim,
in otəkəike muwa ialməl kit e nɨganəmtɨlat məmə in otuwa
ienatɨg pahrien.
19 Tol nəhlan məto-inu nenatɨgən rəha netəmim rəha
nətueintən, in talməl pɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tahmen e Naoa
Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Uhgɨn tatol noanɨkulu kit e nəghatən
rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatɨg wɨr, kən Uhgɨn
taskəlɨm in.”
20 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn məmə, “Iərəmərə tɨtun
məmə, nətəlɨgən rəha netəm kotenatɨg, ilat nat əpnapɨn əm.”

3:6: Wək 18:4,11,27-28 **3:9:** Mat 16:27; Efes 2:20-22 **3:11:** Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** 1 Kor 4:5 **3:16:** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16 **3:19:** Job 5:13 **3:20:** Sam 94:11

21 Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah
əh məmə onəkotiləs-ipər atip itəmat ron. Uhgin tatos-ipən
natimnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat.
22 Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o
nimisən, o nian roiu, o nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat
məmə Uhgin otol təwir kəm itəmat lan,
23 kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgin.

4

Aposol min rəha Kristo

1 Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itimat tahmen
e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgin təmələhəu-pən e
nelmitimat məmə itimat ekotol əp nalpəkauən anion rəha
Uhgin.
2 Kən netəmim itəm koatehm natimnat rəha etəm-iasol kit,
ilat kotəkəike motol rəhalat wək təwir məmə nian etəm-iasol
tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətəən elat.
3 E io, in nat əpnapin əm okəmə itəmat, o netəm pisin neen
kotən-iarəp nətəligən rəhalat e rəhak wək. Kən io atip esah-
menən o nakilən rəhak wək.
4 E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto nat
u təsənən məmə io ekətuatip. Iərəmərə əm tətuatip o nakilən
rəhak wək.
5 Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natimnat. Nakoatəsahgin
e nian Iərəmərə otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən
natimnat itəm koatəhluaig e napinəpən, kən in otol-arəp nat
naka tətatig e niki netəmim o nolən min rəhalat. E nian əh
Uhgin otənwiwi ilat kitiəh kitiəh.

6 Piak min ne winik min. Emən-ipinə nəghatən min əh kəm
itəmat etimlau Apolos məmə itəmat onəkotos nitunən ikin, kən
okəmə nakotos nipəti nəghatən min u, "Nəkotəkəike motol əm
nəghatən min itəm kinəte rəkis," kən nəsotos-ipərən netəm-
iasol neen motos-iəhau neen.
7 ?Tahro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim min rafin? ?
Itəmat nakoatos natimnat neen itəm Uhgin təsos-ipinə kəm
itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəghat ausit o natimnat itəm
Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm
nəmotol natimnat min əh?
8 Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha
Uhgin. Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis nautə rəha
Uhgin. Nolən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig min
rəha Uhgin, məto itimat ekotatig ləhau əm. !Məto kəp, sənəmə
nipahrienən! !Nəman! Okəmə nipahrienən məmə itəmat
nəmotuwa kig min rəha Uhgin, nikitimat otagien pik, kən

4:2: Luk 12:42 **4:5:** 1 Kor 3:8 **4:6:** Rom 12:3 **4:7:** Rom 12:6

okəmə tol nəhlan, itɨmat mɨn ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin.
9 Itɨmat aposol mɨn, məto nɨkik təht məmə Uhgɨn təmələhəu itɨmat əpəh ləhau agɨn-əh, ioatatɨg tahmen e netəm itəm kəmakil rəkɨs məmə okotəkəike motɨmɨs. Nɨkik təht nəhlan məto-inu tahmen məmə ekoatətul e nɨganəmtɨ nagelo mɨn ne netəmim rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nɨmɨsən rəhatɨmat.*
10 ! Netəmim tepət koatən məmə itɨmat ialməl mɨn o nərgɨ Kristo, məto nɨkitəmat təht məmə itəmat nakotenatɨg wɨr e Kristo! Məto sənəmə nɨpahrienən. ! Netəmim tepət koatən məmə rəhatɨmat nepətən tɨkə, məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə nɨpahrienən. Netəmim tepət koatɨsiai-in itəmat, məto katən rat itɨmat.
11 Məto, inu nɨpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumɨs tatus itɨmat, kən moatoaoa, kən ekoatuwɨn e natɨmnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh itɨmat, kən rəhatɨmat nimə tɨkə.
12 Itɨmat atɨp əm ioatol pɨk wək e nelmɨtɨmat. Nian okotən rat itɨmat, məto itɨmat ekotəfak o nəwɨrən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itɨmat, məto itɨmat ekotəpnapɨn əm.
13 Nian netəmim koatən rat itɨmat, məto itɨmat ekoatəghat wɨr əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itɨmat ekotahmen e nuwitɨk rəha netəmim rafin, o namkɨmɨk rəha nətueintən rafin.

Ilat okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

14 Esəteən nəghatən mɨn u məmə ekol itəmat nakotaulɨs, məto məmə otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətɨk mɨn itəm ekolkeike itəmat.
15 Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalɨn ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatɨp kitiəh əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatɨp nian emən-iarəp namnusən təwɨr kəm itəmat aupən.
16 Tol nəhlan, ekətapəh əskasɨk otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən mɨn.
17 Məto-inu o nat u, etahl-ipɨnə nətɨk e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasɨk e Iərəmərə. In otən mɨn kəm

* **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluagɨnən, mɨnatɨtəlɨg matit rəhan mopael mɨn ne rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Rəhan mopael mɨn kotuarisɨg-in, kən tɨkɨmɨr mɨn kotuarisɨg-in ilat, kən netəmim rafin kotɨtun məmə tɨkɨmɨr mɨn okotɨmɨs. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tɨkɨmɨr mɨn atɨp koatoh ilat mɨn, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupɨn mɨn tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan mɨn netəmim kotahmen e tɨkɨmɨr mɨn itəm okotɨmɨs, kən netəmim rafin koatəplan.

4:11: 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8 **4:15:** Kal 4:19 **4:16:** Fil 3:17

itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəupən natimnat itəm iatəgətun e niməfak min rafin ikin min rafin.

18 Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən motausit pik o rəhatəmat nepətən.

19 Məto otəsuwəhən, ekəike mimnə məplan itəmat okəmə Iərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat.

20 Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən.

21 ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərat agin

1 Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətaklәhin pətan kit, kən təmol e nolən tərat kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnapin kəsotəfakən. In tətaklәhin pətan wi rəha rəhan tata.

2 ! Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətoən tərat, məto onəkotəkəike motəto tərat o nolən əh, kən nəsotahliarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.

3 Nat əpnapin esatigən kitat min itəmat, məto e narmin etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi Iərəmərə Iesu məmə naka in tətuatip məmə kitat okotol e suah əh.

4 Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu in əhikin kitat min,

5 kən otiləs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin nipətin, məto Iərəmərə otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian.

6 Rəhatəmat nausitən tərat. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətaləpik apiəpiə flao itəm kəmətig?

7 Otərakin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən nipahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e piret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat.

8 Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərat min itəm netəmim kotolkeike pik nolən kəm netəmim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol

4:17: Wək 19:22 **4:20:** 1 Kor 2:4 **5:1:** Lev 18:7-8; Dut 22:30 **5:3:** Kol 2:5 **5:5:** 1 Tim 1:20 **5:6:** Kal 5:9 **5:7:** Aes 53:7; 1 Pita 1:19

lafet e Piret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nipahrienən motətuatip.

9 Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat
netəm koatakləh-in pətan.

10 Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən,
nat əpnapin nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in
pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiuəən, kən ilat koatəfak
kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən
nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən.

11 Məto nipəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan
kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto
in tətakləh-in pətan, o in tətaumis, o in tatəfak kəm narmi
nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətapis nian tepət, o in
tətakləh-in e neiueiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat
əpnapin in nat əkəku əm tahmen e nəkotagwən kitiəh.

12 Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən.
Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim
əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u.

13 Uhgin otakil netəm Iaihluə min, məto Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə, "Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat."

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

1 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə
otiləs muwin kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp
ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motiləs
motuwin kəm iəfak min.

2 ?Nəkotitun o kəp məmə iəfak min, ilat okotakil netəmim
e nətueintən? ?Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e
nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o
nakilən rəhatəmat nolən əlkələh min?

3 ?Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo min? !Kən
natimnat min rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən!

4 ?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən min
neen, tahro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil
nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nisiaiiən rəha niməfak
məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol min neen
tahmen e kitat.

5 Iatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tikə
itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən min əh?

6 !Məto kəp! Itəmat piak min nakoatuwin o netəm ihluə məmə
ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən min. Kəsi.

7 Itəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat
nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkakiəh e suatip
rəha Uhgin e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit

5:8: Dut 16:3 **5:11:** 2 Tes 3:6; Taet 3:10 **5:13:** Dut 13:5; 17:7 **6:2:** Nol Əpən 20:4

tatol tərat kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin min əm.

8 Məto kəp. Itəmat piatəmat min əm, məto itəmat atip nəkoatol tərat kəm itəmat min, kən moateiuə-in itəmat min motakləh kəm itəmat min.

9 ? Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgin? Əsotətəlig-inən neiueiuəən. Inu nipahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat min, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat min,

10 ne iakləh min, ne naumis min, ne netəm koatapis e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgin.

11 Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmin Rəha Uhgin rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalin itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e niganəmtin e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

12 Netəmim neen koatən məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə ekol." Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən min məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə ekol." Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəmərə e rəhak nəmegəhən.

13 Netəmim neen koatən məmə, "Nagwənən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmə nipətitat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwir əm." Nat mil əh, nagwənən ne nərpitəm, kuəwir, nat əpnapin məmə Uhgin otol namnun ilau kərən. Məto Uhgin təsos-ipamən nipətitat məmə kotitəp nipitan. Uhgin təmos-ipa nipətitat məmə kotisiai-in Iərəmərə lan, kən Iərəmərə in tərəmərə e nipətitat.

14 E rəhan nəsanənən, Uhgin təmosmegəh Iərəmərə e nimisən, kən in otosmegəh min kitat.

15 ?Nəkotitun o kəp məmə, nipətitəmat, ilat rəha Kristo pisin əm? ?Kən nikitəmat təht məmə ekiləs nipətik itəm in kitiəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatip? !Kəp! Okol təsolən mihin.

16 ?Kən nəkotitun o kəp məmə, etəm tətan ilau pətan rəha suatip, ilau katuea kitiəh əm e nipətin? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Ilau okuea nipətin kitiəh əm."

6:10: Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 **6:11:** Taet 3:3-7 **6:12:** 1 Kor 10:23 **6:13:** 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **6:15:** Efes 5:30 **6:16:** Mat 19:5

17 Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau Iərəmərə, tatuwa kitiəh
ilau min e narmin.
18 Otagim rəkis otuwin isəu o nolən rəha nitəpən nipitan.
Nolən rat rafin itəm suah kit tatol itəm tol pisin e itəm u, in
təsərəkinən nipətin. Məto itəm u tatərəkin nipətin.
19 ? Nəkotitun o kəp məmə, nipətitəmat in nimə kit rəha
Uhgin itəm Narmin Rəha Uhgin tətatig ikin, kən Uhgin təmos-
ipinə Narmin kəm itəmat, mətatig etəmat? Kən itəmat sənəmə
rəhatəmat atip u itəmat.
20 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis.
Tol nəhlan, otisiai-in Uhgin e nolən min rəha nipətitəmat.

7

Nəghatən e marit

1 Roiu ekən-ipinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm
io. Əwəh, in təwir məmə etəmim kit təsolən marit.
2 Məto netəmim tepət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir
məmə etəmim otəkəike mos atip rəhan pətan, kən pətan tatos
rəhan iərman.
3 Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike,
kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman
tolkeike.
4 Pətan təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan iərman
tatərəmərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in
təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan pətan tatərəmərə
lan.
5 Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nipətin okəmə kit
tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwir əm
okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwir əm. Məto okueike
muea min kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatip
o nos-ipən-os-ipənen kəm ilau. Iatən nəhlan məto-inu itəmat
rafin nəsotəskasikən.
6 Nəghatən əh məmə, "okuəpəs o nəfakən o nian neen," in
nətəligən əm rəhak, sənəmə lou kit.
7 E rəhak nətəligən, təwir məmə netəmim rafin okəsotolən
marit tahmen lak. Məto Uhgin tatol suatip pisin pisin min kəm
kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen koatol marit, kən neen
koatan əm.
8 Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlimis min
məmə, təwir məmə koatan əm məmə io ne.
9 Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən
təwir məmə okotəkəike motol marit pəs nikilat təsəht pikən.
10 Itəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinə nəghatən u kəm
itəmat, sənəmə rəhak məto rəha Iərəmərə məmə, pətan
otəsapəsən rəhan iərman.

6:17: Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19 **7:9:** 1 Tim 5:14 **7:10:** Mat 5:32

11 Məto okəmə in otol, kən təwir məmə otəsətəu-pən minən suah kit min, o okəmə tahro, titəlig-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsapəsən rəhan pətan.

12 Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nipitan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənəmə rəha Iərəmərə, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, iərman otəsapəsən.

13 Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, pətan otəsapəsən.

14 Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgin tatələhəu kalin min rəhan iərman məmə rəha Uhgin. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhgin tatələhəu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhgin. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgin tatələhəu kalin ilat məmə rəhan min, məto-inu təmələhəu kalin rəkis tata ne mama.

15 Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgin təsaskəlimən ilat e marit əh. Məto, Uhgin təmaun-in itat məmə okotatig mətig e nəmələinuən.

16 Pətan, kəm-naka Uhgin otosmegəh rəham iərman e nolən təwir rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhgin otosmegəh rəham pətan e nolən təwir rəham.

17 Məto in əm u, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min itəm Iərəmərə təmələhəu, kən təwir məmə nəkotatig əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak min rafin.

18 Nian Uhgin təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgin təmaun-in suah kit min, okəmə kəsəhg-ipənən, kən təwir məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən.

19 In nat əpnapin əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhgin.

20 Nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat.

21 ?Nian Uhgin təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nikim təsəht pikən, məto okəmə nəkitun nətəu-pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm.

22 Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian Iərəmərə təmaun-in, in etəm rəha Iərəmərə itəm kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian Iərəmərə təmaun-in, in slef əm rəha Kristo.

7:15: Rom 14:19 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:19:** Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15 **7:22:** Flm 16; 1 Pita 2:16

23 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis.
Sotolən məmə itəmat nakotuwa slef min rəha netəmim.
24 Piak min ne winik min, nian Uhgin təmaun-in itəmat,
nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig
əm elat itəmat Uhgin.
25 Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən
marit. Esos ətuatipən nəghatən kit o Iərəmərə, məto iakən əm
rəhak nətəligən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən
in nipahrienən, məto-inu Iərəmərə təmasəkitun io.
26 Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən
tol min-nulan məmə, nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-
roiu.
27 ?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən
rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsolən marit? Segəs-inən suatip o
nosən rəham kit pətan.
28 Məto okəmə natol marit, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə
pətan wi tatol marit, in təsolən təfagə rat. Məto netəm
kəmotol marit, okotatig e nəratən tepət e rəhalat natigən, kən
iakolkeike məmə nəsotuwinən e nəratən min əh.
29 Piak min ne winik min, inu nipəti nəghatən rəhak. Natigən
rəha netəmim e nətueintən in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne
matuwin, netəm kəmotol marit, okəsotətəlig-in pikən nolən
rəha marit rəhalat.
30 Kən okəmə suah kit tətasək, təwir məmə otaliwək e
nəmegəhən rəhan tahmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah
kit nikin tagien, in otaliwək tahmen məmə nikin təsagienən.
Kən okəmə suah kit tatos-nəmtin nat kit, təwir məmə nikin təht
məmə sənəmə rəhan.
31 Kən təwir məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən,
ilat okotətəlig-in məmə rəhalat bisnes in nat əpnapin əm, məto-
inu nətueintən ne nəwirən rəhan otəpanikə.
32 Iakolkeike məmə nikitəmat təsəht pikən nat kit rəha
nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə suah kit təsolən marit, nikin
tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan mol Iərəmərə
nikin tagien o wək itəm in tatol.
33 Məto etəm təmol marit, nikin tatəht pik əm natimnat rəha
nətueintən məmə otahro nulan mol niki rəhan pətan tagien,
34 kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne
wək rəha Iərəmərə. Kən pətan itəm təsolən marit, o pətan
wi, nikin tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan in
otətuakəm o Iərəmərə e nipətin ne narmin. Məto pətan itəm
təmol marit, in tatətəlig-in pik əm natimnat rəha nətueintən
məmə otahro nulan mol rəhan iərman nikin tagien.
35 Iatən-ipinə nəghatən min u o nəwirən atip rəhatəmat,
sənəmə iatən-iəhau itəmat, məto məmə nakotətəu-pən suatip

7:31: 1 Jon 2:17

rəha nəmegəhən itəm tətuatip, kən nikitəmat tatəht pik wək rəha Iərəmərə.
36 Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kinən-iəkis məmə ilau okioal marit, kən iərman təmə okuəpəs pitən, məto roiu nikin təht məmə təsolən nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətatig wir əm o nup min neen, kən iərman nikin təht məmə təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwir məmə in otol marit.
37 Kən okəmə kəiu min nəhlan kioalkeike məmə okioal marit, məto iərman nikin tinəht rəkis məmə okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tatəkəike kəm in məmə in tapəs marit, məto iərman əm in tatərəmərə e nikin, kən nikin tinəht rəkis məmə otəsolən marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip.
38 Tol nəhlan, iərman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, məto iərman itəm təsolən marit, in tatol təwir maprəkis.
39 Pətan otəkəike mətatig ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan iərman timis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, məto nat kitiəh əm, in təike mol marit e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə.
40 Məto e rəhak nətəligən, okəmə in tətatig əm nəhlan məsolən marit, kən nikin otagien taprəkis-in okəmə in tatol marit. Kən nikik təht məmə Narmin Rəha Uhgin tətatig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

1 Kən roiu, iakəghat e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmə, "kitat rafin koatos nitunən." "Nitunən" in nat kit itəm suah kit tətausit ron, məto nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmim.
2 Okəmə suah kit nikin təht məmə in titun pik nat, məto in təsitunən əh natimnat itəm in otəkəike mitun.
3 Məto etəmim itəm tolkeike Uhgin, Uhgin titun in.
4 ?Kən tahro e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min? Kitat kotitun məmə narmi nat in nat əpnapin əm kit e nətueintən, kən uhgin əlkələh min kotikə, məto Uhgin kitiəh əm.
5 Katən məmə, "uhgin əlkələh" min ne "iərəmərə əlkələh" min tepət əh-ikin. Inu neiuəən əm. Məto nipahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto nat əpnapin okəmə uhgin əlkələh min əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən,
6 məto o kitat, Uhgin kitiəh əm, Tata Uhgin. Natimnat rafin təmisi-pən lan, kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə kitiəh əm, Iesu Kristo, kən

7:39: Rom 7:2-3 **8:1:** Wək 15:29 **8:2:** Kal 6:3 **8:4:** Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8

Uhgin təmol natimnat rafin agin e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.

7 Məto sənəmə netəmim rafin kotitun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmi nat min nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nat, nikilat təht məmə koatəfak kəm uhgin əlkələh min pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nikilat təsəskasikən.

8 Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkir o Uhgin. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəligən rəha Uhgin kəm kitat in tahmen əm.

9 Təwir əm, nəkotitun nətəu-pənən suatip itəm nakotolkeike, məto oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o winitəmat kit itəm nikin təsəskasikən təme e rəhan nəmegəhən.

10 Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nikin təsəskasikən, tatehm itəmat itəm nakoatos nitunən əh, kən nakotuwin e nimə rəha narmi nat min məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan nətəligən, kən in min otuwin mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmi nat min, kən in tatol təfagə rat kit.

11 Kən nitunən itəm nikitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkin etəm nikin təsəskasikən. Məto in piatat kit itəm Kristo təmimis ron.

12 Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkin nikin təsəskasikən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo.

13 Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwir məmə esun minən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpin nəghatən itəm katətu-pən lan

1 ?Nikitəmat təht məmə ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Emaplan Iesu Iərəmərə rəhatat e niganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?Itəmat u noa rəhak wək e Iərəmərə, o kəp? !Əwəh!

2 Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nipahrienən, itəmat nəsotitun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e Iərəmərə tatəgətun məmə io aposol kit.

3 Ekuhalpin nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit.

4 ?Nian kitat aposol min koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənim ne, in ətuatip o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.

8:6: Efes 4:5,6 **8:9:** Rom 14:13-15; Kal 5:13 **8:11:** Rom 14:15,20 **8:13:** Rom 14:21 **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 **9:2:** 2 Kor 3:2-3 **9:4:** Luk 10:8

5 Aposol min neen, ne pia Iərəmərə min, ne Pita,* rəhalat nipitan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha Iərəmərə. ? In tətuatip məmə kitat kotol tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.
6 ?O nikitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itimlau pisin əm ekuəkəike mioal atip wək o natigən rəhatimlau?
7 Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ? Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə katətou in lan? ?O, pah tətasum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətagwən nat megəh min məsunən əh kit ne?
8 ? Nikitəmat təht məmə natimnat min itəm iatəghat-in, koatisi-pən əm o nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiəh əm.
9 Kəməte e Lou rəha Moses məmə, "Nian nakotasig kau motuwa məmə otol wək mewig-ewig e wit, sotəlisən nohlin pəs ton nimismisi wit neen."† ? Tahro? ? Niki Uhgin tatəht əm kau min, 10 o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou u o rəhatat nəwirən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən u.
11 E wək min rəhatimat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat nəkotagwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ? Kən tahro, tiəkis otəmat məmə nakotos-ipa nagwənən neen rəha nipətin kəm itimat?
12 Netəm pisin neen kotitun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatip əm, məto ilat koatol wək rəha Uhgin. ?Kən tahro e itimat? !Nətapəhən rəhatimat in tətuatip agin!
Məto itimat esətolən kəm itəmat məmə itimat ekotitun mihin nolən. Məto itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat əpnapin in tiəkis, məmə esotahtosig-inən namnusən təwir rəha Kristo.
13 ?Nəkotitun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgin, koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwənən.
14 E suatip kitiəh əm, Iərəmərə təmən məmə, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir, rəhalat natimnat o natigən otəkəike misi-pən ikin.
15 Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip əm kən ekitun nətapəh-inən. Eməsəteən naoa u məmə itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. Iatausit məsin məmə iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike

---

* **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Kefas' itəm in nərgin kit min rəha Pita
† **9:9:** wit: Əplan e tiksonari. **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10:** 2 Tim 2:6 **9:11:** Rom 15:27 **9:12:** Wək 20:34; 2 Kor 11:9 **9:13:** Dut 18:1-3 **9:14:** Mat 10:10; Kal 6:6

agin-əhən məmə ekətəu-pən suatip pisin. Nimisən in təwir taprəkis-in suatip pisin.

16 Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwir məto-inu, ekəike mən-iarəp. ! Kəsi, nahmɔən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwir!

17 Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məto-inu iakolkeike mol nulan, kən tətuatip məmə ekos nətouən lan. Məto in Uhgin əm itəm təmitəpun io məmə ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol.

18 ? Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-iarəp əpnapin əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnapin in tətuatip məmə ekol.

19 Suah kit təsərəmərəən lak, məto io emos-iəhau atip io məmə io slef əm rəha netəmim rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo.

20 Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapin Lou təsərəmərəən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.

21 Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esərakinən lou rəha Uhgin, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.

22 Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən, emuwa mahmen elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən min rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.

23 Iatol nəhlan o namnusən təwir məmə io min ekos natimnat wir min rəhan.

24 ? Nəkotitun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiəh əm tatol win? Kən təwir məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pik məmə onəkotol win. 25 Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwin e naiuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat naiuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanikə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətatig lilin.

26 Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapinən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tatəht magoagəp.

27 ! Kəp! Iatətuakəm kəm nipətik məmə otuwa rəhak slef. Iatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim tepət rəkis məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən

9:16: Jer 20:9 **9:20:** Wək 21:20-26 **9:22:** 2 Kor 11:29 **9:25:** Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8

io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

1 Piak min ne winik min, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tipitimat min kəmotiet Ijip, ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwin-pən itəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə.
2 Kən e mal napuə ne nitəhəi, Uhgin təmol baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses.
3 Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin,
4 kən motənim nəhau kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, məto-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmin Rəha Uhgin itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel əh in Kristo.
5 Nat əpnapin ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgin nikin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət kəmotimis əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.

6 Kən Uhgin təmegəhan-in natimnat min əh məmə ilat nəmtətin min məmə otəhgaiir etat motəgətun itat, kən okəsotolən tikirilat motələhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən.

7 Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən motənim, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərat ikin."

8 Tərat məmə kitat okotit anion nipitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitiəh əm.
9 Tərat məmə kitat okotol natimnat itəm otiuw neməha rəha Iərəmərə* tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis.
10 Tərat məmə nakotən nikali Uhgin tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha nimisən tohamnu ilat.

11 Kən Uhgin təmegəhan-in natimnat min əh məmə otuwa e nəmegəhən rəhalat, məmə ilat nəmtətin min, kən kəmətə ilat məmə okotəhgaiir etat motəgətun itat, itəm koatatig roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkir.

9:27: Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22 **10:1:** Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30 **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9 * **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tatuwin matuwin məmə okotəplan okəmə Uhgin otol nalpinən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10

12 Kən okəmə nɨkitəmat təht məmə nakotətul əskasɨk, oatəto wɨr itəmat, məto-inu itəmat mɨn nəkotɨtun nəmeən e nolən rat mɨn əh.
13 Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgɨn tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən rəhatəmat məmə in təskasɨk maprəkɨs-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgɨn otol suatɨp kit məmə onəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nəratən.

Narmɨ nat mɨn ne iəfak mɨn

14 Tol nəhlan rəhak mɨn, otagɨm rəkɨs e nolən rəha nəfakən kəm narmɨ nat mɨn.
15 Itəmat netəm kotenatɨg, kən otakil atɨp nəghatən rəhak məmə in təwɨr o tərat.
16 Nian kitat kotagwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən motən kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o nənɨmən, kən moatənɨm nənɨmən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitiəh kitat Kristo e nɨtan. ?Iatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun pɨret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiəh kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp?
17 Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nɨpətɨn kitiəh əm, məto-inu pɨret kitiəh əm, kən kitat rafin koatun əm pɨret əh.
18 Nɨkitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgɨn, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa kitiəh ilat Uhgɨn e sakrifais əh. ?Inu nɨpahrienən, o kəp? Əwəh, in nɨpahrienən.
19 ?Naka nɨpətɨ rəhak nəghatən mɨn? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn nəsanənən əh-ikɨn rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmɨ nat mɨn, ilat uhgɨn əlkələh mɨn neen, o kəp? Kəp.
20 Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmɨ nat mɨn, koatol kəm iərmɨs mɨn, kəsotolən kəm Uhgɨn. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitiəh itəmat iərmɨs mɨn.
21 Okol nəsuwɨnən mun pɨret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən matɨg muwɨn mɨn e niməfak rəha narmɨ nat mɨn mun sakrifais ne wain rəha iərmɨs mɨn ilat netəm koatəfak lan.
22 ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iərəmərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?Nɨkitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkɨs-in rəha Uhgɨn?
23 Itəmat nakoatən məmə, "Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike." Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin

10:16: Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5 **10:18:** Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4
10:20: Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21

koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, “Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat.

24 Təsəwirən məmə itəmat kit tategəs-in atip rəhan nəwirən, məto tatəkəike megəs-in min rəha netəmim min neen.

25 Otun əm mit rafin itəm katol-salim-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min, o kəp. Kən nikitəmat təsəht pikən.

26 Nolən əh təwir əm məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nətueintən ne natimnat rafin əh-ikin, ilat rəha Iərəmərə.”

27 Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətapəh-in ik məmə nakuwin e rəhan nimə muagwən, kən nikim tagien məmə onəkuwin, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipinə, məsətapəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min o kəp. Nikim təsəht pikən.

28 Məto okəmə kit tən-ipinə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmi nat min,” kən təwir məmə nəsunən. Nikim otatəht suah əh, ne nətəligən rəhan.

29 Sənəmə nat tərat ron ik, məto in nat tərat e nətəligən rəhan əm. ?Məto tahro nətəligən rəha suah kit min otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosig-in io məmə esolən nat kit?

30 ?Okəmə iatən kəm Uhgin məmə nikik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhgin məmə nikik tagien lan?

31 Nəukəti nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otiləs-ipər nərgi Uhgin lan.

32 Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihluə, o suah kit e niməfak rəha Uhgin.

33 Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol niki netəmim rafin kotagien e nolən min rafin. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atipən rəhak nəwirən, məto rəha netəmim tepət, məmə Uhgin otosmegəh ilat.

11

1 Otasgəwin io tahmen məmə io iatasgəwin Kristo.

Nolən rəha nəfakən

2 Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natimnat rafin itəm emol kən məgətun, kən naskəlimən nəgətunən min tahmen əm məmə eməgətun itəmat lan.

10:23: 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1 **10:28:** 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4 **10:31:** Kol 3:17 **10:32:** Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16

3 Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotitun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgin itəm tərəmərə lan.

4 Suah kit tatol aulis Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgin e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in.

5 Məto pətan tatol aulis rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgin e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.*

6 !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwir məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətaulis o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwir məmə otəfətain rəhn-kapə.

7 Təwir məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgin təmol etəmim, etəmim təmos narmi Uhgin, kən matol-arəp nəwirən rəha Uhgin; məto pətan tatol-arəp nəwirən rəha iərman rəhan.

8 Tol nəhlan məto-inu iərman təsisi-pənən e pətan, məto pətan təmisi-pən e iərman,

9 kən Uhgin təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman.

10 Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tatisiai-in rəhan iərman məto-inu nagelo min koatəplan.

11 Məto o kitat u kəmotuwa kitiəh kitat Iərəmərə, pətan təsatig atipən e iərman, kən iərman min təsatig atipən e pətan,

12 məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmiləs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgin.

13 Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgin təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp.

14 Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in.

15 Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən katisiai-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgin təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə.

16 Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

11:3: Jen 3:16; Efes 5:23 * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpinən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

17 E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu,
oesənwiwiən itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat
təsasituən, məto tatərəkin əm itəmat.
18 Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min
məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikik
təht məmə o nəghatən min əh, neen nipahrienən,
19 məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə
okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.
20 ! Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə
nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, məto otəplan-
tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha
Iesu,
21 məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiəh kitiəh
koatəkəike əm kəsəsahginən ilat min neen. Kit nəumis tatus
əh, kit tinapis rəkis.
22 ? Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motagwən
ikin? ? O itəmat nəsotisiai-inən niməfak rəha Uhgin, kən
moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat?
?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis agin-əh!
23 Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-
pən o Iərəmərə. E lapin əh uarisig kegəhan-in-pən e nelmi
tikimir min, in təmos piret,
24 kən mən kəm Uhgin tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə,
"Inu nipətik itəm otitəgit otəmat. Otol mihin kən nikitəmat
tatəht io."
25 E nolən kitiəh əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain
mən məmə, "Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm
tatuwa e nitak. Otol mihin nian rafin nakoatənim, nikitəmat
tatəht io."
26 O nat əh, nian rafin nakotun piret u, o nakotənim kap
wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nimisən rəha Iərəmərə
mətoarus titəlig-pa min.
27 Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun piret o tatənim kap
wain u rəha Iərəmərə e nolən kit itəm təsətuatipən, in tatol
təfagə o nərəkinən nipətin ne nita Iərəmərə.
28 Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pitən, uarisig
təpanun piret ne mənim kap wain,
29 məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nikin təsəht
wirən nipəti Iərəmərə, nunən ne nənimən itəm in tatol tatiuw-
pa atip əm nalpinən kəm in.
30 Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matimis, kən itəmat
neen kinotimis rəkis.

11:18: 1 Kor 1:10-12 **11:25:** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26:** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hip 10:29

31 Məto okəmə kitat kotakil atip nolən min rəhatat, Iərəmərə təsakilən kitat mol nalpinən kəm kitat.
32 Nian Iərəmərə takil kitat mol nalpinən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatip, məmə nian in otakil netəmim e nətueintən mən nalpinən rəhalat məmə okotimis, kən kitat okəsotosən nalpinən əh kitat min ilat.
33 Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitiəh məmə nakotagwən, otəsahgin itəmat min.
34 Okəmə suah kit nəumis nus, təwir məmə otagwən iman ikin latuənu, məmə nian nakoatuəfimin, Uhgin otəsos-ipənən nalpinən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian ekimnə, oekos-ipinə suatip e natimnat pisin neen min itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin

1 Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun.
2 Itəmat nəkotitun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgin, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmi nat min itəm kəsotəghatən.
3 Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin matən rat Iesu, kən suah kit min okol təsənən məmə, "Iesu in Iərəmərə," məto Narmin Rəha Uhgin, in əm tol etəmim tatən.
4 Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto koatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm.
5 Kitat koatol wək pisin pisin tepət, məto Iərəmərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan.
6 Kitat koatol wək e nolən pisin pisin tepət, məto in Uhgin kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmim rafin məmə ilat okoatol wək min əh rafin.
7 Kən Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa rəhan nəsanənən pisin pisin min kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasitu etat rafin.
8 O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatigən. Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nəghatən rəha nitunən nat.
9 Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit min, Narmin kitiəh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nimisən.
10 Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa.

11:32: Hip 12:5-6 **12:2:** Hab 2:18-19 **12:3:** 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Rom 12:6

Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh.

11 Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiəh əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike.

12 Nipəti etəmim in kitiəh əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnapin nolin-olin pisin pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo.

13 Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihluə min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm təmol baptais e kitat rafin agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat kəmotos Narmin Rəha Uhgin u kitiəh əm.

14 Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiəh əm, məto nolin tepət.

15 Okəmə nelkin tatən məmə, "Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin.

16 Kən okəmə matəlgin tən məmə, "Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin.

17 ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat?

18 Məto kəp, Uhgin təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin.

19 ?Okəmə ilat rafin nolin kitiəh əm, kən nipətin pəhruən ikin?

20 Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiəh əm.

21 Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, "Io ekapəs ik, io enahmen rəkis." Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, "Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis."

22 Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agin, ilat nat keike o nipətitat.

23 Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnapin əm, koatol nolən rəha nisiaiian elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat.

24 Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin elat. Məto Uhgin təmuəfimin nolin-olin nipətitat min, kən matisiai-in nolin-olin min itəm kitat koatehm-pən əm ilat.

---

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28

25 Kən e nolən əh, nolin-olin nipətitat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafin.
26 Okəmə nolin məsin tatəto nahməən, kən nolin min ilat rafin okotəto nahməən ilat min. Kən okəmə nolin məsin katos-ipən nisiaiian kəm in, kən nolin min rafin okotagien ilat min.
27 Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh, itəmat nolin min rəha nipəti Kristo.
28 Kən e niməfak, Uhgin təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pisin min.
29 ?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim rafin iəgətun min? ?O netəmim rafin nol nat pispis?
30 ?O netəmim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin min? Kəp, təsolən nəhlan.
31 Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pisin pisin min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agin.

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

13

Nolkeikeən
1 Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo min, məto esosən nolkeikeən e nikik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigi dram, o tatoh əpnapin əm bel.
2 Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmə ekitun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təskasik məmə otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat əpnapin əm.
3 Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nipətik məmə nigəm otus, məto esosən nolkeikeən e nikik, esolən win e nat kit.
4 Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən,

12:27: Rom 12:5 **12:28:** Efes 4:11-12 **12:31:** 1 Kor 14:1 **13:2:** Mat 17:20

5 kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpin, kən nikin
təsahmə uəhaiən, kən təsaskəlim-iəkisən e nikin nəratən itəm
suah kit tatol lan.
6 Kən nikin təsagienən o nolən rat min, məto nikin tagien əm
o nolən wir min rəha nipahrienən.
7 Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat əpnapin suatip
rəha suah kit tiəkis, məto nian rafin suah əh tatətəu-pən
əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin
tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgin, rəhan na-
hatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.
8 Nolən rəha nolkeikeən namnun tikə. Məto rəha nən-
iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, otəpanikə. Rəha
nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat,
otəpanikə.
9 Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən
koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa noan məsin əm.
10 Məto nian Iesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat
rafin, kən nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa
roiu okotikə.
11 Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən
nitunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha
nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa
mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən min rəha suakəku e
məntaak.
12 Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit
itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat
okotəplan əsas niganəmti Uhgin. Roiu, ekitun noan məsin əm,
məto e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin, tahmen məmə
Uhgin titun mihin io əh-roiu.
13 Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha na-
hatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgin,
ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwir pik agin eləhal, in
nolən rəha nolkeikeən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, ne nənən
nəghatən ik pisin min
1 Otalkut əskasik məmə nolkeikeən otərəmərə e nəmegəhən
rəhatəmat, kən motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanənən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, kən otalkut pik təhmin
min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-
ipa.
2 Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən
ik pisin min, təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm

13:6: Rom 12:9 **13:7:** 1 Pita 4:8 **13:13:** 1 Tes 1:3 **14:1:** 1 Kor 12:31; 14:39

Uhgin. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən,
məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmin Rəha Uhgin.
3 Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin
tatos-ipa, koatən kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-ipərən
nətəligən rəhalat, kən o nasituən miləs-ipər nikilat.
4 Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip
əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin
tatos-ipa, tatiləkin niməfak.
5 Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən
ik pisin min, məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən
itəm Uhgin tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipa, in tətasitu pik e niməfak taprəkis-in etəmim
itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nipətin
məmə otiləkin niməfak.
6 Piak min ne winik min. ? Okəmə iatuwa otəmat kən
matəghat e nəghatən ik pisin min, tahro nulan io iakəwir
otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig
aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgin tatos-
ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? 7 Otətəlig-in o natimnat
tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min
əh kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə
kəsotagət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən
naka ilat koatan.
8 Kən okəmə təwi təsagət ətuatipən, kən netəmim okotəruru
məmə kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən.
9 Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən
itəm netəmim kotəruru, tahro nulan okotitun nipəti nəghatən
nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto
netəmim kəsotosən nipətin.
10 Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat
rafin nipətilat əh-ikin.
11 Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-
ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io.
12 Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən
min rəha Narmin Rəha Uhgin, kən tol nəhlan, otalkut məmə
nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotasitu pik lan.
13 Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən
ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgin otos-ipən nipəti
nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak.
14 Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto
nətəligən rəhak tatətul əpnapin əm.
15 ?Kən ekahro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən
rəhak. Kən ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e
nətəligən rəhak.
16 ? Okəmə nakatənwiwi Uhgin e nikim e nəghatən pisin,
tahro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən “Əwəh” e rəham

nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən?
17 Kəm-naka natənwiwi wir Uhgin, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.
18 Iatən tagkiu kəm Uhgin məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin.
19 Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agin maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.
20 Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir məmə nakotimətə.
21 Kəməte nəhlan e Lou rəha Moses məmə,
"Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən
rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.
Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min,
Məto nat əpnapin ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okol
kəsotətəlig-inən io.
Iərəmərə tatən mihin."
22 Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən.
23 ? Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalməl, o kəp?
24 Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun məmə in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən,
25 kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nisiaiiən matəfak kəm Uhgin, matən-iarəp məmə, "!Itəmat pahrien Uhgin nakoatan!"

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

26 Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiəh e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiəh kitiəh rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təskasik.

14:20: Efes 4:14 **14:21:** Aes 28:11,12 **14:23:** Wək 2:13 **14:24:** Jon 16:8 **14:26:** 1 Kor 12:8-10

27 Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu
o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig
kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti
nəghatən min əh.
28 Okəmə etəmim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh,
etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e
niməfak, kən məghat anion kəm Uhgin.

29 Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmim neen
okotakil wir nəghatən koatən.
30 Kən okəmə Uhgin tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig
aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm
təmaupən matəghat otapəs nəghatən.
31 Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min
məmə nakotəgətun netəmim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat.
32 Sotaluinən məmə ien min koatərəmərə e nikilat məmə
kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip
o nənən,
33 məto-inu Uhgin sənəmə in Uhgin rəha nolən nəruruən e
nat, məto in Uhgin rəha nəmələinuən, tahmen e niməfak min
rafin.

34 Nian katəfak lan, nipitan okəsotagətən, məto-inu
təsətuatipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-
in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən
mihin.
35 Okəmə kotolkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike
kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol
naulisən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

36 ? Tahro? ? Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin
təmaupən miet-arəpa otəmat? ? O nikitəmat təht məmə
nəghatən rəha Uhgin təmuwa əm otəmat?
37 Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmin
Rəha Uhgin təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən
nipahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwia
Iərəmərə.
38 Okəmə tapəs nənən nipahrienən e nəghatən u, in okəsən
minən nipahrienən e rəhan nəghatən.

39 Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nako-
tolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa,
kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min.
40 Məto e natimnat rafin agin itəm nəkoatol e nəfakən, otol e
nolən itəm in tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha
nəfakən.

14:29: 1 Tes 5:21 **14:34:** 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:12 **14:37:** 1 Jon 4:6

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan.
2 Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgin otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapin əm.

3 Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis mihin,

4 kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis mihin,

5 kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef.
6 Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətat min taprəkis-in faifhanrit e nian kitiəh əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimis rəkis.

7 Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin.

8 Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnapin io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.

9 Tol nəhlan, io ləhau agin e aposol min rafin, kən esahmenən məmə netəmim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgin aupən.

10 Məto e nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnapinən məto noan əh-ikin. Nipahrienən, emol wək taprəkis-in rafin aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgin təmawte-in kəm io.

11 Nat əpnapin io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nipahrienən lan.

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimis

12 ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən tahro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotimis okol kəsotəmegəh minən?

13 Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nipahrienən, məmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nimisən.

15:3: Aes 53:5-12 **15:4:** Mat 12:40; Wək 2:24-32 **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34 **15:7:** Wək 1:3-4 **15:8:** Wək 9:3-6 **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15 **15:10:** 2 Kor 11:23

14 Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, kən wək
rəhatimat o nən-iarəpən namnusən təwir, in nat əpnapin əm,
tahmen min əm e nahatətəən rəhatəmat.
15 Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən,
itimat emoateiuə e Uhgin məto-inu emotən-iarəp məmə
Uhgin təmosmegəh Kristo e nimisən. Məto okəmə netəm
kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Uhgin
təsosmegəhən Kristo e nimisən.
16 Məto-inu okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən
e nimisən, kən okol Kristo təsəmegəh minən e nimisən.
17 Kən okəmə Kristo təsəmegəh minən e nimisən, kən na-
hatətəən rəhatəmat nipətin tikə, kən itəmat noatatig əh e təfagə
rat min.
18 Kən netəmim itəm kəmotən nipahrienən e Kristo itəm
kinotimis rəkis, ilat min kəmotakiəh.
19 !Okəmə koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Kristo
o nəmegəhən əm rəhatat e nətueintən, kəsi, təwir məmə
netəmim okotəto tərat otəmat maprəkis-in netəmim rafin
məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakiə!
20 !Məto kəp! Nipahrienən məmə Kristo təməmegəh min
pahrien e nimisən. In təmaupən e netəm rafin itəm kəmotimis
kən məmegəh min e nimisən, kən okol təsimis minən.*
21 Otətəlig-in. Nimisən tinuwa e nətueintən e etəmim kit,
kən e suatip kitiəh əm, nəmegəh minən e nimisən təmuwa e
etəmim kit.
22 Tol nəhlan, netəmim rafin okotimis məto-inu kəmotisi-
pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafin itəm
kəmotuwa kitiəh ilat Kristo okotəmegəh min.
23 Məto ilat min u, okotəmegəh min e nian ətuatip rəhalat.
Kristo in təmaupən məmegəh min, kən nian in otuwa min,
rəhan min okotəmegəh min.
24 Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəmərəən
rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən rafin. Uarisig lan, in
otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmi Uhgin Tata.
25 Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəmərə mətoarus
məmki-pa rəhan tikimir min meguətain ilat e nelkin.
26 Namnu rəhan tikimir itəm otərəkin, in nimisən. Kən
nimisən otikə min,
27 məto-inu "tinəmki-pa natimnat rafin meguətain e nelkin."
Otətəlig-in-tu, nian tatən məmə natimnat rafin agin-əh
tinateguətain e nelkin, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgin
min əh-ikin e nelkin. In Uhgin itəm təmələhəu-pən natimnat
rafin agin-əh ləhau e nelki Kristo.

---

* **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkisən rəha Uhgin məmə netəmim rafin okotəmegəh min e nimisən. **15:21:** Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 **15:25:** Mat 22:44 **15:26:** Nol Əpən 20:14 **15:27:** Sam 8:6

28 Nian Uhgin tinol natimnat min əh, kən Nətin atip otuwa
ləhau e nərəmərəən rəha Uhgin itəm təmələhəu-pən natimnat
rafin e nelkin, məmə Uhgin əm otərəmərə e natimnat rafin.
29 Otətəlig-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o
netəm kinotimis rəkis? ?Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh
minən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim olat?†
30 ?Kən tahmen əm etimat, tahro ioatiləs pikən nian əskasik
min e nəmegəhən rəhatimat nian rafin?
31 !Iatos noanawil, piak min ne winik min, məmə netəmim
kotalkut məmə okotohamnu io e nian tepət! Nəkotitun məmə
inu nipahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətəən
rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəmərə rəhatat.
32 ?Okəmə eməluagin e nat megəh min itəm koaton itəm əpəh
Efesas‡ o nətəligən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə
netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, pəs kotol əm tahmen e
nəghatən u itəm tatən məmə,
"Pəs kotagwən motənim,
məto-inu olawig kotimis."
33 Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nipahrienən itəm
suah kit təmən, "Nian netəm rəhalat nolən təwir koatan ilat
netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkin nolən wir rəhalat."
34 Otitəlig-pa min motos ətuatip nenatigən rəhatəmat itəm
tətuatip məmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat min,
məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgin, kən inu nat kit rəha
naulisən.

Nipəti etəm təmimis tatəmegəh min

35 Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, "? Etəm
təmimis okotəmegəh ahro nulan? ?Okotos nipəti naka mo-
tuwa?"
36 !Nəghatən əh talməl! Nikuti nat itəm nəməfe, otəkəike
mimis pitən, uarisig u təpanəmegəh.
37 Nian nakəfe nikuti nat, nəsəfeən nəukətin itəm otuwa,
məto nikuti nat əm, kəm-naka in nikuti wit o nat pisin kit.
38 Məto Uhgin tol tatəwiə e nəukətin itəm in tolkeike mihin,
kən e nikutin nat rafin, in əm tatos-ipa nipətilat.
39 Nipətilat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nipəti etəmim tol
pisin e rəha nat megəh min, ne mənig min, ne nəm itəhəi.
40 Əpəh e neai, natimnat əh-ikin, kən e nətueintən natimnat
min əh-ikin tol pisin. Nian kotəplan nat əpəh ilis e neai məmə
in təwir, rəhan nəwirən in tol pisin e nəwirən rəha nat əpəh
ləhau e nətueintən.

---

† **15:29:** Pol təsən ətuatipən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kinotimis rəkis, məto təmən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkis o nitunən nipəti nəghatən u. **15:30:** Rom 8:36
‡ **15:32:** Pol tatəghat o tikimir min rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh min pahrien. **15:32:** Aes 22:13 **15:36:** Jon 12:24

41 Kən nəhag-əhagən rəha mitgar tol pisin e nəmihlən rəha
məwig ne nasiəən rəha məhau min. Kən nasiəən rəha məhau
min neen, kotol pisin e rəha neen min.
42 Kən tahmen-ahmen əm e nipəti netəm kəmotimis itəm
koatəmegəh min. Nipətin itəm kəmitənim otəmnəmit, məto
nian otəmegəh min, otəsəmnəmit minən.
43 Nian katitənim, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən,
məto nian otəmegəh min, in nat kit itəm netəmim okotəplan
rəhan nəwirən. Nian katitənim, nəsanənən rəhan tikə, məto
nian otəmegəh min, təsanən.
44 Nian katitənim nipətitat, in nat rəha nətueintən, məto nian
otəmegəh min, in nat rəha nego e neai. Okəmə nipətin əh-ikin
rəha nətueintən, rəha nego e neai min əh-ikin.
45 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Etəm tətaupən agin-əh,
Atam, təmuwa mos namegən." Kən namnu Atam, inu Kristo,
təmuwa narmin u tatos-ipa nəmegəhən.
46 Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, məto nat rəha
nətueintən, uarisig lan nat rəha narmin təpanuwa.
47 Etəm təmaupən agin, kəmol e nimoulul rəha niməptən,
məto etəm tatuarisig u Kristo, təmisi-pən e nego e neai.
48 Netəmim rafin rəha nətueintən, nipətilat kotahmen e
nipəti Atam, məto netəmim itəm okotuwin e nego e neai,
nipətilat okotahmen e nipəti Kristo, etəm u təmisi-pən ikin.
49 Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol
nəhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.
50 Iatən-iarəp kəm itəmat, piak min ne winik min məmə,
nipətin ne nita etəmim otəsuwinən e nərəmərəən rəha Uhgin,
kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmit otəsosən nat itəm
tətatig lilin.
51 Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat
rafin okotimis, məto Uhgin otol nipətitat rafin tuwiwi,
52 in otol uəhai əm tahmen e nipitən, nian namnu təwi
rəha Uhgin otasək, məto-inu təwi otasək, kən netəm kəmotimis
okotəmegəh min məsotimis minən, kən Uhgin otol nipətitat
tuwiwi.
53 Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwin
e nat itəm otəsəmnəmitən, kən nat itəm otimis otəkəike muwin
e nat itəm otəsimisən mətatig lilin.
54 Nian nat itəm tatəmnəmit təmuwin e nat itəm
təsəmnəmitən, ne nat itəm otimis təmuwin e nat itəm
otəsimisən mətatig lilin, kən nəghatən itəm kəməte otuwa
nipahrienən, tatən məmə,
"Nəluaginən tinol namnun. Uhgin təmol win agin. Nimisən
tinikə."

15:43: Fil 3:20-21 **15:45:** Jen 2:7 **15:51:** 1 Tes 4:15-17 **15:52:** Mat 24:31
15:53: 2 Kor 5:4 **15:54:** Aes 25:8

55 “!Ei, Nimisən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?
!Ei, Nimisən! ?Onakahrol nulan mus itimat?”
56 Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nimisən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət.
57 !Məto pəs kotənwiwi Uhgin! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
58 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha Iərəmərə e nikitəmat rafin, məto-inu nəkotitun məmə wək rəha Iərəmərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnapin əm.

16

Məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem

1 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin kəm niməfak min əpəh profens əh Kalesia.
2 E Sante min rafin, itəmat rafin kitiəh kitiəh otəkəike mələhəu kalin məni neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalin tepət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalin noan məsin. Tol nəhlan, nian ekimnə, okol nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafin nian kitiəh əm.
3 Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwin, kən nian ekimnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmik məni motuwin əpəh ikin.
4 Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwin, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

5 Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwin-pən Masetonia, məto-inu ekaupən muwin muag niməfak min əpəh ikin.
6 Kəm-naka ekatig məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatatig əm mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwin-pən min ikin.
7 Esolkeikeən məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, məto iakolkeike məmə ekimnə kotatig məsin okəmə Iərəmərə tegəhan-in io.
8 Məto etatig əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi,
9 məto-inu Uhgin təmerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm otoe-in noan tepət, nat əpnapin netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosig-in io o nolən wək.

15:55: Hos 13:14 **15:56:** Rom 7:13 **16:1:** Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9 **16:5:** Wək 19:21 **16:6:** Rom 15:24 **16:9:** Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12

10 Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in
motos-ipən nisiaiian kəm in, məto-inu in tatol wək rəha
Iərəmərə tahmen əm lak.
11 Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa
kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io.
Iatəsahgin piatat min ilat Timoti məmə okotuwa motehm io.
12 Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasik məmə in otəkəike
mətəu-pən piatat min mimnə məplan itəmat. In təsolkeikeən
pik məmə otimnə əh-roiu, məto in otimnə e nian itəm tətuatip
ron.
13 Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat.
Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat təskasik.
14 Natimnat rafin agin itəm itəmat nəkoatol, otol e
nolkeikeən.
15 Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan min, ilat
kəmotaupən motən nipahrienən e Iesu əpəh Akaea, kən ilat
kotalkut əskasik o nasituən e iəfak min. Iatən əskasik kəm
itəmat piak min məmə,
16 otisiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm
koatol pik wək o niməfak.
17 Nikik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas
kəməhaliet-arəpa, məto-inu nat əpnapin itəmat nakotikə,
məto nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan itəmat.
18 Iləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən tahmen əm
məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kisiai-in
ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

19 Niməfak min e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat.
Akwila ne Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwir kəm itəmat
e nərgi Iərəmərə ilat iəfak min itəm kəmotuəfimin e nimə
rəhalau.
20 Piatat min rafin ikin-u koatən təwir kəm itəmat. Otən
təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
21 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha
nənən təwir kəm itəmat.
22 Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəmərə, pəs nalpinən rəha
Uhgin tatuwin ron.
!Iərəmərə rəhatimat, wa-ta!
23 Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.
24 Ekahl-ipinə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo
Iesu. Əwəh.

16:10: 1 Kor 4:17 **16:11:** 1 Tim 4:12 **16:12:** 1 Kor 3:6 **16:15:** 1 Kor 1:16
16:19: Wək 18:2,18,26 **16:22:** Kal 1:8-9; Nol Əpən 22:20

2 Korin
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Korin
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak min rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tinəməte rəkis naoa kisil mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwit lan. Məto naoa itəm tatol kitiəh, ne naoa itəm tatol kisil, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat min rəhalat, kən in təməgətun min ilat e natimnat pisin min neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikin, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgin in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatip əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiuə min itəm koatatig Korin.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgin təmitəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itimlau piətat Timoti. Naoa u tatimnə
kəm itəmat, niməfak rəha Uhgin əpəh Korin, ne iəfak min ilat
rafin əpəh ikin Akaea.
2 Pəs Uhgin Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in
nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgin itəm tatol kepin netəmim

3 Pəs kotənwiwi Uhgin, u in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə
rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətin nasəkitunən, kən
in Uhgin itəm nol kepinən rafin tatisi-pən ron.
4 In tatol kepin kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat
kotitun nol kepinən netəmim e nəratən pisin pisin min. Kən
kitat kotol kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Uhgin təmol
kəm kitat.
5 Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa min e
nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiəh əm, Kristo in suatip
məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roiu
nol kepinən rəhatat tatuwin min o netəmim pisin pisin min.

1:3: Rom 15:5 **1:5:** Sam 34:19

6 Okəmə itimat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otimat nian ekoatən-iarəp namnusən təwir, kən namnusən təwir əh otol kepin itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgin təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotitun nol kepinən itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nahməən kitiəh əm itəm kitat kotatig lan, tətasitu etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwin matuwin.
7 Itimat emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən o Uhgin otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatatig e natigən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatatig lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepinən kitiəh əm rəha Uhgin itəm emotos.
8 Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun wir nian əskasik min itəm emotatig lan e profens ikin Esia. Nəratən asol min kəmotu itimat, taprəkis-in nəsanənən rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-naka ekotimis.
9 Nipahrienən, itimat emotəto məmə kinegəhan-in rəkis itimat məmə ekotimis. Məto nian əskasik min əh kəmotuwa məmə esotagileən etimat, məto ekotagile e Uhgin itəm tatol etəm təmimis təmegəh min.
10 In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwin o nimisən, kən in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh min itimat.
11 Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tepət okotənwiwi Uhgin o natimnat wir itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

12 Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat təht məmə esotolən nat kit tərat e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itəm emotol, itimat emotətəupən suatip itəm Uhgin təmitəpun məmə emotəghat ətuatip əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnapin əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto emotagile əm e nəwirən rəha Uhgin.
13-14 Iatən nəhlan məto-inu, esotəteən nəghatən kit itəm tiəkis otəmat o nafinən, o nitunən nipətin. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian Iərəmərə Iesu otuwa min, itəmat onəkotagien otimat tahmen min məmə itimat ekotagien otəmat.
15-16 Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nikik təht məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mimnə məplan

1:8: Wək 19:23; 1 Kor 15:32 **1:10:** 2 Tim 4:18 **1:13-14:** 2 Kor 5:12; Fil 2:16

itəmat, kən nian ekitəlig Masetonia, ekimnə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwirən mau kəiu. Kən uarisig e itəm min əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia.

17 ?Nikitəmat təht məmə, nian emol nətəligən min əh, məto emol əpnapin əm? ?O, kəm-naka nətəligən rəhak təmisi-pən e nolən rəha nətueintən, tahmen e netəmim itəm koatən "əwəh" ne "kəp" e nəghatən kitiəh əm?

18 Itəmat nəkotitun məmə Uhgin nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, "əwəh" ne "kəp,"

19 məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgin Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, "əwəh" ne "kəp," məto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in "əwəh," in nipahrienən.

20 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin nəniəkisən kuwəh Uhgin təmol, ilat kotuwa nipahrienən e Kristo, inu nəghatən "əwəh" rəha Uhgin. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən "Amen, Əwəh" kəm Uhgin, kən moatiləs-ipər nərgin lan.

21 Uhgin əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In təmitəpun kitat,

22 kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən təmələhəu-pən rəhan Narmin e nikitat məmə kitat okotitun roiu məmə rəhan nəniəkisən min, ilat rafin okotuwa nipahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.

23 Kən roiu, okəmə esənən nipahrienən, pəs Uhgin otol nalpinən kəm io. Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit kəm itəmat.

24 Esotolkeikeən məmə ekotərəmərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat ninoatətul əskasik rəkis e nahatətəən rəhatəmat.

2

1 Tol nəhlan, enən rəkis e nikik məmə okol esimnə minən məplan itəmat mol nikitəmat tahmə.

2 ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nikitəmat tahmə, pah u ikin-un otol io nikik tagien? Itəmat əm, itəm emol nikitəmat tahmə.

3 Kən eməte naoa əh, məmə nian ekimnə, esətoən tərat e nikik. Esolkeikeən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nikik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərat. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enitun məmə kitat kitiəh əm, kən nian nikik tagien, kən nikitəmat min tagien.

1:15-16: 1 Kor 16:5-6 **1:19:** Wək 18:5 **1:20:** Nol Əpən 3:14 **1:22:** 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Kor 4:21

4 Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nɨkik təpou pɨk otəmat, kən nɨkik tɨtəgɨt, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nɨkitəmat təpou, məto eməte məmə onəkotɨtun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat mɨn rəha nol təfagə

5 Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərat, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərat pɨk, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasɨk pɨk.

6 Nalpɨnən itəm itəmat tepət nəmotos-ipən kəm in tɨnahmen.

7 Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wɨr nɨkin, məmə nɨkin otəsəpou pɨkən mol təme e rəhan nəmegəhən.

8 Iatətapəh əskasɨk otəmat məmə nakotuwɨn motol təwɨr kəm in məmə in otɨtun rəhatəmat nolkeikeən ron.

9 Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natɨmnat rafin, o kəp.

10 Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io mɨn ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərat neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkɨs rəhan nolən e nɨganəmtɨ Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat

11 məmə Setan otəsərəkɨnən kitat e rəhan neiueiuəən mɨn, məto-inu kitat kotɨtun rəkɨs rəhan nətəlɨgən o nolən nəratən.

Netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwɨr

12 Nian emuwɨn əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwɨr rəha Kristo, eməplan məmə Iərəmərə təmol suatɨp kəm io.

13 Məto esatɨg əməlinuən e rəhak nətəlɨgən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikɨn əh. Kən emauiatɨpin ilat, miet muwɨn Masetonia.

14 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, məto-inu in təmol win e rəhan tɨkɨmɨr mɨn e nəluagɨnən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluagɨnən mɨnatɨtəlɨg matit rəhan mopael mɨn ne rəhan tɨkɨmɨr mɨn, Uhgɨn tatit itɨmat e Kristo. Kən itɨmat rəhan mɨn netəmim itəm ioatən-iarəp nenatɨgən rəha Kristo, kən nenatɨgən əh in tahmen e nəmiəwɨn kit itəm tatuwɨn ikɨn pɨsɨn-pɨsɨn mɨn.

15 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, itɨmat ekotahmen e nəmiəwɨn rəha Kristo kəm netəmim rafin, netəmim itəm Uhgɨn tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm okotuwɨn e nalpɨnən rəha Uhgɨn.

16 Itɨmat nəmiəwɨn rəha nɨmɨsən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotɨmɨs. Kən itɨmat nəmiəwɨn rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgɨn otosmegəh ilat. ? Kən pah u tɨtun nolən wək asol əh?

2:4: Wək 20:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **2:13:** Wək 20:1 **2:16:** Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6

17 Məto itimat esotahmenən e netəm əpnapin min, itəm
koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin o nos əmən məni. Kəp, məto
Uhgin təmahl-ipən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp
namnusən təwir e niganəmti Uhgin, kən nəghatən rəhatimat
təmisi-pən e nikitimat itəm tətuatip əm.

3

1 Okəmə naka nikitəmat təht məmə enoatiləs-ipər itimat məmə
itəmat onəkotegəhan lan. Netəmim neen okotəkəike motos
naoa kit itəm kəməte elat nian koatuwin o netəm kotəruru
ilat. ?Tahro nikitəmat təht məmə suah kit otəkəike məte naoa
nəhlan etimat kəm itəmat? ?O, tahro itəmat əm nakotolkeike
məmə onəkotəte? !Kəp!
2 Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək
rəhatimat. Naoa əh kəməte-pən e nikitimat, itəm netəmim
rafin koatafin kən moatitun.
3 Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat
tatəgətun məmə itəmat naoa kətafin itəm Kristo təmətе. Kristo
təmətе naoa əh e Narmin Rəha Uhgin itəm tatəmegəh, məto
təsəteən e nelmi etəmim. Kən in təməsəte-pənən e kəpiel epin-
epin, məto təmətе-pən e niki netəmim.*
4 Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat
ioatatig e Kristo, kən moatahatətə əskasik e Uhgin.
5 Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən
wək u, ne noan rəha wək. Məto Uhgin əm tatol məmə itimat
ekotitun nolən wək.
6 In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan
iolwək min rəha nəniəkisən wi rəha nasituən itəm Uhgin
təmən. Nəniəkisən wi əh təsisi-pənən e Lou itəm kəmətе, məto
təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, məto-inu Lou itəm kəmətе
tatol məmə netəmim koatuwin o nimisən, məto Narmin Rəha
Uhgin tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

7 Otətəlig-in-tu. Nian Uhgin təmətе Lou e kəpiel, mos-
ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Uhgin, kən
nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Is-
rel okol kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnapin nəhag-əhagən
tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o
nimisən, məto in təhag-əhag,
8 kən wək rəha Narmin Rəha Uhgin otəhag-əhag pik.

3:1: Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən "kəməsəte-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təmətе e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29

9 ! Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike
motimis, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netəmim
kotətuatip e niganəmti Uhgin, in tatəhag-əhag pik agin!
10 Nipahrienən, nəniəkisin oas rəha nasituən itəm təməhag-
əhag aupən, roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkisin wi
itəm təhag-əhag pik agin, tinaprəkis-in itəm aupən.
11 !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tinuwa e nəhag-
əhagən, kən wək rəha Narmin Rəha Uhgin itəm otatig lilin,
tatəhag-əhag pik agin-əh!
12 Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat
nətəligən e wək əh rəha Narmin Rəha Uhgin, nətəligən
rəhatimat təskasik e Uhgin, kən məsotəginən o nən-iarəpən
rəhan nəghatən.
13 Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin
e niməhan agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə
nəhag-əhagən teiuaiu muwin mikə.
14 Məto Uhgin təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətoarus-
pa əh-roiu, niməhan əh tətahtosig-in nətəligən rəhalat nian
kotafin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.† Uhgin təsos-irəkisən əh
niməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo.
15 Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha
Moses, niməhan kit tatəfətain nikilat.
16 Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o Iərəmərə,
niməhan əh otiet rəkis.
17 Otətəlig-in-tu, Iərəmərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin
rəha Iərəmərə tətatig ikin, in tatikis kitat.
18 Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitat e niməhan,
koatəplan nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə, kən netəmim
koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in
tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e
nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-
əhagən əh təmisi-pən o Iərəmərə itəm in Narmin Rəha Uhgin.

4

Nat keike e kipəhau oas

1 Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat
emotos e nasəkitunən rəha Uhgin.
2 Məto e nolən rəhatimat esotegəhan-inən nolən itəm
tatəhluaig ne nolən aulis min. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən
nəghatən rəha Uhgin. !Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm
nipahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgin, emotol-arəp
e niganəmti netəmim rafin məmə rəhatimat nolən in tətuatip.

3:9: Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31 **3:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9
3:13: Eks 34:33 † **3:14:** "Naoa Rəha Nəniəkisən Oas" in "Oltesteman." **3:16:**
Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5

3 Kən okəm-naka namnusən təwir itəm ekoatən-iarəp in
tatəhluaig o netəmim neen, məto kəp, tatəhluaig əm o
netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwinən e nigəm asol.
4 Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in Iərmis itəm
tatərəmərə e nətueintən u, təməfətain nətəligən rəhalat, məmə
kəsotəplanən nəhag-əhagən wir rəha namnusən təwir itəm
tatuəp mətasiəgəpin ilat. Nəhag-əhagən əh təmisi-pən e Kristo.
Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə
Uhgin in tahro nulan.
5 Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp Iesu
Kristo məmə in Iərəmərə, kən itimat iolwək min rəhatəmat o
nərgi Iesu.
6 Tol nəhlan məto-inu Uhgin u təmən məmə, "Pəs nəhag-əhagən
tuəp masiəgəpin ikin tapinəp ikin," in təmasiəgəpin e nikitat
məmə kitat kotitun nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag
rəha Uhgin, kən kitat koatehm natimnat min əh e niganəmti
Kristo.
7 Məto kitat koatos nat keike əh e kipəhau oas, inu nipətitat.
Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wir əh taprəkis,
təmisi-pən e Uhgin, təsisi-pamən otat.
8 Nəratən tepət koatiləs pikən itimat e suatip min rafin,
məto təsərəkinən itimat. Nian neen ekotəruru suatip, məto
esotapəsən nalkutən.
9 Netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto Uhgin təsapəsən
itimat. Koatoh itimat, məto kəsotərəkinən itimat.
10 Ikin pəhruən ioatuwin ikin, katohamnu nipətitimat tah-
men e kəmohamnu Iesu. Tol nəhlan məmə, netəmim
okotəplan nəmegəhən rəha Iesu e nipətitat.
11 Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in
itimat məmə ekotimis o nərgi Iesu. Tol nəhlan məmə netəmim
okotəplan rəhan nəmegəhən e nipətitat itəm otəpanimis nian
kit.
12 Kənu, nian rafin itimat ioatiləs pikən nimisən məmə
itəmat onəkotitun nəmegəhən itulin.
13 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Emahatətə, kən tol nəhlan
ekatən." Kən e nolən kitiəh əm rəha nahatətəən, itimat min
ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən,
14 məto-inu itimat ekotitun məmə, etəm təmol Iərəmərə Iesu
təmegəh min e nimisən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin
kotəmegəh min e nimisən kitat Iesu, kən məf-iarəp kitat e
niganəmtin.
15 Natimnat rafin u o nəwirən rəhatəmat, kən nian nəwirən
rəha Uhgin tatiuw-pa netəmim tepət təhmin min okotuwa

4:4: Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1 **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5 **4:10:** 1 Kor 15:31 **4:11:** Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14

o Kristo, kən okotos-ipən nənwiwiən tepət kəm Uhgin, kən okotiləs-ipər nərgin ilis ilis agin.

16 Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnapin məmə nipətitat tateiuaiu roiu, məto Uhgin tatol nikitimat tatuwiwi nian rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatig lan, ilat nat əpnapin əm, kəsotatigən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wir itəm otətatig lilin, kən in təwir məfigəm taprəkis-in ilat.
18 Kən tol nəhlan, niganəmtitat kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanikə, məto nat itəm kəsəplanən in namnun tikə.

5

Nipətin wi əpəh e nego e neai

1 Tol nəhlan, kotitun məmə nipətitat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat kotatig lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nimə tapolən əh tikə e nətueintən, məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikin itəm sənəmə etəmim təmol, məto Uhgin əm təmol, nipətitat wi itəm otatig lilin.
2 Məto roiu e nipətitat rəha nətueintən, koatəhg nikitat, kən kotolkeike pik məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwin e nipətitat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e natimnat wi.
3 Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm nipətin tikə, məto okotos nipətin wi rəha nego e neai.
4 Nipətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koatolkeike məmə okotimis kən nipətitat otikə, kəp. Məto kitat kotolkeike məmə okotuwin e nipətitat wi məmə nəmegəhən lilin otəwiək nipətitat rəha nətueintən itəm otimis.
5 Kən Uhgin pisin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmin Rəhan məmə otəgətun wir kəm kitat məmə rəhan nəniəkisən min otuwa pahrien.

6 Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun wir məmə nian koatos əm nipətin rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə Iərəmərə ikin rəhatat.
7 Kitat kotatig e nətueintən e nahatətəən e Uhgin, sənəmə e natimnat itəm koatəplan.

8 Iatən məmə nətəligən rəhatat təskasik, kən kotolkeike məmə kotapəs nipətitat motuwin e nimə wi rəhatat kitat Iərəmərə.

4:16: Efes 3:16 **4:17:** Rom 8:17-18 **4:18:** Kol 1:16 **5:1:** 2 Kor 4:7 **5:2:** Rom 8:23 **5:6:** Hip 11:13-16 **5:8:** Fil 1:23

9 Tol nəhlan, okəmə kotatig e nipətitat, o okəmə kotapəs nipətitat rəha nətueintən, kitat kotalkut pik məmə kotol natimnat itəm koatol niki Iərəmərə tagien.
10 Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo məmə in otakil rəhatat nolən min, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətouən tətəu-pən natimnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwir o nat tərat.

Ien əhruin min rəha Uhgin

11 Kən roiu əh, məto-inu ekotisiai-in Iərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-pa netəmim. Uhgin titun itimat ne wək rəhatimat, kən ekotolkeike məmə itəmat min onəkotitun wir itimat.
12 Esotolkeikeən məmə ekotiləs-ipər itimat e niganəmtitəmat, məto ekotos-ipinə rəhatimat nətəligən məmə okəm-naka nikitəmat otagien otimat. Kən roiu, nəkotitun nuhalpinən nəghatən rəha netəmim itəm kotausit o nolən itəm netəmim koatəplan, məto nikilat təsəhtən nat itəm tətatig e niki etəmim.
13 Okəmə itimat ialməl min, məto o nərgi Uhgin. Kən okəmə rəhatimat nətəligən tətuatip əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.
14 Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatərəmərə etimat, məto-inu itimat ekotitun wir məmə suah kitiəh əm təmimis o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim rafin kinotimis.
15 Kən təmimis o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natimnat itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən min itəm Iesu tolkeike, u etəm təmimis olat kən məmegəh min e nimisən.
16 Tol nəhlan, roiu ne, itimat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueintən kotakil netəmim lan. Nat əpnapin nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən.
17 Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat oas təmikə, kən nat wi tinuwa!
18 Natimnat rafin min əh tatisi-pən e Uhgin. Aupən kitat tikimir min kitat Uhgin, məto e Kristo, in təməmik kitat kotuwa iuəhkir ron, mol kitat iolin min. Kən təmos-ipa kəm itimat wək u rəha niuw-pamən tikimir min rəha Uhgin okotuwa iolin min.
19 Inu tatən məmə Uhgin təmiuw-pa rəhan tikimir min e nətueintən məmə okotuwa iolin min e Kristo, kən məsafin minən rəhalat nolən rat min. Kən təmos-ipa kəm itimat nəghatən u rəha niuw-pamən tikimir min rəhan okotuwa iolin min.
20 Tol nəhlan, itimat ien əhruin min rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgin tətaun-in netəmim e nəwiatimat. Kən ioatətapəh

5:9: Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10:** Pri 12:14 **5:14:** Hip 5:9 **5:15:** Rom 14:7-8
5:17: Rom 8:1; Kal 6:15 **5:18:** Rom 5:10 **5:19:** Rom 3:23-25

əskasik otəmat e nərgi Kristo məmə: nakotapəs nolə tikimir, kən motuwa ioli Uhgin min.

21 Uhgin təmol suah u itəm rəhan nolən rat tikə, məmə in sakrifais rəha nolən rat min rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatip e niganəmti Uhgin.

6

1 Məto-inu itimat ioatol wək kitiəh itimat Uhgin, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Uhgin tətawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, nəsotosən tahmen in nat əpnapin əm,
2 məto-inu Uhgin tatən məmə,
"E nian ətuatip, eməto ik,
kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam."
Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgin, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

3 Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatimat.
4 Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək min pahrien rəha Uhgin: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotəto tərat.
5 Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapilən lapin, kən nəumis tus itimat.
6 Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmim, Narmin Rəha Uhgin tatər e nikitimat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien.
7 Ekoatən əm nipahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgin tətatig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən.
8 Netəmim neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə məmə itimat iolwək min rəha Uhgin, məto itimat iolwək min pahrien rəhan.
9 Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pahrien, məto netəmim tepət koatən məmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nimisən tatitəp itimat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsohamnuən əh itimat.
10 Nikitimat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə tikə, məto itimat ekotol netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto ekoatos natimnat rafin.

5:21: Hip 4:15 **6:2:** Aes 49:8 **6:5:** 2 Kor 11:23-27 **6:6:** 1 Tim 4:12 **6:9:** 2 Kor 4:10

11 Piak mɨn əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat
kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nɨkitɨmat rafin.
12 Itɨmat esotahtosɨg-inən nolkeikeən rəhatɨmat otəmat,
məto itəmat notahtosɨg-in rəhatəmat otɨmat.
13 Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətɨk ətuatɨp.
Tətuatɨp əm məmə itəmat mɨn, nakotolkeike itɨmat e nɨkitəmat
rafin.
14 Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit
itəmat min ilat. ? Nolən ətuatɨp ne nolən tərat kiatun nol
kələhən nat kit? ? O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiatun
nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp!
15 Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuənən
nəghatən kitiəh nian kit. ?Iəfak ne etəm təsəfakən kiatun nolən
nat e nətəligən kitiəh? !Kəp!
16 E Nimə Rəha Uhgɨn, ikɨn kit tɨkə əh-ikɨn o narmɨ nat mɨn,
məto-inu kitat u Nimə Rəha Uhgɨn itəm tatəmegəh. Kən Uhgɨn
təmən məmə,
"Ekatɨg itɨmat min ilat,
kən maliwək itɨmat min ilat,
kən ekuwa io Uhgɨn rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim."
17 Kən Iərəmərə təmən məmə,
"Tol nəhlan, otiet rəkɨs elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn,
kən nɨkik tagien məmə ekos itəmat."
18 "Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətɨk mɨn,"
inu nəghatən rəha Iərəmərə itəm in ilɨs agɨn.

7

1 Iolɨk mɨn. Nəniəkɨsən mɨn u rəhatat. Kən tol nəhlan,
pəs kotafəl nɨkitat, motos-irəkɨs natɨmnat rafin itəm koatol
nɨpətɨtat ne narmɨtat kotamkɨmɨk. Kən pəs kotələhəu kalɨn
kitat məmə rəha Uhgɨn əm motətəu-pən rafin suatɨp itəm nɨkin
otagien lan.

Nɨki Pol təmagien olat

2 Oterəh e nɨkitəmat kəm itɨmat. Esotolən tərat kəm suah kit,
esotiuw-pənən suah kit tərat ikɨn, esotalkutən məmə ekotos
nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko.
3 Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkɨs
kəm itəmat məmə ekotolkeike pɨk itəmat nian rafin, kən nat
əpnapɨn nɨmɨsən o nəwɨrən otuwa e nəmegəhən rəhatɨmat,
məto itəmat əpəh imə e nɨkitɨmat.

6:13: 1 Kor 4:14 **6:14:** Efes 5:11 **6:16:** Lev 26:12; Esik 37:27; 1 Kor 3:16
6:17: Aes 52:11; Esik 20:34,41; Nol Əpən 18:4 **6:18:** 2 Saml 7:14; 7:8; Jer 31:9

4 Io etahatətə əskasik etəmat. Iatausit otəmat. Itəmat
nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən. Emos nəratən tepət
təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nikik tagien maprəkis
otəmat.
5 Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, eso-
tamegən, məto nian rafin, nəratən tatiləs itimat təmisi-pən ikin
pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim kəmotəmou
motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin.
6 Məto Uhgin tatol kepin netəmim itəm nətəligən rəhalat
təpou, kən təmol kepin itimat e nuwamən rəha Taetas.
7 Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat
tagien, məto e nəghatən wir rəha nol kepinən itəm nəmotən-
ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat nako-
tolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat
tatəto tərat o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik
io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nagienən e nikik
təmər mərioah.
8 Nat əpnapin okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat
nakotəto tərat, məto esətoən tərat ron. Məto aupən, eməto tərat
ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto
tərat, məto rəha nian əkuəkir əm.
9 Məto roiu, nikik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərat,
kəp. Nikik tagien məmə nian nəmotəto tərat, nəmotəuhlin
itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nipahrienən, Uhgin
tolkeike məmə kitat okotəto tərat o nolən tol min-nulan.
Kən məto-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natimnat itəm emotən
aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakiəh e rəhatimat
nahatətəən.
10 Kən nian koatəto tərat e nolən itəm Uhgin tolkeike, kən
kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgin tatosmegəh
kitat. Kən nikitat otəsəpouən o nolən əh. Məto nian koatəto
tərat e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nimisən.
11 Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərat e
nolən itəm Uhgin tolkeike. Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike
motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən motoalkut
əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat min, kən
motetəhau nolən rat min, kən narmitəmat təmiwig nəmotaut
motəgin nolən rat min. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan min
io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən
nəmoatətul matip məmə nəkotol nalpinən kəm netəm kotol
nolən rat. E nolən min rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə
nəsotolən nat kit tərat e natimnat u.
12 Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm
təmol nolən rat, kən esəteən o suah u itəm in təmərəkin. Kəp.
Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e niganəmti Uhgin
məmə nəkoatətul əskasik o nərgitimat.

7:5: 2 Kor 2:13 **7:8:** 2 Kor 2:4 **7:10:** Mat 27:3-5; Hip 12:16-17

13 Natimnat rafin min əh koatiləs-ipər nətəligən rəhatimat.

Sənəmə itimat əm itəm nəmoatiləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-inu nikin tagien məmə nəmoatiləs-ipər min nətəligən rəhan.

14 Emən-ipən kəm in məmə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulis. Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nipahrienən. Kən e nolən kitiəh əm, natimnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat min nipahrienən.

15 Taetas, nikin tatəht əh məmə itəmat rafin agin-əh nəmotol nəwian, kən moatəgin moatasiəp nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tatəht natimnat min əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmin min.

16 Nikik tagien pik məto-inu etahatətə əskasik etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatip.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

1 Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun nəwirən rəha Uhgin itəm təmawte-in kəm niməfak min əpəh Masetonia məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen min.

2 Ilat kəmotatig e nəratən asol kit ne nian əskasik min, kən nat əpnapin ilat nan rat rəhalat nautə tikə agin, məto nəmegəhən rəhalat tərioah wir e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən kəmuoe-in nolən təwir. E nolən əh, kəmotərakin məni tepət motos-ipən kəm iəfak min əpəh ikin min.

3 Iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmotos-ipən tepət, taprəkis-in itəm netəmim nikilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atip kəmotol.

4 Kəmotətapəh amul otimat məmə itimat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak min əpəh Jerusalem.

5 Kəmotaupən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm Iərəmərə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən itəm Uhgin tolkeike. Nikitimat təsəhtən məmə okotol tepət nəhlan, məto kəmotol.

6 Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas məmə otitəlig-pinə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wir rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun.

7 E natimnat min u rafin, itəmat nəmotol təwir pik maprəkis, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nitunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən, ne nolkeikeən rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit min e nolən təwir pik maprəkis, inu wək wir rəha nawteən.

8:1: Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:7:** Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2

8 Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pisin pisin min nikilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wir məmə nolkeikeən rəhatəmat in nipahrienən tahmen elat, o kəp.

9 Itəmat nəkotitun wir nəwirən rəha Iərəmərə Iesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnapin rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən məto-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.

10 Kən inu rəhak nətəligən e natimnat min u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotaupən motətuoun motol.

11 Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik məmə nəkotol, in otuwa nipahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atip natimnat.

12 Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgin nikin tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.

13 Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otimətig məto-inu kəmotos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otiəkis məto-inu nəmotasitu elat. Kəp. Iakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin.

14 Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat. Kən o nian min neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm,

15 tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

"Netəmim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən.
Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsin, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən."

Taetas təmuwin Korin

16 Iatənwiwi Uhgin məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak.

17 Tol nəhlan məto-inu Taetas, nikin tagien o nimnəən məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nikin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən məmə in otimnə məplan itəmat.

18 Kən itimat ekotahl-ipinə min piətat kit min timnə ilau min. Suah u, netəm e niməfak min koatisiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwir.

19 Kən taprəkis-in inu, niməfak min kəmotitəpun məmə otuwa itimat min o niləsən məni u muwin əpəh. Kən itimat

8:9: Mat 8:20; Fil 2:6-7 **8:12:** Mak 12:43-44 **8:15:** Eks 16:18

ekotərəmərə lan o noorən məmə otiləs-ipər nərgi Iərəmərə, kən matəgətun məmə nikitimat otagien pik o nasituən.
20 Itimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən məni asol əh.
21 Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuatip, məto sənəmə e niganəmti Iərəmərə əm, məto e niganəmti netəmim min.
22 Kən ekotahl-ipinə piətat kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pik məmə otasitu məto-inu in tətahatətə pik etəmat.
23 Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitiəh əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətat min, ilat ien əhruin rəha niməfak min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo.
24 Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.

9

1 Okəmə esəteən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem.
2 Iatən nəhlan məto-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematiləs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwin rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.
3 Məto roiu, etahl-ipinə piətat miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnapin əm.
4 Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis.
5 Tol nəhlan, nikik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətat miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tatisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

8:24: 2 Kor 7:13-14 **9:1:** 2 Kor 8:1-7

6 Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsin, matəuləkin noan məsin. Kən etəm tatəfe tepət, matəuləkin tepət.
7 Itəmat kitiəh kitiəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nikim məmə nakos-ipən. Okəmə nikim təsagienən ron, təsəwirən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in min təsəwirən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike etəm u tatos-ipən e nikin pahrien.
8 Kən Uhgin titun nawte-inən nəwirən rafin agin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuatip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm netəmim.
9 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min,
kən rəhan nolən ətuatip tətatig lilin."
10 Kən Uhgin itəm tatos-ipən nikuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipinə pirət o nunən, e suatip kitiəh əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen min, kən in otol noan tepət itəm təmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat.
11 E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgin otos-ipən rəhan nəwirən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgin ron.
12 Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgin u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit min taprəkis, inu nənwiwiən itəm təmər mərioah e niki netəmim matuwin o Uhgin.
13 Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgin ron, məto-inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən nipahrienən e namnusən təwir rəha Kristo. Kən okotiləs-ipər nərgi Uhgin o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne netəmim rafin.
14 Kən nian koatəfak otəmat, nikilat tuwin otəmat məto-inu Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat.
15 ! Pəs kotən kəm Uhgin məmə nikitat tagien o Nətin itəm təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

10

Pol təmuhalpin nəghatən e rəhan wək

1 Io Pol, io atip, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəligən in ləhau

9:6: Prov 11:24-25 **9:9:** Sam 112:9 **9:10:** Aes 55:10 **9:11:** 2 Kor 1:11; 4:15

əm, məto nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təskasik pik. Kristo, in rəhan nətəligən ləhau, kən in etəm mətig. Kən e nolən kitiəh əm,
2 iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip məmə nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Məto ekitun məmə ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u,
3 məto-inu nat əpnapin ekotatig e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha nətueintən u.
4 Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgin o nərəkinən ikin tiəkis o nuwinən ikin ima tikimir min.
5 Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiuə min ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-iəhau netəmim o nitunən Uhgin. Nətəligən min rafin itəm tikimir min rəha Uhgin, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo.
6 Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən nalpinən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.
7 Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nipətin. Okəmə suah kit titun pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəha Kristo tahmen lan.
8 Nat əpnapin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm Iərəmərə təmos-ipa, okol esaulisən ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-iəhauən itəmat.
9 Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin.
10 Ilat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa təfigəm kən masilə, məto nian tətan kitat min, in sənəmə etəm əskasik kit, kən rəhan nəghatən in nat əpnapin əm.”
11 Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa min emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.
12 Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatiləs-ipər atip ilat. !Kəsi, itimat esotah-menən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən talməl.
13 Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək itəm Uhgin təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin.

10:1: 1 Kor 2:3 **10:2:** 1 Kor 4:21 **10:4:** Efes 6:13-17 **10:8:** 2 Kor 13:10 **10:13:** Rom 12:3

14 Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip
əm, in təsepət pikən. Okəmə esotuwamən otəmat, okol
esotəghatən nəhlan. Məto nipahrienən, emotaupən motuwa
mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən
təwir rəha Kristo.
15 Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin
təmol. Məto itimat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgin
təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən əskasik
nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə
təhmin min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək e nikitəmat otol
iahgin mepət,
16 kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən
təwir e ikin min e nikali imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən
e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah kit tinol wək
rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin.
17 Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Pəs etəm tatəghat
ausit, in otəghat ausit əm e natimnat itəm Iərəmərə təmol."
18 Iatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatiləs-
ipər atip in, məto katisiai-in əm etəmim itəm Iərəmərə tatiləs-
ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə min

1 Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsin
nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkis.
2 Iatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-
rəkis itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmisi-pən əm o
Uhgin. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan
əkəku wi kit itəm kinən rəkis məmə okos rəham kətim kan
məmə otətəu-pən suah kitiəh əm, nərgin u Kristo. Kən iatehm
wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan
iərman, kən in təruru əh iərman.
3 Məto iatəgin məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə
in e nəghatən ətehen. Iatəgin məmə suah kit otiuw-pən
rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat
nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatip məpiə wir.
4 Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat
matən-iarəp Iesu itəm tol pisin e Iesu itəm ekoatən-iarəp,
o okəmə itəmat nakoatos narmin itəm tol pisin e Narmin
nəmotos rəkis, o nakotəto namnusən təwir itəm tol pisin e itəm
nəmotos rəkis, məto itəmat ialməl min, nakotegəhan-in əm.
5 Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat "aposol
min ilis pik," məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis
maprəkis-in io.

10:17: Jer 9:24; 1 Kor 1:31 **10:18:** 1 Kor 4:4 **11:2:** Efes 5:26-27 **11:3:** Jen 3:4,13 **11:4:** Kal 1:8-9 **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11

6 Okəmə naka kəsəgətun wirən io e nəghatən, məto ekitun
wir nəukətin namnusən təwir. Itimat emotəgətun nat əh kəm
itəmat e nolən min rafin nian tepət.

7 Nian ematən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm
itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atip əm emos-iəhau
io o niləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat
kit? !Kəp!

8 Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak min ik pisin
kəmoatətou io. Iuəhkir tahmen məmə emakləh-in ilat məmə
ekasitu etəmat.

9 Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esətapəhən o
suah kit o nasituən məto-inu piatat min itəm kəmotisi-pən
Masetonia kəmotos-ipa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan,
esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik
otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin.

10 Tahmen e nipahrienən rəha Kristo tətatig lak, iatən
pahrien məmə suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-
iəhauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən.

11 ? Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu
esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgin titun məmə ekolkeike pik
itəmat.

12 Netəmim neen kotolkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə
kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto
iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natimnat məmə
rəhalat nəghatən otiet morin.

13 Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə min, kən koateiuə-in
netəmim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat
aposol min pahrien rəha Kristo, məto kəp!

14 Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atip, tətan
tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən.

15 Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək min
rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək min rəha nolən
tətuatip. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətouən tətəu-pən
nolən min rəhalat.

16 Ekisimatip min. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə io ialməl.
Məto okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol
nolən rəha ialməl məsin, kən ekəghat ausit məsin.

17 Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm Iərəmərə təmən-ipa
kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialməl kit.

18 Netəmim tepət koatəghat ausit o nolən min rəha
nətueintən, kən tol nəhlan, io min, ekəghat ausit.

19 !Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə
iaməl min kotəgətun itəmat!*

11:6: 1 Kor 2:1,13 **11:7:** 1 Kor 9:18 **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16 * **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nipahrienən, in tatən-iəhau ilat.

20 Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnapin kit tatol itəmat
slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-
ipər atip in, o tatem-pən niganəmtitəmat.
21 !Iataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə eso-
tolən nolən rat min əh!

Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh
kotəmə okotəghat ausit ron, io min, ekəghat ausit ron.
22 ?Tahro? ?Ilat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io min.
?Koatən məmə ilat netəm Isrel? Io min. ?Koatən məmə ilat
noanol rəha Epraham? Io min.
23 ?Koatən məmə ilat iolwək min rəha Kristo? Io min, məto
ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol
wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət
taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkir
ekimis nian tepət.
24 Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain.
25 Nian kisil, kəmalis io e nikilkil. Nian kit kəmaht io e kəpiel
apin. Nian kisil emuwin e nego kən nego tamnim, kən nian
kit emeai əpəh itəhəi lokamnim o nian apiəpiə kit, lapin ne
nərauiəgən.
26 Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkir naruə
asol tiləs io ekimis, kən emətatig ikin tasilə ikin imaa iakləh
min, kən ikin tasilə ikin imaa natimak min noanol rəha Isrel,
kən ikin tasilə ikin imaa Iaihluə min, kən ikin tasilə ikin e taon
asol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruən ikin, kən ikin tasilə
ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiuə min.
27 Emol pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian min
neen, nəumis tus io, kən mətoaoa, kən nian tepət nigak
nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natimnat
təsahmenən o nətəpən.
28 Kən taprəkis-in natimnat min əh, nian rafin nikik təht pik
niməfak min rafin.
29 Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io min,
rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit min
e təfagə rat, kən nikik titahmə pik ron.

30 Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm
tatəgətun məmə rəhak nəsanənən tikə.
31 Kən Uhgin, u in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə Iesu, itəm
katiləs-ipər nərgin nian min rafin namnun tikə, titun məmə io,
eseiuən.
32 Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan
mopael min o nehm wirən nafiluə rəha taon məmə okotegəs-
in motaskəlim motiləs-ipən io e kalapus.

11:22: Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19
11:26: Wək 9:23; 14:5

33 Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilaiirən

1 Ekəike matəghat ausit, nat əpnapin təsolən win e nat kit ikin, məto ekəkəike matən natimnat min tahmen e napilaiirən ne nəghatən wi min itəm Iərəmərə təmol əp kəm io.

2 Ekitun iəfak kit itəm tətahatətə e Kristo.* E nup fotin tinuwin rəkis, Uhgin təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai.† Iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun.

3 Kən ekən min məmə iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun. Məto ekitun məmə suah əh,

4 Uhgin təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təməto nat anion min itəm təsətuatipən məmə etəmim rəha nətueintən otən.

5 Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atipən ron io, məto ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat.

6 Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in nipahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otiləs-ipər io ilis taprəkis nat itəm tətuatip. Iakolkeike məmə otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.

7 Uhgin təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit tətaru nipətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol nahməən e nipətik, kən tol nəhlan esausitən.

8 Emuəh niki Iərəmərə mau kisil məmə otiləs-irəkis ron io.

9 Məto tən kəm io məmə, "Rəhak nəwirən asol titun naskəlimən ik, məto-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən." Tol nəhlan, etagien pik məmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak.

10 O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nipətik, kən etagien nian katən rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm

---

11:33: Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "neai tatol kisil lan." Məto nipətin tatən məmə "nego e neai u in ikin rəha Uhgin." ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Paradaes" itəm nipətin tatən məmə "nego e neai," ikin itəm netəmim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13

tiəkis ron io. Etagien elat rafin o nərgi Kristo, məto-inu nian
rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.
11 Emol nolən rəha ialməl, məto itəmat əm nəmoatəkəike
kəm io məmə ekol. Nəməsotiləs-ipərən nərgək, məto təpəwir
pik okəmə nəmotol mihin, məto-inu io sənəmə ləhau e "aposol
min ilis pik" e nat kit əkəku əm, nat əpnapin io etəm əpnapin
əm.
12 Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm
tatəgətun io məmə io aposol pahrien kit. Ematol nəmtətin min,
ne nat asol min itəm tol narmi netəmim tatiwig, ne nat pispis
min e nikitəmat, kən emol e nətəligən rəhak kaifəməh.
13 Nat kitiəh əm eməsolən e nikitəmat, eməsətapəh-inən
məni kit otəmat. !Otaluin o təfagə rat u rəhak!§
14 Roiu iatətul matip məmə ekimnə muag itəmat itəm otol
kisil lan. Kən ekəsətapəh-inən məni kit otəmat, məto-inu
esotolkeikeən rəhatəmat nautə, məto iakolkeike əm itəmat.
Otətəlig-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku məmə otehm wir
rəhan tata ne mama. Məto in wək rəha tata ne mama məmə
okuehm wir rəhalau suakəku.
15 Tol nəhlan, nikik tagien məmə ekos-ipinə rafin rəhak
natimnat otəmat, kən mos-ipən min rəhak nəmegəhən otəmat.
Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, məto rəhatəmat ron io in
təkəku əm. !Inu təsətuatipən!
16 Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto
itəmat neen koatən məmə emos natimnat otəmat e nolən eko-
eko.
17 ?Tahro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-
ipən netəmim kəm itəmat, o kəp? !Kəp!
18 Emuəh niki Taetas məmə otuwin otəmat, kən mahl-ipən
piətat kit ilau min. ?Taetas təsosən natimnat otəmat e nolən
eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp məmə, rəhatimlau nətəligən
kitiəh əm, kən matioal nolən kitiəh əm?
19 Kəm-naka nikitəmat təht məmə e nəghatən min rafin əh,
emotuhalpin nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otimat.
Kəp. E niganəmti Uhgin, emoatəghat tahmen e netəm rəha
Kristo. Kən iolik min, natimnat rafin itəm koatol, koatol məmə
itəmat nakotəsanən.
20 Iatən nəhlan məto-inu iatəgin məmə nian ekimnə, kəm-
naka ekəplan məmə nəsotolən məmə inu iakolkeike mihin.
Kən itəmat min nəkotəplan məmə io esolən məmə inu nako-
tolkeike mihin. Iatəgin məmə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu,
neen koatetet, neen koatəmərit e neməha, neen kotəhap-
əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən nikalin
netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnapin nat.

12:11: 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19 § **12:13:** Pol tatol milə elat e nəghatən u. **12:13:** 2 Kor 11:9 **12:18:** 2 Kor 8:6,16-18

21 Iatəgin məmə nian ekimnə min, rəhak Uhgin otiləs-iəhau
io e niganəmtitəmat, kən nikik otitəgit kən ekasək otəmat neen
itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən
rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat
itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne nipitan koatan anion,
kən koatol nəhlan əpnapin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

1 Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə, "Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah
kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiəh,
kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə nəghatən koatətu-pən
lan, in nipahrienən."*

2 Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis
nəghatən o nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat
rafin, məmə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian
io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpinən kəm ilat itəm
kəsotapəsən təfagə rat.

3 Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak
nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas məmə nian
iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən
wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat.

4 Nipahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən
tikə e nipətin. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgin.
Kən e nolən kitiəh, rəhatimat nəsanənən tikə e nipətitimat,
məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgin,
kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.

5 Itəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat məmə
rəhatəmat nahatətəən in pahrien, o kəp. Itəmat atip,
nakotehm wir rəhatəmat nolən. ? Nəkotitun o kəp, məmə
Kristo Iesu tətatig e nəmegəhən rəhatəmat? ! Məto okəmə
rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətəən,
kən Kristo təsatigən e nəmegəhən rəhatəmat!

6 Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə
onəkotəplan məmə itimat aposol min pahrien.

7 Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgin məmə itəmat kit təsolən
nat kit tərat. Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə
rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike
məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətuatip, nat əpnapin
netəmim neen koatən məmə wək rəhatimat tərat.

12:21: 2 Kor 13:2 * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisil tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19 **13:4:** Fil 2:7-8 **13:5:** 1 Kor 11:28

8 Tol nəhlan məto-inu okol itɨmat esotolən nat kit itəm tah-
tosɨg-in nɨpahrienən, məto ekotɨtun nolən əm nat itəm tatɨləs-
ipər nɨpahrienən.
9 Nɨkitɨmat tagien nian itɨmat ekotɨtun nolən u, itəm
nəsanənən tɨkə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul
əskasɨk. Kən nəfakən rəhatɨmat otəmat məmə nəmegəhən
rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatɨp ətuatɨp.
10 Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. Iərəmərə
tɨnos-ipa rəkɨs nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian
ekɨmnə otəmat, ekəike mol əskasɨk etəmat e nepətən əh. In
təmos-ipa nepətən əh məmə ekɨləs-ipər itəmat, sənəmə məmə
ekərəkɨn itəmat.

Namnun nəghatən

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Inu rəhak namnun nəghatən.
Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən mɨn. Otəto rəhak
nəghatən. Otuwa e nətəlɨgən kitiəh. Otatɨg e nəmələinuən. Kən
Uhgɨn rəha nolkeikeən ne nəmələinuən otatɨg itəmat min.
12 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm
e Kristo.
13 Iəfak mɨn rafin koatən-ipɨnə təwɨr kəm itəmat.
14 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm
itəmat rafin. Kən pəs Uhgɨn otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm
itəmat rafin. Kən pəs Narmɨn Rəha Uhgɨn otol nɨkitəmat rafin
tol kitiəh.

13:10: 2 Kor 10:8

Kalesia
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kalesia
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kalesia

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak mɨn itəm kotatɨg pis ikɨn e nɨtən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mɨn əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihluə tepət koatən nɨpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nɨpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihluə mɨn itəm kotən nɨpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou mɨn rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihluə mɨn okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

? Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u, məmə otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihluə mɨn okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgɨn in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mɨn okotɨtun məmə nahatətəən in suatɨp itəm Uhgɨn təmol məmə etəmim otətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən in tatosmegəh ilat e nɨkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasɨk mɨn, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəlɨgənən mɨn əh. Kən moatən məmə təwɨr əm məmə Iaihluə mɨn okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afin e Wək Mɨn 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm nəkoatəfak latuənu pisɨn pisɨn mɨn ikɨn Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgɨn, ekatəte naoa u, mɨtahl-ipɨnə kəm itəmat. Io ne piatat mɨn neen itəm koatəfak u ikɨn-u, ekotolkeike məmə ekotən “təwɨr” kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgɨn kəmialəs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgɨn u, in təmiləs-ipər Iesu taiir-pa mɨn e rəhan nɨmɨsən. Sənəmə etəmim əpnapɨn əm kit təmaun-in io kən miləs-ipər io, məto Uhgɨn. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

3 Pəs Uhgɨn, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iərəmərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwɨrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəmələinuən tətatɨg otəmat.

4 Iesu Kristo təmegəhan-in atip məmə in otimis o nolən rat
rəhatat, kən miuw rəkis itat e nolən rat min ne nətəligən rat
min rəha nətueintən. In təmimis məto-inu Tata Uhgin tolkeike
məmə in otol mihin.
5 Tol nəhlan, təwir mə kitat okotənwiwi pik Uhgin u rəhatat,
tatuwin, matuwin, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwir kitiəh əm

6 Narmək təmiwig pik otəmat məto-inu roiu agin-əh huə
Uhgin təmaun-in pap itəmat e nəwirən rəha Iesu, təmawte-
in-pinə əpnapin əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs
Uhgin, moatagim, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə min.
7 Nəghatən min əh sənəmə Namnusən Təwir rəha Uhgin.
Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwir rəha Uhgin
moatən in pisin, kən katən məmə in namnusən təwir, kən
katiuw kalin itəmat lan, kən katərəkin rəhatəmat nətəligən lan.
!Məto Namnusən Təwir kitiəh əm, kən kit min tikə!
8 Nat əpnapin okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai
tətamnus-iarəp nəghatən pisin kit min, itəm təsahmenən e
inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgin otiləs-
ipən e Nigəm Asol.
9 Kən ekisimatip min, matən məmə, okəmə suah kit
otamnus-iarəp nəghatən pisin u, təsahmenən e Namnusən
Təwir itəm itəmat ninəmotitun rəkis, pəs Uhgin otiləs-ipən e
Nigəm Asol.
10 Rəhak nəghatən əh in təskasik, kən nat əpnapin əm okəmə
netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmə niki
Uhgin otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə
netəmim neen nikilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək
pahrien kit rəha Kristo.

Uhgin Təmaun-in Pol

11 Piak min ne winik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip
kəm itəmat məmə Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin
sənəmə nat kit itəm təmisi-pən e nətəligən rəha etəmim əm.
12 Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən
məgətun io lan, məto Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.
13 Itəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol
aupən e nian ematəfak itimat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh
rafin netəmim min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak,
kən matol nalpinən əskasik kəm ilat.
14 E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm
Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Emitun
taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.

1:4: Kal 2:20 **1:7:** Wək 15:1,24 **1:8:** 1 Kor 16:22 **1:10:** 1 Tes 2:4 **1:11:** Mat 16:17 **1:13:** Wək 8:3 **1:14:** Wək 22:3

15 Nat əpnapin ematərəkin pap rəhan min netəmim, məto
Uhgin təmasəkitun io. Aupən ikin təmitəpun kən mawle rəkis
io e nian emətatig əh e nərpi rəhak mama. Kən təmuwa e nian
ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.
16 Kən Uhgin təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətin Iesu,
məmə oekitun wir in, kən muwin mamnus-iarəp Namnusən
Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmə ilat netəm Isrel, katən
ilat məmə Iaihluə min. E nian əh, io eməsuwinən mehm suah
kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh.
17 Kən io eməsuwinən əpəh ilis Jerusalem məmə oekehm
netəm min u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwinən mə
okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha Iesu. E nian əh, io
eməsou-pis-pən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mitəlig-pa min
muwin əm latuənu kit, nərgin u Tamaskes.
18 Matuwin, matuwin nup kisil kinəhaluwa minəhaluwin
rəkis un, kən io ematig mitəlig-pən min Jerusalem məmə
ekehm Pita. Kən eməsatigən tuwəh, emuatig mios nian fiftin
əm.
19 Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmərə
rəhatat, məto eməsəplanən aposol min u neen.
20 Iatən pahrien e niganəmti Uhgin məmə nəghatən u,
nipahrienən, sənəmə neiuəən.
21-22 Eməsatigən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un,
emuwin əpəh nitən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim
itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pisin pisin min nitən Ju-
tia, (nitən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io
motəruru niganəmtək.
23 Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen
kəmoatən məmə, "Suah əpəh in əpəh, rəhatat tikimir, təmatoh
itat o nəfakən, matərəkin nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut
məmə otərəkin min rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in min
tinatən-iarəp Namnusən Təwir rəha Iesu."
24 Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgin o natimnat min itəm in
təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

1-2 Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwin rəkis
un, kən Uhgin təmən-ipa kəm io məmə ekəike mitəlig-pən
min əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən
miait Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən eməhaluwin kiet-
arəpən Jerusalem, emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm
rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-
ipən wir nəghatən min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihluə

1:15: Aes 49:1; Kal 2:7 **1:18:** Wək 9:26-27 **1:21-22:** Wək 9:30

min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-ipən wir natimnat min rafin agin kəm ilat məto-inu esolkeikeən məmə nikilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat əpnapin əm lan, noan tikə.
3 Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm Iaihluə min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.
4 Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiuə əm məmə ilat piatat min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu Kristo, kən minotol kitiəh itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou. Məto netəm min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat nəghatən min, kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihluə min tahmen e Taetas.
5 Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətatig e Namnusən Təwir, məmə itəmat onəkotitun wir.
6 Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niganəmti Uhgin, in təsafinən nərig min əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp.
7-8 !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Uhgin, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitahləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min. Kən e nəsanənən əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.
9 Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgin, in təmos-ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat ekotol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min, kən iləhal okəhaluwin məhalən-iarəp kəm netəm Isrel.
10 Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə nikitimlau otəkəike matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nikik tinagien rəkis o wək əh.

2:1-2: Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13 **2:7-8:** Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, “Sifas.” **2:10:** Wək 11:29-30

Pol təməhai Pita

11-14 Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian eməta tig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihluə min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, "Iaihluə min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolən, Uhgin okol təsasituən elat." Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol taulis kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat min neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min kəmotos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kinəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, "Nat əpnapin ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?"

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgin in otasitu lan

15 Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə nipahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihluə mil itəm netəm Isrel nikilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou.

16 Məto roiu ekiatun məmə Uhgin təsafinən etəmim kit məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətuatip e niganəmti Uhgin. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motahatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin təsafinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətafin əm itimat məto-inu ekotahatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhgin məto-inu in tatətəu-pən pik Lou.

17 Itimat u netəm Isrel, kən ekotahatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Məto netəm Isrel neen, nikilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan.

18 Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekitəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhgin. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat.

2:11-14: Wək 11:3 **2:16:** Wək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kal 3:11

19-20 Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətuatip e niganəmti Uhgin. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgin. In tahmen məmə itimlau Kristo, kəmətu-pər itimlau min e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmimis. Məto emaiir-pa min itimlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nikik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətahatətə əm e Nəti Uhgin, itəm təmolkeike pik io, kən muwa mimis mos megəh io.

21 Nolkeikeən u, Uhgin təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kən okol esərəkinən nolkeikeən əh itəm Uhgin təmawte-in-pa əpnapin əm. Məto iatəplan məmə itəmat min neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnapin əm e nimisən rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

1 !Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwin e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos nahməən e rəhan nimisən otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat ninotalməl pik?

2 ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotahatətə e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo.

3 ?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wir nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən məto roiu, itəmat ninotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən.

4 Nəmoatəto nahməən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwir. ?Nəmotəto nahməən əh əpnapin əm? Kəp, nahməən əh sənəmə rəha nat əpnapin əm.

5 Narmin Rəha Uhgin təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotəto Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

6 Otəteligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgin təməghat-in-iarəp rəkis minu lan məmə:

2:19-20: Kal 1:4

"Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, Uhgin
təmən məmə in tətuatip e niganəmtin."
7 E suatip kitiəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgin, in
tətafin ilat məmə kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.
8 Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis aupən məmə Uhgin otos
Iaihluə min, kotuwa ron mol ilat kotətuatip e niganəmtin e
nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgin təmən-iarəp
nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:
"Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwirən e
netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən."
9 Kən Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm Epraham məto-
inu in təmahatətə əskasik lan. E suatip kitiəh min əm, Uhgin
titun nawte-inən nəwirən kəm netəmim itəm koatahatətə
pahrien lan.
10 Məto netəmim min un, itəm nikilat tatəht məmə ilat
okotos nəmegəhən məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka
itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat kinotatig rəkis e nelmi
nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə:
"Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm
kotatig e naoa rəha Lou, ilat kinotatig rəkis e nəlmi
nəratən, kən okotəkəike motos nalpinən kit."
11 Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmə suah kit tikə itəm
tatuwa tətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu in təmətəu-pən
Lou, məto Naoa Rəha Uhgin tatən min-nulan məmə:
"Etəmim itəm tətahatətə e Uhgin, in tatuwa tətuatip e
niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien."
12 Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgin.
Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən
rəha nahatətəən e Uhgin. In əh, məto-inu nolən rəha nətəu-
pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgin tatən
məmə:
"Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-
inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat
min rafin agin itəm Lou tatən."
13 Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou
tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətatig o kitat
rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Məto Iesu Kristo
təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən
əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə:
"Etəmim kit, itəm kəmohamnu kətu-pər e nig, nolən əh
tatəgətun-pən məmə Uhgin in təmol nalpinən kəm in."
14 Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netəmim əpnapin
min rafin, ilat okotatig e nəwirən itəm Uhgin təmən kəm

3:6: Jen 15:6 **3:8:** Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16 **3:10:** Dut 27:26 **3:11:** Hab 2:4; Kal 2:16 **3:12:** Lev 18:5 **3:13:** Dut 21:23; Rom 8:3

Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin itəm Uhgin təmən məmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgin təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

15-16 Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E suatip kitiəh əm, Uhgin təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgin təmən-iəkis noanol min rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiəh əm otisi-pən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo.

17 Kən rəhak nəghatən, nipətin tol nulan məmə, aupən, Uhgin təmən-iəkis məmə otətaskəlim nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgin.

18 Kən okəmə kitat kotatig e nəwirən rəha Uhgin məto-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən in nat əpnapin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətatig e nəwirən min rəha Uhgin məto-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən rəha Uhgin.

Lou rəhan əh-ikin wək

19 Suah kit otəpanətapəh məmə, "?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgin təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?" Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotitun məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgin təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwin matuwin mətoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir, məto nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgin təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian Uhgin təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan.

20 Uhgin in təməsolən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip əm təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

21 Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin nəniəkisən rəha Uhgin. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən

3:15-16: Jen 12:7; 13:15; 24:7 **3:17:** Eks 12:40 **3:18:** Rom 4:14

nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotɨtun nuwamən kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto təsol mihinən.
22 Məto Lou kit tol nəhlan tɨkə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou mɨn. Tol nəhlan məmə, suatɨp kitiəh əm məmə kitat okotos nəwɨrən mɨn rəha Uhgɨn itəm təmən-iəkɨs rəkɨs. Kən suatɨp u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo
23 Aupən, Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlɨm kitat tiəkɨs, tahmen əm mə kitat kəmotatɨg e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn təmerəh e nɨganəmtɨtat kotəplan suatɨp rəha nahatətəən.
24 Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kɨnotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan.
25 Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə mɨnən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tɨnəmuwa rəkɨs.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu
26 Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenətɨ Uhgɨn mɨn.
27 Kən kɨnol baptais rəkɨs etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat nɨnotos nolən wɨr mɨn rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotalpin nɨpətɨtəmat e natɨmnat wi.
28 Kən itəmat rafin agɨn nəmotuwa motol kitiəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin nɨnotahmen əm. Təwɨr məmə kitat kəsotoor mɨnən netəmim, nat əpnapɨn okəmə in etəm Isrel o in Iaihluə kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit.
29 Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol mɨn pahrien rəha Epraham. Kən e suatɨp kitiəh əm, nəwɨrən mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs kəm Epraham, itəmat onəkotos motatɨg lan.

4

Kitat nenətɨ Uhgɨn
1 Roiu əh, oekəghat məsɨn mɨn e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otɨmɨs kənu nətɨn in otos rəhan nəwɨrən mɨn rafin, məto okəmə nətɨn tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwɨrən rəhan. Nətɨn tahmen əm e slef kit, nat əpnapɨn rəhan nəwɨrən mɨn rafin.

3:21: Rom 8:2-4 **3:23:** Kal 4:3 **3:24:** Rom 10:4 **3:26:** Jon 1:12 **3:27:** Rom 6:3 **3:28:** Rom 10:12 **3:29:** Rom 4:13

2 In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin
mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən
natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in.
3 Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat
kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha iərmis min
itəm kəmoatərəmərə etat.
4 Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, kən Uhgin
təmahl-ipa nətin tuwa, pətan kit təmiləs taiir-pa e nətueintən,
kən in matətəu-pən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən.
5 Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat,
kənu Uhgin otəhl kitat, miləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin
ətuatip min.
6 Kənu roiu əh, Uhgin tolkeike məmə in otol pəs kitat
kotitun məmə kitat nenətin min, təmahl-ipa Narmin rəha
Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in
Uhgin məmə, "Tata."
7 O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, məto kitat nenəti Uhgin
pahrien min. In tatos-ipa natimnat wir min kəm kitat, itəm in
tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

8 Aupən itəmat nəmotəruru Uhgin. Itəmat nəmoatəfak əm
iərmis min məmə rəhatəmat uhgin min, ilat kəmotəlis ətain
itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgin pahrien min.
9 Məto roiu əh, ninotitun Uhgin. O təwir ilə məmə ekən
nəhlan məmə Uhgin tinitun rəkis itəmat. ?Məto ekolkeike
məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis
min o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat
wir kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis
min itəmat?
10 ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian
min rəhalat, ne məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup
min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgin nikin
tagien otəmat ron?
11 !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə
emol wək pik etəmat o nat əpnapin əm!
12-13 Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat
məmə, aupən itəmat nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa
mehm itəmat koatatig, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-
pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos
nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat
nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwir
kəm itəmat, məto-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat
min itəmat. Məto nat əpnapin məmə io ematimis e nian əh,
məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərat.

4:3: Kol 2:20 **4:5:** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7:** Rom 8:15-17 **4:10:** Rom 14:5; Kol 2:16

14 Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nipəg noanimə min rəhatəmat, tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgin, o io, io Iesu Kristo.

15 Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u, napotos-iarəp əm niganəmtək u tərat, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto tinahrol əh-roiu?

16 Nikik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nakotetəhau io.

17 Iəgətun eiuə min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat.

18 In nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnapin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.

19 Io min neen, io iatəto tərat agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan itəm məntaan tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatip rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən.

20 Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu mətoinu okəmə ekətatig, okol esagət pikən etəmat. Məto roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekahrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

21 Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhalpin-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh?

22 In tatən Epraham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef məto pətan əh rəhan.

23 Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim. Məto suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgin in tinəmən-iəkis rəkis məmə pətan əh otiləs.

24-25 Kən kitat kotitun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nipətin etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgin təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətin min ilat slef min əm, okətaləkiəmtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgin təmol e nitot Sinae əpəh e nitən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgin təmos-ipən Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin kotaskəlim əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef min itəm Lou tatəlis ətain ilat.

4:22: Jen 16:15; 21:2 **4:23:** Rom 9:7-9

26 Məto Jerusalem kit mɨn əpəh ilɨs e neai, in tahmen e
pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama
rəhatat.
27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən nəhlan məmə,
"!Ik u inu, nɨməgɨ-nɨg, agien!
Ik u inu, nəməsətoən nahməən kit o nemək ən, agət əfəmə,
məto-inun nɨkim tətagien!
Ik nəməsɨləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətɨm
mɨn tɨnol tepət tepət agɨn, taprəkɨs-in nenətɨ pətan itəm
rəhan iərman təsapəsən."
28 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn məto-
inun təmən-iəkɨs məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e
Aisak u aupən, nətɨ Sera.
29 Kən aupən suakəku u Ismael, nətɨ Heka, itəm təmaiir
e nətəligən əm rəha netəmim, in təmatərəkɨn pɨk suakəku u
Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn. Kənu
roiu ne, nolən əh tatuwɨn əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou
koatərəkɨn kitat itəm kəmotaiir wi e Narmɨn Rəha Uhgɨn e
nahatətəən.
30 ?Məto Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə naka? In təmən
məmə,
"Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətɨn. Ilau kuagɨm
rəkɨs u ikɨn-u, məto-inun, nətɨ pətan əh, in okol təsosən
nəwɨrən kit rəha tata. Nəwɨrən mɨn rafin rəha tata
otuwɨn kəm nətɨ pətan itəm sənəmə slef."
31 Məto kitat u, kitat sənəmə nenətɨ pətan slef, kitat nenətɨ
pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmɨkɨs rəkɨs rəhan mɨn netəmim

1 Nian Iesu Kristo təmɨkɨs rəkɨs itat, təmol kitat məmə Lou
təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul
əskasɨk. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəmərə etəmat. Lou əh,
titaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək mɨn
rəhan.
2 Otətəlig-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə
itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat
u itəm Iesu təmol təsasitu agɨnən etəmat.
3 Kən io iatagət əskasɨk otəmat məmə etəmim itəm otegəhan
məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atɨp əm in e nelmɨ Lou. Kən
etəmim itəm tətatɨg e nelmɨ Lou, otəkəike matətəu-pən rafin
agɨn natɨmnat mɨn itəm Lou tatən məmə otol.
4 Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə
otol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəmat nɨnotətə

4:26: Hip 12:22; Nol Əpən 21:2,10 **4:27:** Aes 54:1 **4:28:** Jen 15:4-5; Rom 9:7
4:30: Jen 21:10; Jon 8:35

rəkis atip itəmat o Iesu Kristo. Itəmat ninotəhən-ipən rəkis məntaatəmat o nəwirən rəha Uhgin.

5 Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəligən e Uhgin, pəs in otol kitat kotətuatip e niganəmtin, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmin Rəha Uhgin, in otol itat koatətul əskasik kən motəsahgin mətoarus nat un otiet-arəpa.

6 Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnapin okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotolkeike Uhgin, motatig katol min nolkeikeən kəm netəmim min.

7-8 Aupən, eməplan itəmat kən mitun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatip ətuatip e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgin təmaun-in rəkis itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah min kotaiuosig e rəhatəmat suatip, moatiuw kalin itəmat məmə onakoatətəu-pən min Lou? !Ekitun məmə okol Uhgin təsən-iəhauən itəmat nəhlan!

9 In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, “Ilat kəmotis noanig rat kit, tinatəwiə, matərəkin nətəligən rəhatəmat.”

10 Məto ekitun məmə nipahrienən Iərəmərə in otol nətəligən rəhatəmat tuwa min mol kitiəh kitat min io. Kən io ekitun wir məmə etəmim u itəm tatərəkin rəhatəmat nətəligən nulan, nat əpnapin in etəm-iasol o in etəm ahrol kit, məto Uhgin otol nalpinən kit kəm in.

11 Piak min ne winik min, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgin okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgin otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nipahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm min u itəm koatan itəmat min ilat, nikilat otagien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkin əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nimisən rəha Iesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat.

12 !E rəhak nətəligən, netəm min un itəm koatərəkin nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwir məmə ilat okotuwin motəte-atip ilat min!

13 Məto piak min ne winik min, Uhgin təmaun-in itəmat, kən mikis rəkis itəmat, məmə Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wir itəmat! Nikitəmat otəsəhtən məmə, “Təwir, io enagim rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekitun nolən natimnat rafin itəm nikik tolkeike.” Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nikitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat min.

5:6: 1 Kor 7:19; Kal 6:15 **5:9:** 1 Kor 5:6 **5:10:** 2 Kor 11:15; Kal 1:7 **5:13:** 1 Pita 2:16

14 Nolən əh, in tatətəu-pən wir nəghatən kit rəha Lou, u itəm titargəfimin rafin nəghatən pisin pisin min rəha Lou, in tatən məmə, “Ik, onakolkeike netəmim rafin, kən matol təwir kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atip kəm ik.”

15 Itəmat onəkotəkəike katəto wir itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol timəht kəm itəmat min, nəkotahmen əm e kəi min, koatus atip əm ilat min, kən nəghatən rəhatəmat otərəkin itəmat.

Nolən rəha Narmin Rəha Uhgin ne nolən rəha netəmim

16 Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmin Rəha Uhgin otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmotos kaiir-pa.

17 Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natimnat tərat itəm nikitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən Narmin Rəha Uhgin in təsolkeike minən nolən rat aupən kəmotos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau min, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wir min itəm nakotolkeike məmə onəkotol.

18 Sotaluinən nat kit, okəmə Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain minən itəmat.

19 Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmotos kaiir-pa moatol. Nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh.

20 Ilat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərik, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmou, moatetet, moatol neməha, moatos-ipər atip əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min.

21 Nikilat tətakləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərat min əm, moatol min natimnat tepət min tol nəhlan. !Iatən min tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, oatəto wir itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nərəmərəən Rəha Uhgin itəm tatol əpen-əpenə lan.

22 Məto noa Narmin Rəha Uhgin itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgin, in tol nulan. Ilat koatolkeike netəmim, kən nikilat tətagien, kənu nəməlinuən tətatig e nikilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa.

23 Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafin itəm ilat atip

5:14: Lev 19:18; Rom 13:9 **5:17:** Rom 7:15-23 **5:21:** 1 Kor 6:9-10

kotolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh.
24 Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau.
25 ! Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgin in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan.
26 Tərat məmə kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiuwpər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

1 Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatip-in. Məto onakəsotagət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat min titahmə ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat.
2 Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən.
3 Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nikin tatəht mə "Io, io etəm agin-əh kit," etəmim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnapin əm.
4-5 Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitiəh kitiəh. Məto təwir məmə etəmim kitiəh nikin otagien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm.
6 Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotawte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgin.
7 Oatəto itəmat, soteiuə-in atipən itəmat min məmə itəmat nəkotitun nolən nat əpnapin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialməl e Uhgin. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atip min noan, mun.

5:24: Rom 6:6; Kol 3:5 **5:26:** Fil 2:3 **6:1:** Mat 18:15 **6:2:** Rom 15:1 **6:4-5:** Rom 14:12 **6:6:** 1 Kor 9:11,14

8 Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmotos
kaiir-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən,
in otəkəike məhl noan tərat mun, kənu noanig un, otoe-in,
nipətin u, Nimisən. Məto etəmim itəm tatis noanig wir, itəm
Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən, Narmin Rəha Uhgin otol toe-
in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən
Lilin itəm namnun tikə.
9 Sotəpou-inən nolən itəm təwir, məto-inu kitat okotəhl
noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsotapəsən wək.
10 Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwir
kəm netəmim rafin, kən motatig katol tepət min kəm netəm
min u kotahmen e piatat min ne winitat min e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

11 Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək
əm.* Itəmat onəkotəplan məmə leta min rəhak, ilat iahgin min.
12 Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat
kotausit əm e niganəmtilat min neen o nat u. Məto ilat koatən
nəhlan o nat kitiəh əm, məmə netəm Isrel neen min okəsotolən
nəratən kəm ilat.
13 Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike məmə okəhg-
ipən itəmat məto-inu kotausit əm məmə okotol win etəmat lan.
Kən motiuw kalin itəmat, nakotitəlig motuwin min e nelmi
Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat min kəsotətəu-pən
wirən natimnat min itəm Lou tatən.
14 Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm
emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka Iərəmərə
Iesu Kristo təmol e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat
əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkisən
rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətəən
e Uhgin, ilat kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən.
15 Okəmə Uhgin in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol
suah əh, tətuatip e niganəmtin, nat əpnapin okəmə kəməhg-
ipən o kəsəhg-ipənən.
16 Kən roiu, ekatəfak o netəm min u koatətəu-pən wir
nəghatən u, ilat noanol ətuatip min rəha Uhgin. Iatəfak məmə,
pəs nəməlinuən rəha Uhgin ne rəhan nasəkitunən otatig olat.
17 Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit
otən min nat tərat lak. Məto-inun iatəmik əh nəme nimməgəm
itəm kəmaht io e kəpiel apin kən kəmalis io. Nəme nimməgəm
min u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.
18 Piak min ne winik min, iatəfak məmə Iərəmərə Iesu Kristo
otawte-in rəhan nəwirən otəmat. Əwəh.

6:8: Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min
təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atip e nelmin. **6:15:**
Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas
Naoa itəm Pol təmətе tuwin kəm iəfak min ikin Efesas
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Efesas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwin kəm niməfak pisin pisin min iuəhkir.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təməsəteən naoa u məmə otəg-ətuatip-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təməte əm məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatig ilat min ilat o nup kisil. Kən in tolkeike pik ilat, kən ilat kotolkeike pik in. Efesas in taon asol kit e nitən asol u Esia, kən in rum wir kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikin rəha Uhgin.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatip, ne wək rəha niməfak itəm in nipəti Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwin kəm niməfak e ikin min rafin.

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgin təmitəpun
rəkis məmə rəhan. Iatən təwir kəm itəmat rafin iəfak min
əpəh Efesas itəm nakoataskəlim əskasik nahatətəən rəhatəmat
e Kristo Iesu.
2 Pəs Uhgin u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in
nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwirən itəm Uhgin təmos-ipən e Kristo

3 Nənwiwiən tuwin o Uhgin u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo
rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwirən rafin rəha
nego e neai.
4 Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgin təməsolən əh neai ne
niməptən, məto in təmitəpun kitat məmə kotuwa kitiəh kitat
Kristo, kən məmə e niganəmtin, kitat kotətuatip kən kəsehm-
pənən nolən rat kit e kitat.
5 Məto-inu Uhgin tolkeike pik kitat, uarisig in təmol
natimnat, məto in təmitəpun rəkis kitat məmə okotuwa
nenətin min e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne
nat naka itəm in tolkeike.
6 Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgin o rəhan
nəwirən itəm in təwir taprəkis, nəwirən əh itəm təmawte-in
əpnapin əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pik.

1:1: Wək 18:19-21; 19:1 **1:3:** Efes 2:6 **1:4:** Jon 15:16 **1:5:** Jon 1:12

7 Məto-inu nɨta Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiəh lan, kən
Uhgɨn təmɨkɨs kitat e rəhatat nolən rat mɨn, inəh təmafəl rəkɨs
nolən rat mɨn rəhatat. !Nɨpahrienən, nəwɨrən rəha Uhgɨn in
iahgin taprəkɨs!
8 Kən təmos-ipa nəwɨrən əh itəm təfɨgəm maprəkɨs.
E nenatɨgən ne nɨtunən mɨn rafin rəhan,
9 nɨkin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e
nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo.
10 Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatɨp rəhan, in otəhlman
natɨmnat rafin e neai ne nɨməptən okotuwa ləhau e
nərəmərəən rəha Kristo.
11 Uhgɨn tatol natɨmnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu
təmən mihin. Aupən aupən agɨn in təmɨtəpun kitat məmə
okotuwa rəhan mɨn nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiəh
kitat Kristo.
12 Təmol nəhlan məmə itɨmat noanol mɨn rəha Isrel u emo-
taupən katahatətə e Kristo, itɨmat ekotol məmə katɨləs-ipər
nərgɨ Uhgɨn.
13 Kən itəmat Iaihluə mɨn, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo
nian itəmat nəmotəto nəghatən pahrien, namnusən rəha nos-
megəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn
Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan
mɨn.
14 Məto-inu kitat kəmotos Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat
kotɨtun wɨr məmə Uhgɨn otos-ipa natɨmnat wɨr mɨn kəm kitat
itəm in təmən-iəkɨs məmə in otol mihin. Kitat okotos natɨmnat
mɨn əh nian Uhgɨn otɨkɨs kitat u rəhan mɨn. Inu otol məmə
netəmim okotənwiwi Uhgɨn məto-inu in ilɨs taprəkɨs.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

15-16 Məto-inu o natɨmnat mɨn u, iatəfak otəmat nian rafin
mətoarus-pa u-roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgɨn otəmat.
Nolən əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat na-
hatətəən e Iərəmərə Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən o iəfak mɨn
rafin.
17 Iatəfak otəmat kəm Uhgɨn itəm in Uhgɨn rəha Iərəmərə
Iesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiwi katɨsiai-in pɨk
agɨn. Iatəfak məmə in otos-ipɨnə narmɨn rəha nenatɨgən ne
nɨtunən məmə nəkotɨtun wɨr in təhmɨn mɨn.
18 Kən iatəfak mɨn məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən
məmə onəkotɨtun nat naka nəmotələhəu-pən əskasɨk
rəhatəmat nətəligən lan, itəmat itəm Uhgɨn təmaun-in. Kən
iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun məmə Uhgɨn otos-ipɨnə nat təwɨr
taprəkɨs kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.
19 Kən iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun nəsanənən rəhan məmə
in iahgin pɨk agɨn, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən

1:7: Efes 2:7; Kol 1:14 **1:9:** Rom 16:25 **1:10:** Kol 1:16,20 **1:11:** Rom 8:28-29 **1:14:** 2 Kor 1:22 **1:17:** Kol 1:9

rəhatat itəm koatən nipahrienən e Iesu. Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol
20 itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nikali Uhgin matip e nego e neai, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən.
21 Kən Iesu in ilis e netəm-iasol min ne nepətən min rafin, ne nərəmərəən ne nəsanənən rafin, ne nərig min rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.
22 Kən Uhgin təmələhəu-pən natimnat rafin agin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu otasitu e niməfak.
23 Kən niməfak in nipəti Iesu, kən nalpəkauən rəha Uhgin o Kristo tatuwa nipahrienən e niməfak, kən e nolən kitiəh əm, nalpəkauən rəha Uhgin o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

1 Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu nəmotəht nəwia Uhgin, kən motol nolən rat min.
2 Nəmotan motol nolən tərat rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəmərə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgin.
3 Itimat min emotatig nəhlan itimat min ilat nian kit aupən. Nikitimat tolkeike nolən rat min, kən itimat emotol nəratən əh itəm kəmotol nikitimat tagien. Nat naka itəm təmisipən e nikitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itimat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tinatig rəkis e nikitimat, tahmen e netəm əpnapin min. Kən niki Uhgin titahmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpinən kəm itimat.
4 Məto Uhgin, in tərioah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat in iahgin pik.
5 Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat min, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwirən rəhan, in təmosmegəh itəmat.)
6 Kən Uhgin təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai.
7 Uhgin təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwirən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən

---

1:19: Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21:** Kol 1:16; 2:10
1:22: Sam 8:6 **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3
2:3: Kol 3:6 **2:5:** Kol 1:21; 2:13 **2:6:** Kol 2:12

kitat koatəplan rəhan nəwɨrən e nolən wɨr rəhan kəm kitat e Kristo Iesu.
8 E nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm təmawte-in kəm itəmat,
in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natɨmnat mɨn əh,
sənəmə itəmat atɨp nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgɨn tatos-
ipa əpnapɨn əm kəm itəmat,
9 sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko
suah kit təsos-ipər atɨpən in ron.
10 Tol nəhlan məto-inu in Uhgɨn itəm tatol wək e nəmegəhən
rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək
mɨn itəm kotəwɨr. Wək mɨn u, Uhgɨn tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan
məmə kitat okotol ilat.

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

11 Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir,
kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm
kɨnəhg-ipən rəkɨs ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihluə mɨn
məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm
katol əm e nɨpətɨ etəmim.
12 Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul
isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatɨp, məto itəmat
Iaihluə mɨn əm, kən nəniəkɨsən mɨn rəha nasituən rəha
Uhgɨn kəm netəm Isrel aupən itəm kəmələs ilat lan e Uhgɨn,
okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat
e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tɨkə məmə
onəkotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat
nəmotəruru agɨn Uhgɨn.
13 Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgɨn, nəmotuwa
kitiəh itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgɨn
e nɨta Kristo.
14 Tol nəhlan məto-inu Kristo pɨsɨn əm təmələhəu
nəmələinuən, təmələs noanol rəha Isrel ne Iaihluə mɨn kotuwa
kitiəh məmə ilat netəm kitiəh mɨn əm. Aupən, Lou rəha noanol
mɨn rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkɨs kit itəm
təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tɨkɨmɨr. Məto Kristo
təmətəwɨn noanapinat əh.
15 Təmol nəhlan nian in təmɨmɨs e nɨg kəmələuau, kən
təmol məmə kitat okotapəs nətəu-pənən Lou mɨn rafin rəha
noanol mɨn rəha Isrel məmə okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol mɨn rəha Isrel ne
Iaihluə mɨn kotuwa kitiəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu
nəmələinuən.
16 Kən e nɨmɨsən rəhan e nɨg kəmələuau, Kristo təmɨləs ilat
kotuwa kitiəh, kən mit ilat motɨtəlɨg-pən o Uhgɨn, kən mol
rəhalat tɨməht tauke.

2:9: 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10:** Taet 2:14 **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21 **2:13:** Kol 1:20 **2:14:** 1 Kor 12:13 **2:15:** Kol 2:14 **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22

17 In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən
nəmotatig isəu o Uhgin, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm
itimat u emotatig iuəhkir o Uhgin.
18 Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol
min rəha Isrel ne Iaihluə min, kotitun nuwamən o Tata Uhgin
e Narmin Rəhan kitiəh əm.
19 Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapispis min o netəm ihluə,
məto roiu itəmat natig e nego e neai itəmat netəm koatahatətə
e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgin min.
20 Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgin itəm nelki nimə in
Kristo Iesu, kən aposol min ne ien min, ilat nelmi nimə asol
min,
21-22 kən Kristo tatilpin itəmat Iaihluə min e nimə əh tahmen
e nelmi nimə min, kən tatiləkin nelmi nimə min rafin məmə
ilat okotuwa nimə ətuatip rəha nəfakən o Iərəmərə, itəm Uhgin
tətatig ikin e Narmin Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgin

1 O nəghatən min əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu
kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, kən roiu etatig e
kalapus ron.
2 Itəmat nəkotitun rəkis məmə Uhgin təmos-ipa wək asol u kəm
io məmə ekən-iarəp nəwirən rəhan kəm itəmat.
3 Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmə
Uhgin pisin əm təmol əp nat anion rəhan kəm io.
4 Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən
e nipəti nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgin.
5 Uhgin təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tinol
əp e Rəhan Narmin kəm rəhan min aposol min ne ien min itəm
təmitəpun rəkis.
6 Nat anion əh məmə e namnusən təwir əm, netəm u sənəmə
noanol min rəha Isrel, ilat min kəmotuwa kahmen e netəm
Isrel o nosən nəwirən rəha Uhgin, kən ilat kəmotuwa kitiəh,
kən koatos kələh nəwirən rəha Uhgin e nəniəkisən rəhan e
Kristo Iesu.
7 Io emuwa iolwək rəha namnusən təwir əh e nəwirən asol
itəm Uhgin təmos-ipa əpnapin əm kəm io e nəsanənən asol
rəhan.
8 Nat əpnapin io ləhau agin e netəmim rafin rəha Uhgin,
məto e nəwirən rəhan, Uhgin təmos-ipa wək u, məmə ekən-
iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, nəwirən min
rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat
tepət namnun tikə,

2:17: Aes 57:19 **2:19:** Efes 3:6 **2:20:** 1 Kor 3:11 **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 **3:1:** Fil 1:7,13 **3:2:** Kol 1:25 **3:3:** Efes 1:9-10; Kol 1:26 **3:6:** Efes 2:13,16-19 **3:7:** Kol 1:25 **3:8:** 1 Kor 15:9-10

9 kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgin təmol
rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgin u təmol
natimnat rafin, in təmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh
rəkis.
10 In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm iərəmərə min
ne nepətən min əpəh e magoagəp rəhan nenatigən itəm suatip
rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatigən nian
okotehm niməfak.
11 Inu nalpəkauən rəhan itəm tətatig lilin, kən təmuwa
nipahrienən e Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat.
12 Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, ki-
tat kotitun nuwamən nian rafin motətul e niganəmti Uhgin
məsotəginən.
13 Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə
nətəligən rəhatəmat teiuaiu o nəratən itəm ekətatig lan
ikin-u. Iatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat
nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

14 O natimnat min əh itəm io emən rəkis, kən iatisin nulək
matəfak kəm Uhgin Tata,
15 itəm in təmol noanol min rafin e nətueintən ne əpəh e
nego e neai.
16 Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatigən rəha Uhgin in
tepət təwir taprəkis, kən ekətapəh o Uhgin məmə Narmin
Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wir min əh rəhan
17 məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatig kitiəh
e nikitəmat. Kən iatəfak min məmə nəmegəhən rəhatəmat
oteiuaiu mamnim wir e nolkeikeən rəha Uhgin
18 məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo,
onəkotehm wir nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən
rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan
neuiaiuən ləhau.
19 Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən
məto-inu in iahgin pik, məto iatəfak məmə onəkotitun wir
nolkeikeən əh məmə Uhgin otərioah e nəmegəhən rəhatəmat
e nolən wir min rafin rəhan.
20 ! Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgin! E nəsanənən
rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən
natimnat taprəkis-in agin natimnat rafin itəm nikitat tatəht o
koatətapəh ron.
21 Pəs kitat niməfak kotol kitiəh kitat Kristo Iesu
moatənwiwi Uhgin nian rafin matuwin matuwin namnun
tikə. !Əwəh!

3:12: Jon 14:6; Rom 5:2 **3:18:** Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7

4

Kitat kitiəh e Kristo

1 Tol nəhlan, io Pol u ekətatig e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh
əskasik otəmat məmə nəkotatig e nəmegəhən kit itəm tətuatip
e naunən itəm Uhgin təmaun-in itəmat lan.
2 Otos-iəhau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat
netəm mətig, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah
kit otol nat kit təsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat
otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgin.
3 Narmin Rəha Uhgin təmeafimin itəmat, tol nəhlan
onəkotalkut əskasik məmə nəkotatig kitiəh e nəməlinuən.
4 Kitat nipətin kitiəh əm, kən Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm, kən
itəmat noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiəh
əm, nəwirən itəm Uhgin təmaun-in itəmat ron.
5 Kən Iərəmərə kitiəh əm, nəgətunən kitiəh əm, baptais kitiəh
əm;
6 kən kitat koatəfak kəm Uhgin kitiəh əm u in rəhatat rafin
Tata. In tatərəmərə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e
nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatig e nikitat rafin.
7 Məto e kitat rafin agin kitiəh kitiəh, Kristo təmoor rəhan
nəsanənən o nolən wək pisin pisin min.
8 Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Nian in təmər ilis agin,
kən mit-iarəp rəhan tikimir min itəm təmol win elat.
Kən təmos-ipən nat wir kəm netəmim."
9 Əplan-tu nəghatən əh məmə, "In təmər." Nipətin təmə, Kristo
təmaupən meiuaiu ləhau agin, ikin-u e nətueintən.
10 Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiəh əm itəm in təmər
min ilis agin-əh maprəkis-in neai məmə in otatig ikin min
rafin.
11 In etəm kitiəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm
netəmim pisin pisin min məmə neen okotuwa aposol min,
neen okotuwa ien min, neen okotuwa netəmim rəha nən-
iarəpən namnusən təwir, neen okotuwa pasta min ne iəgətun
min.
12 Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə
e netəmim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək
rəha Uhgin məmə nipəti Kristo otəskasik,
13 mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən
rəhatat, ne nitunən e Nəti Uhgin, kən moatepət motuwa mo-
tahmen e Kristo itəm in tətuatip agin.
14 Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm
nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis
lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnapin

4:1: Kol 1:10 **4:2:** Kol 3:12-13 **4:3:** Kol 3:14-15 **4:6:** 1 Kor 12:6 **4:7:** Rom 12:3,6 **4:8:** Sam 68:18 **4:9:** Jon 3:13 **4:11:** 1 Kor 12:28 **4:13:** Kol 1:28

əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e nipahrienən, suah əh tateiuə.
15 Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nipahrienən e nolkeikeən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak.
16 Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiəh, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatilpin nipəti etəmim. Nian nolin-olin nipətin koatol-wir wək ətuatip rəhalat e nolkeikeən, mol nipətin tatepət matəskasik.

Nolən wi rəha iəfak min

17 E nərgi Iərəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nipahrienən e Uhgin. Nətəligən rəhalat tol nat əpnapin lan.
18 Nitunən rəhalat tətan əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgin tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, kən kinotəruru nat.
19 Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatərəmərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nitəpən nipitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.
20 !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agin-əh e inəh!
21 Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nipahrienən itəm tətatig lan.
22 Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat aupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərat min atip koateiuə-in itəmat.
23 Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min.
24 Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgin təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətagien lan, ne nolən min ətuatip pahrien.
25 Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiuəən, məto nakotən nipahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolin-olin nipəti Kristo.
26 Nian nikim titahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən nemə̈ha tətatig lam mətoarus mitgar tuwin miwig,
27 kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan.

4:16: Kol 1:18; 2:19 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23:** Rom 12:2 **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20

28 Itəm tətakləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike
mol atip nat e nelmin, məmə in otol win e nat wir kit itəm titun
nos-ipənən kəm ian-rat min.
29 Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm
otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatip pisin pisin min,
məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgin kəm ilat.
30 Əsotolən Narmin Rəha Uhgin təto nahməən o nolən
rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha
Uhgin, kən in otiləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha
nosmegəhən.
31 Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat
itəm tətatig tatuwəh; ne nolən nemə haa; ne nolən rəha
nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat
titatiperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən;
ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim.
32 Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətmətig
otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat
min, tahmen-pən əm məmə Uhgin təmaluin rəhatəmat nolən
rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

1 Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgin
məto-inu itəmat nenəti Uhgin min itəm in tolkeike pik itəmat.
2 Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm
məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat,
kən nimisən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm
katos-ipən kəm Uhgin mol nikin tagien lan.
3 Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgin itəm nəkotətuatip,
kən itəmat nəsotolən agin nolən rat kit məmə okən rat itəmat
ron, iatən nolən rat min tahmen e nipitan ne nəman ne, koatit
anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne
netəmim naumis.
4 Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən,
o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatipən
məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir
min kəm Uhgin, məmə nikitəmat tagien o natimnat itəm in
təmol otəmat.
5 Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netəmim itəm
koatitəp nipitan, o netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol
naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwinən
e nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgin, (netəm naumis kotahmen
e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgin
rəhalat).

4:29: Kol 4:6 **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 **4:31:** Kol 3:8 **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1:** Mat 5:48 **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10 **5:5:** 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5

6 Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e
nəghatən eiueiuə min rəhan itəm nipahrienən lan tikə. Məto-
inu o nolən rat min əh, Uhgin nikin otərat kən otol nalpinən
kəm netəmim itəm koatəht nəwian.
7 Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol
nolən rat min itəm koatol.
8 Nian kit aupən, napinəpən tatərəmərə etəmat, məto roiu
itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tinatərəmərə
etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-
əhagən,
9 məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in
nəwirən, ne nətuatipən, ne nipahrienən.
10 Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm
okotol Uhgin nikin tagien lan.
11 Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat
min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə.
Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netəmim
okotitun məmə nolən min əh kotərat.
12 In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha
netəm u itəm koatəht nəwia Uhgin.
13 Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən,
netəmim kotəplan wir məmə ilat kotahro nulan.
14 Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit,
kən in min tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə,
“Itəmat u noatapil, otaiir-ta,
otəmegəh e nimisən,
pəs Kristo otasiəgəpin itəmat.”
15 Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən məmə netəm kotalməl
ne, məto nəkotatig e nenatigən,
16 kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwirən
kit, otol, məto-inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tepət.
17 Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike
motalkut məmə onəkotitun nat naka itəm Iərəmərə tolkeike.
18 Sotapisən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn,
məto təwir məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin
Rəha Uhgin.
19 Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha
Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm
tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan, kən otan napuən min e
nikitəmat kəm Iərəmərə,
20 kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat
tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

5:6: Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8:** Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9 **5:13:** Jon 3:20-21 **5:14:** Aes 26:19; Rom 13:11 **5:16:** Kol 4:5 **5:18:** Luk 21:34 **5:19:** Kol 3:16 **5:20:** Kol 3:17

21 Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu
nakotisiai-in Kristo.
22 Itəmat nipitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən
motol nəghatən rəha nəman min rəhatəmat məmə noatol kəm
Iərəmərə.
23 Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan
tahmen e Kristo in tərəmərə e niməfak u nipətin, kən in rəhan
Iosmegəh.
24 Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo,
kən tahmen-ahmen əm, nipitan itəm kinotol marit rəkis
okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min
nəman e natimnat rafin.
25 Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike
rəhatəmat nipitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike
niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron.
26 Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatip, kən
təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgin, tahmen e nəhau
tətaikuas e netəmim.
27 Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan
niməfak muwa ron, kən niməfak u tətuatip wir, kən kəsehm-
pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Niməfak əh
in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə
otol marit, kən nat kit tikə e nipətin itəm təsətuatipən.
28 Kən e suatip kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike
rəhalat nipitan min tahmen məmə koatolkeike atip əm
nipətilat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in.
29 Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatetəhau atip nipətin,
məto in tətagwən wir kən matehm wir, tahmen əm məmə
Kristo tatol kəm niməfak,
30 məto-inu kitat nəwtain nipətin.
31 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet
rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiəh ilau rəhan pətan,
kən ilau okuea tahmen e nipətin kitiəh əm.”
32 Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfigəm, kən nipətin
tatəhluaig. Məto iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə
Kristo ne niməfak, ilau kitiəh.
33 Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman
kitiəh kitiəh onəkotolkeike rəhatəmat nipitan min tahmen
e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nipitan, nəkotəkəike
motisiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama

5:21: 1 Pita 5:5 **5:22:** Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22 **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22 **5:31:** Jen 2:24; Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7

1 Itəmat nisualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat
məto-inu rəha Iərəmərə u itəmat, kən nolən əh in tətuatip
məmə itəmat nəkotol.
2 Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Otos-ipən
nisiaiiən kəm rəhatəmat tata ne mama." Inu tatətul aupən e
lou min itəm nəniəkisən kit tətatig lan, kən nəniəkisən əh tatən
nəhlan məmə,
3 okəmə nəkotol nəhlan, "natimnat min e nəmegəhən
rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən rəhatəmat e nətueintən u
otəfəməh."
4 Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətitəmat min məmə
otol nikilat təpou mahmə, məto ehm wir ilat, məg-ətuatip-in
nolən min rəhalat, kən məgətun ilat e suatip rəha Iərəmərə.

Nolən rəha slef min ne rəhalat etəm-iasol min

5 Slef min. Otol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat e
nətueintən u, otol e nisiaiiən, ne nəginən, kən otol e nikitəmat
pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.
6 Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm
itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat
tahmen məmə itəmat slef min rəha Kristo, kən moatol nolən
min itəm Uhgin tolkeike e nikitəmat pahrien.
7 Otol rəhatəmat wək e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə
noatol wək rəha Iərəmərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm,
8 məto-inu nəkotitun məmə Iərəmərə otos-ipinə nətouən kəm
netəmim rafin e nat wir min itəm kəmotol, nat əpnapin okəmə
in slef kit o in etəm əpnapin əm kit.
9 Kən itəmat netəm-iasol min. Otehm mihin min əm
rəhatəmat slef min e suatip kitiəh əm. Əsotəghat əskasikən kəm
ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotitun məmə Etəm-
iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego e neai, kən
in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwinən e natimnat rəha Uhgin o nəluaginən

10 Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasik
e Iərəmərə ne rəhan nəsanənən asol. 11 Otuwin e natimnat
rafin rəha Uhgin o nəluaginən məmə nəkotitun nosən nətulən
rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e neiueiuəən o nohən
itəmat.
12 Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluaginən kitat netəmim
rəha nətueintən, məto koatəluagin kitat nat pisin itəm
kəsotəplanən, inəh iərəmərə min, ne nepətən min, ne nat
itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən,
ne iərmis min e magoagəp.

6:1: Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11:** Rom 13:12; 2 Kor 10:4 **6:12:** 1 Pita 5:8-9

13 Tol nəhlan, otuwin e natimnat rafin rəha Uhgin o
nəluaginən məmə nian nəratən itəm Setan tatol otuwa,
nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-
əpenə rafin o nəluaginən, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat.
14 ! Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasik o
nəluaginən, rəhatəmat natimnat rəha nəluaginən tol min-
nulan:
Otaskəlim əskasik nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut
itəm nəmotəlis nəlugitəmat lan.
Otol nolən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgin e na-
hatətəən, inu tahmen e iaen itəm tatətlosig-in manikiləhatəm.
15 Otol rəhatəmat nətəligən təskasik e namnusən təwir rəha
nəməlinuən, inu tahmen e put əskasik itəm tətasitu etəmat o
nətulən.
16 Kən nat kit min e in min əh, otahatətə əskasik e Uhgin,
inu tahmen e sil u in timba asol kit itəm titun nahtosig-inən
məwiəmis nigəm e nəgənin nifagə rəha Setan itəm tatuəp.
17 Otən nipahrienən e nosmegəhən rəha Uhgin, inu tahmen
məmə natuwin e hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-
kapətəm.
Otitun wir Naoa Rəha Uhgin, inu tahmen məmə nakos e
naip rəha nəluaginən itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipinə kəm
itəmat.
18 Kən otegəhan-in məmə Narmin Rəha Uhgin otit itəmat e
rəhatəmat nəghatən kəm Uhgin e nian rafin, kən otəghat kəm
Uhgin e nəfakən e nolən pisin pisin min ne nətapəhən min. Tol
nəhlan, otegəs wir, kən motəfak nian rafin o iəfak min rafin.
19 Kən otəfak min ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən
Uhgin otos-ipa nəghatən kəm io, məmə esəginən o nən-iarəpən
nat anion rəha namnusən təwir itəm Uhgin təmol əp kəm kitat.
20 Kən roiu, io ien əhruin rəha Iesu Kristo, məto ekətatig
əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp
namnusən təwir əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwir əh
məsəginən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

21-22 Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak,
kən tol nəhlan, ekahl-ipinə Tikikas timnə. In piətat keike kit
itəm tətaiu əskasik e wək rəha Iərəmərə ikin-u. In otən-iarəp
namnusən rəhatimat kəm itəmat məmə io etəhratig nulan, kən
namnusən əh otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.
23 Pəs Uhgin Tata ne Iərəmərə Iesu Kristo okios-ipinə
nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən.

6:14: Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8 **6:15:** Rom 10:15 **6:17:** Hip 4:12 **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **6:19:** Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 **6:20:** 2 Kor 5:20; Flm 9 **6:21-22:** Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

24 Pəs Uhgɨn otawte-in nəwɨrən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotolkeike rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tɨkə.

Filipae
Naoa itəm Pol təmətə tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filipae
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filipae

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwɨn kəm pah? Təmətə tatuwɨn kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətatɨg e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmɨk məni neen muwɨn kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natɨmnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatɨp kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pɨsɨn əm tɨtun nolən ilat nɨkilat tagien, nat əpnapɨn məmə koatatɨg e nian wɨr o nian iəkɨs.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwɨr kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne
netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon mɨn.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in
nəwɨrən ne nəmələinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

3 Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mɨn rafin itəm
nɨkik təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgɨn məmə nɨkik tagien
otəmat.
4 Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak
əm e nagienən,
5 məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha
namnusən təwɨr, e nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən
təwɨr, mətoarus-pa u-roiu.
6 Tol nəhlan ekɨtun wɨr məmə Uhgɨn itəm təmətuoun wək
təwɨr e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian
Kristo Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn.
7 Nian rafin, iakolkeike pɨk itəmat, kən ekəike məto
nagienən nəhlan məto-inu itəmat nəmotuwa kotol kitiəh e
nəwɨrən rəha Uhgɨn o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian

1:1: Wək 16:12-40 **1:6:** 1 Kor 1:8

emətatig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwir məmə in nipahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak.
8 Uhgin titun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, məto-inu iakolkeike pik itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.
9 Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmin min e nitunən nat ne nenatigən rafin
10 məmə itəmat onəkotitun nehmən nat naka in təwir pik agin-əh, kən məmə onəkotətuatip wir, kəsehm-pənən nat tərat kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa min lan.
11 Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwirən ne nətuatipən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwiən ne niləs-ipərən nərgi Uhgin.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwir

12 Io min neen, iakolkeike məmə onəkotitun məmə nat əpnapin nahməən naka itəm kəmol lak, məto təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm netəmim tepət,
13 məto-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pisin pisin min tepət, kinotitun rəkis məmə io etatig e kalapus məto-inu io iolwək rəha Kristo.
14 Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak min iuəhkir ilat rafin kəmotahatətə əskasik təhmin min e Iərəmərə, kən matol nətəligən rəhalat təskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.

15 Nipahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo məto-inu koatetet io kən motolkeike məmə okotaprəkisin io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip.
16 Itəm min u nətəligən rəhalat tətuatip əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwir məto-inu kotolkeike io, kən motitun məmə Uhgin təmələhəu-pən io ikin-u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nipahrienən.
17 Məto neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e nikilat pahrien, məto koatol əm məto-inu kotolkeike məmə okotiləs-ipər atip ilat, kən nikilat təht məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus.
18 Məto nat əh, nat əpnapin əm. Okəmə koatol e nikilat pahrien o kəp, məto nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nikik tətagien.

19 Pahrien, kən nikik otagien min məto-inu ekitun məmə e noa nəfakən rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmin rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e nəratən u,

1:10: 1 Tes 5:23 **1:13:** Wək 28:30 **1:19:** 2 Kor 1:11

20 tahmen əm məmə iakolkeike pik kən matələhəu-pən rəhak
nətəligən məmə oesolən nat kit itəm otol aulis io e niganəmti
Uhgin. Məto roiu ne nian rafin, nikik təskasik məmə okəmə
iatəmegəh o ekimis, məto iatisiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak.
21 Tol nəhlan məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən
okəmə ekimis, in nat təwir taprəkis.
22 Okəmə iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsin min rəha
Uhgin e nətueintən. ?Kən ekitəpun itəm pəhruən? !Iəkəruru!
23 Roiu əh suatip kəiu katuəməhl aupən in io, məto
iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike pik məmə iakapəs natigən
ikin-u muwin məplan Kristo itəm in təwir agin maprəkis-in
natigən u ikin-u.
24 Məto iakəplan məmə ekəike mətatig ikin-u o nasituən
etəmat.
25 Kən məto-inu ekitun məmə inu in nipahrienən, kən ekitun
məmə oekətatig kitat min itəmat, o nasituən etəmat məmə
nahatətəən rəhatəmat otəwiə e nagienən.
26 Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat
otagien nakotənwiwi Kristo Iesu, məto-inu io emitəlig-pa min
otəmat.

Nətulən əskasik

27 Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən min
rafin e nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nisiaiian kəm nam-
nusən təwir rəha Kristo. Kən, nat əpnapin okəmə ekimnə o
esimnəən, pəs oekəto məmə nakotətul əskasik e nətəligən kitiəh
əm, kən məmə itəmat rafin, itəmat nakotalkut e nətəligən
kitiəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir,
28 kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tikimir min. Inu
nəmtətin kit olat məmə Uhgin otərəkin ilat, məto in otosmegəh
itəmat. Uhgin otol natimnat min əh rafin.
29 Otol nəhlan məto-inu in təmegəhan-in məmə
onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit min, məmə onəkotos
min nahməən ron.
30 Kitat rafin koatatig e nəmouən kitiəh əm, itəm nəmotəplan
e rəhak nəmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətatig
lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

1 ?Nikitəmat təskasik e Kristo məto-inu noatol kitiəh itəmat
min, o kəp? !Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o
kəp? !Əwəh! ?Moatauilim itəmat Narmin Rəha Uhgin, o kəp? !
Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkitun itəmat
min, o kəp? !Əwəh!

1:21: Kal 2:20 **1:23:** 2 Kor 5:8 **1:27:** Efes 4:1; 1 Tes 2:12 **1:29:** Wək 16:19-40

2 Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitiəh; kən motolkeike
itəmat min; kən motuwa kitiəh e narmin ne nətəligən o
natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu, okəmə nəkoatol
natimnat min əh, in otol nikik tagien pik agin.
3 E nolən kitiəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir
motaprəkis-in itəmat min neen, kən sotolən nat kit məmə
nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto otos-iəhau atip itəmat, kən
otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm.
4 Kən otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən
məmə suah kit tatehm atip əm rəhan nəmegəhən.
5 Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha
Iesu itəm tol min-nulan:
6 Kristo in tahmen əm e Uhgin
məto in təməsalkutən məmə in otaskəlim nepətən rəha Uhgin,
7 məto təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək
əm kit, kən təmaiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.
8 Kən nian in etəmim kit, nipətin tahmen əm etat, in təmos-
iəhau atip in mol nəwia Tata Uhgin e natimnat rafin
muwa mətoarus mimis, itəm kəmol aulis in e nimisən
e nig kəluau.
9 Məto-inu təmol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər agin in, kən mos-
ipən nərig kəm in itəm taprəkis-in nərig min rafin,
10 məmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin
min rafin e neai, ne nətueintən, ne niki nitən ləhau ikin,
okotisin nulilat motos-ipən nisiaiiən kəm in,
11 kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, o
nos-ipənən nisiaiiən kəm Tata Uhgin.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nitən min

12 Rəhak netəmim min itəm iakolkeike pik, nian emətan
kitat min itəmat, itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən
roiu, məto-inu etatig isəu otəmat, itəmat atip nəkotəkəike
motalkut əskasik məmə nəkoatol nəwiak e natimnat min u:
məto-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik
o nətəu-pənən suatip rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatip əh
e niganəmti Uhgin motasiəp motəgin.
13 Kən otətəu-pən suatip əh məto-inu Uhgin tatol wək e
nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol
nəwian, kən tatos-ipinə nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol
pahrien nəwian.
14 E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən
məsotərgəhəuən ron
15 məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip wir, kən kəsehm-
pənən nəratən kit lan, kən itəmat nenəti Uhgin itəm nolən

2:3: Kal 5:26 **2:4:** 1 Kor 10:24 **2:6:** Jon 1:1-2; 17:5 **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9 **2:8:** Hip 5:8; 12:2 **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 **2:10:** Rom 14:11 **2:11:** Rom 10:9

eko-eko tika etəmat, itəm nəkotatig e nəlugi netəm koteko-eko, iapinəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau min e nətueintən

16 itəm nakotaskəlim wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh rafin məmə nian Kristo tatuwa min, kən ekausit otəmat, kən oekitun məmə esaiu əpnapinən, nahgik təsikəən o nat əpnapin əm.

17 Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgin tahmen e sakrifais* kit kəm Uhgin. Okəm-naka ekimis, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnapin əm, nikik tagien əm kitat min itəmat.

18 Kən e nolən kitiəh əm, nikitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

19 Okəmə Iərəmərə Iesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-ipinə Timoti timnə məplan itəmat məmə nian iakəto namnusən etəmat, kən io min, nikik otagien.

20 Suah kit tikə min u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e rəha Timoti, itəm nikin tatəht pik itəmat.

21 Netəm pisin pisin koatətəlig-in atip əm wək min rəhalat, məsotətəlig-inən wək rəha Iesu Kristo.

22 Məto itəmat nəkotitun məmə nian rafin tahro nulan Timoti tatol wək rəha Uhgin, kən rəhan wək in təwir, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan tata, in təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir.

23 Məto-inu o nat əh, nikik tatəht məmə nian oekitun məmə rəhak natigən otahro nulan, oekahl-ipinə uəhai əm timnə mehm itəmat,

24 kən ekahatətə e Iərəmərə məmə otəsuwəhən io min ekimnə mehm itəmat.

25 Məto nikik təht məmə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas titəlig-pinə məplan itəmat. In piak itəm iatuea kitiəh matioal wək kitiəh, kən matuəluagin e nəluaginən kitiəh rəha Uhgin. Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat məmə otuwa mən-iarəp kəm io namnusən rəhatəmat, kən məmə otasitu lak.

26 Məto roiu, in tolkeike pik məmə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərat pik məto-inu itəmat ninəto rəkis məmə in tatimis.

27 Pahrien, in təmatimis pik, iuəhkir əm timis. Məto Uhgin təmasəkitun, məto sənəmə in əm, məto io min, kən təmahtosigin nat əh itəm otol nikik titəgit pik.

2:16: Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgin. **2:18:** Fil 3:1; 4:4 **2:21:** 2 Tim 4:10 **2:25:** Fil 4:18

28 Məto-inu o nat əh, nikik tagien pik o nahl-ipinəən məmə nikitəmat otagien nian onəkotəplan, kən məmə io ekaluin nikik təsəht minən.
29 Nikitəmat otəkəike magien məmə onəkotəplan min, tahmen məmə in piatəmat kit e Iərəmərə. Kən otos-ipən nisiaiiən kəm netəm kotahmen əm lan,
30 məto-inu iuəhkir in timis o wək rəha Kristo, məsəginən o rəhan nəmegəhən e nian əskasik min məmə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatip tikə o nasituən.

3

Suatip pahrien o nosən nolən ətuatip

1 Rəhak min netəmim itəm iakolkeike pik, inu namnun nəghatən rəhak. Otagien o Iərəmərə. Kən ekəte min əm nəghatən kitiəh itəm eməte kəm itəmat aupən, məto sənəmə in nat tiəkis ron io, kən in otasitu etəmat mahtosig-in itəmat o nəghatən eiueiuə min.
2 Roiu, iatən kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol nolən rat min! !Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat koatən məmə okəike kəhg-ipən suah kit məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Netəm min əh kotahmen e kuri iarupin min itəm koatol nəratən.*
3 Məto kitat u nenəti Uhgin pahrien min itəm in təməte rəkis nolən rat min e nikitat, kən Narmin Rəha Uhgin tatol məmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgin e rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kotausit pik e Kristo Iesu kən motagile əm lan, məto sənəmə in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat.
4 Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tepət itəm emətagile lan o nosmegəhən io. Kən okəmə suah kit nikin təht məmə titun nagile əmən e natimnat tol nəhlan, məto rəhak natimnat kotol nəhlan taprəkis agin-əh.
5 Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emisi-pən e noanol rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm Isrel ətuatip, kən io min iatətəu-pən suatip kitiəh. Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou.
6 Emolkeike pahrien e nikik rafin məmə ekol Uhgin nikin tagien məmə emol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu. Kəməsehm-pa-mən nat tərat kit ne e nəmegəhən rəhak məto-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel.

---

* **3:2:** Netəmim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e niməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Məto Pol təsolkeikeən ilat məto ilat koateiuə matərəkin nahatətəən rəha niməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3

7 Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən
nikik təht ilat kotəwir pik agin, məto roiu əh iatəplan məmə ilat
nat əpnapin əm məto-inu enitun nat itəm Kristo təmol.
8 Məto təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə
natimnat rafin agin, ilat nat əpnapin əm məto-inu iatəplan nat
kit itəm in təwir pik agin, məmə ekitun Kristo Iesu, Iərəmərə
rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e nəme
nərik məmə ekitun wir Kristo,
9 kən məmə ekioal kitiəh itimlau min. Uhgin təsəplanən io
məmə ekətuatip məto-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, məto
in tatəplan io məmə ekətuatip məto-inu iatahatətə əm e Kristo.
Uhgin tatol məmə io etəm ətuatip e nahatətəən rəhak.
10 Iakolkeike məmə ekitun təhmin min Kristo, ne nəsanənən
itəm Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən, kən iakolkeike
məmə ekuwa iuəhkir ron nian ekəto nahməən tahmen e
nahməən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə ekuwa mah-
men lan e nimisən rəhan,
11 kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak
nətəligən lan məmə, io min, Uhgin otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otitun təhmin Kristo

12 Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e
nəmegəhən rəhak əh-roiu, io ekətuatip wir. Kəp. Məto emitəp
mətalkut pik məmə ekos maskəlim natimnat min əh məmə
rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmitəp io kən maskəlim tiəkis,
təmol io rəhan, məmə ekos natimnat min əh.
13 Piak min, esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp.
Məto nat kitiəh əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natimnat e
məntaak, mətalkut pik matos noəh o nat itəm tatəməhl aupən-
in io,
14 kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o
nosən nat kit, kən io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən
noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo Iesu itəm Uhgin
təmaun-in io məmə ekos.
15 Kən kitat rafin itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən
rəhatat, okotəkəike motaskəlim nətəligən min əh. Məto okəmə
itəmat neen nətəligən rəhatəmat tol pisin e nat u, pəs Uhgin
otol tagəhag kəm itəmat nətəligən itəm tətuatip.
16 Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatip itəm kinotitun
rəkis.
17 Piak min, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm
itimat emotol rəkis nəkotəplan, kən otisilu wir netəm koatitəp
nəme nelkitimat.
18 Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipinə rəkis kəm
itəmat nian tepət, kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmə,
netəmim tepət rəhalat naliwəkən tatəgətun məmə ilat tikimir

3:7: Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24 **3:15:** 1 Kor 2:6 **3:17:** 1 Kor 4:16

min rəha namnusən təwir rəha Kristo məmə in təmimis e nig kəməluau.
19 Uhgin otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpilat, məmə in uhgin rəhalat, kən motausit o nolən natimnat itəm tol naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha nətueintən.
20 Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsahgin Iosmegəh itəm otisi-pən e nego e neai, u Iərəmərə Iesu Kristo.
21 Kən in otəuhlin nipətitat rəha nətueintən u, inu nagwənən nigi mətikolo, kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm titun nələhəupənən natimnat rafin e rəhan nərəmərəən.

4

1 Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e Iərəmərə. Iakolkeike itəmat kən molkeike pik məmə ekəplan min itəmat. Rəhak min netəmim, nəmegəhən rəhatəmat itəm tətuatip tatol nikik tətagien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir agin.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəhalat

2 Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e nətəligən rəhatəmlau məto-inu rəha Iərəmərə kərən u itəmlau.
3 Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itəm kəmotasitu e wək. Uhgin təməte nərgilat e naoa rəha nəmegəhən.
4 Otagien o Iərəmərə nian rafin. !Kən ekən min, otagien!
5 Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətig. Kən məsotaluinən məmə otəsuwəhən Iərəmərə titəlig-pa min.
6 Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, məto e natimnat min rafin, otəfak-pən əm kəm Uhgin o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in məmə nikitəmat tagien o rəhan nəwirən.
7 Kən Uhgin otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iahgin pik taprəkis-in nitunən rafin rəha netəmim. Kən nəməlinuən əh otərəmərə wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat məto-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.
8 Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol nipahrienən, itəm tətaskəlim nisiaiian, itəm tətuatip, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgilat kotəwir,

---

3:19: Rom 16:18 **3:20:** Efes 2:6,19 **3:21:** 1 Kor 15:28,42-53 **4:1:** 1 Tes 2:19-20 **4:3:** Luk 10:20 **4:5:** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2 **4:7:** Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

itəm kotəwɨr pɨk, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlig-in natɨmnat mɨn əh.
9 Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e
nəmegəhən rəhatəmat, kən otol mɨn nat naka itəm io emən,
kən otol nat naka nəmotehm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan,
kən Uhgɨn itəm tatos-ipɨnə nəməlinuən kəm itəmat, otɨtan
itəmat min e nian mɨn rafin.

Pol nɨkin tagien o nasituən rəhalat

10 Nɨkik tagien iatənwiwi Iərəmərə məto-inu nuwəh məsɨn
nəməsotasituən lak, məto əh-roiu nɨkitəmat tatəht mɨn io.
Nɨpahrienən nəmoatətəlig-in pɨk io, məto suatɨp tɨkə məmə
nakotasitu lak.
11 Esənən nat u məto-inu natɨmnat itəm iakolkeike tɨkə ron
io, kəp. Məto-inu roiu ekɨtun məmə nɨkik tagien əm o natɨmnat
itəm iatos.
12 Ekɨtun suatɨp rəha nagienən okəmə rəhak natɨmnat tɨkə,
o okəmə rəhak natɨmnat tepət. Enɨtun rəkɨs suatɨp anion əh
e nian rafin, okəmə nɨgak nagwənən tepət o noan məsɨn əm,
okəmə rəhak nautə tepət o noan məsɨn əm.
13 Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən
ekɨtun naliwəkən e nəwɨrən o nəratən.
14 Məto itəmat nəmotol nolən təwɨr nian nəmotasitu lak e
nəratən itəm eməta tig lan.
15 Nɨpahrienən, itəmat netəm Filipae nɨnotɨtun rəkɨs məmə
nian nəmətuoun motəto namnusən təwɨr e Iesu Kristo, nian
emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e məni.
Niməfak mɨn tɨkə itəm təmos-ipa natɨmnat neen kəm io.
16 Kən nian emuwɨn iuəhkɨr əm, e taon Tesalonaeka, mətatɨg
əpəh ikɨn, nəmotahl-ipa mɨn məni kəm io, kən sənəmə mau
kitɨəh əm.
17 Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto
iakolkeike məmə Uhgɨn otəplan nəwɨrən əh kən mətou itəmat
lan.
18 Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen
maprəkɨs məto-inu nian Epafrotaetas təməmɨk natɨmnat mɨn
u muwa kəm io, roiu rəhak natɨmnat rafin tepət. Itəmat
nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgɨn tahmen e sakrifais itəm
nəmiəwɨn təwɨr. In tatos əm, nɨkin tətagien ron.
19 Kən Uhgɨn rəhak in otos-ipɨnə kəm itəmat natɨmnat rafin
itəm tətuatɨp o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-
ipənən koatɨsɨ-pən e rəhan nautə tepət təwɨr, kən moatuwa e
Kristo Iesu.
20 Pəs netəmim rafin okotɨsiai-in Uhgɨn Tata rəhatat tatuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

4:9: Rom 16:20 **4:13:** 2 Kor 12:10 **4:15:** 2 Kor 11:9

21 Iatən təwɨr kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat mɨn ilat min io u ikɨn-u koatən mɨn təwɨr kəm itəmat.
22 Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipɨnə təwɨr kəm itəmat, kən ilat mɨn əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwɨr pɨk kəm itəmat.
23 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

Kolosi
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kolosi
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kolosi

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nɨtən asol Esia.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Katən məmə okəm-naka Epafras təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwɨnən məplan niməfak əh, məto iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatɨp neen rəha nagwənən ne nənɨmən, kən kəfak kəm nagelo mɨn, moatən məmə Kristo in sənəmə ilɨs pɨk. Koatən məmə koatos nɨtunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nɨtunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pɨk.

?Təmətе ŋaoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə mɨn itəm koatatɨg e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, kən iəfak mɨn okəsotagɨleən e nəgətunən eiueiuə mɨn əh, məto-inu ilat nat əpnapɨn əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan. Itɨmlau piətat Timoti etuatɨg,
2 kən nɨkitɨmlau tətagien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipɨnə kəm itəmat netəmim rəha Uhgɨn əpəh Kolosi, inu piak mɨn ne wɨnɨk mɨn e Kristo itəm nakotahatətə əskasɨk lan. Itɨmlau iatuəfak məmə nəwɨrən ne nəməlinuən rəha Uhgɨn Tata rəhatat in otəkəike mətatɨg otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn o netəm Kolosi

3 Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgɨn u tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto
4 məmə rəhatəmat nahatətəən təskasɨk ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwɨn o netəmim itəm koatəfak.
5 Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotɨtun wɨr e nɨkitəmat məmə Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilɨs e nego e neai. Nəmotəto rəkɨs natɨmnat mɨn əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo.
6 Ikɨn mɨn e nətueintən u, namnusən təwɨr tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu

1:4: Efes 1:15-16

nian itəmat nəmotəto motitun nipahrienən əh e nəwirən rəha Uhgin, kən tatəwiə min matoe e rəhatəmat nəmegəhən.

7 Inu suah u Epafras, tinən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wir kit itəm tatos rəhatimlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat.

8 In təmən kəm itimlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwin o netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat.

9 Tol min-nulan, e nian itimat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgin məmə in otətəlmin itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs nəkotitun wir nəwian.

10 Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin pəs tol nikin tətagien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgin itəm noatol. Pəs Uhgin otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in.

11 Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgin otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətatig etəmat,

12 kən nakoatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgin itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgin.

13 Kən Uhgin təmol nəhlan nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəmərəən rəha napinəpən, minol kitat kinotuwa e nərəmərəən rəha Nətin itəm in tolkeike pik.

14 Kən nətin təmikis kitat e nalpinən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat min rəhatat.

Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin

15 Nəti Uhgin tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.

Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatərəmərə o natimnat rafin min u.

16 In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmin rat min, ne iərəmərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u məmə rəhan.

1:6: Efes 1:13; 1 Pita 1:4 **1:8:** Kol 4:12; Flm 23 **1:9:** Efes 1:16-17 **1:11:** Efes 1:19; 3:16 **1:12:** Efes 1:11,18 **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2 **1:14:** Efes 1:7 **1:15:** Jon 1:18; 2 Kor 4:4

17 Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən
natimnat min rafin koatatig məto-inu nəsanənən rəhan
tətaskəlim ilat.
18 Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək
tahmen-pən e nipətin, kən in rəhn-kapə.
Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən
məmegəh lilin e nimisən.
Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.
19 Məto-inu e nəwia Uhgin, nəmegəhən ne nəsanənən rafin
rəhan tətatig əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat
rafin.
20 Kən e Kristo, Uhgin təmələhəu nəmələinuən nian nita Kristo
təmaiu e nig kəmələuau, kən netəmim, ne nat megəh
min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin
kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəmərəən rəha Uhgin.
E Kristo əm Uhgin təmol natimnat min əh.
21 Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgin, kən itəmat
tikimir min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə
rat.
22 Məto roiu əh, Uhgin təmol məmə itəmat nəmotuwa kol
kitiəh itəmat min e nimisən rəha Kristo itəm nipətin təməkul
e nig kəmələuau. Uhgin təmol mihin əh lan məmə otos itəmat
nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niganəmtin, kən
rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat.
23 Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul
əskasik e rəhatəmat nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən
təwir itəm tatəgətun natimnat itəm Uhgin otol kəm itəmat
əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul
əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm nəmotəto
rəkis, kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgin
təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwir əh.
24 Nikik tagien məmə ekatəto nahməən e nipətik o rəhatəmat
nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nipətin məmə niməfak
otaiir. Kən e suatip kitiəh əm, io min iatəto nahməən e nipətik
o nipəti Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən
tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə
iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahməən ron.
25 Uhgin əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan.
Roiu əh, ekitun nasituən etəmat o wək itəm Uhgin təmələhəu-
pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən min
rafin rəha Uhgin pəs nəkotitun wir,
26 nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgin itəm
təmatəhluaig o netəmim rafin aupən ikin, məto roiu əh Uhgin
tinuhapik nipətin kəm rəhan netəmim.

1:17: Jon 1:1; 8:58 **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5 **1:19:** Kol 2:9 **1:20:** Efes 1:10 **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12 **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27 **1:26:** Rom 16:25-26; Efes 3:2-9

27 Kən Uhgin nikin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wir min rəha Iesu kəm itəmat, netəm naihluə min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotitun min. Nalpəkau anionən itəm təwir rəha Uhgin, in tol min-nulan, Kristo təmos nikitəmat, kən nəkotitun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwirən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neai.

28 Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasik moatəhgaiir e nikilat, kən moatəgətun ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo.

29 Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu

1 Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto esehmən ilat.

2 Iatol wək nəhlan o niləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat nakotilpin wir nikitəmat məmə nikitəmat otol kitiəh əm, kən natimnat min u in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nitunən təwir itəm otol nikitəmat təsanən, kən in otol min məmə nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgin itəm aupən təmatəhluaig məto roiu tinet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo,

3 itəm Uhgin təmərgətain nenatigən ne nitunən wir min rafin rəhan tətatig lan.

4 Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosig-inən nəghatən eiueiuə min rəha netəmim itəm tətehen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən.

5 Tol mə etatig pap isəu otəmat, məto nikik tatəht pik itəmat. Kən nikik tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiəh əm, kən itəmat nakotahatətə əskasik əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatig əm e Kristo.

6 Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in Iərəmərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in.

7 Otaskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tateiuaiu miləs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasik e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgin məmə nikitəmat təmər mərioah e nagienən o natimnat itəm təmol otəmat.

1:29: Efes 3:7,20; Fil 4:13 **2:3:** 1 Kor 1:24,30 **2:4:** Rom 16:18 **2:5:** 1 Kor 5:3 **2:7:** Efes 3:17

8 Oatəto wir itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e
iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən
nətəligən rəha netəmim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-
in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tatisi-pən o
nətəligən oas min rəha netəmim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.
9 Kən Kristo in Uhgin. Kən in təmuwa mos nipəti etəmim
tahmen e kitat, kən natimnat rafin rəha Uhgin tətatig lan.
10 Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgin in təmos-
ipən natimnat rafin rəha nəwirən kəm itəmat. Kən Kristo
tatərəmərə e netəmim ne natimnat rafin itəm koatərəmərə e
nətueintən ne neai.
11 Kən nat kit min e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan,
kən in təməhg-ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha
nipətin itəm netəmim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat
itəm Iesu tatol. In təməte rəkis nətəligən ne nolən rat min e
rəhatəmat nəmegəhən.
12 Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in
nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən rəha təfagə rat
rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Uhgin
təməmegəh min e nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən
rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha
Uhgin itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.
13 Aupən ikin, nian Uhgin təməsəte rəkisən əh nolən rat min
e nikitəmat, kən e niganəmtin, itəmat nəmotimis rəkis o nolən
rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitiəh itəmat Iesu, kən
Uhgin tosmegəh min itəmat min. Uhgin təmafəl rəkis nolən rat
min rəhatat.
14 Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha
Moses itəm tatən məmə okotimis o nolən rat min əh, kən tatətu-
pa nipəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto Uhgin təməht-
ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat
tikə.
15 E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha
iərəmərə min rafin, kən təmərəkin nərəmərəən rəha iərmis min
tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol kit. Kən
roiu əh, in təmol rəhan tikimir min kəmotuwa nat əpnapin əm
e niganəmti netəmim.

Iesu tatərəmərə etəmat

16 Tol min-nulan, əsotəteliġ-inən nəghatən rəha netəmim
itəm kotələhəu-osig məmə nəkəsotolən natimnat neen,
məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotəteliġ-
inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min
u e nian asim min, o e nian rəha məwig wi min, o e nian rəha
Sapat.

2:9: Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Rom 6:4
2:13: Efes 2:1,4-5 **2:14:** Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:16:** Rom 14:1-13

17 Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi
nat kit itəm otəpanuwa, məto nipəti natimnat rafin tətatig e
Kristo.
18 Netəmim neen kotausit pik məto-inu ilat koatən mə
koatehm nəməhlaiirən min neen itəm nipətilat tatig. Ilat
koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen
itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəligən teiuaiu, kən itəmat
onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətəu-pənən
nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etəmim əm tatol.
Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakiəh e
rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm min əh koatos-ipər ilat
o nat nipətin tikə.
19 Netəm min əh kəsotaskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu
tahmen-pən mə in rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nipəti
Iesu. E nolən kitiəh tahmen-pən e nipəti etəmim, itəm tatilpin
ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu tatol mihin əm
nat kitiəh e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə
e nəməgəhən wir itəm Uhgin tatol tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiəh e Iesu

20 Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis
itəmat min. Kən məto-inu lou təsuwinən o etəmim itəm
təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha
nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəmərə
etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat
nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas
min itəm koatən məmə,
21 "Əsaskəlimən nat u," o "Əsun asgəwinən nat u," o "Əsekən
nat u."
22 Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha
etəmim. Ilat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u,
tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto
natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat,
məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min.
23 Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə
kətah nəghatən agin-əh min neen. Ilat koatən məmə netəmim
okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol
rəhalat nətəligən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən
min məmə netəmim okotəike moatehm wir nipətilat min-
nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nipətilat. Məto iatən-
ipinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən
tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat min ne nolən rat min itəm
netəmim koatol e nipətilat.

2:17: Hip 8:5 **2:19:** Efes 2:21; 4:16 **2:21:** Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 **2:22:** Mat 15:9

3

1 Məto-inu Uhgin təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol
mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nikitəmat
tətatig əskasik e natimnat itəm tətatig əpəh e nego rəha Uhgin,
ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nikali Uhgin matip, ikin əh, ikin
rəha nəsanənən ne nisiaiian.
2 Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətatig əm
e nego rəha Uhgin, pəs nətəligən rəhatəmat otəsatigən e
natimnat rəha nətueintən u,
3 məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən
pahrien rəhatəmat koatəhluaig ilat Kristo itəm tətatig e nego
e neai ilau Uhgin. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən.
4 Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian
Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgin otəgətun Kristo kitat min
kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwirən ne nəsanənən
rəhan.

Suatip ətuatip

5 Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agin nolən tərat min
rəha nətueintən, nolən tərat tol min-nulan: nipitan ne nəman
ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərat tol naulisən
o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərat; təfagə rat
tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən
məmə koatəfak kəm narmi nat min.
6 Nolən rat min əh tatol niki Uhgin titahmə, kən in otol
nalpinən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat min əh.
7 Aupən ikin, nolən rat min əh koatərəmərə e rəhatəmat
nəmegəhən.
8 Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat
nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsaratən;
nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kaluəluə;
əsolən tərat kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən
nəghatən itəm tol naulisən o nənən.
9 Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis
nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min,
10 kən nəmotuwin-in nətəligən wi. Uhgin tatos-ipinə
nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa
motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wir in.
11 Məto e natimnat min əh, in nat əpnapin əm okəmə ik etəm
Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-
ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə
ik slef əm kit o ik nakatərəmərə e netəmim. Məto nat asol in
Kristo, kən tətatig min e nəmegəhən rəhatat rafin.
12 Uhgin təmolkeike itəmat, kən mitəpun itəmat məmə
rəhan min. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun

3:1: Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 **3:3:** Mat 6:33 **3:6:** Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4 **3:9:** Efes 4:22,25 **3:10:** Efes 4:24 **3:11:** Kal 3:28

netəmim; motol təwir kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, tahmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgin.

13 Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat kit, pəs in otos əm timis e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Saskəlim-iəkisən e nikim nolən tərat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, tahmen-pən əm mə Iərəmərə təmisaskəlim-iəkisən nolən tərat rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat.

14 Nat kəike itəm otəkəike matig e nikitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwin-in tahmen-pən mə napən wir rəha Uhgin. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitiəh.

15 Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatərəmərə e nikitəmat, məto-inu Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitiəh, kən nakoatatig əm e nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.

16 Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwiwiən kit itəm tatisi-pən e nikitəmat matuwin kəm Uhgin. Inəh e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətatig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e nian min rafin.

17 Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgin, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm Iesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

18 Nipitan, otisiai-in nərəmərəən rəha iaguihl min rəhatəmat, tahmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.

19 Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkin rəhatəmat nipitaguihl min.

20 Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu Iərəmərə rəhatat nikin otagien o nolən əh.

21 Itəmat tata min, esotolən nalpinən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə nikilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite.

3:12: 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32 **3:14:** Rom 13:8-10 **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20 **3:18:** Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4

Nolən rəha slef ne rəhan iərəmərə

22 Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-
iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm
itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto itəmat
onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən
nisiaiiən kəm Uhgin.
23 Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-
pən əm mə noatol wək rəha Iərəmərə rəhatat, sənəmə noatol
wək rəha etəmim əm.
24 Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə Iərəmərə
rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm
nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgin tinəmən rəkis məmə otos-ipən
kəm nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha
suah inəh Iərəmərə pahrien rəhatat, in Iərəmərə Kristo.
25 Məto etəmim itəm tatol nolən tərat, in otos ətuatip min
noan nətouən rəhan o nolən tərat, məto-inu Uhgin, in tatol
tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

1 Netəm-iasol min itəm koatərəmərə, onəkotəkəike motol
tətuatip kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu
itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-
iasol in tətatig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

2 Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgin e nəfakən
e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən
otəkəike mətatig lan, kən nian rafin agin nəkotəkəike moatən
kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm in təmol
kəm itəmat.
3 Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min
otimat min, məmə Uhgin oterəh e suatip mə ekotən-iarəp
nalpəkau anionən rəha Uhgin e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp
nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus.
4 Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə
wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.
5 Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən
Iesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike
moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw
Iaihluə min kotuwa o Iesu.
6 Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən
min əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto
nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun
wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm
koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu.

3:22: Efes 6:5-8 **3:25:** Rom 2:11 **4:1:** Efes 6:9 **4:2:** Efes 6:18; Fil 4:6
4:3: Rom 15:30; Efes 6:19 **4:5:** Efes 5:15-16 **4:6:** Efes 4:29; 1 Pita 3:15

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

7-8 Etahl-ipinə piətat etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o
nat kəiu əm məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatimat kəm
itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətat kit itəm io
ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o nasituən lak e wək
rəha Iərəmərə.
9 In tatimnə ilau piətat Onesimas. Nian rafin in tətahatətə
əskasik e Iesu, kən itimat ekotolkeike pik in. In etəmim kit
rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat namnusən rəha natimnat
rafin ikin-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

10 Aristakas in tətatig e kalapus itimlau min. In tətahl-
ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas,
in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. Itəmat
nənamotos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə
rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwin moatehm wir.
11 Kən Josua Jastas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan
kəm itəmat. E noanol min rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu,
suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego
rəha Uhgin. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pik lak e
nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.
12 Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in min tətahl-ipinə
nəghatən wir kəm itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək
rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat.
In tatətapəh o Uhgin məmə itəmat onakoatətul əskasik kən
motimətə motitun wir natimnat rafin itəm Uhgin tolkeike.
13 Ekitun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik
o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis.
14 Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pik, ne suah u Temas,
ilau min katuahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat.
15 Otahl-ipən min rəhak nəghatən wir kəm piətat ne winitat
min əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e
nian min rafin əh rəhan ikin.
16 Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike
motahl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin min kəm
netəmim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitiəh min, itəmat
onəkotəkəike motafin min naoa rəha netəm Laotisia.
17 Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in
otəkəike mol rafin wək itəm Iərəmərə rəhatat in təmos-ipən
kəm in məmə otol.
18 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha
nənən təwir kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan
e kalapus. Pəs Uhgin otasitu etəmat kən mawte-in rəhan
nəwirən tətatig otəmat.

4:7-8: Efes 6:21-22 **4:9:** Flm 10-12 **4:10:** Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11 **4:14:** Kol 1:7; Flm 23-24 **4:17:** Flm 2 **4:18:** 1 Kor 16:21

1 Tesalonaeka
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kisil əm tinuwɨn rəkis, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwɨn e nian iəkis mɨn mətɔ-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotɨtun wɨrən nian itəm Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən. Neen nɨkilat təht məmə Iesu otuwa uəhai mɨn əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotɨmis uarisɨg e Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn, okahro ilat.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otiləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təskasɨk. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatɨp e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgɨn ne Iərəmərə Iesu Kristo.

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

2 Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatɨməhal.

3 Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgɨn, nɨkitɨməhal tagien mətɔ-inu nian rafin nɨkitɨməhal tatəht nat kisil, kit u rəhatəmat wək itəm tatisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasɨk o nasituən e netəmim itəm tatisi-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən rəhatəmat e nian iəkis mɨn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan mətɔ-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iərəmərə Iesu Kristo.

4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Uhgɨn tolkeike itəmat. Nɨkitɨməhal tagien mɨn otəmat mətɔ-inu ekəhalɨtun məmə Uhgɨn təmɨtəpun itəmat.

5 Kən ekəhalɨtun nat u, mətɔ-inu namnusən təwɨr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, mətɔ

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6

təmuwa min e nəsanənən, ne Narmin Rəha Uhgin, kən kitat kotitun wir məmə in nipahrienən. Kən nian emotatig kitat min itəmat, nəkotitun məmə nolən rəhatimat in təwir məmə otasitu etəmat.
6 Kən itəmat nəkotasgəwin itiməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nikin agien itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə.
7 Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatip wir kit kəm iəfak min əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwin itəmat.
8 Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgin tahmen e təwi təmasək kəto ikin min rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikin min rafin kotitun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp?
9 Kəp, məto-inu ilat atip koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nikitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatiməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmi nat min, kən motuarisig-in Uhgin itəm tatəmegəh, kən in Uhgin pahrien,
10 kən nakoatəsahgin Nətin u Iesu, itəm təmisi-pən e nego e neai, kən Uhgin təmosmegəh in e nimisən, kən in otosmegəh kitat o nalpinən ne neməha rəha Uhgin itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

1 Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnapin əm, məto təmol noan.
2 Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərat kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, məto Uhgin rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm itəmat, nat əpnapin netəmim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itiməhal.
3 Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat.
4 Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgin təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp namnusən təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netəmim nikilat otagien otiməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgin nikin otagien otiməhal, kən in Uhgin itəm tatuag-pən e nikitiməhal.

1:5: 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9 **2:2:** Wək 16:19-24; 17:1-9 **2:4:** Kal 1:10

5 Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə
ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən
esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos
rəhatəmat məni. Kən Uhgin, in titun nikitiməhal məmə
nəghatən u in nipahrienən.
6 Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapin
əm kit otiləs-ipər itiməhal.
7 Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo,
ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tah-
men e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian etəhlatig
kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama
kit itəm tatehm wir nətin min.
8 Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən
təwir, məto sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol
natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat.
In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal,
məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa
rəhatiməhal netəmim.
9 Piak min ne winik min. ? Nikitəmat tatəht, o kəp, wək
əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp
namnusən təwir rəha Uhgin kəm itəmat, itiməhal eməhalol
wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən lapin məmə
esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.
10 Itəmat ne Uhgin, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən
məmə nian emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən
rəhatiməhal in tətuatip, kən Uhgin tətagien lan, kən etəmim kit
təsosən nipəgnəmtin kit itəm tərat otiməhal.
11 Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm
itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wir nenətin min.
12 Kən e nolən kitiəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən
mətəhaliləs-ipər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik
məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgin, kən
nikin tagien lan. Uhgin u, tətaun-in itəmat məmə nakotuwa e
nərəmərəən ne nəwirən rəhan.
13 Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgin
məto-inu nian nəmotos nəghatən rəha Uhgin itəm nəmotəto
otiməhal, kən motos tatig e nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən
məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto nikitəmat təht
məmə in nəghatən rəha Uhgin, kən pahrien in nəghatən rəhan.
Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm
nakoatən nipahrienən lan.
14 Kən piak min ne winik min, nəmotos nəratən tahmen
e niməfak min rəha Uhgin e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən.
Nat əpnapin məmə ilat netəmim imatəmat atip ikin, məto ilat
kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha Isrel
kəmotol tərat kəm iəfak min əpəh Jutia.

2:9: Wək 20:34 **2:12:** Wək 20:31 **2:13:** 2 Tes 2:13 **2:14:** Wək 17:5

15 Kəmotohamnu Iərəmərə Iesu, ne ien min, kən motəhg-
iarəp itimat ekotiet. Nolən rəhalat tatol niki Uhgin təsagienən,
kən ilat tikimir min o netəmim rafin,
16 məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən
kəm Iaihluə min məmə Uhgin otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat
koatuargətain rəhalat nolən rat mətoarus tahmen. Məto roiu
əh, nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin tinuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

17 Piak min ne winik min. Nian emə̈haluwin isəu otəmat
nian noan məsin əm, məto emə̈halolkeike pik məmə
ekəhaləplan min itəmat. Nipahrienən, nipətitat isəu otat
min, məto nətəligən rəhatat kitiəh. Kən emə̈hlalkut pik məmə
ekəhalitəlig məhaləplan itəmat,
18 məto-inu emə̈halolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io,
Pol, emalkut nian tepət, məto Setan təmahtosig-in suatip
otimə̈hal.
19 ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat?
?Tol nəhlan məto-inu, nian Iərəmərə Iesu otuwa min, pah min
un emə̈halələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatimə̈hal elat məmə
ilat noa wək wir rəhatimə̈hal? ?Kən nikitimə̈hal otagien min
o pah min? ?Kən pah min un in rəhatimə̈hal nətouən itəm
nikitimə̈hal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u.
20 Nipahrienən, itimə̈hal ekəhlausit otəmat, kən nikitimə̈hal
tagien otəmat.

3

1 Tol nəhlan, nian nikitimə̈hal təmə̈pou kən iuəhkir
nikitimə̈hal titəgit, məto-inu itimə̈hal ekəhaləruru məmə
nəkotatig təwir əm o kəp, kən itimə̈hal emə̈halə̈lis nəghatən
məmə io ne Saelas ekətuatig Atens,
2 emuahl-ipinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In
piatat kit itəm tatol wək rəha Uhgin itimə̈hal min o nən-
iarəpən nəghatən rəha Uhgin. In təminəh otəmat məmə ot-
asitu etəmat miləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat
nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən,
3 məmə nəratən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nikitəmat təht
pik. Nəkotitun rəkis məmə in nətəligən rəha Uhgin məmə
netəmim okotol tərat etat nəhlan.
4 Nipahrienən, nian emətəhlatig kitat min itəmat,
emə̈halə̈kəike mətəhalən kəm itəmat məmə okol tərat kəm
kitat. Kən itəmat nəkotitun wir məmə tinuwa mol nipahrien
lan tahmen əm məmə itimə̈hal emə̈halən mihin.
5 O nat əh, nian nikitimə̈hal təmə̈pou kən iuəhkir nikitimə̈hal
titəgit, kən emahl-ipinə Timoti məmə otimnə məplan-tu

2:15: Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 **2:19:** Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4 **3:1:** Wək 17:15 **3:2:** Wək 16:1-3 **3:3:** 2 Tim 3:12

rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasik əh, o kəp. Ekatəgin məmə e suatip kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən, in tos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək rəhatiməhal in tol nat əpnapin əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

6 Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otimlau, kən matos namnusən təwir e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-ipa kəm itimlau məmə nikitəmat tatəht əh itiməhal e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal, tahmen əm məmə itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat.

7 Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnapin eməhlatig e nəratən, kən mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər rəhatiməhal nətəligən otəmat.

8 Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o Iərəmərə, kən ekəhaləto məmə enəhalos min nəmegəhən.

9 Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgin, nagienən rəhatiməhal otəmat in iahgin, kən ekəhalən kəm Uhgin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat.

10 E nian rafin, nərauiəgən ne lapin, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan min itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.

11 Kən pəs rəhatat Uhgin atip, u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu rəhatat, kioal suatip rəhatiməhal məmə ekəhalimnə məhalehm itəmat.

12 Pəs Iərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafin, tahmen e nolkeikeən rəhatiməhal otəmat tepət.

13 Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian Iərəmərə Iesu tatuwa min ilat rəhan min netəmim, kən nakotətul e niganəmti rəhatat Uhgin u Tata rəhatat, kən nəkotətuatip kən nolən kit tikə məmə otiləs pikən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgin nikin tagien

1 Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natimnat min neen. Eməhaləgətun rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgin nikin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e Iərəmərə Iesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwin matuwin məsin min.

2 Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun suatip itəm eməhaləgətun itəmat lan e nərəmərəən rəha Iərəmərə Iesu.

3:6: Wək 18:5 **3:7:** 2 Tes 1:4 **3:11:** 2 Tes 2:16-17

3 Nətəligən rəha Uhgin məmə in təmələhəu kalin itəmat
məmə rəhan min məmə nəkoatol nat itəm tətuatip wir: sotətəu-
pənən suatip rəha nipitan ne nəman itəm koatit anion ilat min.
4 Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəmərə e nipətitəmat
e nolən itəm təwir mətuatip kən katisiai-in.
5 Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit
anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən
kotəruru Uhgin.
6 Kən e natimnat min əh, sotolən tərat e piatəmat min o
nakləh-inən pətan rəha suah pisin. Iərəmərə otol nalpinən
kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən
enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat.
7 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təməsaun-inən kitat məmə
okotamkimik e niganəmtin, məto okotatig e nəmegəhən itəm
kəmotələhəu kalin məmə rəhan.
8 Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh,
sənəmə tatəuhlin məntaan kəm etəmim, məto tatəuhlin
məntaan kəm Uhgin itəm təmos-ipa Narmin Rəhan kəm
itəmat.
9 Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak min,
kən inu sənəmə nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu
Uhgin təməgətun rəkis itəmat o nolkeikeən itəmat min.
10 Kən pahrien, nakotolkeike piatat min rafin ikin Maseto-
nia. Məto, piak min ne winik min, ekəhalətapəh əskasik məmə
nəkotol mihin tatuwin nulan məsin min.
11 Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha
nəmegəhən itəm in təməlinu, kən motol atip rəhatəmat wək,
kən nəkotol wək e nelmitəmat tahmen əm məmə eməhalən
mihin kəm itəmat.
12 Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa
nisiaiiən rəha netəm ihluə min, kən itəmat nəsotagileən e
suah kit.

Nuwamən rəha Iərəmərə

13 Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike məmə itəmat
nəkotəkəike motitun netəm min u itəm kəmotimis. Kən
esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək tahmen e netəmim
itəm kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgin.
14 Kitat kotahatətə məmə Iesu təmimis kən məmegəh min,
kən nikitat titun məmə nian Iesu otuwa min, kən Uhgin
otol məmə, netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian
kəmotimis, okotuwa min ilat Iesu.
15 Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatip rəha Iərəmərə
məmə, kitat u itəm koatəmegəh əh motatig mətoarus
nuwamən rəha Iərəmərə, pahrien kitat okol kəsotaupən-inən
netəm min u itəm kəmotaupən kəmotimis.

4:3: 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:5:** 1 Kor 6:13 **4:7:** Hip 12:14 **4:8:** Luk 10:16; 2 Kor 1:22 **4:9:** Jon 13:34 **4:11:** Efes 4:28 **4:14:** Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12

16 Məto Iərəmərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo min otagət əfəməh, kən netəmim okotəto təwi rəha Uhgin, kən netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian kəmotimis, okotəmegəh motaupən motər.

17 Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig, okotər kitat min ilat e nimal napuə məmə okotəplan Iərəmərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig kitat Iərəmərə namnun tikə.

18 Tol nəhlan, otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən min u.

5

1 Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esəteən kəm itəmat e nian ətuatip rəha natimnat min əh,

2 məto-inu itəmat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e iakləh itəm tatuwa lapin, nian netəmim kotəruru.

3 Nian netəmim koatən məmə, “Natimnat rafin təməlinu, kən nəratən tikə,” kən nəratən otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan titahmə o neməkən, kən okol netəmim kəsotagimən.

4 Məto piak min ne winik min, nəsotətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit.

5 Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapin ne napinəpən.

6 Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min,

7 məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapin.

8 Məto pəs kitat kotərəmərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgin, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.

9 Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgin təsitəpunən kitat məmə neməha ne nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.

10 Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiəh kitat min okəmə koatəmegəh o kəmotimis.

4:16: 1 Kor 15:51-52 **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35 **5:5:** Rom 13:12 **5:8:** Aes 59:17; Efes 6:14,17 **5:10:** Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14

11 Tol nəhlan, otiləs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəmərə etəmat e Iərəmərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərat.

13 Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min.

14 Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otiləsipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin.

15 Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpinən nitai nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne netəmim pisin min.

16 Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin;

17 kən moatəghat kəm Uhgin e nəfakən nian rafin;

18 kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tagien, nat əpnapin nəkotatig e nəwirən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgin otəmat e Kristo Iesu.

19 Sotahləmisən nigəm rəha Narmin Rəha Uhgin;

20 əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgin təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat əpnapin əm lan.

21 Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən otaskəlim tiəkis nat itəm təwir,

22 kən motapəs natimnat rafin itəm tərat.

23 Pəs Uhgin pisin əm itəm in Uhgin rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgin otol məmə narmin rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nipətitəmat rafin okotətuatip məmə nipəgnəmtin tikə otəkulpən etəmat nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo tatuwa min.

24 Etəm tətaun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natimnat min əh.

25 Piak min ne winik min. Otəfak otimat.

26 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.

27 E nərgi Iərəmərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotafin naoa u kəm piak min ne winik min rafin.

28 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

5:14: 2 Tes 3:6,11 **5:15:** Rom 12:17; 1 Pita 3:9 **5:16:** Fil 4:4 **5:18:** Efes 5:20 **5:19:** Efes 4:30 **5:22:** 1 Jon 4:1 **5:23:** 2 Tes 3:3 **5:25:** Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 Tesalonaeka
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nikilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa min. Kəsotitun wirən nipəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatip nətəligən rəhalat e nitəlig-pa minən rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgin rəhatat Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgin Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

3 Piak min ne winik min. Nian rafin itiməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgin məmə nikitiməhal tagien otəmat. Kən tətuatip əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik itəmat min, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

4 Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgin e ikin min rafin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlim əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnapin netəm ihluə koatol tərat kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

5 Natimnat min əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgin o nakilən netəmim, in tətuatip əm. Nakoatos nahməən o nərəmərəən rəha Uhgin, kən noan nətul əskasikən e

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19

nəratən rəhatəmat, Uhgin otafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwinən e nərəmərəən rəhan.
6 Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgin in tətuatip, kən in otol nalpinən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat,
7 kən o nian kit in otos-ipinə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natimnat min əh okotuwa motol nipahrienən nian Uhgin otol-arəp Iərəmərə Iesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nigəm itəm tatuəp pik ilat rəhan nagelo min itəm kotəsanən.
8 In otol nalpinən kəm itəm min u kotəruru Uhgin kən məsotətəu-pənən namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu rəhatat.
9 Uhgin otol nalpinən kəm ilat e nəratən itəm namnun tikə. Kən otahtosig-in lilin ilat e niganəmti Iərəmərə ne nəhagəhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan.
10 Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa min. In otos nənwiwiən o natimnat itəm təmol kəm iəfak min rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat min itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.
11 O natimnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgin otafin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgin otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wir min itəm tatisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.
12 Itiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu o natimnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natimnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgin rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin

1 Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otuwa min lan, kən Uhgin otuəfimin kitat min Kristo lan.
2 Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiuə kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tatisi-pən o Uhgin, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha Iərəmərə tinuwa rəkis.
3 Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmim okotuwa tikimir min rəha Uhgin motol nəluaginən ilat min, kən Uhgin otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Uhgin otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkauən aupən rəkis.
4 In otuwa tikimir e natimnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natimnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgin min. In əm

1:6: Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15 **1:9:** Aes 2:10 **1:10:** Kol 3:4 **1:11:** Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3 **2:3:** 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3

un otiləs-ipər atip in ilis e natimnat min rafin. Kən in otuwin məpələh e Nimə Rəha Uhgin, kən mən məmə in Uhgin.

5 ? Tahro? ? Nəmotaluin məmə nian emətatig kitat min itəmat, ematən-ipinə natimnat min u?

6 Kən ninotitun nat naka itəm tətahtosig-in etəm əh-roiu məmə Uhgin otol-arəp in e nian ətuatip rəhan.

7 Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Məto etəm itəm tətahtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgin otos-irəkis.

8 Kən Uhgin otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Iərəmərə Iesu otərəkin in e nimətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan.

9 Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pispis eiueiuə min, ne nəmtətin eiueiuə min, ne nat eiueiuə min itəm otol narmi netəmim tatiwig,

10 ne nəratən pisin pisin min rafin itəm koteiuə-in netəm min u itəm kotaliwək e suatip tatuwin e nalpinən. Uhgin otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikeən nipahrienən itəm titun nosmegəhən ilat.

11 O nətəligən əh, Uhgin tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən rəhalat tatəlue. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nipahrienən e neiueiuəən.

12 Kən tahl-ipən məmə Uhgin otən-iarəp nalpinən rəha netəmim rafin itəm kəsotənən nipahrienən e nipahrienən, məto koatəto təwir agin nian koatol nolən min itəm tərat.

Iəfak min okotəkəike motətul əskasik

13 Piak min ne winik min itəm Iərəmərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu kəm Uhgin otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgin təmitəpun itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tatələhəu kalin itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən rəhatəmat e nipahrienən.

14 Uhgin təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusən təwir itəm etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitiəh kitat rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e rəhan nisiaiian, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən.

15 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik kən motaskəlim nəgətunən itəm eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm nəmotafin e naoa eməhalahl-ipinə.

16 Uhgin rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nikitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat

2:4: Esik 28:2; Dan 11:36 **2:8:** Aes 11:4; Nol Əpən 19:15 **2:9:** Nol Əpən 13:11-13 **2:13:** Efes 1:4; 2 Tes 1:3

okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo atip ilau Uhgin Tata,
17 okialəs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min rafin ne nəghatən wir min rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

1 Piak min ne winik min. Inu namnun nəghatən. Otəfak otiməhal məmə nəghatən rəha Iərəmərə otuwin uəhai əm ikin min rafin, kən netəmim okotisiai-in motətəu-pən, tahmen əm etəmat itəm nəmotisiai-in motətəu-pən.
2 Kən otəfak otiməhal məmə Uhgin otiləs-irəkis itiməhal o netəm rat, məto-inu sənəmə netəmim rafin kotahatətə e Iərəmərə.
3 Məto Iərəmərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat nakotəsanən, kən matehm wir itəmat o Setan məmə otəsərəkinən itəmat.
4 Kən kitat kotitun wir e Iərəmərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm eməhalən, kən nəkoatol əm nulan moatuwin moatuwin.
5 Pəs Uhgin otit nikitəmat e suatip rəha nolkeikeən rəha Uhgin ne nolən rəha Kristo o nətul əskasikən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

6 Piak min ne winik min. E nərgi Iərəmərə Iesu Kristo, etəhalən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o piatat min itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən məsotatigən motətəu-pən nəgətunən itəm nəmotos otiməhal.
7 Itəmat atip nəkotitun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol. Nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməsəhaləlpahən,
8 kən eməhalos-nəmtin nagwənən o netəmim, eməsəhalos əpnapinən. Məto eməhalol wək pik, lapin ne lenian, eməhalol wək e nelmitiməhal məmə esəhalos-ipinəən wək əskasik otəmat o nehmən itiməhal.
9 Tətuatip otiməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itiməhal, məto itiməhal eməsəhalolən nəhlan məto-inu itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləgətun itəmat e nolən itəm tətuatip məmə nakotətəu-pən.
10 Kən nian emətəhlatig əh kitat min itəmat, eməhalos-ipinə lou u məmə, "Okəmə etəmim tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in."
11 Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhaləto məmə netəmim neen un itəmat min ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tipik min, məto kəsotolən wək.

3:4: 2 Kor 7:16; Kal 5:10 **3:6:** Rom 16:17 **3:7:** Fil 3:17 **3:8:** 1 Tes 2:9 **3:9:** 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6 **3:11:** 1 Tim 5:13

12 E nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh nɨki
netəmim itəm kotol nəhlan məmə okotəkəike motapəs negəsən
motatɨg mətɨg əm, kən motol wək o nətouən nagwənən nɨgɨlat.
13 Kən itəmat piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, əsotəpouən o nolən nat
itəm tətuatɨp.
14 Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatɨməhal nəghatən e
naoa u, kən nəkotəkəike motol məmə netəmim okotɨtun məmə
in pah. Kən məsotuwɨnən iuəhkɨr ron məmə nəkotol in taulɨs
o nolən rəhan.
15 Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tɨkɨmɨr, məto in
piatəmat kit, kən təwɨr məmə nakotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

16 Kən pəs Iərəmərə rəha nəməlinuən, in pɨsɨn əm otos-ipɨnə
nəməlinuən nian rafin e nolən mɨn rafin. Pəs Iərəmərə tətatɨg
itəmat min itəmat rafin.
17 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha
nənən təwɨr kəm itəmat. Kən e naoa mɨn rafin ekəte nəhlan
məmə nəkotɨtun in naoa rəhak. Inu nolən rəha nəteən rəhak.
18 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən
kəm itəmat rafin.

3:12: 1 Tes 4:11 **3:13:** Kal 6:9 **3:15:** 1 Tes 5:14

1 Timoti
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihluə kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikɨn mɨn matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pɨk Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətɨn ətuatɨp.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol təməto məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahlipən Timoti məmə otuwɨn məg-ətuatɨp-in neiuəən əh. Okəmnaka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapɨn məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən mɨn əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəligən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motɨtun nɨpətɨ nəghatən anion mɨn, kən motol natɨmnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matən-iarəp nətəligən neen rəhan kəm Timoti matɨləs-ipər rəhan nətəligən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wɨr mɨn rəha nəfakən, ne nehm wɨrən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wɨr mɨn itəm netəm-iasol mɨn rəha niməfak ne iəfak mɨn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wɨr kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatɨp wɨr.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Timoti. Io Pol, iakatən təwɨr kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu məto-inu Uhgɨn u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nɨpətɨ nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgɨn otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u.

2 Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətɨk pahrien. Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətatɨg ron ik.

1:2: Wək 16:1-3; Taet 1:4

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosig-in iəgətun eiueiuə min

3 Aupən ikin e nian ematuwin Masetonia, kən io emən kəm
ik məmə io ekolkeike pik məmə onakətatig Efesas, kən rəhak
nətəligən tatol əm min-nulan. Netəmim neen əh-ikin kotatig
itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən min itəm kotərat.
Məto ik onakahtosig-in ilat məmə okəsotolən nolən əh.
4 Ilat okotəkəike motapəs nolən min əh itəm koatən nəghatən
eiueiuə min itəm koatəghat-in noanol min aupən ikin.
Nəghatən min əh in tatiuw-pa əm timəht, məto in to təsasituən
e netəmim məmə ilat okotitun nalpəkauən rəha Uhgin inu
okotahatətə əm lan.
5 Məto noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nikitəmat.
Nolkeikeən tatər e niki suah kit nian nikin təwir təfagə rat tikə
lan, kən in titun məmə nolən rat kit təsatigən lan, kən tətahatətə
pahrien əm e Iesu.
6 Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatip u, kən ilat
kinotəruru rəkis rəhalat suatip, məto koatətəu-pən nəghatən
alməl min əh.
7 Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatig
wir e Lou rəha Uhgin, məto ilat kəsotitun wirən nipəti nəghatən
itəm koatən, ne nəghatən min itəm koatən pik ilat.

8 Kitat kotitun wir Lou rəha Uhgin məmə təwir okəmə kitat
kotitun wir wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgin
tolkeike.
9 Nian rafin kitat okotəkəike motitun məmə Lou
təməsuwamən o netəm kotətuatip, məto Lou in rəha netəm
rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotisiai-inən Uhgin ne nol
təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o
nəfakən; netəm kəmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm
koatohamnu itəm;
10 nəman ne nipitan itəm kinotol marit rəkis, məto koatan
əpnapin; nəman koatit atip ilat min kən nipitan koatit atip
ilat min; netəmim katosalim-in iolwək min məmə okotos
məni elat; ne netəm koateiueiuə, ne netəm koateiueiuə e
nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pisin neen min.
Əwəh, in nipahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol
natimnat rafin əh itəm tatərəkin nəghatən min itəm kotətuatip.
11 Nəghatən ətuatip min u, koatisi-pən e namnusən təwir
moepən rəha Uhgin, Uhgin etəm təwir tətuatip. Namnusən u
in təmos-ipa kəm io məmə ekən-iarəp.

Pol nikin təmagien o Kristo

12 Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, itəm
tatos-ipa nəsanənən kəm io o wək u, məto-inu in tatehm

1:4: 1 Tim 4:7; Taet 1:14 **1:8:** Rom 7:12,16

io məmə iakaskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən, kən in təməhləu-pa wək u mətahləpis io məmə ekol.

13 Aupən ematəghat rat e nərgin, kən ematoh nəfak matol tərat kəm Iesu. Nat əpnapin io ematol pap min-nulan məto in təmasəkitun io məto-inu io eməsənən əh nipahrienən lan, kən eməruru məmə nat naka itəm io ematol in tərat.

14 Məto nolkeikeən rəha Iərəmərə rəhatat in iahgin iahgin pik ron io, maprəkis-in nolən rat min rəhak. Kən tatətəlmin nikik o nahatətəən lan ne nolkeikeən itəm tatisi-pən o Kristo Iesu.

15 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan: Kristo Iesu təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm rat agin taprəkis-in rafin ilat.

16 Məto Uhgin təmasəkitun io, etəm rat agin, tahmen e nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nətəligən rəhan kaifəməh, namnun tikə, tatuwin o netəm kotərat, pəs netəmim neen kotehm kən motuarisig-in suatip kitiəh əm məmə okotahatətə e Iesu kən in tosmegəh ilat mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat.

17 ! Kotənwiwi Uhgin! Pəs kotisiai-in Uhgin rəhatat. In Iərəmərə lilin; in təsimisən; kəsehmən in; kən in pisin əm in Uhgin. Pəs koatiləs-ipər nərgin tatuwin matuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

18 Kən inəh nətik Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pən e nəghatən rəha ien min itəm kəmoatən kəm ik aupən. Ik onakəkəike maskəlim nəghatən min əh pəs tol rəham nətəligən təskasik, kən ik onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən.

19 Askəlim rəham nahatətəən təskasik, kən ol nolən itəm ik nəkitun məmə in tətuatip e niganəmti Uhgin. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotitun məmə tərat, kən kəmotərəkin rəkis rəhalat nahatətəən, tahmen e suah kit itəm tatiləs nego matər e nimas tətəhap-əhap agin matərat.

20 Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiəh əm ilat netəm min u. Io enegəhan-in rəkis ilau məmə katuəməhl-pən e nelmi Setan məmə okiatun məmə okəsuən ratən Uhgin.

2

Nolən rəha nəfakən

1 Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasik kəm itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgin o netəmim rafin, kən motən kəm Uhgin məmə nikitimat tətagien o natimnat itəm in təmol ilat.

2 Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəmərə ne netəm-iasol min rəhatat məmə kitat rafin

1:12: Wək 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 **1:13:** Wək 8:3; 9:1-5 **1:15:** Luk 19:10 **1:20:** 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15

okotatig e nəməlinuən kən motatig mətig, pəs kitat kotisiai-in wir Uhgin kən rəhatat naliwəkən in tətuatip.

3 Nolən rəha nəfakən min u in təwir pik, kən in otol Uhgin
Iosmegəh rəhatat nikin otagien lan.

4 Uhgin u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən
molkeike məmə ilat okotitun motən nipahrienən e nəghatən
pahrien rəhan.

5 Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgin
məto-inu Uhgin kitiəh əm tətatig, kən suah kitiəh əm tatətul in
suatip o nosən netəmim muwin kotol kitiəh ilat Uhgin, etəmim
əh Kristo Iesu.

6 E nian ətuatip, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o
nətouən suatip rəha netəmim rafin məmə otikis ilat e təfagə
rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə Uhgin tolkeike məmə
otosmegəh netəmim rafin.

7 Kən o nəghatən əh, Uhgin təmiləs-ipər io məmə io aposol
kit rəhan o nən-iarəpən namnusən təwir u kəm Iaihluə min,
netəmim itəm kəsənən məmə netəm Isrel, kən təmiləs-ipər io
məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien,
eseiueiuəən.

8 Kən ikin min rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat
kəm Uhgin e nəfakən. Kən nian koatiləs-ipər nelmilat məmə
okotəfak kəm Uhgin, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat
otətuatip, kən nikilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat min.

9 Kən io iakolkeike məmə nipitan u iəfak min okotuwin
e rəhalat napən itəm tətuatip kən matəfətain wir ilat,
məsotiuwən nətəligən rəha nəman, kən məsotolən məmə
netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat
məmə okotausit ron. Kən ilat kəsotuwin-inən natimnat min o
niuwən nətəligən rəha netəmim, iatən natimnat min tahmen-
pən e napən min itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmol e iaen u
kol tatipit-ipit, o nat kit kəmol e perel inu kəpiel itəm nəmtin
tiəkis.

10 Məto iakolkeike məmə nipitan u iəfak min, rəhalat
nətəligən otəsuwinən o malə-malə rəha nipətilat o nehmən,
məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol
nolən min itəm otasitu e netəmim, nolən min itəm tətuatip o
nipitan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgin.

11 Nian nəman okoatəgətun e niməfak, nipitan okotəkəike
moatətəlig-in məsotagətən, kən motəkəike motos-iəhau ilat,
kən motisiai-in iəgətun min, kən motətəu-pən iəgətun min əh
itəm koatəgətun.

12 Io esegəhan-inən nipitan məmə okotəgətun kən
motərəmərə e nəman. Ilat okotəkəike kəsəghatən,

2:6: Rom 3:29-30; Kal 1:4 **2:7:** Wək 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11 **2:9:** 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Tim 5:10 **2:12:** 1 Kor 14:34

13 məto-inu aupən ikɨn, Uhgɨn təmaupən mol Atam, uarisɨg
ikɨn təpanol If.
14 Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol
nəwian, məto If u təmol nəwia Setan kən mətgəhl lou rəha
Uhgɨn.
15 Məto Uhgɨn otosmegəh nɨpɨtan nian ilat koatol ətuatɨp
wək rəhalat, inu neməkən ne nehm wɨrən nɨsualkələh. In oto-
smegəh ilat okəmə koataskəlɨm əskasɨk nolən rəha nahatətəən,
ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən
itəm tətuatɨp.

3

Netəm-iasol mɨn rəha nimɨfak

1 Inu nəghatən tatən pahrien məmə, "Okəmə etəmim kit
tolkeike məmə in otuwa etəm-iasol kit rəha nimɨfak, kən in
təmolkeike wək kit itəm təwɨr."
2 Kən etəm-iasol tol nəhlan:
okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiəh əm;
tatehm wɨr nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natɨmnat e nɨtunən;
katɨsiai-in;
tatehm wɨr netəmim itəm koatuwɨn iman ikɨn;
in iəgətun wɨr kit;
3 sənəmə etəmim kit rəha napɨsən o nəmouən;
məto in etəm mətɨg;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən tɨtatɨperəh pɨk tahmen e
kaluəluə;
nɨkin təsuwɨn pɨkən e məni;
4 in otəkəike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn, kən mol məmə
rəhan nɨsualkələh koatol nəwian moatɨsiai-in wɨr.
5 ?Məto okəmə in təruru nərəmərə wɨrən o rəhan mɨn, kən in
otaroh nəhlan mərəmərə o nimɨfak rəha Uhgɨn?
6 Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u
məta in tatos-ipər pɨk in, kən Uhgɨn tol nalpɨnən kəm in tol
məmə təmol mihin e Setan u iausit pɨk.
7 Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwɨr mətuatɨp
məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwɨr.
Okəmə təsol mihinən, məta noanɨkulu rəha Setan toh
pɨkən, kən nərgɨn in otərat.

Netəm kotasitu e nimɨfak

8 E nolən kitiəh əm, dikon mɨn, rəhalat nəmegəhən otəkəike
mətuatɨp wɨr, kən moatən əm nɨpahrienən e nian rafin. Netəm

2:13: Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9 **2:14:** 2 Kor 11:3; Kal 3:1-6 **3:6:** Taet 1:6-9
3:7: 2 Kor 8:21

koatapis o kotolkeike pik məni, kəsotahmenən o naskəlimən wək u.
9 Ilat netəmim itəm kotitun məmə nolən rat kit təsatigən
elat, kən moataskəlim əskasik nəghatən pahrien min rəha Iesu
Kristo itəm Uhgin təmol əp.
10 Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wir rəhalat
nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərat elat, kən ilat
okotos wək rəha dikon.
11 Məto nipitan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak,
ilat min okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatip wir.
Təsəwirən məmə ilat nipitan iən nikalitəm, o nipitan rəha
napisən, məto ilat nipitan itəm netəmim koatahatətə elat e
nian rafin.
12 Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan
pətan kitiəh əm, kən in otəkəike matərəmərə wir e rəhan min
nisualkələh ne rəhan latuənu.
13 Netəmim itəm koatol-wir wək u rəha dikon, nərgilat in
otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o naskəlimən
nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətin nahatətəən rəhatat

14 Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nikik tatəht məmə,
otəsuwəhən kən ekimnə mehm ik.
15 Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat
rafin itəm kitat nenəti Uhgin okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak,
kən Uhgin rəhatat tatəmegəh mətatig namnun tikə. Kitat
netəm nəfak u kotaskəlim nəghatən pahrien, kən matehm wir.
16 Nipahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm
Uhgin təmol əp, in nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:
Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.
Kən Narmin Rəha Uhgin tatəgətun wir məmə Iesu tətuatip wir.
Kən nagelo min kəmotehm in.
Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikin
pisin pisin min.
Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.
Kən Uhgin təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau min.

4

Iəgətun eiueiuə min

1 Narmin Rəha Uhgin tatən-iarəp wir məmə e nian min
uarisig Iesu otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-
pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgin. Ilat okotətəu-
pən narmin eiueiuə min kən motətəu-pən nəgətunən rəha
iərmis min.
2 Nəgətunən min əh koatisi-pən o iəgətun min itəm koatən
məmə rəhalat nəghatən in nipahrienən, məto ilat koateiueiuə,
kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh, nətəligən

3:11: Taet 2:3 **3:16:** Mak 16:19; Kol 1:23; 1 Jon 2:18

rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə.

3 Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgin təmol nagwənən min əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nipahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgin ron, kən motun,

4 məto-inu natimnat rafin itəm Uhgin təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgin ron,

5 məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

6 Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etəmim kit itəm natun nəghatən wir min rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin.

7 Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiuə min itəm nətəligən rəha Uhgin tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu əpnapin min itəm nipətin tikə. Məto əgətun atip rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgin.

8 Nolən rəha nehm wirən nipətim məmə in otəsanən, in təwir o natimnat min neen, məto okəmə natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgin, kən in təwir məmə otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilin.

9 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan.

10 Kənu kitat koatol pik wək o iəgətun atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kinotahatətə rəkis e Uhgin u tatəmegəh kən mətatig itulin, kən in Iosmegəh rəha netəmim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan.

11 Əgətun natimnat min əh kəm netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən.

12 Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətuatip wir məmə netəmim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatip.

13 Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən e rəham nəmegəhən mətoarus

4:3: Jen 9:3; Rom 14:6; 1 Kor 10:30-31 **4:7:** 1 Tim 1:4 **4:10:** 1 Tim 2:3-4
4:12: Taet 2:15

ekɨmnə: afin Naoa Rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən mən-iarəp Naoa Rəha Uhgɨn, kən məgətun Naoa Rəha Uhgɨn.

14 Timoti, Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta mɨn rəha nimɨfak kəmotələhəu-pən nelmɨlat lam, kən ien mɨn neen rəhalat kəmotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.

15 Ik onakəkəike matol wək mɨn u, kən rəham nətəligən otəkəike mətatɨg əskasɨk e natɨmnat mɨn u pəs netəmim kotɨtun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwiə wɨr.

16 Atehm wɨr nolən mɨn e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətunən məmə in tatətuatɨp e nian rafin. Onakəkəike mətalkut əskasɨk məmə onəkol natɨmnat mɨn əh, məto-inu okəmə nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlɨg-in ik.

5

Nolən rəha nɨsiaiiən o nəghatən kəm netəmim

1 Səghat əskasɨkən e iaguɨhl mɨn, məto əghat kəm ilat e nɨsiaiiən məmə nakiuw rəhalat nətəligən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatɨp mɨn. E nolən kitiəh mɨn əm, ol tahmen əm kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piam ətuatɨp mɨn.

2 Əghat mətɨg e nɨsiaiiən kəm nɨpɨtaguɨhl mɨn tahmen məmə rəham mama ətuatɨp mɨn. Rəham nəghatən ne nolən mɨn kəm nɨpɨtan itəm koatetəm aluə otəkəike mətuatɨp agɨn, tahmen məmə ilat wɨnɨm mɨn.

Nolən rəha nehm wɨrən nəutahlɨmɨs mɨn

3 Niməfak otəkəike matehm wɨr nəutahlɨmɨs mɨn itəm rəhan mɨn kotɨkə agɨn o nehmən ilat.

4 Məto nəutahlɨmɨs kit u nenətɨn mɨn əh-ikɨn o mɨpɨn mɨn əh-ikɨn, ilat okotəkəike motɨtun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wɨr atɨp rəhalat mɨn. Nolən u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi mɨn, kən inəh Uhgɨn nɨkin tagien ron.

5 Məto nəutahlɨmɨs itəm tətatɨg in pɨsɨn agɨn əm, etəmim tɨkə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasɨk rəhan nətəligən tətatɨg e Uhgɨn. In əh e nian rafin, lapɨn ne e nərauiəgən, in tatəfak kəm Uhgɨn məmə otətasitu lan.

6 Məto nəutahlɨmɨs u tatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nɨpətɨn o nətoən təwɨr lan, in tatəmegəh, məto e narmɨn tahmen məmə in tɨnɨmɨs rəkɨs.

7 Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən mɨn əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs netəmim kəsotən ratən ilat.

8 Suah kit otəkəike mehm wɨr rəhan mɨn, kən maupən mehm wɨr rəhan ətuatɨp mɨn. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun

4:14: 2 Tim 1:6

məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərat maprəkis-in etəm təsəfakən.

9 Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitiəh əm aupən.

10 Kən in pətaguihl kit itəm netəmim koatisiai-in o rəhan nolən wir ne nasituən min itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iapispis min okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat min; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.

11 Məto səte-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikilat minaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit.

12 Kən Uhgin in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.†

13 Kən nat tərat kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nipətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmisin nimème mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm təsahmenən məmə okotən.

14 Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimir min məmə okotən rat kitat.

15 Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən Setan.

16 Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netəmim kotikə agin məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

17 Elta min itəm koatərəmərə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun

---

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən tətaikuas e nelki netəmim rəha Uhgin." - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlimis min neen kəmotos noanawil rəhalat kəm Uhgin məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgin. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9

min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgin, ilat koatətul aupən məmə okisiai-in ilat.

18 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən.” Kən tatən min məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”

19 Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiəh əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisil katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən.

20 Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərat, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netəmim okotəgin o nolən nat tərat min.

21 E niganəmti Uhgin, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgin təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətuatip. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.

22 Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmə ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.

23-25 Netəmim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgin otol nalpinən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmə onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənim wain noan məsin pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən ətuatip o slef min

1 Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihluə, məmə kəsotən ratən nərgi Uhgin, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat. 2 Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,” kən ilat məsotisiai-in wirən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik

5:18: Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1 **5:20:** Efes 5:11 **6:1:** Efes 6:5

təhmin min e nikilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən min ne natimnat wir min pahrien

Natimnat min u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

3 Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pisin e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike, in neiueiuəən.

4 Netəm min əh koatol nəhlan ilat kəsotitun agin-əhən nat kit, kən ilat nausit pik. Ilat kotalməl o nuwinən məghat pik o nəghatən min itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən min itəm netəmim koatetəhau ilat min ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat min, kən motəhap-əhap ilat min, kən moatəghat rat e nərgilat min, kən moatətəlig rat elat min.

5 Kən e nian rafin ilat koatol timəht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəligən tərat, ilat koatəlue e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmə suatip rəha nahatətəən e Uhgin in suatip kit o nosən məni ne nautə min.

6 Məto nat itəm təwir pik sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwir pik in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgin tolkeike, kən motagien əm, nat əpnapin rəhatat nautə noan məsin o tepət,

7 məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa. Kən e nian okotimis lan, okol kəsotos minən nat kit motitəlig.

8 Məto okəmə nigitat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotagien.

9 Netəmim itəm kotolkeike pik məmə rəhalat nautə otepət, in timətig əm olat məmə okotol nolən rat min tepət. In tahmen-pən e noanikulu tətohasin ilat e noakəmihl rəha nəratən, kən ilat kotolkeike məmə okotol natimnat tepət rəha nalmələn, kən natimnat tepət itəm tərat olat. Kən nolkeikeən rəha natimnat rat min əh okoatərəkin-rəkin nəmegəhən rəhalat.

10 Məto-inu nolən rəha nolkeike pikən məni, in nəukətin natimnat rat tepət. Kən netəmim neen ilat koatətul-iəkis o nətəu-pənən suatip u, kən ilat kinotuwin rəkis isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natimnat min neen itəm tatərəkin atip nikilat, kən moatəto tərat lan.

Nəghatən wir rəha Pol tatuwin kəm Timoti

11 Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgin, aiu muwin isəu o nolən rat min əh. Ik onakəkəike malkut pik o nətəu-pənən nolən

6:2: Flm 16 **6:3:** Kal 1:6-9 **6:5:** 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14 **6:6:** Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5 **6:7:** Job 1:21 **6:10:** Efes 5:5

ətuatip, itəm Uhgin tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlim rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, namnun tikə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətig kit.

12 Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlim nəmegəhən lilin itəm Uhgin təmaun-in ik ron. Aupən ikin in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e niganəmti netəmim tepət.

13 E niganəmti Uhgin, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natimnat rafin, ne niganəmti Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wir nəghatən pahrien e niganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm ik nəhlan:

14 ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo otuwa

15 e nian ətuatip itəm Uhgin təmitəpun. Uhgin itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian rafin, in pisin əm tatərəmərə e natimnat rafin. In Kig rəha kig min rafin, kən Iərəmərə rəha iərəmərə min rafin.

16 In əm təsimisən mətatig lilin, rəhan nətuounən tikə, kən namnun tikə. Ikin tətatig ikin, nəhag-əhagən tasiə mitəlau in, kən okol kəsanən iuəhkir ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat okotəkəike motisiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəmərəən matuwin matuwin namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

17 Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotiləs-ipər pikən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto olawig ne tikə min. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgin itəm tatos-ipa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan.

18 Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne nasituən wir min. Kən nikilat otəkəike magien o nawteən kəm netəmim.

19 E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wir o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

20 Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm Uhgin təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən min itəm nipətilat tikə kən kəsotos-ipənən nisiaiin kəm Uhgin, kən nəghatən min itəm kəsotətuatipən e Naoa Rəha

6:11: 2 Tim 2:22 **6:12:** 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7 **6:13:** Jon 18:36-37 **6:15:** Nol Əpən 17:14 **6:17:** Luk 12:20-21 **6:19:** Mat 6:20

Uhgin. Nəghatən min əh katən məmə koatos-ipa nitunən, məto kəp, koateiuə.

21 Məto netəmim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə min əh, kən minotos-arəpən e suatip rəha nahatətəən pahrien.

Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

6:21: 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 Timoti
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm Timoti
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat min əpəh e nimafak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e "Namnusən Əkuəkir Rəha Naoa u 1 Timoti" o nitunən məmə Timoti in pah.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlim Pol əpəh Rom, in təsətatigən e kalapus, məto in təmətatig e rəhan kit nimə, kən mopael min kəmotatig ilat min motehm məmə in otəsagimən. Namnun japta rəha Wək Min tatəghat-in nian min əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tinuwin min e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərat ikin pahrien. Naoa rəha Wək Min təsəghat-inən nian əh, naoa tinol namnun rəkis. Kalapus əh in tətəp ikin, kən tiəkis o netəmim o nuwinən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wir. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmik naoa min rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmitun məmə otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən nimafak e nelmi netəm-iasol pisin min neen tahmen e Timoti. Nian iəkis min koatuwa o nimafak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlim Namnusən Təwir, kən matətul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwir, kən in otətul matip o nətoən nahməən e nipətin okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwir kəm Timoti

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgin təmitəpun rəkis io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkisən rəha nəmegəhən lilin e Kristo Iesu.

2 Iatən təwir kəm ik Timoti, nətik itəm iakolkeike pik ik. Pəs Uhgin Tata ne Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə okuawte-in rəhalau nəwirən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəha Timoti

3 Nian rafin, lapin ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgin ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik min, kən ekitun məmə nolən rat kit təsatigən lak.

1:2: Wək 16:1; 1 Tim 1:2 **1:3:** Wək 23:1

4 Nikik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pik məmə
ekəplan min ik pəs nikik otagien.
5 Nikik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən
əm e nahatətəən itəm təmaupən mətatig e rəham pipi Lois ne
rəham mama Iunis, kən ekitun məmə roiu in tinətatig lam.
6 Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmə onakelel nigəm
rəha nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipinə o nolən rəhan wək.
Uhgin təmos-ipinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək
matəfak-pinə lam.
7 Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgin təsos-ipamən
kəm kitat nikin rəha nəginən, məto təmos-ipa nikin rəha
nəsanənən, ne nikin rəha nolkeikeən, ne nikin itəm tatol nolən
min itəm in titun məmə kotətuatip.
8 Kən inəh, əsaulis-inən o nən-iarəpən Iərəmərə, kən əsaulis-
inən io itəm etatig e kalapus o nərgin. Məto e nəsanənən itəm
Uhgin tatos-ipinə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto
nahməən o namnusən təwir.
9 Uhgin təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat
okotuwa rəhan min netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o
nat kit itəm kitat kəmotol, məto in təmol e rəhan atip nətəligən,
ne nəwirən. Nian Uhgin təməsolən əh nətueintən ne, məto in
təmələhəu rəkis nalpəkauən məmə in otawte-in rəhan nəwirən
kəm kitat e Kristo Iesu,
10 məto roiu, in təmol əp nəwirən əh kəm kitat e nuwamən
rəha Iosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkin
nimisən ne rəhan nəsanənən, kən təmasiəgəpin nəmegəhən u
namnun tikə, kən kitat koatehm e namnusən təwir.
11 Kən Uhgin təmitəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne
iəgətun o namnusən təwir əh.
12 Tol nəhlan iatəto pik nahməən ron u ikin-u e kalapus.
Məto esaulis-inən, məto-inu ekitun məmə pah u iatahatətə lan,
kən mitun wir məmə in titun nehm wirən nat naka itəm in
təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*
13 Ətəu-pən əm suatip rəha nəgətunən u tətuatip itəm emən
kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu.
14 E nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tətatig e nikitat,
kən atehm wir nat wir itəm Uhgin təmələhəu-pən e nelməm.
15 Nəkitun məmə rəhak min netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas
ne Hermokenes, ilat rafin kəmotagim rəkis motapəs io.
16 Pəs Iərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan min, məto-
inu nian tepət təmətasitu lak matiləs-ipər rəhak nətəligən. Kən
təməsaulisən məmə emətatig e kalapus.

1:5: Wək 16:1 **1:6:** 1 Tim 4:14 **1:7:** Rom 8:15 **1:9:** Efes 2:8-9; Taet 3:5
1:10: Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatip pisin o nəuhlinən ves 12b: "kən mitun wir məmə in titun nehm wirən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmin o namnun nian." **1:14:** 1 Tim 6:20

17 Nipahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io,
təmeam-in io mətoarus-pən məplan io.
18 !Pəs Iərəmərə otasəkitun in e namnun nian!
Ik nəkitun wir natimnat wir min itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwir rəha Kristo Iesu

1 Ik u nətik, pəs Uhgin otol nikim təsanən e nəwirən itəm tatisipən e Kristo Iesu.
2 Nəməto rəkis natimnat min u itəm eməgətun itəmat lan e niganəmti netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən məlləhəu-pən e nelmi netəmim neen itəm natən nipahrienən elat, kən ilat okotitun nəgətunən netəmim neen min lan.
3 Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasik kitat min ik, tahmen e mopael wir kit rəha Kristo Iesu.
4 E nian rəha nəluaginən, mopael kit təsolən natimnat rəha nəmegəhən rəha netəmim əpnapin əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, nikin otagien lan.
5 E nolən kitiəh, etəm tətaiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou min rəha naiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol winən.
6 Tətuatip əm min-nulan məmə etəm tatol pik wək e nasumən, in otaupən məulək-in.
7 Ətəlig-in wir nat naka iatən kəm ik, məto-inu Iərəmərə otasitu lam o nitunən nipəti nəghatən min u.
8 Atətəlig-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefit, kən Uhgin təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusən təwir iatən-iarəp.
9 Kən iatəto nahməən o namnusən təwir əh, kən nipahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iaklәh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgin.
10 Tol nəhlan, iatətul əskasik e nahməən min rafin o netəmim itəm Uhgin təmitəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotatig e nəwirən itəm təhag-əhag rəha Uhgin, itəm namnun tikə.
11 Inu nəghatən tatən pahrien məmə,
Okəmə kotuwa kitiəh e Kristo e nimisən rəhan,
kən okotəmegəh min kitat min.
12 Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis min,
kən kitat okotərəmərə min kitat min.
Okəmə kitat kotən-iamnin in,
kən in otən-iamnin kitat.
13 Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawil,

2:3: 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7 **2:8:** Rom 1:3; 1 Kor 15:4
2:9: Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 **2:11:** 2 Kor 4:11 **2:12:** Mat 10:33

məto in tatol rəhan noanawɨl,
məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwɨr rəha Uhgɨn

14 Natɨmnat mɨn u, onəkəike matən matɨsɨmatɨp lan kəm
rəham mɨn netəmim. Ən əskasɨk kəm ilat nəhlan məmə, "Iatən
e nərgɨn Uhgɨn məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nɨpəti nəghatən
mɨn." Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, məto tatərəkɨn
əm netəmim itəm koatəto.
15 Alkut əskasɨk məmə onəkuwa iolwək təwɨr itəm nian
Uhgɨn tatəplan rəham wək, in tɨtun nənən məmə, "Əwəh,
nəmol təwɨr," kən nəsaulɨsən o rəham wək, məto-inu natəgətun
ətuatɨp nəghatən rəha nɨpahrienən.
16 Məto apəs nəghatən əpnapɨn mɨn əm itəm kotərat
məsotɨsiai-inən Uhgɨn, məto-inu netəmim itəm koatəghat
nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwɨn matuwɨn əm o nolən mɨn
itəm kəsotɨsiai-inən Uhgɨn.
17 Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nɨməgəm pien itəm
tatəməhal matepət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan,
ilau u Haemeneus ne Faelitas,
18 itəm kɨnuəmkarəpən rəkɨs e suatɨp rəha nɨpahrienən.
Katuən məmə Uhgɨn təmol kitat kotəmegəh mɨn rəkɨs e
nɨmɨsən, kən okol Uhgɨn təsos-ipa mɨnən nɨpətɨtat wi mɨn nian
Iesu tatuwa mɨn. Kən təs mil u katuərəkɨn nahatətəən rəha
netəmim neen.
19 Məto tol pap nəhlan, nimə itəm Uhgɨn tatiləkɨn tatətul
tiəkɨs, kən təməte-pən lan məmə, "Iərəmərə tɨtun netəm mɨn
u rəhan mɨn," ne "Netəm mɨn u koatən məmə ilat netəm rəha
Iərəmərə, okotəkəike motapəs nolən rat mɨn."
20 Ətəlig-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pɨsɨn
pɨsɨn mɨn tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, neen e
silfa, neen e nɨg, neen e nɨməptən. Wək rəha neen, in wək asol
itəm katɨsiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnapɨn əm itəm
tol naulɨsən.
21 Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs
nolən rəha naulɨsən, in tɨtun nolən wək asol itəm katɨsiai-in,
kən Uhgɨn otələhəu kalɨn məmə rəhan pɨsɨn əm, kən mol əpen-
əpenə məmə otol wək mɨn itəm kotəwɨr.
22 Aiu muwɨn isəu o nolən rat mɨn itəm tatəwiə e nɨki netəm
aluə. Kən ətəu-pən wɨr suatɨp rəha natɨmnat mɨn u: nolən itəm
tətuatɨp, ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəmələinuən. Ətəu-
pən suatɨp əh itəmat netəm mɨn u itəm koatətapəh o nasituən
rəha Iərəmərə e nɨkilat itəm təwɨr.
23 Apəs magɨm rəkɨs e nəghatən almə̀l mɨn itəm nɨpətɨlat tɨkə.
Nəghatən mɨn əh koatiuw-pa əm tɨməht o nərgəhəuən.

2:13: Rom 3:3-4; Taet 1:2 **2:14:** 1 Tim 6:4; Taet 3:9 **2:15:** 1 Tim 4:6 **2:16:** 1 Tim 4:7 **2:17:** 1 Tim 1:20 **2:19:** Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3 **2:22:** 1 Tim 6:11 **2:23:** 1 Tim 4:7

24 Iolwək rəha Iərəmərə, okol in təsərgəhəuən, məto in
tatəkəike matol təwir kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa
etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh.
25 Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in
otəkəike məgətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka
Uhgin otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən,
məmə ilat okotitun nipahrienən,
26 kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagim
rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlim ilat kən koatol
nəwian.

3

Nolən rat min iuəhkir o Namnun Nian

1 Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min
okotuwa iuəhkir o Namnun Nian.
2 Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atip əm ilat, kən
ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər
atip əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgin, kən ilat okotəht
nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətagien o
nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgin.
3 Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinən
nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkin nərgi
netəmim. Okəsotərəmərəən e nolən min rəhalat. Nikilat
otagien əm o nərəkinən netəmim. Okotetəhau nat itəm in
təwir.
4 Ilat kəut kəsuə min, kən okotol natimnat rat neen məto
kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər
atip ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e
nipətilat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgin.
5 Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan,
məto ilat okəsotolkeikeən məmə nəsanənən rəha Uhgin
otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwin isəu o
netəm min u.
6 Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwinən
latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nipitan itəm
rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat min rəha nipitan
min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tepət itəm ilat
koatolkeike, koatiuw-pən ilat.
7 Kən nipitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min
rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha
nipahrienən.
8 Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm
Moses,* kən e nolən kitiəh min əm, netəm min əh koatəht
nəghatən rəha nipahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən

3:1: 1 Tim 4:1 **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16 * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha Ijip.

tərioah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neiueiuə-əmən.
9 Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

10 Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak,
11 kən nəkitun nian iəkis min itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərat min itəm katol lak. Kən nəkitun nolən iəkis min itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra. Məto Iərəmərə təmiləs-irəkis io e natimnat min əh rafin.
12 Nipahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm Uhgin tolkeike, kən motol e Kristo Iesu, netəmim okotol tərat kəm ilat,
13 məto nian kitiəh min əm, nol təfagə rat min ne netəm rəha neiueiuəən, ilat okotol nolən rat motuwin kol itəm in tərat agin. Ilat netəmim kateiuə-in ilat,† kən ilat okoteiuə-in pik agin-əh netəmim.
14 Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natimnat wir min itəm kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasik rəkis nipahrienən lan, məto-inu ik nəkitun wir netəmim itəm kəmotəgətun ik lan.
15 Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmitun Naoa Rəha Uhgin itəm titun nos-ipənən nenatigən məmə nəkitun nosən nəmegəhən lilin lan o nahatətəən e Kristo Iesu.
16 Nəghatən min rafin e Naoa Rəha Uhgin, kəmotisi-pən əm e nohli Uhgin, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat min rəhatat, moatəg-ətuatip-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən min itəm kotətuatip.
17 Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgin, okotos nasituən rafin min əh, kən motuwa netəmim itəm kotitun nolən wək min rafin itəm kotəwir.

4

1 Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e niganəmti Uhgin ne Kristo Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis, kən oekən-ipinə nəghatən u məto-inu in otuwa min matərəmərə. Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə,
2 ən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnapin məmə otimətig əm, o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən

3:8: Eks 7:11 **3:11:** Wək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11:** Sam 34:19 **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 † **3:13:** Setan o netəmim pisin min okoteiuə-in ilat. **3:16:** Rom 15:4

rəha netəmim, kən ən-iəp nolən rat min, kən miləs-ipər nətəligən rəha netəmim, kən nian natol wək min u, rəham nətəligən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatip məwir.
3 Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pisin pisin min itəm okotəgətun nəghatən min itəm ilat əm kotolkeike.
4 Kən ilat okotəuhlin matəlgilat o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuwin moatətəlig-in namsu eiueiuə min.

5 Məto ik, atehm wir rəham nətəligən ne rəham nolən min e nian min rafin, nat əpnapin nat pisin pisin min koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nəratən tatuwa, kən uwin mən-iarəp namnusən təwir, kən ol rafin wək itəm Uhgin təmos-ipən kəm ik məmə onəkol.

6 Timoti, ol natimnat min əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekimis. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kinatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrifais lan.

7 E rəhak fait wir rəha nahatətəən, ematipin wir nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu wir rəkis mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlim wir nolən ətuatip rəha nahatətəən kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwir.
8 Kən roiu, Iərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatip wir, in təmol əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən tətuatip. Kən sənəmə io pisin əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kotolkeike moatəsahgin məmə in otuwa min.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in min neen

9 Eam-in uəhai əm rəham suatip məmə onəkuwa mehm io,
10 məto-inu Temas, u tolkeike pik nətueintən u, in təmapəs io maiu muwin Tesalonaeka. Kresens tinuwin rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuwin rəkis Talmesia.
11 Məto Luk pisin əm itimlau min. Təwir məmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, məto-inu in titun nasituən e wək rəhak.
12 Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwin əpəh Efesas.
13 Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos min rəhak naoa min itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pik min məmə onakos naoa min u kəmol e nuwigi sipsip.

4:3: 1 Tim 4:1 **4:6:** Fil 2:17 **4:7:** 1 Tim 6:12 **4:8:** 1 Kor 9:24-25 **4:11:** Wək 15:37-39; 2 Kor 8:23; Kol 4:14 **4:13:** Wək 20:6

14 Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in
təmatol tərat kəm io. Iərəmərə otos-ipən nɨtai nətouən rəhan o
natɨmnat mɨn əh.
15 Kən ik mɨn, atəto ik o suah əh, məto-inu tətahtosɨg-in
nəghatən mɨn rəhatat.
16 Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən mɨn
rəhak, suah kit təməsətul-arəpən masitu lak, məto netəmim
rafin kəmotagɨm motapəs io. Pəs Uhgɨn nɨkin otəsəhtən
natɨmnat rafin itəm ilat kəmoatol.
17 Məto Iərəmərə təmətul e nɨkalɨk mos-ipa nəsanənən kəm
io məmə ekən-iarəp wɨr nəghatən rəhan, kən pəs Iaihluə mɨn
okotəto. Kən təmɨləs-iarəp io e nohlɨ laion.
18 Iərəmərə otɨləs-irəkɨs io e nəratən mɨn rafin itəm okol kəm
io, kən in otaskəlɨm wɨr io, kən mɨləs io ekuwɨn e nərəmərəən
rəhan əpəh ilɨs e nego e neai. Pəs kotɨləs-ipər nərgɨn tatuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

19 Iatən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan
mɨn.
20 Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian
emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətatɨg məto-inu in tatɨmɨs.
21 Alkut pɨk məmə nakuwa uəhai əm ikɨn-u, uarisɨg in nian
rəha nətəpən. Iupulas tatən təwɨr kəm ik, kən Putens, ne Linus,
ne Klotia, ne piətat mɨn rafin ikɨn-u koatən təwɨr kəm ik.
22 Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min. Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan
nəwɨrən kəm ik.

4:14: Aes 59:18; Rom 2:6 **4:19:** Wək 18:2; 2 Tim 1:16-17 **4:20:** Wək 19:22; 20:4; Rom 16:23

Taetas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Taetas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Taetas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Pol təməte naoa u tatuwɨn kəm Taetas. Taetas in Iaihluə kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgɨn nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikɨn-u. Pol təmiet mɨn, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətatɨg mol rafin wək mɨn ikɨn əh. Krit in nəptən kit itəm tərioah wɨr e nolən rat mɨn, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pɨk nian rafin, moatagwən pɨk, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan mɨn wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mɨləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta mɨn o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm mɨn u kəsotətəu-pənən nətəlɨgən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatɨp. Kən in təmən məmə Timoti otahtosɨg-in wɨr nəgətunən eiuə mɨn. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mɨn masitu e Pol.

Pol təmən təwɨr kəm Taetas

1 Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgɨn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat məmə rəhan mɨn, mɨləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotɨtun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatɨp kotahmen-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

2 Kitat kotɨtun nɨpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk rəkɨs məmə okotos nəmegəhən lilɨn. Aupən aupən agɨn itəm Uhgɨn təməsolən əh natɨmnat rafin, məto Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs nəmegəhən lilɨn əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotɨtun məmə in təseiuən nian kit ne.

3 Kən e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmən, in təmol məmə netəmim okotɨtun nəghatən rəhan. Ilat kotɨtun məto-inu

1:2: Kol 1:27

Uhgin Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətatig e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilin.

4 Taetas, rəhalau nahatətəən kitiəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətik pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgin Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwirən kəm ik, kən muələhəu nəməlinuən tətatig ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

5 E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətatig məmə onəkol rafin wək itəm tətatig, kən məmə onakiləs-ipər elta min rəha niməfak, e taon min rafin e nitən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik.

6 Elta min rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiəh əm, kən rəhalat nisualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgin, kən məsotan əpnapinən motol natimnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron.

7 Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wir məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgin. Ilat itəm koatehm wir netəmim okotəkəike motol mihin məmə kəsotiləs-ipər atipən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgin, kən nikilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha napisən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neiueiuəən.

8 Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike moatehm wir netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikin. Ilat netəm kotolkeike mə okotol əm natimnat itəm təwir, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatig. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgin. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wir e niganəmti Uhgin. Ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwir.

9 Ilat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwir məmə in nipahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig wir o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətuatip məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən min itəm tol pisin e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgətun ətuatip ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən.

10 Iatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən rəhalat titatiperəh pik tahmen e kaluəluə, məto nuhuən lan

1:4: Rom 1:7; 2 Kor 8:23; Kal 2:3 **1:9:** 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26

tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətunən eiueiuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike kəhgipən netəmim, ilat iəgətun eiueiuə min.

11 Ahtosig-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat itəm kəsotətuatipən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat tatərəkin-rəkin nahatətəən rəha noanol min rafin rəha netəmim neen. Ilat koatəgətun neiueiuəən əh məto-inu kotolkeike məmə okotos məni lan, məto kəsotaulisən lan.

12 Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən minnulan məmə, "Netəm Krit, ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian rafin kotolkeike məmə kotagwən əm lan."

13 Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nipahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien,

14 kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha netəm koatapəs nəghatən pahrien.

15 Kən nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, nat tikə itəm otol ilat kotamkimik. Məto netəmim itəm koatamkimik e niganəmti Uhgin məto-inu ilat kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne nikilat kərən kəsuətuatipən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm təwir, ne nat itəm tərat.

16 Ilat koatən məmə kotitun Uhgin, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgin. Netəm min əh kotərat agin, kotalməl koatəht nəwia Uhgin, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətuatip

1 Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wir netəmim e nəgətunən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu.

2 Ik onəkəike məgətun iaguihl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənim pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiaiin ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgin. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən.

3 Kən e nolən kitiəh əm, nəkəike məgətun wir nipitaguihl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətuatip məmə otos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin. Kən ilat okəsotənən nikali

1:10: 1 Tim 4:7 **1:11:** 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2 **1:13:** 2 Tim 4:2 **1:14:** 1 Tim 4:7 **1:16:** 1 Jon 1:6; 2:4

netəmim. Kən sənəmə nipitan rəha napisən. Məto ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatip.

4 Inəh, ilat okotəgətun nipitan min e suatip itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenətilat min.

5 Ilat okotəkəike motəgətun nipitan məmə ilat nipitan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətuatip, kən ilat kəsotan əpnapinən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgin.

6 Kən e suatip kitiəh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwir.

7 Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfigəm.

8 Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimir min okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərat kit etat.

9 Əgətun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nikilat otagien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nitai nəghaten rəha etəm-iasol min rəhalat,

10 kən məsotaklәhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotən nipahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgin, Iosmegəh rəhatat in tətuatip məwir.

11 Ik onakəkəike məgətun natimnat min əh rafin məto-inu Uhgin təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwirən kəm ilat.

12 Nəwirən əh rəha Uhgin tatəgətun məmə nian kitat koatatig əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwiə e nikitat, məto okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip wir motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgin.

13 Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgin ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwirən. Nian əh in təwir agin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nikitat tətagien.

2:3: 1 Tim 3:11 **2:5:** Efes 5:22 **2:7:** 1 Tim 4:12 **2:8:** 1 Pita 2:15 **2:9:** 1 Tim 6:1 **2:12:** 1 Jon 2:16

14 Iesu nɨkin təmagien məmə otɨmɨs otat, kən mətou
nəmegəhən rəhatat mos-irəkɨs e nəsanənən rəha nolən rat mɨn
rafin, kən mafəl wɨr kitat məmə kitat okotuwa rəhan mɨn
netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwɨr.
15 Natɨmnat mɨn u, onatəgətun ilat e niməfak. Ləs-ipər
nətəligən rəhalat məmə okoatətəu-pən Iərəmərə, kən məghat
əskasɨk kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn. Uhgɨn
təmos-ipɨnə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə
etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak mɨn

1 Taetas, ən-ipən wɨr mɨn kəm rəham netəmim məmə
okotɨsiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moa-
tol nəwialat, kən moatətul matɨp e nian rafin o nolən wək itəm
otasitu e netəmim.
2 Kən ilat okəsotəghat eiuən o nərəkɨnən nərgɨ netəmim, kən
okəsotolən tɨməht, məto ilat nan mətɨg əm kən moatol təwɨr
kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəligən moatɨsiai-in
netəmim rafin.
3 Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen
əm elat. Kən Uhgɨn təmasitu etat nian kitat mɨn kəmoatol
nolən rat mɨn əh, kitat ialməl mɨn. Kəməsotolən nəwia Uhgɨn.
Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təmərəkɨn kitat. Kən nolən
rat mɨn rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat.
Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin.
Kən kəmoatolkeike natɨmnat mɨn rəha netəm pɨsɨn. Nolən
rat rəhatat təmol məmə netəmim kotetəhau kitat, kən kitat
kəmoatetəhau kitat mɨn.
4 Məto nian nolkeikeən ne nəwɨrən rəha Uhgɨn Iosmegəh
rəhatat təmiet-arəpa,
5 kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu
kitat netəm ətuatɨp. ! Kəp! In təmosmegəh kitat məto-inu
təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmɨn Rəha
Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn kən kotaiɨr wi mɨn, kən
Narmɨn təməwiək-in nɨkitat.
6 Narmɨn u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatɨp məmə
Uhgɨn tatətəlmɨn nɨkitat tatər lan e nɨkin agien.
7 In təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nəwɨrən rəhan
məmə okotahatətə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə
o nian kit kitat kotatɨg itulɨn kitat min.
8 Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.
Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wɨr netəmim lan məmə
okotɨtun wɨr. Nəgətunən mɨn əh okotasitu e iəfak mɨn məmə

2:14: Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 **3:3:** 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək 2:17-18

rəhalat nətəligən otətatig əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmim.
9 Məto apəs nəghatən alməl min itəm netəmim koatən tol
min-nulan: koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin
miləs tipilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən moatən-
iəhau ilat min o nipəti nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs
əm nəghatən min u məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən
rəhan nəwirən tikə.
10 Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən
tol min-nulan, onəkuwin məghat əskasik kəm in kən mən-
iəhau. Məto okəmə tatol min, kən nakuwin min mən-iəhau
min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in tatəkəike e
rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs.
11 Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan
nətəligən tərat kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e
niganəmti Uhgin. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərat.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnə
mehm ik. Nian otimnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm
suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-inu
io emolkeike məmə ekuwin matig ikin e nian rəha nətəpən.
13 Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau
katualiwək e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə
natimnat rafin rəhalau otəkəike mətatig.
14 Rəhatat netəmim okotəkəike motitun wir suatip o nolən
wək kən moatol nat itəm təwir məmə ilat kotitun nasituən e
netəmim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwirən
məmə ilat kotatig əpnapin əm.
15 Netəm min u itəm itimat ekoatatig koatahl-ipinə nəghatən
wir kəm itəmat. Kən ən təwir kəm iəfak min itəm kotolkeike
itimat.
Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

3:9: 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17 **3:12:** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwin e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Filimon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filimon

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Filimon əpəh e niməfak ikɨn Kolosi. Ilau fren wɨr. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɨn.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɨn neen mɨn, ilat mɨn koatos slef mɨn. Filimon, rəhan kit əh ikɨn slef, nərgɨn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magɨm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon tɨtun nohamnuən tɨmɨs. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikɨn Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ipən in tɨtəlɨg-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnapɨn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in tɨtətlɨg-pa mɨn. Nat əpnapɨn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

1 Io Pol, itəm etatɨg e kalapus o Kristo Iesu, itɨmlau piətat Timoti, iatuən təwɨr kəm ik Filimon. Ik iolɨtɨmlau itəm
2 ekioalkeike pɨk, kən kitəhal kətəhalol wək kitiəh əm rəha Iesu.
Kən iatuən təwɨr kəm wɨnɨtat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mɨn koatəluagɨn rəha Uhgɨn, kən iatuən təwɨr kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.
3 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-
ɨn nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

4 E nian mɨn rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik,
5 məto-inu eməto nahatətəən rəham e Iərəmərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwɨn o nəfak mɨn rafin.
6 Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɨkim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkɨtun wɨr kən mos nat wɨr mɨn rafin rəha Uhgɨn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat.

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3

7 Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol
niki nəfak min koatəto təwir, kən nian eməto, io min, nikik
təmagien kən tatiləs-ipər rəhak nətəligən lan.

Nətapəhən rəha Pol

8 Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəkol
nat kit itəm nəkəike mol,
9 məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io
iaguihl kit, etatig e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol,
10 iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nipahrienən məmə
nakos e nikim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik
nian emətatig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.
11 Aupən ikin, in təməsol wək wirən kəm ik, məto roiu in
titun nolən wək təwir kəm kilau kərən.*
12 Kən roiu, etahl-ipinə min suah u, etəm itəm iakolkeike pik.
13 Okəmə tətatig itimlau min, nikik tagien ron, kən in otatos
nəmeem mətasitu lak nian etatig ikin-u e kalapus o namnusən
təwir.
14 Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-
inən. Kən okəmə natol nat wir, iakolkeike məmə in tatisi-pən
əm e nikim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə
nakol.
15 Esitunən, okəm-naka Onesimas təmagim e nian əkuəkir u
məmə onakos min in titəlig-pa min nətuatig agin-əh,
16 məto sənəmə in otol min əm slef rəham, kəp. Məto roiu
əh, in suah wir taprəkis-in slef kit, in pialau etəm təwir. Io
iakoleike pik in, məto ik onakolkeike pik in taprəkis, məto-inu
in rəham slef, kən in piam e Iərəmərə.
17 Nakatehm io məmə kəmuea kitiəh e wək ne nolkeikeən
rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatətapəh məmə nian in otimnə,
nakos in e nikim agien tahmen-pən əm məmə io.
18 Okəmə təmol nat kit tərat kəm ik, o təmos rəham nat kit
kən məsətouən, pəs nəkələhəu-pən tətatig e kaon rəhak.
19 Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou.* Məto
təwir məmə nəsaluinən rəham kaon asol agin kəm io, itəm tol
min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lilin.
20 Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon†
kəm io, kən ol nat u iatətapəh-in e nərgi Iərəmərə, kən ol nikik
tatəto təwir e Kristo.
21 Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekitun məmə onəkol
nəwiak, kən onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatətapəh-in.
22 Kən nat kit min, afəl rəhak kit rum məto-inu emələhəu-
pən rəhak nətəligən e Uhgin məmə in otos io ekitəlig-pinə min
otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

1:7: 2 Kor 7:4 **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11:** Nərgin u "Onesimas" in
təmə, "etəm itəm titun nolən wək wir." **1:16:** 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən
Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u "mətou rəham kaon" in iuəhkir əm e nərgi Onesimas.
1:22: Fil 1:25; 2:24

Namnun nəghatən rəha Pol

23 Epafras, itɨmlau min etuatɨg e kalapus o nərgɨ Kristo Iesu,
kən in tatən təwɨr kəm itəmat.
24 Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itɨmat
ekoatol wək kitiəh, ilat mɨn koatən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm
itəmat rafin.

1:23: Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus
Naoa itəm kəməte tuwɨn kəm noanol rəha Isrel
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Hiprus

? Pah təməte naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsəteən nərgɨn e naoa. Etəm təməte təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təməto Namnusən Təwɨr o netəmim pisɨn-pisɨn mɨn itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Pol təməte, məto nɨkitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgɨn, məto nərgɨn tɨkə e naoa u.

? Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotɨtəlɨg-pən noan məsɨn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotɨtun wɨrən nəukəti Namnusən Təwɨr.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɨn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nɨkilat təpou ron. Təwɨr məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nɨpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

? Təməte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nɨkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilɨs taprəkɨs-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mɨn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmɨn mɨn əm rəha natɨmnat mɨn itəm Iesu otol. Kəmotəte naoa u məmə netəmim okotəplan motɨtun məmə Iesu Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, tahmen-pən e ien mɨn, ne nagelo mɨn, ne Moses, ne Aron ne pris mɨn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwɨr pɨk taprəkɨs-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɨpahrienən məto-inu natɨmnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nɨpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɨmɨsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɨn kəm itat

1 Aupən ikɨn, Uhgɨn təmatən* nəghatən rəhan, məto
təmatələhəu əm e səpag kəm tɨpɨtat mɨn e nian tepət ne suatɨp
pisɨn pisɨn mɨn.

---

* **1:1:** Hip 2:2

2 Məto roiu əh, kinotegu-pən e namnun nian,† kən tinatəghat
ətuatip əm kəm kitat e Nətin, itəm in təmiləs-ipər məmə
otərəmərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətin əh, in
təmol natimnat rafin e nətueintən.§
3 Nəti Uhgin in nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən
rəha Uhgin.* In təməru ətuatip rəhan tata e natimnat rafin.†
In tatəmik ətain natimnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən
rəhan.‡ Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatat nolən
rat min,§ kən in tatəpələh e rəhn matip kig, ikin rəha nepətən
ne nisiaiian, e nego e neai.*

Nəti Uhgin u, in ilis taprəkis-in nagelo min

4 Tol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis
taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgin
təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in nərgilat rafin.†
5 Uhgin təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
"Ik nətik.
Roiu enuwa rəham tata ətuatip."‡
Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgin təməsən agin-
əhən kəm nagelo kit məmə,
"Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətik."
Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§
6 Məto e nian Uhgin tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa
e nətueintən, kən in tən məmə,
"Pəs rəhak rafin nagelo min,
nipinəgilat taru nisip e nisiaiian, motənwiwi in."
7 Nian Uhgin tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,
"Io emol rəhak nagelo min
ilat kotahmen e nimətag itəm tətan ikin min rafin, matol rəhak
wək.
Ilat iolwək min rəhak, tahmen e nigəm."†‡
8 Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,
"Uhgin, rəham nərəmərəən otətatig lilin, namnun tikə.
Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
9 Ik nəmolkeike əm nətuatipən
kən metəhau nolən eko-eko min.

---

† **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § **1:5:** Mat 3:17 * **1:6:** Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nisiaiian nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † **1:7:** Sam 104:4 ‡ **1:7:** Nimətag ne nigəm kəmueia nian Uhgin təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21.

Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgin,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilis e ik min neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nikim tagien taprəkis-in ik min neen.”§
10 Kən Uhgin tatən-ipən min kəm in məmə,
“Iərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasik.
Kən e nelməm atip əm,
ik nəmol natimnat rafin itəm kotatig e neai.
11 Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,
ilat okotoas tahmen e nimənan itəm təməmnəmit,
məto ik nətatig lilin əm.*
12 Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan nimənan.
Ik onakəuhlin natimnat min u,
tahmen e etəmim təmikis rəhan nimənan,
məmə in otətəut-in in pisin.
Məto ik, nəkətatig lilin əm nulan,
kən okol nəsimisən nian kit.”†
13 Uhgin təməsən-ipən agin-ənən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepətən ne nisiaiian,
kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e nimənan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §
14 Məto nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min, ilat narmin min itəm Uhgin təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegənən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

1 Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in wir nat naka itəm kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nitəhəi təsiləsən kitat.
2 Nəghatən† itəm nagelo min kəmoatən-iarəp‡ in nipahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpinən o nətgəhlən Lou ne nəlpahinən nolən nat Lou tatən.
3 ? Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotol nat əpnapin əm e nosmegənən asol əh rəha Iesu? Nosmegənən u, itəm Iərəmərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm

§ **1:9:** Sam 45:6-7 * **1:11:** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † **1:12:** Sam 102:25-27 ‡ **1:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u məmə, “Oekol ik ilis agin taprəkis-in rəham tikimir min.” § **1:13:** Sam 110:1 * **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ **2:2:** Wək 7:53

min u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nipahrienən.§
4 Uhgin təmatig mol min nəfigəmən o nəghatən əh e nolən
nəmtətin min, ne natimnat min itəm narmi netəmim tatiwig
ron, ne nat pispis min, ne nos-ipamən nəsanənən min rəha
Narmin Rəha Uhgin o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian min

5 Nagelo min okol kəsotərəmərəən e nətueintən itəm
otəpanuwa, itəm kotəghat-in.†
6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Etəmim in nat əpnapin əm,
məto ik, nikim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wir nəti etəmim.‡
7 E nian əkuəkir əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e
nagelo min,
kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nisiaiian kəm in.
8 Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e natimnat
rafin."§ *

Roiu əh, tatən məmə, "natimnat rafin," nipətin un məmə
Uhgin təsapəsən nat kitiəh ne məmə etəmim təsərəmərəən lan.
Məto kitat kəsotehmən əh natimnat min əh kotuwa.
9 Məto nat kitiəh kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm "e nian
əkuəkir əm nəmos-iəhau in teiuaiu ləhau e nagelo min" kən
roiu əh "kinos-ipən nepətən ne nisiaiian kəm in" məto-inun in
təmos nahməən mimis o kitat. Əwəh, e nəwirən rəha Uhgin,
Iesu təmimis o netəmim rafin e nətueintən.†
10 Uhgin təmol natimnat rafin məto-inun in təmolkeike
mihin, kən natimnat rafin kotatig-pən e nelmin.‡ Kən təwir
agin məmə Uhgin təmol Iesu u, təmaupən mohatip nol o
nosmegəhən netəmim, in təməto nahməən e nimisən, məmə in
tətuatip agin§ o nəmikən nenəti Uhgin min tepət kotuwin katig
e nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.*
11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgin
əm, rəhalat nolən rat tikə.† Kən Iesu ne rəhan min netəmim,
rəhalat tata kitiəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən məmə
otaun-in ilat u məmə pian min ne winin min.‡
12 In təmən-ipən kəm Uhgin məmə,
"Io oekən-iarəp ik kəm piak min ne winik min ne natimnat min
itəm ik nəmol.

---

§ **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nipahrienən məmə nagelo min ilat koatərəmərə roiu ikin min rafin e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** "nəti etəmim," inu Iesu. § **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9 ‡ **2:10:** Rom 11:36 § **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10

Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfiminən asol e niganəmtilat.”§
13 In tatən min məmə,
“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgin.”*
Kən matən min məmə,
“Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgin təmos-ipa kəm io.”†
14 Nisualkələh min əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nipətilat ne nitalat əh-ikin. Ilat u netəmim agin-əh əm. O nat u, Iesu təməkəike muwa e nətueintən mos nipətin ne nitan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan məmə in otimis, kən nimisən rəhan, in otərəkin nəsanənən rəha Iərmis, itəm tətaskəlim nəsanənən rəha nimisən.§
15 Məto-inu netəmim koatəgin nimisən.* Nəginən rəhalat tətaskəlim ətain ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef min. Məto Iesu in təmimis məmə otiuw rəkis netəm min u, məmə sənəmə ilat slef min. In təmikis ilat.
16 Kotitun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo min, məto in təmasitu e noanol min rəha Epraham.†
17 Iesu təike mos nipətin ne nitan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian min e nolən min rafin,‡ məmə in titun nasəkitunən§ kitat, kən koatagile lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol agin pahrien, tatol wək rəha Uhgin, kən məmə in otilpin neməha rəha Uhgin.
18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nasituən elat, məto-inu in min, in tinəto tərat rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkis-in Moses

1 Piak min ne winik min, Uhgin tinaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwinən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pik Iesu əh, in aposol kən in pris asol agin rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp.
2 Uhgin təmiləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgin e natimnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgin e rəhan wək rafin, məmə in otatehm wir nimə, inu netəmim rəha Uhgin.†
3 Ilau kərən kətioal nəwia Uhgin, məto etəm təmiləkin nimə, netəmim koatiləs-ipər nərgin ron taprəkis-in nimə itəm in

§ **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14 § **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * **2:15:** 2 Tim 1:7 † **2:16:** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17:** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17:** Hip 5:2 * **2:18:** Hip 4:15 * **3:1:** Rom 8:28 † **3:2:** Nam 12:7

təmol. Kən e nolən kitiəh əm, tətuatip məmə Uhgin otiləs-ipər Iesu taprəkis-in Moses.
4 Kən nimə min rafin, netəmim koatiləkin, məto Uhgin in
təmiləkin natimnat rafin itəm tətatig.
5 Moses in iolwək kit e nipəgnoa nimə rəha Uhgin, itəm tatol
nəwia Uhgin, matehm nimə rəhan, inu netəmim rəha Uhgin.
Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgin
otəpanəgətun.
6 Kristo, in min tatol nəwia Uhgin. Məto sənəmə in iolwək əm
kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəmərəən e
rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə
okotətul əskasik‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən
rəhatat lan, kən motausit ron, kən nipahrienən məmə kitat u,
netəmim rəhan, kitat rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

7 Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgin təmən e Naoa Rəha
Uhgin məmə,
"Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,
8 məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht
nəwia Uhgin,
nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgin e ikin taruən-aruən ikin.*
9 Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan
rəhak nəsanənən,
nat əpnapin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o
nup foti.†
10 Kən io iatol nemə̈ha kəm ilat, kən matən məmə,
'Nikilat tətan isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.'
11 Nemə̈ha təmol io,
kən ekos noanawil kit mən məmə,
'Ilat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.' "‡ §

12 Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat
u. Otol məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən
nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgin
itəm tatəmegəh.

13 Uhgin təmən "Roiu əm," kən nian u "roiu" tətatig əh.
Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min,
moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat
otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgin.

14 Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən nam-
nun, motahatətə e Uhgin təskasik miəkis, tahmen əm məmə

‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11

inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kinoatos kələh natimnat min rəha Kristo.
15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgin.”*
16 ? Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgin, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis ilat Ijip.†
17 ?Pah min un kəmotol Uhgin neməha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnapin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡
18 ? Kən pah min un Uhgin təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§
19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

Ikin katos namegən o Uhgin ikin

1 Məto kitat u, Uhgin təmən-iəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh.
2 Məto-inu kitat kinotəto rəkis namnusən təwir məmə Uhgin təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan.
3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwinən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm min u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgin təmən məmə,
“Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.’ ”*
Təmən nəhlan, nat əpnapin məmə tinol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian in təmətuoun matol nətueintən.
4 Kitat kotitun məmə tinol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgin in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepin lan, Uhgin təmameg e rəhan wək.”†

---

* **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2

5 Məto ikin min neen e Naoa Rəha Uhgin, Uhgin tatən məmə,
"Ilat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin."‡
6 Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgin ikin əh, in tətatig əh
məmə netəmim okotuwin ikin. Məto netəm min u aupən itəm
kəmotəto namnusən təwir, ilat kəmotəmik-arəpən-in nuwinən
ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgin.
7 Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgin təmələhəu min nian kit
min o nuwinən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu.
Uhgin təmən-iarəp nat u kəm Tefit məmə,
"Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik."§
8 Nikitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-
ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwin Kenan,
kənu Uhgin okol təsən minən məmə otələhəu nian kit min
məmə in nian rəha nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin.†
9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pisin kit min, nian əh-ikin
tətatig əh o rəhan netəmim məmə okotuwin motos namegən,
e nolən kitiəh əm itəm Uhgin təmameg mihin e rəhan wək min
aupən, e nian rəha Sapat.
10 Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in
otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgin itəm təmameg e
rəhan wək aupən.‡
11 O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwin imə motos
namegən u. Təsəwirən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha
netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgin, moatəme.
12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin,§ in tatəmegəh məsanən
mitahləpik e wək rəhan.* Kən in tahmen e naip tasilə e nikalin
kərən mil.† In titun nətarerəhən matəplan nətəligən min ne
nikin pisin pisin min e netəmim, tahmen əm e naip itəm
tatətarerəh matəplan ikin tatilpin min ikin e nikilkilitəm ne
nəhau imə agin. In tətakil nətəligən min ne nolən anion min
e nikitəm.‡
13 Uhgin tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen
əm məmə kəməte kitalkin-italkin katepik, koatəməhl piəpiə
əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm
kəmotol kəm Uhgin u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwir maprəkis, məto-inu in Uhgin pap, məto təmuwa etəmim

---

‡ **4:5:** Sam 95:11 § **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * **4:8:** Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u Iesu, nərgilau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17 ‡ **4:12:** 1 Kor 4:5 § **4:13:** Nol Əpən 2:23

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgin, itəm tinuwin rəkis imə e nego e neai.*

15 Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto wir nikitat, matəto wir otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat kitiəh min əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən min.† Məto nat kitiəh əm un, in təsolən nat tərat kit.

16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwirən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwirən kəm kitat e nikin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgin tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip rəha netəmim okotuwin o Uhgin. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgin, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.* 2 Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim kit, in titun nolən timətig əm o netəmim,† nat əpnapin məmə ilat kotəruru agin nat itəm tətuatip, ilat kotagim rəkis e suatip, məto-inu in min, in təsahmenən, in tatol təfagə rat‡ nian tepət. 3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol min rəha netəmim min.§

4 Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgin otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin Eron aupən.* †

5 Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgin in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə,

"Ik nətik.
Roiu enuwa rəham tata ətuatip."‡

---

* **4:14:** Hip 7:25 † **4:15:** Hip 2:17 ‡ **4:16:** Jea rəha kig u, in Uhgin tatəpələh ikin, kən matərəmərə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgin tətasəkitun kənu matəhlman nəwirən rəhan ikin kəm itat kən mətafəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan neməha. § **4:16:** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1:** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2:** Hip 2:17-18 ‡ **5:2:** Hip 4:15; 7:28 § **5:3:** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4:** Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgin e nup fote tinuwin rəkis uarisig Iesu təpanimis. † **5:4:** Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ **5:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5

6 Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgin,§ in tatən məmə
“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwin matuwin namnun tikə.”
7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgin, matətapəh-in nasituən, mətasək əfəməh, nahui nəmtin titaiəh. Uhgin tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nimisən. Kən in təmatisiai-in Uhgin, kən matol nəwian,‡ kən o nat u, Uhgin təməto in.§
8 Nat əpnapin məmə Kristo in Nəti Uhgin, məto in təməto nahmɔən. Tol nəhlan, nahmɔən rəha Iesu, təmol in titun wir nipəti nolən nəwia Uhgin,*
9 kən təmuwa etəm ətuatip rəha nolən wək rəha pris asol agin rəhatat. Kən in təmol suatip o nosmegəhən lilin rəhan netəm min u koatol nəwian, matos wir ilat, matuwin matuwin namnun tikə.
10 Kən Uhgin təmos-ipən nərig u kəm in, məmə in pris asol agin tahmen əm e suah u Melkisetek aupən.†
11 Itimat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipinə kəm itəmat, məmə Iesu in pris asol agin tahmen e Melkisetek. Məto tiəkis pik o nən wirən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pik nətoən nat kit kən mitun.
12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkis, kən təwir məmə itəmat ninotuwa rəkis iəgətun min rəha nəghatən rəha Uhgin. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike kəgətun min itəmat, tətuoun min e nəukətin nəghatən min rəha Uhgin. Nipahrienən u, itəmat ninotahmen-in rəkis nunən nagwənən əskasik min, məto nəkotahmen əm məmə kətapinahin əh itəmat.‡
13 Məto e netəm min u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u nisualkələh mətmətig, itəm koatəkəku əh, kəsotenatig wirən əh o nitunən nəgətunən min rəha nolən ətuatip.
14 Məto nagwənən əskasik in nigi netəm rəhalat nitunən tinimətə rəkis, itəm kəmotiuw rəhalat nətəligən o nitunən natimnat pisin pisin min itəm tətuatip ne itəm tərat, kən ilat moatol itəm təwir,§ in əm in əm.

---

§ **5:6:** Sam 110:4 * **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgin Iliis Pik. In təmətatig e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig min. Məto noanol rəha Eron min, ilat pris min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2. ‡ **5:7:** Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ **5:12:** 1 Pita 2:2 § **5:14:** Rom 16:19

6

1 Tol nulan, təwir məmə kitat okəsotəgətun minən nəukəti*
nəgətunən rəha nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat
okoatəkəike moatuwin məmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat
kinotəuhlin rəkis kitat e nolən min itəm kotitun nit-ipənən
item e nimisən.† Kitat kinotahatətə rəkis e Uhgin. Tahmen
əm məmə kinotafəl rəkis nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha
nəgpəhap-inən nimə.
2 Kitat kinotitun rəkis nəgətunən min rəha nolən pisin pisin
min rəha naikuasən, kən minotitun rəkis nəgətunən min rəha
nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kapə etəmim, o nəfakən lan.
Kən kitat kinotitun rəkis məmə kitat okotətul min e nimisən,
kən motitun min məmə Uhgin otakil netəmim, kən mos-ipən
nalpinən lilin rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natimnat min
u, kitat kinotəghat-in rəkis, təsəwirən məmə kitat koatisimatip
e nəghatən kitiəh min əm nian rafin.
3 Tol nulan məmə okəmə Uhgin təmegəhan-in əm kəm kitat,
kən kitat okotuwa netəm kinotimətə rəkis.
4 ? Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmim
itəm kəmotuwa o Uhgin məto roiu kinotapəs Uhgin motəuhlin
min məntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm nəhag-
əhagən,‡ kən kinotun asgəwin rəkis noan e nego e neai itəm
Uhgin tatos-ipa,§ kən minoatitun məmə in təwir, kən minoatos
rəkis o Narmin Rəha Uhgin.*
5 Kən ilat u, netəm kinotun asgəwin rəkis məmə nəghatən
rəha Uhgin in təwir,† ilat kinotəto rəkis nəsanənən rəha
nərəmərəən rəha Uhgin itəm otəsuwəhən tuwa.
6 Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin, suatip
kit tikə min məmə okotəuhlin-pa min ilat o Uhgin.‡ Ilat
kəmotərəkin atip əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm məmə
kinotəht-ipən min əm Nəti Uhgin e nig kəməluau, moatiləs-
ipər min e niganəmti netəmim, kən ilat kinoatol min milə lan,
moatərəkin.
7 Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuən itəm
tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigi netəm min un, koatol
wək ikin. Uhgin nikin tagien pik ron, kən nəwirən rəhan tətatig
lan.
8 Məto nimaptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-
iapil ne kiras əm katuəwiə lan. Nəptən əh tinəsəwir minən o nat
kit. Tinətaiu əm o nərəkinən. E namnun, nigəm otus natimnat
itəm kotatig lan.
9 Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan kəm itəmat, məto
ekitun wir məmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekitun
wir məmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwir maprəkis,

---

* **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14 ‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8 * **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21

itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat.
10 Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgin rəhan nolən tətuatip əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e nolən wir rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.§
11 Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagile lan.*
12 Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən† rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgin kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natimnat itəm Uhgin təmən-iəkis məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətatig e nego e neai

13 Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgin təmol nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgin təmos noanawil atip əm e nərgin, matən məmə,*
14 "Io oekəhlman rəhak nəwirən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet."†
15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsahgin matuwin matuwin, mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm in.‡
16 Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən ron.*
17 Uhgin təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min un itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun wir məmə rəhan nalpəkauən, okol təsəuhlinən nian kit.‡
18 Uhgin tatos noanawil nəhlan məmə otiləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-iəkis nolən əh itəm Uhgin tinos-ipa

§ **6:10:** Mat 10:40,42 * **6:11:** Hip 3:6 † **6:12:** Hip 13:7 ‡ **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § **6:12:** Hip 10:36 * **6:13:** Jen 22:16 † **6:14:** Jen 22:17 ‡ **6:15:** Jen 21:5 § **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2

rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsuəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgin, təseiuəən nian kit.

19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətaskəlim wir rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain nimənan imə-pən ikin.*

20 Ikin əh, Iesu tinuwin rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat.† In təmuwa rəkis pris asol agin‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

7

Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəmələinuən,
ne pris rəha Uhgin Ilis Agin

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgin u Ilis Pik Agin. Aupən, nian Epraham təmuwin e nəluaginən ilat kig min, kən in təmol win elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwin məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgin otəhlman nəwirən kəm Epraham.

2 Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat min itəm təmol win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nərgin un, "Kig rəha Nətuatipən." Kən nərgin kit min u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nipətin u məmə, "Kig rəha Nəmələinuən."

3 Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmimis lan. Tahmen əm məmə in təməsimisən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgin u, in pris lilin kit‡

4 Nikim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapin məmə tipitat u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatisiai-in pik Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol min əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§

5 Kitat kotitun məmə, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgin tatən

§ **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nipətin u "nəmələinuən." ‡ **7:3:** Sam 110:4 § **7:4:** Jen 14:20

mihin. Nat əpnapin məmə pris min əh, ilat noanol min rəha
Epraham, məto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-ipən
tait kəm ilat.
6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto
in təmos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in
təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwirən rəhan* kəm
Epraham u, Uhgin təmos-ipən rəhan nəniəkisən kəm in.
7 Kən tətuatip agin məmə etəmim itəm tatos nərig asol otəfak
məmə Uhgin otəhlman nəwirən tatuwin e etəmim itəm ləhau
əm lan.
8 Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm
okəpanotimis. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in
tatəmegəh.†
9 Epraham təmatətou rəhan tait tatuwin kəm Melkisetek
nulan, kən kitun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha
netəm Isrel, in min təmos-ipən tait kəm Melkisetek.
10 Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae
təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətou nulan tait tuwin
kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in
min təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tinətatig
rəkis e nipəti rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris min u, kəmotisi-pən e noanol rəha Li-
fae, in nəukəti Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel.
Məto wək rəha pris min u, in təsəwirən mahmen.§ Məto-inu
pris min u, ilat kəsotahmenən. Uhgin təməgətun məmə ilat
kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit min tuwa.* Kən
pris un in təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto
in pris kit tahmen e Melkisetek.
12 Nian kəməuhlin nolən rəha nitəpunən pris, kən okəike
kəuhlin min Lou.
13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in
Iərəmərə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə
noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol wək e olta.
14 Kitat kinotitun rəkis məmə Iərəmərə rəhatat in təmisi-pən
e noanol rəha Juta,‡ kən nian Lou rəha Moses təmatəghat-in
wək rəha pris min, in təməsəghat-in agin-əhən noanol u.

---

* **7:6:** Jen 14:19,20 † **7:8:** Hip 5:6 ‡ **7:10:** Nat kisil kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tipi Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisil un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwirən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek.
§ **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1 † **7:11:** Lifae in noanol rəha pris min, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol min rəhan, katən məmə ilat pris asol agin min. ‡ **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5

15 Məto təwir əm, məto-inu kitat kinotitun məmə pris kit min
tinəmuwa rəkis, itəm tahmen e Melkisetek.
16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol
rəhan məmə noanol u in rəha pris min. In təmos wək rəha pris
e nat kit itəm təsanən maprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha
nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə.§
17 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwin matuwin namnun tikə."
18 Kəmələhəu kalin Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən
tikə, in təsasituən, okol təsolən nat kit.†
19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit.‡ Kən
roiu əh, nolən pisin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeen,
məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip
rəhatat u, o nuwinən iuəhkir o Uhgin.§
20 Uhgin təmən-iəkis məmə Kristo in otol wək rəha pris
matuwin matuwin namnun tikə, kən təmos noanawil ron,
məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Məto təməsosən noanawil
mihin e pris min aupən.
21 Məto Uhgin təmos əm noanawil nian Iesu təmuwa pris.
Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Iərəmərə təmos noanawil kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.*
In tatən məmə,
'Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,†
matuwin matuwin namnun tikə.' "
22 Uhgin təmos noanawil nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol
suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə nəniəkisən rəha
nasituən in təwir, maprəkis-in nəniəkisən u aupən.‡
23 Aupən, pris min ilat tepət, məto-inun kitiəh tol wək
matuwin matuwin mimis un, kit tos nəmeen, mol wək
matuwin matuwin, mimis moatol əm nulan. Ilat kəsotolən
wək lilin.
24 Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwin
matuwin namnun tikə, məto-inun, tətatig lilin.
25 Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən§ kitat u, kotilpin
kitat min məmə koatuwin o Uhgin, məto-inu in tatəmegəh
lilin, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgin.*

---

§ **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ **7:19:** Rom 3:20 § **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § **7:25:** Suatip kit min əh-ikin o nənən, məmə, "titun nosmegəh agin-əhən." * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1

26 O nat u, inun in pris asol agin† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətuatip wir, in təsolən nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai.
27 In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisig lan un, ilat kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim min.§ Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiəh əm† in tahmen moau.
28 Lou in tatiləs-ipər pris min itəm kəsotahmenən.‡ Məto noanawil rəha Uhgin, itəm tatuarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u,§ itəm təwir mahmen agin* o nolən wək u, matuwin namnun tikə.

8

Iesu in pris asol agin təwir maprəkis-in netəm min un kəmotol wək rəha pris asol agin aupən

1 Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətin tol nulan. Kitat koatos pris asol agin kit, tətuatip əm e itəm un ematən. In tinatəpələh rəkis† e rəhn matip Ətəm-iasol əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisiaiiən.
2 In tatol wək əpəh Ikin Tasim Ikin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgin əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§
3 Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən natimnat min kəm Uhgin, kən moatol sakrifais. E suatip kitiəh əm, rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgin.*
4 Okəmə in tətatig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu pris min əpəh ikin koatatig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgin, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin.
5 Pris min u, ilat koatol rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin† natimnat min itəm tətatig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgin təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, "Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min u tətuatip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol."‡

† **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40

6 Məto roiu, Iesu, pris asol agin u rəhatat, in tinos rəhan
wək itəm təwir təwir maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən
kitiəh əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u,
in təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Məto-inu
nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e nəghatən min itəm kotəwir
motaprəkis.§
7 Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərat kit e nəniəkisən oas,*
okol nəniəkisən wi təsosən nəmeen.
8 Məto Uhgin təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən
məmə,
"Nian əh-ikin otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min
rəha Isrel ne noanol min rəha Juta.
9 Nəniəkisən rəha nasituən u,
in otol pisin agin e nəniəkisən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tipilat min aupən,
e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis Ijip.
Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlimən nəniəkisən u itəm io emol kəm
ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†
10 Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol min rəha
Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou min e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkis-pən e nikilat,§
kən io ekuwa mol Uhgin ətuatip rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim.*
11 Ilat kit okol təsuwinən məgətun netəm iman ikin məmə,
'Ik onakəkəike mitun Iərəmərə u.'
Kən etəmim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
məto-inun ilat rafin okotitun io,†
tətuoun e netəm əpnapin min
muwin mətoarus-pən netəm koatos nərig asol min.
12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən min itəm
təsətuatip agin-əhən.
Io oekafəl rəkis nolən rat min rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat min rəhalat."‡ §
13 Nian Uhgin tatəghat-in nəniəkisən rəha nasituən u, məmə
in nəniəkisən wi, nipətin u məmə nəniəkisən rəha nasituən

---

§ **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27 § **8:10:** Lou oas min u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16

aupən, tinoas minərat. Kən nat itəm in tinuwa minoas, tinəsahmen minən, kən otəsuwəhən, tikə.

9

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

1 Kən e nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəu-pən suatip ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. 2 Netəm aupən, kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan‡ ikin, ne tepil kit itəm kəmələin-pər piret asim min lan.§ 3 Kəmiuwosig niməhan e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, "Ikin Tasim Agin Ikin."*

4 Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən† tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən piret u mana,‡ noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgin təmol təwiə min.§ Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəmate rəkis-pən Lou ilat ten elau.* 5 Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† ilau kəiu əh-ikin. Kətiauwosig nimələlilau o Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin.‡ § Məto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

---

* **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33 † **9:4:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Covenant Box." Eks 25:10-22 ‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ **9:5:** Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ikin. Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiəh əm e nup kitiəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin neməha rəha Uhgin. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16

6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun
nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək
rəha nəfakən.*
7 Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim
Agin Ikin. Məto okol təsuwinən nian rafin.† In titun nuwinən
nian kitiəh əm e nup min rafin.‡ Kən nian in tatuwin, in təike
mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matig
mol min o nolən rat rəha netəmim,* itəm ilat kotəruru məmə
koatol təfagə rat. 8 Kən e natimnat min u, Narmin Rəha Uhgin
tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh,
kən suatip† tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin.
9 (In tahmen əm e narmi nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u
itəm kotatig lan roiu.) Natimnat min itəm pris min koatos-
ipən kəm Uhgin, moatol sakrifais lan kəm in,§ natimnat min
u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim
itəm kotuwa o nəfakən.
10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip
min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənimən†
ne naikuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nipətitəm əm.
Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim,
matuwin mətoarus-pən nian Uhgin otəuhlin natimnat rafin
tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm
təməmik natimnat wir min, minuwa.§ Kən in təmuwin imə e
Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmin min, maprəkis-in itəm
təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol,
kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgin təmol.
12 Nian Kristo təmuwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin,
təməsuwinən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min
aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiəh əm, kən tahmen,
məto-inun in təsosən nita nəni ne nita nəti kau muwin imə
məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan,
muwin imə, kən in əm təmətou nəmtitat mikis itat e təfagə rat
min.†
13 E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən,
kəmorautin-pən nita nəni ne kau, o nəmtapi kau itəm
kəmuwaan ətip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimik
e niganəmti Uhgin məmə nipətin otaruətuəh, namkimikən tikə
lan.

---

* **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15 † **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **9:10:** Lev 11:2-23 † **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40 § **9:11:** Hip 10:1 * **9:11:** Hip 8:2; 9:24 † **9:12:** Rom 3:25

14 Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in
natimnat min u.§ Kristo in təmol atip sakrifais lan, e
nəsanənən rəha Narmin itəm tətatig lilin. In sakrifais kit itəm
tətuatip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos
nəsanənən, tahmen o nafələn nikitəmat* o nolən min itəm
kotitun nit-ipənən itəm e nimisən, məmə itəmat onəkotəfak əm
kəm Uhgin itəm tatəmegəh.†

15 O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən
nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgin təmaun-in netəmim
rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat məmə natimnat wir min u,
in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit,§
məto okoatatig lilin. Ilat okotos natimnat min un, məto-inun
nimisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm
min un itəm kəmoatətgəhl Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən
itəm təmaupən matig.

16 Okəmə Iesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim
okəsotosən natimnat wir min itəm in təmən-iəkis mə rəhalat.
Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkisən kit məmə nian in
otimis, kən rəhan natimnat otuwin o suah pisin kit, kən suah
u in otəkəike mimis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətatig
matəmegəh.

17 Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian
etəm təmən tətatig əh. Rəhan nəniəkisən in otətatig matəmegəh
əm nian in tinimis rəkis.

18 O natimnat min u, e nəniəkisən rəha nasituən aupən, nita
nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmimis, kən
otol məmə nəniəkisən in tatəmegəh mətatig.

19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən
min rafin rəha Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos
nimə me sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e
nita nəti kau ne nita nəni ne nəhau, kən təmorautin-pən nita e
naoa rəha Lou ne netəmim min.*

20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inu nita nat megəh
kit itəm tatimis o nolən nəniəkisən rəha nasituən rəha Uhgin
tətatig matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moatisiai-in, moa-
tol nəwian."†

21 E nolən kitiəh əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə
Tapolən Asim ne natimnat min itəm kəmos o nəfakən.

22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat
tepət, iuəhkir natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə
nita təsaiuən ron, kən Uhgin okol təsafələn təfagə rat.‡

23 Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən
natimnat min u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne

‡ **9:14:** 1 Pita 1:2,18-19 § **9:14:** Hip 10:4 * **9:14:** Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † **9:14:** Taet 2:14 ‡ **9:15:** Luk 22:20 § **9:15:** Hip 10:34 * **9:19:** Eks 24:6-8 † **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev 17:11

natimnat min rəhan əh-ikin, ilat narmi natimnat min əm§ itəm tatəpsen-pən natimnat itəm koatatig e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nipəti nat agin-əh min, itəm kotatig e nego e neai, nita nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwir maprəkis.

24 Iesu in təsuwinən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nətueintən u, itəm netəmim əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əpəh ilis e nego e neai. Məto Iesu təmuwin e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgin e niganəmtin.*

25 Kən nian Iesu təmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pisin e pris asol agin u aupən. E nəniəkisən rəha nasituən u aupən, pris asol agin otəkəike muwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin kən mos nita nat megəh, sənəmə nitan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup min rafin. Məto Kristo təmuwin e Ikin Tasim Agin Ikin e nego e neai, təmos atip nitan kən mol sakrifais lan mau kitiəh əm kən tinahmen.

26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, tahmen e pris min u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətuoun e nian Uhgin təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kinotatig e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiəh əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun.

27 Kitat netəmim, Uhgin tinələhəu nian ətuatip rəhatat kitiəh kitiəh məmə okotimis lan, mau kitiəh əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən min.‡

28 E nolən kitiəh əm, Kristo təmol atip sakrifais lan, mau kitiəh əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netəmim tepət.* Məto uarisig, nian otatitəlig-pa min,† in otəsuwa-minən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm kotəsahgin, nəumis tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tinahmen

1 Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nipəti nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. Məto nat əpnapin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgin kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agin, itəm toapoap.

---

§ **9:23:** Hip 8:5 * **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8 * **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5

2 Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netəmim
kotətuatip. Kən iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən
rəha sakrifais, məto-inun nikilat tinəruən rəkis mau kitiəh əm.
Kən okəmə tinafəl rəkis nikilat nəhlan, kən ilat kəsotəto minən
tərat o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərat.
3 Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto
nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat min
rəhalat,
4 məto-inu nita nəni ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə
rat.†
5 Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təmən-
ipən kəm Uhgin məmə,
"Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm
ik.
Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan."‡
6 Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat
otimnə ron ik,
kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.
Məto nat əpnapin koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.
7 Kən io iatən məmə,
"Kəməte nəghatən kit tətatig e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-
in io məmə,
'Uhgin, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.' "§
8 Kristo təmən aupən məmə,
"Ik nakapəs sakrifais min
ne natimnat min itəm koatos-ipinə kəm ik,
ne natimnat min itəm katuwaan ətip e olta,
ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.
Natimnat min u, ik nakapəs,
kən kəsotolən məmə nikim tagien elat,"
(nat əpnapin məmə ilat koatətəu-pən suatip itəm Lou təmən.)
9 Məto Kristo tatən min məmə, "Io u, emuwa məmə ekol
nətəligən rəham." E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkis
nəniəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nəniəkisən wi
rəha nasituən kit.
10 Kən Iesu Kristo təmol nətəligən rəha Uhgin tol nulan. In
təmol sakrifais atip e nipətin,* mau kitiəh əm,† məmə otol kitat
kotasim, kitat u rəhan netəmim min.‡
11 Nian rafin, pris min ilat koatətul moatol wək rəha
nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitiəh əm nian rafin, o
nafəl rəkisən nolən rat. Məto sakrifais min u, ilat kəsotahmen
agin-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian kit.

---

† **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 § **10:7:** Mat 26:39 * **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26

12 Məto pris u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitiəh
əm, kən sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən
rat rəha netəmim tatuwin matuwin namnun tikə. Kən nian
tinələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tinatəpələh§ e
nelmi Uhgin matip, ikin rəha nepətən ne nisiaiian.
13 Kən ikin əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgin otol rəhan
tikimir min kotahmen e nimənan itəm tateguafəl nelkin lan,*
14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm əh, Kristo təmol
rəhan netəmim kinotətuatip e niganəmtin, matuwin matuwin,
namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa
motasim.
15 Kən Narmin Rəha Uhgin, in min tatən wir natimnat min u
kəm itat. In təmən məmə,
16 "Iərəmərə tatən məmə,
'Nian itəm otəpanuwa,
oekol nəniəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol
nulan.
Io oekos-ipən lou min rəhak e nikilat,
kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.' "†
17 Kən in tatən min məmə,
"Io oekaluin rəhalat nolən rat min,
kən nikik otəsəht minən nolən min rəhalat itəm koatətgəhl
Lou."‡
18 Nian Uhgin təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat
okəsotol minən sakrifais tuwin kəm Uhgin ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu təmol
məmə kitat kotitun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kən
məsotəginən.
20 Roiu əh, Iesu in təməte suatip wi kit, itəm tatəmegəh.
In təməhap nimənan itəm tatəkulosig Ikin Tasim Agin Ikin,
tatəpsen-pən nipətin. Kən mol suatip wi u rəhatat məmə kitat
kotitun nuwin-pənən ikin, motuwin o Uhgin.§
21 Kən pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə*
e nimə rəha Uhgin, inun rəhan netəmim.†
22 Tol nulan, pəs kotuwin iuəhkir e niganəmti Uhgin,‡ e
nikitat itəm tərioah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo
təmorautin-pən nitan e nətəligən min rəhatat məmə kitat oko-
tasim.§ Kən in təmaikuas rəkis e nipətitat e nəhau talien, in əm

§ **10:12:** Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat min. Rəhan sakrifais in tahmen agin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12 § **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24

in əm.*
23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo.
Tol nəhlan, pəs kotətul timtim lan, məsotəloal-əloalən, məto-
inu kitat kotitun nagileən e rəhan nəghatən min itəm tinəmən-
iəkis rəkis kəm itat.
24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmə kitat
okotolkeike kitat min, kən moatol təwir təwir kəm kitat min
tatuwin təhmin min nəhlan.
25 Təsəwirən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat
min. Netəmim neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem
məha-məha kitat min nian rafin.† Kən nian kotəplan məmə
nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkir, təwir məmə
kitat koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatər təhmin
min.
26 Təwir məmə koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu
okəmə kitat kinotitun rəkis nipahrienən, məto kəsotolən nat
agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə
sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.‡
27 Kən okəmə sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat
rəhatat nəhlan, kən nat kitiəh əm əh-ikin tətatig. Inun, kitat
koatəgin, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wir məmə kitat
koatəsahgin əm nalpinən əskasik, ne nigəm asol rəha neməha
rəha Uhgin itəm otəkəike mus rəhan tikimir min.§
28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat
əpnapin e Lou, kən etəmim kəiu o kisil okəhalən-iarəp in, kən
suah u təike mimis. Okol kəsotasəkitunən.*
29 ?Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti
Uhgin?† Uhgin təmol nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən
nita Kristo təmol nəniəkisən u tətatig matəmegəh.‡ Nitan əm
un, titun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgin.§ ?
Məto təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapin əm nita u, məmə in
sənəmə nat iasim kit? ?Narmin Rəha Uhgin in tatoor nəwirən
rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat
Narmin əh? Suah u, tətuatip agin əm məmə nalpinən rəhan in
otəskasik maprəkis-in nalpinən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha
Moses.
30 Məto-inu kitat kinotitun rəkis Uhgin u itəm təmən məmə,
"Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.
Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm."*
Kən in təmən min məmə
"Iərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan."†
31 Uhgin u itəm tatəmegəh, tətatig tətatig. Kən okəmə kitat
kotatig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u
in nat kit rəha nəginən.

---

* **10:22:** 1 Pita 3:21 † **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § **10:27:** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28:** Dut 17:6,7 † **10:29:** Hip 6:6 ‡ **10:29:** Mat 26:28 § **10:29:** Nol Əpən 1:5 * **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14

32 Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-
əhagən təmatasiəgəpin itəmat aupən. E nian u, itəmat
nəmotatig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis
kit, itəm nəmotatig e nahməən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul
əskasik.
33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e niganəmti
netəmim,§ kən moatol min natimnat rat min neen kəm itəmat.
Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm min un itəm
katol tərat elat nəhlan.
34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian
kəmotuwin e kalapus, kən itəmat nəmotatig e nəratən məsin
rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotakləh-in natimnat min
rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm,† məto-inu
itəmat nəmotitun rəkis məmə rəhatəmat natimnat neen əh-
ikin tətatig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u, okol
təsikəən nian kit.‡
35 Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgin otəpanos-
ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wir min
əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən məmə
onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat.
36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh,§
məmə nəkoatol natimnat itəm Uhgin tolkeike. Kən itəmat
onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-ipinə
kəm itəmat.*
37 Məto tol nulan, inun Uhgin təmən mihin məmə,
"Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmin.†
38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatip e niganəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
minətan təlig-təlig,
kən nikik otəsagienən ron."
39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-
təligən məmə Uhgin otərəkin kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha
nahatətəən e Uhgin, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat
nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən
rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min
u, ilat nipahrienən. Nat əpnapin məmə kəsotehmən* natimnat

‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15 † **10:37:** Nol Əpən 22:20 ‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * **11:1:** 2 Kor 4:18

min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.
2 Kən Uhgin təmənuwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.
3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgin təməghat əm, kən ilat kəmotatig.† Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tinatig rəkis mol ilat lan.
4 Epel in təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmosipən nat kit kəm Uhgin itəm təwir maprəkis-in rəha Ken.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən Uhgin təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§
5 Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təsimisən. Uhgin təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwin əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgin təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgin təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgin təməgətun kəm in məmə nikin tagien ron.
6 Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin nikin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgin,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətatig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.
7 Noah in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Uhgin təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkin nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətuatip e niganəmtin.*
8 Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə otuwin e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin təmən-iəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwin hiə ne.
9 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən mətatig e nəptən u itəm Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm in.† Məto təmətatig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgin təmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapolən.‡
10 Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsahgin məmə otuwin e taon kit§ itəm nəukətin tiəkis, otətatig tuwəh.* Taon

† **11:3:** Jen 1 ‡ **11:4:** Jen 4:4-5 § **11:4:** Hip 12:24 * **11:5:** Jen 5:21-24 † **11:6:** Hip 7:19 ‡ **11:7:** Hip 11:1 § **11:7:** Jen 6:13-22 * **11:7:** Jen 6:9 † **11:9:** Wək 7:5 ‡ **11:9:** Jen 12:1-8 § **11:10:** Hip 12:22; 13:14 * **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14

u, Uhgin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətatig.†
11 Sera tətahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin məmə in
tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in
məmə in otemək. In təmiləs nətin u, məto-inun in təmahatətə
lan məmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡ §
12 Epraham tinaguihl rəkis, otəsuwəhən timis,* məto noanol
min tepət kəmotisi-pən lan. Nat əpnapin məmə in etəmim
kitiəh əm, məto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen
əm e məhau əpəh e napuə ne nimək ləkil əpəh itəhəi itəm kəruru
nafinən.†
13 Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgin, məto nian
kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgin
təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat.‡ Ilat koatəplan natimnat
min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, məto nikilat
tagien pik məmə okotəplan.§ Kən ilat moatən-iarəp məmə
koatatig e nətueintən u məto ilat kotahmen əm e iapispis min
əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin.
14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm,
məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatip ikin.
15 Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən,
itəm kinotapəs rəkis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun
nitəligən matuwin, məto təsolən mihin.†
16 Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis,
inun e nego e neai.‡ Kən o nat u, in təsaulis-inən§ məmə okən
məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin təmol əpen-əpenə rəkis e
taon kit† ikin əh.
17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin
təmən-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgin təmən-iəkis
kəm in tol nulan, "Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip
rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət."
Məto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgin təmek asgəwin
in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitiəh
əm§ u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgin.* 19 Məto-
inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgin titun nolən etəmim

† **11:10:** Hip 11:16 ‡ **11:11:** Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. 'Epraham təmahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin Sera tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgin məmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.' § **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17 ‡ **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 ‡ **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7 § **11:17-18:** Nat əpnapin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətin u Aisak katən məmə in noan kitiəh əm məto-inun Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21

təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkir əm tahmen məmə in təmegəh min e nimisən.

20 Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwirən rəhan tuwin kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian kit.‡

21 Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian iuəhkir əm in timis, in təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwirən kəm nəti Josep mil.§ In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgin.

22 Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkir əm in timis, kən in təmatəghat-in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkis əm kəm ilat məmə okotəhrol e nikilkilin.*

23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wir kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡

24 Moses təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə okən məmə in nəti pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.§

25 In təməsolkeikeən məmə otətatig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətatig o nian əkuəkir əm. In nikin təmagien məmə otuwin moatatig ilat netəmim rəha Uhgin, moatəto tərat ilat min ilat.

26 Nikin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin otagien təhmin min o nat u taprəkis-in məmə otatəto təwir e natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgin otos-ipən kəm in.‡

27 Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgin, kən təmagim Ijip§ məsəginən kig u itəm nemə̈ha tatol pik. In təməseirairən mitəlig, in təməkəike matuwin, tahmen məmə inu tatəplan Uhgin u, itəm etəmim təsəplanən e niganəmtin.

28 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nita sip-sip e toa e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgin otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətilat min u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.

---

† **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2 ‡ **11:23:** Eks 1:16, 22 § **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33 ‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10 † **11:28:** Eks 12:21-23

29 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, ilat kotitun neguəfiminən e Nitəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tahmen əm e nitən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhəi təməmik ilat, kən kotamnim.‡
30 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepin, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.§
31 Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgin. Kən tol nəhlan, nikin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wir natimnat ikin. Ilau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol min rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgin.†
32 Məto okol esənən tuwin təhmin min. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien min.
33 Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tepət. Ilat kəmotit noanol min rəha Isrel motuwin motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatip min, kən moatos natimnat wir min itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotahtosig-in nohlin laion min, məmə okəsotunən ilat,†
34 kən ilat kəmotohamis nigəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagim tənin netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.§ Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael min rəha nimaptən pisin pisin min.†
35 Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan Uhgin tatol nenətilat kotaiir-pa min e nimisən.‡ Məto netəmim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimir min koatol nəratən ne nahməən kəm ilat e nipətilat, kən nikilat təsəhtən nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tikimir min okotikis ilat. Ilat koatahatətə məmə Uhgin in otol ilat kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis.

---

‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20 * **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3 † **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4 * **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37

36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-
alis ilat.§ Kən ilat neen, netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən
moatəmki-pən ilat e kalapus.*
37 Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiel apin,† kən ilat neen,
netəmim kəmotəmik soə rəha nətahlən nig, motətatip nipətilat
nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat
e nisa rəha nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigi
nəni ne sipsip.§ Ilat ian-rat min agin, nian rafin netəmim
koatərəkin ilat, moatol tərat agin elat.
38 Ilat, netəm wir min. Nətueintən u, təsahmenən məmə
ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatatig əpnapin əm, əpəh ikin
taruən-aruən ikin, ne e nitot min, ne e nipəg kəpiel min,* ne
nipəg min əpəh e nisip.
39 Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e
Uhgin, kən in təmos-ipən nərig wir kəm ilat.† Məto ilat
kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgin təmən-iəkis rəkis məmə otos-
ipən kəm ilat,§
40 məto-inu in tinol rəkis nalpəkauən kit rəhan, məmə in otol
təwir maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike
məmə otilpin kitat min ilat u aupən, məmə kitat min ilat əm,
okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgin tətəg-ətuatip-in
nenətin min
1 Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatatig kitəlau e kitat,
koatətul-arəp o Uhgin, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat
nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs
kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlim ətain itat məmə kəsotaiu
pikən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat
kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgin təmələhəu aupən-
in kitat.
2 Kotitun nolən nian niganəmtitat otatətul-pən əm o Iesu,‡ itəm
in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat
kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh
nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in

§ **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:** Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23 § **11:37:** 2 King 1:8 * **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm min u neen kəmoatos natimnat wir min itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgin otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatip kit min rəha nənən "okotətoarus ahmen ahmen əm mak," tol nulan, "kitat min ilat min un, okol kələh kitat kotətuatip agin." * **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36 ‡ **12:2:** Sam 25:15 § **12:2:** Hip 2:15

təmimis e nig kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol nat əpnapin lan, megəhan-in naulisən rəha nimisən e nig kəməluau, məto-inu təmol rəhan nətəligən təskasik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgin u in Kig,† ikin nepətən ne nisiaiiən tətatig ikin.
3 Təwir məmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasikən e nian iol təfagə min kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəsəpouən‡ kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.
4 Ekitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkisən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, məto itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u.§
5 Itəmat ninotaluin rəkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgin təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətin ətuatip min, matən məmə,
"Nətik, nian Iərəmərə tətəg-ətuatip-in ik,
solən nat əpnapin lan.
Əsolən nikim təpou nian in tətagət pik lam.
6 Məto-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pik suah kit,
kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*
Kən okəmə in tos suah kit məmə nətin,
kən in təike malis-alis."†
7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkis min. Uhgin tatos-ipa nian iəkis min u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgin min, mol məmə in tatəg-ətuatip-in nulan itəmat.‡ ?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən?
8 Uhgin tatəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min.§ Okəmə Uhgin təsolən nəhlan etəmat, kən nipətin u məmə sənəmə itəmat nenətin ətuatip min, itəmat nisualkələh lapin.
9 Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiai-in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətatig e nego e neai? Təwir məmə okotos-iəhau agin itat, kən motatig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.‡
10 Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Məto Uhgin tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat kotasim tahmen lan.§
11 Okəmə Uhgin tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-ətuatip-inən əh otiuw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otoe noan təwir, inun nəməlinuən*

* **12:2:** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2:** Mak 16:19 ‡ **12:3:** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § **12:4:** Hip 10:32-34 * **12:6:** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † **12:6:** Prov 3:11-12 ‡ **12:7:** Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § **12:8:** 1 Pita 5:9 * **12:9:** Nam 16:22; 27:16 † **12:9:** Jem 4:7 ‡ **12:9:** Aes 38:16 § **12:10:** 2 Pita 1:4 * **12:11:** Aes 32:17; Jem 3:17,18

itəm tatisi-pən e nətuatipən.
12 Tol nəhlan, nat əpnapin məmə itəmat noatatig e nian
iəkis, məto otiləs-ipər nelmitəmat itəm təpou, məmə otəsanən.
Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasik o
naiuən.†
13 "Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis,
nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,§
məto in otəpanəwir min."*

Etəm təsahatətəən e Uhgin, in otəkəike mos nalpinən

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e
nəməlinuən.† Kən motalkut məmə nəkotol itəmat məmə
rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol
təsəplanən niganəmti Ierəmərə nian kit.§
15 Otəto wir itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwin
otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwirən rəha Uhgin.*
Otəto wir min itəmat məmə noki nig akona kit† in otəsuwinən e
nikitəmat, kən məwiə, mol noan tepət e nəmegəhən rəhatəmat.
Kən nahuin titun nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim
neen min.
16 Oatəto wir itəmat məmə suah kit təsit əpnapinən iərman
o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən
təsətuatipən, in tatol nat əpnapin e Uhgin. In təmaupən maiir,
məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən
maiir.§ Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm
təmun mau kitiəh əm.
17 Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nikin otəpanuwin min e
nepətən rəha nəmti-nipin. Kən təmalkut pik məmə rəhan tata
otəfak məhlman nəwirən kit kəm in. Məto nat əpnapin məmə
təmətasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən nikin əh-roiu,
kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwirən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e namnusən təwir

18-21 Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwin e nitot
asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan
nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mirəfin
nat, kən kəmotəto nimətag asol ne təwi tətagət əfəməh,† kən
kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-
in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat
kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp

† **12:12:** Aes 35:3 ‡ **12:13:** Prov 4:26 § **12:13:** Kal 6:1 * **12:13:** Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † **12:14:** Rom 14:19 ‡ **12:14:** Rom 6:22 § **12:14:** Mat 5:8 * **12:15:** Hip 3:12; 4:1 † **12:15:** Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ **12:16:** 1 Kor 6:18 § **12:16:** Jen 25:29-34 * **12:17:** Jen 27:30-40 † **12:18-21:** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ **12:18-21:** Dut 4:12 § **12:18-21:** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16

o nəghatən u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwin e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apin motahtimnu timis.”* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərat kən məmə, “Io enəgin u enəgin, minətasiəp.”†

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.‡

22 Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgin ikin itəm tatəmegəh, tətatig tətatig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol.

23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfiminən asol rəha netəmim rəha Uhgin, itəm kotahmen e netəm kəmotaupən kaiir u rəhan min,‡ nərgilat kəməte rəkis e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgin, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat nəmotuwa motol kitiəh itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak.†‡

24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgin təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmorautin-pən§ mol itəmat nakotasim. Nita əh in təmən-iarəp natimnat min u itəm kotəwir motaprəkis-in natimnat min itəm nita Epel təmən-iarəp.*†

25 O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntaatəmat o Uhgin‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etəmim əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəlig-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagim rəkisən e nalpinən rəhalat. ? Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin itəm təmisi-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?* ?Kitat okotagim rəkis-in ahrol nulan?

26 Nian aupən, nəwia Uhgin təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təmən-iəkis kəm itat məmə, “Nian kit min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp məloal.”‡

27 Nian Uhgin tatəghat-in məmə, “Nian kit min əh-ikin,” nipətin un məmə in otatigtig§ e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgin təmol, məmə otoh rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan

---

* **12:18-21:** Eks 19:12,13 † **12:18-21:** Dut 9:19 ‡ **12:18-21:** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22:** Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * **12:22:** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † **12:22:** Kal 4:26 ‡ **12:23:** Eks 4:22 § **12:23:** Nol Əpən 20:12 * **12:23:** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23:** Fil 3:12 ‡ **12:23:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgin tinol ilat kinotətuatip agin.” § **12:24:** Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * **12:24:** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24:** Nita Epel in təmən-iarəp məmə Uhgin otol nalpinən, məto nita Iesu təmən-iarəp məmə Uhgin otoh rəkis nalpinən. ‡ **12:25:** Hip 3:12 § **12:25:** Hip 1:1 * **12:25:** Hip 2:2,3; 10:29 † **12:26:** Eks 19:18 ‡ **12:26:** Hag 2:6 § **12:27:** Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17

natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatig, kən inun, natimnat itəm okotatig lilin.

28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgin, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgin u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwir məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiai-in, kən motəgin min,†

29 məto-inun Uhgin rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmen e piatəmat min.*

2 Sotaluinən nehmən iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.† ! Okəm-naka ilat nagelo min! Netəmim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netəmim, məsotitunən məmə ilat nagelo min.‡

3 Sotaluinən netəm kotatig e kalapus.§ Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik min nəkətatig e kalapus. Otəto kələh nahməən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərat elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nahməən e nipətim atip.

4 Pəs netəmim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin.* Pəs netəmim rafin kotəgin o niməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgin otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapil kələh, kən makil min iərman ne pətan itəm kətuapil kələh, iərman itəm tətapil ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.†

5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgin tatən məmə,

"Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit"*

6 Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə,

"Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəginən.
Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io."†

7 Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat‡ itəm kəmotaupən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgin.

---

* **12:28:** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28:** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29:** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * **13:1:** Rom 12:10 † **13:2:** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2:** Jen 18:1-33 § **13:3:** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4:** Mal 2:15 † **13:4:** Dut 22:22 ‡ **13:5:** 1 Tim 3:3 § **13:5:** Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * **13:5:** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6:** Sam 118:6,7 ‡ **13:7:** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16

Otətəlig-in-tu natimnat wir min itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e Iərəmərə tahmen əm elat.§

8 Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətatig nulan, namnun tikə.*

9 Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip.† Itəmat otuag-pən əm o Uhgin, itəm tətasitu etəmat e nikin agien məmə otol rəhatəmat nətəligən təskasik.‡ Təsəwirən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat kotəskasik, mətoinu in nipahrienən, nətuakəmən əh, okol təsasituən e netəm koatol.

10 Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun† nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§

11 E nolən rəha pris asol agin, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən matos nitan kən muwin əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, kən mos-ipən kəm Uhgin o nafəl rəkisən təfagə rəha netəmim.* Məto uarisig, katiləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikin e nimə tapolən min rəhalat, motaan ətip.†

12 E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkis e taon,‡ kən ikin əh in təməto nahməən e nipətin, kən mimis ikin əh, məmə nitan§ titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip, motasim, məmə ilat rəha Uhgin.*

13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətat ikin, motol kitiəh kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡

14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətat ikin tikə, itəm otətatig lilin.§ Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.*

15 Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgin nian rafin.† Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgin nian rafin, moatəniarəp nərgin.‡

---

§ **13:7:** Hip 6:12 * **13:8:** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9:** Efes 4:14 ‡ **13:9:** Kol 2:7 § **13:9:** 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10:** Hip 8:5 † **13:10:** 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10:** Jon 6:48-58 § **13:10:** "Nagwənən" itəm katol sakrifais lan e "rəhatat olta" inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min aupən, ilat kəmotitun nunən noanuwəhgin nat megəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgin. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o "nunən" Kristo, nipətin u məmə kəsotosən ron. * **13:11:** Lev 16:15 † **13:11:** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12:** Jon 19:17 § **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26 § **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19

16 Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat
tatig kəm netəm rəhalat nat kit tikə,§ məto-inun in min tah-
men e sakrifais* itəm niki Uhgin tagien ron.†
17 Otol nəwia netəm-iasol min e niməfak,‡ kən motatig
ahgin ilat. Ilat u, koatehm wir nəmegəhən rəhatəmat,§
məsotamegən, məto-inu ilat kotitun məmə okotəike motən
nəmtət lan kəm Uhgin məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan.
Itəmat nakotəike motol ilat nikilat tagien o wək u. Okəmə
itəmat noatol nikilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu
agin-əhən etəmat.
18 Otəfak otimat,* məto-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat
nolən in tətuatip əm,† kən ekotolkeike agin məmə nian rafin
itimat ioatol nolən təwir əm.
19 Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in
o Uhgin, məmə io ekitun nitəlig-pa-minən otəmat uəhai əm.
20 Iatəfak min otəmat min məmə, Uhgin otasitu etəmat.
Uhgin u, in nəukəti nəməlinuən.‡ Kən in təmol rəhatat
Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən,§ məto-inu nitan təmaiu
o nolən nəniəkisən lilin* in tətatig matəmegəh.† Iesu əh, in
etəm təwir maprəkis o nehm wirən sipsip min rəhan.‡ Iatəfak
məmə Uhgin u, 21 in otos-ipinə natimnat wir min rafin kəm
itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in
tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgin otol wək e nəmegəhən
rəhatat kitiəh kitiəh,§ kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol
rəhatat nolən təwir təwir, kən nikin otagien pik ron. Kən
pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwin matuwin
namnun tikə. Əwəh.*
22 Piak min ne winik min. Naoa u rəhak təsəfəməh
pikən. Məto iakətapəh əskasik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat
nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən
min itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.
23 Iakolkeike məmə onəkotitun məmə piətat u Timoti, ilat
kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən
itimlau min, ekiamnə.
24 Itəmat otən təwir kəm netəm-iasol min rəhatəmat, ne iəfak
min u imatəmat ikin. Netəm Itali kəmotən təwir kəm itəmat.
25 Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.
Əwəh.

---

§ **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2
‡ **13:17:** Hip 13:7,24 § **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28 * **13:18:** 1 Tes 5:25
† **13:18:** Wək 23:1 ‡ **13:20:** Rom 15:33 § **13:20:** Wək 2:24 * **13:20:** Jen
17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † **13:20:** Hip 9:20 ‡ **13:20:** Jon
10:11 § **13:21:** Fil 2:13 * **13:21:** Rom 11:36

Jemes
Naoa itəm Jemes təməte
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jemes

?Pah təməte naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təməte naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təməte tatuwin kəm pah? Jemes təməte naoa u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pisin min rəha Iaihluə min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisig kotol nolən rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwin e ikin pisin pisin min. Məto nian əskasik min koatiləs-pikin əh ilat.

?Təməte naoa u o naka? Jemes təməte naoa u məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat min kotəuhlin motuwa motəwir. Tətapəs nolən rat min, kən matol nolən wir min.

Jemes tatən təwir kəm ilat

1 Io Jemes, io slef rəha Uhgin ne Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat.
Iatən təwir kəm itəmat noanol min rəha Isrel u tuelef itəm
kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig ikin min rafin e
nətueintən.

Nahatətəən ne nenatigən

2 Piak min ne winik min. Nian nəratən pisin pisin min
koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh
tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətagien pik əm lan.
3 Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotitun məmə nian
nəratən min koatiləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgin,
kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotitun nətul
əskasikən məsin min.
4 Kən nian onakoatətul əskasik e nəratən min əh,
kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən min ne
nətəligən min rafin rəhatəmat okotətuatip motəsanən, kən
nakotaskəlim nolən wir min rafin.
5 Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən
tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgin tolkeike
məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgin, kən Uhgin otos-
ipən kəm in e nikin agien. Uhgin tətawte-in nitunən əh kəm

1:1: Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 **1:2:** Rom 5:3-5 **1:3:** 1 Pita 1:7

netəmim rafin e nikin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.

6 Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgin nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətan əpnapin əm, in tahmen e peau-peau min əpəh itəhəi itəm nimətag tatəhig-əhig ilat.

7 Okəm-naka nikin tatəht məmə Iərəmərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən.

8 Etəmim itəm tatos nətəligən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasikən e nat kit itəm nikin tatəht məmə otol.

9 Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nikin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e niganəmti Uhgin.

10 Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun məmə in nipahrienən, məmə Uhgin otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəgui-nig itəm otəpanikə.

11 Nian mit tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke məme, kən rəhan nəwirən təmikə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanikə.

12 Etəmim itəm tatətul əskasik nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətatig e nəwirən pahrien, məto-inu, nian tinol win e nəratən min əh, kən Uhgin otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgin təmən-iəkis rəkis məmə nəmegəhən lilin u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.

13 Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgin tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat min, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgin məmə in otol təfagə rat, kən Uhgin təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.

14 Məto nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otatətəlig-in.

15 Nətəligən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tinuwa minepət, kən tatuwa in nimisən.

16 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgin in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat.

17 Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgin əpəh ilis itəm təmol nəhag-əhagən min rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgin tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə nəghanpis koatətəu-pən. Uhgin təsol pisinən. In tətatig tətatig.

18 Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgin təmitəpun məmə ki-tat kəmotuwa nenətin min nian kəmotahatətə e nəghatən

1:5: Prov 2:3-6 **1:11:** Aes 40:6-8

pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə e natɨmnat rafin itəm in təmol, kitat pɨsɨn əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgɨn

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat. Nɨkitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh onəkotəkəike motətul matɨp o nətəligən, məto onəsotafɨg-afɨg pɨkən o nəghatən, sotolən məmə neməha tatol uəhai əm itəmat,

20 məto-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u təsoe-inən noan itəm tətuatɨp Uhgɨn tolkeike.

21 Otərakin rəkɨs nolən mɨn rafin itəm tamkɨmɨk, ne təfagə rat mɨn itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgɨn təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nɨkitəmat, kən nəghatən əh rəhan tɨtun nosmegəhən itəmat. Kən təwɨr məmə nakotos-iəhau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wɨr nəghatən u.

22 Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgɨn, məto otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atɨp əm itəmat.

23 Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wɨr e klas matəplan narmɨn,

24 kən nian tɨneranəm rəkɨs magɨm, mətaluin uəhai əm məmə nɨganəmtɨn tahro min-nulan.

25 Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasɨk e lou itəm tətuatɨp agɨn u tatɨkɨs netəmim,* kən matol e nian mɨn rafin, məsaluinən nat itəm təməto, məto in tatol, in otətatɨg e nəwɨrən pahrien nian in tatol nəhlan.

26 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tatətəu-pən wɨr nolən mɨn rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wɨrən rəhan nəghatən mɨn, in tateiuə-in atɨp əm in, kən rəhan nolən mɨn rəha nəfakən in nat əpnapɨn əm.

27 Nolən mɨn rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgɨn tatəplan məmə in tətuatɨp wɨr kən nəratən tikə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wɨr suakəlh mɨn ne nəutahlɨmɨs mɨn e nəratən mɨn rəhalat. Kən matəkəike matehm wɨr nəmegəhən rəhan məmə nolən rat mɨn rəha nətueintən otəsolən məmə in otamkɨmɨk lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilɨs kotaprəkɨs-in netəmim neen

1:18: Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13 * **1:25:** Nəghatən u, "lou itəm tətuatɨp agɨn u tatɨkɨs netəmim," tatəghat-in suatɨp rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatɨp əh, Uhgɨn tatɨkɨs in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatɨkɨs in e nalpɨnən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12

1 Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo,
Iərəmərə rəhatat itəm ilis agin kən katisiai-in pik. Məto
təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm
məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərat kəm
in.
2 Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah
kit tatuwin-in napən wir min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min
kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in e
napən rat min əm.
3 Təsəwirən məmə nakotos-ipən nisiaiiən kəm etəmim itəm
tatuwin-in natimnat wir min, motən-ipən məmə, "Wa,
məpələh u ikin təwir ikin." Məto etəm tatuwin-in napən rat
min, nakotən-ipən kəm in məmə, "Ətul-pən əpəh," o "Əpələh
əm e nisip."
4 Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim
neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e
rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.
5 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-
tu. Uhgin təmitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə
rəhalat nahatətəən e Kristo otepət. Kən təmitəpun min ilat
məmə okotos nərəmərəən rəha Uhgin itəm təmən-iəkis məmə
rəha netəmim itəm kotolkeike in.
6 Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat min. ?Məto netəmim
pah min u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən
itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat
əh.
7 Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu
itəm rəhan u itəmat.
8 Lou rəha Kig itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik." In təwir
pik otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u.
9 Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis
taprəkis-in netəmim neen min, nəkoatol təfagə rat, kən
nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən
Lou.
10 Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən
kitiəh əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in
təmətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou.
11 Tol nəhlan məto-inu, Uhgin u itəm tatən məmə, "Sakləh-
inən pətan," in Uhgin kitiəh əm itəm tatən məmə, "So-
hamnuən etəmim." Kən okəmə nəsotakləh-inən nipitan, məto
nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl
Lou.
12 Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən min rəha
netəmim itəm kotitun məmə Uhgin otakil ilat e lou itəm tatikis
ilat.

2:1: Wək 10:34-35; Jem 2:9 **2:5:** 1 Kor 1:26-28 **2:8:** Mat 19:19; Kal 5:14
2:11: Eks 20:13-14; Rom 13:9 **2:12:** Jem 1:25; 1 Pita 2:16

13 Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən
netəmim, kən Uhgin min otəsasəkitunən suah u nian in otakil
netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netəmim, kən
Uhgin otasəkitun itəmat, kən mən-ipinə məmə onəsotosən
nalpinən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm
netəmim.

Nahatətəən ne wək wir min

14 Piak min ne winik min. ?Okəmə suah kit tatən məmə
tətahatətə e Iesu Kristo, məto in təsolən wək wir kit, kən rəhan
nahatətəən in təwir o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol
təsosmegəhən suah kit.

15 Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit, rəhan napən tikə,
kən nigin nagwənən təsahmenən.

16 Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, "Atuwin,
pəs Uhgin otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wir." ?Məto
okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wir
naka?

17 E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pisin
əm, məto məsolən wək wir kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən
təmimis, nipətin tikə.

18 Məto okəm-naka suah kit otən məmə, "Netəmim neen
koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wir min."
Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, "Okəmə esehmən rəham
wək wir min, kən esitunən okəmə rəham nahatətəən in
nipahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wir min rəhak,
kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nipahrienən."

19 Inu nəghatən kit itəm nəmən nipahrienən lan məmə,
"Uhgin kitiəh əm." ! Təwir ron ik! Məto iərmis min, ilat
min kotitun məmə nəghatən əh in nipahrienən, kən moatasiəp
katəgin pik.

20 !Ik rəhm-kapə tikə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən
wək wir min, rəhan nahatətəən in nipətin tikə. Pəs ekəgətun ik
e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nipahrienən.

21 Nikim otəht tipitat u Epraham. Uhgin təməplan məmə in
tətuatip e niganəmtin e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətin
u Aisak, muwin mələhəu-pər e olta.

22 Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək min kətioal nat kitiəh,
kən rəhan nahatətəən təmoe-in noan, inu rəhan wək min.

23 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin təmuwa mol
nipahrienən, tatən məmə, "Epraham təmahatətə e Uhgin, kən
Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin." Kən
katən məmə in ioli Uhgin.

24 Kən roiu nəkitun nehmən məmə, Uhgin tatol suah kit
tətuatip e niganəmtin o natimnat itəm tatol, məto sənəmə e
nahatətəən pisin əm rəhan.

2:13: Mat 5:7; 18:21-35 **2:15:** 1 Jon 3:17 **2:18:** Kal 5:6 **2:21:** Jen 22:9-12
2:23: Jen 15:6

25 Kən e nolən əh inəh, Uhgin təməplan məmə Rehap u, pətan
rəha suatip, in təmuwa mətuatip e niganəmti Uhgin o wək itəm
təmol, kən wək u məmə in təmatehm wir iahləpis anion mil
rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatip pisin kiatəlig mətian.
26 Nipəti etəmim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e
nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək
wir min, rəhan nahatətəən təmimis.

3

Namitəm ne rəhan wək

1 Piak min ne winik min. Təsəwirən məmə itəmat tepət nako-
tuwa iəgətun min rəha niməfak, məto-inu nəkotitun məmə
Uhgin in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun
min, taprəkis-in netəm əpnapin.
2 Nipahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian
tepət. Məto okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u
tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun nehm
wirən rəhan min nolən min rafin.
3 Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nohli hos məmə
otol nəwia etəmim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin
nipətin rafin. 4 Kən nego, in iahgin, kən nimətag asol tatəhtig,
məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətalalin, kən nipəti
nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən
ikin. 5 E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətin, məto titun
niuw-pamən nat asol min. Nikitəmat təht-tu, noanəmtahli
nigəm əkəku kit titun nuəpən mus nig mətu tepət.
6 Kən nipahrienən, namitəm in tahmen-pən e nigəm.
Namitəm in noli nipəti etəmim itəm nəratən min rafin rəha
nətueintən u kotərioah wir lan. Kən nəratən min rəhan
koatərəkin nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətahl
nigəm e namitəm. Kən namitəm tətahl nigəm rat e suatip min
rafin e nəmegəhən rəhatat matərəkin natimnat rafin.
7 Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə
okotuwa kəpou, inəh nat megəh min, ne mənig min, ne
nat kotəkioah min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netəmim
kəmotahkul elat kotəpou.
8 Məto etəmim tikə otahkul e namitəm təpou. In nat iarupin
tatol wael, mərioah e nəratən ne nakonən rəha nimisən.
9 E namitat, kotənwiwi Iərəmərə Tata Uhgin rəhatat, kən e
namitat kotən rat netəmim lan itəm Uhgin təmol ilat kotol
məmə in ne.
10 Nohlitəm kitiəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən.
Piak min ne winik min. Pəs okəsolən min-nəhlan.
11 Nəhau wir ne nəhau arip, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau
kitiəh.

2:25: Jos 2, Hip 11:31 **3:8:** Rom 3:13

12 Piak min ne winik min. ?Nig u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmti nəhau arip təsos-ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwir itəm tatisi-pən o Uhgin

13 ?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nikin təht məmə in tenatig wir kən mitun nat naka itəm Uhgin tolkeike? Təwir. Kən pəs in otol wək wir min e nolən itəm tatisi-pən e nenatigən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatip rəhan otəgətun nenatigən ne nitunən rəhan.

14 Məto okəmə nikitəmat təht məmə nakotenatig, məto nikitəmat tərioah e netetən, kən nakoatətəlig-in atip əm itəmat o niləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atip əm itəmat. Sotəghat ausit pikən o nenatigən eiueiuə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig.

15 Nenatigən tol min-nəhlan təsisi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan.

16 Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-ipər atip ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atip nətəligən moatol nəratən, kən nolən tərat rafin kotet-arəp.

17 Məto etəm itəm tatos nenatigən itəm tatisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatip wir, kən in tolkeike pik nəməlinuən, kən in etəm mətig, in tatisiai-in nətəligən rəha netəmim pisin pisin min, kən in tərioah e nasəkitunən, kən matoe-in noan tepət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin.

18 Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nikuti nat e nasumən, kən tatəwiə matoe-in noan. Okəm kotol natimnat min əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatipən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkir o nətueintən, o Uhgin

1 ? Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwir e nipətitəmat, kən nətəligən min əh rəha nətoən təwir, ilat koatol fait e nikitəmat kitiəh kitiəh məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat.

2 Nikitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, məto nəsotosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, məto nəsotosən. Kən məta onəkotohamnu

3:18: Mat 5:9 **4:1:** Rom 7:23

netəmim ron. Nəməsotosən natimnat məto-inu nəsotətapəh-inən o Uhgin.
3 Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu
nəmotətapəh-in e nətəligən itəm tərat məmə otol itəmat atip
əm nakotəto təwir lan.
4 Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsisiai-inən rəhan
iərman, tapəs kən matətəu-pən əpnapin əm nəman. E nolən
əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgin kən moatətəu-pən natimnat
rəha nətueintən. Nəkotitun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike
pik natimnat rəha nətueintən, in tatetəhau Uhgin. Kən etəmim
kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha nətueintən,
in tatuwa məmə in tikimir rəha Uhgin.
5 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin sənəmə nəghatən
əpnapin əm. Tatən məmə, "Uhgin tolkeike pik məmə nikitat
itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwin əm ron."
6 Məto Uhgin tətawte-in rəhan nəwirən tatuwa matahgoau
kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Uhgin tətahtosig-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim koatos-iəhau
rəhalat nətəligən."
7 Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatig ahgin nelmi
Uhgin. Otətul əskasik nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən
kəm itəmat, kən in otaiu muwin isəu otəmat.
8 Otuwin iuəhkir o Uhgin, kən in otuwa iuəhkir otəmat.
Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmitəmat. Kən itəmat u
rəhatəmat nətulən kəiu, otol nikitəmat tətuatip.
9 Təwir məmə nikitəmat otahmə məpou, kən nakotasək
əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən
otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nagienən otuwa nikin əpou.
10 Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwin kəm Iərəmərə, kən
in otiləs-ipər itəmat.
11 Piak min ne winik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min.
Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tatələhəu
nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,* kən suah əh, in
tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən
məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapin
əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat
nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən
məsotatig ahginən lou.

4:4: Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12 **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6 * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tepət e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətatig ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** "Lou" e ves u tatəghat-in 'lou rəha nolkeikeən.' Əplan-tu Jem 2:8

12 Uhgin əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim
matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mitun
nərəkinən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgin
min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh
ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

13 Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, "Roiu o
olawig, kotuwin e taon u o taon əh, motatig e nup kit, motol
bisnes ikin, kən moatargətain məni."
14 ? Nakotahro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?
Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e
nəhaniəm itəm tətatig noan məsin əm kən matig mikə min.
15 Məto nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan,
nəkotəkəike motən məmə, "Okəmə in nəwia Iərəmərə pahrien,
kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min əh."
16 Məto roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən
nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.
17 Tol nəhlan, etəmim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə
otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tepət

1 Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən
u. Təwir məmə nakotəto tərat motasək əfəməh o nəratən itəm
tatuwa otəmat.
2 Rəhatəmat nautə tinəmnəmit rəkis, kən win min kinoaton
rəhatəmat napən.
3 Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən
rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus
nipətitəmat tahmen e nigəm. Nian rəha namnun nian tatuwa
iuəhkir, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə min.
4 ! Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəuləк
e rəhatəmat nasumən min, məto nəmotaklәh-in məni məsin
rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-
iarəp rəhatəmat nolən rat min. Iərəmərə Əsanən Pik Agin,
tinatəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat.
5 E nətueintən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig
əm, nəmotol nikitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm
otəsuwəhən Uhgin otakil muəh məlәhəu nəghatən o rəhatəmat
nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm
kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat.

4:12: Rom 2:1; 14:4 **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17:** Luk 12:47 **5:2:** Mat 6:19 **5:4:** Dut 24:14-15 **5:5:** Luk 16:25

6 Nəmotiuw-iarəp netəmim itəm kotətuatip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iəhau itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

7 Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəsahgin məmə Iərəmərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tatəht nolən rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsahgin nian ətuatip rəha nəteən nimai, kən matəsahgin nian rəha nəfeən, kən mos rəhan nətəligən təfəməh nian matəsahgin mətoarus-pən tinimətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike.

8 E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən Iərəmərə otitəlig-pa min.

9 Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgin otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!

10 Piak min ne winik min. Nikitəmat tatəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən min e nərgi Iərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa.

11 Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətuliəkis e nian nəratən tatuwa, ilat koatatig e nəwirən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis min, kən motitun nalpəkauən wir rəha Iərəmərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nəratən, Iərəmərə təmol təwir agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki Iərəmərə təmər mərioah e nasəkitunən kitat, kən nikin titahmə otat.

12 Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil. Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən əm nipahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, "Əwəh," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, "Kəp," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgin otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

13 Okəmə itəmat kit tətatig e nəratən, təwir məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. Okəmə itəmat kit nikin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwiwiən.

5:7: Dut 11:14; Jer 5:24 **5:8:** Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7 **5:11:** Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 **5:12:** Mat 5:34-37

14 Okəmə suah kit tatɨmɨs, təwɨr məmə otaun-in elta mɨn
rəha niməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan
e nərgɨ Iərəmərə.
15 Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgɨn otol-wɨr suah əh,
kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatɨp məmə Iərəmərə otol
məmə etəm tatɨmɨs otəto təwɨr mɨn. Kən okəmə in təmol təfagə
rat kit itəm tatiuw-pa nɨmɨsən, kən Uhgɨn otafəl rəhan təfagə
rat.
16 Tol nəhlan, təwɨr məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən
rat mɨn kəm itəmat mɨn, kən motəfak otəmat mɨn pəs
motəmegəh. Suah kit itəm tətuatɨp, rəhan nəfakən in təsanən,
kən tatoe-in noan.
17 Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak
təməfak məmə otəsəfɨkən, kən nuhuən təməsəfɨkən mos nup
kɨsɨl ne məwɨg sikis.
18 Kən təməfak mɨn, kən Uhgɨn təmahl-ipa nuhuən tuwa
mɨn, kən nasumən rafin, nagwənən təmatɨg mɨn elat.

Iuw-pa mɨn netəmim kəmotuwɨn isəu e rəhalat nahatətəən

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs
suatɨp rəha nɨpahrienən, kən okəmə suah kit mɨn tatiuw-pa
mɨn,
20 təwɨr məmə nəkotɨtun nat u məmə, etəm u itəm otol iol
təfagə otɨtəlɨg-pa mɨn e suatɨp rəha nɨpahrienən, in otosmegəh
suah u o nɨmɨsən, kən otol suatɨp məmə Uhgɨn otafəl rəkɨs
təfagə rat mɨn tepət rəha suah əh.

5:14: Mak 6:13 **5:15:** Mat 17:18-20 **5:17:** 1 King 17:1; 18:1 **5:18:** 1 King 18:42-45 **5:19:** Kal 6:1

1 Pita
Naoa itəm Pita təmaupən məte
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgin itəm kotatig ikin pisin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgi nəptən min əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, etəmiasol rəha Rom, nərgin u Nero, təmərəkin pik niməfak. Təmoh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təməte naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwir, nat əpnapin nəratən tatuwa.

Pita təmən təwir kəm ilat

1 Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat netəm rəha Uhgin itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgin təmitəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u.

2 Tata Uhgin təmitəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agin, təmol rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmin Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.*

Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən ne nəmələinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgin o nalpəkauən rəhan

3 !Pəs kotənwiwi Uhgin itəm in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh min e rəhan nimisən.

4 Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgin təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmitən, kən okol təsamkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən.

---

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, Uhgin "təmorautin nita Iesu etat" u nipətin məmə tətaikuas etəmat o nolən rat min. Afin min e nəghatən min u "tətorautin nitan" ne "nitan taikuas e netəmim": Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12

5 E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgin tatətulosig-
in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgin otol əp
rəhan nosmegəhən e namnun nian.
6 Nikitəmat tətagien o nat u, nat əpnapin okəmə nian iəkis
pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto
koatuwa o nian əkuəkir əm.
7 Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat
nakotahatətə pahrien. Iaen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm
nigəm tatus mətafəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min
əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətafəl
rəkis in rat min lan. Iaen u kol, in nat təwir, məto otəpanikə
min nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwir
taprəkis-in iaen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgin
otənwiwi itəmat, miləs-ipər nərgitəmat, mos-ipən nisiaiiən
asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.
8 Nat əpnapin nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoa-
tolkeike. Kən nat əpnapin nəsotehmən u-roiu, məto nakota-
hatətə lan. Kən nikitəmat təmər mərioah e nagienən itəm in
təwir agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwirən rəha
nagienən əh.
9 Nikitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u
itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgin otosmegəh rəhatəmat
nəmegəhən.
10 Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit
itəm ien min aupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin
təhmin min, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wir nətəligən
min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwirən u itəm otuwa kəm
itəmat.
11 Narmin rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm
ilat, kən aupən ikin matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e
nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisig lan e nəsanənən asol rəhan.
Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min
əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip.
12 Uhgin təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm
ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatig lan,
məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim
kinotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwir kəm itəmat e
nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatisi-pən e nego e
neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat
min kotolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u
itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip

1:5: Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **1:10:** Mat 13:16-17 **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27

13 Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgətun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwirən itəm Uhgin otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min.

14 Otol nəwia Uhgin tahmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Aupən ikin, itəmat nəməsotitunən nipahrienən rəha Uhgin, kən nəmoatol nolən rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhaninən nətəligən min əh okotiuw rəkis min itəmat.

15 Uhgin u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol.

16 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu Io ekasim mətuatip."

17 Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgin u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgin tətakil nolən min rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in Uhgin e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen məmə itəmat iapispis min əm e nətueintən u.

18 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgin təmətou rəkis itəmat lan. Otətəligin-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nipətin tikə u təmisi-pən o tipitəmat min. Məto Uhgin təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgin təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, 19 məto in təmos-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tikə agin lan.†

20 Aupən aupən agin, nian Uhgin təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkir o namnun nian, Uhgin təmol əp in, məmə otuwa masitu etəmat.

21 O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgin, itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nimisən, kən miləs-ipər in mosipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisiaiian kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgin, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.

22 Nəmotaikuas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwiwi min rəkis məto-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nipahrienən. Kən o natimnat min u, nakotos nolkeikeən

---

1:14: Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23 † **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgin o təfagə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afin e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10 **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2

pahrien tatuwin otəmat min neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat min e nikin pahrien.
23 Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis min, kən
nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisi-pənən o netəmim itəm ilat
rafin okəpanotimis. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in
otətatig namnun tikə məto-inu təmisi-pən e nəghatən kit itəm
tatəmegəh mətatig namnun tikə, inu nəghatən rəha Uhgin.
24 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Netəmim rafin kotahmen e ma kiras,
kən nəwirən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nig əpəh e
nikinat.
Ma kiras əh tətauke, kən nəguin min koatisas,
25 məto nəghatən rəha Iərəmərə tətatig lilin namnun tikə."
Kən inu nəghatən rəha namnusən təwir itəm netəmim
kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2

1 Məto-inu o nəghatən min əh, otərakin nolən min u kotiet rəkis
e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netəmim
kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən
rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha
netetən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim.
2-3 Itəmat nəmotitun rəkis məmə Iərəmərə təmol təwir kəm
itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwin noa nig itəm
tətehen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nisualkələh
mətmətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike
kolkeike pik nagwənən ne nənimən itəm tətuatip məwir məmə
nakotagwən nikitəmat lan. Kən natimnat min əh okotol
nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgin təmosmegəh
itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgin

4 Uhgin tolkeike məmə otiləkin rəhan kit nimə e kitat
netəmim, kən təmitəpun Kəpiel kit itəm netəmim kəmotapəs,
məto in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgin otətuoun nimə
lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatip rəha
nahatətəən,
5 itəmat min, nəkotahmen e kəpiel megəh min itəm Narmin
Rəha Uhgin tatos itəmat matiləkin Nimə lan Rəha Uhgin. Kən
itəmat pris asim min, itəm nakoatos-ipən sakrifais min kəm
Uhgin itəm nikin tətagien ron məto-inu o natimnat itəm Iesu
Kristo təmol.
6 Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgin tatən mihin məmə,
"Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*

1:22: Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * **2:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Saeon," nərgin kit min rəha Jerusalem.

inu kəpiel keike pik agin itəm io emitəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsaulisən."
7 Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan.
Məto kəm netəmim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in
tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
"Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
məto Uhgin təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,"
8 kən Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Kəpiel u tatol netəmim koatiləs pikən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin."
Ilat koatiləs pikən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən,
kən inu nalpəkauən itəm Uhgin təmol olat.

9 Məto Uhgin tinəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan min,
kən itəmat pris min rəha Kig, kən itəmat netəm asim min
itəm Uhgin tatərəmərə etəmat, kən itəmat noanol min kit rəha
Uhgin. In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotitun nən-iarəpən
nənwiwiən itəm tatiləs-ipər in o rəhan nəwirən ne natimnat
itəm in təmol. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e
napinəpən məmə nakotuwin e nəhag-əhagən wir rəhan.

10 Aupən ikin, itəmat netəm əpnapin min əm, məto roiu,
itəmat noanol min rəha Uhgin. Aupən ikin, nəməsotitunən
nasəkitunən rəha Uhgin, məto roiu, nəkotitun nasəkitunən
rəha Uhgin.

11 Iolik min itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike
matəht məmə nətueintən u sənəmə imətat ətuatip ikin. Kitat
kotahmen e iapispis min ne iaihluə min ikin-u. Tol nəhlan,
iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat
min itəm nətəligən rəhatəmat tolkeike. Nətəligən min əh, ilat
tikimir min rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat.

12 Nian rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat na-
hatətəən tikə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatip
wir agin məmə nat əpnapin ilat okoatətu-pinə nəghatən rat
etəmat, məto okotəplan nolən wir min rəhatəmat, kən ilat
okotos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin e nian in otuwa min makil
netəmim lan.

Nisiaiiən netəm-iasol

13 Kitat netəmim rəha Iərəmərə, kən kotolkeike məmə
okotisiai-in nərgin. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol
min rafin itəm netəmim koatiləs-ipər ilat məmə okotərəmərə,
tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agin,

2:6: Aes 28:16; Efes 2:20 **2:7:** Sam 118:22 **2:8:** Aes 8:14 **2:9:** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8 **2:11:** Kal 5:17,24 **2:12:** Mat 5:16 **2:13:** Taet 3:1

14 o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətahl-iarəp ilat
o nolən rəhan wək. Ilat okotuwin motələhəu nalpinən kəm
netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm
koatol nolən təwir.
15 Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike məmə
rəhatəmat nolən wir min okotən-iəhau nəghatən alməl min
rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə.
16 Itəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu
Uhgin təmikis rəkis itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha
suah kit nəhlan. Məto sotənən məmə, "Uhgin təmikis rəkis
io, kən tol nəhlan, ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat
əpnapin in təfagə rat." Kəp. Itəmat slef min rəha Uhgin, kən tol
nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətuatip.
17 Otos-ipən nisiaiiən itəm tətuatip kəm netəmim rafin.
Otolkeike iəfak min, inu netəmim min rəha Uhgin, kən
onəkotəgin motisiai-in Uhgin, kən otisiai-in kig.
18 Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat
etəm-iasol min, kən motos-ipən nisiaiiən kəm ilat. Nəkotol
nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol timətig kən motəwir kəm
itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat.
19 Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, məto
rəhatəmat netəm-iasol min koatol tərat kəm itəmat kən
nakoatəto tərat lan. Niki Uhgin otagien otəmat okəmə
nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat
məto-inu nakotasipən əm o Uhgin.
20 Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol
nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən
nəsotaiuən motagim. Nalpinən u, in rəhatəmat atip əm.
Məto, Uhgin nikin tətagien otəmat okəmə nakoatos nahməən
məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motagim.
21 Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-
inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən məgətun
nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme nelkin.
22 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"In təməsolən təfagə rat kit,
kən in təməsənən nəghatən eiueiuə min nian kit ne."
23 Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat.
Nian in təməto nahməən e nipətin, məto in təməsənən məmə in
otalpin nitai nəratən. Məto in təmələhəu-pən natimnat rafin e
nelmi Uhgin itəm nian rafin rəhan nakilən in tətuatip əm.
24 Nian Iesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nalpinən rəha
təfagə rat min rafin rəhatat e nipətin. In təmimis məmə təfagə
rat min okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh

2:15: 1 Pita 3:16 **2:17:** Rom 12:10 **2:18:** Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17
2:21: Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5
2:23: Aes 53:7; 1 Pita 3:9

məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat e nahmɘən rəha nimɘgɘm e nipətin.
25 Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəlue. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

1 Kən e nolən kitiəh əm rəha nisiaiian Iərəmərə, itəmat nipitan nəkotəkəike kol nəwia iaguihl min rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgin, kən rəhatəmat nolən wir min əm okotiuw-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgin. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat.
2 Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wir, kən koatəplan nisiaiian e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa o Uhgin.
3 Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nipətitəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,* o nuwinən e napən wir min.
4 Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikəən, inu nolən əpou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin. Ilat nolən keike e niganəmti Uhgin.
5 Inu nolən rəha nipitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgin. Ilat kəmotol nəwia iaguihl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nikilat,
6 tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən min itəm kotətuatip, kən məsotəginən.
7 Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisiaiian Iərəmərə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wirən rəhatəmat nipitaguihl min e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisiai-in ilat e rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos min nat wir u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosig-inən rəhatəmat nəfakən.

Iəfak min rafin

8 Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos nətəligən kitiəh, otasəkitun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat timətig otəmat min, otos-iəhau rəhatəmat nətəligən.

2:24: Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21

* **3:1:** Efes 5:22 **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan. **3:3:** 1 Tim 2:9 **3:6:** Jen 18:12 **3:7:** Efes 5:25

9 Okəmə netəmim koatol tərat kəm itəmat, məto
nəkəsotalpinən nitai nəratən. Okəmə netəmim koatəghat
rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən. Məto otəfak motən-ipən
kəm Uhgin məmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan məto-
inu Uhgin təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs
onəkotos nəwirən rəhan.
10 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwir,
kən molkeike məmə otatəto təwir e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat min,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.
11 In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min,
kən mol əm natimnat min itəm kotəwir.
In otəkəike malkut pik məmə otatig ilat netəmim rafin e
nəməlinuən.
12 In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iərəmərə tatehm wir
netəmim itəm kotətuatip,
kən matətəlig-in wir rəhalat nəfakən,
məto tatol tikimir ilat netəm koatol təfagə rat."
13 ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir,
pah otol nəratən kəm itəmat?
14 Məto okəmə nipahrienən nakoatəto nahməən o nolən
ətuatip rəhatəmat, kən nakoatatig e nəwirən pahrien.
Sotəginən nəratən itəm netəmim kotitun nolən kəm itəmat,
kən pəs nikitəmat təsəht pikən.
15 Məto e nikitəmat, otisiai-in Kristo məmə in Iərəmərə. Otətul
matip e nian rafin o nuhalpinən nəghatən rəha etəmim
pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə tahro nakoatələhəu-pən
əskasik rəhatəmat nətəligən e Iesu. Məto otəghat mətig kəm ilat
e nisiaiiən.
16 Kən nian rafin nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat
məmə rəhatəmat nolən in tətuatip əm. Kən okəmə netəmim
kotəghat rat e nolən wir min rəhatəmat məto-inu itəmat rəha
Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min rəhalat.

17 Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgin məmə nakoatos
nahməən o nolən wir min rəhatəmat, nat u in nat təwir
taprəkis-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat min
rəhatəmat.
18 Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmimis o təfagə rat min,
təmimis nian kitiəh əm tinahmen, okol təsimis minən nian kit.
In etəm tətuatip agin, məto təmimis o netəm kəsotətuatipən
məmə otos itəmat muwin kəm Uhgin. Kəmotohamnu in
kən nipətin timis, məto Uhgin təmol məmə in təmegəh min e
nimisən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai.

3:12: Sam 34:12-16 **3:14:** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:16:** 1 Pita 2:12

19 Kən e nəmegəhən əh, təmuwin mən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin kəm narmi netəm kəmotimis itəm kotatig e kalapus,
20 ilat u kəmoatəht nəwia Uhgin aupən aupən agin nian
Uhgin təmatos rəhan nətəligən əfəməh matəsahgin ilat e
nian suah u Noah təmatiləkin nego. Netəmim eit əm, itəm
kəmotatig e nego, Uhgin təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu
motuwin motiet-pən e nəhau asol.
21 Kən nəhau əh, in narmi nolən baptais itəm tatosmegəh
itəmat min roiu. Nolən baptais u, nipətin sənəmə tətafəl rəkis
nəmit e nipəti etəmim, məto in tahmen məmə nakotətapəh
o Uhgin məmə in otos-ipa kəm itəmat nitunən məmə rəhatat
təfagə rat min kəmotikə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgin təmol
Iesu Kristo təmegəh min e nimisən lan, in nəsanənən itəm
tatosmegəh itəmat e nolən baptais.
22 Kən Iesu Kristo tinuwin rəkis əpəh e nego e neai, kən
mətatig e nikali Uhgin matip, ikin rəha nisiaiiən, ne nəsanənən,
ne nepətən. Kən Uhgin təmol məmə nagelo min, ne natimnat
rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatig
ahgin nərəmərəən rəha Iesu.

4

Suatip rəha nolən nəwia Uhgin

1 O natimnat min əh, itəmat min onəkotəkəike motos
nətəligən rəha Kristo kən moatətul matip o nətoən nahməən
e nipətitəmat, məto-inu in təməto nahməən asol e nipətin.
Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat ninotəto tərat e
nipətitəmat, nat əpnapin nəkoatol nolən təwir min, kən
tatəgətun məmə ninotapəs nolən rəha təfagə rat.
2 Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatig e nətueintən u, nəsotətəu-
pənən suatip rəha nolən natimnat rat min itəm tətatig e
rəhatəmat nətəligən, məto onəkotətəu-pən suatip rəha nolən
nəwia Uhgin.
3 Nəmotərəkin rəkis nian tepət o nətəu-pənən nolən min rəha
netəm min u kəsotənən nipahrienən e Uhgin. Aupən, itəmat
nəmoatit əpnapin nipitan; kən nətəligən rəhatəmat təmatuwin
o natimnat rat min; kən nəmoatapis; kən nəmoatol lafet rəha
nitəpən nipitan; kən nəmotənim alikol kapis motalməl; kən
nəmoatəfak kəm narmi nat min itəm in nolən tərat agin.
4 Netəm əh itəm kəsotənən nipahrienən e Uhgin, narmilat
təmiwig məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwin
kamnim e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat
pik itəmat ron.
5 Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natimnat min rafin e
nəmegəhən rəhalat kəm Uhgin itəm in tatətul matip məmə

3:20: Jen 6—7 **4:1:** Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3

otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpinən rəha netəm kəmotimis, ne netəm koatəmegəh.

6 Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotəto namnusən təwir* məmə nat əpnapin kəmotos nalpinən e nipətilat motimis, məto Uhgin titun nolən ilat okotəmegəh min e narmin, tahmen lan.

7 Kitat koatuwa iuəhkir e nian rəha namnun natimnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat nətəligən tətaiir o nitun wirən natimnat, kən motehm wir rəhatəmat nətəligən məmə nəkotitun nəghatən kəm Uhgin e nəfakən itəm təsanən.

8 Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat min e nikitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matip o naluinən nolən rat min rəhatəmat.

9 Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwin e latuənu min rəhatəmat məmə nakotagwən itəmat min, kən motəgətun ikin netəmim okotapil ikin. Kən əsotənən nikalin məmə nikitəmat təsagienən ron.

10 Uhgin təmos-ipinə nəsanənən pisin pisin min kəm itəmat kitiəh kitiəh. Təwir məmə nəkotol wək e nəsanənən min əh moatasitu etəmat min. Kən otol wək əh e nolən rəha iolwək min itəm koatol wək ətuatip rəha Uhgin nian rafin. Onəkotoor nəwirən rəhan e suatip pisin pisin min itəm in tatos-ipinə.

11 Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən təwir məmə in otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgin. Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwir məmə in otasitu e netəmim e nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipən məmə, e natimnat rafin, netəmim okotənwiwi Uhgin o nat itəm Iesu Kristo təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwirən ne nəsanənən tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Iəfak min okotos nahmәən e nipətilat

12 Io min neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə roiu nəratən əskasik tatiləs pikən itəmat tahmen e nigəm, kən nakoatəto nahmәən asol lan. Məto təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nəratən min əh. Nəratən min əh koatuwa o netəmim tepət, sənəmə itəmat əm.

13 Məto təwir məmə nikitəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahmәən tahmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nikitəmat otagien pik agin nian in otol əp rəhan nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.

4:5: Wək 10:42 * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, "Netəm min u itəm kəmotimis rəkis," tatəghat-in netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisig lan kəmotimis. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotimis e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). **4:7:** Rom 13:11-12 **4:8:** 1 Pita 1:22 **4:11:** Rom 12:6-8 **4:13:** Wək 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7

14 Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən
onəkotatig e nəwirən pahrien, məto-inu Narmin Rəha Uhgin
itəm təsanən məhag-əhag mətatig otəmat.
15 Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm,
o nakləhən, o nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e
nəghat tipikən. Okəmə in tatos nalpinən matəto nahməən ron,
kən tətuatip əm.
16 Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat
Kristin min, sotaulisən ron, məto nəkotəkəike motənwiwi
Uhgin məmə nakoatos nərgin u Kristin.
17 Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha
Uhgin tinətuoun. !Kən okəmə nakilən əh tinətuoun e netəmim
rəha Uhgin, kən awe o netəm min u itəm koatəht namnusən
təwir rəha Uhgin!
18 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Okəmə in tiəkis o netəm kotətuatip məmə Uhgin otosmegəh
ilat,
?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgin moatol təfagə rat?"
19 Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-
inu in nətəligən rəha Uhgin, təwir məmə ilat okotələhəu-pən
nəmegəhən rəhalat e nelmi Uhgin itəm təmol neai ne niməptən
ne natimnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən
təwir məmə ilat okoatəkəike katətəu-pən min əm suatip rəha
nolən təwir.

5

Nəghatən tatuwin kəm elta min ne netəm aluə

1 Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsin kəm itəmat elta
min rəha niməfak. Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atip
eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgin otos-ipa kəm kitat
rəhan məsin nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən
rəhan, itəm in otol əp.
2 Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha
nehm wirən netəmim rəha Uhgin itəm koatatig e nelmitəmat,
tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip
min. Kən otol e nikin agien məto-inu nakotolkeike məmə
onəkotol. Inu nətəligən itəm Uhgin tolkeike. Məto təsəwirən
məmə nəkotol e nikitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən
sotolən məto-inu nikitəmat təht məmə onəkotos pik məni lan.
Məto otol əm məto-inu nikitəmat tətagien məmə onəkotasitu.
3 Kən təsəwirən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-
iasol itəm tatol təskasik kəm rəhan iolwək min, məto itəmat
onəkotol nolən itəm in tətuatip məwir məmə iəfak min kotitun
nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat.

4:14: 1 Pita 2:20 **4:18:** Prov 11:31 **5:1:** Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 **5:2:** Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7

4 Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip min otiet-arəpa min,
kən e nian əh, in otos-ipinə nətouən wir rəha nisiaiiən kəm
itəmat itəm okol rəhan nəwirən təsikəən.
5 Kən e nolən kitiəh əm, itəmat netəm aluə, otisiai-in motol
nəwia elta min rəha niməfak. Kən itəmat rafin agin onəkotos-
iəhau rəhatəmat nətəligən teiuaiu moatisiai-in itəmat min
rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Uhgin təsagienən mətahtosig-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəm koatos-iəhau atip
ilat."
6 Kən tol nəhlan, otos-iəhau atip itəmat motatig ahgin nelmi
Uhgin əsanən, məmə in otiləs-ipər itəmat e nian ətuatip rəhan.
7 Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm min ka kələhəu-pən
kəm Uhgin məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wir itəmat.
8 Otaiir moatehm wir məto-inu, rəhatəmat tikimir Setan in
tahmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətagət
mategəs-in suah kit məmə otun. 9 Otətul əskasik e nahatətəən
rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak
min neen əpəh ikin min rafin e nətueintən, koatuwin əm e
nahməən kitiəh əm.
10 Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian
əkuəkir əm, kən Uhgin otol nakotəto təwir min e rəhatəmat
nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən,
motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwirən
min rafin tatisi-pən əm o Uhgin, kən in təmaun-in itəmat
nakotuwa e Kristo məmə nakotuwin e nəhag-əhagən asol
rəha nəwirən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətatig lilin.
11 Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan,
tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

12 Saelas* itimlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm
məmə in piak etəm təwir, kən rəhak nipahrienən tətatig lan.
Iatəte naoa əkuəkir u kəm itəmat məmə ekiləs-ipər rəhatəmat
nətəligən, kən iatən-iarəp məmə natimnat itəm eməte rəkis,
koatəghat-in nəwirən pahrien rəha Uhgin. Otətul əskasik lan.
13 Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom
koatən təwir kəm itəmat.† Uhgin təmitəpun itəmat min ilat.
Kən nətik u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat.

5:5: Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:** Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, "Silfanus" itəm in nərgin əkuəkir u "Saelas." **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Pətan itəm tətatig Papilon," məto nipətin məmə "niməfak əpəh Rom." E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətatig lan, kən netəmim ikin koatol tikimir kəm netəmim min rəha Uhgin. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu min rafin matetəhau netəm koatəfak kəm Uhgin. **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

14 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha Kristo.

2 Pita
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita titun məmə otəsuwəhən timis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə min okotuwa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasik matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatip. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nitunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

Pita təmən təwir kəm ilat
(Jut 4-13)

1 Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat itəm nəmotos nahatətəən itəm in təwir tahmen e rəhatimat. Nəmotos nahatətəən əh e nolən ətuatip rəha rəhatat Uhgin ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən taprəkis agin kəm itəmat məto-inu nəkotitun Uhgin, ne Iesu rəhatat Iərəmərə.

Uhgin təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

3 E nəsanənən rəha Uhgin, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotətuatip kən Uhgin tolkeike. Tatos-ipa e nitunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwirən.

4 Kən e nəsanənən ne nəwirən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwir pik. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitiəh e nolən rəha Uhgin, kən motagim rəkis e nəratən rəha nətueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

5 Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmə nolən rəhatəmat otuwa təwir agin. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwir kəm netəmim, kən otos nitunən,

6 otehm wir rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən min; kən otətul əskasik e Uhgin nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgin kən motol nəwian,

---

1:6: Kal 5:22-23

7 kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin.
8 Təwir məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat.
9 Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis, kən in təmaluin məmə Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhan aupən.

10 Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmə nipahrienən, Uhgin təmitəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəmeən nian kit,
11 kən Uhgin nikin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotitun nuwinən ikin itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəmərə ne Iosmegəh, in otərəmərə lilin ikin.

12 Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat min u kəm itəmat məmə nikitəmat otəht min, nat əpnapin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e nipahrienən itəm nəmotos rəkis.
13 E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nikik təht məmə tətuatip məmə ekən-iarəp min natimnat min əh məmə nikitəmat otəht min,
14 məto-inu ekitun məmə otəsuwəhən ekimis, tahmen məmə rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo təmol əp ətuatip kəm io.
15 Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən natimnat min u nian oekimis rəkis.

16 Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə Iesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatip e niganəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in ilis agin.
17-18 Itimat min Iesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgin nian Uhgin Tata təmos-ipən nisiaiiən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nipətin, kən təməto nəwia Uhgin u Nəhag-əhagən Asol təmən kəm in məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike, nikik tagien pik ron.” Itiməhal atip eməhaləto nəwian əh təmisi-pən e nego e neai.

19 Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə nəghatən rəha ien min aupən in nipahrienən. Kən təwir məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh. In tahmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tinər e nikitəmat.

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5 **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35

20 Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə
nəghatən rəha ien min e Naoa Rəha Uhgin, ien kit təməsən
atipən nəghatən min əh,*
21 məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən
rəha netəmim əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən
itəm təmisi-pən e Uhgin nian Narmin Rəhan təmek nikilat.

2

Iəgətun eiueiuə min

1 Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən,
kən e nolən kitiəh əm, iəgətun eiueiuə min okotuwa min e
nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə
min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in nat
u, ilat okotəuhlin məntaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnapin
in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgin otərəkin ilat e
nalpinən itəm ilat atip əm koatiuw-pa.
2 Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm
tol naulisən. Kən tol nəhlan, netəmim tepət okotən rat suatip
rəha nipahrienən.
3 Kən məto-inu ilat iaumis min o məni, kən okotos rəhatəmat
natimnat e nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm
e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh agin, Uhgin təmən-iarəp
nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.
4 Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu
nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol
təfagə, Uhgin təsaskəlim əmən rəhalat nalpinən, məto
təmərakin-pən ilat e nipəg asol teiuaiu agin, ikin rəha netəm
kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatig e napinəpən
mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpinən rəhalat.
5 Kən Uhgin təməsaskəlim-əmən nalpinən rəha netəmim
aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto
təmohamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiu. Məto Noah
təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətuatip e niganəmti
Uhgin, kən Uhgin təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepin.
6 Kən Uhgin təmol nalpinən o nəratən rəha netəm Sotom ne
Komora, kən təmaan taon mil əh e nigəm, kioal nəmtap lan.
Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm min u itəm koatəht
nəwian.
7 Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətuatip e
niganəmti Uhgin, kən nikin titahmə o nolən rat min itəm tol
naulisən rəha netəm min əh-ikin əh u kəmoatəht nəwia Uhgin.

---

* **1:20:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: "Kən nat asol
e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən
nipəti nəghatən rəha ien min itəm kəmətə e Naoa Rəha Uhgin," **1:21:** 2 Tim 3:16;
1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4 **2:4:** Jut 6 **2:5:** Jen 6—8; 2 Pita 3:6
2:6: Jen 19:24; Jut 7 **2:7:** Jen 19:1-16

8 Kən in təmətatig ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan
nolən rat min rəhalat, kən matəto nəghatən rat min rəhalat,
kən nian rafin əm, nikin itəm tətuatip əm, təmahmə pik o nolən
rat min rəhalat.
9 Natimnat min əh tatəgətun məmə Iərəmərə Uhgin titun
nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən titun nəmki-
rəkisən ilat e nəratən itəm kotatig lan. Məto netəmim itəm
kəsotətuatipən, Uhgin titun naskəlimən mol nalpinən kəm ilat
roiu muwin mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpinən
rəha netəmim.
10 Uhgin otol nalpinən kəm netəm rat rafin, məto in
otol nalpinən asol kəm netəmim itəm koatol natimnat rəha
naulisən itəm nipətilat tolkeike məmə okotol, kən natimnat u
koatol ilat tamkimik, kən netəm min əh koatapəs nərəmərəən
rafin.
Netəm min əh kotausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən
nən ratən natimnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilis
pik.
11 Nat əpnapin nagelo min, itəm ilat kotəsanən kən
nahgilat tepət taprəkis-in netəm min əh, məto nagelo min
kəməsotəhaiən natimnat ilis pik əh, məsotətu-pənən nəghatən
kit elat e niganəmti Iərəmərə Uhgin.
12 Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kəsotitun
wirən. Ilat kotahmen e nat iarupin min, itəm rəhalat nətəligən
tikə, məto koatol əm nat itəm nipətilat tolkeike. Nat iarupin
min əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupin-in ilat moto-
hamnu ilat. Kən Uhgin otərəkin min netəm rat min əh tahmen
e nat iarupin min əh.
13 Uhgin otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən
kəm netəmim.
Kən iəgətun eiueiuə min əh, nikilat tagien məmə okotagwən
ne motənim pik, sənəmə lapin əm məto e nərauiəgən. Ilat
kotahmen e napinən e niməhan, o kotahmen e niməgəm
itəm tatol aulis itəmat, moatərəkin nərgi niməfak. Kotuwa
motagwən itəmat min ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol
nolən tərat.
14 Nian rafin rəhalat nətəligən tatuwin o nakləh-inən nipitan
itəm rəhalat nətəligən timətig əm, kən nian rafin koatol
təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkis netəmim itəm rəhalat
nətəligən tətaliwək-aliwək, koatuwin e nolən rat rəhalat. Ilat
koatəgətun atip ilat e nolən rəha naumisən. Uhgin təmən rəkis
nalpinən rəhalat.
15 Ilat kəmotapəs suatip itəm tətuatip, kən moteko motətəu-
pən suatip rəha Palam nəti Peor, itəm təmolkeike pik nosən
məni e nolən tərat.

2:10: Jut 7-8,16 **2:11:** Jut 9 **2:12:** Jut 10 **2:15:** Nam 22:7; Jut 11; Nol Əpən 2:14

16 Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərat min. Kitat kotitun məmə togki təsəghatən, məto Uhgin təmol məmə togki tatəghat e niki etəmim məmə otən-iəhau nolən eko-eko rəha ien u.
17 Iəgətun eiueiuə min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmamir, o kotahmen e nimal napuə itəm nimətag asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgin təmələhəu kalin napinəpən asol məmə rəhalat.
18 Ilat koatəghat ausit e nəghatən itəm nipətin tikə. Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nipəti netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan.
19 Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atip slef min rəha nolkeikeən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatərəmərə lan.
20 Məto okəmə kotagim rəkis e nəratən rəha nətueintən nian kotitun Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nəratən itəm in tərat taprəkis-in itəm in aupən.
21 Okəmə ilat kəmotəruru agin suatip rəha nolən ətuatip, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgin itəm kəmos-ipən kəm ilat.
22 Ilat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nipahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig məruən, kən mitəlig min muwin mətaig e nəmit.”

3

Nian rəha Iərəmərə
1 Iolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natimnat min əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətuatip.
2 Iakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien min rəha Uhgin kəmotən aupən, ne nəghatən rəha Iərəmərə Iosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol min kəmotən-iarəp kəm itəmat.
3 Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nipətilat tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgin.

2:16: Nam 22:28-35 **2:17:** Jut 12-13 **2:20:** Mat 12:45 **2:21:** Luk 12:47-48 **2:22:** Prov 26:11 **3:2:** Jut 17 **3:3:** 1 Tim 4:1; Jut 18

4 Okotən məmə, "?Tahro? ?Təmən-iəkis rəkis məmə otuwa min, məto in hiə? E nian itəm tipitat min kəmotimis mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agin, nian Uhgin təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm."
5 Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgin təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin min rafin e nətueintən.
6 Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikin lan.
7 Kən nəghatən əh rəha Uhgin tətaskəlim neai ne niməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakilən ne nalpinən rəha netəm koatəht nəwia Uhgin.
8 Məto io min neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəligən rəha Iərəmərə Uhgin, nian kitiəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh.
9 Netəmim neen, nikilat təht məmə Uhgin təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkin etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron.
10 Məto Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otaklәh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.
11 Kən məto-inu Uhgin otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgin, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan.
12 Nikitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə.
13 Məto Uhgin təmən-iəkis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netəmim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.
14 Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgin otəsehmən napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min.

3:4: Mat 24:48 **3:5:** Jen 1:6-9 **3:6:** Jen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8:** Sam 90:4 **3:9:** Hab 2:3; 1 Tim 2:4 **3:10:** Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2 **3:13:** Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27

15 Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə,
nolən rəha nətəligən əfəməh rəha Iərəmərə otat, tatol məmə in
otosmegəh netəmim neen min. Inu tahmen e nəghatən itəm
piətat wir Pol təməte kəm itəmat e nenatigən itəm Uhgin təmos-
ipən kəm in.
16 Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan.
E naoa min əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə
okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən
rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən
min rəha Pol, e nolən kitiəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha
naoa neen min rəha Uhgin. Kən Uhgin otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

17 Kən tol nəhlan, io min neen. Məto-inu nəkotitun rəkis
nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht
nəwia Uhgin, okəsotiuw-rəkisən itəmat e ikin rəhatəmat na-
hatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən.
18 Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən
rəha Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə min
e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian
rafin, roiu tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

3:15: Rom 2:4 **3:17:** Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 Jon
Naoa itəm Jon təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pɨk. In təməte naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin. In tolkeike məmə netəmim ikɨn kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwɨn e niməfak mɨn ikɨn pisɨn pisɨn mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nətɨ Uhgɨn pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmɨn rəha Kristo təmuwa e nɨpətɨ suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmɨn rəha Kristo tiet e nɨpətɨ Iesu, uarisɨg timɨs e nɨg kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tɨkə. Ilat neen kotəmə təwɨr əm məmə netəmin okotol əpnapɨn əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nɨpətɨ etəmim in nat əpnapɨn əm. Nərgɨ nəgətunən mɨn əh, kətaun-in məmə “Nostisisɨm.”

?Təməte naoa u o naka? Təməte naoa u məmə otəgətun mɨn nəghatən itəm tətuatɨp, kən məmə otən-iarəp neiueiuə mɨnən rəha iəgətun eiuə mɨn. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak mɨn tuwa məskasɨk kən motɨtun wɨr məmə Uhgɨn təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matɨg e nətuounən nian,† inun, itɨmat‡ emotəto kən motəplan e nɨganəmtɨtɨmat ətuatɨp.§ Emotehm, kən motek e nelmɨtɨmat ətuatɨp.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.
2 Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipɨnə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilɨn, in təmətatɨg ilau Tata Uhgɨn kən təmiet-arəpa otɨmat.§

---

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təmətе. Kitat kotəruru təmətе kəm pah. Nat əpnapɨn məmə in tatən pɨk “itɨmat,” məto Jon pisɨn əm təmətе. Tatən itɨmat, matəghat-in atɨp in ne aposol mɨn neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4

3 Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən
motəto rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiəh kitat min
itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgin ne Nətin, Iesu Kristo.*
4 Ekoatəte natimnat min u məmə otol nagienən e nikitat tər
mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

5 Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm
itəmat, məmə Uhgin in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə agin
lan.
6 Okəmə kitat kotəmə kinoatol kitiəh kitat min, məto ki-
tat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotatigən e
nipahrienən.§
7 Məto in tətatig e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e
nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiəh kitat min,
kən kitat okotaruətuəh† ‡ e nolən rat min rafin e nita Nətin,
Iesu.
8 Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat,§ kitat
koateiuə-in atip əm kitat min, kən nipahrienən tikə etat.*
9 Uhgin in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in
tətuatip əm.† Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min
rəhatat kəm Uhgin,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat
nolən rat min, kən maruətuəh rəkis in nolən rat min rafin
rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin.§
10 Okəmə kitat kotəmə kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat
koatən neiuəən e Uhgin, kən rəhan nəghatən təsatig agin-əhən
e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

1 Rəhak nisualkələh min,* iatəte natimnat min u kəm itəmat,
matən-iəhau itəmat məmə onəsotolən nat tərat. Məto okəmə
suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat
lan kəm Tata Uhgin,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip.

---

* **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11
§ **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20 * **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmə kotaruətuəh e niganəmti Uhgin, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgin. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuakəmən kit e nipətitəm. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motaruətuəh e niganəmti Uhgin, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgin in tatol e nətuatipən, məto-inu nimisən rəha Iesu in təmətou rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgin otaluin nolən rat min rəhatat mətafəl rəkis. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13
§ **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11
† **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25

2 In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat
nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən Uhgin.‡§
Kən təməsolən o rəhatat pisin əm nolən rat min, məto rəha
netəmim rafin agin-əh e nətueintən.*
3 Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgin† okəmə kitat koatol
nəwian.‡ §
4 Etəm u tatən mə "Ekitun Uhgin,"* məto təsolən nəwian, in
ieiuə, kən nipahrienən tikə lan.†
5-6 Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha
Uhgin təmatig minip wir pahrien e nikin.§ Etəm u itəm tatən
məmə tatəper-ipən lan,* otəkəike mətəp suatip kitiəh əm itəm
Iesu təmitəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡ məmə kitat koatatig
lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

7 Nikik keike min, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat
məmə onəkotol, kən məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkis e
nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir;† nəghatən oas u
in nəghatən ninəmotitun.
8 Məto e nehmən kit min, nəghatən u itəm iatəte tatimnə
otəmat məmə onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡
məto-inu kinəplan e suatip wi kit e nəmegəhən rəha Iesu ne
rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tinatagim,§ kənu nəhag-
əhagən pahrien* tinatasiə rəkis.†
9 Kən etəm u tatən mə in tətatig e nəhag-əhagən məto
tatetəhau pian,‡ in tətatig əh e napinəpən.§
10 Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,*
kən nat kit tikə e nikin məmə otapitətəl lan, morin.†

---

‡ **2:2:** Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Uhgin. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgin məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgin məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmotos rəkis nalpinən. Neməha rəha Uhgin, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen.
* **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətun əm məmə kitat kotitun Uhgin. § **2:3:** Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə in tətatig lan məsietən, tatisi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatagile lan, tatilpin ilau min. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15 * **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34 § **2:8:** Rom 13:12 * **2:8:** Jon 1:9 † **2:8:** Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ **2:9:** 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § **2:9:** 1 Jon 1:5 * **2:10:** 1 Jon 3:14 † **2:10:** Sam 119:165

11 Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətatig e napinəpən,‡
kən mətan e napinəpən, kən məruru ikin tatuwin-pən ikin,
məto-inu napinəpən tatohamis niganəmtin.§
12 Rəhak nisualkələh min, iatəte naoa u kəm itəmat,
məto-inu Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat o nat u
itəm Iesu təmol.
13 Tata min, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e
nətuounən.*
Netəm aluə min, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.
14 Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inun nəmotitun Tata Uhgin.
Tata min, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e
nətuounən.‡
Netəm aluə min, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nakotəsanən,§ kən nəghatən rəha Uhgin
tətatig e nikitəmat, kən nəmotol win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natimnat rəha nətueintən

15 Sotolkeikeən nətueintən† o natimnat min rəha nətueintən.
Okəmə suah kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha
Tata Uhgin təsatigən e nikin.‡
16 Məto-inu natimnat rafin e nətueintən u, təsisi-pənən o
Tata Uhgin, məto rəha nətueintən əm. Natimnat u rafin rəha
nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nipətitəm əm,§
kən naumisən o natimnat itəm tatiuw rəkis niganəmtitəm,* ne
nausitən o rəhan nautə min ne nepətən.
17 Kən nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə min
otəpanikə. Kən naumisən o nolən min rəha nətueintən itəm
koatiuw nətəligən rəha netəmim otəpanotikə.† Məto etəmim
itəm tatol nəwia Tata Uhgin,‡ in otətatig lilin.

Tikimir min rəha Kristo kinotuwa rəkis

18 Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian.§ Nəmoatəto
məmə tikimir kit rəha Kristo* otuwa.† Kən roiu tikimir min
rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis.‡ Tol nəhlan, kitat kotitun
məmə inu, kinoategu-pən e namnun nian.
19 Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min§ məto-inun
ilat sənəmə rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min,

---

‡ **2:11:** 1 Jon 1:6 § **2:11:** Jon 11:9; 12:35 * **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33
‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip
4:12; 1 Jon 1:10 † **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14;
Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50 § **2:18:**
Rom 13:11 * **2:18:** Tikimir rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † **2:18:** 1 Jon
2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ **2:18:** 1 Jon 4:1 § **2:19:** Wək 20:30

kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat min.
20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgin,† kən itəmat rafin nəkotitun nat u.
21 Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nipahrienən, məto itəmat ninotitun rəkis nipahrienən, kən motitun məmə nipahrienən təsoe-inən neiuəən.‡
22 ?Pah u in ieiuə? Etəmim u itəm tatən məmə Iesu sənəmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Etəmim u inu, in tikimir rəha Kristo. In təsənən nipahrienən e Tata Uhgin ne Nətin.§
23 Etəm təsənən nipahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən nipahrienən e Nətin, in tatos min Tata Uhgin.*
24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir, otatəper-ipən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ipən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgin.†
25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-iəkis məmə otos-ipa kəm kitat.
26 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-iarəp netəm min u itəm okotiuw rəkis itəmat.‡
27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm nəmotos e Kristo,§ in tətatig əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgin tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh rəhan, in nipahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəperipən əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.
28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat kəsotəginən məsotaulis-inən niganəmtin§ e rəhan nuwamən.
29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas məmə netəmim rafin itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin min.†

---

* **2:20:** Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnapin əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm netəm min un itəm koatən nipahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgin, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan.

† **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ **2:26:** 1 Jon 3:7 § **2:27:** 1 Jon 2:20 * **2:27:** 1 Kor 2:12 † **2:27:** Jon 15:4 ‡ **2:28:** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § **2:28:** Efes 3:12 * **2:29:** 1 Jon 3:7 † **2:29:** Jon 1:13

3

Itəmat u nenəti Uhgin min

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgin təmos-ipa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min!† Kən nipahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgin.‡
2 Nikik min, kitat nenəti Uhgin min u-roiu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol nulan motol pisin nian Kristo otitəlig-pa. Məto kitat kotitun məmə nian otitəlig-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.†
3 Kən etəmim itəm tatagile məmə otahmen e Kristo, in tətaruətuəh rəkis‡ in atip nolən min rəhan,§ məto-inu Kristo in min in tətuatip wir agin.
4 Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl min lou rəha Uhgin, məto-inu nəghatən u nolən rat, nipətin u, nətgəhlən lou rəha Uhgin.
5 Kən itəmat nəkotitun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkis rəhatat nolən rat min,* məto-inu nolən rat tikə lan.†
6 Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat min. Məto netəm min un itəm koatəkəike əh e nolən rat min, tol-pən kotəruru agin-əh in, məsotəplanən in.‡
7 Nisualkələh, sotətəlig-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatip, nipətin u məmə in etəm ətuatip, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatip.
8 Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat min, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgin təmuwa o nərəkinən wək min əh rəha Setan.*
9 Netəm min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min,† ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamitə rəha Uhgin. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgin min.§
10 Tol mə, kotitun nənən məmə pah min u nenəti Uhgin,* kənu pah min u nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatipən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nəti Uhgin kit.

---

* **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ **3:3:** Tətaruətuəh, nipətin u, titafəl rəkis. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8 † **3:5:** 2 Kor 5:21 ‡ **3:6:** 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § **3:8:** Jon 8:44 * **3:8:** Hip 2:14 † **3:9:** Jon 1:13 ‡ **3:9:** 1 Jon 5:18 § **3:9:** Nikuti nat tatəwiə noe-in atipən noan. E suatip kitiəh əm, Uhgin tatələhəu-pən rəhan niamitə e suah kit, kən in tatəwiə tahmen e nikuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən min rəha Uhgin. Tol nəhlan, netəmim min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * **3:10:** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † **3:10:** 1 Jon 3:8 ‡ **3:10:** 1 Jon 2:9; 4:8

Kitat kotəike motolkeike kitat min

11 Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən
təwir,§ məmə kitat okotəike motolkeike itat min.*
12 Sotolən tikiri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən to-
hamnu pian.† ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu
məto-inun rəhan nolən min tərat kənu rəha pian, nolən min in
tətuatip.‡
13 Piak min, narmitəmat təsiwig pikən okəmə netəmim rəha
nətueintən u koatetəhau itəmat.§
14 Okəmə kitat kotolkeike piatat min, tatəgətun məmə kitat
kinotaprəkis-in rəkis nimisən, minotegu-pən e nəmegəhən.*
Məto etəm un nolkeikeən tikə lan, in tətatig əh e nimisən.†
15 Etəmim un itəm tatetəhau pian‡ in tahmen e etəm tato-
hamnu itəm,§ kən itəmat nəkotitun məmə iohamnu itəm, in
təsosən nəmegəhən lilin.*
16 O nat u kitat kotitun wir məmə nolkeikeən in tol nulan,
məto-inun Iesu təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat.† Kən e nolən
kitiəh əm, təwir mə kitat min kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o
piatat min.‡
17 ?Okəmə suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan
nat kit tikə, məto in təsasəkitunən pian,§ məsolən nat agin lan,
nolkeikeən rəha Uhgin otəhrol nulan matig e suah u?*
18 Nenətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitat əm,
məto okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən min rəhatat.†
19-20 Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapin okəmə kotəto-
pən e nikitat məmə okotos nalpinən, məto kitat okotitun
məmə kotatig e nipahrienən, kən mem məha-məha nikitat e
niganəmtin. Məto-inu Uhgin in ilis maprəkis-in nikitat, kən in
titun natimnat rafin.
21 Piak min, okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okəsotosən
nalpinən, kitat okəsotaginən e niganəmti Uhgin,‡
22 kən motos natimnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən,§
məto-inu kitat koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in
tolkeike.†
23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə
e Nətin,‡ Iesu Kristo,§ kən motolkeike kitat min, tahmen məmə
inu in təmən mihin kəm itat.*

§ **3:11:** 1 Jon 2:7 * **3:11:** Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † **3:12:** Jen 4:8 ‡ **3:12:** Prov 29:10 § **3:13:** Jon 15:18,19; 17:14 * **3:14:** Jon 5:24 † **3:14:** 1 Jon 2:9 ‡ **3:15:** 1 Jon 2:9 § **3:15:** Mat 5:21,22; Jon 8:44 * **3:15:** Kal 5:20,21 † **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20 † **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § **3:22:** Mat 7:7 * **3:22:** Jon 14:15 † **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31 * **3:23:** Jon 13:34

24 Netəm min u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotitun məmə in tətatig e nikitat, məto-inun Narmin Rəha Uhgin itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm mətig narmin min

1 Nikik min, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmin Rəha Uhgin tətatig lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik məmə onəkotehm wir motakil mətig məmə narmin əh tətatig lan, in rəha Uhgin pahrien, o sənəmə rəha Uhgin.* Kitat okotəkəike motəplan wir məto-inun ien eiueiuə min tepət kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.†

2 O nat u, itəmat onəkotitun əsas məmə in Narmin Rəha Uhgin itəm tətatig e etəmim kit, inun, Narmin itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən in təmuwa e nipətin,‡ narmin əh in Narmin ətuatip rəha Uhgin.§

3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, narmin rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgin. Inəh, in narmin rəha tikimir rəha Kristo,*† itəm ninəmotəto rəkis məmə in otəpanuwa, kən roiu tinətatig rəkis e nətueintən.‡

4 Nisualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgin min, kən nəmotəhg-irəkis ien eiueiuə min əh,§ məto-inu Narmin itəm tətatig e nikitəmat in taprəkis-in narmin itəm tətatig e nətueintən u.*

5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha nətueintən u.

6 Məto itimat nenəti Uhgin min. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgin, ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgin min, ilat kəsotətəlig-inən itimat.‡ O nat u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən pahrien,§ ne narmin itəm tateiuə.*

Nolkeikeən rəha Uhgin ne rəhatat

7 Nikik min, pəs kitat kotolkeike kitat min,† məto-inu nolkeikeən in tatisi-pən o Uhgin, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi min muwa nəti Uhgin kit,‡ kən titun Uhgin.§

---

† **3:24:** 1 Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nipətin u məmə in tikimir rəha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:** 2 King 6:16; Rom 8:31 † **4:5:** Jon 15:19; 17:14,16 ‡ **4:6:** Jon 8:47 § **4:6:** Jon 14:17 * **4:6:** Mak 13:5 † **4:7:** 1 Jon 3:11 ‡ **4:7:** Jon 1:15 § **4:7:** 1 Jon 2:4

8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgin, məto-
inu Uhgin, in nəukəti nolkeikeən.
9 Uhgin təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə
in təmahl-ipa Nətin noan kitiəh əm,* tuwa e nətueintən, məmə
kitat okotos nəmegəhən ron.†
10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike
Uhgin, məto in təmolkeike kitat.‡ Uhgin təmahl-ipa Nətin
tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat
nolən rat min, məmə neməha otəsol minən Uhgin.§
11 Piak min, Uhgin təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol
nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm
itat min.†
12 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat
kotolkeike itat min, kən Uhgin tatəper-ipən e nikitat, kən
nolkeikeən rəhan tinatoe-in nolkeikeən e nikitat.§
13 Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətatig
etat, məto-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.†
14 Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp‡ məmə
Tata Uhgin in təmahl-ipa Nətin məmə in Iosmegəh rəha
nətueintən.§
15 Etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nəti Uhgin, kən
Uhgin tətatig lan, kən in min tətatig-pən e Uhgin.*
16 Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgin kəm
kitat, kən motagile lan.
Uhgin in nolkeikeən.† Etəm tətatig e nolkeikeən, tətatig-pən
e Uhgin, kən Uhgin min tətatig lan.‡
17 Nian kotatig nəhlan e Uhgin, kən nolkeikeən rəhan
tinatoe-in nolkeikeən e nikitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e
nian Uhgin otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat
nolən tahmen e Kristo.
18 Etəm u tərioah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgin. Məto
nolkeikeən pahrien u, itəm tinatoe rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis
nəginən,† məto-inu nətəligən rəha nosən nalpinən tatol kitat
koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-
inən əh e nikitat.
19 Kitat kotolkeike itat min məto-inun Uhgin təmaupən
molkeike itat.
20 Məto okəmə suah kit təmə, "Io ekolkeike Uhgin," məto
tatetəhau əh pian,‡ in ieiuə.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian

---

* **4:9:** Jon 1:18 † **4:9:** Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ **4:10:** Rom 5:8,10 § **4:10:** Rom 3:25 * **4:11:** Jon 3:16 † **4:11:** Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ **4:12:** Jon 1:18 § **4:12:** 1 Jon 4:17; 2:5 * **4:13:** 1 Jon 2:3 † **4:13:** 1 Jon 3:24 ‡ **4:14:** Jon 15:27 § **4:14:** Luk 2:11; Jon 3:17 * **4:15:** 1 Jon 3:24 † **4:16:** 1 Jon 4:8 ‡ **4:16:** 1 Jon 3:24 § **4:17:** 1 Jon 4:12; 2:5 * **4:17:** Efes 3:12 † **4:18:** Rom 8:15 ‡ **4:20:** 1 Jon 2:9 § **4:20:** 1 Jon 1:6; 2:4

u in tatehm e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgin, itəm in təsehmən.†
21 Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim
pah tolkeike Uhgin in otəkəike molkeike min pian.‡

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

1 Etəmim itəm tətahatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgin,† kən etəmim
itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətin min.‡
2 Kən kitat kotitun məmə okəmə kotolkeike Uhgin kənu moatol
nəwian,§ kənu okotolkeike min nenətin min.*
3 Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgin, nipətin un, okotol noan,†
kən rəhan nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.‡
4 Netəm kotaiir e Uhgin,§ ilat koatol win e nolən min rəha
nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən
o nolə win e nolən min rəha nətueintən.
5 ?Pah min un ilat koatətul əskasik motol win e nəluaginən
rəha nətueintən u? Ilat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu
in Nəti Uhgin.

Iaruəsan kisil kətəhalol əp
Iesu Kristo kəm kitat

6 Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan*
kətioal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto
nəhau ne nitan.
7 Narmin Rəha Uhgin in tətaruəsan nəghatən mil u rəha
nəhau ne nita, matən-iarəp məto-inu Narmin Rəha Uhgin in
nipahrienən.†
8 Kən nuəfiminən kisil kətəhalaruəsan iləhal min. Iləhal
un, Narmin Rəha Uhgin, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u,
kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal min.
9 Nian min, kitat koatəto nəghatən min itəm netəmim
koatən-iarəp, motahatətə elat.‡ Məto nian Uhgin tatən-iarəp
nat kit, in iahgin taprəkis, kən kitat okotitun nahatətəən
təhmin min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgin,§ kən in
tatətul-arəp o Nətin.
10 Etəmim itəm tətahatətə e Nəti Uhgin, in tatən nipahrienən
e nikin o nəghatən rəha Uhgin. Məto etəmim itəm təsahatətəən
e nəghatən u rəha Uhgin, tahmen əm məmə in tatən məmə

---

* **4:20:** 1 Jon 3:17 † **4:20:** 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ **4:21:** 1 Jon 2:7,9 * **5:1:** Jon 3:15 † **5:1:** Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ **5:1:** 1 Jon 2:23 § **5:2:** 1 Jon 2:3 * **5:2:** 1 Jon 3:14 † **5:3:** Jon 14:15 ‡ **5:3:** Mat 11:30 § **5:4:** Jon 1:13 * **5:6:** Jon 19:34,35 † **5:7:** Jon 14:17 ‡ **5:9:** Jon 5:33,34 § **5:9:** Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18

Uhgin in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgin təmətul-arəp o Nətin, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nipahrienən lan.

11 Kənu nəghatən itəm Uhgin təmən-iarəp o Nətin, in tol nulan. Uhgin təmos-ipən nəmegəhən lilin† kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətin.‡

12 Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgin, in təsosən nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

13 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgin, məmə onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilin.*

14 Pəs kəsotəginən,† məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e niganəmti Uhgin, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən.‡

15 Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kinotitun rəkis məmə okotos.§

16 Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm titun nit-ipənən e nimisən, ik onakəfak ron, kən Uhgin otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.* Məto nolən rat kit əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nimisən,† kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh.‡§

17 Nolən rat min rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat min əh-ikin itəm kəsotit-ipənən itəm e nimisən.†

18 Kitat kotitun məmə etəm tətaiir e Uhgin‡ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgin tatəmik ətain wir in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən.§

19 Kitat kotitun məmə kitat nenəti Uhgin min,* məto netəmim rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan.†

20 Kitat kotitun min məmə Nəti Uhgin təmuwa kən mos-ipa nenatigən kəm itat,‡ məmə kitat okotitun in, u in nipahrienən.§ Kənu kitat koatətul-pən e Uhgin u in nipahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo. In un, in Uhgin pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilin.*

---

* **5:10:** Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † **5:11:** Mat 25:46 ‡ **5:11:** Jon 1:4 § **5:12:** Jon 3:15,16,36 * **5:13:** 1 Jon 5:11 † **5:14:** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ **5:14:** Mat 7:7 § **5:15:** 1 King 3:12 * **5:16:** Jem 5:15 † **5:16:** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16:** Jer 7:16; 14:11 § **5:16:** E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nimisən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat min əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu məsin min u məmə narmilat tinimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgin. * **5:17:** 1 Jon 3:4 † **5:17:** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ **5:18:** Jon 1:13 § **5:18:** Jon 14:30 * **5:19:** 1 Jon 4:6 † **5:19:** Jon 12:31; 14:30; 16:11 ‡ **5:20:** Luk 24:45 § **5:20:**

21 Nenətik min, otagim rəkis o natimnat min itəm okotos
nəme Uhgin e nikitəmat.†‡

† **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ **5:21:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "onakagim o narmi nat min," məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmi nat, məto okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat min taprəkis-in Uhgin, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgin e nikitat.

2 Jon
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u "pətan," nɨpətɨn təmə niməfak kit. Kən "nenətɨn mɨn," ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən mɨn əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkeikeən məmə otən-iarəp nərgɨn məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn tepət kotaliwək e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kɨnotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikɨn mɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat. Məto iəgətun eiuə mɨn koatuwɨn əpnapɨn mɨn o niuw-rəkɨsən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətun eiuə mɨn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgɨn, okotəkəike kapəs iəgətun eiuə mɨn əh, kən motapəs nolən ne nəgətunən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Uhgɨn.

Nətuounən

1 Naoa u rəha elta tatuwɨn kəm pətan Uhgɨn təmɨtəpun* ne nenətɨn mɨn. Nɨpahrienən məmə iakolkeike pɨk itəmat. Məto sənəmə io pɨsɨn əm iakolkeike itəmat, məto netəm mɨn un rafin itəm kotɨtun mɨn nɨpahrienən,† kotolkeike itəmat.

2 Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nɨpahrienən itəm tətatɨg e nɨkitat‡ kən otatɨg lilɨn e nɨkitat.

3 Pəs Tata Uhgɨn ne Nətɨn Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nɨpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mɨn

4 Nɨkik təmagien asol nian eməplan nenətɨm mɨn neen kotaliwək e suatɨp rəha nɨpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgɨn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol.

5 Kən roiu əh, wɨnɨk, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kɨnotəto rəkɨs e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat mɨn.

---

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7

6 Kən nolkeikeən u, nɨpətɨn u nolən nəwia Uhgɨn. Kən in
tatən məmə kitat okotəike motətəp suatɨp rəha nolkeikeən,
tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.
7 Məto-inu iəgətun eiuə mɨn tepət koatan e nətueintən.† Ilat
kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə
otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nɨpətɨn pahrien.§
Etəm tol nəhlan in ieiuə kən in tɨkɨmɨr rəha Kristo.*
8 Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatɨpən nətouən
rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun
itɨmat emotol pɨk wək etəmat.†
9 Okəmə etəm tatətu-pən atɨp əm nəgətunən kit rəhan e
nəgətunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha
Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətun məmə Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin.
Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasɨk e nəgətunən rəha
Kristo, in tatos Tata Uhgɨn ne Nətɨn ilau kərən e nɨkin.§
10 Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən
ətuatɨp rəha Kristo, asitən in muwɨn imam ikɨn, məsənən
“təwɨr” kəm in.*
11 Məto-inu etəm tatən “təwɨr” kəm in, tətasitu lan matol
suatɨp o rəhan nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

12 Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto es-
olkeikeən məmə ekəte e mapepe ne pen. Məto nɨkik tatəht
pɨk mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatɨp kəm itəmat e
nɨganəmtɨtəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.‡
13 Nenəti piam§ itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat koatən təwɨr kəm
ik.

† **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18
† **1:8:** 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 ‡ **1:9:** Jon 8:31 § **1:9:** 1 Jon 2:23 * **1:10:** Rom 16:17 † **1:11:** 1 Tim 5:22 ‡ **1:12:** Jon 3:29 § **1:13:** Pia pətan əh in niməfak kit mɨn, Jon in tətatɨg ikɨn əh. Kən nenəti pian u, ilat nɨmanin rəha niməfak əh.

3 Jon
Naoa itəm tatol kɨsɨl lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 3 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn rəha niməfak koatuwɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikɨn rəha napilən, kən motasitu elat.

?Təməte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətasitu e iəgətun mɨn itəm kotaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Jon təməto namnusən kit e nolən təwɨr rəha Kaius, kən Jon təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

1 Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nɨpahrienən u, məmə io ekolkeike pɨk ik.†

2 Piak keike, io enɨtun rəkɨs məmə rəham nəmegəhən e nɨganəmtɨ Uhgɨn in təwɨr əm, kən iatəfak məmə onəsɨmɨsən mətatɨg wɨr əm, kən natɨgən rafin rəham otəwɨr.

3 Nɨkik təmagien nian eməto piatat mɨn neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasɨkən o nɨpahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nɨpahrienən.‡

4 Nian iatəto məmə nenətɨk mɨn kotaliwək e nɨpahrienən, kən nɨkik tətagien pɨk mərioah taprəkɨs-in natɨmnat mɨn rafin.

Kaias təmol wək təwɨr

5 Piak ruən, ik natətul əskasɨk o nat naka itəm ik natol kəm piatat mɨn itəm koatɨmnə, nat əpnapɨn məmə ilat netəm ik pɨsɨn.§

6 Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikɨn-u. Ik nəmol-wɨr kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwɨn e rəhalat suatɨp, təwɨr məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgɨn tolkeike mihin,

7 məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən.

---

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16

8 Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol
nəhlan, məmə kitat okotos nelmɨtat mɨn kitiəh o nən-iarəpən
nɨpahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

9 Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in
tolkeike pɨk məmə otɨləs-ipər atɨp in, məmə in etəm-iasol kit,
kən in təsətəlɨg-inən itɨmat.

10 Okəmə io ekɨmnə, kən io oekamnus ətuatɨp natɨmnat mɨn
neen itəm in tatol, ne nən anionən nɨkalɨtɨmat itəm in tatən.
In sənəmə təsitən əm piatat mɨn muwɨn iman ikɨn, məto tatən-
iəhau mɨn netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotit piatat
mɨn motuwɨn iməlat ikɨn, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.

11 Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkɨn ik. Os
əm o etəmim itəm rəhan nolən təwɨr. Ətəlɨg-in-tu məmə netəm
mɨn u itəm koatol təwɨr, tatəgətun məmə ilat nenəti Uhgɨn mɨn,†
məto netəm mɨn un itəm koatol tərat, tatəgətun məmə ilat
kotəruru Uhgɨn.

12 Məto netəmim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan
nolən mɨn u nian rafin kotəgətun mɨn məmə tatətəu-pən
nəghatən pahrien. Kən itɨmat mɨn ekoatən-iarəp kəm
netəmim məmə in etəm wɨr, kən nəkotɨtun məmə itɨmat ioatən
nɨpahrienən.§

Namnun nəghatən

13 Iatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipɨnə kəm ik, məto
esolkeikeən məmə oekəte e pen,

14 məto-inu nɨkik tatəht pɨk məmə otəsuwəhən ekəplan ik,
kən kilau kuəghat ətuatɨp kəm kilau mɨn.

15 Iatəfak məmə pəs Uhgɨn otasitu lam e nəməlinuən.*

Ik mɨn neen koatən-ipɨnə “təwɨr” kəm ik. Kən onakən-ipən
“təwɨr” rəhatɨmat kəm piatat mɨn neen ikɨn-un.

† **1:11:** 1 Jon 2:29 ‡ **1:12:** 1 Tim 3:7 § **1:12:** Jon 19:35; 21:24 * **1:15:** Rom 1:7; Efes 6:23

Jut
Naoa itəm Jut təməte
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jut

?Pah təməte naoa u? Jut təməte naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təməte tatuwin kəm pah? Kitat kotəruru ətuatip məmə Jut təməte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka təməte tatuwin kəm netəm Isrel itəm kotən nipahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun eiuə min neen kəmotuwin motaliwək ikin pisin pisin min, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwir əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərat əpnapin min. Ilat koatən məmə təwir əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwirən rəha Uhgin in iahgin, kən okol təsolən nalpinən kəm ilat.

?Təməte naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak min ikin min rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiuə min in tərat, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nipahrienən.

Jut təmən təwir kəm ilat

1 Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwir kəm itəmat u Uhgin təmaun-in itəmat. Uhgin Tata tolkeike pik itəmat, kən Iesu Kristo taskəlim wir itəmat.

2 Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgin otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən min rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgin (2 Pita 2:1-17)

3 Io min neen, aupən, emolkeike pik məmə ekəte naoa u timnə otəmat o nəghat-inən suatip itəm Uhgin tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike məte nəghatən u timnə otəmat muəh nikitəmat məmə onəkotəluagin əskasik o naskəlimən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgin təmələhəu-pən nəghatən u e nelmi iəfak min nian kitiəh əm, kən kol təsos-ipən minən.

4 Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nikitəmat. Kəməte aupən agin məmə ilat okotos nalpinən. Ilat koatəht nəwia Uhgin, kən motəuhlin suatip rəha nəwirən rəha Uhgin moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pisin əm in Kig ne Iərəmərə rəhatat.

1:1: Mat 13:55 **1:4:** Kal 2:4; 2 Pita 2:1

5 Nəghatən u, nəkotɨtun rəkɨs ilat rafin, məto ekolkeike
məmə ekən mau kit mɨn kəm itəmat məmə Iərəmərə
təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto uarisɨg
təmərəkɨn ilat u itəm kəsotahatətəən lan.
6 Kən otətəlɨg-in-tu nagelo mɨn itəm kəmotəmkarəpən-in
nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikɨn ətuatɨp rəhalat. Uhgɨn
təməlis ilat e sen itəm okol təsɨtəgɨtən nian kit, kən mahtosɨg-
in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan,
kən mol nalpɨnən kəm ilat.
7 Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mɨn titəlau
elau. Netəmim ikɨn mɨn əh kəmotapəs nolən ətuatɨp motuwɨn
e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit
atɨp ilat mɨn ne nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn. Kən Uhgɨn təmol
nalpɨnən kəm ilat e nɨgəm itəm okol təsəpisən nian kit ne,
məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mɨn əh.

8 Nat əpnapɨn netəmim mɨn əh kɨnotɨtun natɨmnat mɨn əh,
məto e nolən kitiəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat
kit tahmen e napɨlaiirən itəm təmegəhan-in nolən rat mɨn
rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwɨr əm məmə koatol
nolən tərat e nɨpətɨlat moatuwɨn əm nulan, kən koatapəs
nərəmərəən rafin, kən koatən rat nagelo mɨn itəm ilɨs pɨk.

9 Məto Mikael, nat əpnapɨn in etəm-iasol rəha nagelo mɨn,
təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nɨpəti
Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan,
məto təmən əm məmə, "!Pəs Iərəmərə otən rəham nalpɨnən!"
10 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kotəruru.
Kən e nolən rəha nat megəh mɨn, ilat koatol natɨmnat mɨn itəm
nɨpətɨlat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkɨn ilat.

11 !Kəsi, nahməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatɨp
itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kɨnotos-ipən
rafin nɨkilat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in
tolkeike pɨk məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht
nəwia netəm-iasol mɨn, kən e nolən kitiəh əm itəm Uhgɨn
təmərəkɨn Korah ne rəhan mɨn, Uhgɨn otərəkɨn ilat.

12 Nian nəkoatol lafet wɨr mɨn məto-inu itəmat nakotolkeike
itəmat mɨn, kən ilat kotuwa motagwən pɨk əpnapɨn əm itəmat
mɨn ilat, nɨkilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e
nɨmas kit əpəh ihluə itəm tatəhluaig itəhəi itəm nego titun nɨləs
pɨkənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip mɨn, məto
koatun pɨk əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nɨmətag
təmɨləs muwa, məto okol nuhuən təsəfɨkən. Ilat kotahmen e
nɨg mɨn itəm tɨnuwa e nian ətuatɨp rəhalat məmə okotoe, məto

1:5: Eks 12:51; Nam 14:29-30 **1:6:** 2 Pita 2:4 **1:7:** Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10
1:9: Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 **1:10:** 2 Pita 2:12
1:11: Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12

kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotimis, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotimis agin.

13 Ilat kotahmen e peau-peau min itəhəi itəm kotorasilin motəruən əpnapin əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulisən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakiəh e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgin tətaskəlim iməlat ikin əpəh e napinəpən itəm nəghagən tikə agin ikin.

14 Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepin lan e noanol min rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin itəm təmos-ipən kəm in məmə, "Otəplan-tu, Iərəmərə tatuwa ilat rəhan nagelo min tepət tepət taprəkis,

15 tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpinən rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpinən məto-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərat pik, kən iol təfagə min əh kəmotərakin nəghatən min itəm tərat kəm Uhgin."

16 Nian rafin, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsagienən o natimnat, kən moatən rat natimnat rafin. Ilat koatətəu-pən atip nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətehen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəligən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

17 Məto rəhak min netəmim, nikitəmat tatəht nat naka aposol min rəha rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa.

18 Kəmotən kəm itəmat məmə, "E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkir, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rat e nikilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol."

19 Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rəha nətueintən, kən Narmin Rəha Uhgin tikə elat.

20 Məto itəmat, rəhak min netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətəən itəm tətuatip wir, itəm təmisi-pən o Uhgin. Kən otəghat kəm Uhgin e Narmin Rəhan.

21 Kən motos nolkeikeən rəha Uhgin tətatig otəmat nian nakoatəsahgin nasəkitunən rəha Iərəmərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən lilin.

22 Otasəkitun netəm min u itəm rəhalat nətəligən təsətulən ləmətai kitiəh.

23 Motəmki-rəkis netəm kotatig iuəhkir o nigəm moto-smegəh ilat. Otasəkitun neen min, məto nəkotəgin pik

1:12: 2 Pita 2:13,17 **1:14:** Jen 5:18,21-24 **1:18:** 2 Pita 3:3 **1:20:** Kol 2:7

nolən rat mɨn rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkɨmɨk muwɨn mek mɨn nɨməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgɨn

24 Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in tɨtun naskəlɨmən itəmat məmə okol nəsotəmeən, kən tɨtun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tɨkə agɨn e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwɨn e nəhag-əhagən rəha nɨganəmtɨn, kən nɨkitəmat tagien pɨk agɨn ikɨn əh.

25 Uhgɨn kitiəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. Pəs kotən məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin agɨn, in rəha Uhgɨn, aupən agɨn mətoarus-pa u-roiu, matuwɨn namnun tɨkə. !Əwəh!

1:23: Sek 3:2; Nol Əpən 3:4 **1:25:** Rom 16:27; 2 Pita 3:18

Nol Əpən
Nol əpən natɨmnat kəm Jon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təməte naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? In təməte naoa u tatuwɨn kəm niməfak sepɨn itəm koatatɨg e nɨtən mɨn ikɨn Esia, ne matuwɨn mɨn kəm niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian u itəm təməte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgɨn rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiəh əm in ilɨs agɨn, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tɨnatol nəratən kəm iəfak mɨn. Kəmotahl-ipən Jon tuwɨn isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətatɨg in pɨsɨn əm. Uhgɨn tos-ipən napɨlaiirən wɨr agɨn kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mɨn natɨmnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgɨn otol win e nəluagɨnən itəm netəmim ne Setan okotol ilat mɨn, ne nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təməte naoa u o naka? In təməte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mɨn məmə okotətul əskasɨk okəmə nian iəkɨs mɨn okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgɨn. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mɨn, məto ilat okotəkəike motətul əskasɨk, kən in tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak mɨn ne netəmim u ilat koatatɨg e nian iəkɨs mɨn nian u roiu. Nian Iesu Kristo otɨtəlɨg-pa mɨn, kən in otiləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

1 Naoa u, in tatəghat-in natɨmnat mɨn itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natɨmnat mɨn u, Uhgɨn təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn natɨmnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natɨmnat mɨn u kəm rəhan iolwək, Jon.

---

* **1:1:** "Təmol əp," nɨpətɨn u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nɨpətɨn tatəhluaig. E Bislama, katən məmə, "rivilem."

2 Jon təmətul-arəp o natimnat rafin itəm in təməplan, kən məte
rəkis ilat e naoa u. Natimnat min un itəm in təməplan, in
nəghatən rəha Uhgin ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo.
3 Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən min u, itəm Uhgin
təmos-ipa, in otatig e nəwirən pahrien. Kən netəm min un
itəm koatəto kən moatos e nikilat kən moatol, okotatig min e
nəwirən pahrien, məto-inu nian rəha natimnat min u, naoa u
tatəghat-in, tinəkuəkir agin.

Jon təmətе naoa kəm nimәfak min ilat sepin

4 Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwin kəm nimәfak min ilat
sepin əpəh e nitən Esia.
Pəs Uhgin u itəm tətatig roiu, təmətatig lilin, kən otəpanatig
lilin min, in otawte-in rəhan nəwirən ne nəmәlinuən kəm
itəmat. Kən pəs narmin ilat sepin† itəm koatatig aupən e jea
rəha kig, ilat min okotol nulan etəmat.
5 Kən Iesu Kristo min, in otawte-in min nulan kəm itəmat.
Kristo un təmətul-arəp əskasik o nipahrienən, kənu inəh, in
etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən,‡ kən in
tərəmərə e kig min rəha nətueintən.§
Pəs nənwiwiən tuwin o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən
nitan təmaiəh məmə otikis itat e nolən rəha təfagə rat.
6 In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatig ahgin rəhan
nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris min rəha Uhgin rəhan,
koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətən
ne nəsanənən tuwin o Iesu Kristo, namnun tikə! ! Pəs in
otərəmərə lilin! Pəs otol nəhlan. Əwəh.
7 !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin
okotətag-pən motəplan e niganəmtilat ətuatip, kən netəm min
u kəmotaru in aupən, okotəplan min, kən netemim e noanol
min rafin e nətueintən, nikilat otahmə, motasək əfəməh məto-
inu kəmotəplan.†
In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!
8 Iərəmərə Uhgin tatən məmə, "Io Nəukətin ne Namnun.‡ Io
u etatig roiu, kən emətatig lilin, kən epanətatig lilin min, kən io
un, Nahgik Tepət Pik Agin."

Jon təməplan Nəti Etəmim

---

† **1:4:** Narmin ilat sepin itəm koatatig aupən e rəhan tiron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatip rəha nənən Narmin Rəha Uhgin; məto okəm-naka ilat nagelo sepin u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatig aupən e tiron. Nampa sepin u, kəmehm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgin, nian neen tatən "ilat sepin" məto nipətin məmə ilat rafin agin. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

9 Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat min
kitiəh e Iesu o nahməən, ne natigən e nərəmərəən rəhan, ne
nətul əskasikən e nian rəha nahməən. Kəmərakin-pən io e
nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən min un
itəm Uhgin tatos-ipa, kən matətul-arəp o Iesu. 10 In Nian rəha
Iərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmin Rəha Uhgin, kən
rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e
məntaak, tahmen əm e təwi,
11 kən nəwian u tatən məmə, "Əte rəkis e naoa natimnat
min rafin itəm natəplan kən mahl-ipən kəm niməfak sepin.
Ilat koatuwin kəm Efesas, kən Simana, kən Pekamam, kən
Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia."
12 Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat
kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat
sepin, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,
13 kən ilugin e nat katəhtu-pər lait min u lan, eməplan suah
kit tahmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh.
Kən kəmələs manikiləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatipit-
ipit.‡
14 Rəhn-kapə ne noanun təruən təruən mə nahwi noan
nitəhəi,§ * kən niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm.†
15 Nelkin tahmen e pirons,‡ itəm kəmaan e nigəm məmə
otaiəh rəkis-in namtəən, mafəl itəm təwir, kən uarisig un,
kərəpe məmə in otəwir matipit-ipit. Kən nəwian iahgin iahgin
tahmen e nitəhəi asol kit tatem noanahluəluə;
16 In tatos məhau ilat sepin e nelmin matip, kənu naip kit
rəha nəluaginən in tasilə e nikalin kərən mil,§ tatisi-pən e
nipəgnoan, kən suah un təhag-əhag mitasiə, tahmen e mitgar
əpə e nərauiəgən.
17 Nian eməplan suah əh, emeiuaiu morin io əh nelkin ikin,
tahmen əm məmə emimis.* Məto in təmea-pa mek io e rəhn
matip kən məmə, "Əsəginən. Io u, io emaupən matig, kən io
iatol namnun agin.
18 Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emimis aupən, kən məto əplan-
tu, iatəmegəh lilin! Kən io iatos ki rəha Nimisən ne ki rəha
Noanpən.‡

---

§ **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha Iərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agin. Iesu in rəhatat pris asol agin. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "in təruən təruən mə sno." * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pirons, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol. § **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** "Io iatos ki rəha Nimisən ne ki rəha Noanpən," nipətin u məmə iatos nepətən o nahtosigən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotimis Ikin, kən mol netəmim kəmotimis ilat kotəmegəh min.

19 “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen
natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa.
20 Məto ekuhapik e nipəti məhau min ilat sepin itəm
nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat
sepin, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepin,
nipətin u nagelo min rəha niməfak sepin. Kənu nat katəhtu-
pər lait lan, ilat sepin, kəmol e kol, nipətin un, niməfak min un
ilat sepin.

2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Efesas

1 “Əte naoa kit tuwin o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas,
mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepin e nelmin
matip† kən mətaliwək ilugin e nat katəhtu-pər lait min lan,‡
u itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepin.

2 Io ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun wək pik min
rəhatəmat, kən mitun min məmə nəkotətul-iəkis. Ekitun
məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm
min un itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto sənəmə ilat
pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiuə min.

3 Ekitun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh.
Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətul-iəkis o nərgək,
məsotəpou-inən.

4 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol,
təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən
rəhatəmat.

5 Nikitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatig lan
aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natimnat min u nəmoatol
aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, miləs-irəkis rəhatəmat
nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen.

6 Məto nat kitiəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat
nakotetəhau nolən rat min rəha netəmim rəha Nikolas,* tah-
men əm lak, iatol mihin.

7 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min.
Etəm otol win e nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in
otun noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha
Uhgin.”†

---

* **2:1:** Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak.
† **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6:** Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wirən natimnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit əpnapinən itəm. Ilat koatən məmə nolən min əh, təsərəkinən narmitəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Simana

8 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit
tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol
namnun agin.‡ In təmimis kən məmegəh min,§ kən in tatən
məmə,
9 Netəm Simana, ekitun rəhatəmat nahməən. Ekitun
məmə itəmat ian-rat min, məto sənəmə itəmat ian-rat min
pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agin! Ekitun mə
ieiuə min neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan,
moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha
nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.†
10 Sotəginən nahməən min itəm otəsuwəhən koatuwa
etəmat. Iatən-ipinə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən
itəmat neen e kalapus məmə Uhgin otekasgəwin nahatətəən
rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahməən o nian ilat ten.‡
Otətul əskasik, nat əpnapin okəmə itəmat neen okotimis, kən io
oekos-ipinə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə katəfauin-
pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham
nətouən in nəmegəhən lilin.
11 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak
min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuwinən e
noanəmnamin nigəm asol."§

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

12 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa
kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən
məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit
itəm tasilə e nəwtain kərən mil.*
13 Ekitun ikin nəkotatig ikin. Ikin əh, Setan tatəpələh,
matərəmərə ikin. Məto itəmat noatətul-iəkis ron io.
Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. Imatəmat,
Setan tətatig ikin, kən kəmohamnu rəhak etəmim Antipas,
itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat əpnapin məmə
nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə
əskasik lak.

---

‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "tol namnun agin," nipətin u, tətatig nian rafin. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18 * **2:9:** ?Nəghatən u, "moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp," nipətin naka? In tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmim pahrien rəha Uhgin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgin. (Kal 6:15-16). † **2:9:** Jon 8:33-47 ‡ **2:10:** Nian ten nipətin un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8 * **2:12:** Nol Əpən 1:16

14 Məto in əm un, iatehm nipəgnəmtin min neen itəm
itəmat noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat neen
u ikin-un, noatəgətun netəmim u ikin-un məmə okotos
nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm Kig
Palak məmə in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs
ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais
lan tatuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən
moatit əpnapin ilat min.†

15 Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat
neen u ikin nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netəmim rəha Niko-
las.‡

16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən
rəhatəmat o nolən rat min rəhatəmat! Okəmə nəsotolən,
otəsuwəhən oekimnə otəmat, kən iakoh netəm min un, kən
məte ilat e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoak.

17 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak
min. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən
nagwənən anion u mana§ kəm in. Oekos-ipən min kəpiel
ruən kit kəm in, itəm kəməte-pən nərgin wi lan, kən in pisin
əm un, itəm otos, titun nərgin."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

18 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit
tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ipən məmə,

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgin. Niganəmtin
tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm, ne nelkin tahmen e
pirons* itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.† Tatən
məmə,

19 Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira.
Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne nahatətəən, ne nasituən e
netəmim, kən ekitun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəməh
o nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol
roiu, təwir maprəkis-in nolən min rəhatəmat aupən.

20 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin noatol itəm
təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha
pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən
məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak min
iolwək, matol məmə ilat koatit əpnapin ilat min, kən moatun

---

† **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ **2:15:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6. § **2:17:** Jon 6:31-33,35,48,51 * **2:18:** Pirons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † **2:18:** Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15 ‡ **2:20:** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgin pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehap
(1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatip kit məmə okotol sakrifais kəm narmin nat min, kən motətəu-pən nolən rəha nit əpnapinən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15.

nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig.

21 Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən əpnapinən iərman, məto in tapəs.

22 Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatimis pik e rəhan pet. Kən netəm min u itəm kəmotit əpnapin ilat min, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat min koatəto tərat pik, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən.

23 Kən ekau kitiəh əm e nenətin min, moh ilat kotimis. Tol nəhlan, kən niməfak min rafin okotitun məmə io əm un, ekitun nətəligən min rəha netəmim, ne nikilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən min itəm nəmoatol.§

24 Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natimnat itəm katən məmə nat agin min rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat figəm kit min kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiəh əm, inun,

25 otaskəlim tiəkis əm e nat itəm ninotos rəkis, mətoarus io ekitəlig-pa.

26-27 Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwiak, matuwin, matuwin mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-ipa kəm io, məmə in otərəmərə e kantri pisin pisin min. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanisip.

28 Kən io ekos-ipən min məhau u, fetukai kəm in.*

29 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

3

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Satis

1 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Uhgin ilat sepin,* kən matos min məhau sepin.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis.

---

§ **2:23:** Jer 17:10 * **2:28:** Nol Əpən 22:16 * **3:1:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4
† **3:1:** Nol Əpən 1:16

2 !Otaiir-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol aupən,
otəsuwəhən tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut
məmə onəkotos-ipər min nolən rəhatəmat, motol tuwa
məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm nəmotol
motuwin motol namnun lan, kən tətuatip e niganəmti Uhgin
rəhak.
3 Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən
moatəto aupən. Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə
nakotapil əlu-alu, oekiet-arəp otəmat tahmen e iakləh, kən
itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimnə otəmat.
4 Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm
kəməsotolən napən rəhalat tamkimik. Ilat kotətuatip,
motahmen o naliwəkən itimat min io e napən ruən.
5 Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwin nulan e napən
ruən. Kən okol esafəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən,
kən io ekən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata ne rəhan
nagelo min, məmə in rəhak ətuatip etəmim.‡
6 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

7 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia,
mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən
in tatos ki rəha Tefit u aupən.§ Okəmə in terəh e toa kit, kən
okol suah kit təsahtosig-inən. Kən okəmə in tahtosig e toa
kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən u rəhan itəm
in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

8 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun
məmə rəhatəmat nəsanənən in noan məsin əm, məto
itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəhluaig-
inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat.
Okol suah kit təsahtosig-inən.

9 Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan,
ilat koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə. Ilat ieiuə min.†
Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitəmat o
nisiaiian, kən okotən məmə nipahrienən io ekolkeike itəmat.‡
10 Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən
əfəməh o nətul əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol

‡ **3:5:** Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § **3:7:** "Ki rəha Tefit" u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18. * **3:7:** Aes 22:22 † **3:9:** Nəghatən u "koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə," in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmim pahrienən rəha Uhgin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgin (Kal 6:15-16). ‡ **3:9:** Jon 8:44; Nol Əpən 2:9

rəhak nəghatən.§ O nat u, io oekatipal wir* otəmat e nian itəm nəratən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min rafin,† məmə otekasgəwin-tu nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.

11 Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm ninol win rəkis lan.

12 Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm tətaruəsan Nimə Rəha Uhgin rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgin rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgin rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgin rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.

13 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

14 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

! Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nipahrienən əm, kən in nəukətin§ natimnat rafin itəm Uhgin təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

15 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiəh, onəkotətəp o onəkotəgəpan.

16 Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu,

17 məto-inun itəmat nakotən məmə, 'Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.' Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nəratən, itəmat nəkotol nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm.

---

§ **3:10:** Hip 12:1-3 * **3:10:** "Oekatipal," nipətin u, məmə, "Oekehm wir etəmat," inu "protektem yufala," e Bislama. † **3:10:** Jon 17:15 ‡ **3:11:** "Nətouən" əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilin ilat Kristo.

§ **3:14:** "Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgin təmol," nipətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in Iərəmərə e natimnat rafin. * **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17

18 O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə
onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan
e nigəm tus rəkis namtəən lan,† kən pəs itəmat, rəhatəmat
nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o
nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətitəmat un, itəm tol
naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən
e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan
wir nat.
19 Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat
əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir
məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat
min rəhatəmat.
20 ! Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o
nuwamən imə. Okəmə suah kit təto nəwiak kən terəh e toa,
kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.
21 Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau
rəhak Tata e rəhan jea, matuərəmərə. Kən e nolən kitiəh əm,
etəm otol win e nəluaginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh
itimlau min e rəhak jea, matərəmərə itimlau min io.
22 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

4

Nəfakən e nego e neai

1 ! Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan
toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm
eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi,
tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, "Ər-tu muwa ikin-
u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol."
2 E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol
kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-
pər e rəhan jea, matərəmərə e nego e neai.*
3 Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-
ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian.
Kən mirai-mirai kit təmuwin mitəlau e jea rəhan, kən mirai
mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral.†
4 Kən mitəlau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat
tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən,
ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwin e natimnat
ruən, kən motəfauin hat min rəha nisiaiiən, itəm kəmol e iaen
u kol tatipit-ipit.

---

† **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9 * **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiəmitə min. Kitat kotəruru ətuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit.

5 Kən ikin əh, jea rəha kig tətatig ikin, tatipit, kən kaluəluə titatiperəh matiet ikin. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepin koatuəp. Inəh, narmin rəha Uhgin ilat sepin.‡
6 Kən ikin əh aupən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

Ilugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnapin əm e nərpilat ne məntaalat ne.

7 In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig.

8 Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto nimələlilat ilat sikis, kən niganəmtilat tirəfin əpnapin əm ilat, muwin əpəh e nəwtain nimələlilat ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapin ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

"!Iərəmərə Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin
in tasim, tasim, tasim pik agin,
itəm in tətatig roiu,
təmətatig lilin,
otəpanətatig lilin!"§

9 Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nipahrienən e nepətən rəha Uhgin, kən moatos-ipən nisiaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, mətatig lilin, namnun tikə.
10 Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, kən moatəfak kəm in itəm tətatig lilin, namnun tikə. Ilat kotisin nulilat kəm in, kən nipinəgilat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha nisiaiiən, kən moatəlin aupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,
11 "Rəhatimat Iərəmərə Uhgin,
Ik nakətuatip, mahmen agin məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nisiaiiən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natimnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotatig.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatig əh."

5

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

1 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəmətepən nat e nikalin kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau

‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. § **4:8:** Eks 3:14

sepin məmə otaskəlim tiəkis. 2 Kən eməplan nagelo əsanən
kit tətagət əfəməh matən-iarəp məmə, "? Pah u in tahmen
mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e naoa
u, kən murapik?"
3 Məto etəmim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o
niki niməptən, kit okol təsətuatipən o nurapikən naoa u, mafin.
4 Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit
itəm tahmen mətuatip o nurapikən naoa u, mafin.
5 Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io
məmə, "! Sasəkən! Mitag-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol
rəha Juta,* in nəukəti Tefit,† in tinol win rəkis e nəluaginən
rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən
meatip rəkis nat əh ilat sepin itəm kəmuwaan ətain lan."
6 Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha
kig ne nat kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm
kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə kəmohamnu
rəkis. Kən rəhnipat ilat sepin,‡ kən niganəmtin ilat sepin min,
ilat un, koatətul o narmin rəha Uhgin ilat sepin itəm təmahl-
iarəp ilat kotuwin e nətueintən.
7 Nəti Sipsip əh, təmuwin mea-pən mos-irəkis naoa u e rəhn
matip kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea.
8 Kən nian in tinaskəlim naoa un, kən nat min un itəm
koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən
ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat o Nəti Sipsip, moteiuaiu,
nipinəgilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap§ min ne pesin min
itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, tərioah e nat pien-pien
min itəm nəmiəwin təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e
nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgin.*
9 Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol
itəm kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,
"Ik nakətuatip, mahmen agin o niləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmohamnu ik,
kən nəmos-nəmtin netəmim e nitam
məmə ilat rəha Uhgin.
Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafin,
ne nəghatən min rafin,
ne kantri min rafin,
ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,
10 kən nəmol ilat kotatig ahgin rəham nərəmərəən,
kən ilat rəham pris min,
koatol wək rəha Uhgin rəhatimat.
Ilat okotərəmərə e nətueintən."

---

* **5:5:** Jen 49:9-10 † **5:5:** Aes 11:1 ‡ **5:6:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § **5:8:** "Hap," in nat kit katoh tətan napuən, tahmen e kitar. * **5:8:** Sam 141:2

11 Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo
min tepət, tepət, okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motitələu e
jea rəha kig, ne nat min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol
min itəm kəmotəwiətən.
12 Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:
"!Nəti Sipsip itəm kəmohamnu,
in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatigən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!"
13 Kən eməto min natimnat rafin itəm Uhgin təmol e nego
e neai, ne nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotimis Ikin, ne e
niki nitəhəi, ne natimnat min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin
koatən məmə:
"Pəs nənwiwiən ne nisiaiiən tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e
rəhan jea ne Nəti Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərəən.
!Pəs nənwiwiən ne nisiaiiən tuwin olau,
kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!"
14 Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, "!
Əwəh!" kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat
ron, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

1 Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit
itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat
koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen
e kaluəluə, məmə, "!Wa-tu!"
2 Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan
tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nisiaiiən kəm in,
tahmen e hat rəha etəm tinol win rəkis e nəluaginən. In
təmaiu matuwin tahmen e etəm təmol win e nəluaginən, kən
matuwin min məmə otol min win.
3 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan,
itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm
tatol nampa tu lan təmə, "!Wa-tu!"
4 Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm
titasuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluaginən kəm
in. Kən Uhgin təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-
irəkis nəməlinuən itəm tətatig e nətueintən, məmə netəmim
koatəluagin əm moatohamnu-ohamnu ilat min ikin min rafin.
5 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri
lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh

itəm tol nampa tri lan, təmə, "!Wa-tu!" Kən ekətag-pər məplan hos kapin kit. Etəm titasuə lan tatitol sikel* kit.

6 Kənu eməto nəwian kit tatisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə, "Uwin, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike motərakin məni asol o nosən nagwənən noan məsin əm. Məto onəsərəkinən nəukəti nig olif min itəm katol oel e noan, kən nəsərəkinən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan."

7 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, "!Wa-tu!"

8 !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titasuə lan, nərgin u Nimisən, ilau etəmim kit, nərgin u, Noanpən, tatu-arisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okohamnu netəmim e naip ne nəumis ne nimisən ne nat megəh iarupin min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiəh, mapəs əm nəwtain kisil.

9 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikin, məplan netəm kəmohamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin.

10 Ilat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgin məmə, "Ik nakərəmərə e natimnat rafin, ik nakasim, kən ik nipahrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərat, kən mol nalpinən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?Onagəhən nakalpin nitai nitatimat e netəm min əh?"

11 Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ipən kəm ilat məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa apiəpiə rəha pialat min ne winilat min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne winilat min u, netəmim min rəha Iesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətəən.

12 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mitgar təmapinəp agin, kən məwig təmasiə agin tahmen e nita.‡

13 Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, tahmen e noa nig u fik, itəm nimətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas.

14 Kən neai təmikə tahmen e nimitiwin kəmaiu-aiu kiləs kagim.§ Kən nitot min ne nəptən min kəmotagim e nəmelat

---

* **6:5:** E nian rəha nəumis, kən netəmim kotakil natimnat o noorən nagwənən.
† **6:9:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgin. ‡ **6:12:** Joel 2:31; Wək 2:20 § **6:14:** Aes 34:4

min.
15 Kən kig min rəha nətueintən ne iərəmərə min, netəm-iasol min rəha mopael min, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef min rafin, ne netəm sənəmə slef min, ilat rafin kəmotəhluaig e nipəg kəpiel asol min, ne nikali kəpiel min əpəh e nikalkal nitot asol min.*
16 Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə, "Otisas, motoh ətain itimat, motəhluaig-in itimat o niganəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o nemə rəha Nəti Sipsip,†
17 məto-inun nian asol kəgin əh rəha nemə rəhalau tinuwa. ?Kən pah un in titun nətulən?"‡

7

Wan-hanrit-foti-fo-taosen
kəmol mak elat
mə rəha Uhgin

1 Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona min ilat kuwit e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nimətag kuwit e kona kuwit rəha nətueintən, məmə nimətag otikə e nətueintən, ne nitəhəi, ne nig min.*
2 Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkinən nəptən ne nitəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit min tatisi-pah, tatiləs nat kit itəm Uhgin u, itəm tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo min u kuwit, məmə,
3 "! Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nimətag məmə otəsərəkinən nimaptən ne nitəhəi ne nig min, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgin rəhatat e nipinəgi iolwək min rəhan."†
4 Kən eməto nampa rəha netəm kəmotos mak u rəha Uhgin. Netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan kəmotiet rəkis e noanol min rəha Isrel, ilat kəmotos mak əh.
5 E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosen.
6 E noanol rəha Naptali, netəmim ilat tuelef-taosen
E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosen.
7 E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Isakar, netəmim ilat tuelef-taosen.
8 E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosen.

---

* **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8 ‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2 * **7:1:** Nimətag kuwit əh, in nimətag rəha nərəkinən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38. † **7:3:** 2 Kor 1:22; Efes 1:13

Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosen
kəmotos mak əh.

Nɨmanin netəmim itəm kəmotuwɨn e napən ruən

9 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, eməteg-pən əpəh aupən-in io,
məplan nɨmanin netəmim tepət tepət, okol kəruru nafinən.‡
Ilat koatɨsɨ-pən e kantri mɨn rafin, ne noanol mɨn rafin, ne
nəghatən mɨn rafin, kən nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Ilat
koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nətɨ Sipsip. Ilat koatuwɨn e
napən ruən mɨn, kən moatos nelmɨ nəmɨl e nelmɨlat.
10 Kən moatagət əfəməh moatən məmə
"Uhgɨn rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə,
ilau Nətɨ Sipsip, ilau əh kəmioal suatɨp o nosmegəhən
kɨtat."
11 Nagelo mɨn rafin ilat kotətul motɨtəlau e jea rəha kig, kən
mɨtəlau mɨn e netəm-iasol mɨn itəm kəmotos nəwiətən, ne nat
koatəmegəh mɨn u, ilat kuwɨt. Ilat moatɨsɨn-pən nulilat aupən
e jea rəha kig, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, kən moatəfak
kəm Uhgɨn,
12 moatən məmə:
"!Əwəh! !Nɨpahrienən! Rəhatat Uhgɨn təwɨr pɨk, matəhag-əhag
wɨr.
!In tenatɨg tenatɨg, təsanən, nahgin tepət!
! Pəs kotənwiwi in, motɨsiai-in, kən motən tagkiu kəm in
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə! !Əwəh!"
13 Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn u kit
tətapəh ron io məmə, "?Pah mɨn əh koatuwɨn e natɨmnat ruən?
?Kən ilat kəmotɨsɨ-pən hiə?"
14 Kən ekuhalpɨn məmə, "Etəm-iasol. Ik əm nəkɨtun."
Kən in təmə, "Netəm mɨn əh, ilat un kəmotiet rəkɨs e
nahməən asol; ilat kɨnəmotaikuas e rəhalat napən kən motol
təruən e nɨta Nətɨ Sipsip.
15 Kən tol nəhlan,
"ilat kotətul aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəm tatəpələh
matərəmərə,
kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapɨn e Rəhan Nimə;
kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,
in otahgɨl kəm ilat mɨn nian rafin.
16 Ilat, okol nəumɨs tɨsus mɨnən ilat,
kən okol kəsotoaoa mɨnən.
Kən nərauiə təsəhg mɨnən ilat,
nape-apeən asol rəha mɨtgar otəsəhg mɨnən ilat,
17 məto-inun, Nətɨ Sipsip itəm tatəpələh ilugɨn e jea rəha kig,
in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.
In otit ilat, matuwɨn o nəmtɨ nəhau megəh,§
kən Uhgɨn otafəl rafin nahui nəmtɨlat."

‡ **7:9:** Jen 15:5 § **7:17:** Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17

8

Pesɨn rəha nat pien-pien

1 Nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol sepɨn itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmɨkə əpəh e nego e neai o nian əkuəkɨr kit, tahmen e hafaoa.*

2 Kən əmun emaplan nagelo sepɨn u kotətul aupən e niganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat rafin koatos təwi.†

3 Kən nagelo kit mɨn, in tatɨtol pesɨn kit itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmɨtol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn, kən mos-ipən ilau kəm Uhgɨn, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, itəm tatətul aupən e jea rəha kig.

4 Nəhaniəm rəha nat pien-pien mɨn, ne nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn, itəm nagelo tatəmɨk e nelmɨn, kəmotər motuwɨn o Uhgɨn.

5 Kən əmun nagelo təmɨtol nat pien-pien u e pesɨn, kən məmki-pən nɨgəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatɨperəh, kənu təmɨpɨt, kən nərkərɨkən, kən namig təməloal.§

Təwi mɨn

6 Kən nagelo sepɨn itəm koatos təwi mɨn, kəmotətul matɨp o nahlən təwi.

7 Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nɨgəm itəm kəmol pɨləh-pɨləh iləhal nɨta, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nɨg mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kɨras mɨtə kəmotuəp rafin.

8 Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nɨtot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nɨtəhəi kitiəh təmol nɨta, mapəs əm nəwtain kəiu.

9 Kən təmərəkɨn nat megəh mɨn itəm kotatɨg itəhəi nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkɨn mɨn nego mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

10 Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanɨsiə. Təmiet əpəh ilɨs e neai, meiuaiu mɨsas-pən mus nəwtain nəhau mɨn ne nəmtɨ nəhau mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

---

* **8:1:** Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † **8:2:** Təwi mɨn əh e Baebol, sənəmə nuwigɨ nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhnɨpat nat kit. ‡ **8:3:** Nat pien-pien u in tahmen e nigpɨs, kən katuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwɨn u itəm tatəpien wɨr.
§ **8:5:** Eks 19:16-18

11 Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau min nəwtain kitiəh kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənim nəhau arip, kəmotimis.
12 Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau min, mol nəwtain mitgar kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau min kitiəh kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauia e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapin, tatəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh.*
13 Kən əmun ematəplan, kən məto malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, "!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil min əh-ikin okəpanəhlahl min rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!"

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

1 Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tinəmisi-pər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nipəg asol itəm teiuaiu agin.
2 Nian təmerəh e nipəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nipəg asol.
3 Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nipikilat, kən titahmə titahmə.
4 Kəmən-ipən kəm pitip min məmə kəsotərəkinən ma-kiras ne nig min, ne natimnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkin əm netəm min un itəm kəsotosən mak rəha Uhgin e nipinəgilat.
5 Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nahməən kəm ilat o məwig faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərat lan, taprəkis-in agin nəme nipiki welau itəhəi, nian tatus itəm, kətahmə.*
6 E nian min əh, netəmim okotegəs-in suatip o nimisən, məto okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotimis, məto okol kəsotimisən.

---

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip təməsənən nahməən rəha nipiki welau itəhəi. In təmən nahməən rəha "skopion," nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəme nəluin ne rəhan nahməən tərat maprəkis-in nəme nahməən rəha nipiki welau ne nahməən rəha nəme timar.

7 Eməplan pitip asol min əh, ilat kotahmen e hos min itəm
kəmotətul matip o nəluaginən. Ilat kəmotəfauin nat kit tah-
men e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-
kapəlat tahmen e rəha etəmim.
8 Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilat
tasilə tahmen e nəlui laion.
9 Nuwiligilat tol məmə kəmotalpin manikiləhalat e nat kit
rəha nəluaginən, kəmol e iaen, kən nawin nimælmælilat tatuwa
tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəluaginən.
10 Nipikilat tatus itəm kətahmə taprəkis-in agin welau itəhəi.
Ilat koatos nəsanənən e nipikilat o nolən nahməən kəm
netəmim o məwig faif.
11 Ilat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iərəmərə rəha nipəg
asol itəm teiuaiu agin. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən
nərgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apo-
lion, nipətin u Iərəkin.
12 ! Awe! Nəratən aupən tinol namnun, məto awe, awe,
nəratən kəiu min əh-ikin okəpanueia.
13 Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi.
Kən eməto nəwian kit təmisi-pən əpəh e niki rəhnipat olta u,†
ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tatətul aupən e
niganəmti Uhgin.
14 Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis
lan u tatiləs təwi, məmə, "Ikis nagelo min un ilat kuwit itəm
kəmælis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol Iufretes."
15 Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəmælin
ilat kotətul matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u,
ne məwig ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu
netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu.
16 Kən eməto nampa rəha mopael min rəhalat, itəm kotasuə
e hos, kən ilat rafin tu-hanrit-milian netəmim.
17 Kən e napilaiirən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm
kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain
manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pilu wir, kənu
mauiəh. Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion
min, kən nigəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalisi-pən e
nipəgnoalat.
18 Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nipəgnoalat,
iləhal kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh,
kapəs əm nəwtain kəiu.
19 Nəsanənən rəha hos min əh, tatisi-pən e nipəgnoalat, ne
nipikilat, məto-inun nipikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə

† **9:13:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min
ikin. Rəhnipat min əpəh e kona min. ‡ **9:17:** Nəpienən rat əh, in tahmen e
nəpienən rəha iohe.

tətatig e malnɨpikɨn. Kən hos mɨn əh, koatus mɨn netəmim e mal-nɨpikɨlat.

20 Kən netəm mɨn u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natɨmnat mɨn itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmɨs mɨn ne narmɨ nat mɨn itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silfa, ne pɨrons§ ne kəpiel, ne nɨg. Ilat u narmɨ nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.

21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmɨkən nərɨk, nolən klefa, nolən masig, nɨtəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit mɨn nahgin tepət tatɨsɨ-pər e nego e neai. Tatuwɨn e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mɨrai-mɨrai tɨtəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mɨtasiə, tahmen e mɨt, kən nelkɨn tahmen e pos asol mil u kətiauəp e nɨgəm.

2 In tatos naoa əkəku kit itəm kɨnurapɨk rəkɨs tatəməhl-pən e nelmɨn. In təməf-ipən nelkɨn matɨp e nɨtəhəi kən məf-ipən nelkɨn mol e nəptən,

3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatɨpərəh mau sepɨn, matuhalpɨn.

4 Kən nian kaluəluə təmatɨperəh mau sepɨn matuhalpɨn rəhan nəghatən, kən nɨkik natəht məmə oekəte rəkɨs nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatɨsɨ-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkɨsən.”

5 Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nɨtəhəi ne nəptən, tiləs-ipər nelmɨn matɨp, matəhu-pər e nego e neai,

6 kən matos noanawɨl e etəm tətatig lilɨn, etəm təmol nego e neai ne natɨmnat rafin itəm koatatig lan, ne nətueintən ne natɨmnat rafin itəm kotatig lan, ne nɨtəhəi ne natɨmnat rafin itəm kotatig lan, kən məmə, “!Uhgɨn otəsəsahgin mɨnən!

7 Məto nian nagelo itəm tatol sepɨn lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkauən anion rəha Uhgɨn itəm tatəhluaig-in, in otuwa mol nɨpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək mɨn u, ien mɨn rəhan.”

8 Kən əmun, ekəto mɨn nəwian əh təmɨsɨ-pən e nego e neai, matən-ipa mɨn kəm io məmə, “Uwɨn, miləs naoa kəmurapɨk əh

§ **9:20:** Pɨrons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

itəm tatəməhl-pən e nelmɨ nagelo itəm tatətul-pən e nɨtəhəi ne nəptən."

9 Kən əmun, ekuwɨn mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa kəm io məmə, "Os mun. Nat u otərəkɨn nərpəm, məto nian onakun, tətehen tahmen e sukapak."

10 Kən əmun ekiləs-irəkɨs e nelmɨ nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətehen tətehen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkɨn nərpɨk, nərpɨk təmərat lan.

11 Kən kəmən-ipa kəm io məmə, "Ik onakəkəike mən-iarəp mɨn nəghatən itəm Uhgɨn otos-ipɨnə kəm ik u, o netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəm e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəm koatən nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne kig mɨn."

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

1 Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, "Uwɨn, mos mak e Nimə Rəha Uhgɨn, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfak əh imə.

2 Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kɨnos-ipən rəkɨs iat əh kəm Iaihluə mɨn. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwɨn motuwɨn motos məwɨg ilat foti-tu.*

3 Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən okətios əm nəmkapɨn, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən mɨn o nian wan-taosen tu hanrɨt sikɨste."

4 Ilau u, nokət nɨg olɨf mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e Iərəmərə rəha nətueintən.

5 Okəmə suah kit tətalkut o nərəkɨnən ilau, kən nəmnamɨn nɨgəm otɨsɨ-pən e nohlɨlau, kən mus rəhalau tɨkɨmɨr mɨn. Etəmim itəm tolkeike nərəkɨnən ilau, in otəkəike mɨmɨs nəhlan.

6 Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosɨg-inən napuə məmə nuhuən otəsəfɨkən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən mɨn rəha Uhgɨn. Kən ilau matios mɨn nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau mɨn kotuwa nɨta, kənu miatun mɨn nərəkɨnən netəmim rəha nətueintən e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

7 Kənu nian ilau kɨnuatətul-arəp rəkɨs, kɨnuən rəkɨs natɨmnat rafin, kən nat megəh† itəm otər e nɨpəg teiuaiu agɨn, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau.

8 Nɨpətɨlau otatəməhl əpəh e suatɨp rəha taon asol əh, ikɨn əh kəməht-ipən mɨn rəhalau Iərəmərə e nɨg kəməluau‡ ikɨn,

---

* **11:2:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). † **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** "Ikɨn əh kəməht-ipən mɨn Iərəmərə e nɨg kəməluau," tatəghat-in Jerusalem.

kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o Ijip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh.
9 Kən netəmim nuwigilat pisin pisin min, netəmim e noanol rafin, ne netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin, okoatarəp e nipətilau, motos nian apiəpiə kisil, kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nitəniмən ilau.
10 Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən natimnat kəm ilat min, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik nəratən kəm ilat, kiniamis.
11 Məto uarisig e nian apiəpiə kisil ne haf tinuwin rəkis, kən Uhgin təmos-ipən nehagən e nipətilau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau, niganməpilat təmasiəp, narmilat tikə.
12 Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau məmə, "Uər mueia ikin-u." Kən malnapuə təmiləs ilau mər muwin e neai. Kən rəhalau tikimir min kəmotətul motalkəlik olau.
13 Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təmərəkin rum kitiəh e taon əh, mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepin-taosen, kən netəmim rafin itəm kəməsotimisən, kəmotəgin motasiəp, kən motən nipahrienən məmə Uhgin e nego e neai, tatos nepətən.
14 !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən itəm tatol kisil lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl təwi

15 Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,
"Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kinatuərəmərə§ e nətueintən rafin agin, kən nərəmərəən rəhan, otətatig lilin."
16 Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min ilat tuentefo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea min aupən e niganəmti Uhgin, ilat kəmotisin nulilat, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgin,
17 motəmə,
"Iakoatən tagkiu kəm ik, Iərəmərə Uhgin Nahgim Tepət Pik Agin, etəm un ik nətatig un itəm nətatig roiu, kən nəmətatig aupən,
məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuoun matərəmərə.
18 "Kantri min, kotautu pik, məto ik rəham neməha asol tinuwa.
Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimis.

§ **11:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, in tinatərəmərə," tatəgətun-pən məmə Tata Uhgin ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm.

Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou
min netəmim rəham, ne netəm koatisiai-in ik, ilat rafin,
nat əpnapin okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən
əkəku.
Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin
netəmim e nətueintən."
19 Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgin əpəh ilis e neai, kən
kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən* tatəpələh
əpəh imə. Kən təmatipit mitasiə, kən kaluəluə təmatatiperəh,
kən eməto nagətən asol min, kən təmatamig, kən ais təmisas-
pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

1 Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pispis lak. Pətan
kit təmuwin e mitgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh
məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisiaiiən kit,
kəmol-pən məhau tuelef lan.
2 In tətasək əfəməh, tatəto nahməən məto-inun in təpək-əpək
kən otəsuwəhən temək.
3 Kən əmun nəmtətin kit min təmiet min əpəh ilis e neai, itəm
tatuha-pispis lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nigəm,
rəhn-kapə təmisim-isim ilat sepin, kən rəhnipat ilat ten, kən
kəməfauin-pən hat rəha kig asol agin ilat sepin e rəhn-kapə
min.
4 Nipikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis e neai, matəmki-
əhau-pa ilat nəwtain kitiəh e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu.
Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul aupən e pətan u itəm
otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətin tinaiir un, kən in ton.*
5 Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəmərə e kantri min
rafin, kənu nəmtətin rəha nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal
kit kəmol e iaen. Məto Uhgin təmeuw rəkis suakəku u o ialkita,
miləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəmərə.
6 Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm
Uhgin təmol əpen-əpenə lan məmə otətatig ikin, kən katehm,
kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-hanrit-sikiste tinuwa
minuwin rəkis.†
7 Kən əmun, nəluaginən kit tinətul əpəh e nego e neai.
Mikael‡ ne rəhan nagelo min, kinoatəmou ilat ialkita, kən
ialkita ne rəhan nagelo min kinoatoh min ilat.
8 Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael
ne kinotol win elat, kən kəmahl-iarəp ilat əpəh e nego e neai.

---

* **11:19:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Ark of the Covenant." Eks 25:10-22. * **12:4:** Mat 2:13-14 † **12:6:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ **12:7:** Dan 10:13,21; 12:1

9 Kəmotiləs ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən.
Kən inu, in sinek nuwəh ilouin aupən,§ katən mə Iərmis, o
Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən rafin agin. Kəmərakin-iarəp
in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo min rəhan.
10 Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai.
Təmə,
"!Roiu əh, Uhgin rəhatat in tinosmegəh itat!
!Roiu əh in tinol-arəp məmə in tatos nəsanənən,
kən roiu əh, in tinatərəmərə!
Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos min nəsanənən
ne nepətən e natimnat min rafin.
Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kinərakin-iəhau Setan e
niganəmti Uhgin. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e
piətat min lapin ne lenian, mən-iarəp nipəgnəmtin min
rəhan matətu-pən elat e niganəmti Uhgin.
11 Kən piətat min kəmotəmou ilat min,
kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,
motatig motol win min lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən
nəghatən rəha Nəti Sipsip.
Motol win min lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən
rəhalat,
məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.
12 ! Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otagien məto-inu
kinərakin-iarəp ialkita!
!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu minə ron ik!
In, neməha təmol pik,
məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm."
13 Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinərakin-iarəp in
tuwin e nətueintən, in tinatitəp pətan u itəm təmiləs nətin
iərman.
14 Kən kəmos-ipən nimələli malikim kəiu kəm pətan u,
məmə in otos miwig lan muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə
rəkis ikin taruən-aruən ikin. Ikin əh, otətatig ikin, kən in
titagim o sinek, kən katehm wir in o taem kitiəh, ne taem kəiu
min, ne taem haf.
15 Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otau-
təlimin pətan u miləs magim.
16 Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge
rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nipəgnoan.
17 Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən
in tagim muwin məmə otəluagin ilat rəhan min neen noanol,
ilat u itəm koatol nəwia Uhgin, kən moatətul əskasik o nən-
iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo.
18 Kən in təmətul əpəh e nimək ləkil itəhəi.

§ **12:9:** Jen 3:1 * **12:9:** Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

13

Nat megəh itəm təməhap nɨtəhəi mər

1 Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nɨtəhəi mər. Rəhnɨpat ten, rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn, kəməfauin-pən hat mɨn rəha kig asol agɨn e rəhnɨpat mɨn. Kən kəmətə-pən nərgɨn itəm tətau-iərmɨs-in Uhgɨn e rəhn-kapə mɨn. 2 Nat megəh un eməplan, tahmen e wɨsi kəgin kit u, lepet, məto nelkɨn mɨn kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nɨpəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərəən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

3 Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tɨnatol pap o nɨmɨsən, məto tɨnəwɨr mɨn. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən moatuarisɨg-in nat megəh un. 4 Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak mɨn kəm nat megəh u, kən motəmə, "?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah tɨtun nohən?"

5 Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmɨs-in Uhgɨn. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə tɨtun nolən nat naka in tolkeike o məwɨg foti-tu.*

6 Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgɨn, ne nərgɨn,† ne netəmim itəm kotatɨg e nego e neai,‡ ilat u, rəhan niməfak.

7 Kəmos-ipən mɨn nəsanənən kəm in, məmə otəluagɨn ilat netəmim rəha Uhgɨn, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən mɨn nepətən kəm in o nərəmərəən e netəmim e noanol mɨn rafin, ne netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəmim e nəghatən mɨn rafin, ne kantri mɨn rafin.

8 Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsətean nərgɨlat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatɨkə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmohamnu.

9 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr.

10 Okəmə suah kit otuwɨn e kalapus,
pəs in otuwɨn əm.
Okəmə okətamnu suah kit e nisa,
pəs okətamnu əm in e nisa.
Nəghatən u, nɨpətɨn u məmə netəmim rəha Uhgɨn okotəkəike motol tɨku, kən motahatətə əm e Uhgɨn.

Nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər

11 Kən əmun, eməplan mɨn nat megəh kit mɨn itəm təməhap nɨsɨp mər. Rəhnɨpat kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.

---

* **13:5:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

12 Nat megəh itəm rəhn-kapə sepin, tatos-ipən rafin rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnipat kəiu tətatig ilau nat megəh rəhn-kapə sepin, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnipat kəiu tatəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tinatol pap o nimisən məto tinəwir min.

13 Kən nat megəh u itəm rəhnipat kəiu, tatol nəmtətin asol min ne nat pispis min tepət, matig mol min nigəm tatisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e niganəmti netəmim.

14 Uhgin təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnipat kəiu, məmə titun nolən nəmtətin min nian tətatig ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepin. Kən in təmateiuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin min əh in təmol, kən mənipən kəm ilat məmə okotəkəike motəte narmin itəm kasgəwin nat megəh rəhn-kapə sepin, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tatəmegəh.

15 Kən Uhgin təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnipat kəiu, məmə otehag-pən e narmin itəm kəmasgəwin e nig, pəs təghat. Kən narmin itəm kasgəwin e nig un, təməghat, mən əskasik məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in.

16 Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nipinəgilat. Netəmim rafin agin kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol min, ne netəm əpnapin əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef min, ne netəm sənəmə slef min, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nipinəgilat.

17 Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmti nat kit, ne nosalim-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgi nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepin, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgin.

18 O nat u, onakəkəike mos nenatigən tepət o nitunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatig tahmen, kən nəkitun nənən nipətin. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikistesikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

1 Kən əmun, ekətag-pən əpəh aupən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nitot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən kəməte-pən nərgi Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nipinəgilat. 2 Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətagət, nəwian tahmen e nitəhəi tatem nonahluəluə, kən

mahmen min e kaluəluə titatiperəh, kən ekəto tahmen min e nəwia hap* tepət, netəmim koatoh.
3 Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgin təmos-nəmtin ilat,† mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nanən napuən əh.
4 Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.‡ Ilat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgin tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. Ilat rəha Uhgin əm, ne Nəti Sipsip u. Ilat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgin ne Nəti Sipsip.
5 Ilat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.

Nagelo kisil

6 Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətatig tətatig namnun tikə§ kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmim nuwigilat tol pisin pisin min.
7 In tatən əfəməh məmə, "Otəgin motisiai-in Uhgin, kən motən nipahrienən e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatip rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpinən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nitəhəi, ne nəmti nəhau min."
8 Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, "!Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme, meiuaiu! In tahmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u nimin, inun, nitəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa nemə rəha Uhgin olat."
9 Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə, "Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən matos rəhan mak e nipinəgin o nelmin,

---

* **14:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 § **14:6:** Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilin min rəha Uhgin, kən məto-inun in tatən nipahrienən nian rafin.

10 kən in təike mənim min wain u inu, in neməha rəha Uhgin.
Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahmään e
nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti
nagelo asim min ne Nəti Sipsip.
11 Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahmään
kəm ilat u, in tatər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un
itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin ne narmin
itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat
okəsotamegən e nərauiəgən ne lapin."
12 Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rəha Uhgin itəm
koatətəu-pən nəwia Uhgin, kən moatahatətə e Iesu, ilat
kotəkəike motətul əskasik.
13 Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai
matən məmə, "Əte rəkis nat u: roiu ne matuwin, netəmim
rəha Iərəmərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən
pahrien."
Kən Narmin Rəha Uhgin təmə, "! Əwəh! Ilat okotameg e
rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək min."

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

14 Emətag-pən min əpəh aupən-in io məplan malnapuə kit
təruən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un,
tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha
kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko kit itəm
tasilə.
15 Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nimə Rəha
Uhgin muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e
malnapuə məmə, "Os rəham naip eko mos muwin məulək,
məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e
nətueintən tinimətə."
16 Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-
ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e
nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.
17 Kən nagelo kit min təmiet e Nimə Rəha Uhgin əpəh e nego
e neai. In tatiləs min rəhan kit naip eko itəm tasilə. 18 Nagelo
kit min, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh
e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə,
"Ləs rəham naip eko un, muwin e nətueintən, kən məte rəkis
netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpil min, əpəh
e nəukətin. Nətueintən tahmen e nəukətin."
19-20 Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwin
e nətueintən, kən məte rəkis netəm min un itəm kotahmen
e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən
ilat kotuwin ikin asol əh itəm kateguarin-eguarin noa krep
min ikin, məmə nahuilat otaiəh. Ikin əh, in ihluə e taon,
Uhgin tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpinən ikin
kəm netəmim. Kən kateguarin-eguarin netəm min u, kən

nɨtalat itəm tɨtaiəh mətaiu ikɨn əh, in tahmen e nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrɨt kilomita, kən lokamnɨm lokamnɨm. Okəmə hos kit tiwɨg-pən ikɨn, nɨta tɨtun nərən mek nohlɨn.*

15

Netəmim rəha Uhgɨn kəmotənwiwi in

1 Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan mɨn nəmtətin kit mɨn itəm tatuha-pɨspɨs lak. Nagelo ilat sepɨn koatos namnu nalpɨnən mɨn, ilat sepɨn. Nalpɨnən mɨn əh, ilat koatol neməha apiəpiə rəha Uhgɨn tol namnun lan.
2 Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nɨtəhəi, məto kəmol e klas ne nɨgəm pɨləh-pɨləh, kən netəmim neen koatətul e nɨkalkal nɨtəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepɨn ne narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgɨn. Kən Uhgɨn təmos-ipən hap* mɨn kəm ilat,
3 kən koatoh, motan napuən rəha Nətɨ Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgɨn, koatan məmə,
"Iərəmərə Uhgɨn Nahgim Tepət Pɨk Agɨn
Rəham nolən asol mɨn kotatuha-pɨspɨs etɨmat.
!Kig lilɨn, nolən mɨn rəham kotətuatɨp pahrien!
4 ?Pah otəsaginən ik, Iərəmərə?†
?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?
Məto-inu ik pɨsɨn əm nakasim.
Netəmim e kantri mɨn rafin okotuwa
kən motəfak e nɨganəmtɨm,
məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatɨp mɨn."

5 Kəmotan rəkɨs napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgɨn.

6 Nagelo ilat sepɨn kəmotiet e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, koatos nalpɨnən mɨn ilat sepɨn. Ilat kotuwɨn e napən wɨr u, linen, itəm tatɨpɨt-ɨpɨt, kən kəmələs manɨkiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.

7 Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwɨt kit təmos-ipən pesɨn mɨn itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ilat sepɨn, kəm nagelo mɨn u sepɨn. Pesɨn mɨn u, kotərioah e neməha rəha Uhgɨn u, itəm tətatɨg lilɨn.

8 Kən nəhaniəm təmɨrəfin Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwɨnən əh imə e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap mɨn un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

mətoarus nalpinən min ilat sepin itəm nagelo sepin koatəmik, okotol namnun.

16

Pesin ilat sepin, kəmotərioah e neməha rəha Uhgin

1 Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e Ikin Uhgin Tətatig Ikin, matən-ipən kəm nagelo min u sepin məmə, "Otuwin, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesin ilat sepin itəm kəmotərioah e neməha rəha Uhgin."

2 Nagelo itəm tətaupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən moatəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig, niməgəm təmirəfin nipətilat.

3 Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpəh itəhəi. Kən nitəhəi təmol nita lan, tahmen e nita etəm təmimis. Kən nat itəhəi min rafin kəmotimis.

4 Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau min ne nəlugi nəhau min, kən ilau kueia mioal nita elau.

5 Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau min təmə,
"Ik pisin əm ik Uhgin, nakətuatip,
ik un itəm nəkətatig kən nəmətatig,
kən tətuatip əm məmə onəkol nalpinən kəm ilat nəhlan.
6 Rəhalat atip əm,
məto-inun ilat kəmotiu nita rəham netəmim min ne ien min,
kən ik nakos-ipən nita nimilat məmə okotənim."

7 Kən ekəto min olta tətagət əfəməh məmə,
"! Əwəh! Iərəmərə Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin, rəham nəghatən nəmuəh netəmim lan, in tətuatip agin, kən nipahrienən."

8 Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesin e mitgar, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm mit məmə otəhg netəmim tahmen e nigəm.

9 Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmis-in nərgi Uhgin, itəm in tatərəmərə e nalpinən min u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motisiai-in rəhan nepətən.

10 Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesin əpəh nat megəh tatərəmərə ikin, kən əmun, ikin min rafin in tatərəmərə ikin in təmapinəp. Kən netəmim koatəto nahməən, moatus namilat motoatip-oatip.

11 Kən ilat motau-iərmis-in Uhgin əpəh e nego e neai o nahməən min ne niməgəm min rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotol.

12 Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpəh e nəhau asol, nərgin u, Iufretes, kən əmun nəhau təmamir mol suatip rəha kig min kotaliwək lan moatisi-pah.

13 Kən əmun, ekəplan min narmin rat kisil kəhalahmen e pirok. Kit təmiet e nipəgnoa ialkita, kit tiet e nipəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən kit tiet e nipəgnoa ien eiueiuə.* 14 Iləhal narmi iərmis min, itəm koatol nəmtətin min, kən iləhal kəhaliet mətəhaluwin o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin.

15 Kən Iesu təmən məmə, "! Ətag-pa-tu! ! Iatuwa tahmen e iakləh! Etəmim itəm təsapilən mətaiir, məsapegən rəhan natimnat o napilən məmə in otəsaipiəpiəən kən maulis ron, in otatig e nəwirən pahrien."

16 Kən ilat kəmotargətain rafin kig min əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm Isrel, məmə, "Amaketon."

17 Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e nimagoagəp, kən əmun əpəh e Ikin Uhgin Tətatig Ikin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig məmə, "!Tinol namnun!"

18 Kən əmun təmatipit, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit.

19 Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri min rafin kəmotisas motol nat tikə elat. Uhgin, nikin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm tərioah e wain e neməha rəhan, təməkəike kəm in məmə otənim rafin agin.

20 Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkis ilat, kotikə, ne nitot min, kisəplan minən kit.

21 Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə, kəmotisas-pən e netəmim. Ais u, kitiəh əm tahmen e fifte kilo, kən netəmim kəmotau-iərmis-in Uhgin o nahl-ipa-mən ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərat tərat agin.

17

Pətan ionəhan tərat agin

1 Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan* tərat agin, itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət.

2 Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənim nimin wain, moatapis ilat min kən moatit."

---

* **16:13:** "Ien eiueiuə" u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhnipat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18. * **17:1:** Pətan ionəhan, nipətin pətan rəha suatip.

3 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, kən
nagelo təmit-irəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən
ikin əh, eməplan pətan un tətasuə-pər e məntaa nat megəh asiə
kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgin, tirəfin nipətin,
kən rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kənu rəhnipat ten.
4 Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə,
in təmol malə-malə e nipətin, tətoanin noanat ne iarig, itəm
kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne
nat kit təwir pik u, perel.† Kən in tatos panikin kit e nelmin,
itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tərioah e nat tərat
min, itəm kotamkimik agin e niganəmti Uhgin, kən ilat un, noa
nolən rat rəhan.
5 Kən inəh e nipinəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm
nipətin tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON ƏSANƏN NAHGIN TEPƏT U PAPILON.
IN ITI NIPITAN IONƏHAN MIN RAFIN.
KƏN IN NƏUKƏTI NOLƏN NAT KOTAMKIMIK AGIN MIN.

6 Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapis e nita netəmim min
rəha Uhgin, nita netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən Iesu.
Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig.
7 Kən əmun nagelo təmən-ipa kəm io məmə, "? Narməm
tatiwig nulan o naka? Io ekuhapik e nəghatən anion e pətan u
ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisim ilat
sepin kən rəhnipat ten.
8 Nat megəh itəm nəməplan, təmətatig, kən təsatigən roiu,
kən otəsuwəhən otər e nipəg asol itəm teiuaiu agin, kən
tinətaiu matuwin məmə Uhgin otərəkin.
"Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgilat e
naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmilat otiwig pik nian okotəplan
nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto təsatigən
roiu, məto in otiet-arəpa min.
9 "Etəmim otəkəike mos nenatigən o nitunən nipəti nəghatən
u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepin, koatəpsen-pən nitot min
itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡
10 Koatəpsen-pən min kig ilat sepin. Kig faif ilat kinotiet
rəkis, kitiəh tatəmegəh roiu, kən kit min təsuwamən əh. Məto
nian tuwa, in otəkəike mətatig o nian təkuəkir əm.
11 Nat megəh u itəm təmətatig, kən roiu in təsatigən, in min in
kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in min in kig kit rəha kig
min u ilat sepin, kən tinətaiu matuwin məmə Uhgin otərəkin.
12 "Rəhnipat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig
ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərəən rəhalat. Məto ilat
okəpanotos nepətən məmə ilat kig min, motərəmərə ilat nat
megəh, məto o nian təkuəkir əm.

† **17:4:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. ‡ **17:9:** Netəmim tepət nikilat təht
məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkin-pər e nitot ilat sepin.

13 Nətəligən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat
nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh.
14 Ilat okotəluagin ilat Nəti Sipsip, məto Nəti Sipsip otol
win elat, məto-inu Nəti Sipsip in Iərəmərə rəha iərəmərə min,
ne Kig rəha kig min. Kən in otuwa ilat min netəm min u,
təmitəpun ilat, kən ilat koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən."
15 Kən əmun, nagelo tən-ipa min kəm io məmə, "Nəhau min u
nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən
netəmim nuwigilat tol pisin pisin, nimanin netəmim, kantri
min, ne nəghatən pisin pisin min.
16 Nat megəh ne rəhnipat ilat ten itəm nəməplan, ilat
okotetəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkin in, motol nat
ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun noanuwəhgin kən motan-ətip
nipətin e nigəm.
17 Okotol nəhlan, məto-inu Uhgin təmələhəu-pən nat u
e nikilat, məmə okotol nətəligən rəhan, kən mol nikilat
kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh,
məmə in otərəmərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgin tuwa mol
nipahrienən.
18 "Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə
e kig min rəha nətueintən."

18

Papilon təməme

1 Uarisig e natimnat min u, eməplan nagelo kit min təmisi-pər e
neai. In tatos nepətən asol, kən in tətasiəgəpin rafin nətueintən
e rəhan nəhag-əhagən.
2 Təməmərit əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,
"!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!
Iərmis min kinotuwa kətatig ikin.
In noanipirasig rəha narmin rat min.
In noanipirasig rəha mənig rat min, kəsonən,
itəm kotamkimik e niganəmti Uhgin.
3 Məto-inun kantri min rafin kinotapis e nimin wain u, nitəpən
nalmələn, moatit in.
Kig min rəha nətueintən kəmoatit min,
kən netəm koatol-salim-in natimnat min e nətueintən,
rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm
tətaumis o natimnat rəhan."
4 Kən əmun eməto nəwian kit min e nego e neai təmə,
"Otiet rəkis lan, rəhak netəmim,
məmə rəhan nolən rat otəsiləs pikənən itəmat,
kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpinən,
5 məto-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iuəhkir əm tatek
neai,
mol Uhgin təsaluinən rəhan nolən rat min.

6 Otalpin nitai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.
Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.
Otiuw rəkis nimin wain itəm in tarip məskasik,
rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm un itəm in təmatos-
ipən kəm ilat.
7 Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,
məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,
məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, 'Io kwin kit. Ikin-
u iatəpələh, matərəmərə. Sənəmə io nəutahlimis. Okol
esasəkən nian kit.'
8 O nausitən u rəhan, rəhan nalpinən min otiləs in o nian kitiəh
əm.
In otatimis, matəto tərat, mətasək.
Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,
kən nigəm otus in,
məto-inun Iərəmərə Uhgin un, nahgin tepət,
in tatos-ipən rəhan nalpinən."

9 "Kən nian kig min rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə min rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərat ron.

10 Rəhan nahməən otol ilat kotəgin, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,
'!Kəsi! Kəsi o taon asol!
!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu agin-əh
huə, kəmau kitiəh əm lan, in tinatos rəhan nalpinən!'

11 "Netəmim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat min okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit min tikə o nosən nəmtin rəhalat natimnat.

12 Suah kit min otəsos-nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa, ne kəpiel wir min ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin minən napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəguinaris ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pisin pisin min itəm koatəpien wir, ne natimnat min itəm katol e nəlui eləfen, ne nig min itəm nəmtətin tiəkis agin, ne pirons,† ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapil.

13 Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwilat tatəpien wir min, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mir. Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə min o nos-nəmtinən kau min ne sipsip ne hos ne kat, ne slef min rəhalat, inu netəmim.

14 "Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat min, ilat okotasək pik, nikilat tahmə. Ilat okotən məmə, 'Noa wək asol min rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwin pik lan, kən nəmatol,

---

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. † **18:12:** Pirons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

ilat kinotagim kapəs ik. Rəham nautə min ne malə-malə min rəham kinotagim, okol nəsos minən ilat.'

15 Netəm koatol-salim-in natimnat min rəhalat kəm pətan u,
moatos nautə asol min lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp
o rəhan nahməən. Ilat nikilat otahmə kən kotasək motasək
əfəməh,

16 motəmə,

" '!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir min u
linen, itəm tol nəgui-naris ne tasiə ne, kən matol malə-
malə e nipətin tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e
iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel min nəmtin tiəkis, ne nat
wir min u perel ne.

17 Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkin rafin
nautə asol min rəhan.'

"Kən əmun netəm koatiləs nego min rafin, netəm koataliwək
e nego, ne kiru min rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos
məni rəhalat o natigən e nərpi nitəhəi, ilat okotətul-pən isəu
ron.

18 Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, '!
Kəsehmən taon kit təsanən tahmen e taon asol u!'

19 Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nimoulul, tatəpsen-pən
məmə nikilat titahmə, kən motasək pik məmə,

" '! Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos
nego min itəhəi ilat rəhalat nautə təmepət e rəham
natimnat!

Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkin agin
ik.'

20 "!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgin, ne
aposol min ne ien min,

itəmat nikitəmat təike magien,

məto-inu Uhgin təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan
u!"

21 Kən əmun, nagelo əsanən kit təmiləs kəpiel asol kit,
matipin-pən e nahgin rafin əpəh itəhəi, kən məmə,

"Kəmərakin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh
itəhəi.

Kən okol in təsətul minən.

22 Kən okol kəsəto minən nəwiali hap‡ min ne napuən min, ne
nəwiali nahlən nau ne təwi u ikin-u.

Etəmim rəha nalpəkau wirən e natimnat otikə ikin-u,

kən okisəto minən natərkərikən rəha kəpiel min itəm kotalkin
wit katol flaoa lan.

23 Nəhag-əhagən rəha lait min okol kəsotasiə minən,

kən okol kəsəto minən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal
nəniəkisən rəhalau e nian rəha marit,

məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham,

ilat koatol win e nətueintən rafin,

‡ **18:22:** Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

kən ik natagwən asim netəmim e kantri pisin pisin min məmə
kotuwa o rəham nərəmərəən, e nolə masig rəham.
24 "Taon asol u Papilon in təmos nalpinən
məto-inun kəmatiu nita ien min ne netəmim min rəha Uhgin
ikin min rafin e nətueintən.
Nipahrienən, nita netəmim rafin itəm kəmohamnu ilat,
in tətatig e taon asol u."

19

Netəmim ilis e nego e neai kəmotənwiwi Uhgin

1 Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit
tahmen e netəmim tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e
neai, moatən məmə,
"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
!In Uhgin u, təmosmegəh kitat!
Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,
2 məto-inu nakilən rəhan in tətuatip pahrien.
Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit
əpnapin netəmim,
kən tinətalpin nita rəhan iolwək min."
3 Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,
"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə Uhgin! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus
pətan u, tatər tatər namnun tikə."
4 Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən min ilat tuente-fo, ne nat
koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm Uhgin. Ilat
kəmoteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, motəfak kəm in, itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə. Kən ilat motəmə,
"!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi Iərəmərə!"

Marit rəha Nəti Sipsip

5 Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən
məmə,
"!Otənwiwi Uhgin rəhatat!
!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!
!Itəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgin, otənwiwi in!
!Nat əpnapin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm
əpnapin əm, məto otənwiwi Uhgin!"
6 Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət
koatagət, kən mahmen min e nitəhəi tatem nonahluəluə, ne
kaluəluə titatiperəh-atiperəh motəmə,
"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
Məto-inun Iərəmərə Uhgin rəhatat, Nahgin Tepət Pik Agin, in
tinatərəmərə.
7 Pəs nikitat tərioah e nagienən,
kən motən nipahrienən e rəhan nepətən,
məto-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.
Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.

8 Kən Uhgin təmos-ipən napən wir kəm in, məmə otuwin lan.
Napən wir u linen, tatipit-ipit, məruən.”
(Napən wir u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netəmim
rəha Uhgin.)
9 Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, “Əte rəkis natimnat
min u. ‘Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwin e
nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e nəwirən
pahrien.’ ” Kən matig mən min məmə,
“Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgin.”
10 Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meiuaiu,
nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ipa kəm
io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat
piam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-iarəpən namnusən
təwir rəha Iesu. Əfak kəm Uhgin əm, məto-inu nətul-arəpən
rəha Iesu, in nəukətin nəghatən min rəha ien min.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

11 Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos
kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgin un, “Etəm Kitun
Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nipahrienən.” In tatəmou, kən
matos-ipən nalpinən kəm netəmim e nolən itəm tətuatip əm.
12 Niganəmtin tahmen e nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-
pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kig
asol agin. Kəməte-pən nərgin kit lan, məto suah kit təsitunən
nərgin əh, in pisin əm titun.
13 In tatuwin e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un,
Nəghatən Rəha Uhgin.†
14 Kən mopael min rəha nego e neai koatuarisig-in. Ilat rafin
koatəpələh-pər e hos kəruən min, kən moatuwin e napən wir
u, linen, təruən məwir.
15 Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatisi-pən e
nipəgnoan.‡ Kən in otətamnu netəmim e kantri min e naip əh.
“In otərəmərə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm
kəmol e iaen.”§ In otol təskasik agin kəm ilat, tahmen əm mə
katol e noa kirep min itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin
məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin
Nahgin Tepət Pik Agin tatol-arəp rəhan neməha pik.
16 Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MIN // NE IƏRƏMƏRƏ RƏHA IƏRƏMƏRƏ MIN*

17 Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e
mitgar, in tətasək əfəməh matən-ipən kəm mənig min itəm
koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, “Otuwa, motargətain
itəmat min o nagwənən asol rəha Uhgin,

---

* **19:13:** Aes 63:1-6 † **19:13:** Jon 1:1,14 ‡ **19:15:** Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 § **19:15:** Sam 2:9 * **19:16:** 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

18 məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəmiasol rəha mopael min, ne netəm nahgilat tepət, ne hos min, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef min, netəm koatos nepətən asol min, ne netəm əpnapin əm."

19 Kən əmun, ekatig məplan min nat megəh əpələ in, ne kig min rəha nətueintən ne rəhalat mopael min. Ilat kəmotargətain ilat min məmə okotəluagin ilat etəm titasuə e hos kəruən, ne rəhan mopael min.

20 Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm təmatol nəmtətin pispis min nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-inən netəm min u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nipəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien.

21 Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig min ne mopael min rafin e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoan kən mənig min rafin kəmoton nipətilat, moton, nərpilat tasis wir.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəmərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosen

1 Kən əmun, eməplan nagelo kit tatisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nipəg asol itəm teiuaiu agin,* ne sen asol kit.

2 Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən, in Iərmis, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosen.

3 Təmərakin-pən in e nipəg asol itəm teiuaiu agin, kən mahtosig-in tiəkis, məmə in otəseiuə-in minən netəmim rəha kantri min mətoarus-pən nup wan-taosen tol namnun. Nup wan-taosen otol namnun un, okəike kerəh min lan o nian əkuəkir min əm.

4 Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgin təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan min netəmim itəm kəmətatip nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu ne nəghatən rəha Uhgin. Ilat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən məsotosən rəhan mak e nipinəgilat ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh min, kən motərəmərə ilat Kristo o nup wan-taosen.

5 Nat əh, in naiir-pa-minən e nimisən itəm otaupən. Məto netəm min u neen min itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotos mak

* **20:1:** Nol Əpən 1:18

rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh minən mətoarus nup wan-taosen tol namnun.
6 Netəm min un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-minən e nimisən, ilat okotatig e nəwirən pahrien, məto-inu ilat netəm asim min rəha Uhgin. Ilat okəsotuwinən e noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris min rəha Uhgin ne rəha Kristo, kən ilat okotərəmərə ilat min e nup wan-taosen.

Uhgin təmol nalpinən kəm Setan

7 Nian nup wan-taosen tinol namnun, okahl-iarəp min Setan e nipəg asol.
8 Kən in otuwin əpəh o netəmim e kona kuwit rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluaginən. Ilat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nimək ləkil əpəh e nikali itəhəi.
9 Ilat kəmotaliwək motuwin isəu isəu min motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kitəlau-in ikin netəmim rəha Uhgin okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgin tolkeike pik.‡ Məto nigəm kit təmisi-pər e nego e neai, muwa mus ilat.
10 Kən kəmərakin-pən Iərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamin nigəm asol itəm tatəpien. Ikin əh, kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiuə. Iləhal okətəhaləto nahməən lilin e nərauiəgən ne lapin, namnun tikə.

Namnun nakilən

11 Kən əmun ekəplan min jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.
12 Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne netəm əpnapin əm. Ilat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa min.§ Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kinatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
13 Nərpi nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nimisən ne Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kinotiet rəkis elau, kən kinatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
14 Kən kəmiləs Nimisən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamin nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nimisən mau kəiu.
15 Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamin nigəm asol.

† **20:8:** Esik 38:2,9,15 ‡ **20:9:** "Taon u, itəm Uhgin tolkeike pik," in tatəghat-in Jerusalem. § **20:12:** Natimnat rafin itəm netəmim kəmotol, kəmətə rəkis e naoa min u.

21

Jerusalem wi

1 Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai
oas ne nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhəi təmikə min.
2 Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgin, inun Jerusalem wi,
tatisi-pər o Uhgin e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-
malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə
otuwin mehm rəhan iərman mioal marit.
3 Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig
matən məmə, "!Əplan-tu! Roiu əh, Uhgin tinol latuənu rəhan
ilat netəmim. In otətatig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min
netəmim. Kən Uhgin ətuatip in otətatig olat, kən in rəhalat
Uhgin.
4 In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimisən ne nasəkən ne
nahməən min okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwin
rəkis, okol kəsotuwa minən."

5 Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, "Iatəuhlin
natimnat min rafin kotuwa motuwiwi." Kən məmə, "Əte rəkis
natimnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nagileən elat
məmə nipahrienən."

6 Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, "Kinol namnun
natimnat rafin. Io Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən
io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos-ipən
nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun,
nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lilin.†

7 Etəmim itəm otatətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io
ekos-ipən natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa
rəhan Uhgin, kən in otuwa nətik.

8 Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat
nahatətəən, ilat kotamkimik, kən moatohamnu itəm, koatit
anion əm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak kəm
narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat ətuatip un in
noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu
nimisən."

9 Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In
nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm
kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgin otol kəm
netəmim. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs
iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau
min."

10 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io,
əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un,

---

* **21:6:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgin u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgin əpəh ilis e nego e neai.

11 In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas.

12 Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo min tuelef koatətul o ket min u. Kəməte-pən nərgi noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket min u.

13 Kən kəməte-pən nərgiləhal kisil e nikalin pah ikin, kisil min e nikalin pəhap ikin, kisil e nikalin pis ikin, kən kisil e nikalin par ikin.

14 Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkis-pən nərgi tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.

15 Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan.

16 Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nikalin min rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nikalin min rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tuhanrit-tuente kilomita.

17 Fenis u, tipik-ipik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.

18 Fenis u, kəmol e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatipit-ipit, in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas.

19 Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wir min. Kəmotaupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u safaia, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u emeral.

20 Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepin lan, kəmotolin-pən kəpiel wir u takuoes, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis.

21 Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiəh kitieh e perel‡ kitiəh kitiəh. Kən suatip min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

‡ **21:21:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

22 Ikin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgin,
məto-inu Uhgin əm, itəm Nahgin Tepət Pik Agin, ne Nəti Sipsip,
ilau nimə rəha nəfakən.
23 Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-
inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgin in tətasiəgəpin rafin taon u,
kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan.§
24 Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən
rəhan, kən iərəmərə min rəha nətueintən okotuwa, kən motos
rəhalat nautə wir min, motuwa e nisiaiiən motələhəu e taon u.
25 Kisahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian
lapin tikə ikin əh.
26 Netəmim e kantri pisin pisin min e nətueintən, okotos
nautə wir min rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisiaiiən,
motələhəu e taon u.
27 Məto natimnat min itəm kotamkimik e niganəmti Uhgin,
ne netəmim itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm
koateiuə, netəm min u okol ilat kəsotuwinən imə e taon asol u.
Netəm min əm un itəm kəməte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha
nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwinən
imə.

22

Nəhau megəh

1 Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən
təməgətun min nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien
talien tahmen e kilas. Tatisi-pən əpəh e jea rəha Uhgin ne Nəti
Sipsip,
2 maiu matuwin matiləs nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig
rəha nəmegəhən tatətul u e nikal-kali nəhau u, in tatoe mau
tuelef e nup min rafin, e məwig min rafin. Kən netəmim e
kantri min rafin koatol nimalin o nol-wirən nimisən.
3 Nat tikə agin ikin əh itəm təike mos nalpinən rəha Uhgin. Kən
jea rəha Uhgin ne Nəti Sipsip in əh-ikin əh, katuərəmərə ikin.
Kən rəhan iolwək min okotəfak kəm in.
4 Ilat okotəplan niganəmtin,* kən okəte-pən nərgin e
nipinəgilat.
5 Nian lapin otikə. Nikilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan,
kən nikilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu
Iərəmərə Uhgin in lait rəhalat. Ilat okotərəmərə lilin, namnun
tikə.
6 Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, "Nəghatən min u
inu, kitun nagileən elat məmə nipahrienən. Iərəmərə
Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən natimnat
min itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo

§ **21:23:** Aes 60:19 * **22:4:** Mat 5:8; 2 Kor 4:6

məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa."
7 Kən əmun, Iesu tən-ipa kəm io məmə, "! Otətəlig-tu! ! Otəsuwəhən ekiet-arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgin təmən-iarəp aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwirən pahrien."
8 Io Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeiuaiu, nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in.
9 Məto in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgin, kitat piam min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlim nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgin!"
10 Kən in təmən-ipa kəm io məmə, "Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa.
11 Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wir, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgin, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat."
12 Kən Iesu tatig mən min kəm io, "!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətouən wir kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol.
13 Io Nəukətin ne Namnun.† Io emaupən matig, kən io oekol namnun agin. Io nətuounən, kən io iatol namnun lan.
14 Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən təruən, ilat okotatig e nəwirən pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwin-pən e ket min rəha taon u.
15 Məto netəmim neen min əh-ikin itəm okol kəsotuwamən imə. Ilat u, netəm kotamkimik, ne netəm min un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne koatit anion ilat min, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmi nat min, ne netəm rafin itəm kotolkeike neiueiuəən.
16 "Io Iesu, emahl-ipinə rəhak nagelo məmə otən-iarəpinə natimnat min u kəm niməfak min. Io u, Nəukəti Tefit, məto Noanol min rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wir."
17 Narmin Rəha Uhgin ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, "!Wa!" Kən pəs netəm min u kotəto, ilat min kotən mə "!Wa!" Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kisos-nəmtinən.‡

† **22:13:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. ‡ **22:17:** Aes 55:1; Jon 7:37

18 Io Jon, iatəghat əskasɨk matən-ipən kəm netəmim itəm
kəmotəto nəghatən rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e naoa u. Okəmə
etəmim kit tətu-pən atɨp nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgɨn
otos-ipən nalpɨnən mɨn u naoa u tatəghat-in kən mɨlpɨn-pən e
nalpɨnən rəha etəmim u.
19 Okəmə etəmim kit tos-irəkɨs nəghatən neen e naoa u,
Uhgɨn otos-irəkɨs nəwɨrən mɨn itəm naoa u in tatəghat-in
məmə rəha suah u. Inun, noa nɨg rəha nəmegəhən, kən
məsegəhan-inən məmə otatɨg e taon asim əh.
20 Etəmim itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u, təmə, “Əwəh,
otəsuwəhən ekɨmnə.” !Əwəh! Wa-ta Iərəmərə Iesu.
21 Pəs Uhgɨn tawte-in nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tuwɨn kəm
netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.